BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
1 şi 15 februarie
1991
Nr. 5—8

PUNŢI ÎNTRE CELE DOUĂ STRANE

Elemente pentru un dialog între Biserica Ortodoxă şi cea Catolică Orientală de rit bizantin (unită)

Nu ne propunem să intrăm acum în detalii istorice dar, oricum, trebuie să începem dintr-un anumit moment istoric. Fără aceasta n-am putea nici deschide, nici continua un dialog coherent, logic şi realist, care să poată duce la întinderea unei punţi trainice între cele două strane. Căci e bine să ne amintim că Biserica Ortodoxă şi cea Catolică orientală de rit bizantin (unită), cum o numeşte Roma în Codul de canoane al Bisericilor catolice orientale, s-au considerat în trecut, în momentele lor de pace şi bună convieţuire, un altar cu două strane. În ambele Biserici se săvîrşeau aceleaşi slujbe, aceeaşi Sfîntă Liturghie, cu aceleaşi veşminte, cu aceiaşi sfinţi pe pereţi şi în calendar. Era ca şi cum toţi s-ar fi reîntors la starea de dinainte de 1700, cînd erau toţi una.

Aşadar să ne întoarcem la anul 1700, sau chiar cu un an doi înainte. Pentru simplificare şi pentru a ne folosi de cifre rotunde, vom zice 1700. Este momentul în care, la iniţiativa şi cu ajutorul habsburgilor de la Viena, stăpînitori în Transilvania, s-a încercat şi s-a reuşit ruperea de la credinţa ortodoxă strămoşească a unei părţi a preoţilor şi a credincioşilor români din Transilvania. Li s-a promis că, dacă se vor face catolici, se vor bucura de privilegii „ca şi popii catoliceşti" (Actul Unirii din 1700), vor scăpa de iobăgie şi vor intra în graţiile Împăratului austriac. Nu pentru a le asigura mîntuirea, ci pentru a-i stăpîni mai uşor, i-au făcut habsburgii pe români catolici. Şi nu i-au făcut pe toţi, ci doar pe aceia care s-au încrezut în ei. Căci nu toţi s-au încrezut. Şi ce s-a întîmplat? Pe cei care n-au acceptat să se unească cu Roma, i-au prigonit, le-au distrus mănăstirile cu tunurile, le-au desfiinţat Mitropolia, le-au luat bisericile şi au declarat sus şi tare că ortodocşii nu mai există.

Mai mult de jumătate de secol ortodocşii au trăit o viaţă ilegală, *în catacombe*, fără ierarhie, fără preoţi sau cu preoţi trăind în ascunzători, în frică permanentă şi sub prigoană. Abia în 1761, văzînd că *totuşi* ortodocşii se încăpăţînează să existe, să-şi păstreze Legea strămoşească, după răscoalele sfinţilor Sofronie şi Visarion, li s-a permis să aibă un episcop ortodox. Li s-a dat însă un sîrb, Dionisie Novacovici, deci mai mult un episcop de formă. Drept reşedinţă nu i-au dat casă la oraş, precum palatele catolicilor şi ale celor ce se uniseră cu Roma, ci o casă ţărănească cu două odăi, care se poate vizita şi azi în Răşinari.

Crede cineva că în 1761 li s-a dat ortodocşilor vreo biserică înapoi? Că li s-a dat voie să-şi restaureze vreo mănăstire din cele distruse cu tunurile? Nici vorbă. Au fost distruse, tot cu tunurile, şi cele care mai supravieţuiseră, cum a fost Sîmbăta de Sus, ctitorie a domnitorului muntean Constantin Brâncoveanu care a fost totuşi distrusă în anul 1785. Şi era în afară de orice îndoială că toate bisericile şi toate mănăstirile fuseseră zidite de ortodocşi. Fuseseră ale lor. Ele au fost trecute însă la uniaţia catolică odată cu preoţii şi credincioşii care se lăsaseră catolicizaţi. Aşadar bisericile urmaseră comunitatea. Acolo unde comunitatea rămăsese toată ortodoxă, numai acele biserici au putut fi folosite după 1761 de către ortodocşi.

Iată numai cîteva date istorice care trebuie cunoscute. Cum să porţi un dialog cu cei din strana cealaltă, dacă ei nu vor să-şi aducă aminte de aceste realităţi? Poate că anumite comparaţii ar putea ajuta la soluţionarea litigiilor de azi. Aşa cred ortodocşii. În 1761, cînd s-a putut restaura Episcopia ortodoxă din Transilvania, *s-a pornit de la realităţile existente în acel moment*. Acest lucru îl cer ortodocşii astăzi. Să se aplice aceeaşi măsură, fără violenţe, fără a se încerca să se molesteze conştiinţele credincioşilor ortodocşi. Ortodocşii n-au încercat să molesteze în 1761 şi după aceea, conştiinţele celor ce se catolicizaseră. I-au lăsat în voia conştiinţei şi dorinţei lor. Nici nu le-au cerut bisericile. Unde a fost nevoie, şi-au făcut altele.

Ne întrebăm:

Pentru a intra în dialog, n-ar trebui să ne readucem aminte de aceste adevăruri? Dar partea catolică orientală de rit bizantin nu vrea. Nu suportă să li se aducă aminte. Şi o spun deschis. Pentru ei istoria începe mult mai tîrziu, ca şi cum pînă atunci uniţii ar fi existat din eternitate. Ori, ei există doar de la anul 1700. Şi *cum* există! Probabil acest *cum* îi deranjează. Ortodocşii, fără acest *cum*, nu pot înţelege cum s-ar putea dialoga. Nici istoric, nici moral, nici juridic.

Fraţii din cealaltă strană zic: Să lăsăm istoria în pace! Oameni care, atunci cînd încep o argumentare pe logica lor aranjată între limite bine trasate, pot fi impecabili în gîndire, cînd le ceri să lărgească spaţiul de discuţie, începîndu-l de la 1700, deci de la cauze, devin dintr-o dată de nerecunoscut. Nici o logică nu-i mai poate repune în starea de dialog. Vor să construiască un silogism fără premiza majoră!

Dar se poate oare vindeca o rană numai reparînd stratul de piele de la suprafaţă? Sînt cunoscute cazurile bolnavilor pe care doctorii îi operează, apoi le închid rana şi îi trimit acasă cu recomandarea să mănînce, să bea, să facă ce vor. Bolnavii cred că pleacă vindecaţi. Doctorii ştiu că îi trimit să moară acasă, cu rana dinăuntru gata oricînd să le oprească inima. Aceasta ar fi şi concluzia unui dialog care s-ar încerca fără a se respecta legile gîndirii.

Noi dorim un dialog deschis şi responsabil, în funcţie de *toate* datele problemei. Să vedem cum a fost, cum a început, care au fost cauzele dezbinării, ce s-a hotărît şi ce s-a respectat, cîte suferinţe au fost şi cine le-a provocat, şi cu ce intenţii. Am restabili atunci multe adevăruri. Şi am şti ce avem de făcut. Am şti să evaluăm mai exact şi trecutul mai îndepărtat, şi pe cel mai apropiat. Aşa, cu ochii închişi, pornind de la jumătatea faptelor istorice, la ce să ajungi? Se tot retipăresc poveşti răstălmăcind faptele, unii istorici uniţi contînd prea mult pe ignoranţa cititorilor. Asta nu poate merge la infinit. La unele din ele ortodocşii nici nu mai reacţionează, socotind sub demnitatea lor de a intra în polemici cu minciuna istorică. Istoria nu e numai cea care ne convine nouă, şi nici numai o parte a ei. Istoria trebuie luată în întregime. Nu poţi discuta despre efecte, dacă treci sub tăcere cauzele. Nu poţi vindeca efectele, dacă nu te întorci la cauze. Strămoşii noştri, latini, ziceau: *Sublata causa, tollitur effectus* (înlăturînd cauza, se înlătură efectul).

Ortodocşii nu pot înţelege acest refuz de a gîndi istoric.

Să imaginăm un dialog între un unit şi un ortodox. *Începe unitul:*

— În 1700 şi în tot secolul al XVIII-lea, cu ajutorul habsburgilor catolici, noi uniţii v-am desfiinţat ierarhia şi administraţia bisericească, v-am distrus toate mănăstirile, v-am închis preoţii şi călugării sau i-am alungat, v-am silit să vă supuneţi străinilor. Ei şi? N-are nici o importanţă. Să nu mai vorbim despre asta!

Ortodoxul: — Dar despre ce să vorbim?

Catolicul oriental (unitul): — Despre ceea ce ne-aţi făcut voi ortodocşii în 1948 şi de atunci încoace.

Ortodoxul: — Şi asta nu are nici o legătură cu ceea ce le-aţi făcut voi ortodocşilor, începînd cu anul 1700? Poate dacă le-am discuta împreună, am reuşi să ajungem la o înţelegere, că doar creştini sîntem. Că doar români sîntem! Poate că dialogînd am descoperi că, şi în 1700 şi în 1948, răul a venit de la alte forţe, străine de neam şi de Biserici. Şi poate, aflînd aceasta, am gîndi altfel.

Catolicul oriental (unitul): — Nu. Cele două situaţii nu au nici o legătură între ele. Nu are rost să ne întoarcem la 1700. Noi vrem să ni se recunoască drepturile şi să ni se restituie bunurile pe care le-am avut în 1948. Noi dorim *restitutio in integrum*. Ce am avut atunci, să ni se dea înapoi. Nu cerem mai mult.

Ortodoxul: — Dar înainte de 1700 erau ale noastre ale ortodocşilor, în fond, sînt ale noastre. *Restitutio in integrum*, trebuie să ni se facă nouă, fiindcă bunurile (bisericile) au fost ale ortodocşilor. Dacă cineva s-ar prevala de prescrierea pe motivul trecerii timpului, un timp a trecut şi din 1948. Şi-apoi, dacă e vorba de biserici, nici nu vi le-a luat nimeni. *Ele au rămas ale credincioşilor.* Ale celor ce le-au avut şi pînă în 1948. Ei şi le-au îngrijit, şi le-au reparat, le-au frecventat regulat şi au întreţinut pe preotul ortodox, unii dintre aceştia fiind din cei reveniţi la Ortodoxie de la uniaţie. Aceasta pentru că se ştiau ortodocşi de cînd lumea. Ei se ştiau în legea strămoşilor lor, şi au rămas în ea şi după 1948. Şi sînt în ea şi acum. Cei care au trecut la uniaţie în 1700, se ştie că au trecut cu biserici cu tot. Cei care au revenit la Ortodoxie în 1948, au revenit şi ei, se ştie, cu biserici cu tot. Cum adică să-şi dea acum bisericile? Cui să le dea? Să stea goale? De dragul cui? Şi ei care le-au clădit, unde să se roage? Ce creştinism ar mai fi acesta, care vrea să-i deposedeze pe credincioşi de bisericile lor? Sau se doreşte trecerea lor cu sila la catolicism? Căci marea lor majoritate sînt alţi oameni. Botezaţi, cununaţi, ortodox. Luîndu-le bisericile, se speră că vor fi *obligaţi* să vină în continuare la ele — neavînd altele — şi acolo se vor întîlni cu un preot catolic oriental de rit bizantin. Dar oare fără acesta nu se pot mîntui, aşa cum s-au mîntuit toţi ortodocşii de două mii de ani încoace? Doar Conciliul II Vatican (1962—1965) a recunoscut că Biserica ortodoxă şi Biserica catolică sînt Biserici surori, şi că Biserica ortodoxă are în întregime harul mîntuitor. Şi dacă îl are, de ce să-i recatolicizăm pe ortodocşi? Care ar fi raţiunea acestui fapt? Desigur alta decît cea religioasă, creştină. Tot aşa cum tot necreştină a fost şi catolicizarea din 1700. Şi-apoi, iubiţi fraţi, oare ceea ce se urmăreşte acum, nu se cheamă *prozelitism?* Adică stricarea rînduielii creştine a vieţii oamenilor prin schimbarea religiei, acum după aproape 2000 de ani de creştinism. Nu e organizaţie sau organism internaţional care să nu condamne astăzi prozelitismul, în documente clare şi bine motivate. Pe ce lume vă aflaţi? Chiar Sfîntul Părinte de la Roma a condamnat prozelitismul. Şi membrii romano-catolici, inclusiv catolicii orientali de rit bizantin (uniţii) din *Comisia mixtă de Dialog între Biserica Ortodoxă şi Biserica Catolică* au condamnat prozelitismul. Catolicismul oriental de diferite rituri n-a fost recunoscut ca model viabil, sănătos, teologic, bun pentru a fi măcar orientativ în lucrarea de refacere a unităţii celor două Biserici, Biserici care se află de mult în dialog teologic pentru unitate.

Să încheiem aici dialogul imaginar dintre cele două părţi, deşi el nu e cu totul imaginar. Aşa s-a discutat pînă acum între cele două Biserici. Ca în orice discuţie, fiecare aruncă în argumentare ceea ce are mai important de spus în susţinerea părerii sale. Dar nu poate desfăşura toate argumentele, documentele, raţionamentele care cer răgaz de gîndire, de adunare, de comunicare. Acest lucru nu se poate face nici în scris la repezeală. Dar, oricum, în scris se pot aduce în discuţie şi lucruri care scapă memoriei într-o discuţie.

Aşa de pildă, în dialogul imaginar de mai sus s-a spus că înşişi catolicii resping prozelitismul, deci resping încercarea de recatolicizare a celor oare sînt astăzi ortodocşi, botezaţi, cununaţi, ortodox. Vom exemplifica acest lucru prin cîteva documente recente, deşi dacă ne-am duce la documentele Conciliului Vatican II am găsi şi altele.

Iată mai jos cîteva texte dintr-un *Document* oficial, Declaraţia de la Freising, Germania (6—15 iunie 1990), semnată de catolici şi de ortodocşi, întocmită de Comisia mixtă internaţională de dialog dintre Biserica ortodoxă şi Biserica catolică:

1. *„Orice efort vizînd trecerea credincioşilor de la o Biserică la alta, ceea ce obişnuit s-a numit „prozelitism", trebuie să fie exclus, ca o abatere de la îndatorirea pastorală".* (p. 7 c).

Aşadar e clar: a sconta pe, şi a lucra pentru întoarcerea credincioşilor care sînt acum ortodocşi, la catolicismul oriental de rit bizantin (uniţi) e *prozelitism* şi e condamnat. Ori, acest lucru e tocmai ceea ce se urmăreşte astăzi la noi de către catolicii orientali de rit bizantin, foşti uniţi cu Roma, azi catolici.

Cît despre *uniatism*, ca formă prozelitistă de a-i aduce la catolicism pe ortodocşi, iată în continuare părţi mai importante din acelaşi Document, semnat de romano-catolici şi de ortodocşi în iunie 1990. El defineşte *uniatismul* şi, aşa cum am arătat mai înainte, îl declară inutil din punct de vedere teologic, de vreme ce Biserica Ortodoxă oferă şi ea mîntuirea:

2. *„Termenul „uniatism" desemnează aici (în document) efortul de a realiza unitatea Bisericii, separînd de Biserica Ortodoxă comunităţi sau credincioşi ortodocşi, fără a lua în considerare că în conformitate cu eclesiologia (romano-catolică), Biserica Ortodoxă este o Biserică soră care oferă ea însăşi mijloace de iertare şi mîntuire. In acest sens şi conform documentului stabilit de subcomisia de la Viena* (vom vorbi mai departe şi despre aceasta n.n.), *noi respingem uniatismul ca metodă de căutare a unităţii, pentru că se opune Tradiţiei comune a Bisericilor noastre."*

„Acolo unde uniatismul a fost întrebuinţat ca metodă, el nu şi-a atins scopul de a apropia Bisericile, ci a provocat noi disensiuni. Situaţia astfel creată a fost sursă de conflicte şi de suferinţe care au marcat profund memoria şi conştiinţa comunităţilor celor două Biserici. Pe de altă parte, din raţiuni eclesiologice, s-a căpătat convingerea că vor trebui căutate alte căi.

„Astăzi, cînd Bisericile noastre se întîlnesc pe baza eclesiologiei comuniunii între Bisericile-surori (ortodoxă şi romano-catolică n.n.), *ar fi regretabil să se distrugă lucrarea importantă pentru unitatea Bisericilor care s-a împlinit în timpul dialogului, reîntorcîndu-ne la metoda uniatismului"* (6, b, c, d).

Nu-i vom numi pe delegaţii ortodocşi participanţi la dialog. Ei ar putea fi socotiţi interesaţi. Vom numi însă pe cîţiva dintre reprezentanţii Vaticanului: *Arhiepiscopul Cassidy*, Preşedintele Consiliului pontifical pentru promovarea unităţii creştinilor, Arhiepiscopul de München şi Freising, *Cardinalul Friedrich Wetter, Arhiepiscopul de Bari, Mariano Magrassi, Episcopul Pierre Duprey* din Consiliul Pontifical pentru Unitate, *Episcopul Nossol* din Polonia, *Părintele Emanuel Lanne* de la Chevetogne-Belgia, *prof. W. Hryniewicz* din Polonia, *dl. Vittorio Peri* de la Biblioteca Vaticanului, *Mgr. Eleuterio Fortino* din Consiliul Pontifical pentru Unitate, *prof. Jean Tillard* din Canada şi alţii.

Textele de mai sus, redactate şi semnate şi de

(Continuare în pag. a 3-a)

T.R.

Cerul înnorat deasupra mea şi credinţa creştină din mine...

— Gînduri limpezi în vremuri tulburi —

Nu este al nostru a şti pe care din paginile Apocalipsei se află în ceasul de faţă — anul Domnului şi anul mîntuirii 1991 — istoria lumii şi a Bisericii în desfăşurarea şi împlinirea ei sub „speciae aeternitatis".

Un lucru însă se pare că este absolut clar şi sigur: sîntem mai aproape de sfîrşitul lumii decît de începutul ei; sfîrşit care nu va fi decît un nou început cînd „Dumnezeu va fi totul în toţi" într-un „cer nou pe un pămînt nou".

Văzînd „marea vieţii înălţîndu-se de viforul ispitelor" sub învolburarea vremurilor pe care le trăim şi încercînd să surprindem sensurile şi raţiunile adînci ale evenimentelor contemporane, omeneşte este firesc să ne îngrijorăm şi să ne temem; creştineşte însă se cuvine să fim deplin liniştiţi. Dumnezeu spune prin Moise poporului ales care era prins ca într-un cleşte, aflat într-un ceas greu al istoriei sale, în faţă fiind Marea Roşie, iar înapoi oştirile lui Faraon: „STAŢI LINIŞTIŢI" (Exod 14, 14).

Cuprinşi şi frămîntaţi de gînduri, griji şi temeri cu privire la prezentul instabil şi viitorul din ce în ce mai nesigur şi necunoscut, deoarece pe cerul istoriei se îngrămădesc nori grei ce se mişcă în direcţii imprevizibile prevestind furtună, cea mai potrivită rugăciune şi mai actuală s-ar părea să fie acum: „DOAMNE, RĂMÎI CU NOI CĂCI ZIUA APROAPE A TRECUT...". (Luca 24, 29). La rugăciunea noastră şi a ucenicilor din Emaus, Mîntuitorul Iisus Hristos ne răspunde tainic asigurîndu-ne: „IATĂ, EU SÎNT CU VOI ÎN TOATE ZILELE..." (Mt. 28, 20), deci „staţi liniştiţi" şi „nu vă temeţi", căci „Eu am biruit lumea..."

E firesc să ne temem ca şi ucenicii Domnului aflaţi pe Marea Galileii învăluiţi în mijlocul furtunii de apele învolburate. Dar oare nu ca să potolească furtuna a venit Iisus pe mare la ucenicii Săi? Şi oare nu din „sînul vijeliei" şi din „mijlocul furtunii" îi vorbeşte şi i se descoperă Dumnezeu dreptului Iov? (Iov 38, 1; 40, 6). Norii grei şi negri care învăluie pămîntul oare nu-i putem înţelege ca fiind chiar dacă încă sînt departe înainte-mergători ai norilor de slavă ai Parusiei?

Aflîndu-ne în această situaţie — pe care nimeni nu o poate tăgădui —, este bine să ne întărim convingerea creştină că precum oarecînd corabia lui Noe a fost singura „salvare" pe vremea potopului cu apă (Facere 6—8), tot astfel şi acum cînd „mînia lui Dumnezeu cea cu dreptate pornită asupra noastră" (Rugăciunea litiei) poate îngădui şi slobozi în orice moment ploile vreunui „potop cu foc" peste lumea noastră care „toată zace în cel rău" (I Ioan 5, 19). Corabia Bisericii lui Hristos „pe care nici porţile iadului nu o vor birui" (Mt. 16, 18), ne poate fi singura salvare pentru noi toţi. Şi în acest context Sf. Ciprian al Cartaginei spunea încă din veacul al III-lea d. Hr.: „Extra Ecclesiam nulla salus!"

De aceea să ne grăbim să intrăm în Corabia lui Hristos „siliţi-vă să intraţi pe poarta cea strîmtă" (Lc. 13, 24), integrîndu-ne cu adevărat în Biserica Lui angajaţi pe Cale, nu numai ca simpli figuranţi în registrele de botez. Şi toate acestea cît mai curînd posibil, mai înainte ca mîna lui Dumnezeu să închidă uşa Corabiei şi mai înainte ca aceeaşi mînă să scrie pe vreunul din pereţii de beton şi oţel ai zgîrie-norilor de azi — turnurile Babel ale lumii contemporane — implacabilele cuvinte: „Mene, mene, techel, fares: — numărat, numărat, cîntărit şi împărţit" (Daniel 5, 25).

De aceea concepţia de viaţă a lui Kant înscrisă pe epitaful său o putem adapta la ceea ce se întîmplă în jurul nostru şi chiar deasupra noastră, într-o perspectivă creştină asupra existenţei: CERUL ÎNNORAT DEASUPRA MEA ŞI CREDINŢA CREŞTINĂ DIN MINE..., iar cuvintele lui Heidegger cu valoare de testament „NUMAI UN DUMNEZEU NE MAI POATE SALVA" sînt astăzi mai actuale ca oricînd.

Prislop, 14.I.1991

Ierom. Daniil Stoenescu

Sfat cu floarea soarelui

— Belşug de frunţi ce toate se-nfioară
Cînd una s-a-nclinat spre celelalte,
Voi sunteţi parcă flăcări de comoară
Ce joacă-n vîrful lujerilor 'nalte.

— Cînd soarele-n extazul nostru arde
Noi sîntem ochii-adîncului de tină,
Pămîntul nesătul cu miliarde
De ochi îi soarbe chipul de lumină.

— Voi sînteţi prăvăliş de aurore
Pe verzile cîmpiilor velinţe
Şi aurite hohote sonore
Din mii de guri dinţate cu seminţe.

— Cel ce ne creşte semn ascuns ne dete
Să semuim procesiuni de nimburi:
Închipuim extaticele cete
De sfinţi răpiţi în negräite schimburi,

— De dragostea cu Cel suav din stele —
Aşa cum rîvna meşterilor clerici
I-a preamărit în raiuri de boiele
Pe zidurile sfintelor biserici.

— Tu, floarea mea, cînd seara se coboară
Pe creştetele voastre de văpaie,
Ce tainică tristeţe vă doboară,
Făclii ce pe sfîrşite se-ncovoaie?

— Închipuim a cerurilor holdă
De nimburi ce-şi aşteaptă purtătorii;
Mîhnirea ofileşte sfînta boltă:
Nu mai sosesc din lume rîvnitorii.

— E bîntuit pămîntul de-nţelepţii
Ce inimii şi-au pus zăvor la poartă.
Unde-s nebunii lui Hristos şi dreptii?
Că nimburi numai florile mai poartă!

Nichifor Crainic

CATEHEZĂ DESPRE CALENDAR

I. *Pregătirea aperceptivă*

Încă de la început omul şi-a dat seama că viaţa este într-o continuă mişcare şi schimbare. Privind la sine, de pildă, a văzut că din copil se schimbă în adolescent, iar apoi în om matur; ca apoi în cele din urmă să îmbătrînească şi să moară. Pe de altă parte, a observat că şi lumea din afara lui este în schimbare. Lumina zilei alternează cu întunericul nopţii. Apoi sînt zile cînd pămîntul poate fi semănat, altele cînd se face rod, iar altele cînd se culege rodul; urmate în cele din urmă de zilele reci şi geroase... Astfel putem spune că viaţa omului şi a lumii se desfăşoară în timp. Pentru a-şi organiza mai bine viaţa a apărut necesitatea măsurării timpului.

II. *Anunţarea temei*

În felul acesta a apărut calendarul la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. *Tratarea*

Cuvîntul „calendar" este de origine latină („kalendae" de la „calere" = a chema, a convoca) şi indica timpul cînd se făcea convocarea, sau chemarea cetăţenilor romani în forum spre a li se comunica probleme cu caracter cetăţenesc. Iar aceasta se făcea în prima zi a fiecărei luni. Fiind aceasta o dată fixă din

(Continuare în pag. 2)

Preot prof. Sorin Cosma

BISERICI SUPRAPUSE

În istoria umanității civilizațiile și culturile se suprapun, ceea ce înseamnă, în același timp, și despărțire și continuitate. În istoria neamului nostru civilizația romană s-a suprapus peste cea dacică, dar cum știm de la Mircea Eliade că geografia învinge istoria s-a întîmplat ca dacii să-i învingă în anumite puncte pe romani, încît elemente de civilizație și cultură dacică au supraviețuit în civilizația românească pînă în timpurile moderne. Creștinismul s-a suprapus peste amîndouă, dar nu s-au petrecut rupturi, ci anumite continuități,[1] care dau un profil specific culturii și spiritului românesc.

Există în afirmarea creștinismului românesc un aspect al continuității ce ține de pămînt și de piatră, de locuri în care s-au întîmplat zidiri de biserici, din cetăți romane, cum e cazul bisericii din Densuș. Cel mai fascinant exemplu, în acest sens, se află în Dobrogea, un exemplu ce atestă nu numai continuitatea dinspre daci și romani către români, ci aceasta este susținută și de elementul bizantin: Localitatea Dinogetia din Dobrogea a fost pe rînd „așezare geto-dacică, fortăreață română și romano-bizantină", iar în secolele IV—VI dăinuia și prin existența unei basilici, a cărei amintire se păstrează în toponimul „Bisericuța".[2] Așadar, suprapuneri după suprapuneri, edificii după edifici, într-o continuitate de trudă și smerenie, pentru care arheologia aduce mărturii și în spațiul transilvan.

În primul rînd e vorba de o unitate între topos și etnos, între ființă și loc, este ceea ce s-a numit „continuitate etnică"[3] întemeiată pe existența aceleeași arii geografice de răspîndire a mărturiilor arheologice, dacice, romane, paleocreștine și creștine, pe pămîntul românesc.

Prin urmare, o biserică a fost zidită peste altă biserică, și acolo unde cercetările s-au făcut, descoperirile sînt edificatoare. Astfel, peste biserica voievodală din Dăbîca s-a ridicat o biserică nouă, iar la locul numit „Bodîgă", la circa 1,5 km de cetate s-au descoperit trei biserici „suprapuse".[4] De asemenea sub biserica cetății Prejmer există „temeliile unei alte biserici, zidită de autohtoni, probabil chiar prin secolul VI, avînd planul în cruce grecească".[5] Această suprapunere nu a însemnat numai continuitate românească, ci acolo unde au avut loc colonizări, suprapunerile primesc și alte întruchipări. La Apulum „pe locul unui locaș de închinare păgîn (roman) s-a ridicat apoi catedrala episcopală catolică maghiară secolul XII, refăcută în secolul XIII)".[6]

Prin aceste suprapuneri pămîntul Transilvaniei tezaurizează biserici, în stil bizantin, stil romanic și gotic, și bineînțeles există bisericile de lemn o sinteză originală între civilizația românească a lemnului și goticul european.

Nu vom intra în detalierea prezenței și evoluției acestor stiluri în arhitectura bisericească din Transilvania, ci consecvenți cu ideea de suprapunere vom dezvălui chipul în care aceasta s-a manifestat în ridicarea și perpetuarea bisericilor de lemn. Mai întîi reținem o precizare a lui Nicolae Iorga, cu privire la trecerea în edificare, de la piatră la lemn: „Meșterul — comentează marele istoric o biserică construită la 1650 — s-a îndreptat în toate după clădirile de piatră și a pus astfel brîie de lemn cioplit, ca și colacele de la celelalte biserici, iar, la ferestre, în locul pietrei lustruite a așezat un cadru de stejar bine netezit".[7] Evident, nu peste tot faptele au urmat aceeași cale. Numeroase variante ale bisericilor de lemn prezintă o „analogie perfectă cu casa țărănească".[8] Faptul nu trebuie să surprindă, dimpotrivă, această suprapunere de elemente din compoziția arhitecturală a casei, în compoziția arhitecturală a bisericii, comunică înscrierea ambelor edificii într-o străveche civilizație a lemnului. Asemănările sînt uneori uimitoare. În Maramureș, spre exemplu, se întîlnește „și la locuințe și la biserici tinda, care este aceeași; vatra, acoperămîntul care e în două ape, ferestrele mici zăbrelite, motivele de decor cioplite, și temelia însăși a clădirii organizată în același tip la case și biserici și constînd din grinzile cele mai de bază".[9]

Unitatea arhitecturală dintre casă și biserică (ne gîndim la casa și biserica de lemn) merge departe, încît nu putem vorbi de suprapunere, ci de contopire, printr-o perpetuare a unor modele din străvechime, pentru care e mărturie nu numai compoziția, ci și cuvintele prin care sînt numite elementele acestei compoziții: „Latinitatea lexicului păstrat atît de unitar în graiul popular românesc certifică, evident, și originea acestui sistem constructiv, iar modul de dispunere a pieselor în operă într-o ordine prestabilită și fasonarea lor cu consecvență într-un anume fel se înscriu tocmai sensului indicat, desigur, de tratatele de arhitectură ale antichității. Deși mai toate textele au dispărut de mult, creația populară românească a păstrat în memoria sa mereu intactă comoara învățăturilor pe care i le-a sădit antichitatea".[10] Așadar, case și biserici, piatră, lemn și cuvinte, suprapuneri nemuritoare!

Traian Vedinaș

1 Cf. Ioan G. Coman, *Scriitori bisericești din epoca străromână*, 1979, p. 20—25.
2 Epifanie Norocel, *Pagini din istoria veche a creștinismului la români*, 1986, p. 96.
3 Nicolae Gudea, Ion Ghiurco, *Din istoria creștinismului românesc*, 1988, p. 53.
4 Mirsea Păcurariu, *Începuturile Mitropoliei Transilvaniei*, 1980, p. 30.
5 Ibidem, p. 33.
6 Ibidem, p. 32.
7 Nicolae Iorga, *Istoria bisericii românești*, I, 1929, p. 371.
8 Virgil Vătășianu, *Istoria artei feudale în Țările Române*, 1959, p. 89.
9 I. D. Ștefănescu, *Arta veche a Maramureșului*, 1968, p. 31.
10 Andrei Pănoiu, *Civilizația lemnului*, 1977, p. 31.

Cifrul sufletesc al penitentului, în lumina fericitului Augustin

Cel ce iubește pe Dumnezeu dobîndește totul, și viața. Cel ce nu iubește pe Dumnezeu nimic nu este. Dumnezeu este dragoste, iar dragostea aceasta cere de la noi: dragoste. Cît de mare este dragostea prin care sufletul se apropie de Dumnezeu. Dă-mi, Doamne, inimă tare care să te iubească, cuget care să-și aducă aminte de Tine, înțelepciune care să te priceapă, cuvînt care să se țină tare de Tine. Risipește întunericul din cugetul meu, ca să te vadă pe Tine, să te cunoască și să te iubească. Tot cel ce te cunoaște pe Tine te și iubește, cunoscîndu-Te pe Tine puțin, puțin te iubește. Și fiindcă puțin te iubesc, puțin mă bucur de Tine. Fă Doamne, ca să te iubesc din toată inima, și din tot sufletul meu, și din tot cugetul meu, și din toată virtutea mea și din însuși creerul meu, și din toate încheieturile mele cele dinlăuntru. Omul singur, fără darul lui Dumnezeu nimic nu poate. Dumnezeu este lumina dreptilor. Doamne, lumina mea, deschide-mi ochii mei, ca luminîndu-mă să umblu în lumina Ta și să nu-mi mai împiedic piciorul meu de cursele ispititorului. Tu ești lumina, Doamne, Tu ești lumina fiilor luminii, Tu ești ziua care nu cere apus. În toate zilele vedem că pe cît se depărtează cineva de lumina Ta, pe atît mai vîrtos în întunericul păcatelor se învăluește. În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa se dorește sufletul meu spre Tine. Insetez, Doamne, căci Tu ești izvorul vieții, Tu ești nădejdea celor fără nădejde, Tu ești săturarea celor flămînzi, Tu ești mîngîierea veșnică. Fără darul lui Dumnezeu neputincioși sîntem către cele bune.

Doamne, Dumnezeul meu, lauda vieții mele și puterea mîntuirii mele, eu eram oarecum nădăjduind în puterea mea, dar aceasta nu a fost putere. Și vrînd să alerg așa unde mai mult socoteam că stau, acolo mai mult cădeam, și mai mult mergeam înapoi decît înainte, și ceea ce mi se părea că ajung, mai mult se îndepărta de la mine. Astfel în zadar încercam puterea mea, acum am priceput, că m-ai luminat. Că ziceam: aceasta voi face, și așa voi săvîrși. Dar mai apoi nu se făcea nici acesta și nu se săvîrșea nici aceea. A voi era, dar lipsea a putea. Alteori era a putea, dar voința lipsea. Toate acestea pentrucă nădăjduiam numai în puterea mea. Dar acum mă voi mărturisi și Ție, Doamne, Dumnezeul meu, Părinte al Cerului și al pămîntului, că nu va putea omul întru puterea sa, ca să nu se laude nebunește tot trupul. Nu este numai al omului a putea orice va voi, ci toți pașii omului de Tine se îndreaptă ai celor ce recunosc că nu de la sineși, ci de la Tine se îndreptează. Deci ne rugăm, pentru îndurările milei Tale, să binevoiești, Doamne, a mîntui pe cei ce i-ai zidit, că de vei voi poți să ne mîntuiești, și în voința Ta stă puterea mîntuirii noastre.

De s-ar umplea toată lumea de cărți și nu se poate tîlcui toată înțelepciunea Ta cea nepătrunsă. Fiindcă ești necuprins cu mintea, cela ce ești izvorul luminii și soarele strălucirii celei pururea veșnice. Mare ești și nemăsurat, bun ești și nimeni nu este bun ca Tine, a cărui voință este a voi, iar a voi este a putea. Care pe toate cîte le-ai adus în ființă, dintr-un nimic, ci numai voind le-ai făcut, care toată zidirea, fără osteneală cîrmuiești, și fără de supărare povățuiești. Care în tot locul ești, fără de loc. Toate le cuprinzi fără de cuprindere, pretutindenea ești fără de stare și mișcare, care de nici un rău nu ești pricinuitor, Care nimic nu este care să nu poți, și Tu cu adevărat deplin ești întru toate, și toate întru Tine.

Vai sufletului care nu-l cunoaște pe Dumnezeu, nu-l iubește nici nu-l caută. Cel ce nu grijește ca să vieze Ție, de acum e mort, cel ce nu cugetă la Tine e nebun, Ție, dar, celui ce ești nemărginit în putere mă încredințez pe mine, și mă dau și mă las Celui prin care sînt, și trăiesc și cuget.

În Tine nădăjduiesc și-mi pun toată nădejdea mea. Cu Tine mă voi scula, voi umbla și voi trăi, pe Tine te doresc și te iubesc și-ți slujesc. Să se odihnească sufletul meu întru Tine, Dumnezeul meu. Dă-mi, Doamne, cît știi că îmi este de folos. Tu ești precum credem și tu înveți ceea ce credem că ești mai mare decît oricare altul.

O, Doamne, Tu ești cu adevărat bun, iar eu rău, Tu ești îndurat, iar eu nemilostiv, Tu ești sfînt, iar eu necurat. Tu ești lumina, iar eu orb, Tu viață ești iar eu mort sînt fără de Tine, către Tine scriu această scrisoare, citește și mă mîntuiește. Bolnav sînt și pe doctor chem. Fără Tine nu pot nici să Te laud, căci Tu ești lumina, eu întuneric, Tu ești viața iar eu moartea. Tu ești adevărul iar eu deșertăciunea. Înaintea Ta este sănătatea mea neputința mea. Mă rog Ție păzește-mi sănătatea și vindecă-mi neputința. Mîntuiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă și-mi ajută precum Tu știi că este de folos sufletului și trupului, căci Tu toate le știi, toate le poți, cela ce viezi în vecii vecilor.

Pr. prof. Nicolae Neaga

Tricolorul

Mi-e dor, mi-e dor de tine
de cîmpul tău albastru,
de galbenul de grîne,
de sîngele color!
Simbol de libertate.
Plătită'n mii de jertfe,
aș vrea să domini cerul,
iubite tricolor!

Să mai trăiesc odată,
mi-e ruga'nflăcărată
să pot vedea cum mîndru
tu fîlfăi sus pe cer,
în țara desrobită
pe fruntării deschise
și'n mîni descătușate
care ocrotire-ți cer!...

La troița din răscruce
Ce-au pîngărit păginii,
în colbuita cale
aș vrea să mă închin:
răpit de bucurie
și sfînta mulțumire,
durerea iobăgiei
acolo să mi-o alin.

Iar tu, simbolul patriei,
să te resfrîngi în lacrimi,
ca-n picături de ploaie
culori de curcubeu,
cu el să fii eraldul,
prevestitor de pacea
cea binecuvîntată
de cer și Dumnezeu!

Mi-s ochii tulburi...

Mi-s ochii tulburi și mi-e haina ruptă...
Eu vin din luptă..., plec în luptă...
În a vremii uriașă, ne-ntreruptă luptă...

Nu vreau să poposesc, să mă jelesc, să scapăt...
Nu vreau nimic în schimb să capăt...
Vreau lupta, lupta ne'ndurată, pîn'la capăt!

ARON COTRUȘ

DESPRE VIAȚA VEȘNICĂ

Simbolul credinței creștine — Crezul — se sfîrșește cu fraza: „Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie"... Deci credința în nemurirea sufletului, în învierea morților și în viața viitoare e o învățătură fundamentală a creștinismului, o dogmă a Bisericii, de cea mai mare importanță pentru noi.

De aceea, trebuie să ne oprim asupra acestei probleme, să căutăm temeiurile pe care se reazemă, ca să ne cîștigăm convingerea fermă despre realitatea lumii de dincolo de moarte și să înțelegem apoi cum trebuie să ducem viața aici pe pămînt, ca să cîștigăm și noi viața veșnică.

Trebuie să facem aceasta, pentru că mulți spun: „Nu există suflet, ci numai materie și forme derivate ale ei, vibrații ale materiei; nu este viață veșnică, viață viitoare, toată viața noastră e aici pe pămînt și odată cu moartea s-a sfîrșit totul. Viața viitoare e un vis al unora, o himeră; realitatea e aici pe pămînt: aici e și raiul și iadul. Ceea ce numim suflet și funcții ale sale, sînt trupul și funcțiile fiziologice, organice ale creierului, iar gîndirea e produsul creierului"....

Aceasta ne obligă să examinăm credința noastră, ca să vedem unde e adevărul:

Și examinarea să o facem atent și amănunțit, ca orice îndoială să fie alungată. De ce este oare atîta nevoie de aceasta?

Pentru că de răspunsul pe care îl vom da atîrnă toată orientarea vieții noastre de aici. Răspunsul e hotărîtor: el influențează tot viitorul nostru, toată purtarea noastră în lume, precum, la fel, de el depinde și cîștigarea vieții veșnice.

Căci, dacă nu este viața viitoare, — ne spune marele Apostol Pavel — „zadarnică e și predica noastră și credința voastră". Dacă e numai viața aceasta, atunci trebuie să scot din ea tot ce pot scoate: toate bucuriile, toate plăcerile, toate distracțiile. Căci, de ce să renunț la ceva? Să mănînc, să beau, să mă veselesc, să fac tot ce-mi place, ce-mi priește mie, căci după moarte nu va mai fi nimic și nu voi mai simți nimic. De ce să fac bine altuia, de ce să ajut pe aproapele, de ce să mă jertfesc pentru ceva, de ce să fac pofta altora și nu pofta mea, dacă această renunțare nu-mi va fi răsplătită de nimeni, niciodată?

Dimpotrivă dacă e viață veșnică, dacă sufletul meu e nemuritor și eu voi învia — atunci toate cele de pe pămînt se privesc cu alți ochi, atunci toate strădaniile mele trebuie să le îndrept ca să cîștig această viață.

Voi suferi cu răbdare toate cele ce mă pot sprijini să dobîndesc mîntuirea. Voi renunța la unele plăceri personale, dacă ele mă îndepărtează de marele meu scop. Mă voi jertfi pentru țară, căci acest act e sublim, el pornește din credință și iubire și aduce o dobîndă neprețuită: viața după moarte. Voi renunța la egoism și la plăcerile mele josnice, căci generozitatea, dărnicia, înfrînarea sînt virtuți ce-mi aduc ca răsplată de la Dumnezeu bunurile nepieritoare și desfătările veșnice.

Ce mai contează pentru mine nedreptatea ce mi se face, mizeria, răul — dacă știu că după moarte, zorii unei fericiri nespuse și pururea înnoite se ivesc? Voi căuta să le schimb în bine, căci sînt dator să lupt pentru bine — să schim urîtul în frumusețe, mizeria în bunătate, boala în sănătate, nedreptatea în dreptate, plînsul în bucurii senine, tot răul în bine. Mă voi strădui pentru asta. Dar de nu voi reuși, nu voi dispera: voi îndura toate cu bărbăție și avînt, știind că „durerile de acum nu pot să stea în cumpănă cu mărirea care va să se arate pentru noi" (Romani 8, 11).

Iată cît de important este să cred în viața veșnică.

Însăși viața terestră capătă acum alt aspect, altă orientare, alt înțeles, alt conținut și altă importanță... mult mai mare importanță. Ea e răstimpul pregătirii pentru lumea de dincolo; e răgazul luptei pentru bine și frumos, pentru adevăr și dreptate, pentru pace și sfinte bucurii; e o introducere la cîntecul vieții fără de sfîrșit, care va începe dincolo de moarte. Orice clipă a ei e prețioasă și nici una nu trebuie pierdută în zadar, căci fiecare clipă de-acum e o treaptă pentru urmarea în Împărăția lui Dumnezeu.

Punînd această problemă, ne așezăm la o răscruce: două drumuri se deschid: unul merge spre o convingere puternică în nemurire și în înviere, într-o viață veșnică; celălalt duce la necredință, la îndoieli, la tăgăduirea lui Dumnezeu, a sufletului și a vieții de după moarte.

Trebuie să alegem pe ce drum pornim. Unul duce la viață, la fericire și la mîntuire; celălalt — la moarte și la o pedeapsă veșnică.

Clipa e decisivă.

Pr. N. Grebenea

ONOAREA

Unul din bunurile spirituale pe care le poate avea omul este onoarea. Ea constă în conștiința exterioară, opinia publică favorabilă cu privire la o anumită persoană. Dar, ca și demnitatea, onoarea dezvăluie și conștiința lăuntrică, atitudinea omului față de sine însuși. Ea este sinonimă cu o conștiință morală curată.

1. În sfera onoarei aprecierea raportului dintre valoarea bazată pe impresia ori intuiția opiniei publice și conduita individuală are și aspecte delicate. Căci valoarea morală personală nu corespunde, întotdeauna, cu opinia publică. Adesea nu sîntem, în realitate, așa cum socotesc alții că sîntem. Valorăm, moral, fie mai mult, fie mai puțin decît apreciază profesorii noștri, superiorii noștri, subalternii, colaboratorii ori chiar părinții.

2. Onoarea este și obiect al dreptului natural. Potrivit acestui drept, omul este îndreptățit să pretindă și să primească ceea ce este al său. Dar RESPECTAREA IMPUNE ȘI OBLIGAȚIA CORESPUNZĂTOARE. Între onoare și respectarea unor îndatoriri de demnitate există o strînsă legătură. Atunci cînd obligațiile morale sînt încălcate, Dumnezeu îngăduie să se piardă

(Continuare în pag. 4)

Pr. Gh. Rățulea

Religia în școală

Învățămîntul religios a făcut parte întotdeauna din procesul de educație și instruire desfășurat în școala românească. Între cele două instituții, cu deosebire înainte de 1918, a existat o colaborare și întrajutorarea de mare folos pentru cultura poporului nostru și pentru promovarea intereselor acestui popor. Cînd, în primii ani după realizarea idealului unității naționale, Biserica a renunțat la unica ei școală (de școli superioare nu era nici vorbă), de dragul realizării unității spirituale a poporului nostru, nimeni nu se îndoia de rolul binefăcător al educației religioase în școală. Ea se făcea fără obstacole în cele două ore pe săptămînă în cadrul programului școlar și se desăvîrșea în biserică în legătură cu serviciile divine.

Eliminarea învățămîntului religios din școala românească își are istoria ei. Nu este în intenția noastră a face istoricul raporturilor dintre Biserica și școala românească în anii dintre cele două războaie și după aceea pînă la nefasta și arbitrara separare din anul 1948. Cîteva momente din această istorie vor fi suficiente, credem, spre a arăta că această despărțire a fost pregătită de mult de anumite forțe oculte din viața politică și socială a poporului nostru. Separarea s-a produs efectiv în anul în care, neexistînd nici un fel de opoziție, nici nu se putea exprima vreo altă atitudine decît cea urmărită de sus. Se spunea pe atunci (și poate se mai susține și azi de către unii intelectuali) că religia este o problemă personală și dacă e vorba să se facă o educație și instrucție religioasă, aceasta să se facă doar în biserică, nu cumva — vezi, Doamne! — mintea tinerilor, îndrumată exclusiv pe calea materialismului ateu, să poată cunoaște și altă ideologie decît cea oficială.

După încercări, mai voalate sau mai pe față, în 1941, s-a pus chestiunea reducerii oreleor de religie în școală la *una pe săptămînă*. Pamfil Șeicaru, cunoscutul pamfletar și mare admirator al unor curente occidentale, a propus ca pentru învățămîntul religios preotul să aibă la dispoziție biserica. Un altul, scriitor apreciat altfel, dar apucat pe calea unor concepții șovine-antisemite, cerea, nici mai mult nici mai puțin, să se elimine din învățămîntul religios „toți semiții din Biblie, pe Adam, pe Moise, ba chiar și pe Hristos". Au primit, la timpul său, ei și cei de o părere cu ei, răspunsul cuvenit.

Într-un ziar din anul 1944, un oarecare P.P. Stănescu, cerea ca religia „ca cultivatoare a obscurantismului", ca „o problemă de conștiință personală", să fie suprimată ca obiect de studiu obligator, iar filosofia (care, pe semne, nu-i plăcea) „să fie redusă la cîteva noțiuni cu totul elementare". Vom mai nota și atitudinea unor membri ai Societății Scriitorilor Români, din 1944, — zilele în care ostașii noștri duceau lupta pentru eliberarea deplină a pămîntului românesc — cerînd „separarea Bisericii de Stat". În decembrie 1944, ministrul Cultelor și Artelor, Gh. Pop, făcea „declarații liniștitoare" prin care arăta necestiatea ca „educația să se facă pe temeiul învățăturii religioase". Această declarație n-a împiedicat însă faptul, curînd petrecut, ca printr-un decret lege, catehizația să fie eliminată cu totul din învățămîntul muncitoresc. Era o primă lovitură dată Bisericii dar și un grav prejudiciu adus poporului român. Biserica noastră n-a meritat un astfel de tratament, cu atît mai mult cu cît ea n-a pornit, ca în Apus, atitudini dușmănoase față de Stat (de tipul Kulturkampf-lui german sau cel din Franța), ci de dragul păcii și din iubire de neam, a renunțat, precum am fesională creată de Șaguna. Zaarătat mai sus, la școala ei condarnic s-au ridicat spirite luminate (ca Tudor Arghezi) și pedagogi de talia lui G. G. Antonescu, protestînd împotriva acestor măsuri. Se pregătea calea pentru suprimarea totală a învățămîntului religios din școală. Urmările se cunosc și nu vom insista asupra lor.

Ar fi greșit totuși să se creadă că în toți acești ani, pe care-i numim „de tristă amintire", Biserica a renunțat la catehizarea tineretului și a celorlalți credincioși vîrstnici, cum afirmă unii rău-voitori. Sfîntul Sinod a dat îndrumări preoților să catehizeze și foarte mulți au îndeplinit această îndatorire esențială a lucrării pastorale, așa cum au putut, unii chiar expunîndu-se unor grele suferințe. Centrele eparhiale, în deosebi cele din Transilvania, au publicat cărți religioase, chiar catehisme, ca cel de la Arad (1956) și de la Sibiu, calendare-almanah cu expunerea învățăturii de credință creștină ortodoxă. Toate acestea, precum și alte activități misionare, au suplinit lipsa catehizației în școală, la care Biserica n-a renunțat niciodată.

Între darurile libertății, cîștigată cu atîtea sacrificii, în deosebi din partea tinerilor noștri, se numără și readucerea învățămîntului religios în școală; e adevărat, încă parțial și destul de timid. Trebuie să spunem că, cu mici excepții, reîntroducerea religiei în învățămîntul școlar a fost bine primită. S-au bucurat copiii și învățătorii (ei înșiși lipsiți pînă acum de cunoștințe religioase, măcar atît cît pretinde cultura generală a unui intelectual și calitatea de creștin botezat) dar mai ales s-au bucurat părinții care și-au dat adeziunea scrisă pentru ca fiii lor să învețe religia, pe care ei, la timpul lor, n-au putut s-o învețe. Experiența personală a acestui prim trimestru, ca unul care am apucat și predat mulți ani religia în școală, ne permite să întrevedem un viitor frumos acestui tineret care crește azi sub soarele libertății și se încălzește la lumina și căldura învățăturii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Se pare însă — și trebuie s-o spunem — că acest dar al libertății ne-a surprins nu îndeajuns de pregătiți. Ne lipsesc uneltele de lucru, cărți de religie și mai ales catehisme, dar, mai presus de toate avem nevoie de mai multă însuflețire și pregătire teologic-pedagogică pentru a face față cu succes sarcinei de mare însemnătate a învățării religiei, pentru cei mici ca și pentru cei mari.

Dar, despre acestea, cu alt prilej.

Pr. dr. Gheorghe Liță

— Eu sînt Dumnezeul cel Atotputernic; fă ce-i plăcut înaintea mea și fii fără prihană.

(Facere 17, 1)

Elemente pentru un dialog între Biserica Ortodoxă şi cea Catolică Orientală de rit bizantin (unită)

(Urmare din pag. 1-a)

către delegaţii romano-catolici aparţinînd Bisericilor orientale de rit bizantin (uniţi), (Mgr. D. Salachas din Grecia ş.a.), sînt grăitoare prin ele însele şi nu mai necesită nici un comentariu. Ele ar trebui doar recitite cu atenţie de mai multe ori.

O altă întrunire a unei comisii speciale instituite de Comisia mixtă internaţională de dialog care a avut drept temă tot *uniatismul şi locul lui în procesul dialogului dintre Bisericile ortodoxă şi catolică*, a avut loc şi la Viena între 26—31 ianuarie 1990. Participanţii romano-catolici au fost *cardinalul Johannes Willebrands, arhiepiscopul Cassidy*, ambii din Consiliul Pontifical pentru Unitate, *cardinalul Franz König*, fost primat al Austriei, *episcopul Alfred Nossol* (Polonia), *prof. Jean Corban* (Belgia), *Mgr. Dimitrios Salachas* (unit din Grecia), *prof. E. Suttner* din Austria şi *pr. Ronald Roberson* din Consiliul pontifical pentru unitate, de la Vatican. Nici de data aceasta nu vom mai numi pe participanţii ortodocşi.

Iată cîteva din Hotărîrile luate la această întrunire din Viena, întrunire care a stabilit, de altfel, premizele discuţiei şi Documentului de la Freising, din care am prezentat extrasele anterioare. Mai jos, extrase din Documentul de la Viena:

1. *„Uniatismul nu mai poate fi considerat drept un model pentru unitatea Bisericilor, pentru că ecleziologia pe care o are la bază nu se inspiră din Tradiţia comună a Bisericilor noastre"*.

2. *„Pentru acest motiv în calea noastră spre unitate va trebui să luăm drept model Biserica nedespărţită"* (deci situaţia de dinainte de schisma din 1054 n.n.).

3. *„Trebuie respinsă orice formă de prozelitism care ar merge împotriva libertăţii religioase a conştiinţei, folosind mijloace ilicite sau nelegitime"* (cf. Punctele 1, 2, 4).

Iată aşadar ce se gîndeşte în *Comisia de dialog* despre uniatismul care la noi doreşte să intre în posesia fostelor biserici, ai căror credincioşi cu o jumătate de secol în urmă au revenit la Biserica mamă ortodoxă, pe care strămoşii lor au fost siliţi la 1700 s-o părăsească şi să se unească cu Roma. Se urmăreşte ca, în felul acesta, printr-o stratagemă, să-i reconvertească pe ortodocşi la catolicismul oriental de rit bizantin. Stratagema e aceea de a-i lipsi pe ortodocşi de biserici şi a-i obliga să meargă la bisericile care ar deveni catolice de rit bizantin şi cărora li s-ar da preoţi catolici, evident de rit bizantin, căci aceştia impropriu se mai numesc astăzi uniţi.

Nu este oare aceasta o formă de prozelitism, în sensul în care vorbeşte punctul 3 de mai sus (Viena), şi punctul 1 din Documentul de la Freising?

Fără îndoială că aceasta constituie o acţiune de prozelitism catolic, căci credincioşii şi preoţii, lăsaţi în pace, rămîn ortodocşi, convinşi că se află într-o Biserică în care li se asigură sfinţirea tuturor evenimentelor vieţii (botez, cununii, înmormîntări etc.) şi mîntuirea veşnică. Acest lucru îl recunoaşte şi Roma catolică prin semnarea Declaraţiei de la Freising (p. 2).

Şi atunci de ce noi românii să fim din nou tulburaţi? De ce să fim din nou dezbinaţi? Nu ne-a fost de ajuns cît ne-au dezbinat habsburgii la 1700? Şi de cîte ori n-au profitat de aceasta şi alţii în Transilvania? Dacă se doresc documente, există mii de pagini de documente. Dar n-am dori să intrăm în polemici. Am răbdat pînă acum insulte, adesea grosolane, într-o anumită presă catolică orientală de rit bizantin. Vom mai răbda. Prin insulte nu se va cîştiga nimic. Noi mai credem într-un dialog care să poată asigura liniştea tuturor conştiinţelor, a tuturor credincioşilor. Şi celor ce vor să fie catolici orientali de rit bizantin (uniţi), şi celor ce vor să rămînă *ortodocşi*. Dar fără a se apela la falsuri, la o logică falsă, retorică şi plină de sine, şi fără stratageme care să creeze condiţii pentru prozelitism. Să nu se uite că prozelitismul înseamnă fie înşelarea, fie violentarea conştiinţelor, tocmai prin *„mijloace ilicite şi ilegale"*, şi numai prin astfel de mijloace. Altfel, prozelitismul n-ar avea nici o şansă de succes. Dovada e limpede în faptul că, *dacă ortodocşii ar fi lăsaţi în pace, nici unuia nu i-ar mai trece prin gînd să se facă catolic oriental de rit bizantin (unit)*.

Dar la noi, şi în alte părţi, se întîmplă tocmai astfel de folosiri de stratageme. Unele mai acoperite, altele chiar deschise.

Documentul de la Viena, pe care l-am mai citat, consideră că, astăzi, cînd nu mai există Biserici greco-catolice sau unite cu Roma, ci Biserici catolice orientale de rituri diferite, între care şi ritul bizantin (constantinopolitan), deoarece acestea au fost trecute la catolicism, doar cu rit bizantin, pînă şi folosirea de către foştii uniţi a ritului şi a veşmintelor liturgice, care sînt de tradiţie ortodoxă, pot fi considerate mijloace ascunse de prozelitism, de atragerea prin înşelare la catolicismul oriental de rit bizantin, făcîndu-i pe cei ce aderă la el să creadă că rămîn de fapt ortodocşi, aşa cum se considerau în fapt uniţii de altădată din Transilvania. Această stratagemă „trebuie respinsă", se spune în pct. 6 din Documentul Comisiei de dialog, de la Viena.

Altfel se pune problema cu credincioşii care vor, în mod declarat, să fie catolici (fie şi de rit bizantin). Unde sînt, şi dacă sînt majoritari, ei vor avea biserica cu ei. Ortodocşii nu au nici o obiecţie în privinţa aceasta. Ortodocşii au obiecţii numai din punct de vedere teologic (eclesiologic), considerînd că doctrina catolică, de orice rit ar fi, nu oferă nimic în plus decît oferă Ortodoxia, adică mîntuirea. Dar ortodocşii se folosesc de această obiecţie numai atunci cînd se urmăreşte abuziv convertirea ortodocşilor la catolicism, nu atunci cînd credincioşii înşişi se doresc catolici.

*

Iată temeiuri pentru un dialog serios şi realist.

*

Dar să căutăm şi altele:

Problema catolicismului sub masca unită a fost reluată pe plan internaţional şi din alt unghi. S-a recomandat, pe baza hotărîrii Conferinţei de la Rhodos, care a iniţiat dialogul dintre Ortodoxie şi Catolicism ca cei care altă dată se considerau uniţi cu Roma să se decidă liber dacă se vor contopi în Ortodoxie, sau în Catolicism, aceasta mai ales acum, cînd Roma îi numeşte în toate documentele *„catolici orientali de rit bizantin* (constantinopolitan)". Deci sînt consideraţi pur şi simplu *catolici*. Doar ritul e altul. Dar ritul rămîne în acest caz doar o simplă stratagemă prozelitistă! Ceea ce a început să se simtă! Vechea înţelegere de unire cu Roma de la 1700 ca *„legea românească să rămînă neschimbată"*, deci ortodoxia credinţei, nu numai a ritului, a început de mult să fie uitată de uniţi. Acum, prin ce mai sînt ei „greco", adică „ortodocşi"? Să ne spună chiar ei. Căci dacă „greco", adică ortodoxia, ar mai însemna ceva pentru ei, atunci ce înseamnă violenţele de la 11 noiembrie 1990 de la Baia Mare, cu prilejul instalării noului episcop ortodox al Maramureşului? Au fost aduşi din sate cîteva grupuri care au ocupat treptele bisericii, încercînd împiedicarea ceremoniei instalării episcopului şi chiar slujba Sfintei Liturghii. Filmul ar trebui trimis Sfîntului Părinte, ca să vadă cum înţeleg fraţii catolici orientali de rit bizantin, sub masca de uniţi, că sînt „Biserică-Soră" cu noi! Nici ateii n-au încercat să tulbure o Sfîntă Liturghie, aşa cum au făcut cei vreo 150—200 de catolici orientali de rit bizantin, la Baia Mare, strigînd lozinci jignitoare la adresa Ortodoxiei, ţipînd, insultînd pe preoţii şi pe ierarhii care, atunci cînd se întîlnesc cu Sfîntul Părinte, se îmbrăţişează ca nişte fraţi buni şi iubitori! De faţă erau şi cca 30.000 de ortodocşi, dar aceştia au stat cuminţi, liniştiţi, pe locurile lor. N-au ridicat mîna să lovească, n-au vociferat, ci au ascultat vreme de trei ceasuri slujba şi cuvîntările rostite, fără a jigni pe nimeni, fără a riposta celor care, dintr-un colţ de piaţă în care avea loc slujba, în faţa bisericii, strigau la ei.

Grupul de uniţi era chiar înarmat cu obiecte de metal şi cu cuţite. Un student ortodox a trebuit dus la spital! Mulţi preoţi ortodocşi au fost loviţi. Episcopii au fost insultaţi, s-a strigat la ei, au fost îmbrînciţi. Nimeni nu s-a apărat. S-au purtat toţi cu demnitate şi răbdare. Era evident că ceea ce se petrecea era rezultatul unui scenariu pus la cale mai dinainte. Turbulenţii nici nu erau localnici. Fuseseră aduşi anume ca să facă scandal.

Despre cele întîmplate la Baia Mare s-a dus vestea în toată lumea catolică. Şi, bine înţeles, şi în cea ortodoxă.

În urma celor întîmplate a protestat imediat Conferinţa Bisericilor Europene (v. spre ex. S.O.E.P.I., nr. 36 din 16 nov. 1990, p. 13).

Iată textul: *„Conferinţa Bisericilor Europene şi-a exprimat puternica simpatie faţă de Bisericile ortodoxe membre care au de suferit în urma acţiunilor violente din partea uniţilor... Prezidiul condamnă folosirea violenţei, recomandînd dialog paşnic în spirit de reconciliere în Hristos"*.

Conferinţa părţii ortodoxe din dialogul cu Biserica romano-catolică, întrunită la Constantinopol în luna decembrie 1990, a condiţionat continuarea dialogului dintre Biserica Ortodoxă şi cea Catolică, de rezolvarea problemei Bisericilor catolice de rit oriental (foste unite) în sensul revenirii la dialog şi la evitarea violenţelor şi a prozelitismului. Convorbirile vor continua pe această temă cu romano-catolicii.

Revenind la cele întîmplate la Baia Mare, am întreba: oare cînd au fost instalaţi episcopii catolici orientali de rit bizantin, la Baia Mare, la Cluj şi la Blaj, tot în 1990, s-a aflat vreun singur ortodox care să strige, să ridice vreo pancartă insultătoare, care să încerce să împiedice slujba? Erau acolo desigur şi ortodocşi, şi chiar foarte mulţi, adunaţi dintr-o firească şi frăţească, să-i zicem curiozitate, dar toţi au respectat şi Sf. Liturghie, şi ceremonialul instalării episcopilor catolici orientali de rit bizantin.

Convorbirile de la Viena, ca şi cele de la Freising, dintre membrii Comisiei mixte internaţionale de dialog dintre Biserica ortodoxă şi cea Catolică, au condamnat violenţa prozelitistă şi au făcut apeluri la dialog şi pace:

„În nici un caz nu ar trebui să se folosească metode de constrîngere pentru rezolvarea vreunei probleme între Bisericile noastre. Folosirea violenţei, pentru a face cunoscute revendicările, este contrară învăţăturii creştine şi trebuie să fie condamnată fără ezitare" (c. 8 din Documentul de la Viena).

Unii dintre catolicii orientali de rit bizantin (uniţi) care scriu fără încetare împotriva ortodocşilor, acuzîndu-i de toate relele, îi acuză pe aceştia de violenţe folosite împotriva foştilor uniţi care n-au revenit la Ortodoxie mai ales în 1948. Oare aşa să fie? S-ar putea aduce dovezi? Dacă a fost aşa, ortodocşii au greşit şi îşi cer iertare. Dar oare şi-au cerut vreodată iertare uniţii pentru violenţele dintre 1700 şi 1761, an în care li s-a permis ortodocşilor să aibă şi ei un episcop? Violenţele au continuat şi după aceea. Peste 150 de mănăstiri au fost distruse cu tunul de catolicii conduşi de generalul Bucow. Petru Maior, istoric unit, în *„Istoria Bisericii"*, arată că cele două regimente ale lui Bucow erau *„alcătuite din oameni uniţi şi din feciorii preoţilor celor uniţi"*. Mănăstirea Sîmbăta a fost dărîmată cu tunurile în anul 1785. Acelea nu au fost violenţe? Şi nu numai din partea statului habsburgic, ci şi din partea clerului unit. Dacă se vor cere documente, există.

Iată un exemplu, luat la întîmplare, tot din *„Istoria Bisericii Românilor"*, de unitul Petru Maior, aşa ca să nu fim cumva acuzaţi că ne folosim de un istoric ortodox. E vorba de prinderea şi chinuirea preotului ortodox Ioan Molnar din Sadu, zis *Popa Tunsu*. *„Pe acesta, pentru că s-au fost hirotonit preot în Ţara Românească, preste poruncile împărăteşti şi cele canoniceşti* (deci pentru că s-a hirotonit ortodox, peste munţi, n.n.), *l-au fost tuns vlădica Aron* (episcop unit n.n.)". Dar cu aceasta nu s-au terminat prigonirile bietului preot ortodox. *„Acesta* (Popa Tunsu) *întorcîndu-se peste noapte la Pogăceaua, protopop Gheorghe de la Maroş Vaşarhei şi protopop Daniil de la Uilac*, UNIŢI (s.n.), *sculînd cătane împărăteşti şi alţii, au mers în noaptea aceea la Pogăceaua, ca să prindă* pe *TUNSU"*. Mai departe Maior spune că *„protopopul Daniil purta pistoale în vremile acelea"*. Cătanele l-au prins pe Popa Tunsu şi *„îl deteră în mîinile zişilor protopopi"*. Aceştia *„îi legară picioarele pe sub foalele calului"* şi îl predară autorităţilor care îl închiseră la Viena. După ce l-au eliberat, l-au obligat să nu se mai întoarcă în Ardeal, şi aşa muri în Banat. Nu mai e nevoie de nici un comentariu. (v. *Şcoala Ardeleană*, ed. de Emil Boldan, Buc. 1959, p. 227, 229).

Tot Petru Maior scrie şi despre metodele de propovăduire ale episcopului unit Atanasie Rednic, urmaşul lui Petru Pavel Aron. Iată cum proceda Vlădica Atanasie Rednic: *„pe neuniţi cu cătane îi silea să se adune a auzi propovăduirea lui"*. Ce înseamnă cătane ştim. Petru Maior mai spune însă şi aceea că *„Vlădica Atanasie s-a ostenit în zadar... fără de nici un rod înturnîndu-se acasă"*. Românii şi atunci se voiau şi rămîneau ortodocşi! (vezi *Istoria*, cit. supra, p. 230).

Dacă aceasta a fost situaţia în anul 1700 şi în anii următori, de ce Biserica Ortodoxă Română este astăzi acuzată în termeni jignitori? De ce se scriu pagini ofensatoare la adresa marelui mitropolit Nicolae Bălan în presa catolică orientală de rit bizantin, ca şi cum ar fi fost o crimă că-şi apără Ortodoxia şi voia unitatea spirituală şi bisericească a tuturor românilor, aşa cum fusese ea înainte de 1700, cînd toţi românii erau ortodocşi, fii ai Bisericii strămoşeşti, Biserica Ortodoxă Română?

*

Dacă am dialoga, s-ar găsi mijloace care să restabilească un climat mai sănătos între cele două Biserici, climat care să ne ajute să renunţăm, şi unii şi alţii, la argumentări prea des triumfaliste, acuzatoare şi lipsite de dragostea creştină. Unii se bat în piept ca fariseul din parabola Mîntuitorului, că ei sînt drepţii, martirii, curaţii, nepătaţii, iar Biserica Ortodoxă e trimisă la locul vameşului, fiind fără jenă numită în tot felul, deşi ea a ţinut aprinsă în popor candela credinţei, care nu s-a stins vreme de aproape jumătate de secol. Biserica Ortodoxă a propovăduit credinţa, a păstrat şi restaurat bisericile, a întreţinut şcolile teologice, cu foarte mulţi elevi şi studenţi, a tipărit cărţi şi multe reviste teologice, a construit biserici noi, a dat asistenţă religioasă permanentă credincioşilor. Nimic din toate acestea nu i se recunoaşte de către fraţii din strana cealaltă. Se văd doar păcate şi greşeli, şi nu se pierde nici o ocazie de a se face caz de aceasta şi de a se maximaliza. Unde e sentimentul de „frate", de Biserică-soră? Cum să dialoghezi cu cineva care te dispreţuieşte şi te denunţă mereu?

În ultima vreme preoţi uniţi, foarte bătrîni, scriu unor ierarhi ortodocşi scrisori anonime, cu scrisul tremurat şi cu foarte bună credinţă, şi îndeamnă la omenie, la dragoste şi, mai ales, fac mereu referire la faptul că tot episcopatul greco-catolic a fost martirizat. Sînt scrisori emoţionante, adevărate, si le apreciem din toată inima. Mai mult decît am putea aprecia interviurile unor alţi fraţi, *drepţi peste măsură!* Numai că şi scrisorile bătrînilor cuminţi sînt şi ele unilaterale, şi tot cam de pe poziţia celui „drept" din parabola Mîntuitorului. Ei spun: *„Noi am suferit. Noi sîntem drepţi. Voi sînteţi păcătoşii. Vă iertăm, dar daţi-ne bisericile foştilor credincioşi uniţi"*. Dar ierarhii cum să dea bisericile, dacă bisericile nu sînt ale ierarhilor, ci ale credincioşilor? Şi credincioşii vor să şi le păstreze. Sînt ortodocşi cu tot cu bisericile lor. Şi în anul 1700 cei care au trecut la uniaţie au trecut cu biserici cu tot, care fuseseră ortodoxe. N-ar fi aceasta un bun temei de dialog contemporan, pe premize şi practici istorice cunoscute?

Si-apoi de ce să se tot amăgească fraţii catolici orientali de rit bizantin cu iertarea de care am avea nevoie. Ar trebui să mulţumim toţi cei ce simţim româneşte, Bunului Dumnezeu, că preoţii ortodocşi, între care şi cei reveniţi în sînul Bisericii mame strămoşeşti, aproape jumătate de secol au menţinut credinţa, lăcaşurile, obiceiurile, datinile. În rest, să găsim o soluţie de convieţuire potrivit cu realităţile de azi, cînd unii din fraţii români vor să devină catolici orientali de rit bizantin Dar cum să redăm acestora *„in integrum"* pe credincioşii care nu mai sînt sau bunurile ce aparţin de drept şi de fapt credincioşilor reveniţi la Biserica strămoşească, ortodoxă? După această logică, catolicii ar trebui să-i ceară înapoi pe toţi protestanţii. Şi toate catedralele care s-au protestantizat odată cu credincioşii. Pe acelea nu le cer. De pildă *Biserica neagră* din Braşov şi mai aproape de noi, chiar Catedrala protestantă din Sibiu, la origine catolică. Le-au lăsat credincioşilor, că erau ale lor. Aşa e şi cu bisericile foste unite care au redevenit ortodoxe, odată cu credincioşii lor reveniţi la Ortodoxie. Cum să desparţi credincioşii de biserici? E creştinește? Sau e cu intenţie prozelitistă, de a-i transforma pe ortodocşi în catolici orientali de rit bizantin? Acesta nu are deloc aerul de a fi ecumenism în spirit de Biserică-soră! E în afară de orice îndoială că nici Sfîntul Părinte n-ar fi de acord cu aşa ceva.

Un confrate preot catolic oriental de rit bizantin, într-un interviu publicat în „Viaţa creştină" din anul 1990, în care îi gratulează din abundenţă pe ortodocşi cu epitete ca „adversari", şi altele şi altele, se prevalează mereu de „jertfa" şi „suferinţele" Bisericii sale. Face din aceasta nu atît un capital spiritual, de evaluat în ceruri, cum s-ar cuveni, cît unul politic şi de răzbunare.

În legătură cu aceasta, fraţii catolici orientali de rit bizantin, ar trebui să ştie că nu numai foştii uniţi au suferit. Şi să fie siguri că ortodocşii îi cinstesc sincer pe toţi cei care au suferit. Evident, nu ca pe alţii care au preferat să „sufere" devenind membri de partid comunist, decît să se facă ortodocşi!

Dar oare Biserica Ortodoxă n-a suferit? Sutele, poate miile de preoţi şi călugări trecuţi prin Aiuduri şi canale, prin mine şi Jilave, nu merită să fie pomeniţi? Părintele Dumitru Stăniloae, părintele Arsenie Boca, părintele Benedict Ghiuş, părintele Sofian Boghiu, părintele Roman Bragă, părintele Felix Dubneac, părintele Grigorie Băbuş, părintele Cleopa Ilie, părintele Arsenie Papacioc, părintele Bartolomeu Anania, părintele Vasile Vasilache, părintele Daniel Tudor, profesorii Tudor Popescu, Constantin Tomescu, Nichifor Crainic (Bucureşti), preoţii Ilarion Felea (Arad), Liviu Munteanu, Ioan Bunea şi Florea Mureşan (Cluj) şi preoţii: Zosim Oancea, Cornel Dascăl, Gheorghe Opriş, Ioan Naftanailă, Victor Dîmboiu, Ioan Florea, Ioan Roman, Giurgiu Ioan, Romul Ciora, ca să ne limităm numai la cîţiva din Arhiepiscopia Sibiului. Sînt numai cîteva nume, şi nu oarecare, din sutele şi sutele de clerici ortodocşi arestaţi şi condamnaţi sub regimul comunist. Am putea pregăti o listă care ar umple multe pagini. Şi o vom pregăti, dacă strana cealaltă crede că acesta e un argument de care se pot prevala doar foştii uniţi. Ei se laudă cu ierarhii lor. Şi noi îi lăudăm. În orice caz îi lăudăm mai mult decît pe Atanasie Anghel din 1700 care şi-a călcat jurămîntul şi faţă de Mitropolitul Teodosie care l-a hirotonit la Bucureşti, şi faţă de Constantin Brîncoveanu, şi faţă de Mitropolitul Teodosie care l-a hirotonit la Bucureşti, şi faţă de Constantin Brîncoveanu, şi faţă de poporul său pe care l-a lăsat în seama nimănui, jurînd din nou credinţă unui episcop străin, de la Estergom, şi unui împărat străin de la Viena!

Dar fiindcă veni vorba de episcopii uniţi care au suferit, rămînînd în credinţa lor, oare episcopatul românesc ortodox n-a avut de suferit? Mulţi dintre ei au fost supuşi, ca şi cei uniţi, unor tratamente identice, pentru credinţa lor faţă de neam. De ce se uită cu atîta uşurinţă acest lucru? Cei ortodocşi sînt chiar cu mult mai mulţi decît cei uniţi, şi măsurile s-au luat în jurul aceluiaşi an 1948. Să ne aducem aminte de ei:

1. Visarion Puiu, fost mitropolit al Bucovinei a fost condamnat la moarte în contumacie şi a murit în exil, la Paris.

2. Tit Simedrea, mitropolit al Bucovinei, scos din scaun şi mort la Cernica.

3. Efrem Enăchescu, mitropolit al Basarabiei, scos din scaun şi mort la Cernica.

4. Nifon Criveanul, mitropolit al Olteniei, scos din scaun, moare în Bucureşti, la Schitul Maicilor. Înmormîntat la Cernica.

5. Irineu Mihălcescu, mitropolit al Moldovei şi Sucevei, scos din scaun în 1947 şi trimis la Mănăstirea Agapia, unde şi moare.

6. Cosma Petrovici, episcopul Dunării de Jos, scos din scaun în 1947, moare în 1948 la Galaţi.

7. Lucian Triteanul, episcop de Roman, scos din scaun în 1947, moare tot la Roman în 1953.

8. În 1948, deci chiar în anul cînd a fost desfiinţată Biserica unită cu Roma, au fost desfiinţate şi o seamă de eparhii ortodoxe, fiind scoşi din scaune şi episcopii şi vicarii lor. Şi mai înainte fuseseră scoşi unii pe motive de bătrîneţe, etc., deşi scoaterea era anticanonică, dar măsura era poliţienească şi constrîngătoare. Iată şi alte nume de ierarhi ortodocşi care au avut de suferit scoateri din scaun în 1948 şi după aceea:

9. Veniamin Nistor — episcop al Caransebeşului, scos din scaun în 1949, mort în 1963 la Schitul Sf. Ioan Botezătorul de lîngă Alba Iulia.

10. Atanasie Dincă, locţiitor de episcop la Rîmnicul Vîlcii, scos din scaun şi trimis la Căldăruşani, unde şi moare.

11. Grigore Leu, episcop al Huşilor, scos din scaun. Moare în această situaţie la Huşi, în condiţii încă neelucidate, în martie 1949.

12. Emilian Antal, locotenent de arhiepiscop al Bucovinei, cu sediul la Suceava, scos din scaun şi trimis la Mănăstirea Topliţa, unde şi moare în 1973.

13. Veniamin Pocitan, vicar la Bucureşti, scos din funcţie. Moare la mănăstire.

14. Pavel Serpe, vicar patriarhal, scos din funcţie şi trimis la Curtea de Argeş unde şi moare.

15. Valeriu Moglan, vicar la Iaşi, scos din funcţie. Moare la mănăstire.

16. Teodor Scorobeţ, vicar la Sibiu, scos din funcţie. E înmormîntat la Răşinari.

Oare toate acestea n-au însemnat jertfe în episcopatul ortodox?

De ce se vor fi uitînd ele? Se uită că şi unul din mitropoliţii actuali, pe cînd era monah a suferit condamnări, urmăriri, trimitere la munci necalificate, totalizînd 17 ani de suferinţe.

Aşadar, episcopii ortodoxe desfiinţate, reînfiinţate, iar desfiinţate, episcopi puşi abuziv în retragere şi trimişi la mănăstire, preoţi şi călugări ortodocşi arestaţi, încît i-a trebuit Bisericii Ortodoxe multă înţelepciune şi multă răbdare, ca să se poată strecura jumătate de secol printre atîtea valuri şi stînci. S-au desfiinţat episcopia Maramureşului, a Sucevei, a Huşilor, a Argeşului, a Tomisului, a Caransebeşului, pentru o vreme şi Mitropolia Craiovei, iar în 1959 a urmat calvarul desfiinţării a peste 150 de mănăstiri şi scoaterea afară, din cele rămase, a cîtorva mii de călugări şi călugăriţe ortodoxe. Cîtă luptă n-a trebuit dusă pentru recuperarea a ceea ce s-a mai putut recupera, mănăstiri, călugări, valori umane, istorice şi naţionale. Aceasta a măcinat şi va fi diminuat voinţele, capacitatea de luptă şi de rezistenţă şi nervii oamenilor. Ierarhia şi clerul ortodox au avut de trecut examene grele. Dar au luptat. Au rezistat. Cînd se va face bilanţul tuturor acestora, cu calm şi cu obiectivitate, se va vedea cu limpezime faţa de luptă şi rezistenţă a Ortodoxiei, astăzi hulită de fraţii noştri. Oare de ce se uită toate acestea? Oare e drept să se uite? Oare nu păcătuiesc fraţii noştri catolici orientali de rit bizantin cînd blamează Biserica Ortodoxă, scoţînd în faţă doar suferinţele lor, ba chiar pe nedrept învinuind Biserica Ortodoxă pentru suferinţele lor?

Judece toate acestea orice om cu dreaptă judecată. Noi, ortodocşii, pe temeiuri de onestitate reciprocă, sîntem deschişi oricărui dialog, în duh de smerenie, de pocăinţă şi de restaurare evanghelică a unităţii, măcar atît cît se poate.

N-am vrea să se înţeleagă din cele de mai sus, că am nega dreptul la existenţă al Bisericii catolice orientale de rit bizantin, chiar dacă, aşa cum am arătat, ea pune probleme şi Bisericii romano-catolice, din punct de vedere teologic, eclesiologic.

Este şi motivul pentru care *Codul canonic al Bisericilor catolice orientale* numeşte fosta Biserică greco-catolică, sau unită, *Biserică catolică orientală de rit bizantin* sau constantinopolitan, nume pe care l-am folosit şi noi, fiind astăzi numele propriu al acestei Biserici, numele desemnînd o nouă realitate faţă de trecut. (vezi L'Oss. Romano, 27 oct. 1990, p. 7). Făcînd aşa, *Codul canonic* pomeneşte vrea să iasă din încurcătura cu *uniţii*, socotindu-i acum pur şi simplu *catolici*. Aşa îşi capătă cel puţin o îndreptăţire teologică. Acest lucru, ar fi onest ca actualii uniţi, de fapt foşti uniţi, să-l anunţe deschis tuturor: *sîntem catolici. Dacă veniţi la noi veniţi la catolicism!*

Prin cele de mai sus n-am vrut altceva, decît să sugerăm o modalitate de intrare în dialog frăţesc, pornind de la premizele istorice care au dus la dezbinare, pentru a nu se judeca evenimentele în afara contextelor istorice, nici mai vechi, nici mai noi, deoarece privesc aceeaşi problemă.

De asemenea, pentru a arăta că dorim să pornim de la situaţii de fapt, de azi, care să nu mai antreneze alte violenţe, fie fizice, fie împotriva conştiinţelor.

Şi nu în ultimul rînd, pentru a-i face pe toţi cei de bună credinţă să înţeleagă că pregătirile care se fac pentru a continua lupta confesională între cele două Biserici-surori, româneşti, nu sînt soluţia problemei, ci complicarea ei. Ne referim la eforturile de convertire sau reconvertire la catolicismul oriental de rit bizantin care se practică, la atragerea unor tineri în şcoli teologice menite să pregătească viitori prozelitişti care să-şi cucerească parohii, biserici şi credincioşi care acum nu există, sau sînt destul de puţini. Ne referim desigur şi la presa catolică orientală de rit bizantin care distorsionează istoria, şi cea mai veche şi cea mai nouă, şi practică drept argumente mai ales insulta şi ofensa.

Noi credem că punţile dintre cele două Biserici româneşti se pot construi, în spirit frăţesc, prin cercetare onestă a realităţilor, prin recunoaşterea şi a stărilor de drept şi a stărilor de fapt, prin restaurarea dreptăţii, acolo unde se poate restaura fără a antrena alte nedreptăţi şi, mai presus de toate, prin dragostea cea tuturor poruncită de Mîntuitorul Iisus Hristos.

Ce bine ar fi să avem pace în Biserică. Să avem pace în Transilvania.

Cateheză despre calendar

(Urmare din pag. 1-a)

lungul şir al timpului care se scurgea, forma de bună seamă un mod de măsurare a timpului. Nu însă primul şi nici singurul, fiindcă în diferite forme, din cele mai vechi timpuri, toate popoarele au avut calendar, adică un mod de măsurare a timpului.

Cartea Sfîntă arată că durata timpului poate fi determinată de cei doi luminători de pe cer: soarele şi luna. Aceştia „despart ziua de noapte şi sînt semne ca să se deosebească anotimpurile, zilele şi anii" (Facere 1, 14; Psalmi 103, 20).

Astfel vedem că dintru început oamenii şi-au dat seama că durata timpului poate fi cel mai bine determinată după raportul în care se află pămîntul şi luna în continuă mişcare faţă de soare. În felul acesta, în cele din urmă s-a stabilit că mişcarea de rotaţie a pămîntului în jurul axei sale determină ziua şi noaptea; mişcarea lunii în jurul pămîntului indică lunile; iar mişcarea pămîntului în jurul soarelui fixează durata anului solar, sau tropic. S-a reuşit chiar să se calculeze cu mai multă precizie durata anului, a lunilor şi a zilelor. Astfel, durata anului solar este de 365 zile, 5 ore, 48 minute şi 45—46 secunde. Durata lunii este de 29 de zile, 12 ore, 44 minute şi 2,9 secunde. Şi după cum este cunoscut oricui, ziua are 24 de ore, ora are 60 de minute, iar minutul 60 de secunde (Pr. prof. dr. Ene Braniştе, Liturgica Generală, Bucureşti, 1985, p. 147—155).

După calendarul solar sau tropic se face şi calendarul civil. Şi cu cît calendarul civil corespunde mai mult calendarului solar, cu atît este mai exact.

Cel mai reuşit calendar civil a fost făcut pentru prima dată de astronomul Sosigene din Alexandria, la anul 46 în.Hs., avînd circulaţie în tot imperiul roman pe timpul lui Iuliu Cezar, de unde şi numele de „calendar iulian". Cu acest prilej s-a stabilit durata anului calendaristic de 365 de zile. Apare însă faţă de anul solar o rămînere în urmă de 5 ore, 48 minute, 46 secunde. Întrucît la 4 ani se ajunge la o zi diferenţă, Sosigene a hotărît ca la fiecare 4 ani să apară o zi în plus. Aceşti ani se numeau ani bisecţi şi apăreau de 366 de zile. Şi întrucît anul începea la 1 martie, ultima lună, adică februarie, creştea cu o zi în anii bisecţi, avînd 29 de zile. In calendarul iulian, echinocţiul de primăvară cădea în 24 martie. Socotind anul civil de 365 de zile şi 6 ore, apare mai lung cu 11 minute şi 14—15 secunde decît anul solar. Diferenţa este desigur neglijabilă, însă în scurgerea anilor va creşte. Astfel, în 128 de ani va creşte cu o zi, iar în 384 de ani va creşte cu 3 zile. Această diferenţă a fost sesizată atunci cînd s-a pus problema calculării datei Paştelui, care este în legătură cu echinocţiul de primăvară. Şi cînd, la sinodul 1 ecumenic de la Niceea, din 325, s-a pus problema calculării datei Paştilor, echinocţiul fixat în anul 46 în.Hs. de Sosigene la 24 martie, după trecerea a 384 ani, a ajuns să cadă la 21 martie. Prin trecerea anilor această zi şi-a schimbat însă corespondentul faţă de anul solar, încît în secolul al XVI-lea apare cu 10 zile în urmă, ceea ce incomodează din nou fixarea Paştelui. Mai mulţi calendarişti ai Bisericii Ortodoxe şi Romano-Catolice au sesizat necesitatea unei reforme. Aceasta a fost făcută de papa Grigorie al XIII-lea în anul 1582, cînd calendarul iulian este dat cu 10 zile înainte (5 octombrie a fost socotit 15 octombrie, şi astfel echinocţiul din 1583 cade la 21 martie). Pentru a crea pe viitor o mai mare stabilitate a identităţii calendarului civil cu cel solar s-a stabilit că dintre anii bisecţi seculari (1600, 1700, 1800, 1900, 2000), să fie socotiţi bisecţi numai cei care se împart exact la 4, adică 1600 şi 2000. Rămînînd nebisecţi 1700, 1800 şi 1900, aceştia vor avea 365 de zile. Şi astfel se va opri diferenţa pe o perioadă de cel puţin 3400 de ani. Aceasta se numeşte „Reforma Gregoriană" a calendarului şi a fost primit aproape de toate statele şi Bisericile creştine din Europa, Asia şi Africa, precum şi de statele necreştine, ca Turcia, China, Japonia. În anul 1900 s-a operat din nou o îmbunătăţire a calendarului gregorian din 1582, mărindu-se astfel cu 3 numărul zilelor care se adaugă la calendar, încît popoarele care vor primi după 1900 calendarul gregorian, vor creşte numărul zilelor cu 13. Bisericile ortodoxe au căutat să aducă îmbunătăţire calendarului gregorian, spre a minimaliza numărul zilelor care îl diferenţiază de calendarul solar. Astfel, Congresul Internaţional Ortodox de la Constantinopol, din anul 1923, a stabilit suprimarea anilor bisecţi mai mult decît în calendarul gregorian, ajungîndu-se astfel la coincidenţe cu calendarul solar pe o perioadă de 44 000 de ani.

Dintre Bisericile Ortodoxe autocefale, trei nu au primit noile reforme calendaristice, rămînînd la forma veche a calendarului iulian neîndreptat. Acestea sînt: Patriarhia Ierusalimului, Moscovei, Belgradului, precum şi Aşezămintele monahale de la Muntele Athos.

Bisericile Ortodoxe pentru a nu se rupe din unitate cu celelalte Biserici surori, au fixat sărbătorile cu dată mobilă şi Paştile pe stil vechi, iar sărbătorile cu dată fixă, pe stil nou, conform recomandărilor Congresului Interortodox de la Constantinopol din 1923. Rămîne însă diferenţă de 13 zile, pe care Bisericile Ortodoxe orientate după calendarul iulian neîndreptat, nu le acceptă.

După cum am văzut, pentru creştini calendarul civil, devenit şi bisericesc, cît mai apropiat celui solar, are importanţă deosebită mai ales pentru stabilirea datei Paştilor. Se ştie că Paştile este o sărbătoare cu dată variabilă, mobilă şi este prăznuit după echinocţiul de primăvară. Aceasta porneşte de la faptul istoric că moartea şi învierea Domnului a avut loc la paştile iudeilor. La rîndul său paştile iudaic se sărbătorea în prima lună a anului, numită nissan, în prima săptămînă după echinocţiul de primăvară. (Ieşire 12, 14). Atunci au stabilit ei, potrivit datelor istorice, că a avut loc eliberarea din robia egipteană. Sinodul 1 ecumenic de la Niceea, din anul 325, a căutat să uniformizeze data sărbătoririi Paştelui în toată creştinătatea. A stabilit astfel ca Paştele să fie sărbătorit totdeauna duminica. Şi anume, duminica imediat următoare echinocţiului de primăvară, întrucît şi iudeii calculau astfel paştele (Ieşire 12, 27; Levitic 23, 5—8). Pentru a nu coincide însă şi spre a nu fi confundat cu paştile iudeilor în cazul în care prima lună plină după echinocţiul de primăvară cade duminica, Paştile creştin se va sărbători în duminica următoare. Dacă însă echinocţiul de primăvară este o dată fixă, 21 martie, luna plină de după echinocţiu constituie o dată schimbătoare. Datorită acestui fapt data Paştelui se schimbă în fiecare an. Dacă spre exemplu, luna plină coincide cu echinocţiu şi cade sîmbăta, Paştele poate fi sărbătorit chiar în duminica din 22 martie. Dacă luna plină cade înainte cu o zi de echinocţiu, adică în 20 martie mai trebuie să aşteptăm o lună plină. Luna nouă va apare peste 29 de zile. Adăogat la 20 martie, va rezulta 19 aprilie. Dar cînd se întîmplă ca 19 aprilie să cadă într-o zi de luni, se mai adaugă 6 zile, fiindcă Paştile se serbează totdeauna duminica. Şi astfel Paştele va fi sărbătorit la 25 aprilie. De aici vedem că data sărbătoririi Paştelui variază între 22 martie—25 aprilie. La aceste date se mai adaugă 13 zile, fiindcă ne orientăm după stilul nou. Şi astfel vom avea în calendarul nostru bisericesc variaţia sărbătoririi Paştelui între 4 aprilie şi 8 mai. Catolicii şi protestanţii calculînd sărbătoarea Paştelui după stilul nou, prezintă diferenţa pe care o vedem cu toţii. De aceea, se impune o uniformitate în sărbătorirea Paştelui. La aceasta se poate ajunge renunţîndu-se la calendarul în stil vechi şi adaptîndu-se calendarul în stil nou.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Am văzut din cele pînă aici tratate că adevăratul calendar anual este cel solar sau tropic, determinat de mişcarea de rotaţie a pămîntului în jurul soarelui. Cel mai apropiat de acest calendar este cel civil, numit iulian. Acesta însă păstrează diferenţa de 1 zi la 4 ani. Pentru a se evita această diferenţă. în anul 1582 prin Reforma Gregoriană se adaugă 10 zile la calendarul iulian. În jurul anului 1900 se adaugă încă 3 zile, iar în 1923 Bisericile Ortodoxe au redus mai mult diferenţierea de timp faţă de calendarul solar. Sînt însă şi Biserici Ortodoxe care se orientează tot după calendarul iulian neîndreptat, adică după vechiul stil, neacceptînd îndreptările aduse ulterior. Acest fapt crează dificultatea că marea sărbătoare a învierii Domnului să fie sărbătorită de toţi creştinii în aceeaşi zi.

V. *Asocierea*

Deşi ţara noastră, precum şi Biserica Ortodoxă Română a acceptat stilul nou, îndreptat al calendarului, mai sînt totuşi creştini care s-au desprins de Biserică şi formează o grupare sectară numiţi „Stilişti" sau „Calendarişti". Ei refuză calendarul îndreptat, orientîndu-se tot după stilul vechi. Stiliştii constituindu-se într-o grupare anarhică, la nerespectarea calendarului nou, asociază şi alte greşeli, cum ar fi: neadmiterea ierarhiei oficiale a Bisericii Ortodoxe Române, alegînd o altă ierarhie; apoi adaugă şi greşala rebotezării creştinilor care aderă la secta lor.

VI. *Generalizarea*

Calendarul reprezintă, aşadar, instrumentul de măsurare a timpului. Calendarul este mai reuşit cu cît corespunde calendarului solar, încît primirea calendarului creştin îndreptat, pe stil nou, de către toţi creştinii oferă posibilitatea sărbătoririi Paştelui la aceeaşi dată.

VII. *Aplicarea*

Referindu-ne la calendar ca instrument de măsurare a timpului, ne dăm mai bine seama că viaţa noastră se desfăşoară în timp. De felul cum vom trăi viaţa acum şi aici, depinde dobîndirea mîntuirii. Astfel s-a subliniat pe bună dreptate că „marele Apostol dă efesenilor această veşnic nouă şi înţeleaptă povaţă: „Răscumpăraţi vremea cu rugăciuni stăruitoare şi cu muncă cinstită. Rugaţi-vă muncind şi munciţi rugîndu-vă, cerînd de la Domnul sănătate şi înţelepciune, ca să cîştigaţi „pîinea cea de toate zilele" pentru această viaţă şi ca săvîrşind cu cinste drumeţia vieţii pămînteşti să vi se deschidă prin îndurarea lui Dumnezeu şi porţile vieţii veşnice, că zice Sfînta Carte (Apoc. 2, 10): „Fii credincios pînă la moarte şi îţi voi da cununa vieţii" (Nicolae, Mitropolitul Banatului, La început de an, în Îndrumătorul Bisericesc pe anul 1986, p. VI).

Participarea Ligii Tineretului Ortodox din Sibiu la Întîlnirea Tineretului European de la Praga — 28 dec. 1990—2 ian. 1991

Organizată de Comunitatea din Taizé (Franţa), Întîlnirea din anul acesta a tinerilor din Europa a reunit în capitala Cehoslovaciei, sub emblema ecumenismului creştin, aproximativ 80 000 de tineri din toate ţările Europei.

Din România au sosit la Praga, cu un tren special, în jur de 1 700 de participanţi, între care şi 55 de tineri ortodocşi sibieni (membri ai Ligii Tineretului Ortodox). — Este interesant de remarcat că cea mai masivă prezenţă a fost cea poloneză, aproape 40 000 de persoane.

Avînd şi experienţa altor acţiuni asemănătoare (Pécs Ungaria — mai 1989 şi Wroclaw Polonia — dec. 1989), organizatorii au reuşit, în general, să rezolve toate problemele ridicate de numărul atît de mare al participanţilor. Cei veniţi cu saltele şi cu saci de dormit — cei mai mulţi — au fost cazaţi în internate, şcoli, săli de sport etc., dar au fost numeroşi şi cei găzduiţi de familiile parohiilor pragheze. Serviciile de repartiţie pentru cazare, de distribuire a hranei şi de translatori au fost asigurate de voluntari, în proporţie de 10% din rîndul tuturor delegaţiilor prezente.

Programul, dens, a cuprins rugăciuni de dimineaţă în parohii sau centre locale de adunare, urmate de discuţii-dezbateri, pe diverse teme propuse, şi rugăciuni comune la amiază (urmate deasemenea de discuţii) şi seara, în doar cîteva locuri centrale, care adunau fiecare cîteva mii de participanţi.

Cele vreo 20 de cîntece ale Întîlnirii de la Praga, în diferite limbi şi inspirate de cînturile diferitelor confesiuni creştine, s-au caracterizat prin simplitate şi conciziune, şi, fiind repetate fiecare de zeci de ori, au sfîrşit prin a fi învăţate de majoritatea tinerilor. La buna desfăşurare a cîntării în comun şi-au adus o importantă contribuţie corul de aproximativ 2 000 de persoane, reunit pentru pregătire cu cîteva zile înainte, un grup de instrumentişti şi, nu în ultimul rînd, o excelentă sonorizare.

Alături de lecturi din Vechiul şi Noul Testament, o „Scrisoare din Praga" a lui Frère Roger — directorul spiritual al acestei reuniuni — şi o serie de teme au fost propuse pentru meditaţie, discuţii şi rugăciune: „Părăseşte descurajarea", „Cine este Hristos?", „Rugăciunea smerită vine să vindece rana secretă a sufletului", „Apelul la solidaritatea umană venit de-a dreptul din Evanghelie", „Împacă-te imediat, fără întîrziere", „Cum să fii un creator de încredere şi reconciliere acolo unde trăieşti?".

În timpul discuţiilor libere au fost făcute şi propuneri de a organiza viitoarea întîlnire (sau una din viitoarele întîlniri) în România, în Bucureşti sau în alt oraş mare care posedă dotările necesare unei atît de ample manifestări.

În ansamblu, Întîlnirea Tineretului European a fost un entuziast prilej de cunoaştere reciprocă a tinerilor din diferite ţări şi tradiţii, din diferite confesiuni creştine, pentru împlinirea viitoare a comandamentului evanghelic „ca toţi să fie una" (In. 17, 21) în „trupul lui Hristos" (I Cor. 12, 27).

Preot Grăjdian Vasile

ÎNCEPUT DE VIAŢĂ NOUĂ

Ne punem de la bun început întrebarea: „ce vrea să spună autorul acestor rînduri, sub acest titlu?"

Doresc ca acelaşi sentiment de neţărmurită dragoste să vă cuprindă pe fiecare dintre cititorii acestor rînduri, sentimentul de dragoste cu care am pornit la această „VIAŢĂ NOUĂ" şi eu în zorii primăverii anului mîntuirii de la Hristos 1990.

Mi-am făcut cu lux de amănunte un rechizitoriu al celor 64 de primăveri trecute şi m-am hotărît să plec la drum.

Cauzele au fost destule: spirituale, morale, materiale, istorice mult mai mult, pentrucă mi-a părut rău că nu am studiat istoria cu mult mai mult lux de amănunte, să pot aprecia la maximum şi supravieţuirea ultimilor 20 de ani, petrecuţi la Mănăstirea Ciolanu — Buzău, precum şi alte probleme.

Acestea sînt cauze care mi-au hotărît „Începutul de viaţă nouă".

Situaţia mănăstirii de pe teritoriul comunei Măxineni — din judeţul Brăila mi-a dat îndemnul ca acest „Început de viaţă nouă" să-l pun lîngă ruinele mănăstirii înfiinţată de Matei Basarab (1637) care de la războiul mondial (1916—1918) a rămas distrusă şi pustiită, ca războiul din 1944 s-o aducă în starea în care se poate vedea azi, şi de aici îndemnul adresat tuturor cititorilor acestor rînduri: „vino şi vezi".

Avem zidurile unei biserici cu hramul „Sf. Naştere a Sf. Ioan Botezătorul", groase de 1,5 m. — biserică lată în interior de 4 m. şi lungă de 20 m.

Aceasta este o simplă imagine a zidurilor existente, în parte distruse — crăpate, cu pridvorul distrus complet.

Aceste ruini sînt situate pe un izlaz — cîmp de păşune, de cca 250 ha. în suprafaţă.

Situaţia geografică: la confluenţa Buzăului cu Siretul, împrejmuit de diguri bune contra unor eventuale inundaţii.

Aici lîngă aceste ziduri, cu aprobarea judeţului Brăila, nr. 2300/1990 şi a comunei Măxineni nr. 20/1990, Sf. Episcopie a Dunării de Jos — Galaţi a fost de părere şi a îngăduit, în urma aprobărilor de mai sus, ca pr. Ovezea Victor-Simion să se poată stabili acolo, pentru începutul unei noi vieţi monahale.

Pentru acest lucru, sînt hotărît să merg pentru a pune „Început de Viaţă Nouă" la mănăstirea lui Matei Basarab (1637) ca să auzim şi acolo un „dangăt de clopot", o „rugă de vecernie" de cult creştin ortodox, propovăduit acestui popor de la curbura Carpaţilor încă din faşe, cînd se forma (sec. I d.Hr.) de către Sf. Ap. Andrei, primul ucenic apostol al Domnului Iisus cel răstignit.

Aduc îndemnul tuturor cititorilor acestor rînduri să sprijine această acţiune, creştinească şi românească spre a putea în plus să cerem mila lui Dumnezeu, pentru acest neam românesc, mult încercat şi aici la mănăstirea fixată de Matei Basarab şi soţia sa Doamna Elena.

Repet, că acum nu sînt decît nişte ziduri ruinate, aşa cum se poate vedea la faţa locului sau din vederile ce se difuzează prin poştă la cererea fiecăruia.

Aşteptăm răspunsul tuturor, de la fiecare, în raport cu puterile sale materiale şi spirituale.

Există un *comitet de restaurare* autorizat de Tribunalul Brăila, la Muzeul de Istorie Brăila, format din oameni cu suflet, sub conducerea d-lui director al muzeului prof. Ionel Cândea.

Dumnezeu să ne ajute.

Pr. Ovezea Victor-Simion

* Comitetul de restaurare care constituie „Societatea Culturală Matei Basarab" are cont deschis la Banca de Investiţii Brăila cu nr. 4051530090104.

A nins...

A nins la Păltiniş, a nins cu zel
Şi fiecare brad e un castel;
Din lumea mea murdară-n Paradis
Şi din coşmarul vieţii trec în vis...

A nins potopitor la Păltiniş,
Mi-a nins în suflet şi în păr mi-a nins;
Cu pieptu-mping zăpada în suiş
Spre Schit-castelul meu cel mai distins —

Săgeată albă-i turnul măiestrit,
Un semn nemărginirilor albastre,
Acolo-i NOICA veşnic găzduit
Simbol de suflet al culturii noastre.

Păltiniş, iarna lui 1991 *Virgil Briciu*

BISERICA ORTODOXĂ (IV)

(URMARE)

Biserica Ortodoxă, drept măritoare sau drept cinstitoare *„stîlp şi temelie a adevărului"* (I Tim. III, 15), care a păstrat tradiţia de viaţă a Bisericii primare, mărturiseşte şi trăieşte în sinea ei în gradul cel mai intim prezenţa lucrătoare a lui Hristos. Celelalte confesiuni creştine, unele sînt mai aproape de deplinătatea Bisericii lui Hristos, altele mai depărtate, cu credinţele şi practicile cultice despre un Hristos care nu este prezent cu toată eficienţa Lui mîntuitoare, şi cu participarea lor deci nedeplină la Hristos. Această stare poate avea ca urmare o participare nedeplină la Hristos şi în viaţa viitoare, după cum Însuşi a spus: *„In casa Tatălui Meu multe locaşuri sînt"* (Ioan XIV, 2).

În zilele noastre, Mişcarea Ecumenică tinde să restabilească unitatea Bisericii, care vine ca o adiere a lucrării Sfîntului Duh în Biserică. Ea trebuie să tindă însă spre cea mai intimă prezenţă a lui Hristos întreg în viaţa şi în trăirea creştină a credincioşilor şi să nu ajungă la declaraţii şi adeziuni convenţionale. La unitatea Bisericii, la refacerea unităţii ei în plan universal, creştinătatea poate ajunge numai realizînd unitatea de corp a lui Hristos, unit la maximum cu Capul care este Hristos. Fără realizarea acestei unităţi intime cu Hristos nu se poate ajunge la unitatea Bisericii în ea însăşi, ca un corp unitar şi ca mireasă unică a lui Hristos. Întregimea Bisericii are în ea ca temelie şi ca izvor de viaţă pe Hristos şi harul lucrător al Duhului Sfînt. În totalitatea ei Biserica înaintează spre o deplinătate eshatologică a integrării ei totale în Dumnezeu, spre starea cînd Dumnezeu *va fi totul în toate"* (I Cor. XV, 28), tregimea, atît cantitativ cît şi calitativ, trebuie să fie scopul Bisericii, ca ea să crească în Hristos, ca *„plinătatea Celui ce plineşte toate în toţi"* (Ef. I, 23). Biserica este plenitudinea, este întregirea, totul, fiindcă are pe Hristos care este totul în toate. Biserica Ortodoxă este Biserica plenitudinii, a prezenţei integrale a lui Hristos şi a lucrărilor Lui în sînul ei şi-I mărturiseşte nealterat învăţătura. Avînd plenitudinea învăţăturii şi a harului sfinţitor şi mîntuitor, ca urmare a prezenţei integrale a lui Hristos în sînul ei, Biserica Ortodoxă arde şi luminează ca lumina Învierii de la Sfîntul Mormînt, slujind şi înlesnind tuturor creştinilor a *„ajunge la unitatea credinţei şi cunoştinţei Fiului lui Dumnezeu, la bărbatul desăvîrşit, la măsura vîrstei plinătăţii lui Hristos"* (Efeseni IV, 13—15). Este încredinţarea lăsată de Domnul Iisus Hristos Bisericii Ortodoxe de a ţine mereu candela dreptei credinţe aprinsă pînă cînd, El, Mirele, va veni să intre la nuntă „în miezul nopţii".

Biserica este iubirea lui Dumnezeu care cuprinde toată creaţiunea. Ea este mireasa Logosului. Toate sînt unite în Biserică, dar fără a se confunda în această unitate. Biserica este trupul lui Hristos şi unită cu El, dar distinctă de El. Este „imanentul care are în ea transcendentul, comuniunea treimică de Persoane, plină de o nesfîrşită iubire faţă de lume, întreţinînd în aceasta o continuă mişcare de autotranscendere prin iubire" (Pr. prof. D. Stăniloae).

Biserica Ortodoxă cuprinde pe toţi credincioşii botezaţi în numele Sfintei Treimi, care se împărtăşesc de aceleaşi Sfinte Taine, se străduiesc să trăiască în pace unii cu alţii şi să facă fapte bune, sînt împărţiţi în cler şi popor, se adună în duhul păcii şi al iubirii în sfintele biserici unde se închină, cîntă în comun şi se roagă lui Dumnezeu pentru primirea harului sfinţitor şi mîntuirea sufletelor lor. Biserica văzută, luptătoare în lume împotriva păcatului, se prelungeşte în *Biserica triumfătoare*, care cuprinde pe toţi drepţii, atît din Legea veche cît şi din Legea nouă, adormiţi în Domnul, împreună cu Sfinţii Îngeri, şi spre care Biserica luptătoare din lume, ca o corabie pe valuri, avînd la cîrmă pe Hristos şi vîslaşi pe sfinţii ei slujitori, episcopi, preoţi şi diaconi, îi conduce pe credincioşi spre Împărăţia lui Dumnezeu şi la dobîndirea vieţii veşnice.

Noi, creştinii ortodocşi, aflîndu-ne în corabia Bisericii noastre Ortodoxe, în care s-au aflat şi înaintaşii noştri, părinţii, moşii şi strămoşii, să privim în toată călătoria vieţii noastre pămînteşti spre cer, spre împărăţia veşnică a lui Dumnezeu, cu dreapta şi neclintita noastră credinţă ortodoxă, cu nădejdea neabătută şi cu dragostea nestinsă a inimilor noastre spre cîrmaciul corăbiei noastre, care este Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii, a Cărui slavă este în veci.

ONOAREA

(Urmare din pag. a 2-a)

chiar şi drepturile naturale. Onoarea este o piatră atît de preţioasă încît, cel mai mic defect, îi scade mult preţul. Ea este o comoară ce nu se poate redobîndi odată ce, dintr-o nesocotinţă, a fost pierdută.

3. Cazul lui Isav, pe care Sfînta Scriptură îl consemnează detaliat în Cartea Facerii cap. 25, 21—34, este mult grăitor. Potrivit rînduielilor, Isav, ca cel întîi născut, urmează să rămînă, după moartea tatălui, capul familiei Isac, tatăl, are o părere bună despre fiul său Isav şi-l iubeşte (Cf. Fac. 25, 28). Dar Isav nu corespunde opiniei favorabile a tatălui. Şi Dumnezeu ştie. Fire nestatornică şi nestăpînită, el se arată nevrednic de dreptul natural al întîiului născut. Negoţul Iacov, pentru un blid de linte (Fac. 25, 34). Odată cu actul iresponsabil el pierde şi drepturile ce decurg din dreptul natural vîndut. Dumnezeu va îngădui să piardă şi binecuvîntarea tatălui (Cf. Fac. cap. 27). Pierde dreptul la stima semenilor contemporani şi a celor ce s-au succedat prin veacuri. Isav este considerat un personaj negativ. El simbolizează pe cei ce-şi vînd onoarea, conştiinţa, în vederea unui cîştig care nu are virtuţi.

4. Omul de onoare este constant în voinţă şi acţiune. El îşi este credincios sieşi înfruntînd toate primejdiile, toate ameninţările. NU CEDEAZĂ PRESIUNILOR DIN AFARĂ ŞI NICI CELOR DINĂUNTRU. Nu face concesii în conduita demnă. Deşi hrana este o trebuinţă naturală fiind, atunci cînd hrana pune la încercare demnitatea. Nu se schimbă după împrejurări şi interes individualist. Pe cuvîntul lui poţi pune preţ pentru că el confirmă, prin fapte, atît convingerile cît şi cuvintele sale. Îşi ţine promisiunile faţă de orice om. Este principial cu sine şi cu alţii. Pe scurt: pentru a evita pierderea demnităţii omeneşti şi creştineşti, omul de onoare dispreţuieşte nu numai ghimpii durerii, ci şi fulgerele unor împrejurări obiective.

5. Onoarea este averea celor aleşi, a celor bogaţi sufleteşte. Giuvaer de mare preţ. Sfînta Scriptură o defineşte „nume bun", drept la cinste şi cinstire, la favorabilă apreciere, respect şi stimă. „AI GRIJĂ, DECI, DE NUME, CĂ ACESTA-ŢI VA RĂMÎNE MAI MULT DECÎT O MIE DE COMORI MARI DE

Gînduri la începutul Postului mare

„Toate poftele trupului călcînd, viață duhovnicească să petrecem"
(Text dintr-o rugăciune liturgică)

În 18 februarie intrăm în marele Post al Sf. Paști, care, pentru fiii Bisericii noastre, înseamnă perioadă de pregătire specială pentru a întîmpina cum se cuvine și în acest an Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, chezășia învierii noastre a tuturor, la sfîrșitul veacurilor. De aceea, această perioadă ne amintește mai cu osebire că sîntem alcătuiți din trup și suflet, că, asemenea trupului, și sufletul nostru are nevoie de hrană. Ba mai mult, postul în care intrăm ne amintește că în chip special sufletul trebuie hrănit spre a se impune trupului, și a-l conduce, adevăr pe care rugăciunea premergătoare citirii Sf. Evangheliі de la Sf. Liturghie îl exprimă atît de potrivit prin cuvintele: *„Pune în noi (Doamne) și frica fericitoarelor Tale porunci ca toate poftele trupului călcînd, viață duhovnicească să petrecem, cugetînd și făcînd toate cele ce sînt spre bună plăcerea Ta!"* Vorbind de „poftele trupului", fericitul alcătuitor al acestei rugăciuni a avut desigur în vedere nu trebuințele firești ale trupului nostru pe care sîntem îndatorați să i le împlinim: hrană, îmbrăcăminte, căldură etc., ci ceea ce trece dincolo de aceste trebuințe, excesele, care îngroașă trupul și destramă, uneori pînă aproape de anulare, sufletul: gîndirea, conștiința morală, voința noastră, ceea ce Sf. Apostol Pavel exprimă prin cuvintele: „Purtarea de grijă a trupului să nu o prefaceți în pofte" (Rom. 13, 14). Aceasta cu atît mai mult cu cît și judecata omenească ne spune că „este rușine pentru omul rațional să se supună părții nerationale și să slujească poftelor urîte ale ei", cum arată Talasie Libianul.

Aceste „pofte" deci trebuie să ni le supunem permanent, dar mai ales în timpul postului, lucru asupra căruia ne avertizează chiar și Mîntuitorul Iisus Hristos, cînd spune: „Luați aminte de voi înșivă, ca să nu se îngreuieze inimile voastre cu sațiul mîncării și cu beția și cu grijile lumii" (Luca 21, 34).

„Vă opresc eu oare să mîncați și să vă desfătați? — întreabă Sf. Ioan Gură de Aur. Nu! — răspunde el. Nu vă opresc, dar vă îndemn să vă țineți în marginile trebuinței, să puneți stavilă petrecerilor mari, ca nu cumva să vă vătămați sănătatea sufletului, depășind măsura".

Postul în care intrăm ne îndeamnă prin urmare să ne „prindem de viața cea veșnică la care sîntem chemați" (I Tim. 6, 12), să ne agățăm așadar — cum te agăți de ușa autobuzului cînd te grăbești să ajungi undeva la o oră fixă și n-ai alt mijloc de transport — să ne prindem de scara care ne duce spre veșnicie, scopul final al călătoriei noastre pămîntești, iar ca să putem realiza acest lucru trebuie să ne reamintim că principiul călăuzitor al ființei noastre este sufletul, prin care sîntem „chipul și asemănarea" Ziditorului, prin care „noi toți răsfrîngem ca o oglindă slava lui Dumnezeu" (II Cor. 3, 18), iar această oglindă trebuie să ne-o facem cît mai curată. Prin reținerea de la anumite mîncăruri și băuturi, asociată cu încordarea noastră lăuntrică, cu trezirea și activizarea forțelor noastre sufletești, la care ne cheamă Postul Sf. Paști, iată că oglinda de care am vorbit devine cît se poate de evidentă. „Luminează mintea noastră și simțurile toate ni le păzește, ca, umblînd în lumină, cu bunăcuviință, pe calea poruncilor Tale, să ajungem la viața cea de veci" — spunem așa de potrivit într-o rugăciune de dimineață.

Trăim zile măreți în felul lor, prin libertatea de gîndire și exprimare pe care am dobîndit-o, prin afirmarea reală a competențelor, sperăm în toate sectoarele de activitate umană, prin eliberarea de suspiciunile care ne păsteau la tot pasul, de teama și lașitatea care ne sugrumau adesea, prin grija de om, care, cu toate neajunsurile economice prin care trecem, devine tot mai evidentă. Cu durere însă constatăm că apar și manifestări ale libertății greșit înțeleasă, manifestări de-un îngrozitor egoism și întunecime de minte, că asistăm la jafuri sălbatice, la fuga de munca onestă și demnă, la un grosolan mod de-a fura munca sau cîștigul cinstit al grosului populației printr-un soi de comerț cum nu se poate mai păgîn, la tendințe, uneori mai accentuate ca altă dată, de parvenitism prin călcarea în picioare a valorilor morale, urmări desigur și ele ale „învățăturilor" din ultimele decenii: Mîncați și beți, aici este totul. După moarte nu mai este nimic, s-a terminat totul.

Ne-am permite a aduce și în atenția unora ca acestora că intrăm în Postul mare și că „ușile pocăinței", cum ne spune Triodul, de întoarcere spre bine, de trezire lăuntrică, sînt deschise tuturor. Vremea postului — ne încredințează tot cîntările de la strană ale Triodului — ne-a fost dată „ca să ne întoarcem și să fim vii și nicicum să pierim". Sau: „Veniți să lucrăm în via cea de taină, făcînd într-însa roade de pocăință; nu cu mîncări și cu băuturi ostenindu-ne, ci cu rugăciuni și cu post, săvîrșind virtuțile".

„Fiecare dintre noi — spune Sf. Vasile cel Mare — are în adîncul său un cîntar, construit acolo de Creatorul nostru, cu ajutorul căruia ne este cu putință să deosebim care este natura lucrurilor. Tu — continuă Sf. Vasile — nu vei putea spune în Ziua Judecății: N-am cunoscut binele, căci însuși cîntarul acesta va vorbi (te va acuza), el care ți-a procurat din plin deosebirea binelui și a răului". Este vorba desigur de cîntarul conștiinței noastre morale, cîntar neadormit și în permanentă trezvie, mai ales cînd el este îngrijit și cu darurile Postului mare în care păsim. Ne-o spune așa de limpede și Sf. Ioan Gură de Aur prin cuvintele: „Postul ne trece din robie în libertate, din prizonierat ne readuce în patrie; postul vindecă rănile sufletului, postul reface sufletul rănit de păcat, îl întărește, încununează cugetul, aduce frica de Dumnezeu, nimicește viciile, liniștește gîndurile. In zilele postului plăcerile se sting, virtuțile înfloresc și conștiința morală se arată a fi mai curată și trupul în suflet îl schimbă, căci duhovnicesc îl face".

„Umblați duhovnicește și (atunci) poftele trupului nu le veți mai împlini" (Gal. 5, 16) — ne poruncește Sf. Apostol Pavel mai ales în aceste zile. Conduceți-vă după voia Domnului — parcă ar vrea să ne spună — după legile sufletului curat și luminat, după povățuirea minții sănătoase, și atunci nu veți deveni robi patimilor, ai cărnii, ai pornirilor josnice spre care trupul nostru este înclinat adesea să ne tragă.

Să nu uităm apoi că Sfînta noastră Biserică ne pune la îndemînă, în această vreme a Postului mare, și alte mijloace pentru lucrarea mîntuirii noastre, pentru ca „toate poftele trupului călcînd, viață duhovnicească să petrecem".

Aceste cîteva gînduri asupra cărora este bine să ne oprim, alături desigur de încă altele, acum la începutul și în timpul Postului mare, le sintetizează foarte bine Sf. Grigorie cel Mare, în rugăciunea amvonului de la Liturghia ce-i poartă numele, în care spunem: „Stăpîne, Atotțiitorule, cel ce cu înțelepciune ai zidit toată făptura și pentru nespusa Ta purtare de grijă și multă bunătatea Ta ne-ai adus pe noi întru aceste prea cinstite zile, spre curățirea sufletelor și a trupurilor, spre înfrînarea poftelor și spre nădejdea învierii; care în patruzeci de zile ai dat în mîna slujitorului Tău Moise tablele cele cu dumnezeiești slove, dă-ne și nouă, Bunule, lupta cea bună să luptăm, calea postului să o săvîrșim, credința nedespărțită să o păzim, capetele nevăzuților balauri să le sfărîmăm, biruitori asupra păcatului să ne arătăm și fără de osîndă să ajungem a ne închina și sfintei Învieri!"

Pr. Gh. Papuc

Cîmpeni — muzeu de aer și lumină

Noi, moții, ce am dus prin veacuri greul,
Noi, cei ce sîntem dintru început
Din os de fluier ctitorind Muzeul
Aici pe mal de Arieș durut,

Că o poruncă dată din strămoși
Îți închinăm această Casă ție,
Oștenii tăi de-a pururi credincioși
Cuvîntului jurat pentru vecie.

Am adunat cu sîrg și glod și rază
Cu Dorul ce ne-a luminat în vatră,
Cînd toată amintirea ta e trează
Aici în Țara de-Adevăr și piatră

Și dincolo de Rîu În veșnicie
Durerea ta trecu din val în val,
Iancule-Avram, icoana noastră vie,
Tu, Craiul nostru fără de egal!

Noi, moții, ce am dus prin veacuri greul
Aici pe mal de Arieș durut
Din os de fluier i-am durat Muzeul,
Să-i fie cîntul veșnic ne-ntrerupt...

Sub ochii Lui albaștri și fierbinți
Cu sufletul curat să-i treceți pragul
Din orișice Istorie veniți
Și nu-i uitați obîrșia și rangul!

Nicolae Nicoară

Clipele, nisipuri zburătoare

Se dedică omagial, I.P.S. Sale
Dr. Antonie Plămădeală

Ca-n țărmul zguduit mereu de ape,
Bat zilele în trupu-mi, sfidător.
Ci-ntr-una, din strînsoare o să scape,
Alunecînd cu ultimul meu dor.

Voi rătăci prin ce-a fost frumusețe, —
De amintiri supus neîncetat.
Vecia, poate, încă-o să răsfețe,
Trecînd prin amăgiri însingurat.

Ajuns la un liman numai cu mine,
Pe un tărîm adînc necunoscut,
Trecutul, înviind dintre ruine,
Și-o-ntinde iarăși umbrele, — un scut.

Și clipele, — nisipuri zburătoare, —
Pe care le-am atins, păgîn înfrînt, —
S-or pierde ca-ntr-o unică visare,
Așa cum mi-a fost dat să mă frămînt!

Octav Sargețiu

TEODOR V. PĂCĂȚIAN — (1852—1941)

La 23 februarie 1941 apărea în „Telegraful Român" necrologul renumitului ziarist Teodor V. Păcățian, din cuprinsul căruia reproducem primele rînduri. „După grele suferințe, purtate cu creștinească tărie, în Clujul durerilor noastre, a încetat din viață bătrînul gazetar Teodor V. Păcățian, în ziua de 11 februarie 1941, în frumoasa vîrstă de 89 de ani și a fost înmormîntat, după ritul ortodox, din capela cimitirului central clujean, lîngă soția și unica sa fiică, în 13 feb. a.c.". Tocmai lui T. V. Păcățian, care militase peste o jumătate de secol pentru cauza națională românească și contribuise la pregătirea celui mai important act al istoriei patriei noastre — 1 Decembrie 1918 —, i-a fost dat să trăiască ultimele luni sub ocupație ungurească, asistînd neputincios la spulberarea idealului vieții sale.

Reputatul ziarist și istoric autodidact s-a născut în familia unui învățător în ziua de 28 noiembrie 1852 la Ususău, jud. Arad. După absolvirea liceului situația materială nu i-a permis să continuie studiile universitare și astfel devine notar într-o comună. Din această perioadă își începe colaborările la „Familia" (1872), „Amicul familiei" din Gherla, „Foaia literară" din Brașov, „Luminătorul" (Timișoara). Acum își descoperă vocația de ziarist, profesie ce o va practica toată viața.

Ziarist profesionist ajunge în 1885 odată cu fondarea periodicului „Timișoara", ce s-a numit după un an „Foaia poporului", unde are posibilitatea să se perfecționeze în noua profesie. Consacrarea ca ziarist a obținut-o în 1896, cînd cu prilejul vizitei la București a împăratului Francisc Iosif I al Austro-Ungariei a publicat în „Mesagerul român" din București articolul *Impărate, fă dreptate!* Din acel moment pînă la Unire va fi în permanență hărțuit de autorități, întemnîndu-i-se numeroase procese de presă și amenzi, la care s-a adăugat o detenție de șase luni la închisoarea din Seghedin.

Stabilirea sa la Sibiu reprezintă o nouă etapă, întrucît, pe de o parte, își imprimă personalitatea sa asupra celor două publicații sibiene „Tribuna" și „Telegraful Român" prin preluarea conducerii lor, iar pe de altă parte prin începerea activității istoriografice de anvergură.

În calitate de redactor șef al „Tribunei" a avut posibilitatea să aducă un suflu nou periodicului în lupta desfășurată pentru apărarea aspirațiilor naționale românești de dincoace de Carpați. Datorită meritelor sale în anul 1900 devine director al „Telegrafului Român", ziar fondat de episcopul Andrei Șaguna la 1853. În cei șaptesprezece ani cît a condus acest periodic, Teodor V. Păcățian a consolidat prestigiul ziarului, prin tratarea unei largi problematici cu caracter bisericesc, școlar, cultural și nu în ultimul rînd politic. Prin informarea cititorilor cu principalele evenimente din România, „Telegraful Român" a contribuit la întărirea solidarității românești.

Concomitent cu activitatea ziaristică, T. V. Păcățian își propune alcătuirea unei monografii cu privire la mișcarea națională a românilor de dincoace Carpați intitulată *Cartea de A sau luptele politice naționale d românilor de sub coroana ung ră.* Lucrarea va apărea în 8 v lume, între anii 1902—1915, an lizînd mișcarea națională rom nească de la începuturi pînă Memorandum. În cadrul ei sî prezentate discursurile mai ir portante rostite în dietă, parl ment, casa magnaților, sen apoi petițiile adresate monarh lui și guvernelor. Din prefa primului volum ne oprim asup a două fragmente. „Cel ce gîndește la viitorul neamul nostru (și care bun român nu gîndește?) trebuie să se gîndea că întîi la trecutul nostru. Pe tru că trecutul, prezentul și v torul stau în legătură strîns Trecutul ne-a dat prezentul din prezent se naște viitorul. foarte natural deci, că numai c noscînd bine trecutul putem ne croim un viitor, care să mai bun decît prezentul.

Cartea aceasta, în care vin d scrise luptele noastre politic naționale cu începere din vr murile cele mai îndepărtate pî la procesul memorandului, o d pun deci în mîinile binevoitor lui cetitor în ferma convinge că bun și folositor lucru am i tenționat a face; și dacă mi-ar fi ieșit așa cum am dor nu lipsei de zel și de voință r a se atribui, ci puterilor slabe menești, care nu pot face nimi desăvîrșit. Indulgentul cetit primească însă cartea cu acee bunăvoință cu care ei i-o da În urma apariției primului v lum autoritățile îl învinuiesc instigație naționalistă, avînd urmări confiscarea și distruger tomului, iar autorului i se inte tează un proces și candamnat închisoare. Monumentala lucra a fost premiată în două rîndu de Academia Română.

În domeniul istoriei a elabor multe lucrări, tipărite sau r mase în manuscris, aducînd n meroase contribuții valoroa (Istoriografi vechi, istoriogr noi; repertoriul ziarului „Tel graful Român" pe anii 1853 1917; românii din Ardeal în a de renaștere națională 1848—4 un mecenat român: dr. Io Gall; Avram Iancu, apărător munților Apuseni; jertfele rom nilor în primul război mondi pronunciamentul de la Blaj; memorand al lui Șaguna; activ tatea românilor din senatul i perial austriac) și multe alte Nu întîmplător a fost ales la A tra președintele secției de ist rie, fiind unul dintre cei mai a tivi colaboratori.

După izbucnirea primului ră boi mondial Teodor V. Păcăți intră în conflict cu noul mitr polit Vasile Mangra, care av alte concepții politice în comp rație cu majoritatea românească În felul acesta Teodor V. Păc țian se retrage de la conducer „Telegrafului Român" la 5/18 d cembrie 1917. După marea Uni devine redactor al „Gazetei of ciale" a Consiliului dirigent, i după aceea se stabilește la Clu unde pînă la sfîrșitul vieții și continuat activitățile preferate.

Cu prilejul împlinirii a cinc zeci de ani de la moartea ziari tului și istoricului Teodor V. P cățian ne-am străduit să prezen tăm succint meritele sale, ca și-a elaborat o parte din ope sa — cea mai valoroasă după pinia noastră — în orașul de Cibin.

Mihai Sofron

Pr. prof. Ioan Ionescu — 75 de ani

Zecile de generații de elevi de la seminariile teologice din Craiova și București l-au numit, întotdeauna, pe părintele prof. Ioan Ionescu „tata". Așa îl numesc și acum cînd își amintesc de dînsul. Nu a fost o poreclă. Doamne ferește! A fost recunoașterea simplă, concretă și sinceră a unor calități de dascăl și părinte. Părintele Ionescu face parte, într-adevăr, din stirpea marilor profesori de teologie, care au știut — și au reușit — să transmită generațiilor de elevi nu numai cunoștințe teoretice, ci și ceva din specificitatea vieții și comportamentului unui preot adevărat.

S-a născut în comuna Băbana din județul Argeș la 15 noiembrie 1915, din părinți țărani. După absolvirea cursului primar în satul natal, a urmat Seminarul Teologic din Curtea de Argeș și cursul superior la Seminarul Central din București, pe care l-a absolvit în 1936. În perioada 1936—1940 a frecventat Facultatea de Teologie din București, luîndu-și licența la catedra lui Nichifor Crainic. Din 1938 a urmat și cursurile Facultății de drept din București. Studiile au fost continuate la Seminarul pedagogic din București (1940—1941). A funcționat ca profesor de religie la Liceul „Cantemir" din București. La 6 noiembrie 1942 a fost hirotonit preot la Sibiu, pe seama Parohiei Blăjeni-Plai din județul Hunedoara, la Izvorul Crișului Alb. Aici a construit școala primară și a restaurat biserica. A început colaborarea la „Telegraful Român". În perioada 1946—1948 a funcționat ca profesor de religie și confesor la Colegiul Militar din Curtea de Argeș, după care, pînă în 1956, a împlinit atribuțiile de profesor de limba română la Seminarul Teologic din Curtea de Argeș. Mitropolitul Firmilian al Olteniei, remarcîndu-l din presă și din contacte directe, i-a facilitat ajungerea la Craiova și numirea în postul de consilier cultural al Mitropoliei Olteniei (1956—1961). Anii cei mai frumoși din activitatea părintelui Ioan Ionescu se leagă de activitatea sa de director și profesor la Seminarul Teologic din Craiova (1961)—1973). A urmat apoi demnitatea de inspector general patriarhal (1973—1975) și director la Seminarul Teologic din București (1975—1977). La 1 iulie 1977 s-a pensionat. La Craiova a funcționat și ca preot la bisericile Dorobanția și Hagi-Enuș.

Activitatea părintelui Ioan Ionescu nu s-a mărginit doar la cele menționate. O strădanie permanentă a depus-o în domeniul științific. Competența și realizările sale au fost recunoscute de către specialiști prin alegerea sa ca membru într-o serie de asociații și societăți precum Asociația Internațională de Bizantinologie (sept. 1971), Asociația Slaviștilor din România, Societatea de Științe Istorice ș.a. Părintele Ioan Ionescu a fost prezent la o serie de congrese internaționale: Congresul de Bizantinologie, București, 1971; Congresul de Studii Clasice, Cluj, 1972; Congresele de Bizantinologie din Atena (1976), Viena (1981), Leipzig (1984); Congresul de Onomastică (Helsinki, 1990). Adăugăm la acestea numeroasele simpozioane și sesiuni științifice, comunicările de la Academia Română și Universitatea Populară. Părintele Ioan Ionescu este autorul cîtorva sute de articole și studii răspîndite în diferite publicații și volume din țară și străinătate. Domeniile cele mai abordate de către sfinția-sa sînt: teologia, istoria, filologia, istoria literaturii, folclorul. A colaborat la toate publicațiile noastre bisericești, cît și la unele dintre cele laice, precum: „Limba română", „Jurnalul literar", „România literară" ș.a. Spațiul nu ne îngăduie să prezentăm o bibliografie completă a lucrărilor sale, deși ar fi atît de necesară.

Despre părintele Ioan Ionescu nu se poate scrie totul în cîteva rînduri. E o viață frămîntată, plină de înălțări și poticniri, plină de speranțe și dezamăgiri, o viață închinată muncii, catedrei, altarului, lui Dumnezeu și oamenilor. Dumnezeu pe cine iubește și ceartă. Mult trebuie să-l fi iubit pe părintele Ionescu, căci mari și grele au fost și suferințele cu care l-a binecuvîntat Dumnezeu. Le-a primit pe toate cu răbdare și speranță precum oarecînd greu încercatul Iov. Și-a dus crucea în tăcere, fără cîrtire, inima i-a plîns, dar fața a continuat să-i zîmbească, pentru a nu-i îndurera și pe cei din jur cu durerea sa. Modest și sincer, binevoitor și gata să sară-n ajutor celui nevoiaș și suferind, înțelept și prudent, deschizător de drumuri și dătător de speranțe, albit de vreme, ușor șubrezit trupește, însetat de cunoaștere, bibliofil și savant de renume, la împlinirea celor 75 de ani, părintele Ioan Ionescu se întreabă dacă a făcut mult, dacă a făcut puțin.

Din partea tuturor generațiilor de elevi, dintre care cei mai mulți îți sîntem preoți și ierarhi, Te rugăm, Doamne, dă-i din vistieria veșniciei Tale ani mulți, peste o sută, sănătate, putere de muncă, de studiu și creație, de bucurii și de împliniri în toate!

La mulți ani, iubite „tată"!

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

— Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: Să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele. (Ps. 26, 7)

APEL

Parohia ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu Azil, face un cald apel la sentimentul de jertfelnicie creștină al cititorilor gazetei noastre, pentru a ajuta financiar sau sub altă formă, această parohie spre redarea cît mai grabnic în folosință a celui mai vechi edificiu de cult și spital (sec. XIII) cunoscut sub denumirea „Biserica de la Azil".

Sumele se pot vira în contul nr. 45110870 — Sucursala C.E.C. Sibiu pentru parohia: „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu Azil.

Informații telefon 924/4 72 13, preot paroh IOAN TRIFAN.

Mulțumim cu recunoștință celor ce ne vor sta în ajutor și îi rugăm să-și scrie adresele citeț.

Organele parohiale

Solidaritatea umană

Este un sentiment care determină pe oameni, pe baza unor însușiri înnăscute, să-și acorde ajutor reciproc în toate domeniile vieții și activității omenești; un liant puternic care încheagă pe toți oamenii într-o unitate de voință, simțire și acțiune.

Biserica lui Hristos, străină de orice exclusivism național, preconizează o solidaritate universală, efectivă și deplină, o solidaritate transfigurată de iubire, care scoate pe om din cazemata egoismului, îl aruncă în rîndurile semenilor săi și-l solidarizează cu idealurile lor. Iubirea este magnetul dumnezeiesc care unește pe oameni într-o salidaritate durabilă.

Semnele solidarității frățești, pe lîngă iubire, se arată și prin ușurarea nevoilor aproapelui nostru, prin susținerea celor slabi, facere de bine tuturor, ducerea greutăților altora, jertfirea de sine pentru alții și prin orice slujire a semenilor noștri.

Pentru realizarea solidarității Sf. Scriptură ne oferă îndemnuri care înfierează egoismul și îndeamnă la altruism. Apostolul Pavel recomandă solidaritatea cînd spune: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plîngeți cu cei ce plîng" (Romani 12 ,15). Prin aceste cuvinte surprinde solidartiatea umană în tot ceea ce are ea mai propriu. Tot el ne îndeamnă: „Să aveți aceleași sentimente unii față de alții" (Romani 15, 5), să iubim pe concetățeni (Romani 9, 3), pe toți oamenii (Galateni 6, 10), inclusiv pe vrăjmași (Matei 5, 44). Cel mai direct îndemn la solidaritate sînt cuvintele: „Purtați sarcinile unul altuia" (Galateni 6, 22).

Modul desăvîrșit al solidarității îl aflăm între persoanele Sfintei Treimi din ființa lui Dumnezeu, în conținutul moral social al predicii Sf. Ioan Botezătorul (Luca 3, 11) și în viața primilor creștini, care au organizat colecte pentru ajutorare reciprocă.

Solidartiatea este ilustrată și în tradiția creștină. „Lucrați împreună cu alții" (Sf. Ignatie Teoforul), pentru că „de la început oamenii sînt creați unii pentru alții" (Sf. Ambrozie). Sf. Vasile arată că „Dumnezeu a hotărît ca noi să avem nevoie și să trăim uniți unii cu alții", iar Sf. Ioan Gură de Aur arată că este bine „să ne ajutăm și să ne fim de folos unul altuia".

În scrierile profane solidaritatea umană este exprimată în diferite maxime, aforisme, sentințe. „Sîntem născuți pentru societate" (Marcu Aureliu) „ca particelele pentru tot" (Leibnitz). „Fiecare din noi este o parte integrantă dintr-un tot solidar" (S. Smiles). O sinteză a solidarității umane o găsim în cuvintele: „Om sînt și nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin" (Terențiu). Solidartiatea umană determină relații pozitive de natură morală și socială, crează o viață prin excelență omenească, rodnică și fericită, constituie suprema dovadă de trăire creștină.

Cunoscînd roadele ei bogate, datori sîntem să practicăm solidaritatea creștină „în faptă și adevăr" (Ioan 1, 18) pentru realizarea noilor imperative majore ale lumii contemporane.

Prot. Ieremia B. Ghiță

— Cerul și pămîntul vo trece, dar cuvintele mele n vor trece. (Matei 24, 3

— Mila Lui este din nea în neam peste cei ce se te

Problema fericirii

Și a zis Domnul: „Fericiți sînt toți cei ce aud cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el" (Luca, 11, 28).

Dacă am putea privi dintr-un ion întreg pămîntul, am vedea el ni se înfățișează ca un i- ens furnicar în care oamenii frămîntă, aleargă, se luptă cu ijloace felurite pentru ca să fie riciți. Așa a fost și așa va fi ul totdeauna.

Dacă am putea deschide inima cărui om, ca să citim în ea ca tr-o carte, vom constata că ți *aleargă după fericire*. Dar țini o găsesc, pentru că nu-și u seama ce este adevărata fe- ire și nici nu o caută acolo de se găsește. Mulți confundă ricirea cu bucuriile și plăcerile ecătoare, sau cu dorința de-a âpîni pe cei mulți, mici și in- lți pe care îi exploatează în tosul personal. Mulți pun fe- irea în glorie, în mărire și găție, în plăceri, știință, artă, ozofie etc. Ori fericirea nu se lă în cele trecătoare, care dis- r si lasă inima plină de amă- ciune, regrete și durere.

Am citit de mult, într-o carte trînească despre un prinț per- n care s-a dus într-o zi la l mai înțelept om din țara sa l-a întrebat: ce să facă pen- u ca să fie fericit? Iar înțelep- l i-a răspuns: Mergi să-ți cum- ri cămașa unui om fericit și te întorci cu ea. Și prințul plecat în lume să afle pe omul ricit și să-i cumpere cămașa. S-a s mai întîi la oamenii mari ai ei, la împărați și regi, la con- cători de popoare și de state, care toți îi credem că sînt fe- iți, pentru că toți se tem de se pleacă în fața lor și îi slă- sc. Și a întrebat pe mulți: nteți voi fericiți? Și i-au răs- ns toți: nu sîntem fericiți, ntru că ne temem că supușii ștri se vor revolta odată noap- a contra noastră și se vor răz- na, omorîndu-ne. S-a dus la niștri și alți puternici ai zilei, cei bogați, la bancherii cu r, argint și pietre scumpe, cu late și parcuri pentru distrac- ție, s-a dus la cei petrecăreți, cu mese și băuturi scumpe, care se îmbată la baluri și petreceri zi și noapte, la familii tinere. la tineri îndrăgostiți, oare se tem de trădarea iubirii lor; s-a dus la oameni de știință, artă, filozofie, etc. și toți s-au plîns că nu sînt fericiți, că nu știu totul, știu puțin și sînt tulburați. Obosit de drum, mîhnit și descurajat că a umblat în zadar, după fericire, spre seară, la lumina frumoasă a lunii de vară, trece peste o cîmpie și la marginea unei păduri, zărește un om, un plugar care mergea vesel în urma boilor săi, ara și cînta din toată inima. Se apropie de el sfios ca să nu-i tulbure atmosfera de pace, de muncă, liniște și voie bună și-l întrebă: Omule, te văd vesel și voios, spune-mi, ești fericit? Și a primit răspunsul mult dorit, sînt fericit! Primul i-a zis: Îți dau bani mulți, te rog, vinde-mi acum cămașa ta! Cămașa mea? — a zis plugarul. Dar eu n-am cămașă! Și primul a plecat foarte întristat pentru că n-a aflat cămașa fericirii.

Și, oare, așa să fie? Să nu existe fericire pe pămînt? Dar noi toți alergăm după ea ca după cel mai sfînt ideal și să ne înșelăm? Să fie fericirea numai un vis frumos, un vis și nu și o realitate. Noi sîntem făcuți de Dumnezeu pentru fericire și toți o căutăm: și să fie această fericire o nălucă, o deșertăciune? Nu! Fericirea există pe pămînt și în cer, dar oamenii nu o caută unde o aflăm sigur, din cauză că diavolul ne-a întunecat mintea și o caută la fîntînile fără apă, în plăceri grosolane și inferioare, în măriri deșarte. Oamenii uită că adevăratul izvor al fericirii este numai Dumnezeu și Evanghelia Mîntuitorului Hristos pe care mulți o uităm, sau nu o băgăm în seamă.

Ce este fericirea și unde o aflăm? Ea este o stare de mulțumire,pace și bucurie, pe care o are sufletul și inima noastră cînd trăim în armonie cu Dumnezeu, cu aproapele și cu noi înșine. In acest sens Domnul Iisus zice: „Fericiți cei *ce ascultă* cuvîntul lui Dumnezeu și-l păzesc pe el" (Luc. 11, 28). Fericirea este înlăuntrul nostru, în inima noastră. Ea nu este mîncare și băutură, ci bucurie, pace și dreptate în Duhul Sfînt, zice Sf. Ap. Pavel (Rom. 14, 17).

Unde aflăm fericirea? Acolo unde este prezent în viață Hristos-Dumnezeu, unde oamenii cred, iubesc și împlinesc voia Lui. Acolo unde este prezent Duhul Său, unde lumina feței Sale strălucește peste noi, iar sufletul și inima noastră se umplu de bucurie și de veselie, chiar în mijlocul celor mai mari încercări și dureri. Fericirea este acolo *unde oamenii nădăjduiesc* în El, ziua și noaptea, convinși că sînt ajutați și ocrotiți cu harul și Pronia Sa, ca vulturul prin aer (Ps. 4, 7—8). Acolo este fericirea unde sufletul are marea bucurie ca în curățenie deplină *să vadă fața lui Dumnezeu* (Mt. 5, 8), a Celui ce este dragoste, bunătate și blîndețe desăvîrșită și ne învăluie cu ele în veșnicia veșniciilor...

Prezența lui Dumnezeu în lume și adăpostirea sufletului sub scutul harului Său este pretutindeni, iar lucrarea harului divin este în Biserica Sa, care este *casa* lui Dumnezeu și *poarta* cerului (Fac. 28, 17).

Biserica este familia divină a celor ce cred că Hristos-Domnul este Fiul lui Dumnezeu și s-au botezat în numele Sf. Treimi. In ea ne întîlnim cu Dumnezeu, adorat în Sfînta Treime, izvorul fericirii, pe care văzîndu-o Sf. Apostoli pe Tabor, au rugat pe Domnul să rămînă acolo în colibe pe veci (Mt. 17, 4). In Biserică ne întîlnim cu toți Aleșii lui Dumnezeu, care au ascultat și au împlinit Voia Lui, începînd cu îngerii cei buni, cu patriarhii, proorocii, Sf. Apostoli, Mucenicii și toți Sfinții, în frunte cu Maica Domnului, Maica Durerilor, a mîngîierii și a fericirii noastre în veci.

Biserica este poarta cerului prin care intrăm în grădina edenului, a fericirii, pentru că aici Domnul Iisus ne descoperă Calea, Adevărul și Viața veșnică, pentru care am fost creați de Dumnezeu. Aici ne arată El cele nouă căi care duc la adevărata fericire. Aceste căi sînt — smerenie, căință, blîndețea, dreptatea, milostenia, curățenia inimii, pacea, stăruința în dreapta credință și moartea pentru credința în Domnul Iisus.

Biserica ne dă fericirea dorită pentru că aici sînt cele șapte Taine care ne dau harul divin care ne spală păcatele, ne împacă cu Dumnezeu, cu aproapele și cu noi însine și face să ne simțim ușurați, mulțumiți și fericiți cu tot ce avem. Harul Sf. Taine ne dă puterea să biruim ispitele și păcatele, poftele și patimile și să rămînem lîngă Dumnezeu, să fim fiii Săi. Diavolul este un cîine rău care mușcă din fericirea sufletului nostru, ne face robii săi și își bate joc de noi. El duce un război nevăzut și ascuns și neîncetat împotriva fericirii noastre. Și nu-l putem birui decît cu ajutorul harului Domnului Hristos, cu semnul Sfintei Cruci de care se sfarmă toate puterile întunericului, toate cursele celui rău. Fără ajutorul Domnului nu putem face nimic contra diavolului. El ne zice tuturor: fără de mine nu puteți face nimic; cu mine puteți totul, îndrăzniți, Eu am biruit lumea (Ioan 16, 13), am biruit prin *moartea pe cruce*, după cum a urmat strălucita Înviere.

— Să rămînem lîngă Sf. Cruce a Domnului și să o înconjurăm cu rugăciune și cu post, cu milostenia care acopere mulțime de păcate, cu iertarea și toate faptele bune, care ne apropie de Dumnezeu și ne fac fiii Săi. Să rostim în fiecare clipă, dar mai ales în vremi de grea încercare, rugăciunea inimii: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul" și totul în fața noastră se va schimba și se va lumina.

Biserica este izvorul fericirii pe pămînt. Ea ne dă harul prin care, luptîndu-ne cu credință și nădejde, ne dă dragostea de Dumnezeu și de oameni, dragostea de a sluji apropelui în viață, după voia Lui.

Luați seama că în ziua cea mare a judecății, nimeni nu va fi întrebat: ce ranguri, putere și mărire a avut în viață, nici cîtă știință a adunat, ce invenții a făcut etc., ci va fi întrebat: cum ai folosit talanții primiți de la Dumnezeu, ca sluga cea harnică și înțeleaptă, care i-a înmulțit în lucruri și fapte bune, ori ca sluga leneșă care a ascuns talanții Domnului în pămînt și a pus vina pe Dumnezeu. Atunci Domnul va despărți oile de capre și vom vedea că cei din urmă vor fi cei dintîi și cei dintîi pe urmă, căci Dumnezeu prețuiește gîndul bun și inima curată mai mult decît vorbele goale care ne pierd.

Prot. stavr. dr. Simion Radu

MELOS BIZANTIN

În peisajul policrom al sonorităților contemporane, lucrarea muzicologului Gheorghe Firca, „Structuri și funcții în armonia modală", se impune atenției cititorilor atît prin problematica abordată cît și prin tonul său explicit, documentat și de stringentă actualitate.

Topind și decantînd pe filiera laboratorului său informațional o vastă creație muzicală, în primul rînd, dar și o bibliografie specială (peste 300 de titluri), Gheorghe Firca ne convinge că a compune „modal" înseamnă a stăpîni tezaurul muzicii universale și naționale, elementele ce definesc această lume a sunetelor mereu îmbrăcată în haină de sărbătoare.

Investigînd cu pasiune lumea partiturilor muzicale, Gheorghe Firca propune pentru elucidarea aspectelor teoretice ale „modalului" și cîteva pagini din melosul bizantin românesc. In primul rînd, se fac trimiteri la studii și lucrări semnate de muzicologi și compozitori ca: *Sebastian Barbu-Bucur* („Axionul «Îngerul a strigat» în armonizarea lui D.G. Kiriac", în: *Glasul Bisericii*, București, nr. 3—12, 1957), *Ioan D. Chirescu* („Cîntările Sfintei Liturghii", în: *Glasul Bisericii*, București, nr. 3—12), *Gheorghe Ciobanu* („Muzica bisericească la români", în: *Studii de etnomuzicologie și bizantinologie*, București, 1947), *Gheorghe Costea, Ion Croitoru* și *Nicolae Lungu* („Gramatica muzicii psaltice", București, 1951), *Nicu Moldoveanu* („Cîntarea corală în Biserica Ortodoxă Română în secolul al XX-lea", în: *Studii Teologice*", București, nr. 3—4, 1968. De reținut și prima parte din acest studiu: „Cîntarea corală în Biserica Ortodoxă Română de la pătrunderea ei în cultul divin pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea", în: *Studii Teologice*, București, nr. 7—8, 1967), *Grigore Panțîru* („O valoroasă contribuție românească la studiul muzicii bizantine", în: *Muzica*, București, nr. 3, 1968), *Nifon N. Ploeșteanu* („Carte de muzică bisericească", București, 1902) iar mai apoi, nu înainte de a pune în evidență creațiile muzicale ale secolului XVIII, XIX și XX (Bach, Haendel, Beethoven, Debussy, Prokofiev, Bartók, Enescu, Drăgoi și enumerarea ar putea continua), se exemplifică cu partituri muzicale aparținînd compozitorilor români: *Ioan D. Chirescu* („Chinonic" și „Prohodul"), *D. G. Kiriac* („Cuvine-se" și „Axionul" din „Oratoriul bizantin de Crăciun"), *Teodor Teodorescu* („Liturghia psaltică"), *Doru Popovici* („Două imnuri bizantine").

„Fără a supraevalua importanța armoniei modale în raport cu situația structurală generală din muzica nouă, — apreciază Gheorghe Firca — nu putem să nu-i recunoaștem totuși valoarea estetică pozitivă, capacitatea de a fi contribuit la împrospătarea în general a unor resurse tehnice ale muzicii" axate în special, am remarca noi, pe melosul popular și, încă atît de puțin cunoscut și studiat, cel bizantin.

Claritatea liniilor melodice, polifonizarea vechilor cîntări psaltice aparținînd Bisericii Ortodoxe Române, într-un cuvînt știința de a compune muzică în spiritul bogatelor noastre tradiții corale și vocal-simfonice, încununează înfăptuirile din urmă, dar, în același timp, luminează piscurile unei noi perspective pentru creația muzicală cu elemente bizantine pe care, mărturisim că o dorim tot mai curat interpretată și inspirat valorificată în partiturile muzicienilor noștri.

Brașov, 6 octombrie 1990

Constatin Catrina

Un nou lăcaș de cult în Făgăraș

Miercuri, 30 ianuarie 1991 — Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan — a avut loc deschiderea oficială a bisericii: „Sf. Trei Ierarhi" din Făgăraș-Combinat.

Slujba Sfeștaniei, ca și Sf. Liturghie care a urmat au fost săvîrșite, din încredințarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, de un sobor de preoți și diaconi, avînd în frunte pe P. C. vicar-administrativ A. Rădulet, de față fiind un mare număr de credincioși, precum și elevii din cartier însoțiți de dascălii lor.

Cu acest prilej a fost instalat și noul preot paroh Vasile Onciu.

Din Sf. Scriptură

— Întreabă pe cei care au fost înaintea noastră și ia aminte la cele trăite și pătite de părinți. (Iov 8, 8)

— Toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea. (Matei 7, 12)

A patriei cinstire

Iubim această Țară ca pe-un soare
Drapelul ni-e țesut din curcubeu.
Decembrie ni-e Marea Sărbătoare,
Cînd vrut-a pentru noi și Dumnezeu.

Iubim poporul plămădit din stîncă,
Ce-a fost zdrobit de roți și răstignit
Oricît i-ar fi durerea de adîncă
De-aici el nu va fi nicicînd clintit.

Iubim de-apururea Ortodoxia
Așișderea pe-Apostolul Andrei,
Iubim troițele din România
Eroii neamului de la Moisei.

Iubim Ardealul botezat cu sînge
Fără de iz de smirnă și făclii;
Iubim Sibiul care-n veci își plînge
Martirii strămutați în veșnicii.

Iubim această Țară ca pe-un soare.
Noi pentru ea am pătimit din greu.
Ne-am apărat — n-am subjugat popoare,
De-aceea-i bun cu noi și Dumnezeu.

Pr. Traian Rusu-Șirianu

LUCRAREA SAMARITEANĂ A BISERICII

Iisus Hristos Mîntuitorul nostru este Samaritean Milostiv, care — din negrăita Sa iubire de oameni și nemărginita Sa milostivire față de noi oamenii căzuți și neputincioși, asemenea celui ce cădea pe drumul de la Ierusalim la Ierihon din Evanghelie — se apleacă neîncetat spre a ne ierta păcatele și a ne vindeca de bolile și durerile noastre sufletești și trupești. Alături de activitatea Sa învățătorească și cea conducătoare prin care întărește și ajută pe cei credincioși pe cărările Împărăției lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos a desfășurat și o dumnezeiască lucrare de binefacere și tămăduire sufletească și trupească, pentru toți cei ce veneau la El cu credință tare, dovedindu-se a fi Doctor al sufletelor și trupurilor deopotrivă. Această activitate a fost profețită de proorocii cei însuflețiți de Duhul lui Dumnezeu. La începutul activității Sale publice, Evanghelia ne arată că — fiind în sinagoga din Nazaret, S-a ridicat să citească și I s-a dat cartea profetului Isaia. Și deschizînd El cartea, a dat peste locul unde era scris: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru că M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc celor robiți dezlegarea, celor orbi vederea, să slobozesc pe cei apăsați... și închizînd cartea... El a început a zice către ei: Astăzi s-a împlinit Scriptura în urechile voastre". (Luca 4, 16—21).

Pentru ca această lucrare mîntuitoare să poată continua, Domnul Hristos întemeiază Biserica Sa și alege apostoli, prin care El lucrează în puterea Duhului Sfînt pentru ca „lumea viață să aibă și mai multă să aibă" (Ioan 10, 10).

Biserica continuă prin urmașii Sfinților Apostoli episcopi, preoți și diaconi — ca și prin bunii credincioși lucrarea de tămăduire, iertare și înajutorare a celor lipsiți, neajutorați și bolnavi. In Sfintele Taine (Mărturisirea, Împărtășania și Maslul) și slujbele divine, cît și prin opera de binefacere a Sfintei Biserici, Mîntuitorul este prezent și viu prin dumnezeiescul har al Sfîntului Duh în viața credincioșilor. Acțiunea aceasta de slujire samariteană a Evangheliei Domnului, este o mare și dumnezeiască misiune a Bisericii (ierarhie și credincioși), izvorînd din chemarea, porunca și puterea Mîntuitorului Hristos. Biserica reprezentă în chip real — ca instituție divin-umană — continuarea vieții și activității Mîntuitorului de-a lungul timpurilor, actualizînd opera samariteană a Iubitorului de oameni Dumnezeu întrupat. Biserica își găsește identitatea sa cu activitatea Domnului Hristos, prin identificarea ei cu toți cei năpăstuiți, lipsiți, neajutorați și bolnavi. Prin aceasta își definește rostul și sensul ei de a fi fidelă Domnului și Apostolilor Săi de-alungul veacurilor. Este știut că Biserica, în calitatea de trup mistic al lui Hristos, în ascultare față de Tatăl care L-a trimis pe Fiul și în puterea dătătoare de viață a Sfîntului Duh, este chemată să slujească lui Dumnezeu și oamenilor, îndeosebi a celor neajutorați ai vieții acesteia.

In conștiința Bisericii se cuvine să răsune necontenit cuvintele Domnului: „Căci Fiul Omului a venit nu ca să I se slujească ci ca El să slujească și să-și dea viața pentru răscumpărarea multora" (Marcu, X, 45). Această slujire întru iubire și smerenie, întru milă și binefacere față de toți cei obosiți și suferinzi, este legea supremă a Evangheliei: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste între voi" (In. XIII, 35). Legea iubirii slujitoare este și criteriul după care se va judeca viața și faptele fiecărui om, la judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, cînd vom auzi cu toții glasul Dreptului Judecător: „... orice ați făcut unuia dintre aceștia, Mie mi-ați făcut... Veniți, binecuvîntații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care este gătită vouă de la întemeierea lumii" (Matei XXV, 40, 34).

Am accentuat temeiurile lucrării samaritene a Bisericii, ca organism sau instituție divin-umană spre a sublinia că alături și împreună cu faptele milostivirii creștine personale care privesc pe fiecare credincios, Biserica își are responsabilitatea sa față de nevoile lumii și societății în care trăiește. Ea este chemată ca să se implice, în calitatea ei de instituție organizată, îndeosebi prin cei care coordonează (episcopi, preoți și diaconi), să renască tradiția apostolică a Bisericii primare. Această preocupare esențială și fundamentală a Sfintei Biserici se evidențiază mai ales în viața comunității primare, apostolice și patristice. (Faptele Apostolilor, Cap. II, 44—47, Constituțiile apostolice III, 6). Dacă la început s-au practicat colectele pentru cei săraci, de care amintește Sfîntul Apostol Pavel (II Cor. VIII, II Cor. IX, Rom. XII), apoi Biserica s-a îngrijit să aibă un fond permanent pentru acțiuni filantropice. Pe acel plan al acțiunilor de binefacere creștină, Biserica s-a dovedit ca o adevărată mamă pentru orfani, mîngîiere pentru văduve, ajutor pentru săraci și bolnavi, îmbrăcăminte pentru cei goi, etc. Sfînta Biserică se manifesta în primele secole ca Biserică samariteană, iar cel care a primit mandatul organizării acestei lucrări a fost episcopul prin preoți, diaconi și buni credincioși. În mijlocul crizelor materiale, sociale și morale din secolul II pînă în al X-lea, și, în tot timpul societății antice și medievale, Biserica creștină era un liman, o oază în pustiu și în mijlocul lipsurilor și nedreptăților vieții pentru toți oamenii.

Amintim că Biserica a avut în toate timpurile o instituție numită *diaconia*, în care membrii acesteia erau preocupați cu milostenia și alte îndatoriri legate de binefacerea și într-ajutorarea celor bolnavi. Sînt cunoscute peste tot acele minunate *Vasiliade, așezăminte* (azile, spitale) ale Sf. Vasile cel Mare pentru străini, bătrîni, neputincioși și bolnavi, care se conduceau după principiile evanghelice ale dragostei milostive, smerite, slujitoare și jertfitoare.

Epoca patristică-bizantină și-a făcut din aceste preocupări samaritene un titlu de multă prețuire și cinstire din partea tuturora, chiar și a păgînilor. Sfinții Părinți ai Bisericii din Răsărit și Apus au fost preocupați de aceste acțiuni în mod prioritar.

Aceste lucrări de binefacere și caritate creștină s-au continuat în Bisericile ortodoxe autocefale-naționale, ca și în creștinătatea apuseană. Biserica Ortodoxă Română s-a preocupat în mod constant de această lucrare samariteană, concretizată în acele *bolnițe* ale mănăstirilor și bisericilor mai însemnate din țara noastră. Am avut în spiritualitatea noastră monastică și bisericească acel curent sănătos, autentic ortodox, de împletire a rugăciunii cu munca, a vieții duhovnicești cu a faptei filantropice, gospodărești, așa cum s-a manifestat aceasta în școala cernicană, inaugurată și organizată de starețul Gheorghe de la Poiana Mărului și Sfîntul Calinic de la Cernica (Dr. Antonie Plămădeală, Biserica slujitoare, Sibiu, 1986, pag. 145—166).

Se mai consemnează că, pe lîngă mănăstiri sau biserici mai însemnate, erau și acele numite *lazarete* temporale în vremuri de epidemii, de ciumă și de holeră, organizate și întreținute prin Biserică.

În secolul XVIII au apărut la noi primele spitale pe lîngă mănăstiri, cum a fost Spitalul Colțea (1704), Pantelimon (1752), Sfîntul Spiridon (1757). În Moldova bolnițe spital întîlnim la mănăstirile: Neamț (1843), Secu (1847), Rîșca (1875), Văratic (1853), etc.

Prin Regulamentul Organic și reformele domnitorului Alexandru I. Cuza, bolnițele mai însemnate, devenite spitale au trecut sub îndrumarea statului (vezi: Pr. dr. At. Negoiță, Semnificația medico-istorică a bolnițelor mănăstirești, în rev. M.O., Nr. 9—10, 1969, pag. 681—687).

Dezvoltarea medicinii și a medicamentelor farmaceutice a dus la o mai deplină organizare a spitalelor, în care se cuprind policlinicile și dispensarele. Această preocupare directă a statului a ușurat activitatea misionar-socială a Bisericii. Ea n-a putut fi însă înlocuită total, pentru care Biserica a fost și este chemată să se preocupe de această misiune specială a sa.

După primul război mondial, în atmosfera de împliniri naționale, prin realizarea României Mari, Biserica și-a continuat prin legiuirile sale opera samariteană prin ridicarea și organizarea de școli și orfelinate, dînd îndemnuri preoților de a-și face cu precădere o preocupare misionară pastorală în domeniul acesta medical-social. Cele două decenii (1920—1940) au fost prea scurte pentru ca aceste acțiuni samaritene organizate sub oblăduirea Bisericii strămoșești să-și poată arăta roadele ei, într-o continuitate cu tradițiile Bisericii patristice în condițiile unei medicini moderne. In perioada celor patru decenii de regim totalitar-comunist, Biserica nu și-a mai putut desfășura organizat aceste activități deosebit de însemnate. Statul comunist și ateu a dispus scoaterea lucrării dumnezeiești a binefacerii și milostivirii Domnului Hristos din spitale, azile și orfelinate, așa încît la celelalte crize de ordin economic, social și moral s-au adăugat și cele din cîmpul social-umanitar. In urma Revoluției din decembrie 1989, Biserica și-a putut relua slujirea ei samariteană, în conformitate cu principiile evanghelice ale slujirii.

Societățile străine de binefacere atît guvernamentale cît și particulare ne-au ajutat și ne vor ajuta în climatul de libertate și democrație, dar rămîne ca Biserica noastră să se implice cu o responsabilitate sporită în reînvierea vechilor tradiții creștinești și românești de slujire întru dragoste.

De acum ierarhii și preoții avem îndatorirea de renaștere a acestei lucrări samaritene în societatea noastră românească. Se impune aceasta cu o stringentă actualitate. Rămînerea în spectativă și renunțarea la aceste activități din diferite motive va însemna o abdicare a noastră de la chemările Evangheliei Mîntuitorului, a Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți ai Bisericii, ca și de la tradițiile Bisericii strămoșești.

În acest sens, o activitate bine venită reprezintă Asociația filantropică Christiana care și-a deschis încă din anul acesta la București o clinică cu 3—4 secții medicale, o școală post-liceală de asistente medicale (măicuțe) și cu perspective mai depline în următorii ani.

La Sibiu avem filiala județeană a Christianei, care s-a legalizat și a început să activeze prin o asistență mai sporită la spitale, azile și orfelinate. Arhiepiscopia noastră a deschis o capelă la Spitalul județean și la cel de psihiatrie. Încercăm să intensificăm și să organizăm activitatea misionară socială la azile de bătrîni, orfelinate de copii și în familiile neajutorate cu bolnavi, copii și bătrîni.

Nădăjduim că ierarhii noștri, Conducerea Arhiepiscopiei, preoții și bunii credincioși ne vor ajuta ca să organizăm în continuare activitatea samariteană în Biserica noastră spre preamărirea lui Dumnezeu și bucuria tuturor.

Să ne ajute Dumnezeu!

Preot Filaret Costea

PREOT ŞI OM DE EXCEPŢIE — RECONSTITUIRI —

Mulţi, foarte mulţi slujitori ai altarului şi-au depăşit obligaţiile confesionale constituindu-se, la nivelul Transilvaniei în stîlpi de foc ai rezistenţei românismului. Au creat din credinţă scut şi doctrină naţională, asigurînd, prin veacuri de cumplită urgie perpetuarea neamului nostru.

Un astfel de exemplu remarcabil a fost preotul Sava Săvoiu Popovici din Sadu. După cum ne indică adăugirea de Popovici, era fiu de preot, tatăl lui slujind în parohia Rîu Sadului, la mijlocul secolului trecut.

Meritul deosebit al preotului Săvoiu a constat în contribuţia personală la completarea istoriei noastre în sec. XIX prin scrierea unui uriaş manuscris autobiografic în 44 de tomuri cuprinzînd 22 000 pagini. Plin de modestie, notează în primele pagini intitulate „Precuvîntare": „Dacă este adevăratu ce au disu şi dicu învăţiaţii lumii, adeca: „că nu este opu bunu pe lume care se n'aibe şi ceva reu" şi iară den contra: „nu este opu reu în lume care se n'aibe şi ceva bunu în sine" îndrăznescu dice: mulţi din stimaţi şi unii cetitori'mi vor lăuda zelul studiului meu de a mă apropia cu a mea ardoare de bravii noştri bărbaţi de litere; pe cînd alţii vor dice: mai bine să fie făcutu pote ca tatăl seu, ori se-şi fie căutatu de ceaslovu şi Psaltire ca tata'so; mai bine făcea..."

În privinţa stilului folosit, notează: „voi scrie simplu ca omul simplu — lăsînd altora măiestria conţieptului cari trăiescu după dînsul precum trăiescu şi eu după bisericeştile sacrificii; şi fiindcă biserica mă ţine, mă tin şi eu de conceptul bisericii, carele deşi e cu totul ruginitu, îl respetediu cu atîta mai tare şi mai sinceru, fiind elu celu mai dulce în gura românului ardelean — care mai repede şi-a pune viaţa şi averea în periclu decît selu stremuţiască...". Cuvinte simple şi calde, izvorîte dintr-o inimă generoasă, poleită în dulcele limbaj al veacului trecut.

După terminarea studiilor, în 1845, recomandat de conducerea seminarului din Sibiu, este numit învăţător în oraşul Deva, plătit cu 80 de florini noi pe an şi pentru „fiecare copil umblătoriu la şcoală cîte un caru de lemne şi tacsa familială de 48 creiţari pe an".

Privitor la condiţiile contractului dintre noul învăţător şi „precedenţii tutori ai Sfintei Biserici Sfîntul Nicolae din Deva" învăţătorul remarcă, cu amărăciune că situaţia lui este mai rea decît a unei slugi care nu ştie ce este cartea şi are 100 florini noi pe an simbrie, un rînd de haine şi mîncare.

În anul următor este inspectat şi lăudat de arhimandritul Andrei Şaguna. Şcoala a ajuns să numere 116 elevi, dascălul muncind cu sîrg şi plăcere, devenind repede apreciat în cercurile bisericeşti şi laice ale oraşului.

În Deva îl surprind revoluţiile de la 1848—1849, însemnările sale făcute zilnic şi meticulos reflectînd exact desfăşurarea acestora (revoluţia română şi revoluţia maghiară) şi viaţa plină de primejdii dusă de români în această perioadă.

După ocuparea oraşului de către oştile revoluţionare ungureşti, învăţătorul este nevoit să-şi salveze viaţa, căutînd adăpost la preotul din Poeniţa Tomii. Fiindcă, cei „vînaţi" îndeobşte erau preoţii şi învăţătorii români, în care statul maghiar vedea principalul obstacol în calea maghiarizării.

Pline de savoare şi interes sînt notiţele ce descriu refugiul. Remarcă din discuţii diferite vorbe de duh sau înţelepciune populară, un adevărat mărgăritar fiind această frază profundă, spusă de preotul-gazdă: „cuprindeţi învăţietura mea ce simplă şi băgaţi de samă că într-un cîmp necultivatu locuiesc numai fiarele sălbatice, aşişderea şi în casa unui om necultivatu locuieşte sărăcia spirituală şi materială, căci unde nu-i spiritu nu-i nici materialu, adecă unde nu-i suflet acolo e trupul unui cadavru".

Revine în Deva după ce a trecut urgia, fiind numit în timpul administraţiei româneşti — sfîrşitul anului 1848 — începutul anului 1849 în noile organe de conducere. Oraşul este din nou ocupat, de astă dată de generalul Iosif Bem, pus în slujba revoluţiei maghiare. Apoi oştile ţariste îl determinară pe generalul polonez să capituleze, în ziua de 6 august 1848, la „Schimbarea la faţă" şi totodată ziua tînărului împărat Franz Josef. Pentru români, notează învăţătorul, ziua de 6 august semnifică „intrarea într-o Eră nouă".

În februarie 1850 se căsătoreşte cu Eufrosina Cascanten, apoi este sfinţit ca preot, adăugîndu-i-se şi numele de Popovici. La 14 mai acelaşi an, tînăra soţie moare, lăsînd în viaţa autorului un gol ce nu va fi niciodată umplut, şi deşi primeşte din partea mitropolitului Şaguna aprobarea de a se recăsători, Sava Săvoiu Popovici nu va mai face acest pas.

Cu ajutorul ilustrului mitropolit va deveni preot militar în regimentul de linie nr. 31 al baronului Culoz, încartiruit în Galiţia, apoi din 1859 va însoţi această unitate militară prin întreaga împărăţie a habsburgilor, acolo unde o cereau interesele uriaşului conglomerat statal.

În anul 1854 se declanşează, în ziua de concentrare a regimentului, o puternică epidemie de holeră ce va secera vieţile a 700 soldaţi. Infruntînd primejdia, preotul ajută din toate puterile pe tinerii ostaşi, în urma căreia este propus pentru decorare. Cu mult bun simţ, Sava Săvoiu Popovici refuză decoraţia „nevrînd a lua plata de la oameni pentru faptele lucrate în numele Domnului".

Din 1859, regimentul este transferat în nordul Italiei pentru a zădărnici încercările italienilor de a-şi crea statul naţional. Participă la luptele de la Magenta, Custozza şi Solferino, după ultima, preotul căzînd prizonier la francezi (Piemontul fiind aliat cu Franţa), eliberat apoi după două luni. În calitate de preot militar, pe cîmpurile de luptă din aceste localităţi a dat dovadă de mult curaj, unde, „cu crucea în mînă alerga în fruntea soldaţilor îmbărbătîndu-i la luptă, apoi se întorcea, ridicînd în braţe pe cei căzuţi, legîndu-le rănile şi scăpînd astfel cu viaţă o mulţime de feciori şi uscînd lacrimile la sute de văduve".

Pentru vredniciile sale, după eliberarea din prizonieratul francez a fost decorat de împărat cu crucea de aur, cea mai înaltă distincţie ce se poate acorda unui preot.

Vădind talent artistic, Sava Săvoiu şi-l dezvoltă în lucrări de pictură şi sculptură, calitatea acestora impunînd chiar şi severilor critici de artă vienezi, fiind ales, în 1879 membru al societăţii de pictură „Albrecht Dürer" din capitala imperiului.

Din 1875 este mutat la Viena, iar de la 10 septembrie, pînă la pensionare îndeplineşte funcţia ecleziastică de protopresbiter onorar şi spiritual în districtul militar al Vienei, unde rămîne pînă în 1897, cînd se pensionează.

După ieşirea la pensie, legat mult de locurile natale şi simţindu-se singur şi străin în strălucitoarea Vienă, se retrage la Sadu unde se stinge din viaţă la 18 martie 1906 în vîrstă de aproape 88 de ani.

Însă principala sa operă prin care rămîne veşnic în conştiinţa istorică românească este acest important manuscris autobiografic, prin care ne oferă şi exemplul unei vieţi de excepţie, puse cu adevărat în slujirea aproapelui şi a neamului românesc.

Prof. Nicolae Constantin

Un şoim pornit din „Şesuri natale"

(Amintirile lui *Nichifor Crainic*, întemniţat)

Nu m-ai ştiut, deci nu m-ai preţuit.
Erai măreţ între poeţi măreţi.
Zvîrleai din rime şi din ritm, săgeţi,
Nadirul să-l confrîngi, rîvnind zenit.

Un şoim pornit din şesul tău natal,
Zenitul l-ai dorit, şi l-ai ajuns.
Zdrobind al urii oceanic val,
Ai fost, şi eşti, cu mir de stele uns.

Nu te-au răpus, o, nu, atîţi tîlhari,
Acolo-n temniţe cu cer sordid.
Aveai, nu chip schimbat şi şters, livid,
Un împărat erai, din cei mai mari.

Din nou al nostru eşti, cum te-am dorit:
Lumină, astru pretutindenesc.
Acest pămînt, al nostru, românesc,
De ură, vrăjmăşii, tu fă-l ferit.

Petre Pascu

DE UNDE NU ESTE, NICI DUMNEZEU NU CERE

În primul rînd expresia vizează inegalitatea oamenilor în faţa vieţii, în faţa realităţii, în ceea ce priveşte potenţialităţile lor native. Este un adevăr indiscutabil. O putem spune azi, dar nu o puteam spune anii trecuţi. Atunci era la modă teoria potrivit căreia oamenii sînt egali, iar dacă nu sînt egali, trebuie făcuţi egali. Cu toţii ştim ce a însemnat „egalizarea" tuturor din punct de vedere spiritual şi material, acţiune desfăşurată la noi de-a lungul a o jumătate de veac. Teoria uniformizării după modelul turmelor asiatice a eşuat. A trebuit recunoscută realitatea, chiar daca nu a convenit mărimurilor zilei. Mitul omului multilateral dezvoltat s-a dovedit a fi o utopie. Omul capabil să predea matematici superioare pe catedra universitară, să facă deratizarea oraşului, să meargă în cosmos, după care să revină pe pămînt pentru a-şi realiza normele stabilite la C.A.P., a fost produsul unor minţi bolnăvicioase, practic, în condiţii de viaţă normale, el nu există. Vastitatea domeniilor de cercetare, complexitatea vieţii nu permit asemenea „lux".

Sîntem egali din punct de vedere juridic, religios, politic, moral, dar nu sîntem egali în ceea ce priveşte capacitatea noastră de a ne lupta cu viaţa şi cu nevoile ei. Atît din punct de vedere fizic, cît şi din punct de vedere spiritual. Fiecare venim în lume cu o anumită „zestre" nativă, genetică, de care trebuie să se ţină cont. Darurile sînt împărţite în mod inegal, talanţii de asemenea. Cel care are darul picturii, va desena şi va picta de mic, aşa cum altul, fără acest dar, nu va reuşi s-o facă nici după strădanii enorme, de-a lungul a multor decenii. In cel cu darul muzicii cîntă fiecare fibră a fiinţei sale de cînd se ştie pe lume, la cel care face muzică pentru a-şi cîştiga pîinea, ca pe o meserie oarecare, sînt coarde care sună fals după ani şi ani de exersare. Fiecare avem un „ceva" al nostru cu care venim în lume, asemenea plantelor, bobul de grîu e menit să facă spic cu boabe de grîu, cel de neghină — neghină, cel de porumb — porumb. Nimănui nu i-a trecut prin cap să ceară bobului de grîu să producă pepeni sau roşii, sau porumbi sau castraveţi! Doar omului i se ceruse aceasta!

Dacă avem în vedere o altă expresie, pe care vom analiza-o cu alt prilej, „Mare-i grădina lui Dumnezeu!", în mintea românului tocmai aceasta a fost ideea de bază cînd a emis expresia aflată în discuţie: creaţia lui Dumnezeu, lumea ca o grădină. Grădina presupune însă, neapărat, un grădinar, care seamănă, îngrijeşte şi culege din acea grădină. Grădinarul ştie ce a semănat şi ştie ce să ceară de la fiecare sămînţă, de la fiecare plantă. Ştie şi cît să ceară şi cum să ceară, fiindcă „de unde nu este, nici Dumnezeu nu cere!" Excepţională imaginea! Dumnezeu nu este un exploatator, nu săvîrşeşte o injustiţie, ci doar e grădinarul care-şi cultivă şi-şi culege grădina. Cere roadele semănăturii Sale, nimic altceva. Profunzimea gîndirii şi puterea de sintetizare în proverbe sînt admirabile.

Expresia are în primul rînd un aspect liniştitor, consolator: „de unde nu este, nici Dumnezeu nu cere!" Cu atît mai mult nu trebuie să ceară oamenii de la oameni! Şi totuşi, în realitate, întîlnim şi cazuri opuse cîţi părinţi nu sînt care-şi persecută copiii şi-i obligă să facă ceea ce nu este în firea lor? Sînt copii obligaţi să studieze discipline care nu le plac, să îmbrăţişeze cariere faţă de care nu au nici o tragere de inimă, etc. Astea toate doar fiindcă le place sau îi interesează pe părinţi. Imi amintesc de colegi obligaţi de părinţi să meargă la seminar pentru a ajunge preoţi. Nu aveau „călcătură de popă", dar aveau ambiţia părinţilor care-i împingea de la spate de-a lungul anilor. Unii au fugit din şcoală, alţii în mod intenţionat nu învăţau pentru a rămîne repetenţi. Au fost şi din cei care, fără să simtă chemare pentru preoţie, au ajuns preoţi. Au fost o pacoste pentru ei înşişi, pentru familii, pentru comunitate şi pentru Biserică! De ce să ceri de unde nu este? Nici Dumnezeu nu o face! Întrebarea care se ridică imediat este aceasta: a fost, oare, un bine? A fost un rău? Răspunsul vine de la sine; a fost un rău, un mare rău. In primul rînd a ocupat locul unui copil, care avea vocaţie pentru preoţie; în al doilea rînd, prin viaţa şi activitatea sa, străine de disciplina preoţească, au compromis, mai mult sau mai puţin preoţia. Păcatul este al părinţilor, al celui în cauză, dar şi al celor care sînt în treapta pe care n-o merită. Aceasta pentru a da un singur exemplu. Expresia e clară: Dumnezeu nu te obligă să faci ceea ce nu este în firea ta, dar reversul este inevitabil: încercînd să faci ceea ce nu-ţi este în fire dat, vei face un fals, iar falsificatorii sînt pedepsiţi şi de Dumnezeu şi de oameni.

Expresia vizează doar aparent o anumită latură a realităţii umane. Implicit, face trimitere şi la alternativa ei: Dumnezeu cere are dreptul să ceară. de unde a dat, de unde este! Parabola cu talanţii este sugestivă în acest sens. Şi e logic să fie aşa! „Cine sădeşte o vie şi nu mănîncă rodul ei?" (I Cor. IX, 7). Dar vie trebuie să producă struguri, nu altceva: „Fraţii mei, poate oare o viţă să facă smochine?" (Iac. III. 12). Nu este în firea ei! Viţa sădită *„trebuie* să facă roadă, să facă struguri." O cere Dumnezeu şi o cere şi logica omenească. In caz contrar, mai bine spus, în cazul în care acea viţă „nu vrea să facă struguri, sentinţa e dată „Pe orice mlădiţă care este în Mine şi n-aduce roadă, El o taie şi o aruncă în foc" (Ioan XV, 1). Fiecare dintre noi sîntem ca nişte mlădiţe ale aceluiaş butuc, Hristos, ca nişte membre ale unui trup, al cărui cap este Hristos. Nu va fi pedepsită mîna că n-a auzit, piciorul că n-a mirosit, limba că n-a văzut, ci fiecărui mădular i se va cere ceea ce este în firea lui să facă. Dacă nu va face, medicul va interveni cu tratament medicamentos, apoi cu cel chirurgical. Aşa este şi în viaţă, în lume. Fiecare trebuie să stea de vorbă cu sine însuşi, de timpuriu. Fiecare trebuie să-şi asculte inima şi cugetul pentru a vedea spre ce are înclinaţie ce vocaţie îi este sădită în fire sau, cum zice românul, „a ce calcă". Spre acea direcţie să se îndrepte, acea ţintă să se străduiască s-o atingă. Nu excludem, desigur, posibilitatea ca un om să aibă înclinaţii spre mai multe ramuri de activitate şi creaţie. Cu atît mai bine. Şi vioara are mai multe corzi şi ce mai cîntece face! Toate sînt însă corzile ei şi numai ale ei. Niciuna dintre ele nu este de bas! Acele daruri sau potenţialităţi cu care venim în lume avem datoria să le cultivăm, să le facem să crească şi să rodească, să se dezvolte la maximum, să le înmulţim. Nu mai aşa vom fi iubiţi de Dumnezeu, care, la judecata de apoi va spune: „Vino, slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost pus, peste multe te voi pune!

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

Primim la redacţie

Dragă redacţie a ziarului „Telegraful Român"

Se adresează către D-voastră patru basarabeni, ce au participat la depunerea coroanelor de flori, la mormintele martirilor căzuţi în Revoluţia din decembrie. Vă scriem cu rugămintea de a ne exprima prin intermediul ziarului D-voastră, mulţumiri şi sincere salutări sufleteşti. Sîntem foarte recunoscători familiei Ivan Toma, pentru primirea care ne-a dăruit-o în cele două zile aflate la Sibiu. Sibiul este un oraş frumos, cu oameni frumoşi, care pot dărui căldura sufletească. Le dorim multă pace şi bucurie în viaţă. Cu stimă: Petru Romanciuc, Gheorghe Mahu, Grigore Buga, Ion Gavriliuc.

— Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blestemă pe voi şi vă rugaţi pentru cei ce vă supără şi vă prigonesc pe voi. (Matei 5, 44

— Ia seama, nu te duce la nedreptate, căci ea este adevărata cauză a suferinţei. (Iov 36, 21

Mărturii inedite pentru o aniversare: Gheorghe Şoima — un suflet şi o credinţă pentru muzica meleagurilor străbune

Bogată în cîntece, port şi strămoşeşti obiceiuri, Mărginimea Sibiului şi-a atras admiraţia, din totdeauna, multor creatori de artă şi literatură precum şi din partea acelora care i-au studiat izvoarele civilizaţiei străbune.

În acest climat roditor de cîntece şi poezie populară, George Dima, Timotei Popovici, Gheorghe şi Aron Bogdan, I. R. Nicola, etnograful Victor Păcală şi-au dăruit o parte din viaţa lor elaborării unor lucrări ştiinţifice, de largă audienţă, precum şi unor creaţii muzicale religioase şi laice deosebite.

La lumina candelei creştine au înmugurit, pe aceleaşi meleaguri, timp de aproape cincizeci de ani, toate lucrările muzicale semnate de compozitorul Gheorghe Şoima (n. 13 februarie 1911 — m. 25 noiembrie 1985) — personalitate generoasă şi inconfundabilă în lumea muzicii româneşti contemporane.

Fie că va fi vorba de muzica simfonică, de cameră, vocal-simfonică, corală sau de studiile sale privitoare la istoria cîntării psaltice în Transilvania, în toate îl vom regăsi pe muzicianul Gheorghe Şoima aplecat, cu suflet şi credinţă nestrămutată, asupra descifrării etosului plaiurilor şi cugetului luminos al oamenilor de aici.

Din toate paginile muzicale compuse cu suflet şi conştiinţă profesională — după cum se exprima un alt confrate al său — lucrările corale: poeme, cantate, madrigale sau miniaturi folclorice, „din chiar începuturile apariţiei lor şi pînă în timpul din urmă, au răsunat în interpretarea formaţiilor corale din Sibiu, Sălişte, Poiana, Agnita, Rupea" sau la Chişinău, în Republica Moldova.

Să fi avut atîta rezonanţă în sufletul său de truditor în lumea muzicii dialogul din anii de conservator cu profesorul catedrei de folclor, savantul Constantin Brăiloiu (1893—1958)? Mai mult ca sigur!

Dacă Zeno Vancea, în investigaţiile sale muzicologice (*Creaţia muzicală românească, sec. XIX—XX*, vol. II, Bucureşti, Editura Muzicală, 1978, p. 379), trece în grabă peste sursa şi fiorul artistic al lucrărilor compozitorului sibian, în schimb, de la Doru Popovici aflăm că, „Folclorul românesc, în special cel transilvănean, a exercitat o mare influenţă asupra creaţiilor sale, concepute armonic şi nu polifonic, cu un accentuat stil diatonic, precum şi unele nuanţe modale. Într-un fel, linia sa tradiţională, continuă pe înaintaşii muzicii noastre corale Iacob Mureşianu, George Dima, Ion Vidu, Ciprian Porumbescu... Muzica corală a lui Gheorghe Şoima, expresia lirismului dar şi a unui temperament viguros, — continuă compozitorul şi muzicologul Doru Popovici — a tălmăcit sincer într-un stil direct, melodic, armonizant, simplu şi eficient, viaţa şi tradiţiile folclorice ale sibienilor" (Popovici Doru, *Muzica corală românească*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1966, p. 213).

La Gheorghe Şoima, spuneam în 1970, cîntecele şi melodiile de joc, alese cu un rafinat gust, primesc prin învesmîntarea lor armonică în general şi a contrapunctului liber, plăsmuirile cele mai interesante. Sincronismul creaţiei populare este atît de bine stăpînit de compozitor încît lucrărilor: „Poem pastoral" — o sinteză pe linia măestriei armonizării cîntecului popular — „Jieneasca", muzica la „Nunta ţărănească" şi altele nu le-am putea gusta parfumul fără strigăturile de joc ce însoţesc unduirea vocilor din cor, fără fluier, fără dialogul vocilor ca într-o strigătură de nuntă, fără acele admirabile cadenţe specifice cîntecului popular din sudul Transilvaniei, înţelese cu ştiinţă şi sensibilitate de către compozitor. „Mîndru-i jocul haţegana", de exemplu, pe lîngă faptul că a fost cîntat de majoritatea formaţiilor corale din Mărginimea Sibiului, de pe Tîrnave şi Ţara Oltului, ca şi din Ţara Bîrsei, vigoarea-i melodică şi ritmul său sincopat a trecut această miniatură corală în repertoriul tarafurilor de lăutari.

O substanţă melodică şi armonică intimă se degajă din lucrările pe care părintele Gheorghe Şoima le-a închinat serviciului divin ortodox, precum: *Ca pre împăratul, Văzut-am lumina, Cuvine-se cu adevarat, Bine este cuvîntat* şi nu în ultimul rînd, *Liturghia dogmatică*, în La major.

Şi în lucrările cu ţesătură simfonică spectrul sonor de esenţă populară este remarcabil: *Triptic sibian, Moment rapsodic, Jieneasca, Poem coregrafic, Trei imagini simfonice*, pentru toate acestea Toma Tohati va remarca: „Modalităţile de expresie muzicală ce le mînuieşte Gheorghe Şoima se înscriu în sfera unui limbaj statornicit printr-o îndelungată tradiţie, fiind un adept al conciziei melodice şi armonice, sprijinindu-se aproape integral pe filonul limpede al cîntecului popular pe care îl învesmîntează în acord cu structura lui cea mai intimă. Fuziunea propriei inspiraţii cu melosul popular e aproape totală" (*Compozitorul Gheorghe Şoima la 60 de ani*, în: *Tribuna Sibiului*, Sibiu, nr. 931, 20 februarie 1971).

Într-o corespondenţă a compozitorului Gheorghe Şoima, datată: 30 iunie 1956, ni se înfăţişează o altă trăsătură a nobilului său caracter şi anume, adînca şi sincera recunoştinţă de bine faţă de semeni, faţă de cei care i-au interpretat, cu conştiinciozitate şi profesionalism, unele din creaţiile sale.

La mai bine de un deceniu de la prima reuniune a membrilor cenaclului compozitorilor din regiunea Braşov (iunie 1957) muzicianul Gh. Şoima ni se destăinuia printr-o scrisoare datată: Sibiu, 30 iulie 1971: „În concertul simfonic al acestei inaugurale ediţii s-a cîntat şi prelucrarea simfonică a cunoscutei «Jieneasca». Cîtă conştiinciozitate, cîtă tragere de inimă şi cîtă muzicalitate a arătat Victor Bikerich — dirijor, organist şi muzicolog din Braşov care a trăit între anii 1895—1964 — în pregătirea şi dirijarea lucrării mele! Da, el, virtuosul organist de la Biserica Neagră, muzicianul complet şi omul de vastă cultură, dublat de o ţinută morală aleasă, rareori întîlnită, el îmi dirija lucrarea. Am fost copleşit de emoţie încă din clipa în care mi se comunicase că acceptă să mi-o dirijeze. Iar cînd l-am văzut cu cîtă însufleţire îmi interpreta lucrarea, la vîrsta sa, inima mea i-a trimis întreaga recunoştinţă. Nu atît pentru succesul cert pe care l-a avut lucrarea — împreună cu succesul dirijorului — cît pentru generozitatea de a se înhăma la studierea pregătirea unei partituri necunoscute, de altă factură în raport cu repertoriul care-i era familiar. Şi acum, cînd aştern aceste fugare rînduri, îmi revine în conştiinţă statura morală, nobilă, a muzicianului şi omului distins, Victor Bikerich, memoriei căruia aş vrea să-i pot aduce acum cel mai respectuos omagiu".

Cum în relatările presei din acele zile sau în revistele de specialitate (*Săptămîna muzicii compozitorilor din regiunea Braşov*, în *Muzica*, Bucureşti, nr. 7, 1957, p. 13) nu s-au făcut asemenea referiri privind modul în care au fost interpretate lucrările compozitorilor participanţi la reuniunea amintită socotim sublinierile din corespondenţa amintită ca unicele mărturii pentru o viitoare monografie *Gheorghe Şoima*.

O latură a activităţii muzicianului sibian, poate prea puţin cunoscută istoriografiei muzicale româneşti, a fost şi cea privitoare la muzica psaltică autohtonă de tradiţie bizantină. „Personal — ni se destăinuia Gh. Şoima — cred că muzica bisericească transilvană ortodoxă, de strană este o muzică psaltică «românită». Dar nu «românită» la masa de scris ci în biserică. Şi nu de către doi-trei muzicieni specialişti în psaltică şi în teoria muzicii culte europene, ci de mulţimea cîntăreţilor de strană... Am spune că în Transilvania muzica psaltică a românit-o însuşi poporul şi că nu este o română mai autentică" (Scrisoare: Sibiu, 8 august 1974).

De fapt, într-un studiu din 1961, Gheorghe Şoima atrăgea atenţia că „nu oricare dintre genurile folclorului muzical ardelean a exercitat o înrîurire deosebită asupra cîntării bisericeşti de dincoace de Carpaţi, ci mai cu seamă doina a fost aceea care a imprimat cîntării de strană un sănătos caracter popular. Într-adevăr, — afirmă în acelaşi studiu — unele melodii bisericeşti, de exemplu cele ale luminîndelor şi ale pripelelor la polieleu, seamănă şi astăzi foarte mult cu unele melodii de doină ardeleană.

Prin această influenţă cîntarea bisericească, nu a pierdut nimic fiinţial, pentru că doina este genul cel mai curat şi, în acelaşi timp, cel mai intim sufletului poporului român dintre toate genurile care alcătuiesc folclorul muzical. Cîntările bisericeşti, ortodoxe ardelene — şi-au păstrat integral trăsătura religioasă, primind — în plus — şi o trăsătură populară românească" (Şoima Gheorghe. *Muzca bisericească şi laică în Institutul teologic din Sibiu*, în: *Mitropolia Ardealului*, Sibiu, nr. 11—12, 1961, p. 798—806).

Însuşindu-şi în mod creator, prin studiu şi reflectare îndelungată, cele două filoane ale muzicii româneşti: melopeea bizantină şi folclorul tradiţional, Gheorghe Şoima şi-a încrustat numele, cu cinste şi smerenie, în panteonul veşniciei cîntecului pămîntului românesc.

Constantin Catrina

ITINERAR PASTORAL

La invitația domnului Ion Ungureanu, Ministrul ulturii și al Cultelor din Republica Moldova preum și a Î.P.S. Arhiepiscop Vladimir al Chișiăului, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitroolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a făut o vizită în Moldova de dincolo de Prut, în peioada 11—18 ianuarie, a.c.

De la Centru eparhial Î.P.S. Sa a fost însoțit de P.C. arhid. dr. Constantin Voicu — rectorul Instiutului Teologic „Andrei Șaguna" din Sibiu, și de . Cuv. arhid. drd. Visarion Bălțat, secretar eparial.

Vineri, 11 ianuarie, Î.P.S. Sa, în drum spre Chinău, a făcut o vizită frățească P.S. Sale Eftimie uca, episcopul Romanului și Hușilor.

Duminică 13 ianuarie, în comuna Slobozia Mare, aionul Vulcănești, a avut loc binecuvîntarea staii marelui poet Mihai Eminescu, operă a sculporului român Dumitru Posima.

Slujba a fost oficiată de către Î.P.S. Antonie mpreună cu Î.P.S. Vladimir, P.S. Casian Gălățeanul, precum și de un sobor de preoți și diaconi.

La ceremonie a luat parte Domnul Mircea Ion negur, președintele Republicii, dl. Vasile Moiș, icepreședinte al Senatului României, o delegație Parlamentului României, oameni de cultură și rtă din România și din Republica Moldova.

Î.P.S. Sa a rostit un cuvînt de omagiere a maelui poet național.

S-a pornit apoi în procesiune spre locul unde se a înălța noua biserică a comunei, cu hramul „Sf. rhangheli Mihail și Gavriil", în locul celei disruse de regimul comunist.

Ceremonia de sfințire a locului a fost oficiată de ătre Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, care a ostit și cu acest prilej un cuvînt de învățătură în egătură cu biserica-locaș de închinare și loc de ntîlnire a omului cu Dumnezeu.

Seara, la Căminul cultural din Slobozia Mare, a vut loc un spectacol omagial dedicat zilei de naștere a lui Mihai Eminescu.

La spectacol a luat parte dl. Ioan Snegur, înalțle fețe bisericești, oaspeți din România precum un numeros public.

Luni, 14 ianuarie 1991, în catedrala din Chișiău cu hramul „Sf. Teodor Tiron", s-a săvîrșit f. Liturghie arhierească, cu prilejul Anului Nou l al Tăierii Împrejur a Domnului (Biserica Rusă ne calendarul neîndreptat). Au slujit I.P.S. Dr. ntonie Plămădeală, Î.P.S. Vladimir, P.S. Casian ălățeanul și un ales sobor de preoți și diaconi. n cadrul Sf. Liturghii Î.P.S. Sa Antonie a hiroonit un preot și un diacon. După otpustul Sf. Liurghii, Î.P.S. Sa Vladimir a prezentat credincioilor pe oaspeții din România, după care I.P.S. ntonie a rostit un cuvînt de învățătură în legăură cu Evanghelia zilei.

După amiază, la Academia Republicii Moldova, n cadrul unui Simpozion, Î.P.S. Sa a prezentat o omunicare despre primele exegeze eminesciene in sec. al XIX-lea.

Marți, 15 ianuarie, au avut loc depuneri de flori statuia lui Mihai Eminescu din parcul central l orașului, precum și la statuia lui Ștefan cel are, operă a sculptorului Alexandru Plămădeală. u acest prilej Î.P.S. Sa a rostit cîteva cuvinte egate de Luceafărul poeziei românești, de contriuția lui la dezvoltarea limbii și culturii noastre ționale.

La orele 11 delegația Bisericii Ortodoxe Române mpreună cu alți delegați români la festivitățile in Basarabia a fost primită oficial de domnul negur.

A fost prezent dl. ministru Ioan Ungureanu. Din omânia au fost în vizită la Președintele Snegur, n același timp, dl. Andrei Pleșu, Ministrul Culturii, dl. Vasile Moiș, vicepreședintele Senatului și însoțitorii domniilor lor.

Î.P.S. Antonie a exprimat bucuria de a se afla pentru prima dată după 45 de ani pe pămîntul Basarabiei și a evocat identitatea spirituală, culturală și etnică dintre românii de dincolo și de dincoace de Prut. Au fost oferite domnului Președinte cărți tipărite la Sibiu, precum și alte lucrări tipărite în România.

După masă a avut loc sfințirea unei troițe maramureșene, așezată în parcul catedralei din Chișinău. A fost prezent domnul Ion Ungureanu, Ministrul Culturii și Cultelor din Republica Moldova.

Î.P.S. Antonie a tîlcuit, după slujba de sfințire, înțelesurile teologice ale crucii, și simbolul acestui dar al Maramureșului de unde au descălecat și primii voievozi ai Moldovei, Dragoș și Bogdan.

Seara, la Palatul Culturii din Chișinău, a avut loc spectacolul omagial „Eminesciana", spectacol ce a debutat prin alocuțiunile rostite de Î.P.S. Antonie al Ardealului și Î.P.S. Vladimir al Chișinăului.

Spectacolul a fost transmis în direct la postul național de radio și televiziune.

Miercuri 16 ianuarie Î.P.S. Sa a făcut o vizită în satul natal Stolniceni, însoțit de Î.P.S. Vladimir și de însoțitorii de la Sibiu.

În biserica satului Î.P.S. Sa a fost întîmpinat de numeroși credincioși cu lumînări aprinse în mîini, după care a urmat un polihroniu.

Î.P.S. Sa a rostit cu multă emoție cîteva cuvinte de suflet adresate credincioșilor și a rememorat crîmpeie din copilăria petrecută în satul natal. În semn de prețuire Î.P.S. Sa a dăruit bisericii satului o Sf. Evanghelie, acoperăminte pentru Sfînta Masă, veșminte și cărți.

S-a vizitat apoi casa în care s-a născut I.P.S. Sa, vechea școală a satului, precum și noua și moderna școală unde învață acum peste 400 de copii. În sala festivă a școlii a avut loc primirea oficială a înalților oaspeți, prilej cu care directoarea școlii i-a prezentat elevilor.

A luat cuvîntul Î.P.S. Antonie care a făcut cu elevii o adevărată lecție de istorie a României și o evocare a satului de odinioară.

Î.P.S. Sa a împărțit elevilor iconițe și cruciulițe și a binecuvîntat întreg corpul profesoral.

La întoarcere spre Chișinău, a fost vizitată biserica „Sf. Vinere", construită de voievodul român Petru Rareș. Seara, Î.P.S. Sa a făcut o vizită de rămas bun Î.P.S. Vladimir al Chișinăului.

Joi, 17 ian., Î.P.S. Mitropolit s-a întîlnit cu dl. Ministru al Culturii și Cultelor Ion Ungureanu și adjuncții săi și la invitația lor a făcut o vizită scriitorilor Grigore Vieru, Nicolae Dabija și Leonida Lari, membri și în Parlamentul Moldovei. Apoi delegația de la Sibiu însoțită de I.P.S. Vladimir a vizitat Mănăstirea *Căpriana* unde odihnește marele mitropolit Gavriil Bănulescu Bodoni — originar din Transilvania — precum și școala teologică din această mănăstire. Cu acest prilej Î.P.S. Sa a donat pentru studenții teologi cărți de teologie și de artă aduse de la Sibiu.

În drum spre casă, Î.P.S. Sa și însoțitorii au făcut o scurtă vizită la Huși, unde au vizitat muzeul eparhial precum și catedrala aflată în restaurare, și au înnoptat la Episcopia Romanului, ca oaspeți ai P.S. Eftimie.

Vineri, 18 ianuarie 1991, Î.P.S. Sa a asistat la slujbă în catedrala episcopală din Roman, după care a vizitat biserica „Precista Mare", biserica de slujire a P.S. arhiereu-vicar Ioachim Vasluianul restaurată și pictată recent.

Vineri seara Î.P.S. Sa a ajuns la Sibiu.

Cu siguranță că această vizită va contribui la noi legături spirituale dintre românii de pe ambele maluri ale Prutului.

Ierodiacon drd. Visarion Bălțat

EPISCOPUL MARTIR NICOLAE POPOVICIU AL ORADIEI

— DATE INEDITE —

În periodicul „Telegraful Român", Sibiu, anul 138, nr. 43—44 din 15 noiembrie 1990, am citit, cu deosebită satisfacție, la rubrica „Informații", că: „În ședința sa din 25 septembrie 1990, Sfîntul Sinod al Bisericii noastre a aprobat propunerea privitoare la ridicarea caterisirii aplicate în 28 februarie 1950 mitropolitului Visarion Puiu și reabilitarea memoriei sale. În memoria acestui mitropolit s-a păstrat un moment de reculegere."

Prin aceasta, s-a făcut un act de elementară dreptate unui vrednic ierarh, care — ca mitropolit al Bucovinei din 1936 pînă la ocuparea forțată a acesteia de către U.R.S.S. în 1940 — a schimbat radical, și duhovnicește și gospodărește, fața Bisericii din această minunată parte de țară românească, această „Dulce Bucovină, veselă grădină". La fel, a activat și pentru Biserica Ortodoxă din Transnistria cît timp a funcționat ca arhiepiscop și mitropolit la Odesa (1941—1944), apoi fiind silit să emigreze, sfîrșindu-și viața departe de Țara și Biserica pe care le-a iubit deopotrivă.

Mărturisesc că mi-ar fi produs și mie și tuturor credincioșilor și clericilor aceeași deosebită satisfacție dacă, măcar la acea dată, s-ar fi citit ceva asemănător și cu privire la reconsiderarea condițiilor în care Sf. Sinod a fost *silit*, în octombrie 1950, să-l pună în retragere pe dîrzul apărător al Ortodoxiei și Românismului, episcopul dr. Nicolae Popoviciu al Oradiei, și care atunci — pentru salvarea Bisericii Ortodoxe Române, ca instituție — a acceptat punerea sa în retragere și surghiunirea la Mănăstirea Cheia (Prahova), unde — datorită tratamentului inuman — după zece ani și-a dat obștescul sfîrșit ca un adevărat martir. Dar stigmatul ce i s-a pus — forțat — pe frunte trebuia, îndată după Revoluția tineretului din Decembrie 1989, să fie înlăturat în prima ședință a Sf. Sinod și numele lui așezat și pomenit cu cinstea cuvenită în rîndul celorlalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. Acest lucru l-a cerut subsemnatul în cuvîntarea ținută în ziua de Anul Nou 1990 la recepția de la reședința episcopală din Oradea și apoi reprodusă în primul număr al reapărutei reviste a Episcopiei Oradiei *„Legea Românească"* din luna februarie 1990. La fel s-a menționat acest lucru și în presa locală în lunile iunie (54 ani de la instalare) și octombrie 1990 (30 ani de la moartea episcopului martir).

În privința motivelor înlăturării din scaun a episcopului Nicolae Popoviciu și a surghiunirii sale la Mănăstirea Cheia, unii nu cunosc nimic, unii aproape nimic, alții însă știu cîte ceva vag, iar alții care i-au fost mai apropiați, la serviciu și în special cei din familie, cunosc multe. Trei sînt însă motivele principale care au tras în cumpănă la surghiunirea lui. Primul a fost atitudinea lui potrivnică față de măsurile regimului comunist de a se scoate religia din învățămînt, manifestîndu-și opoziția sa, întîi, la Sibiu, în cadrul unei adunări clericale, la care au fost de față toți ierarhii din Mitropolia Ardealului, prezent fiind și Ministrul Cultelor, Stanciu Stoian. A doua oară și-a manifestat opoziția față de această măsură ucigătoare de suflete, în Catedrala cu Lună din Oradea, îndată după întoarcerea sa de la Sibiu, ținînd o predică fulminantă împotriva celor ce vreau să-l scoată pe Dumnezeu din sufletul românului, începînd cu copiii. Cuvîntarea sa a produs o adîncă impresie și amărăciune în sufletele credincioșilor, dar și atenție mărită în altă parte.

Al doilea motiv al surghiunului a fost o altă tot atît de fulminantă cuvîntare a sa, în aceeași catedrală, cuvîntare determinată de acțiunea organelor politice locale de a-l compromite pe mitropolitul Andrei Șaguna, așezîndu-i portretul, într-o vitrină de pe strada principală, într-o ambianță din care reieșea că ar fi fost unul din dușmanii poporului român din Ardeal. „Acești pigmei vreau să-l compromită și să-l scoată din sufletul românilor pe uriașul mitropolit Andrei Șaguna. Nu vor reuși niciodată!", a spus între altele ierarhul patriot.

Al treilea motiv al surghiunirii a fost tot o cuvîntare și tot în Catedrala cu Lună, într-o săptămînă a Patimilor Domnului. Era, pînă atunci, obiceiul în Oradea ca din Vinerea Mare pînă noaptea Învierii să stea de strajă la Mormîntul Domnului o gardă de ostași români din garnizoana Oradea. În acel an, s-a sistat această tradiție, ceea ce i-a dat ierarhului un alt prilej de a tuna și fulgera împotriva măsurilor distrugătoare de tradiții și datini strămoșești, luate de regimul comunist ateu. Toate aceste cuvîntări au avut puternic ecou în sufletele credincioșilor prezenți și apoi, prin aceștia, și a celor ce n-au fost de față, ceea ce, desigur, a produs puternică reacție acolo „sus".

La aceste motive, relativ cunoscute, se mai adaugă și un altul, absolut necunoscut, nici atunci și nici pînă acum forului care a fost silit să-l mazilească pe ierarhul-martir, decît de semnatarul acestor rînduri și de unele organe de stat. S-a întîmplat ca, în toamna anului 1948, un emisar al emigrației române să vină în țară cu mandatul de a-l determina pe episcopul Nicolae Popoviciu să accepte a fi „dus" în străinătate și de acolo să poarte lupta cu și mai multă hotărîre împotriva regimului comunist ateu din țară. Ierarhul a rămas plăcut surprins de această încredere ce i-o acordă emigrația română, pentru care a mulțumit, dar a răspuns categoric că el nu-și părăsește țara, ci de aici, dinăuntru, vrea să-și apere cu orice risc, și Biserica, și Neamul. Amintitul emisar a trimis peste vreo două luni alți doi emisari, în același scop, crezînd că ierarhul, între timp, se va fi hotărît să accepte propunerea. Răspunsul său însă a fost tot atît de categoric ca și întîia dată, în pofida chiar și a propunerii, și de data aceasta, ca și încă de la prima solicitare, că la înapoierea în țară va fi făcut patriarh. Nimic nu l-a putut clinti din hotărîrea sa inițială. De data aceasta însă cei doi emisari au avut ghinionul de a fi descoperiți și prinși de organele puterii de stat și, la scurt timp, după ei și cel care semnează aceste rînduri, pentru simplul motiv că a făcut oficiul de intermediar între cele două serii de emisari ai emigrației, pe de o pare, și, pe de altă parte, ierarhul dorit de ei a-l extirpa pînă la mult sperata atunci, de către ei și de către mare parte din populația țării, alungare de la putere a comuniștilor, prin venirea americanilor și reinstalarea vechii democrații dintre cele două războaie mondiale (minus dictatura regală carlistă). Mare dezamăgire însă! ... și nerealizată (redemocratizarea) decît tot prin noi înșine, și anume prin jertfa tinerilor noștri în Revoluția de Eliberare din Decembrie 1989. Ei, în primul rînd, și deodată cu ei toți cei care în cei 45 de ani de teroare comunistă au fost, într-un fel, jertfiți, merită adevărata noastră recunoștință. Între aceștia se numără și episcopul martir Nicolae Popoviciu, simbol al demnității ierarhiei ortodoxe române, alături de alți mulți preoți și credincioși morți în închisori.

Binecuvîntată să-i fie memoria și neștearsă amintirea!

Diacon dr. Teodor Savu

— Depărtați-vă de la mine toți cei ce lucrați fărădelegea. (Ps. 6, 8)

O carte între cărți: **Profetul**, de Kahlil Gibran

Se poate spune, pe drept cuvînt, că PROFETUL reprezintă vîrful creației lui Kahil Gibran (1848—1931), poetul național al Libanului. Constituindu-se din răspunsuri la mari întrebări ale lumii din totdeauna, vorbind despre Iubire și Moarte, despre Moarte, despre Crimă și Pedeapsă, Părinți și Copii, Conștiință și Religie, Fericire și Durere, despre Trecere și Netrecere etc., etc., cartea aceasta este asemenea unei *Biblii moderne*, aducătoare de limpeziri și armonii sufletești, dînd cititorului puterea descoperirii căilor spre tainele divinității. Aceasta și explică, de altfel, imensul succes de care se bucură în lumea arabă, în toate Americile, ca și în țările Europei occidentale, unde s-a editat în milioane de exemplare. În curs de apariție la Editura Orion din București, PROFETUL va însemna nu numai o carte a Frumosului și Adevărului vieții, dar și a Înțelepciunii de care avem atîta nevoie acum ... (R.C.)

Aspecte din relațiile interumane

Meditație la duminica „Fiului Risipitor", (Luca 15, 11—32)

Din multitudinea faptelor diverse, înregistrate de mijloacele moderne de informare, reținem, pentru o mai insistentă reflecție, unele aspecte care, prin implicațiile etico-sociale, se impun atenției, depășind categoria faptului banal. Este vorba de „apelurile" înduioșătoare triste, lansate în ziare de părinți care-și caută copiii sau, mai dureros, de copii care-și caută părinții. „Plecat de acasă ... De-l veți ... de-l întîlniți ..." „Mamă, noi, fetițele tale, te așteptăm ..." Tăticule, de ce ne-ai părăsit?" „Rugăm cititorii acestui apel să ne ajute ...".

Dar nu insist asupra acestor cazuri. Le-am amintit pentru că ele ne-au sugerat abordarea problemei, o problemă cu grave implicații în multe planuri existențiale și impune nu numai serioase reflecții, ci, absolutizînd, și atitudini active, ferme.

Drama fiului risipitor din pilda Mîntuitorului (Luca 15, 11—32), pare de-a lungul veacurilor în forme diferite. Chipul lui sugerează mare varietate de sentimente și determină atitudini diferite: aversiune și compasiune, asprime și îngăduință. Niciodată aprobare. El însuși implică în sine o seamă de aspecte dramatice: nechibzuință dor de libertate rău înțeleasă, zburdălnicie și lipsă de măsură, credere în false prietenii și dureroase dezamăgiri, risipă fără scrupule și inevitabilă prăbușire, sărăcie, căință, culminînd cu acea atetică trezire și întoarcere acasă.

Sigur tema supusă cu prioritate atenției, în pericopa evanghelică amintită, este purtarea unui tînăr față de părinți, față de sine și față de semenii săi. În mod obișnuit judecățile de apreciere se opresc supra lui, dar acestea nu abordează problema în complexitatea și esențialitatea ei. Investigația trebuie adîncită pînă la obîrșia răului. Cine poartă principala vină? Cine răspunde de astfel de rătăciri? Părinții? Instituțiile de educație? Spre acești factori educaționali se îndreaptă, în mod obișnuit, acuzele. Dar ceilalți? Care sînt ceilalți? Ceilalți sînt ... cei mulți, prietenii, vecinii, cei din strada, în cartierul, din orașul, din ambientul în care s-a zămislit, a crescut, a greșit și a rătăcit fiul nechibzuit. Sigur, el aparține unei familii. A crescut sub oblăduirea unei mame, sub îngrijirea unui tată. Dar noi? Noi toți, care l-am văzut zilnic, din pruncie, unde am fost? Nu ne aparține și nouă? Noi nu i-am sesizat devierile, tendințele neconforme cu principiile sănătoase ale societății noastre? Și dacă noi nu i-am sesizat la vreme „micile abateri", nu cumva el a sesizat mai gravele noastre devieri? Dacă părinții au greșit cu asprime rău aplicată sau, dimpotrivă, cu îngăduința prea largă și cu dragostea exagerată, noi n-am greșit prin indiferența, prin nepăsarea noastră? Sau, mai grav, prin pilda vieții noastre?

Se știe că adeseori copiii scăpați de sub ochii părinților sînt bine observați de prieteni, de vecini, de cunoscuți. Dar toți tac. Nu se amestecă. Ei țin calea bătătorită, nu se abat și nu-i interesează ce fac alții. Și nu-și dau seama că se plasează în categoria fariseului din altă parabolă a Mîntuitorului (Luca 18, 10—14), adresată acelora care „credeau în ei înșiși că sînt drepți și disprețuiau pe ceilalți". (Luca 18, 9).

Poate așa credem cei mai mulți, dar nu e bine. Formula sintagmatică „nu mă amestec" este o apreciere, o atitudine greșită, izvorîtă dintr-o perspectivă socio-morală falsă. În elanul de creație multiseculară se plămădește o conștiință umană orientată spre un țel bine definit: ridicarea omului pe culmi necunoscute în istorie. Fiecare ins, fiecare colectiv uman, tinde să se integreze în această conștiință, să-și sincronizeze bătăile inimii cu ritmul general de efort creator, spre progres material și spiritual. Orice abatere de la această conștiință umană, orice desincronizare, este o apropiere de ipostaza fiului rătăcit. Noi trăim într-o comunitate de neam, de limbă, de tradiție, de credință, de aspirații și nu ne putem îngădui atitudini de nepăsare, de indiferență, față de semenii noștri, față de cei ce vădesc comportamente necorespunzătoare. Nu putem, nu trebuie să rămînem indiferenți față de cei ce risipesc darurile cu care sînt înzestrați, daruri care alcătuiesc prerogativele demnității umane, între care, la loc de frunte, se situează darul de a munci, darul de a prelucra în interes superior ceea ce se află nelucrat, nefinisat ... Numai omul are acest dar. Risipitori ai acestui dar s-au aflat și se mai află printre oameni. Cei care s-au trezit la vreme, s-au întors la calea cea bună. Cei care nu s-au trezit la vreme au pierit ... În lumina învățăturii creștine, oamenii sînt obligați la ajutor reciproc. „Să urmăm cele ale păcii și cele spre zidirea unuia de către altul", ne sfătuiește Apostolul Pavel (Romani 14, 19). Iubirea față de aproapele, (cu caracter legic în morala creștină cf. Matei 22, 37—39) etc.) se exprimă prin fapte. De aceea între „cele șapte fapte ale îndurării sufletești", instituite de Biserică pe temeiul Sfintei Scripturi, datoria de „a îndrepta pe cel ce păcătuiește" este așezată la locui întîi. (Cf. Iacob 5, 19—20).

Noi, creștinii, credem că toți sîntem vinovați de rătăcirile semenilor noștri, prin nepăsarea noastră, prin ușurința cu care privim astfel de cazuri. În consecință toți sîntem obligați, de dragostea pe care o avem în Hristos, să colaborăm la restaurarea morală a celui rătăcit, să-i redăm elanul pierdut, să-i redăm încrederea în sine și în semenii săi. Să luptăm pentru această restaurare, cu sfatul, cu pilda vieții, cu solidaritatea noastră. Un „rătăcit" nu este un om căzut fără putință de ridicare, nu este un condamnat pe viață. Să nu-l privim cu indiferență. Să-l privim cu durerea și duioșia tatălui din pilda Domnului Iisus Hristos și să ne bucurăm de întoarcerea lui. Dar nu ajunge să ne bucurăm de întoarcerea celui rătăcit. E necesar să lucrăm pentru prevenirea rătăcirii. Șu nu ajunge să ne mulțumim cu „dacă-l vedem ... dacă-l întîlnim ..." Să-l căutăm! El, oricum, trăiește printre noi. Rătăcește alături de noi. Să-i căutăm pe cei desprinși de la sînul mamei, de la sînul Bisericii, pe cei îndepărtați de glia strămoșească, pe cei ce risipesc harul tinereții, pe cei căzuți sub flagelul iluziilor deșarte, pe cei ce pendulează între parazitism și delicvență, folosind nedemn libertatea care se acordă tuturor cetățenilor. Să-i întoarcem la vatra în care arde nestinsul foc al dragostei. Să ne ajutăm unii pe alții căci „fratele de frate ajutat este ca o cetate tare și ca o împărăție întemeiată". (Proverbe 18, 19).

Aceasta ar însemna o stare de conștiință umană, un mod de participare plenară la continua îmbunătățire a relațiilor interumane.

Pr. dr. Marcu Bănescu

† LENUȚA MARCOVICI

Anul 1990 ne-a adus o mare bucurie pentru reprimirea fetelor la institutele teologice ale Bisericii Ortodoxe Române după o absență de trei decenii. Dar ca acest început să aibă o temelie bună, să poată dăinui el a fost întărit printr-o jertfă. Și poate nu întîmplător jertfa a fost adusă în ultima zi a anului prin plecarea dintre noi, în urma unei scurte dar necruțătoare boli a colegei și prietenei noastre Lenuța Marcovici. Moartea ei ne-a îndurerat mult pe noi, colegii ei dar încercăm să ne mîngăiem știind că cei plecați dintre noi sînt plecați numai atunci cînd ei lipsesc din gîndurile și rugăciunile noastre.

S-a născut la 13 februarie 1968 în comuna Satu Mic, județul Timiș, protopopiatul Lugoj, al doilea din cei cinci copii ai familiei Gheorghe și Sofia Marcovici. După absolvirea școlii primare în satul natal a urmat cursurile Liceului industrial „Electromotor" din Timișoara. După o perioadă de activitate într-o întreprindere din Timișoara, dragostea de Dumnezeu și dorința de a aprofunda învățătura Mîntuitorului Hristos i-a îndreptat pașii spre Institutul Teologic din Sibiu pentru ca mai apoi să poată fi cît mai de folos Bisericii noastre Ortodoxe. Alegerea ei ca jertfă, credem că n-a fost întîmplătoare dar toate se fac după voia și spre mărirea lui Dumnezeu.

Avem nădejdea că alegerea spre ținta dorită nu i-a fost zadarnică ci că îi va ajuta la cîștigarea premiului și cununii meritate. Fericiți vom fi să spunem cu Sf. Apostol Pavel „Căci pentru mine viața este Hristos și moartea un cîștig" (Filipeni 1, 21).

Aceste rînduri le dorim să fie o floare în amintirea ei. Dumnezeu să o odihnească în pace iar în acest ceas de iarnă văzduhul să-i cearnă flori de nea pe proaspătul mormînt.

Studenții anului I
Institutul Teologic „Andrei Șaguna"
Sibiu

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA e adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.08.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU
1 martie
1991

Nr. 9—10

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Duhovnicul — după carte, după om

Am mai vorbit şi altă dată despre duhovnici. Şi vom mai vorbi. Tema e inepuizabilă, pentru că multe sînt valenţele sufleteşti ale unui duhovnic, tot atît de multe ca şi situaţiile cu care duhovnicul se poate întîlni în lucrarea lui de îndrumare a sufletelor spre mîntuire. Portretul duhovnicului nu se poate face în cuvinte puţine. Şi nici în multe nu se poate definitiva. Căci el nu e numai simplul ascultător şi dezlegător de păcate, din accepţiunea curentă a preotului de parohie, şi nici în această accepţiune nu e tocmai uşor de prezentat, pentru că şi ca duhovnic de parohie trebuie să aibă calităţi de mare duhovnic, dacă vrea să-şi ţină păstoriţii pe drumul cel bun.

Portretul lui e şi mai greu de conturat, cînd îl avem în vedere mai ales ca îndrumător spre desăvîrşire, spre sfinţenie, fie a unor inşi singuratici cu viaţă de taină în lume, fie a unor obşti călugăreşti, sau pustnici nevoitori. Căci spre starea cea mai înaltă, de pătrunderea prin contemplaţie în tainele lumii de dincolo, la care poate ajunge cel ce porneşte pe drumul marilor *îndrăzneli duhovniceşti* prin asceză, prin lupta cu ispitele de tot felul, cu gîndurile, cu nerăbdarea, cu teama, cu mîndria, luptă pe care nevoitorul o duce prin post şi prin rugăciune neîncetată, *nu se ajunge fără duhovnic*. El ştie să le dea acestora „ochi de văzut" înspre cele nevăzute. El trebuie să-i înveţe să-şi disciplineze îndrăzneala spre cele de sus, prin smerenie, ca nu cumva înălţîndu-se să cadă din neştiinţă şi nepricepere alunecînd în mîndrie.

Duhovnicul trebuie să fie pe măsura fiecărui penitent. Dacă nu cu ştiinţa şi cu cultura, în orice caz cu acea ştiinţă şi cultură duhovnicească dobîndită prin har, care să-l facă să poată pătrunde prin pojghiţa celui din faţa lui ca printr-o pînză transparentă.

Dacă ne gîndim că cel care porneşte pe un asemenea drum şi vine în faţa unui duhovnic, e un om diferit de ceilalţi, cu caracterul lui, cu educaţia lui, cu posibilităţile minţii lui, cu măsura lui de răbdare sau nerăbdare, cu capacitatea sau incapacitatea lui de iubire şi altele asemenea, atunci înţelegem şi mai bine ce fel de duhovnic trebuie să fie acel duhovnic, la care vin toţi aceşti oameni diferiţi, ca să-i ceară sfat şi îndrumare!

Şi trebuie să mai avem în vedere şi faptul că nu numai că oamenii sînt diferiţi între ei, ci fiecare om în parte nu-şi seamănă întru totul lui însuşi. Oamenii sînt contradictorii, inconsecvenţi, inegali cu ei înşişi. Un cunoscut scriitor francez, H. F. Amiel, spunea despre Jean Jacques Rousseau: *Ce de oameni într-un om! (Journal intime*, 1927, t. II, p. 40). Dar, de fapt, despre puţini oameni nu s-ar putea spune acelaşi lucru. Ei bine, duhovnicul trebuie să-i cunoască şi pe aceşti mulţi oameni din fiecare om, şi să-i aducă la unitate.

Ei, aceşti duhovnici, nu pot să aibă cultură în sensul nostru, dar au una care îi egalează cu marii oameni de cultură. Aforismele lor, sentimentele lor filosofice, soluţiile lor, nu sînt cu nimic mai prejos decît ale marilor oameni de cultură, ale universitarilor. Au şi ei universitatea lor, în care predă Duhul Sfînt, şi aceasta se vede de îndată.

Iată, numai din aceste simple perspective evocate mai sus, ne putem da seama ce fel de om trebuie să fie un duhovnic, şi *cîte s-ar putea spune despre el*. Ce om deosebit trebuie să fie. Ce răspunderi are!

E omul în faţa căruia poţi plînge fără să te simţi umilit. E omul în faţa căruia poţi plînge de mila ta, te poţi răzvrăti împotriva ta, te poţi acuza fără teama de urmări, te poţi pedepsi numai spre îndreptare, te poţi smeri cu adevărat fără teama că vei fi dispreţuit, te poţi simţi iubit, îţi poţi reface încrederea în bine, adevăr şi dreptate, şi în puterea şi în iubirea lui Dumnezeu. Evident, dacă l-ai găsit pe acela care e un adevărat duhovnic, un conducător de suflete, un *îndrumător de oameni*.

Sfîntul Grigore de Nazianz, referindu-se la preoţie, spune că e *„arta de a conduce pe om"* (în Tratatul despre preoţie, Buc. 1987, p. 166). Duhovnicia face parte din instrumentele de căpetenie ale acestei arte.

Noi, asupra unui astfel de duhovnic am vrea să spunem cîte ceva în cuvîntul acesta. Despre duhovnicul îndrumător. Evident, el nu trebuie despărţit de duhovnicul spoveditor, în sensul în care îl cunoaştem toţi. Trebuie să înceapă prin a fi spoveditor. Celălalt urmează în continuare. Dar coexistă mereu cu cel dintîi. Căci duhovnicia, în orice accepţiune, pe orice treaptă, e confesiune urmată de sfat. E conlucrare, comuniune între duhovnic şi penitent.

Duhovnicul ascultă mărturisirea, judecă şi iartă. Judecînd, stabileşte greşala şi gravitatea ei, îl aduce pe penitent la recunoaşterea ei, şi îl convinge să accepte penitenţa cu căinţă, şi aşa îl dezleagă de legăturile păcatului. El are la îndemînă, pentru a-şi alcătui judecăţile, normele moralei creştine şi o tradiţie veche cît creştinismul, iar normele corecte le are, în scris, în *Molitfelnic* şi în *canoane*. El ştie să le aplice cu discernămînt şi, prin ele, ţine în mînă, pe drumul mîntuirii, sufletele ce i-au fost încredinţate în parohie sau, dacă e monah, pe ale celor ce l-au ales ca duhovnic şi vin din vreme în vreme să se spovedească la mănăstire.

Am folosit mai sus, descriind pe duhovnici, treipatru cuvinte îndeosebi: *ascultă, judecă, iartă*, şi o face cu *discernămînt*. Pe toate acestea trebuie să le aibă. Şi, la nevoie dacă n-o cunoaşte, să înveţe şi arta de *a întreba*. Despre fiecare din acestea s-ar putea scrie pagini întregi. Intenţia noastră însă e să facem un pas mai departe. Avîndu-le pe toate acestea în vedere, ce îi mai trebuie duhovnicului care e chemat să fie îndrumător al celor ce voiesc să se desăvîrşească?

Cineva ar putea întreba: de ce să ne ocupăm de cei puţini, şi printre duhovnici şi printre creştini? Dar cine ne poate asigura că aceştia sînt chiar atît de puţini? Ei trebuie să fie cei mulţi. Cine se apucă de meseria scrisului, voieşte să ajungă cel mai mare scriitor. Dacă nu voieşte aceasta, nu va face nici operă de mic scriitor. Şi în creştinism e tot aşa. Tot creştinul trebuie să aspire sus de tot. Şi povaţa e tot aşa: *„Fiţi desăvîrşiţi"! „Fiţi sfinţi"!* Drumul început la botez acolo duce. Duhovnicul spre acolo îndrumă.

Tradiţia duhovnicească ortodoxă ne arată însă că pentru o astfel de îndrumare e nevoie de duhovnici dăruiţi cu har special. *Pentru sfinţi, sfinţi!* Aceştia cunosc drumul spre trecerea pragului de la sbuciumul lumesc, la *„odihna"* cea dătătoare de *„linişte"*. Amîndoi termenii, *odihnă* şi *linişte*, descriu stări de devenire pe scara vieţii duhovni-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÎNTULUI
ŞI ŞTIINŢEI
Cabinetul Ministrului
Nr. 9176/1.02.1991

SECRETARIATUL DE STAT
PENTRU CULTE
Cabinetul Secretarului de Stat
Nr. 768/1.II.1991

COMUNICAT

Conducerile Ministerului Învăţămîntului şi Ştiinţei şi Secretariatului de Stat pentru Culte, împreună cu reprezentanţii cultelor din România, au analizat în cadrul Consfătuirii din ziua de 25.01.1991, modul cum s-a organizat şi desfăşurat educaţia moral-religioasă a copiilor din învăţămîntul de stat primar şi gimnazial în trim. I al anului şcolar 1990/1991.

Cu acest prilej s-au stabilit următoarele măsuri:

1. Începînd cu trim. II al anului şcolar 1990—1991, educaţia moral-religioasă din învăţămîntul primar şi gimnazial se poate desfăşura timp de o oră pe săptămînă, facultativ, în funcţie de opţiunea elevilor şi a fiecărui cult religios, ţinîndu-se cont şi de posibilităţile ce le poate asigura fiecare şcoală.

2. În lunile februarie şi martie a.c., inspectoratele şcolare judeţene, în colaborare cu conducerile cultelor religioase interesate şi cu alţi factori educaţionali, vor organiza pe judeţe întîlniri şi dezbateri în vederea unei cît mai bune desfăşurări a orelor de educaţie moral-religioasă în şcoli.

3. La nivelul şcolilor, conducerile acestora, împreună cu reprezentanţii desemnaţi ai cultelor, vor organiza în trim. II activităţi metodice şi lecţii deschise, cu participarea tuturor persoanelor care predau această disciplină în şcoala respectivă.

4. În vederea fundamentării psiho-pedagogice a programelor analitice şi a manualelor de educaţie moral-religioasă a elevilor, cultele religioase vor prezenta Ministerului Învăţămîntului şi Ştiinţei, prin Secretariatul de Stat pentru Culte, pînă la sfîrşitul trim II 1991, programele analitice ale obiectului de învăţămînt respectiv pentru anul şcolar 1991/1992, precum şi manualele şcolare pe măsura realizării lor.

5. În cadrul inspectoratelor şcolare judeţene va fi desemnată o persoană, eventual inspectorul pentru disciplina istorie sau limba şi literatura română, care va controla şi coordona activitatea didactică a personalului ce va preda orele de educaţie moral-religioasă în şcoli, în conformitate cu Protocolul stabilit de Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei şi Secretariatul de Stat pentru Culte din 11.09.1990 pentru introducerea acestei discipline de învăţămînt în şcolile de stat.

6. Pentru optimizarea predării acestui obiect de învăţămînt în şcoli, Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei şi Secretariatul de Stat pentru Culte, în colaborare cu Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei şi Casele corpului didactic de pe lîngă inspectoratele şcolare judeţene, vor efectua analize de specialitate în acest domeniu.

7. Revista „Tribuna învăţămîntului" va publica articole referitoare la scopurile acestei discipline şcolare şi va populariza experienţa din şcoli.

8. Începînd cu anul şcolar 1991/1992, Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei, împreună cu Secretariatul de Stat pentru Culte, va asigura posibilitatea înfiinţării de facultăţi teologice cu profil pedagogic complex în cadrul instituţiilor de învăţămînt de grad universitar ale cultelor religioase, la cererea acestora; se va analiza posibilitatea pregătirii prin această formă de învăţămînt superior a unor absolvenţi cu dublă specializare — atît în domeniul religiei, cît şi în cel al unei alte discipline de învăţămînt precum istoria, limba română, limba latină, limbi moderne etc. — necesară asigurării unor cadre de predare cu nivel corespunzător, îndeosebi în mediul rural, unde constituirea de catedre şi stabilitatea personalului didactic constituie probleme încă nerezolvate optim.

Ministrul Învăţămîntului
şi Ştiinţei,
Gheorghe Ştefan

Secretar de Stat
pentru Culte,
Gh. Vlăduţescu

Pe cînd un ecumenism adevărat în România?

Se ştie că în timpul dictaturii comuniste, Confesiunile istorice din ţara noastră au practicat un „ecumenism local", la diferite niveluri, ceea ce le-a permis să se solidarizeze în faţa regimului ateu care lupta împotriva ideii însăşi de Dumnezeu, dar şi să aducă adeseori o contribuţie importantă în dialogul ecumenic mondial. Conferinţele teologice interconfesionale, ţinute cu regularitate de două ori pe an, angajau foarte pozitiv pe profesorii Institutelor teologie din ţară în dezbaterea temelor de interes comun pentru refacerea unităţii creştine. Din păcate, în ultimii ani, ele au fost tot mai politizate de către vechiul Departament al Cultelor ajungîndu-se să fie resimţite ca o adevărată povară şi să se renunţe la ele cu puţin timp înainte de căderea dictaturii. Ele n-au mai fost preluate după Eliberare, fără îndoială din pricina problemelor multiple cu care se confruntă fiecare Confesiune istorică dar şi a lipsei de iniţiativă. Or, această lipsă de iniţiativă este cu atît mai de neînţeles cu cît, după Revoluţie, deteriorarea climatului ecumenic de la noi din pricina renaşterii naţionalismului etnic şi a prozelitismului agresiv al cultelor neoprotestante ca şi al reînviatei Biserici Unite (devenită acum Biserică Catolică de rit oriental) impunea înmulţirea eforturilor comune ale teologilor celor trei mari Confesiuni istorice (ortodoxă, catolică şi protestantă) pentru depăşirea acestei crize spirituale cu consecinţe grave de ordin naţional şi social.

Refacerea unităţii creştine pentru care s-a rugat Mîntuitorul înainte de Patima Sa (In. 17) este fără îndoială lucrarea Duhului Sfînt. Contribuţia creştinilor este însă şi ea foarte importantă. Căci noi creştinii am sfîşiat cămaşa cea necusută a lui Hristos (cf. In. 19, 23) adică Biserica Sa, împărţindu-ne în diferite confesiuni care revendică fiecare pe seama sa adevărul Evangheliei. Or, dezbinarea confesională este o piatră de poticnire şi o contra mărturie în faţa necreştinilor şi necredincioşilor. De aceea, Mîntuitorul s-a rugat *„ca toţi să fie una... pentru ca lumea să creadă"* (In. 17, 21). Mărturia creştină nu va fi primită de lume atîta timp cît creştinii se luptă între ei pe teme de credinţă sau se complac în dezbinare. Prozelitismul, această goană nebună după adepţi din rîndul altor confesiuni creştine, este un păcat împotriva Duhului Sfînt care este Duhul Adevărului, Duhul comuniunii şi al iubirii, Duhul păcii şi al înfrăţirii şi care nu violentează niciodată conştiinţele oamenilor. Pretenţia sau, uneori, credinţa naivă că făcînd adepţi din rîndul altor Confesiuni se face în fond misiune şi nu prozelitism este sau minciună sau înşelare grosolană. Căci misiunea se îndreaptă spre necreştini şi spre necredincioşi iar nu spre credincioşii deja botezaţi în numele lui Hristos. Ca să nu mai vorbim de mijloacele condamnabile ale prozelitismului, care nu pot fi decît inspiraţii ale celui rau: minciuna, banul, calomniile, exploatarea slăbiciunilor omeneşti, promisiunile de tot felul, între care şi asigurarea unei mîntuiri ieftine. Prozelitismul este şi mai iraţional atunci cînd se practică împotriva Ortodoxiei de către o Confesiune care recunoaşte oficial că Biserica Ortodoxă oferă harul mîntuitor credincioşilor ei. Este cazul prozelitismului uniat, care ia uneori forme deosebit de violente. Dacă românii au aparţinut dintotdeauna Bisericii Răsăritene (adevăr care nu poate fi negat decît falsificînd grosolan istoria, ceea ce din păcate se întîmplă adeseori în lupta oarbă împotriva Ortodoxiei), cărei Biserica Apuseană nu-i contestă harul şi mijloacele de mîntuire, dacă la 1700 o parte a românilor ardeleni au fost siliţi să se unească cu Roma prin mijloace violente care au mers pînă la distrugerea în sec. XVIII a peste 150 de schituri şi mănăstiri ortodoxe din Ardeal şi dacă aceşti români reveniţi la Ortodoxie, aşa cum au revenit în 1948, nu mai vor să se dezbine din nou de fraţii lor, de ce oare atîta încrîncenare împotriva unei Biserici despre care Eminescu a spus că este „maica neamului românesc" — un adevăr care se impune ca evidenţă oricui, dacă cercetează fără prejudecăţi istoria poporului nostru? De ce se exploatează cu atîta patimă greşelile unor preoţi sau ierarhi ortodocşi care sînt identificaţi cu Biserica pentru ca slăbiciunile lor să fie imputate Bisericii înseşi? Oare după două mii de ani de creştinism n-am învăţat încă să nu judecăm credinţa creştină

(Continuare în pag. a 2-a)

† *Serafim*
Episcop-vicar

CATEHEZĂ LA DUMINICA ORTODOXIEI

I. *Pregătirea aperceptivă*

Cînd s-a ţinut ultimul sinod ecumenic şi ce adevăr de credinţă a stabilit? (S-a ţinut la Nicea în 787 şi a stabilit dreapta învăţătură de credinţă a Bisericii privind cinstirea sfintelor icoane). Ce s-a mai stabilit după aceasta? (Ca duminica din 18 martie 843, prima din postul Sfintelor Paşti, să fie numită „Duminica Ortodoxiei", a dreptei măriri aduse lui Dumnezeu), sărbătorind astfel triumful dreptei credinţe.

II. *Anunţarea temei*

Ne vom referi mai în amănunt asupra semnificaţiei pe care o are Duminica Ortodoxiei în viaţa Bisericii.

III. *Tratarea*

Cuvîntul „Ortodoxie", derivat din limba greacă, înseamnă „dreapta mărire" adusă de Biserică lui Dumnezeu. Deşi s-a stabilit că Duminica Ortodoxiei să fie sărbătorită în prima duminică din postul Sfintelor Paşti, Ortodoxia în sine, ca dreaptă credinţă şi dreaptă mărire adusă lui Dumnezeu este opera Proniei divine, care nelăsîndu-l pe om pradă păcatului, permanent i-a arătat calea întoarcerii la Dumnezeu, a preamăririi adusă Creatorului şi în felul acesta a împărtăşirii din iubirea şi viaţa Lui. Nepărăsindu-l pe om atunci cînd acesta a căzut în păcat, Dumnezeu, prin făgăduinţa unui Izbăvitor, îl cheamă mereu la Sine, la adevărul Său mîntuitor... Şi încheind un legămînt veşnic cu un anume popor, l-a pregătit permanent pe acesta pentru a fi vrednic să primească la „plinirea vremii" pe Mîntuitorul făgăduit: „După aceea a zis Domnul către Avraam: voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvînta, voi mări numele tău şi vei fi mie izvor de binecuvîntare... Şi se vor binecuvînta întru tine toate neamurile pămîntului" (Facere 12, 2—3). Mai pe urmă, eliberîndu-l de sub stăpîniri străine, Dumnezeu întăreşte legămîntul cu poporul ales, dîndu-i prin Moise Legea Sa: „Deci de veţi asculta glasul meu şi de veţi păzi legămîntul meu, dintre toate neamurile îmi veţi fi popor ales, că al meu este tot pămîntul" (Ieşire 19, 5). Prin Lege Dumnezeu comunică voia Sa şi ţine astfel pe poporul ales în părtăşia sfinţeniei şi dreptăţii Sale; iar prin profeţi Dumnezeu ţine mereu trează conştiinţa venirii unui Mîntuitor, ferind în acelaşi timp de alte rătăciri în care putea să cadă.

În sfîrşit, iubirea Părintelui ceresc este arătată prin întruparea Fiului Său. Acum El descopere în mod direct adevărul şi sfinţenia, pe care cunoscîndu-le şi urmîndu-le, poate deveni oricine fiu al lui Dumnezeu, „popor ales şi neam sfînt", aducînd astfel cea mai dreaptă preamărire lui Dumnezeu: „În multe rînduri şi în multe chipuri grăind Dumnezeu odinioară părinţilor noştri prin prooroci, în zilele acestea din urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe care l-a pus moştenitor al tuturor, prin care a făcut şi veacurile; care, fiind strălucirea slavei şi chipul fiinţei lui, şi ţinînd toate cu cuvîntul puterii Sale, făcînd prin sine însuşi curăţirea păcatelor noastre, a şezut de-a dreapta măririi întru cele înalte" (Evrei 1, 1—3).

În felul acesta, adevărata mărire adusă lui Dumnezeu devine universală prin Fiul Său. Şi pe drept cuvînt, Fiul putea spune despre

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Preotul zilelor noastre

Începînd din seminar şi continuînd apoi cu Institutul teologic, profesorii şi educatorii au abligaţia de a pregăti pe viitorii preoţi, nu numai din punct de vedere instructiv, cît mai ales să îi lămurească asupra frumoasei, dar nespus de grea, sarcina sfîntă a preoţiei. Căci oricîte cunoştinţe teoretice vor acumula viitorii candidaţi la preoţie, dacă ei nu vor reuşi să aibă o viaţă morală deosebită, o trăire profundă a învăţăturii creştine, şi o lămurire precisă a ceia ce îi aşteaptă, făcînd pasul hirotoniei, atunci zadarnice vor fi toate eforturile depuse, cînd preotul este motiv de sminteală pentru păstoriţii săi.

Preotul adevărat va trebui să ofere în primul rînd, exemplul aplicării practice a tot ce învaţă din faţa sfîntului altar şi pretinde ascultătorilor săi, fiind urmărit în permanenţă de ideea, că ochii tuturor sînt îndreptaţi mai întîi asupra vieţii sale şi apoi asupra pregătirii, a vocii, a frumuseţii sale etc. „Înger în trup" cer Sfinţii Părinţi a fi preotul pentru a se achita cu cinste de toate îndatoririle sale oferind adevărată pildă în jurul său şi vibrînd cu întreaga fiinţă, cînd stă de vorbă cu Dumnezeu, cu lumea din ceruri.

Credincioşii chiar cei cu mai puţine cunoştinţe, sînt foarte aspri în judecata lor, atunci cînd este vorba de părintele lor sufletesc, pe care îl ascultă şi îl urmează cu toată convingerea, dacă acesta străluceşte în faţa lor, ca un astru ceresc.

S-au scris multe lucrări sau articole de revistă bisericească, în care sînt arătate cu toate amănuntele îndatoririle preotului, consecinţele nefaste ale abateri-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Ilie I. Ţintă

Duhovnicul — după carte, după om

(Urmare din pag. 1-a)

cești. La ele nu se ajunge cu ușurință. Și, mai ales, nu se ajunge de unul singur. Căci amîndouă stările presupun eliberarea și de păcate, și de griji, și de dorințe, și de ispite. Ele sînt trecerea de la luptă la odihnă, la liniște. Gîndesc că despre aceasta să vorbim altă dată. Deocamdată am vrut să notăm că a trece de la luptă la „odihnă", nu e cu putință fără ajutorul unui duhovnic experimentat.

Deosebind pe duhovnicul acesta, de duhovnicul care ascultă mărturisirea și dă dezlegarea nu voim, cum am mai spus, să stabilim vreo diferență de har între ei. Și unul și altul fac același lucru, numai că la scări diferite. Fiecăruia i se cere discernămînt și adîncă cunoaștere a celui cu care stă de vorbă, și să aibă răspunsurile pe măsură.

Este tot atît de adevărat însă că duhovnicul chemat să fie povățuitor spre desăvîrșire, să dea linii de orientare de mare răspundere, să lumineze sufletului alte orizonturi decît cele ale vieții de toate zilele, angajîndu-l cu tot destinul lui într-o asceză de ani de zile, la o pravilă menită să-i descopere taina căii spre întîlnirea cu Dumnezeu, acelui duhovnic îi trebuie ceva în plus față de duhovnicul căruia îi e deajuns *Molitfelnicul* și acel discernămînt care să-l ajute să-și folosească bine cartea, în slujirea Tainei Spovedaniei. Fără acest plus, povățuitorul spre desăvîrșire nu poate ajunge povățuitor spre desăvîrșire. Va putea fi un bun ascultător de păcate și dătător de canoane, și dezlegător după carte, dar nu mai mult. Pentru mai mult, îi trebuie o harisimă deosebită. Despre acest duhovnic vorbesc, mai ales, Sfinții Părinți din pustie, adică despre duhovnicul ca *părinte duhovnicesc*, în sensul celor din Pateric și din Filocalie, îndrumători de fii duhovnicești.

Întotdeauna acest duhovnic are ucenici. Menirea lui e să îndrume ucenici. Către el vin ucenicii, frații, să ceară cuvînt. *„Ava, spune-mi un cuvînt de mîntuire"!* Și ei știu să le spună acel cuvînt, care să le ajungă pentru multă vreme. Căci spunîndu-le *cuvîntul*, ei încheie aproape întotdeauna cu: *„Fă aceasta și te vei mîntui"*. Uneori, e drept, *cuvîntul* e mai general și deci bun pentru o viață. Dar pentru ucenicii apropiați nu e așa. E foarte special. Pentru cel ce cere. Numai pentru el.

Lucrarea Bătrînului cu ucenicul nu e numai după carte. Începe după carte, firește dacă ucenicul e chiar începător, și apoi trece pe o scară mai sus. E momentul cînd depășește cartea, adică nu folosește soluții gata făcute, pentru păcate bine clasificate. Canonul cutare, pentru păcatul cutare!

Dar dacă nu mai procedează numai *după carte*, pe ce se mai întemeiază? După ce norme se mai conduce? Iată răspunsul: *după om!* Cum adică *după om?* E simplu: după caracterul, după educația, după capacitatea, după inimă, după posibilitățile, după problemele, după tot ceea ce am arătat mai înainte că îi diferențiază pe oameni între ei. Dacă îi tratezi pe oameni după cele prin care se aseamănă, lucrul e ușor și devine aproape mecanic. E de ajuns să cunoști bine canoanele, chiar dacă nu prea știi nimic despre om. Asculți păcatul, cauți canonul care îl pedepsește, îl aplici și dezlegi. Taina se îndeplinește și e validă, în măsura în care penitentul se pune în raport de sinceritate și căință cu duhovnicul ascultător de păcate. Dar dacă „penitentul" nu e propriu-zis un penitent păcătos, ci un om cu probleme sau, mai mult, un aspirant la desăvîrșire, și va dori ceva mai mult decît dezlegarea după carte? E posibil chiar ca el să nu se înscrie cu nimic în prevederile cărții — să nu aibă obișnuitele păcate ordinare — dar să aibă „probleme" de o complexitate mult mai mare, decît aceea a păcatelor ordinare. Pentru acestea îi trebuie un medic mai deosebit, specializat. Medicul cu pregătire de medicină generală, în fața acestora e neputincios. El nu e nici chirurg, nici oculist, nici orelist, nici cardiolog, și nu s-ar angaja într-o operație de mare subtilitate și măiestrie. Știe el, cîte ceva din toate, dar nu îndeajuns ca să încerce, de pildă, o operație pe creier, într-un mic dispensar comunal. Cel mult ar putea, la mare nevoie, să încerce să opereze o apendicită banală, dar și aceasta cu mari riscuri.

Așadar, duhovnicul de „probleme", să-i zicem *duhovnicul de desăvîrșire*, părintele duhovnicesc, e altceva. El nu tratează simplu, ușor, după carte, ci după om. Aceasta e însușirea lui de căpetenie. Ca s-o aibe însă, trebuie să și-o fi dobîndit pe căi anume și, în primul rînd, s-o fi deprins prin îndelungată ucenicie el însuși. O astfel de harisimă nu se capătă nici prin îmbrăcarea unei anumite haine sau a unui anumit veșmînt, nici prin culoarea părului — albit doar de vîrstă — cum remarcă Sfîntul Casian Romanul, nici prin altceva de genul acesta. Abilitatea aceasta se învață pe lîngă un duhovnic, prin ascultare și rugăciune. Har din har. Ca într-o clinică, lîngă profesor, numai că într-o mult mai lungă perioadă de ucenicie, decît aceea dintr-o clinică. De aceea cei mai mulți — dacă nu toți — dintre marii duhovnici sînt bătrîni. În Pateric li se zice întotdeauna: *Bătrînul* „Cutare învățase de la *Bătrînul lui*"!

Ucenicia aceasta e absolut obligatorie. Și-a găsit Bătrînul, l-a urmat o viață întreagă, a învățat alături de el, s-a verificat prin el, s-a rugat împreună cu el, pînă cînd i s-a dat și lui harul de a ajunge el însuși la măsura Bătrînului, și a-i prelua ștafeta. Și nu toți cei care trec prin acest proces, ajung la măsura *Bătrînului*. Ajung bătrîni, dar nu duhovnici. Numai unii se învrednicesc de acest *dar*. Căci e un dar, un har, care se dă, care se capătă pe încetul și care se încearcă apoi, mai întîi cu teamă și cu reținere. Cel care intră în *starea de duhovnic*, intră mai mult de nevoie, atras de alții, chemat, răspunzînd cu sfială, încercîndu-și pașii ca un prunc care abia învață să meargă. Intră în duhovnicie, în starea de Părinte duhovnicesc, cu smerenie. El cunoaște răspunderea pentru „cuvîntul" spus altuia, pentru îndrumarea dată altuia. Și se teme. Numai cei care nu vor fi duhovnici buni, se aruncă în duhovnicie cu îndrăzneală. Îndrăzneala e chiar semnul că mai este încă în starea de ucenic, și că ar trebui să mai rămînă în ea. Cel smerit, înaintat în virtute, știe de la Bătrînul lui ce înseamnă *„a da cuvînt"*. Începe mai întîi cu prudență, pînă cînd harul i-o ia înainte și îl trage după dînsul. Dar din smerenie nu iese niciodată. Căci atunci cînd iese din smerenie, iese și din har.

Cel care nu intră în *starea de duhovnic* astfel, nu va fi un adevărat duhovnic. Fie că va mima, fie că se va trezi practic în neputința de a da soluții, și se va întoarce rușinat la starea de ucenic, dacă mai are smerenie și onestitate. Dacă nu, va intra în *starea de impostor*, în care însă nu va rezista multă vreme. Căci pe duhovnicul autentic îl validează ucenicii. Îl simt. Ei îl proclamă. Încetul cu încetul. Nu se autoproclamă. Autoproclamat, nu ajunge nicăieri. Nu realizează nimic. Nu face nici un ucenic. Nu naște nici un fiu duhovnicesc.

Ca să păstrăm denumirea convențională la care ne-am oprit, duhovnicul *după om*, vom spune că acesta cunoaște oamenii. Acesta e semnul că e duhovnic bun, ceea ce numim noi un duhovnic mare. Are harisima cunoașterii oamenilor. Și oamenii pricep aceasta, fără să le-o spună nimeni. Îl recunosc deoarece îi simt iubirea. Simt iubirea lui de oameni, aceea care poate totul, cum spune Sfîntul Pavel. Iubirea se comunică. Prin iubire se petrece cunoașterea. Ei, ucenicii, se simt cunoscuți. Știu că Bătrînul îi cunoaște mai bine decît se cunosc ei înșiși. În orice caz, mult mai bine. Și astfel îndrumătorul se face una cu cel îndrumat, și va ști să-i pună întotdeauna diagnosticul stărilor sufletești fără greșeală, acel diagnostic care i se potrivește numai lui, și căruia nu i s-ar potrivi deloc un diagnostic *după carte*, bun pentru toți, același pentru toți. Nu seamănă om cu om, și nu se poate să fie judecați toți cu aceeași măsură. Chiar la cei mai asemănători între ei, există nuanțe care îi deosebesc și care, neobservate, îi pot conduce pe îndrumători la greșeli, la verdicte și sfaturi fatale, catastrofale. Căci în problemele de povățuire duhovnicească spre desăvîrșire, nu e voie să se greșească prea mult.

Duhovnicul cel mare e un înțelept. Un înțelept dintre aceia care se află unul la mie, sau la mai multe mii sau zeci, sau sute de mii. E un clar văzător. Are un ochi în plus și un simț în plus. Te poți da pe mîna lui fără teamă. Și toți cei care au șansă să întîlnească un asemenea duhovnic, se dau pe mîna lui imediat. Îl ascultă. Îl acceptă ca Părinte. Mai mult decît pe părnitele lor trupesc.

Duhovnicul cel mare are cuvînt potrivit pentru ucenicul care cere. Scurt. Simplu. Și încă odată: nu același cuvînt pentru toți. Pentru fiecare în parte are cuvîntul care i se potrivește *numai lui*. Aceasta e marea înțelepciune a duhovnicului de desăvîrșire. Degeaba ai întreba pe altul: *Ce ți-a spus?* — ca să urmezi și tu sfatul. Nu e sfatul pentru tine. E sfatul pentru acela. Tu du-te după sfatul care e pentru tine. Și după ce ți l-a dat, urmează-l. Dacă urmezi sfatul dat altuia, vei greși, nu vei ajunge la țintă.

Aceasta se potrivește și nevoitorilor spre desăvîrșire, din mănăstiri, din singurătate, și mirenilor care caută îndrumare duhovnicească mai deosebită. Un control din vreme e absolut necesar. Ca la medic. Nevoitorul spre desăvîrșire își va controla mereu ceea ce ar putea însemna trecerea de pe o treaptă duhovnicească pe alta. Căci fiecare treaptă e cu măsura ei. Și nu se urcă fără sfat. Urcușul fără sfat e cădere. E coborîre. Odată intrat în mîinile duhovnicești ale Bătrînului, rămîi în brațele lui. El își asumă toată răspunderea. Drumul e atît de anevoios, atît de plin de pericole, încît cei care se cred puși definitiv pe cale, cînd rămîn singuri cad întotdeauna alături de cale. Evaluarea exactă a stării duhovnicești o face numai duhovnicul. Așa cum, de obicei, în multe ale noastre, mai bine ne evaluează alții, decît noi înșine! Noi sîntem prea buni cu noi înșine, de aceea ne și tocim prea repede conștiința. Cădem prea ușor de acord cu noi înșine! Alții ne văd mai bine!

Iată de ce nu trebuie să ne mire cînd, citind în cărțile de evlavie creștină despre marii duhovnici și despre marii nevoitori, găsim fie de la unul la altul, fie la același, sfaturi care ne par contradictorii, mai ales cînd se referă la același subiect, la aceeași temă. Unul zice una, altul zice alta. Unuia i se spune un cuvînt, altuia i se spune altul, uneori nu numai diferit, ci chiar contrariu, răspunzîndu-se amîndurora la aceeași întrebare. Să nu ne smintim. Să nu ne grăbim judecînd. Taina e aceasta: avem în față duhovnici *după om*, nu după carte. Acela e *duhovnic după om* care nu are răspunsuri gata făcute, același la aceleași întrebări, de la ucenici și pentru ucenici diferiți. Și chiar aceluiași ucenic i se pot da răspunsuri diferite la aceleași întrebări, de la o zi la alta. După cum e starea sufletească a omului în ziua, în momentul cînd întreabă.

Înseamnă oare aceasta că nu mai există nici o normă morală? Unii duhovnici *după carte* ar putea face această obiecțiune. Cartea înseamnă normă. Sigură. Ei ar avea în parte dreptate. Dar duhovnicul *după om* nu dă niciodată răspunsuri sau îndemnuri contrare normelor morale. El dă sfaturi care ajută la intrarea în normele morale, dar nu pe o singură cale. Ei cunosc mai multe căi. Atîtea cîți oameni, sau cîți oameni într-un om. Dar norma morală rămîne aceeași. El dă norma care îl mîntuiește pe cel ce o cere, în momentul cînd o cere, și în împrejurarea în care se află. Dacă ar muri cu ea, s-ar mîntui. Precum scrie: *în ce te va găsi moartea, în aceea te va judeca Domnul.* Și cînd ucenicul simte că ceva s-a schimbat, în el sau în legătură cu norma ce i s-a dat, merge și întreabă din nou. Va avea din nou ceea ce i se potrivește. Numai lui. Că aceasta se poate potrivi și altora, bine înțeles că e posibil. Dar duhovnicul bun, din toate cele posibile, multe sau puține i-o va da lui pe cea care i se potrivește lui. Căci îl cunoaște. Și îl iubește. Și îi vrea binele, mîntuirea, desăvîrșirea. Îi dă ucenicului ceea ce și-ar da și lui.

Ava Pimen s-a dus în pustia Panefco unde se desăvîrșea Ava Iosif, ca să-i pună o întrebare: *— Ce să fac Avo, atunci cînd mă asaltează ispitele? Trebuie să le înlătur, să fug de ele, sau să le las să intre?* Bătrînul Iosif i-a răspuns: *„Lasă-le să intre și luptă-te cu ele"*.

Cît de mare era Ava Pimen și ce faimă de om duhovnicesc avea, știm. Și totuși, iată-l ducîndu-se departe și întrebîndu-l pe altul, pe care îl considera mai înțelept decît dînsul. Frumos exemplu de smerenie, și cît de departe de atîția suficienți de sine!

După ce a primit răspunsul, Ava Pimen s-a întors în pustia Sketică și a rămas acolo, urmînd sfatul Bătrînului Iosif. O conversație simplă, fără vorbă multă, un răspuns precis, fără explicații. Era metoda Bătrînilor. Nu explicau decît cînd li se cerea anume. Erau scumpi la vorbă.

Dar iată că în pustia Sketică unde se nevoia Ava Pimen, a venit un monah din Tebaida, un alt loc de retragere a pustnicilor, și acesta a povestit fraților: *„L-am întrebat pe Ava Iosif ce să fac atunci cînd se apropie ispitele de mine? Trebuie să le rezist, să le alung, sau să le las să intre și să mă lupt cu ele? Și bătrînul mi-a răspuns că în nici un chip să nu le las să intre, ci să le îndepărtez de îndată, și eu însumi să mă îndepărtez de ele, să le evit"*.

Ava Pimen era prin preajmă și a auzit ce a spus cel din Tebaida. S-a tulburat. Cum de lui îi dăduse un sfat contrariu? Nu înțelegea. A pornit de îndată către *Panefo*, locul unde se nevoia Ava Iosif, ca să-i lămurească ceea ce i se părea a fi o contraindicație scandaloasă. Două răspunsuri diferite! Ba chiar total contradictorii! Și exact la aceeași întrebare!

Ajuns acolo, se duse la chilia lui Ava Iosif, cu vizibil gînd de reproș: *„Ava, mi-am încredințat ție gîndurile mele, și iată că tu mi-ai dat mie un răspuns, iar celui din Tebaida, la aceeași întrebare, i-ai dat un alt răspuns, contrariu celui dat mie! Cum să înțeleg acest lucru? Sînt derutat!"*

Bătrînul, zîmbind, i-a zis: *„Oare nu știi că te iubesc?"* — *„Știu,* a răspuns Ava Pimen, *dar nu înțeleg!"* — *„Și nu mi-ai cerut tu să-ți vorbesc ca și cum mi-aș vorbi mie însumi?"* i-a amintit Ava Iosif. — *„E adevărat, așa a fost"*, își aminti Ava Pimen. Atunci Ava Iosif îi spuse: *„Așadar, dacă ispitele intră, și tu te lupți cu ele, primind și înapoind lovituri, acestea te vor întări, căci vei reuși să le învingi. Și învinse vor fi. Așa fac eu. Și ție îți-am vorbit ca mie însumi, cunoscîndu-te că le vei birui. Dar sînt alții care nu trebuie să lase ispitele să intre, ci să le înlăture de la bun început. Să nu se lupte cu ele. Să le alunge, să fugă de ele, că nu le pot birui. Acest răspuns i l-am dat celui din Tebaida, cunoscînd eu că e slab în fața ispitelor, nu ca tine!"*

Și a plecat Ava Pimen înapoi în pustia Sketică, lămurit. Făcuse cale lungă pentru o întrebare, dar cei ce voiau să se desăvîrșească nu îngăduiau întrebărilor să le pună în primejdie viața duhovnicească. Calea spre un răspuns la o întrebare, oricît de lungă ar fi, e mai aproape decît zbuciumul nelămuririlor care chinuie mintea.

Ava Iosif, nu răspunsese *după carte*, cu un răspuns tip, potrivit oricui. Răspunse *după om*. Era un bun psiholog și pedagog, un filosof. Cine ar putea spune că logica lui n-a fost corectă în ambele cazuri? A aplicat aceeași logică, răspunzînd aceleiași întrebări, dar din două surse care nu erau identice, și care urmau să fie afectate de răspuns.

Că din această întîmplare Ava Pimen a avut de învățat, și că experiența i-a prins bine, se vede și din aceea că atunci cînd a ajuns el însuși părinte duhovnicesc, a știut cum s-o aplice.

Un frate, nevoitor în pustie, a venit la Ava Pimen și i-a zis lui:

— *„Semăn țarina mea și fac dintr-însa milostenie"*. I-a zis bătrînul: — *„Bine faci"*. Și s-a dus acela și, cu osîrdie, adăoga la milostenie.

Cînd cei doi au stat de vorbă, i-a auzit un al treilea, Ava Anuv, mai aspru în disciplina călugărească, dar fără a avea și înțelepciunea pe măsura asprimii. S-a dus la Ava Pimen și i-a zis: *„Nu te temi de Dumnezeu, de ai grăit astfel fratelui?"*

Ava Anuv considera că nu e potrivit unui frate monah să-și mai cultive țarina, nici chiar pentru milostenie. Bătrînul Pimen a tăcut. După două zile a trimis Ava Pimen pe cineva să-l cheme pe fratele cu pricina la el. Și venind acela, i-a zis de față cu Ava Anuv: *„Oare ce mi-ai spus alaltăieri, că eram cu mintea în altă parte?"* Și a răspuns fratele: *„Am zis că semăn țarina mea și fac dintr-însa milostenie"*. Și i-a zis lui Ava Pimen: *„Am crezut că îmi vorbești despre fratele tău care e mirean. Dar dacă despre tine vorbeai, dacă tu faci aceasta, nu e lucru călugăresc"*. Auzind fratele aceste cuvinte s-a mîhnit foarte, zicînd: *„Alt lucru nu știu să fac, decît acesta, și nu pot să nu-mi semăn țarina mea"*.

Și fratele a plecat. Mîhnit și hotărît să nu asculte cuvîntul. Mîhnit pentru că se va ști mereu în neascultare și păcat.

În clipa aceea Ava Anuv a înțeles că greșise cu judecata lui ca la carte. I-a făcut metanie Avei Pimen, zicînd: *„Iartă-mă"*. Și abia acum Ava Pimen s-a explicat. Ascultați explicația lui, cît e de asemănătoare cu ceea ce i se întîmplase lui cu Ava Iosif, desigur cu privire la altceva, dar nu diferența de probleme e importantă, ci soluția cazului în același fel: *după om*. I-a zis Ava Pimen, Avei Anuv: *„Și eu, dintru început am știut că nu era lucru călugăresc ceea ce făcea fratele, dar după socoteala lui* (s.n.) am grăit (în lb. franceză tot atît de bine: *J'ai parlé en m'adaptant à sa pensée et je lui donné du courage pour augmenter sa charité), și i-am dat osîrdie spre sporirea dragostei, iar acum s-a dus mîhnit și tot aceeași face"*.

E de presupus că Ava Pimen îl va fi chemat din nou pe fratele și îi va fi dat dezlegare ca și prima oară, cînd îi răspunsese *„după socoteala lui"*, a fratelui, după modul lui de gîndire, să semene și să facă milostenie. Al doilea răspuns, cînd s-a corectat, *după carte*, adică aplicîndu-i regula mănăstirească, monahală, a vrut să fie o lecție pentru Ava Anuv, care trebuia să înțeleagă cît de rău a putut face cu judecata lui rigidă și necunoscătoare de om. Ava Pimen ajusta regula după om.

Iată taine ale vieții duhovnicești, care luminează regula prin libertate și prin înțelepciune. Aceasta o face Duhovnicul cel mare, de mare și autentică tradiție duhovnicească.

Duhovnicul, în Teologia ascetică și mistică, în Teologia ortodoxă a desăvîrșirii, e o realitate caracteristică și definitorie a Ortodoxiei. Omul se ajută de om. De omul duhovnicesc. Crește prin om, omul care îl înțelege, care îl iubește, care îl cunoaște, care îl îndrumează, care îi dă din experiența lui, din puterile lui, făcîndu-l să fie apt pentru primirea harului dumnezeiesc și îndumnezeitor.

Ne-am aflat prin cele de mai sus, în convorbirea noastră, în comunicare cu cei mai buni dintre oameni, cu duhovnicii care și azi își conduc ucenicii — știuți și neștiuți — spre lumina lină a întîlnirii cu Dumnezeu, încă din această lume.

Cine își caută duhovnicul, îl va găsi. Și va descoperi că e așteptat cu iubire.

PE CÎND UN ECUMENISM ADEVĂRAT ÎN ROMÂNIA?

(Urmare din pag. 1-a)

după faptele creștinilor? Căci toți trădăm prin viața noastră numele de creștin, pe care îl purtăm cu atîta nevrednicie. Știm că suferința puținilor greco-catolici care n-au acceptat în 1948 revenirea la Biserica Ortodoxă a fost mare. Și se pare că astăzi ea este și mai mare, cînd își văd visul, pentru care au înfruntat cumplita prigoană comunistă, imposibil de realizat. Căci situația din 1948 nu mai poate fi restabilită din simplul motiv că timpul nu se poate întoarce înapoi. El și-a pus pecetea asupra oamenilor și a mentalităților. Este o istorie în care trebuie să vedem mîna lui Dumnezeu dacă nu vrem să-L scoatem cu totul din lume și din viața oamenilor și să ne conducem numai după calcule omenești.

Cît despre prozelitismul sectar nici nu avem cuvinte să-l calificăm căci este o adevărată barbarie. El ne-a inundat țara ca și cînd românii n-ar fi auzit niciodată de Hristos! Ei care, ca nici un alt popor, s-au născut creștini! Apostolul Pavel însuși nu îndrăznea să propovăduiască acolo unde Hristos a fost deja vestit „ca să nu zidească pe temelie străină" (cf. Rom. 15, 20). În timp ce „apostolii" moderni procedează tocmai invers. Căci e mai ușor să strici decît să zidești, să-i dezbini pe oameni decît să-i unești. Cum oare creștinii noștri nu văd în acești „apostoli" pe „proorocii mincinoși" preziși de Mîntuitorul pentru veacurile din urmă (Mt. 24, 24)? Și cum nu iau ei aminte la îndemnul Sf. Apostol Pavel: „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decît aceea pe care v-am vestit-o, — să fie anatema!" (Gal. 1, 8).

Biserica Ortodoxă s-a angajat în mișcarea ecumenică încă de la începuturile ei cu conștiința că toate confesiunile creștine sînt datoare să caute împreună prin dialog și rugăciune calea spre refacerea unității creștine. Deși Ortodoxia are conștiința de a fi păstrat plenitudinea Bisericii „una sfîntă, sobornicească și apostolească", ea nu exclude faptul că un anumit grad, mai mare sau mai mic, de apostolicitate, de sobornicitate, de sfințenie și de unitate, deci, într-un cuvînt, de Ortodoxie se găsește și în celelalte confesiuni. Ortodoxia aduce în dialogul ecumenic Tradiția nealterată a Bisericii nedivizate din primul mileniu, sensul misterului (slăbit sau pierdut în multe Confesiuni), al Liturghiei, al ascezei, teologia despre energiile divine îndumnezeitoare (inexistentă în celelalte confesiuni), fundamentală pentru înțelegerea destinului omului care este tocmai îndumnezeirea lui... În același timp, din dialogul ecumenic, noi ortodocșii, putem lua exemplul locului important care se acordă Sf. Scripturi în cultul public ca și în viața personală a creștinilor, exemplul unei discipline mai riguroase atît pe plan intelectual cît și practic ca și necesitatea angajării creștine pe plan social.

Se înțelege că prozelitismul fiind în totală contradicție cu idealul pe care mișcarea ecumenică și-l propune a fost și este condamnat de toate Bisericile membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor ca și de Biserica Catolică. Cu toate acestea el n-a încetat practic niciodată, căci spiritul prozelitist face parte din psihologia însăși a unor Confesiuni creștine ca și a tuturor sectelor. Or, acest spirit este cu totul străin Ortodoxiei. Căci ea are simțul respectului libertății de conștiință și n-a urmărit niciodată extinderea geografică. Pentru ea catolicitatea Bisericii nu este de ordin cantitativ și geografic, ci de ordin calitativ, ea însemnînd integritatea și plenitudinea credinței. Să nu uităm că Biserica are acest atribut de catolicitate din ziua apariției ei, cînd nu număra decît „ca la 3 000 de suflete"!

Totodată Biserica Ortodoxă a condamnat oficial în 1872 filetismul sau naționalismul excesiv care crează bariere între popoare sau le ridică unul împotriva altuia. Desigur că iubirea de neam este o mare virtute. Cînd ea însă exclude celelalte neamuri, care sînt și ele voite de Dumnezeu, devine un mare păcat: păcatul șovinismului care a generat toate războaiele din lume. Un popor creștin și în același timp șovin este un non sens. Căci în Hristos, nu mai există nici o barieră între oameni; nici de naționalitate, nici de stare socială, nici chiar de sex, ci toți sînt una (Gal. 3, 28). Ceea ce nu înseamnă nici pe departe că nu mai aparținem unei naționalități, stări sociale sau sex, ci că aceste categorii nu pot împiedica unirea și dragostea între oameni. Căci unitatea omenirii nu înseamnă omogenitate ci diversitate în armonie.

Ecumenismul adevărat ține seama de diversitatea oamenilor și a popoarelor, a culturilor și a tradițiilor și nu încearcă uniformizarea lor — care ar însemna în fapt o sărăcire — ci fecundarea lor de spiritul evanghelic autentic, atunci cînd toți vor mărturisi aceeași credință. „Un Domn, o credință și un botez" (Ef. 4, 5) este ținta eforturilor ecumenice desfășurate de Bisericile care sînt angajate în această mișcare. Cu conștiința că unitatea creștină nu se impune din afară sau prin constrîngere, ci că ea trebuie căutată în smerenie, în rugăciune, în renunțare la sine, în efortul teologic de elucidare a diferențelor de credință..., într-un cuvînt, în sfințenia vieții personale și colective.

Ne putem întreba, încheind aceste rînduri: Pe cînd și la noi un astfel de ecumenism?

Pocăință... cu fața spre viitor

„Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvîrși, la Domnul să cerem." Așa ne îndeamnă sfînta noastră Biserică la dumnezeieștile slujbe. Îndemnul acesta îl primim de două ori la Sf. Liturghie; îl primim la slujba de dimineață, la utrenie, și la slujba de seară, la vecernie, precum și la slujba sfintei cununii. Cînd ni se spune: „Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvîrși, la Domnul să cerem", ni se atrage atenția asupra importanței pe care o are pocăința în viața noastră. Cerînd de la Dumnezeu harul de a ne petrece viața în pocăință. Iar pentru aceasta trebuie să știm ce este pocăința.

Cuviosul Pimen, fiind întrebat „ce este pocăința?", a spus: „Pocăința este părăsirea păcatului." Potrivit acestui cuvînt, își petrece viața în pocăință numai acela care a părăsit păcatul, acela care păcatele le are la trecut, deci nu în prezent și nu în intenții păcătoase, pentru viitor. În lumina acestui cuvînt al cuviosului Pimen, se pocăiește doar acela care nu-și justifică păcatele, acela care nu trăiește într-un sistem de păcătuire. Dar pocăința, chiar dacă este, în principal, părăsirea păcatului, ea nu este numai atît, ci este mult mai mult. Sfîntul Vasile cel Mare atrage atenția că se pocăiește cel care poate spune către Dumnezeu, precum odinioară Psalmistul: „Nedreptatea o urăsc și o disprețuiesc, iar legea Ta o iubesc" (Ps. 118, 113). Potrivit acestui cuvînt al Sfîntului Vasile, pocăința nu are numai latura negativă a părăsirii păcatului, ci are și latura pozitivă a împlinirii virtuților. Deci nu se pocăiește cu adevărat acela care se rezumă doar la a părăsi păcatul,

(Continuare în pag. 3)

Arhimandritul Teofil Părăian

Pocăință... cu fața spre viitor

(Urmare din pag. 1-a)

la a evita răul, căci pentru o adevărată pocăință este necesară și împlinirea binelui. În acest înțeles, pocăința trebuie să aibă ca îndreptar cuvîntul Psalmistului: „Fereşte-te de rău şi fă binele" (Ps. 33, 14), sau cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel: „Urgisiți răul. Lipiți-vă de ce e bine" (Rom. 12, 9) și: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Rom. 12, 21).

Se știe că pocăința are în vedere tot ce a făcut cineva rău în trecut, ea fiind, în mare măsură, părerea de rău, în prezent, pentru păcatele din trecut. Cel ce se pocăieşte nu este de acord cu păcatele pe care le-a făcut, detestă patimile (ca deprinderi păcătoase) și păcatele (ca fapte rele izolate). Celui ce se pocăieşte îi este ruşine, în prezent, pentru trecutul negativ, de care își dă seama și pe care îl privește și îl simte ca negativ și îi este ruşine, în fața lui Dumnezeu și în fața oamenilor de tot ce n-a fost după rînduială și în conformitate cu binele. El spune în cugetul său: „Îmi pare rău, că am fost rău. Nu mai vreau să fiu rău. Vreau să fiu bun." Cine persistă în rău, nu se pocăieşte, fiindcă nu părăseşte păcatul, ori pocăința este, în orice caz „părăsirea păcatului". Cine nu urgisește răul, acela rămîne și pe mai departe rău și se aseamănă cu „cel rău", pe care îl avem în vedere, cînd, în rugăciunea Tatăl nostru, cerem de la Dumnezeu, zicînd: „Și ne izbăveşte de cel rău."

Dar chiar și cel care urgisește răul și îi pare rău de cele rele ale sale încă nu împlinește decît o parte din pocăință și se pocăieşte cu fața spre trecut. Pocăința, însă, nu este o încremenire într-o atitudine cu fața spre trecut, ci este o lucrare de îmbunătățire sufletească, făcută în prezent, cu fața spre viitor.

Se pocăieşte cu fața spre viitor oricine care știe că pocăința are și nişte roade, „roadele vrednice de pocăință", la care ne îndeamnă Sfîntul Ioan Botezătorul, cînd zice: „Faceți roade vrednice de pocăință" (Matei 3, 8). La așa ceva se gîndea Sf. Apostol Pavel, cînd le scria creștinilor din Efes: „Cine a furat să nu mai fure, ci mai vîrtos să se ostenească lucrînd cu mîinile lui, lucru cinstit, ca să aibă să dea celui ce n-are" (Ef. 4, 28). Evident, trecutul negativ, trecutul păcătos nu poate fi recuperat. Ce-i făcut îi făcut și rămîne, într-un fel sau altul. În pocăința noastră, noi nu trebuie să fim preocupați de desființarea trecutului, pe care nu-l mai vrem, căci știm bine că „trecutul nu moare" și nu mai e în puterea noastră să-l schimbăm. Cînd facem roade vrednice de pocăință, grija noastră trebuie să fie să astupăm trecutul negativ, cu un trecut pozitiv, cu trecutul din viitor, pe care ni-l creăm în prezent, — prezentul fiind timpul nostru real, timpul în care trăim și în care ne pregătim și trecutul, ca și viitorul. Căci, la drept vorbind, trecutul l-am trăit în prezent: în prezentul de altă dată, iar viitorul tot în prezent ni-l pregătim și nu-l vom trăi niciodată ca viitor, ci numai ca prezent. Noi ne amintim de trecut și ne gîndim la viitor, dar nu există posibilitatea să-l trăim ca viitor, ci numai ca prezent. Omul trăieşte într-un prezent continuu și numai în prezent.

Dat fiind faptul că în prezentul de altă dată ne-am pregătit prezentul de acum, pe care l-am înțeles ca viitor, dar pe care-l trăim acum ca prezent și că în prezentul de altă dată ne-am creat trecutul, așa cum este el, sîntem convinși că în prezentul de acum ne putem pregăti și trecutul care urmează, ca și viitorul la care ne este luarea aminte. Da altfel,toate le facem în prezent, pentru viitor, deci cu fața spre viitor. Cînd e vorba de pocăință, totul este să fim atenți să desființăm păcatul, sub toate formele lui, ca trecutul care urmează să fie așa cum ni-l dorim și să ne ducă la prezentul de mîine și de toată cealaltă vreme a vieții noastre cu spor de bunătate, cu spor de liniște sufletească, cu realizări, care, adăugîndu-se la ființa noastră, să o prelucreze după voia lui Dumnezeu.

Știm cu toții că pocăința este un act religios, dat nouă de Dumnezeu, spre nimicirea păcatului, spre desființarea păcatelor din trecut, spre evitarea păcatelor din preznt, spre împuținarea păcatelor în viitor. Pocăința ni s-a dat spre mîntuire. Ea se realizează cu nădejde la mila lui Dumnezeu, pentru trecutul irecuperabil, dar și pentru harul cît ne este necesar în viitor, ca să putem sta împotriva ispitelor, să fim mai înalți decît ispitele și să ajungem la culmea bunătății.

Cei mai mulți dintre cei ce se pocăiesc au în vedere pocăința mai mult sub forma ei de părere de rău pentru relele făcute, sub forma ei de căință. Pocăința și căința sînt pentru mulți noțiuni aproape sinonime și în orice caz foarte apropiate. În realitate, însă, există și o pocăință cu bucurie, cu încredere în mila lui Dumnezeu, cu siguranța că Dumnezeu este Tatăl nostru și că nu are pe nimeni de pierdut. Există o pocăință reală și ducătoare la scop, cu seninătatea pe care o vădește Psalmistul, cînd spune: „Cît e de sus cerul de-asupra pămîntului, atît de mare e bunătatea Lui (a lui Dumnezeu) spre cei ce se tem de Dînsul. Cît de departe e Răsăritul de Apus, atît a depărtat El de la noi fărădelegile noastre. Cum miluieşte un tată pe copiii săi, așa miluieşte Domnul pe cei ce se tem de Dînsul" (Ps. 102, 12—14). Dacă ne gîndim apoi la felul cum a fost primit de tatăl său, fiul întors din pribegie, din pilda cu Fiul Risipitor (Luca 15, 11 urm.), ne dăm seama că Dumnezeu nu-i vrea pe oameni ca pe niște tînguitori, ci îi vrea chiar și pe cei ce se pocăiesc, să fie senini, încrezători în bine, gata să facă cît mai mult bine, hotărîți pentru o viață nouă, așa cum o vrea Dumnezeu, urgisind răul și făcînd binele și biruind răul cu binele.

Sfîrșim aceste rînduri, cu referire la pocăință, — înțeleasă ca o lucrare din prezent, cu fața spre viitor, — aducînd înainte și cîteva considerații ale Sf. Isaac Sirul. Iată ce ne spune el:

„Pocăința este o a doua naștere de la Dumnezeu."

„Pocăința este ușă a milei, deschisă celor ce o caută pe ea. Prin această ușă intrăm la mila cea dumnezeiască și în afară de această intrare nu vom găsi milă."

„Raiul este dragostea lui Dumnezeu, căci în ea (în dragoste) se află desfătarea tuturor fericirilor. În ea, fericitul Pavel a mîncat o hrană mai presus de fire. Și după ce a gustat din pomul vieții, a strigat cu glas mare, zicînd: Ceea ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit... a pregătit Dumnezeu celor ce-l iubesc" (I Cor. 2, 9).

„Cine a aflat iubirea, pe Hristos îl mănîncă în fiecare zi și în fiecare ceas și se face nemuritor".

„Ferice de acela care mănîncă pîinea dragostei, care este Iisus. Pentru că cine mănîncă din dragoste, mănîncă din Hristos-Dumnezeul cel mai presus de toate, după cum mărturisește Ioan, zicînd: Dumnezeu este dragoste" (I In. 4). Deci cel ce viețuiește cu dragoste, cîștigă de la Dumnezeu și respiră în lumea aceasta aerul învierii din cele de aici."

„Pocăința este o corabie, frica îi este cîrmaci și dragostea este limanul cel dumnezeiesc."

„Așadar, frica ne așază pe noi în corabia pocăinței și ne trece pe noi dincolo de marea cea răumirositoare a vieții acesteia, călăuzindu-ne spre limanul cel dumnezeiesc, adică spre dragoste. Că spre ea trec toți cei ce se ostenesc și se chinuiesc în pocăință. Și cînd ajungem la dragoste, ajungem la Dumnezeu. Și iată călătoria noastră se sfîrșește și ajungem la ostrovul de dincolo de lume. Acolo este Tatăl și Fiul și Sfîntul Duh" (Cuvîntul 72).

Să ne ajute Dumnezeu să ne pocăim, cu fața spre viitor, și să ajungem la iubire, la iubirea cea mai presus de fire.

Kahlil Gibran: Despre religie*

„...Religia nu-i orice act sau orice reflecție;
Și ceea ce nu-i nici act, nici reflecție, e doar uimire și surpriză mereu născîndu-se în suflet, chiar cînd mîinile taie piatra sau meșteșugesc la războiul de țesut!

Cine-ar putea despărți credința de faptele sale, ori credința de ocupațiile-i zilnice?

Și cine ar putea să-și aşeze în față orele vieții și să spună: «Acestea-s pentru Creatorul, iar acestea pentru mine însumi; acestea pentru sufletu-mi, iar acestea pentru trupul meu?»

Toate orele voastre, aripă vă sînt și bat tăind spațiul de la un eu la altul.

Acel care nu-și poartă moralitatea decît ca pe un veşmînt de zile mari, mai bine să rămînă gol:
Vîntul și soarele nu-i vor străpunge pielea;

Cel care-și orînduie viața potrivit eticii, își întemnițează pasărea cîntătoare într-o colivie.

Și chiar și cel mai liber cîntec nu poate trece prin zăbrele și plase de sîrmă,

Iar cel pentru care adorația este o fereastră, ce poate fi deschisă dar și închisă, acesta, cu siguranță, nu și-a vizitat încă locuința sufletului, ale cărei ferestre sînt deschise de dimineața pînă seara și de seara pînă dimineața.

Viața de fiecare zi este templul și religia voa
tră,
Și cînd intrați înlăuntrul ei luați cu voi între
ga-vă fire,
Luați cu voi plugul și forja și ciocanul și lău
Toate lucrurile pe care le-ați modelat pentru n
voile ori pentru plăcerile voastre,
Fiindcă în vis nu vă puteți înălța deasupra d
săvîrșirii, nici cădea mai jos de neizbînzile voa
tre.
Și mai luați-i cu voi pe toți oamenii:
Pentru că în adorație nu vă puteți înălța m
sus decît speranțele lor, nici să vă coborîți m
jos decît deznădejdile-acestora.

Și, dacă doriți a-L cunoaște pe Creator, nu
preocupați de dezlegarea enigmelor;
Priviți mai degrabă împrejurul vostru și-L v
vedea jucîndu-se cu copii,

Priviți marile spații și-L veți vedea mișcîndu-
cu norii, în fulgere brațele întinzîndu-și peste p
mînt, căzînd cu ploaia,

Priviți, și îl veți vedea în flori surîzînd, a
sculîndu-se și semne făcînd cu mîinile în arb
rii mari."

În românește
Radu Cîrn

* Fragment din cartea *Profetul* de Kahlil Gibran (Liban) în curs de apariție la Editura „Orion".

Semnul crucii

Învățat-am semnul crucii de la mama,
Ca semnul cel dintîi de punctuație —,
Oriunde-i fi, copile, tu ia seama
Ce mult a suferit această nație!

Cu Biblia-i străpunsă de pumnale
Din sîngele ce-a curs din ea șuvoi
Strămoșii tăi au însemnat o cale
Ca de lumina ei să te-ndoi!

Ce nobilă, ce trainică putere
Avură ei, sărmani plugari și-oieri
De se rugau prin tainice unghere
În limba asta plină de tăceri!

Cînd teafără-i și dreaptă rădăcina
Întreg copacul pare un tumult,
Pe scutul lor n-a scormonit rugina
De două mii de ani și mai de mult..

Și azi mai luptă-n noi, în fiecare,
Cu tot ce-a mai rămas pe lume rău,
Cînd clipa ți se pare că te doare
Gîndește-te la tot trecutul tău,

Și-oriunde-ai fi prin viață să te duci,
Mînat de vreme și purtat de soartă
Tu nu uita de semnul sfintei cruci,
De semnul care vindecă și iartă!

N. Nicoară

TEOLOGIA UNEI EXPRESII ROMÂNEȘTI

Mare-i grădina lui Dumnezeu

Zicala o întîlnim adesea în vorbirea obișnuită. Ea se referă la cazuri izolate, în care cel vizat deviază de la gîndirea, vorbirea sau activitatea normală, cuviincioasă, rațională.

Omul din popor, bazat pe o concepție clară, creștinească, despre lume și viață, filtrează întreaga realitate socială prin prisma gîndirii sale, calificîndu-o ca atare. El are un cod moral, un criteriu de referință bine conturat și în funcție de acesta analizează faptele sale și ale altora, alege între bine și rău. Tot ceea ce nu este conform cu mentalitatea sa este un fals, un atentat la bunele moravuri, la credință, la convețuirea socială. E firesc să fie așa. Noi avem o tradiție și o civilizație multimilenară, în cadrul cărora s-au cristalizat cutume, legi nescrise, de la care nu putem să ne abatem fără să sancționați de societate.

Cîteva exemple concrete de losire a expresiei în discuție s edificatoare, cînd un ateu v beşte unui grup despre nonex tența lui Dumnezeu sau cînd sectar spune că nu trebuie cinstim pe Maica Domnului, sf ții, Sfînta Cruce, Sfînta Biser Sfintele Taine, omul din po privește la cel în cauză ca la rătăcit mintal, clatină din cap, depărtează și spune pentru s și pentru ceilalți: „Mare-i g dina lui Dumnezeu!" Tot așa întîmplă cînd românul asistă acte de bravadă, de circ, c cineva vrea cu tot dinadinsul impresioneze prin acte neob nuite. Tot așa se spune la derea unor beți, a unor hoți criminali.

Expresia are un conținut p fund teologic, este originală tocmai de aceea merită toată tenția. În Sfînta Scriptură o tîlnim în forma: „ În casa Ta lui Meu multe lăcașuri s (Ioan XIV, 2). Cuvintele apa neau însă Mîntuitorului și ó din popor, credinciosul nu-și tea permite să le rostească oriunde și oricum. Erau cuvi sfinte. El le-a tradus însă „ limba sa". Și i-a reușit de nune! În Sfînta Scriptură „g dină a lui Dumnezeu" este nu raiul, Edenul: „Dumnezeu a dit o grădină în Eden" (Fac. 15); „El va face pustia lui ca Rai... ca o grădină a Dom lui (Isaia, LI, 3) ș.a. După c se poate observa, românul nu limitează la rai, ci extinde not nea de grădină asupra într creației. Sesizăm parcă un e din Miorița: „Pe-un picior plai, / Pe-o gură de *rai*" /. A turarea celor două noțiuni, în zul de față, mi se pare extra dinară: cadrul natural de ex tență este definit drept „g dină a lui Dumnezeu", iar „G dina lui Dumnezeu", în Sfî Scriptură este raiul. Dar or este un „gonit" din rai, un depsit. Iată cum românul se c sideră un „reabilitat" în cont tul existenței. Și este. Prin jer Mîntuitorului, omul a fost r bilitat. Dacă este așa, și-a românul, atunci natura de ce ar fi „grădina" lui Dumnez raiul. Dar omul e nevoit să mu ceească din greu pentru a-și c tiga existența, ceea ce în ra originar nu se întîmpla. Ei De muncă să se vaite el! D munca nu a fost socotită de mân ca un blestem, ca un ch ci ca o binecuvîntare, ca o buc rie a vieții. În muncă și-a sit împlinirea, idealul vieții, că numai pentru atît nu treb socotit că natura înconjurătoa lumea cu toate ale sale nu po fi „grădina" lui Dumnezeu.

Existența unei grădini pres pune imediat existența grădi rului. Vorba lui Voltaire: „U versul mă încîntă și nici gîndi măcar / Că poate exi ceasul fără un ceasornicar Just. Grădina românului adev rat, a țăranului român este loc lucrat cu grijă, multă miga un loc îngrădit, păzit, ocro Este un loc „al grădinarulu al proprietarului, al gospodar lui, nu al oricui. În ea nu po intra oricine, decît cel pe car acceptă stăpînul. Altfel, musa rul ar fi un intrus, un hoț. grădină nu poate crește ori plantă, orice buruiană. Ochi grădinarului veghează, mîna plivește, uneltele nu pregetă lucreze și să scoată buruien nefolositoare, dăunătoare, d rădăcină. Grădinarul culti

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Al. Stănciulescu-Bîr

Catehеză la Duminica Ortodoxiei

(Urmare din pag. 1-a)

Sine că este „calea, adevărul și viața" (Ioan 14, 6) pentru oricine vrea să-L urmeze. Prin cuvîntul Său, prin învățătura pe care El ne-a lăsat-o, noi putem cunoaște calea care duce spre Dumnezeu. Prin adevărul descoperit de El avem siguranța mîntuirii, nu bîjbăim și nu rătăcim pe alte căi. Iar prin viața Lui avem comuniune cu Tatăl în Duhul Sfînt, împărtășindu-ne de iubirea Lui și aducîndu-I cea mai mare mărire: „Părinte, voiesc ca unde sînt Eu să fie împreună cu Mine și aceia pe care mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care mi-ai dat-o... Și le-am arătat numele Tău și îl voi arăta, ca dragostea cu care m-ai iubit să fie în ei și Eu în ei" (Ioan 17, 24—26).

Dar întrucît calea lui Hristos este una, adevărul este unul, viața lui Hristos este una; tot astfel și cei ce cred în El și-L mărturisesc ca Mîntuitor al lor, sînt și trebuie să fie una. Ei alcătuiesc „Trupul lui Hristos" (I Corinteni 12, 27), adică Biserica, avînd pe Domnul ca și Cap al ei: „Hristos a iubit Biserica și s-a dat pe Sine pentru ea ca să o sfințească, curățind-o prin baia apei prin cuvînt, ca să și-o înfățișeze Biserică slăvită, neavînd pată nici zbîrcitură, sau altceva de acest fel, ci ca să fie sfîntă și fără prihană" (Efeseni 5, 25—27). Aceasta este Biserica dreptmăritoare, una, sfîntă, sobornicească și apostolească. Avînd permanent lucrarea și viața Duhului Sfînt în membrele ei, ea este — după expresia Sfîntului Apostol Pavel — „Biserica Dumnezeului celui viu, stîlp și temelie a adevărului" (I Timotei 3, 15). Păstrînd cu fidelitate lăsămintele dumnezeiești, Biserica cea una aduce peste veacuri o permanentă preamărire lui Dumnezeu, conducînd pe credincioși pe drumul mîntuirii, sfințindu-i și ferindu-i de rătăcire și de păcat. Le arată necontenit calea dreptății, împreunîndu-i cu Hristos, înfrățindu-i întreolaltă, precum și cu întreaga creație.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Ce înseamnă „Ortodoxie"? (Dreaptă mărire adusă lui Dumnezeu). Dar „Biserică Ortodoxă"? (Înseamnă Biserica dreptmăritoare, care aduce dreapta și adevărata mărire lui Dumnezeu). Cui se datorește această posibilitate de a aduce dreaptă mărire lui Dumnezeu și a nu cădea în greșală și în rătăcire? (Dumnezeu este Acela care de-a lungul vremii a arătat oamenilor calea dreaptă și adevărul de credință, pe care urmîndu-le, să poată intra în comuniune cu El. Iar „la plinirea vremii" Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat, fiind El însuși „calea, adevărul și viața". El a întemeiat apoi Biserica Sa, care este Trupul Său tainic și care avînd viața Duhului Sfînt, a Duhului Adevărului, este ferită de greșală, de rătăcire. În același timp, prin lucrarea Duhului Sfînt în Biserică, fiii ei se sfințesc prin harul Sfintelor Taine și aduc astfel o continuă prea-mărire lui Dumnezeu).

V. *Asocierea*

Deși Biserica Ortodoxă are caracter universal, ca însăși mîntuirea pe care o oferă credincioșilor, ea a pătruns la diferite popoare, în diferite locuri geografice, fiecare avînd particularitățile specifice, obiceiurile, tradițiile și idealurile de viață. Biserica Ortodoxă aducînd mîntuirea lumii prin slujirea ei, a cultivat tot ceea ce a găsit bun, adevărat, drept și frumos, mergînd pînă la identificare cu idealurile nobile spre care tindeau popoarle respective. Așa ne explicăm de ce Biserica Ortodoxă statornicită pe meleagurile noastre a devenit Biserica Ortodoxă Română. Fără a pierde întru nimic caracterul universal al Ortodoxiei, ea a primit și specificul românesc, identificîndu-se atît de mult cu aspirațiile credincioșilor, încît Biserica Ortodoxă a devenit „Lege românească și strămoșească".

VI. *Generalizarea*

Din cele pînă aici tratate vedem că, așa cum sublinia un Sfînt Părinte, Biserica Ortodoxă reprezintă voința lui Dumnezeu de a se păstra și transmite neschimbat adevărul de credință și de viețuire duhovnicească aducător al mîntuirii sufletului.

VII. *Aplicarea*

1. Credincioșii aparținînd Bisericii Ortodoxe au în primul rînd datoria să cunoască învățătura de credință care să-i conducă pe drumul mîntuirii: „Și aceasta este viața veşnică: să Te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis" (Ioan 17, 3).

2. Dar nu e suficient să cunoaștem învățătura Bisericii, trebuie să o și păstrăm, să rămînem adică fideli Bisericii, prin urmarea sau trăirea după dreapta credință pe care o mărturisim și pe care o păstrăm cu scumpătate: „Cînd știți toate acestea, fericiți sînteți de le veți și face" (Ioan 13, 17), spune Mîntuitorul. Este tocmai ceea ce va sublinia mai tîrziu un dascăl al Bisericii, spunînd că „a fi ortodox înseamnă a crede drept și a trăi drept!"...

PREOTUL ZILELOR NOASTRE

(Urmare din pag. 1-a)

lor sale și mai ales efectul dureros al prăbușirii lui morale.

Fiecare candidat la preoție cunoaște conținutul canoanelor bisericești, i s-au lămurit de dascălii săi legiuirile Bisericii Ort. Române, și totuși nu toți sînt pe deplin convinși că vor fi în stare să se supună lor și să nu calce o literă măcar din cuprinsul lor.

Toți știm, de pildă, că preotul căsătorit, în cazul în care îi moare soția, indiferent la ce vîrstă, dacă are sau nu copii, el, după legiuirile bisericești, nu mai are voie să se recăsătorească. Am gîndit poate, unii din noi că această tristă realitate nu ni se va întîmpla tocmai nouă sau am privit-o superficial, și totuși sînt destule cazuri, în care frați de-ai noștri au gustat această amărăciune. Art. 38 din Legiunile B.O.R. spune categoric: „preoții și diaconii văduvi, care se recăsătoresc, se pedepsesc potrivit Sfintelor Canoane".

De la sinodul I ecumenic de la Niceea — anul 325 — și pînă astăzi, nici un alt sinod panortodox sau local nu a adus derogare celor stabilite atunci.

Amintesc despre aceasta, fiindcă în parohiile noastre, avem cazuri de credincioși cu două sau trei cununii și mă întreb ce autoritate morală poate avea preotul recăsătorit în fața unor atari situații. Dacă enoriașii tac, dacă preotul suplinește această abatere printr-o viață curată și necazul ce a căzut pe el nu l-a depărtat de spiritul evanghelic, asta nu înseamnă însă că el este absolvit și în fața lui Dumnezeu de călcarea ce a făcut.

Forma ideală ar fi ca niciun preot să nu ajungă vreodată în fața instanțelor de judecată bisericească, pentru abaterile și delictele prevăzute în Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare ale B.O.R.

Pentru aceasta se cere ca preotul să ducă o viață curată, și din mîinile lui curate, creștinii să primească Sfintele Taine. „De o moralitate ireproșabilă și de sfințenia cerută unui vrednic slujitor al Domnului să fie pătruns cel ce este chemat să săvîrșească cele sfinte".

Sf. Ioan Gură de Aur făcea următoarea recomandare: „sufletul preotului să fie mai curat decît însăși razele soarelui, iar preoții desfrînați și păcătoși de orice fel sînt opriți de canoane și de pravile de a mai sluji".

Sf. Grigore cel Mare cerea ca: „orice predicator să se facă auzit mai mult prin fapte decît prin vorbe." Dacă un preot are o viață personală, fără cusur sub toate aspectele, poate fi sigur că nu va fi doborît de uneltirile sau de clevetirile celor răi. Fapta rea a preotului produce sminteală tuturor credincioșilor săi, fie buni, fie răi, pe unii întristîndu-i, pe alții încurajîndu-i în pocăința lor.

Oamenii de pe raza unei parohii judecă preoțimea după păstorul lor. Dacă acesta este bun, ei au convingerea că toți ceilalți sînt buni, și situația este inversă dacă preotul lor este un ticălos.

Nimeni nu este scutit de greșeală pe acest pămînt, oricît de atent ar fi cu sine însuși. Greșelile mici sînt în inima și gîndul marii majorități. Pentru toate acestea Dumnezeu ne-a lăsat la dispoziție arme de luptă și curățire: rugăciunea, postul, mărturisirea. În primul rînd preotul să alerge zilnic la ajutorul divin să se mărturisească și el duhovnicului său și să pornească întărit și hotărît de a nu mai greși.

Sînt greșeli pentru care Autoritatea Bisericească, la prima vedere, dă numai o admonestare, greșeli ușoare sau din neștiință. Lămurit de superiorii săi, cel ce a greșit, dacă manifestă recunoaștere, regret și îndreptare sinceră, poate repara în scurt timp greșeala săvîrșită. Este mai tristă situația, cînd vinovatul nu-și recunoaște vina, merge în instanță, încearcă să răstoarne adevărul cu fel de fel de mărturii, antrenează după el și pe alții, și nici după ce sentința rămîne definitivă, orgoliul nu este convins de greșeala lui.

O situație tristă și care produce crize sufletești credincioșilor noștri este aceea de la parohiile cu mai mulți preoți și în cazuri destul de rare — aceștia nu se împacă — fiind de multe ori martori la conflictele dintre ei, chiar enoriașii lor. În asemenea situații trebuie intervenit cu promptitudine pentru clarificarea situației create.

Sfinții Apostoli au exercitat și funcție judecătorească. Sf. Ap. Petru a judecat pe Anania și Safira pentru minciuna lor, a condamnat și pe Simon Magul.

Din epistolele pauline se desprind cazuri cînd a judecat și Sf. Ap. Pavel.

Pentru menținerea disciplinei clerului, Biserica și-a fixat legiuirile sale. Pentru abaterile săvîrșite se întinde mînă de ajutor celor greșiți de a se îndrepta. Perseverarea în greșeală aduce sancțiuni mai mari.

Ca și în trecut ni se recomandă nouă preoților de astăzi, să avem o viață personală, model, în familiile noastre, în raporturile cu frații noștri preoți, față de păstoriții noștri, cu multă grijă în îndeplinirea îndatoririlor sacerdotale și sociale, raporturi de ascultare față de ierarhii noștri.

În felul acesta nu sîntem expuși oprobiului public ci rămînem pildă vie pentru turma ce ne-a fost încredințată spre păstorire.

Între Constantinopol şi Roma

n timpul confruntărilor dintre boinicii hanului Arpad şi oas- lui Menumorut, voievodul ro- n a invocat protecţia Constan- opolului. În cele din urmă flictul are un sfîrşit matrimo- l. Tuhutum fiul lui Arpad de- e ginerele lui Menumorut. utum a fost botezat în rit cesc, ca şi Gyula cel Mic, în- gătorul lui Gelu. Au fost bo- aţi evident după un „obicei al nîntului", adică al apartenen- creştinilor din voievodatele nsilvaniei la patriarhia din nstantinopol.

Mai tîrziu, Ştefan regele Un- iei (997—1038) — şi ungurii eseră încreştinaţi în rit gre- c — primeşte oficial protec- Romei. Nu e greu de văzut în ste situaţii, că încă înainte de rea schismă (1054) între Con- ntinopol şi Roma exista o ită confruntare în ceea ce pri- te împărţirea sferelor de in- enţă, cum am spune într-un baj mai apropiat zilelor noas-

egatul Ungariei a devenit at al Romei, al Occidentului şi fi în timp vîrful de săgeată e să poarte cît mai departe enţiile feudale ale Romei. E evant în acest sens un episod matic petrecut între regele fan şi voevodul Achtum, de dinţă grecească (ritum Graeum), ce stăpînea cetatea Morina, ţinuturile dintre Crişuri şi verin, iar pe valea Mureşului ă în părţile transilvane (par- Transilvanes). Voevodatul cea dincolo de Severin pînă re Vidinul bulgar. Unul din enii de vază ai lui Achtum, anadinus, s-a refugiat la re- e Ştefan al Ungariei, cu care aliat şi a pornit război împo- a lui Achtum. Voevodul din atea Morisena a fost înfrînt Chanadinus i-a luat locul. luga şi-a trădat stăpînul şi a venit stăpîn. Dar nu e numai , regele Ştefan l-a obligat pe anadinus să se boteze a doua ă. Cîtă vreme a fost supusul Achtum, Chanadinus a fost ştin de rit grecesc, iar după ce a schimbat stăpînul a trebuit devină de rit latin. Iată ce ci- în Viaţa Sfîntului Gerard, care am luat şi informaţiile mai sus: „astfel mă făcui nou ştin întru creştini şi iarăşi tezat fiind, voi să intru în lupnouă, gata să mor ori să trăc cu voi împreună". (sic Chrisnis novus Christianus sum, viter baptizatus subire proem volo, partus sum mori et rere vobiscum) [1].

Rebotezarea lui Chanadinus fost un „abuz" din partea bicii Romei, dar fenomenul era tul de frecvent atunci. Documentele consemnează treceri de ritul grecesc la ritul latin, nu mai în Transilvania şi Banat, şi în Bavaria, Austria, Slavo- şi Moravia.

Aşadar, în acele veacuri de rmare a feudalismului „euroan", în regatul Ungaria era dominantă Roma catolică. Aceasta n capul de pod realizat de re- e Ştefan cel Sfînt (Szent Istn) care îşi va extinde puterea şi upra Transilvaniei. Era vorba convertirea de la ritul gre- c la ritul latin, în primul rînd, familiilor mai bogate. Urmaşii Ştefan au fost şi ei activi în este convertiri, la care papa, iar şi atunci cînd nu se afla Roma, ci la Avignon, s-a dodit sensibil. Astfel, în 1345, ement al VI-lea îi mulţumea gelui Ludovic I al Ungariei ntru „convertirea la catolicism unor voevozi români din Banat Transilvania".[2]

Nu există documente pentru e convertiri au avut loc, cert te că ele s-au manifestat atît ainte de 1054, cît şi după a- ea. Pînă la 1054, în felul rebozării lui Chanadinus, iar după 54, fenomenul e mai direct şi temeiat pe ideea schismei denită faptă prin ruperea legăturor bisericeşti dintre Roma şi nstantinopol. În general aceas- ruptură e pusă pe seama unor uzaţii reciproce între cele două serici. Roma a acuzat Constanopolul de tendinţe separatiste, Constantinopolul a acuzat ma de inovaţii doctrinare. Apatia schismei s-a datorat însă lor două mentalităţi diferite, eacă şi latină, care s-au manistat şi desfăşurat în anumite obleme în chip distinct, cu mult ainte de 1054. Alături de aceas- diferenţiere lăuntrică s-a conetizat şi una politică şi anume apariţia ideii de imperiu roan, în Occident, idee la care se aşează şi papa, prin consimţia încoronării regilor franci, ca părăţi romani. Schisma a avut in urmare rădăcini imperiale anterioare întîmplării din 1054, o întîmplare dramatică şi amară, ce a lăsat urme încă aspre în istoria bisericilor europene.

Nu vom intra în detaliile acestor „urme", veritabile răni nevindecate, ci vom sublinia doar că schisma ivită între Roma şi Constantinopol a făcut istorie dramatică şi în Transilvania. Într-un document emis de la Avignion, în 1373, românii din Transilvania sînt numiţi „necredincioşi". Trebuie — citim în acel document — „predicat necredincioşilor cuvîntul lui Dumnezeu şi din schismatici să fie întorşi la calea adevărului catolic": („praedicantes infidelibus verbum Dei, schismaticos etiam ad viam reducendo catholicae veritas . . .")[3]

Cuvintele „infidelibus", „schismaticos", „catholicae veritas", concise şi tăioase, comunică lupta dură, din veacul al XIV-lea, ce se dădea în Transilvania între ortodox şi catholic, consecinţă a marii desbinări; dintre Roma şi Constantinopol. O precizare, pentru cititorul de azi al menţionatului document, ne poate lămuri cu claritate, nu numai despre abuzurile Romei, pe care deja le-am invocat, ci şi despre modul eronat în care se înţelegea de către latini, ceea ce socoteau a fi numai a lor „catholicae veritas". Sensul de „catholic" („universal") pur şi simplu a suferit o răsturnare semantică. „Catolic" însemna în documentul de la 1373 numai creştin de rit latin, sens ce contravine semnificaţiei originare a termenului de „katolik". Expresia „biserica catolică" „katolike ekklesia" a fost pusă în circulaţie de Sf. Ignatie al Antiohiei, şi înţelesul acesta originar, e diferit de cel ulterior, care identifică, pe „catolic" cu „latin". Dar să vedem o explicitare autorizată a concepţiei Sf. Ignatie despre „katolik": „Sfîntul Ignatie defineşte Biserica pentru prima dată ca „Biserică universală" = e katolike ekklesia (*Smirn.* 8, 2), expresie care revine în Martiriul Sfîntului Policarp, *Formula de adresare*, 8, 1; 16, 2. Formula are întîi sens geografic: «Biserică ce se întinde peste tot pămîntul» prin «episcopii ei statornici pînă la marginile lui» (Ef. 3, 2). Dar această formulă înseamnă mai ales forţa de unitate a Bisericii unită cu Iisus Hristos şi Iisus Hristos unit cu Tatăl, «pentru ca toate să fie în acord, în unitate». «Nimeni să nu se înşele: dacă cineva nu e înăuntrul altarului, e lipsit de pîinea lui Dumnezeu» (Ef. 5, 1—2). „Biserica uneşte pe toţi şi pe toate, simfonizîndu-le".[4]

Nobilii români deveniţi din ortodocşi, prin rebotezare, catolici vehiculează şi ei emblemele Romei. Iancu de Hunedoara la 1456, pe lîngă faptul că îl arestează pe Ioan de Caffa îl mai numeşte şi „perfidus Wladica". În alt document în acelaşi an, acelaşi Iancu de Hunedoara porunceşte castelanilor săi din ţinuturile Şoimuşului, Hunedoarei şi Devei, să-i izgonească pe toţi preoţii valahi (omnes presbyteres Walachorum), întrucît aceştia n-au primit credinţa (fidem) de la cuviosul frate Szekely Mihály, ci ascultau tocmai de „perfidus Wladica", Ioan de Caffa.[5]

S-au întîmplat în acele vremi însă, nu numai treceri de la ortodocşi la catolici, ci şi reveniri de la catolici la ortodocşi. Cei reveniţi au fost însă pedepsiţi. La 1500 regele „Wladislaw al II-lea al Ungariei confiscă Poreca de sus şi de jos, precum şi Simonuţ, de la cnezii români Mihail şi Ladislau şi Ludovic Fiat din Ormeniş, pentru că cei dintîi reveniseră de la catolicism la ortodoxie".[6]

Putem menţiona existenţa în Transilvania a unui veritabil proces de catolicizare a familiilor româneşti nobile: cnezi, voevozi, pe cîteva veacuri bune, între 997—1038, perioada de domnie a lui Ştefan cel Sfînt şi 1473, cînd are loc răscoala de la Bobîlna şi apoi constituirea acelei „unio trium nationum", consfinţită juridic de *Tripartit*-ul werbözian la începutul veacului al XVI-lea. Prima consecinţă a convertirii de la ortodoxie la catolicism era păstrarea averii şi privilegiilor de către cel convertit. A doua consecinţă a fost schimbarea sîngelui" adică a etniei. Românul ortodox devenea catolic maghiar.

Convertirile (din ortodox în catolic) au fost numeroase în Transilvania acelor vremi, documentele sînt însă puţine. Totuşi aflăm, că Ioan, Petru, Laţcu, Muşat, urmaşi ai nobilului român Ladislau din ţinutul Devei nu şi-au putut păstra moştenirea decît devenind din români şi ortodocşi, nici mai mult nici mai puţin decît, catolici şi maghiari. În Maramureş, urmaşii voevodului Sas: Balc, Drag şi Ioan au fost catolicizaţi şi maghiarizaţi în secolul al XIV-lea.

De fapt, pînă în secolul al XV-lea, mai bine zis pînă în 1437, au existat în Transilvania numeroase familii româneşti nobile, care se judecau între ele după „legea românească" (jux ritum volochie).

După anul 1437 „scade numărul cel mare al acestor fruntaşi români, pe care apăsătoarea catolicizare i-a rupt de la sînul bisericii şi naţiunii lor".[7]

Astfel, urmaşii lui Ladislau şi Ştefan, bani de Losoncz devin conţii Bannfy — „fiii Banului" —. Din familii româneşti ortodoxe se trag şi familiile nobile atestate, în acel veac al XV-lea: Nikola, Gyeröffy, Rado, Vitéz, Kemény, Kobas, Bilkay, Petrovay, Ilosvay, Fiát, Huszar, Száva, Sztoika. Pînă şi conţii Bornemissa şi Teleky aveau origine românească, dovadă că în secolul al XVIII-lea, cronicarul Cserei îl înjura pe cancelarul Teleky Mihaly pentru originea lui valahă („oláh szamuncza").[8]

Procesul formării nobilimii transivănene manifestat nu numai prin asimilarea românilor ortodocşi la catolicism şi apoi asimilare în nobilimea maghiară, ci şi prin colonizare, a fost în plan politic şi economic, un proces de suprimare a drepturilor si libertăţilor ţărăneşti. La 1437 acest proces era în act. Aservirea ţărănimii se manifestă ca proces. Ţărănimea convenţiei de la 1437 s-a ridicat împotriva acestui proces de aservire şi a luptat pentru „emancipare".[9]

Una din cauzele răscoalei de la Bobîlna a fost abuzul episcopului catolic al Transilvaniei faţă de iobagii săi. Episcopul şi-a afurisit iobagii — e vorba de episcopul Gheorghe Lépeş — pentru că nu i-au plătit zeciuiala în monedă nouă. Iobagii au fost români şi unguri şi conflictul a avut şi nuanţe ale tensiunii dintre catolic şi ortodox.

Preoţii ortodocşi români aveau ei înşişi condiţia de iobagi, erau obligaţi, cum scrie Şincai, „să dea dăjdi domnilor pe un an şi să le crească şi hrănească cîinii".[10]

Procesul feudalizării Transilvaniei s-a făcut aşadar sub stindard maghiar şi catolic, pe fundalul unei rivalităţi între Constantinopol şi Roma, între Orient şi Occident. Faptul a fost exprimat de George Bariţiu ce a văzut în „scenele" istoriei Transilvaniei şi o luptă între Biserica apuseană şi Biserica răsăriteană, o luptă ce ameninţa mereu o „înfricoşată stricăciune a naţiunii româneşti, care se afla între două focuri".[11]

Fenomenul acestei tensiuni a fost de lungă durată, dar credinţa ortodoxă a avut tăria de a înfrunta vremea şi, cum a spus Şaguna, i-a apărat pe românii transilvăneni de „orice vijelii".[12]

Traian Vedinaş

---

1 I.D. Suciu, R. Constantinescu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Timişoara, 1987, p. 45.
2 Ibidem, p. 72.
3 Ibidem, p. 95.
4 Ioan G. Coman, *Patralogia*, I, 1984, p. 144.
5 I.D. Suciu, R. Constantinescu, *loc. cit.*, p. 95.
6 Ibidem, p. 100.
7 Ştefan Lupşa, *Catolicismul şi românii din Ardeal şi Ungaria pînă în anul 1556*, Cernăuţi, 1929, p. 29—32.
8 Ibidem, p. 78.
9 D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, I, 1967, p. 158.
10 Gheorghe Şincai, *Cronica românilor*, 1969, p. 163.
11 Apud, Pompiliu Teodor. *Evoluţia gîndirii istorice româneşti*, 1970, p. 119.
12 Cf. Ion Lupaş, *Mitropolitul Andrei Şaguna*, 1911, p. 163.

— Tu eşti lumina mea, Doamne! Doamne, luminează întunericul meu.

(II Regi 22, 29)

— Fiţi înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii.

(Matei 7, 24—25)

Itinerar pastoral

— Joi, 14 februarie a.c., la invitaţia Ligii Tineretului Ortodox din Sibiu Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a participat la seara duhovnicească de la Catedrala miropolitană, organizată în colaborare cu Institutul Teologic Sibiu, prilej cu care, după slujba Vecerniei, I. P. S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură privitor la duhovnic şi la lucrarea spirituală a acestuia, avînd ca temă: „Duhovnicul după carte, după om".

— Sîmbătă 23 februarie, Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Consiliului profesoral de la Institutul Teologic de Grad Universitar Sibiu.

Au fost abordate unele probleme privitoare la bunul mers al procesului educativ al studenţilor, problema burselor şi posibilitatea intrării Institutului Teologic din Sibiu în Universitatea Sibiu.

— În Duminica Ortodoxiei, prima Duminică a Postului Mare, Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, iar după otpustul Sf. Liturghii a rostit un adînc cuvînt de învăţătură legat de post şi rugăciune ca trepte ale suişului duhovnicesc.

Totodată Î. P. S. Sa a explicat celor de faţă semnificaţia deosebită a Duminicii Ortodoxiei în istoria Bisericii, subliniind că ea reprezintă biruinţa şi triumful definitiv al dreptei credinţe asupra tuturor ereziilor şi a învăţăturilor eronate care subminau unitatea ei.

În aceeaşi Duminică, Î. P. S. Sa, însoţit de P. C. arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial, a poposit la slujba Vecerniei în mijlocul credincioşilor din parohia „Valea Aurie", parohie înfiinţată după Revoluţia din Decembrie şi păstorită de P. C. pr. Simion Săsăujan, consilier administrativ bisericesc al Arhiepiscopiei Sibiului.

În cuvîntul său, Î. P. S. Antonie a dat glas bucuriei de a se afla din nou în mijlocul parohienilor din Valea Aurie, după care a rostit un adînc cuvînt de învăţătură privitor la însemnătatea postului, a rugăciunii şi a faptelor bune în viaţa creştină.

Î. P. S. Sa a îndemnat pe cei prezenţi la spirit de jertfă, la pace şi dragoste creştină, la rugăciune profundă şi caldă pentru pacea lumii şi pentru mîntuire.

Biserica pe care o veţi înălţa aici — a spus Î. P. S. Sa — va rămîne peste veacuri ca un simbol al credinţei şi jertfelniciei Dvs. şi fiecare veţi fi pomenit, după rînduială, la fiecare sfîntă slujbă ce se va oficia aici.

După cuvîntul Î. P. S. Sale, P. C. paroh Simion Săsăujan a mulţumit Î. P. S. Sale pentru bucuria şi onoarea făcută parohiei şi l-a asigurat că toţi credincioşii sînt alături de Biserica străbună a neamului şi vor fi şi pe mai departe buni creştini, fii vrednici ai Bisericii ortodoxe.

Ierod. Visarior Bălţat

Mare-l grădina lui Dumnezeu

(Urmare din pag. a 3-a)

multe feluri de plante în grădina sa, iar din acestea mai multe soiuri. Vom întîlni pomi, vie, legume, zarzavaturi, condimente, plante medicinale etc. Ştie grădinarul ce-i trebuie pentru casa domniei-sale, ştie şi ce se caută pe piaţă.

Grădina de care vorbeşte zicala noastră nu-i o grădină oarecare, ci e „grădina lui Dumnezeu". Pentru cel neiniţiat, deruta e aproape. Se va întreba de îndată: unde se află această grădină? A doua întrebare decurge în mod logic: cum de se află în grădina lui Dumnezeu asemenea specimene? Românul zîmbeşte cu înţelegere şi răbdare. Ştie el ce ştie! Şi nu e rău aşa! Pentru el „grădina" lui Dumnezeu a făcut-o, o conduce, o ocroteşte, o îngrijeşte. Fără El, toate s-ar usca. Nimic nu există fără ştirea şi voia lui Dumnezeu. Chiar şi buruienile aparent nefelositoare sau dăunătoare sînt sădite de grădinar şi lăsate să crească. De ce? Ştie Dumnezeu de ce! E grădina Lui şi nu-L putem noi obliga să ne dea socoteală ce cultivă în grădină. Tot aşa este şi cu oamenii. Toţi sîntem din grădina lui Dumnezeu, buni sau răi. Toţi sîntem creaţia Lui. Noi nu sîntem îndreptăţiţi să judecăm lumea şi semenii, decît doar dacă avem un mandat special pentru aceasta. Nu avem dreptul să plivim, să distrugem semenii care ni se par nouă că nu sînt „de soi". Este treaba lui Dumnezeu, Noi avem datoria să ne străduim a-i îndrepta, a-i readuce pe calea cea bună, a credinţei, a omeniei, a bunei-cuviinţe. Nu putem. Să-L lăsăm pe Dumnezeu să împlinească cele ce ne sînt cu neputinţă nouă. Românul autentic nu disprefuieşte pe fratele său decăzut din punct de vedere moral, intelectual. Chiar şi despre nebuni el spune acelaşi lucru: „Mare-i grădina lui Dumnezeu!" Expresia denotă o exemplară modestie şi bună-cuviinţă. Omul din popor acceptă existenţa aşa cum îi este dată, nu cîrteşte împotriva lui Dumnezeu, nu-l acuză că e nedrept sau nepăsător, că poate răbda atîţia „trăzniţi". Românul respectă proprietatea fiecăruia. Ar putea fi altfel faţă de Dumnezeu? Bineînţeles că nu. Cum ar putea să-l hulească pe Dumnezeu sau creaţia Lui? Ar fi un „amestec în treburile interne" şi aceasta nu e în firea noastră. Chiar şi cel rău are un rost al lui în lume şi Dumnezeu este singurul care i-l cunoaşte. Iuda a fost apostol şi a sfîrşit prin a fi un trădător şi un sinucigaş, tîlharul de pe cruce s-a mîntuit, Maria Magdalena dintr-o femeie de moravuri uşoare a devenit o sfîntă. Poate tocmai „buruienile", care ni se par nouă nefelositoare sau dăunătoare sînt plante medicinale, menite să trateze boli socotite incurabile. Grădinarul, Marele Grădinar, ştie ce şi cum.

În grădina Lui, în marea Lui grădină, sîntem şi noi un firicel. Atît şi nimic mai mult. Să dăm slavă lui Dumnezeu cel ce ţine şi ocroteşte grădina Sa, iar de cei despre care spunem, dînd din cap cu compătimire: „Mare-i grădina lui Dumnezeu", să ne ferim cu prudenţă. Amin!

INFORMAŢII

— La invitaţia Televiziunii franceze şi Episcopiei de Versailles, între 17 ianuarie — 4 februarie 1991, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a făcut o călătorie în Cehoslovacia şi Franţa, în cadrul căreia, în 19 ianuarie 1991, a participat la o masă rotundă organizată la Praga pe tema: „Du silence à la parole. Une foi a vivre et à transmettre", la care au participat reprezentanţi ai unor Biserici din foste ţări comuniste, iar în 24 ianuarie P. S. Sa a luat parte la o manifestare ecumenică organizată de Episcopia Versailles-ului în cadrul săptămînii pentru unitate creştină.

La Paris P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a avut totodată o întîlnire cu doi ziarişti de la publicaţiile franceze: La Croix şi La Vie.

SF. LITURGHIE ARHIEREASCĂ LA PELIŞOR

După ce, din înoredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, cu o Duminică înainte, 10 februarie a.c., s-a aflat în mijlocul credincioşilor din Agnita, unde a săvîrşit Sf. Liturghie, Duminică, 17 februarie 1991, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Pelişor, prot. Agnita, parohie cu credincioşi foarte legaţi de biserica lor străbună, ceea ce s-a văzut şi cu prilejul de mai sus, prin participarea tuturor la sf. slujbă şi dragostea deosebită cu care au primit oaspeţi de la Sibiu.

În cadrul Sf. Liturghii, C. diacon S. Măneasa a fost hirotonit preot pe seama acestei parohii, iar tînărul teolog I. Manolache a fost hirotonit diacon.

La priceasnă a predicat P. C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii a vorbit P. C. prot. Gr. Cernea, cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim.

Un cuvînt cald, pătruns de o sinceră dragoste frăţească a rostit şi dl. J. Herman, în numele comunităţii evanghelice-săseşti din localitate.

În după masa aceleiaşi zile, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit vecernia în biserica în curs de pictare din parohia Bîrghiş, zidită în 1872 şi în care s-a făcut prima slujbă de către un ierarh. Au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc, C. pr. paroh N. Piroş, iar la sfîrşit P. S. Episcop vicar.

După ce în ajun a pus piatra fundamentală la noua biserică din Braşov-Bartolomeu, pr. V. Zărnescu, Duminică, 24 februarie 1991, P. S. Episcop-vicar a slujit Sf. Liturghie arhierească în parohia Holbav, prot. Braşov, cu care ocazie a hirotonit pe noul preot al acestei parohii, C. diacon I. Manolache. În după masa aceleiaşi zile a oficiat slujba vecerniei în parohia Vulcan, prot. Braşov, pr. paroh T. Ţintea.

SĂRBĂTORIREA PATRONILOR INSTITUTULUI TEOLOGIC UNIVERSITAR „ANDREI ŞAGUNA" DIN SIBIU

Sfinţii Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul şi Ioan Gură de Aur, sărbătoriţi de Biserica noastră în 30 ianuarie, sînt luaţi şi ca Patroni ai învăţămîntului teologic ortodox de pretutindeni.

La Institutul Teologic Universitar „Andrei Şaguna" din Sibiu aceşti Patroni au fost sărbătoriţi şi în acest an potrivit însemnătăţii pe care o au nu numai pe plan teologic, ci şi pe planul vieţii noastre creştineşti de fiecare zi.

Astfel, miercuri, 30 ianuarie 1991, Sf. Liturghie din Catedrala mitropolitană din Sibiu a fost săvîrşită de P. S. Arhiereu-vicar Ioan Mihălţan-Crişanul de la Episcopia Oradiei, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de corul studenţilor teologi, cundus de P. C. arhid. prof. I. Popescu.

La priceasnă, P. S. Arhiereu-vicar Ioan Crişanul a rostit predica zilei, insistînd asupra noţiunii de sfinţenie, cu foarte instructive sublinieri de ordin practic.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Mitropolit Antonie a adus în atenţia ascultătorilor semnificaţia praznicului, cu deosebire pentru învăţămîntul nostru teologic.

În continuare, în aula Institutului menţionat a avut loc o festivitate, al cărei program a fost deschis printr-o cuvîntare rostită de P. C. arhid. C. Voicu, rectorul Institutului.

P. C. ierod. Visarion Bălţat, secretar eparhial, a susţinut apoi conferinţa: „Aspecte sociale şi morale în opera Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan", axată, precum arată şi titlul, pe o seamă de aspecte sociale şi morale, unele extrem de actuale, ale învăţăturii şi activităţii Sf. Trei Ierarhi.

Corul studenţilor teologi a interpretat tot cu acest prilej un buchet de compoziţii religioase şi naţionale, cu ziditor efect în obştea ascultătorilor, ca: Rugăciune, text de M. Eminescu şi muzica de I. Teodorescu; Troiţă de arhierei, de P. Gherman; Ce vă vom numi pe voi Sfinţilor? de I. Brie; Taina Creştinătăţii, de N. Lungu; Mama, de I. Chirescu; Doina, text de M. Eminescu şi muzica de T. Popovici ş.a.

Studenţi teologi au citit texte semnificative din lucrările Sf. Trei Ierarhi.

Actorul Paul Mocanu din Sibiu a recitat apoi versuri din opera marelui nostru poet M. Eminescu.

În continuare, a luat cuvîntul P. S. Arhiereu-vicar Ioan Crişanul, care a apreciat ca nepotrivite şi cu totul dăunătoare, lor şi Bisericii, tendinţele unor studenţi teologi de a nu participa la cursuri şi chiar la programul de rugăciune, ceea ce, între altele, se repercutează şi asupra uşurinţei cu care astfel de posibili absolvenţi se despart de credincioşii încredinţaţi spre păstorire, în contextul în care poporul nostru are atîta nevoie de lucrarea Bisericii.

O ziditoare cuvîntare a rostit apoi I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care a reliefat, pentru studenţii teologi cu deosebire, aspecte mai puţin cunoscute din viaţa şi lucrarea Sfinţilor Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie şi Ioan, aspecte care, în contextul actual, se impun cu mare necesitate în a fi cunoscute şi urmate în activitatea pastorală de fiecare zi din parohii, dintre care reţinem rîvna izvorîtă din credinţa vie în Dumnezeu, dragostea de obştea păstorită, cît mai întinsă cultură generală etc.

La încheierea programului, P. C. prof. D. Abrudan, prorectorul Institutului, a mulţumit participanţilor şi cu deosebire Ierarhilor vorbitori şi tuturor celor ce şi-au adus aportul la reuşita programului.

P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.08.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU 15 martie 1991

Nr. 11—12

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Scrisorile Avvei Ammoná (I)

De la Avva Ammoná, ucenic al Avvei Antonie cel Mare, ne-au rămas în *Pateric* unsprezece apoftegme, adică scurte cuvinte de învăţătură către ucenicii care i le-au cerut. Aceasta nu este însă întreaga sa „operă". Acestei moşteniri i se mai adaugă patrusprezece scrisori. Acestea, venind din secolul al IV-lea, ca şi apoftegmele, ne aduc aroma gîndirii creştine originale din cea mai adîncă vechime, al unui mare trăitor al virtuţilor creştine, care îşi trăgea învăţăturile doar din trei surse: din Sfînta Scriptură, manuscrisele căreia erau hrana de căpetenie a pustnicilor, din poveţele părintelui lui duhovnicesc, şi din propria lui experienţă de viaţă pe căile desăvîrşirii.

Noi, acum, ştim multe despre căile desăvîrşirii, dar le ştim pe toate din ştiinţa şi experienţa celor vechi. Ei nu le ştiau de la nimeni. Pentru dînşii totul era inedit. Ei învăţau totul din lupta cu ispitele, cu demonii, cu propira natură omenească păcătoasă. Ei descopereau din mers metodele de luptă şi tocmai de aceea, experienţa lor duhovnicească e atît de importantă, de interesantă şi de plină de învăţăminte pentru noi cei de azi. E importantă şi dintr-un alt motiv. Fiind ei cei dintîi din istorie care au urmărit realizarea sfinţeniei deosebite de acelea ale mărturisitorilor, ei au trebuit să găsească echivalenţele paşnice ale mărturisirii Domnului, printr-o altfel de jertfire, dar cu aceeaşi hotărîre şi cu aceeaşi intensitate. Să-şi învingă frica nu de călău, nu de ighemon, nu de cezar sau de judecător, ci frica de ei înşişi, de a nu cădea în ispite, în păcate, în apostazie, în indiferenţă. Într-un anumit sens, desăvîrşirea obţinută de martiri era mai rapidă şi mai sigură. Aceasta care trebuia cucerită zi de zi, în libertate, era mai de durată şi de mai multe ori nesigură, dacă nu era urmărită cu perseverenţă.

Sfinţii pustiei voiau, pe calea lor, să egaleze pe martirii de odinioară. Voiau să ajungă la pacea şi la bucuria lor. La întîlnirea sigură cu Dumnezeu. Credinţa lor nu era mai prejos de a martirilor, dar încercarea credinţei lor era mai de durată. Prin aceasta ei deveneau acum *modele pentru cei care* trebuiau să trăiască creştinismul *toată viaţa*, nu să moară creştini printr-o mărturisire publică, una şi bună, una şi definitivă, una şi mîntuitoare pe loc, prin sabia călăului păgîn. Creştinismul îşi făcea acum loc în istorie, în libertate, după edictul Sfîntului Constantin cel Mare (313), dar idealul de sfinţenie creştină trebuia să rămînă acelaşi, şi sfinţii aceştia retraşi din lume, dar nu în afara lumii şi nu eliberaţi total de chemările lumii, şi-au luat sarcina şi răspunderea de a demonstra că iedalul sfinţeniei e posibil, şi că Dumnezeu îl voieşte acum pe alte căi decît pe calea martiriului. Ceea ce nu înseamnă că, în condiţii asemănătoare confruntărilor la care a fost supusă credinţa martirilor, nu trebuia de fiecare dată reactivat martiriul.

Şi mai era o sursă de care beneficiau asceţii, şi care le recomanda experienţa ca pe o cale încurajată de Dumnezeu, ca să fie model celor mulţi din lume: lucrarea împreună cu ei a Sfîntului Duh, cel promis de Mîntuitorul. Tot efortul lor spre desăvîrşire era să ajungă să şi-L facă împreună lucrător cu ei pe Sfîntul Duh. Ajungerea aici era chiar semnul că sînt aproape de idealul suprem, de Dumnezeu, de Împărăţia Cerurilor care se putea dobîndi încă de pe pămînt. Vom vedea dintr-o scrisoare a Avvei Ammoná, că el se afla deja pe acest nou tărîm: *„Cel care vă scrie a ajuns la aceasta"* (Scris. XII, 4).

Într-o altă scrisoare le promitea ucenicilor săi că le va şi descrie, cînd vor fi faţă către faţă, „starea" aceasta, pe care n-o putea încredinţa hîrtiei (Scris. VIII, 3). E evident că făcea aluzie la experienţa asemănătoare a Sfîntului Pavel cînd fusese urcat pînă la al treilea cer. Nici el nu-şi putuse descrie experienţa pe hîrtie. Tot aşa va face şi Sfîntul Antonie cel Mare, părintele duhovnicesc al lui Avva Ammoná, în cîteva din scrisorile sale (ex. Scris. III 3, V, 4; VI, 3). Căci şi Sfîntul Antonie a scris şi scrisori, în afara apoftegmelor rămase în diferitele tradiţii ascetice orientale.

Sfinţii asceţi ai pustiei nu trebuiesc însă consideraţi doar modele pentru cei care căutau desăvîrşirea, pe urmele lor, în retragere, în izolare. E adevărat că cei care vor să-i ajungă din urmă trebuie să meargă pe aceleaşi poteci, dar învăţăturile lor au suficiente îndrumări şi pentru cei care, rămaşi în lume, caută să fie buni creştini acolo. De altfel şi experienţa părinţilor duhovniceşti din vremea noastră ne arată cît sînt de căutaţi aceştia de mireni. Şi nici unul din ei nu-i învaţă pe mireni să-şi destrame familiile, sau să se facă toţi pustnici. Pentru aceasta, ei nu sînt mai puţin modele şi pentru ei, pentru mireni. Ba chiar, în vremea noastră în care şi monahismul a trecut printr-o anumită criză, se pare chiar că aceşti mari părinţi duhovniceşti contemporani sînt chiar mai căutaţi de mireni, decît de călugări sau călugăriţe! Şi mai trebuie să menţionăm ceva. Nu toţi părinţii duhovniceşti din trecut, şi din vremea noastră, erau pustnici sau măcar călugări. Un Ioan din Kronstadt era preot de mir, un Gheorghe Roşca de la noi care a îndrumat mulţi intelectuali îndată după războiul al doilea mondial, era preot de mir, şi am mai putea pomeni şi pe alţii care sînt încă în viaţă.

Nu trebuie însă să cădem în extrema cealaltă, şi să nu recunoaştem că desăvîrşirea avută în vedere de cei mai mulţi dintre marii asceţi era cea care se putea dobîndi în retragere, în pustie. Aceasta să nu însemne însă că din poveţele lor, celorlalţi rămaşi în lume nu li se potriveşte nici una. Acest lucru e la îndemîna oricui să-l dis-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Supplex Libellus Valachorum — 200

S-au împlinit 200 de ani de cînd a fost trimis Curţii din Viena *(martie 1791)* cunoscutul „Supplex Libellus Valachorum", cel dintîi program politic al românilor din Transilvania.

Sub regimul absolutismului habsburgic românii din Ardeal au fost supuşi unui proces de intensă asuprire naţională. Regimul austriac a îngrădit autonomia Transilvaniei, încercînd să o încadreze tot mai strict în tiparele statului absolutist.

Românii din Transilvania, deşi majoritari, au fost marginalizaţi, desconsideraţi, drepturile lor firesti de toate nuanţele fiind limitate sau chiar anulate. Starea lor de naţiune tolerată, impusă prin legi discriminatorii, nu numai că era un anacronism flagrant în secolul luminilor, dar îi ţinea pe aceştia pe poziţii economice, culturale şi financiare inferioare celorlalte naţiuni.

Datorită valului reformator ce a cuprins monarhiile europene ale secolului al XVIII-lea, situaţia românilor părea să se schimbe. Curtea de la Viena a iniţiat un program de concilieri dintre nobilime şi ţărani. Programul reformator al împăratului Iosif al II-lea a fost bine primit. Apreciind cu sinceritate ideile reformatoare ale împăratului, reprezentanţii românilor, în principal Corifeii Şcolii Ardelene, întrevedeau aici un prilej de declanşare a unor acţiuni politice vizînd scoaterea naţiunii române de sub jugul asupritor.

Într-adevăr, Iosif al II-lea, în 1781, a dat un „edict" de toleranţă prin care se acordă tuturor cetăţenilor monarhiei oarecari drepturi individuale şi politice. În virtutea acestui „edict" s-a produs la românii ardeleni o trezire politică şi naţională, urmărind individualitatea lor etnică.

În urma reacţiunii nobililor, împăratul — înainte de moarte cu trei săptămîni (1790) — şi-a retras edictele de toleranţă anterioare, confirmînd integral privilegiile Ungurilor, Saşilor şi Secuilor. În urma acestui fapt prigoana asupra românilor s-a intensificat. În baza drepturilor firesti ei au reacţionat trimiţînd Curţii de la Viena memorii după memorii (suplici cum se numeau în limbajul vremii).

Frămîntările pentru obţinerea egalei îndreptăţiri a românilor cu celelalte naţiuni ale Transilvaniei au fost sintetizate într-un cuprinzător memoriu cunoscut sub numele de SUPPLEX LIBELLUS VALACHORUM, lucrare colectivă a intelectualităţii româneşti.

În numele cetăţenilor întregii naţiuni din Transilvania, Supplexul cerea următoarele: naţiunea română să fie reaşezată în toate drepturile civile şi politice de care a fost despuiată; să se şteargă numirile jignitoare pentru români de: admişi, toleraţi în ţară; clerul, nobilimea şi oamenii de rînd dintre români să se bucure de aceleaşi drepturi ca şi categoriile respective ale celorlalte naţiuni; românii să fie admişi în

(Continuare în pag. a 4-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

BUNAVESTIRE

„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău"
(Luca 1, 38)

Istoria mîntuirii este punctată, din vreme în vreme, cu momente mari, unice. Un astfel de moment este Bunavestire. Ea cuprinde atît iniţiativa lui Dumnezeu pentru mîntuirea omului cît şi răspunsul făpturii omeneşti la apelul dumnezeiesc. De aceea, ca să ne dăm mai bine seama de semnificaţia adîncă a Buneivestiri o încadrăm în referatul biblic privitor la neascultarea lui Adam. Într-o astfel de încadrare vom zăbovi, îndeosebi, asupra răspunsului, întru smerită ascultare, pe care Sf. Fecioară l-a dat căpeteniei îngerilor, a arhanghelului Gavriil: „Fie mie după cuvîntul tău!".

1. Există o legătură istorică între Dumnezeu şi om, între ascultarea şi neascultarea omului de cuvîntul dumnezeiesc, între creaţie şi mîntuire. „Precum prin căderea şi neascultarea unui singur om, Adam, a venit moartea pentru toţi oamenii" (Rom. 5, 12), tot aşa, prin harul Unuia singur, a venit răscumpărarea care dă viaţă tuturor oamenilor (Rom. 5, 17—19).

Adam este părintele familiei neamului omenesc. În el se află toti oamenii. Orice ascultare sau neascultare a lui este solidară cu toţi urmaşii. Prin neascultarea lor, protopărinţii introduc în existenţă vrăjmăşia naturii, iar în firea omenească moartea sufletească urmată de moartea trupească şi osînda veşnică.

Urmările neascultării, ale ieşirii omului din armonie cu Dumnezeu, nu sînt însă menite să dureze veşnic. Osînda nu trebuie considerată ca o pedeapsă pentru totdeauna. Căci însuşi Dumnezeu a zis: „Vrăjmăşie voi pune între tine şi femeie, între sămînţa ta şi sămînţa ei. Aceasta îţi va zdrobi capul, iar tu îi vei înţepa călciiul" (Fac. 3, 15). Reţinînd această primă veste bună, Protoevenghelul, Adam a rămas în nădejdea că Dumnezeu va preschimba tot răul în mijloc de mîntuire. De aceea, păstrînd perspectiva mîntuirii, el dă celei prin care a venit păcatul în lume nu numele de „moarte", ci Eva, adică viaţă, „maică a tuturor celor vii" (Fac. 3, 20).

2. În aceeaşi speranţă a mîntuirii, patriarhii, dreptii şi profeţii Vechiului Testament suportă toate greutăţile, durerea şi moartea trupului ca pe un leac firesc îngăduit de Dumnezeu celor bolnavi. Căci, potrivit Sf. Scripturi, moartea a venit „ca să nu fie nemuritor păcatul". Cugetînd ei, patriarhii, asupra rostului morţii au valorificat, pilduitor, posibilitatea de-a rămîne în dialog ascultător cu Dumnezeu.

Ascultînd de cuvîntul lui Dumnezeu, patriarhul Noe construieşte o corabie în care se salvează pe sine şi pe ai săi de la moarte prin înec. Pentru ascultare şi smerenie patriarhul Avraam, care se socotea pe sine „pămînt şi cenuşă" este binecuvîntat întru urmaşii săi

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Răţulea

Adunarea generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor

— Canberra, Februarie, 1991 —

La Canberra, capitala Australiei, a avut loc între 7 şi 20 Februarie a.c. cea de a 7-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. 311 Biserici membre din întreaga lume, la care s-au adăugat alte 5 noi Biserici ce au devenit cu această ocazie membre ale Consiliului Ecumenic au dezbătut tema principală a Adunării, intitulată: „Vino Duhule Sfinte, înnoieşte creaţia Ta". Pentru prima dată Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi-a ales ca temă pentru o adunare generală un aspect al pnevmatologiei, o temă legată de Duhul Sfînt, cea de a treia persoană a Sfintei Treimi. Tema însăşi ca şi titlul ei, împreună cu cele ale subtemelor au fost inspirate din Tradiţia ortodoxă, fiind împrumutate din diferite rugăciuni sau luate direct din Sfînta Scriptură.

În meditaţie, rugăciune şi reflecţie teologică, delegaţii Bisericilor s-au aplecat asupra temei, căutînd mesajul teologic ca pe o speranţă salvatoare a omului şi a creaţiei ameninţată de distrugere. Cauza acestei situaţii devenită catastrofală este păcatul sub diferitele lui forme, care implică suferinţă. Redresarea situaţiei presupune un nou stil de viaţă, care trebuie să aibe la bază pocăinţa şi întoarcerea la Dumnezeu. O reînnoire a vieţii omului va duce la o reînnoire a naturii, a creaţiei în general. Din punct de vedere teologic între om, ca parte a creaţiei şi restul acesteia a fost stabilit de la început, prin voinţa Creatorului, un raport armonic de interdependenţă. Căderea omului în păcat a atras după sine şi degradarea creaţiei ca o consecinţă firească a raportului amintit. Restabilirea dimensiunii spirituale a relaţiei omului cu Dumnezeu va duce la o reconsiderare spirituală a naturii şi a creaţiei în totalitatea ei.

Îndemnul dat strămoşilor noştri logic. Expresia „stăpîniţi pămîntul" a fost privită mult timp ca un îndemn la dominare, la supunere oarbă, la exploatare iraţională, fapt ce a condus la distrugerea armoniei dintre om şi creaţie. Creaţia a fost privită ca obiect opus individului puternic, înarmat cu tehnica cea mai modernă, pornit să cucerească, să domine, să supună. Dîndu-şi seama de consecinţele unei astfel de interpretări, exegeza actuală priveşte cuvintele: „supuneţi pămîntul" dintr-o perspectivă spirituală. Este vorba de creaţie ca mediu de desfăşurare a activităţii omului, acesta fiind el însuşi parte a creaţiei. Raportul dintre om şi semeni. dintre om şi natură este dominat în noua interpretare teologică de aspectul spiritual, responsabil şi raţional, fapt pentru care omul a fost numit coroana creaţiei. În acest raport, creaţia nu este obiect ci partener, iar relaţia dintre cei doi trebuie să oglindească armonia partenrilor ce se cunosc, se înţeleg, se ajută şi se respectă reciproc. Pocăinţa şi întoarcerea spre Dumnezeu trebuie să ne ducă la o nouă înţelegere a creaţiei şi la invocarea: Duhule Sfinte, dătătorule de viaţă, păstrează creaţia Ta, a constituit tema secţiei întîia. Un raport nou între om şi natură, între economie şi ecologie, bazat pe dreptate, pace şi păstrarea creaţiei trebuie găsit şi promovat.

Aspectul „Duhul Adevărului, eliberează-ne", a format tema secţiei a doua, în care libertatea a fost privită ca un dar deosebit al Duhului Sfînt şi în acelaşi timp ca o chemare, ca o vocaţie. În Iisus Hristos şi prin puterea Duhului Sfînt sîntem eliberaţi de păcat şi în acelaşi timp devenim liberi faţă de forţele răului ca şi de ori ce fel de autortiate abuzivă, de opresiune şi tentaţia de dominare, de asuprire şi înşelare a semenilor. Duhul Adevărului (Ioan 16, 13) ne oferă o nouă viziune a lumii, ne ajută să mărturisim şi mai ales să trăim Evanghelia libertăţii, recunoscînd drama pe care o experiem prin diviziunea actuală a Bisericilor. Acelaşi Duh Sfînt ne ajută să recunoaştem neadevărul, iar faptul că mulţi dintre noi sînt prizonierii diferitelor forme de nedreptate ne face să fim atenţi la „suspinul creaţiei" (Rom. 8, 22) şi ne deschide calea spre o lume mai dreaptă.

Ordinea existentă în lume nu este deloc mulţumitoare, pentru că ea duce la dominare econo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. dr. Mircea Basarab,
München

NICOLAE TITULESCU

La 17 martie s-a împlinit o jumătate de veac de cînd a trecut în eternitate departe de ţară, în exil în sudul Franţei, Nicolae Titulescu, cel mai mare diplomat român şi în acelaşi timp unul dintre cei mai renumiţi din lume. Multe dintre ideile sale cu prvire la independenţă, suveranitate, integritate teritorială susţinute cu tenacitate şi-au păstrat valabilitatea pînă în zilele noastre.

După absolvirea în mod strălucit a studiilor juridice la Paris, devine profesor suplinitor de drept civil, la Universitatea din Iaşi, la numai 22 de ani, iar în 1909 se transferă la aceeaşi catedră la Bucureşti. La Iaşi îşi începe atît activitatea ştiinţifică cît şi cea publicistică (a debutat la „Cronica" din Bucureşti), iar în 1907 editează cîteva numere din ziarul propriu „Ţăranul", în paginile căruia trata situaţia economică şi socială a ţărănimii, dînd dovadă de multă înţelegere faţă de ţăranii răsculaţi, atunci cînd unii dintre ei i-au pricinuit mari pagube pe moşia sa.

1912 reprezintă un an de cotitură, întrucît intră în viaţa politică ca deputat de Romanaţi din partea Partidului conservator-democrat condus de Take Ionescu. Datorită talentului oratorit în scurt timp cucereşte stima atît din partea partizanilor cît si a adversarilor. Iată ce declara Take Ionescu, unul dintre cei mai mari oratori, despre Nicolae Titulescu: „Un mare, un extraordinar talent s-a ridicat la tribuna românească, şi acest talent este al nostru. Nu numai că Titulescu a făcut ieri începutul cel mai strălucitor în istoria elocinţei parlamentare a României, dar acest început l-a clasat deopotrivă gînditor şi orator."

Odată cu intrarea României în război de partea Antantei, N. Titulescu a sprijinit din toate

(Continuare în pag. a 2-a)

Mihai Sofronie

Cateheză la Sfînta Taină a Pocăinţei

I. *Pregătirea aperceptivă*

Cunoscînd slăbiciunile firii omeneşti supusă păcatului, Mîntuitorul, pe lîngă Taina Botezului, a Mirului şi a Euharistiei, a mai-instituit încă un mijloc de dobîndire a harului divin spre însănătoşirea firii căzută în păcat.

II. *Anunţarea temei*

Aceasta este Taina Pocăinţei, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. *Tratarea*

În general pocăinţa exprimă regretul faţă de o faptă rea săvîrşită, dînd expresie vinovăţiei ce apasă conştiinţa, datorită păcatului. Acest regret se îndreaptă spre Dumnezeu sub forma căinţei, în scopul dobîndirii iertării aducătoare de linişte şi pace sufletului. În felul acesta, pocăinţa este întîlnită la toate religiile, exteriorizată în forme deosebit de variate. Pregătind „calea Domnului", pocăinţa era tema predicii Sfîntului Ioan Botezătorul. Chiar şi Mîntuitorul îşi începe activitatea Sa cu cuvintele: „Pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Matei 4, 17). Altfel spus, întîmpinaţi împărăţia lui Dumnezeu nu oricum, ci prin schimbarea vietii, a modului de a gîndi, de a simţi, de a voi, de a făptui . . .

Pe lîngă acest aspect, Mîntuitorul imprimă pocăinţei şi un caracter special, deosebit de cel cunoscut pînă la El, şi anume cel de Sfîntă Taină, ca purtătoare a harului iertării şi dezlegării de păcate. Pocăinţa astfel înţeleasă a fost practicată la început de către Mîntuitorul în cadrul activităţii Sale mesianice, prilejuită de acordarea vindecărilor prin iertarea păcatelor. A fost apoi făgăduită ca un lăsămînt divin Sfinţilor Apostoli în calitatea lor de continuatori ai activităţii Sale în lume, cînd le-a spus „Amin grăiesc vouă: oricîte veţi lega pe pămînt, vor fi legate şi în cer şi oricîte veţi dezlega pe pămînt, vor fi dezlegate şi în cer" (Matei 18, 18 şi 16, 19). Puterea de a lega şi dezlega păcatele oamenilor a fost acordată însă de către Mîntuitorul Sfinţilor Apostoli abia după ce a cîştigat harul sfinţilor. Şi aceasta se întîmplă după învierea Sa cînd adresîndu-se Sfinţilor Apostoli, „a suflat asupra lor şi le-a zis: luaţi Duh Sfînt, cărora veţi ierta păcatele, vor fi iertate, şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute" (Ioan 20, 22—23). De atunci Taina Pocăinţei a fost neîntrerupt aplicată în viaţa credincioşilor de către Biserică, prin urmasii autorizaţi ai Sfinţilor Apostoli, adică prin episcopi şi preoţi.

Ca Sfîntă Taină, Pocăinţa are patru faze. La început este căinţa sau regretul pentru păcatul săvîrşit. Apoi urmează mărturisirea păcatelor, fapt pentru care Taina Pocăinţei se mai numeşte şi Mărturisire, sau Spovedanie

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

49643

Scrisorile Avvei Ammoná (I)

(Urmare din pag. 1-a)

cearnă, să-l priceapă. Şi va vedea oricine cît de mult are de folosit din învăţătura lor.

După ce va fi urmat Sfîntului Antonie în fruntea obştii de eremiţi din pustia sketică, care şi-l revendicau drept stareţ, Avva Ammoná a cedat locul *Avvei Pitirion* (Historia Monachorum, XV, Bruxelles, 1971, p. 111), el devenind probabil episcop de *Oxyrync*, după cum ne informează un mss. siriac aflat la Vatican (Vat. 126, din anul 1223). S-ar putea deci ca cele 14 scrisori către ucenicii din pustie să le fi scris din calitatea sa de episcop. Pe vremea aceea, din fericire, se mai întîmpla ca monahi îmbunătăţiţi duhovniceşte, trăitori din fragedă tinereţe în pustie, deci fără academii şi doctorate (vezi scris VIII, 2 şi XIII, 6), să fie aleşi episcopi şi peste mireni, dar fără să-şi uite îndatorirea de părinţi duhovniceşti ai celor rămaşi în pustie, pe care îi vizitau şi le scriau scrisori, precum făcea Avva Ammoná.

E şi aceasta o dovadă în plus, că nevoitorii din pustie erau modele şi pentru mireni, şi că mirenii îi căutau şi-i aduceau între ei, cînd socoteau că le pot fi de folos. Asemenea cazuri mai sînt totuşi şi în zilele noastre, cînd monahi ajunşi episcopi nu uită să se întoarcă, măcar pe calea scrisului, către fraţii lor din mănăstiri!

Din scrisorile Avvei Ammoná vom căuta să desprindem cu deosebire două idei: 1. *Care erau mijloacele pe care le-a identificat el ca mijloace deschizătoare de suflet pentru primirea Duhului Sfînt?* şi 2. *Care erau roadele care se obţineau prin acele mijloace, şi în ce „stare" nouă îl ridicau ele pe cel care le practica?*

Cred că din aceste două teme, destul de risipite în cele 14 scrisori, dar pe care noi le vom desprinde şi vom încerca să le sistematizăm, vor avea de învăţat cîte ceva şi monahii, şi mirenii, fiecare alegîndu-şi-le pe cele specifice lor. Dom Bernard Outtier şi Dom Lucien Regnault, călugări de la Solesmes (Franţa), cred că scrisorile Avvei Ammoná conţin o anumită prospeţime şi autenticitate, care vine din viaţa de toate zilele a monahilor simpli, şi nu sînt încă tributare intelectualilor, care vor popula mai tîrziu pustiul, şi vor încerca scheme şi sistematizări, citîndu-l în această privinţă pe Evagrie (*Lettres de Pères du désert*, 1985, Ab. de Bellefontaire, p. 9, 10).

Observaţia mi se pare pertinentă. Cînd au apărut sistematizările şi schemele, şi cînd s-a născut chiar o disciplină numită *Ascetica şi Mistica*, cu trepte şi metode, a apărut şi pericolul transformării a ceea ce era geniu şi simplu, viaţă şi luptă duhovnicească, într-o metodă mecanică de care, oricît am vrea să ne eliberăm, nu putem, şi astfel, fără voia noastră şi împotriva adevărului, intrăm într-o competiţie nepotrivită cu yoga, cu zen şi cu alte practici orientale cu care nu avem mai nimic în comun. Căci asceza şi mistica creştină, ortodoxă îndeosebi, nu urmăreşte liniştea vidului, ci liniştea plinătăţii, a comuniunii cu Dumnezeu.

Avva Ammoná vine aşadar de dinainte de nasterea sistemelor, a metodelor, a şcolilor, şi e prin urmare cu atît mai interesant. E dinainte nu numai de Evagrie, dar şi de Grigorie Sinaitul, şi de Simion Noul teolog şi de Grigorie Palamas şi de Paisie Velicicovschi şi de toată mistica rusă din secolul al XIX-lea. În mod sigur n-a citit nici un tratat de *Ascetică şi Mistică*, aşa că nu va urma în scrisorile sale treptele formale pe cale le indică acestea pentru atingerea îndumnezeirii, a lui *Theosis*. Poate de aceea el nici nu vorbeşte despre aceasta. E drept însă că îi dă alte nume. O descoperise deci. Singur. Ceea ce înseamnă că, la vremea lor, pentru raţiuni de studiu mai mult decît de îndrumare duhovnicească, şi treptele din tratate îşi au rosturile lor. Şi-l au pentru că prea sîntem obişnuiţi să gîndim în scheme şi să ne organizăm astfel gîndirea şi cunoştinţele. Viaţa duhovnicească însă, cea trăită, rămîne mereu în afara schemelor şi a sistemelor, în seama părintelui duhovnicesc şi a celui ce se constituie în ucenic, uitînd de orice schemă şi de orice sistem, dacă cumva au luat cunoştinţă de aşa ceva înainte de a porni la drum. Vom vedea că tot cam în felul acesta gîndea şi Avva Ammoná. Ceea ce, din nou, nu vrea deloc să desfiinţeze experienţele ulterioare — sperăm să ne referim şi noi la ele, mai tîrziu — dar e bine să ştim ce le-a stat la bază, cum a fost la început, cînd doritorii de desăvîrşire nu aveau în faţă decît Sfînta Scriptură, în special Noul Testament, dar nu numai pe el, şi, dintre cei cu o experienţă asemănătoare pe Sfîntul Pavel, care e, de fapt, imboldul, impulsul, părintele misticii. El cumulează experienţa luminii de pe drumul Damascului, cu urcarea pînă în al treilea cer. E drept că şi Sfîntul Ioan a fost pe Tabor, şi că şi experienţa lui împreună cu a celorlalţi doi a fost valorificată în mistica ulterioară ortodoxă, cînd s-a ajuns să se teologizeze despre lumina şi energiile necreate, mai ales în secolul al XIV-lea (Grigore Palams).

* * *

Pornind de la scrisorile Avvei Ammoná, să încercăm să aflăm cu ce s-au confruntat la început primii asceţi din pustie? Care le-au fost primele obstacole? Cu ce au trebuit să lupte îndeosebi şi cum şi-au dobîndit şi şi-au apărat virtuţile, ca să se facă plăcuţi lui Dumnezeu şi să intre în ceata sfinţilor? *Căci pustia asta a fost: o şcoală a sfinţeniei.* Şi pentru toţi a fost obligatoriu *Abecedarul*, înainte de a ajunge la treptele mai înalte. Avva Ammoná a fost, ca ucenic al marelui Antonie, unul din primii profesori. Scrisorile pot fi considerate ca un astfel de *Abecedar* al iniţierii în viaţa duhovnicească, dar şi ca un curs de sinteză, prin corespondenţă, după ce a trebuit să ia în primire o episcopie. Putem presupune că şi ucenicii îi scriau, deşi scrisorile lor nu s-au păstrat. Dar văzînd textele scrisorilor lui, constatăm uşor că era bine informat şi că nu le dădea numai sfaturi *în general*, ci adesea se referea la situaţii anume, oferindu-le soluţii sau promiţîndu-le vizite, atunci cînd cauzele în discuţii erau mai grele. Sau, dacă nu-i scriau, în orice caz din cînd în cînd îl vizitau, şi îi povesteau despre traiul şi problemele lor duhovniceşti.

a. *Căderea în ispite*, de care s-au lovit de la bun început, a fost prima plîngere pe care i-o vor fi adresat ucenicii, întrebîndu-l cum să scape de ele. Bătrînul nu se arată nici surprins, nici scandalizat: *„Ştiu că vă doare inima* — le scrie el — *pentru că aţi căzut în ispite, dar dacă le veţi suporta cu curaj, veţi avea bucurii"*. Şi le explică cu răbdare că ispitele sînt inevitabile, că ele se înteţesc pe măsura progresului pe care îl fac în virtute, că sfinţii toţi au trecut prin astfel de încercări, şi că fiecare binecuvîntare a lui Dumnezeu sub forma vreunui dar e de îndată contracarată de o intervenţie a „duşmanului", ca să-l facă pe monah să piardă darul acela. Îi îndeamnă să-şi aducă aminte că şi Iacov, cînd a fost binecuvîntat de tatăl său, a fost urît de Isav şi acesta s-a gîndit să-l omoare, dar Domnul l-a salvat (Fac. XXVII, 41 şi urm.).

Avva Ammoná îi mai încredinţează pe ucenici că dacă îi luptă ispitele, înseamnă că Dumnezeu îi are în atenţie. Să se roage (Iac. V, 13), căci toţi sfinţii au apelat la Dumnezeu cînd s-au aflat în ispite. Şi să fie siguri că nimeni nu va fi ispitit mai presus de puterile lui de rezistenţă, şi de capacitatea de a le învinge (I Cor. X, 13). El le aduce aminte că chiar Avva Antonie a spus că nimeni nu va intra în Împărăţie fără să fi trecut prin ispite.

Cu acest prilej Avva Ammoná enunţă şi un principiu care va deveni apoi firul roşu al întregii strategii a luptei pentru desăvîrşire, unul din pilonii din totdeauna ai spiritualităţii ortodoxe: *„pentru a înainta în viaţa duhovnicească, supuneţi-vă îndrumătorilor voştri"*, adică duhovnicilor (Scris. IX, 3). Numai aşa vor depăşi ispitele şi nu vor cădea în starea acelora care poartă doar haina, chipul din afară, dar îi neagă virtutea (I Tim. III, 5).

Despre toate cele de mai sus, Avva Ammoná vorbeşte în Scrisoarea a IX-a. În Scrisoarea a XI-a devine mai specific şi se referă la o anumită ispită care îi chinuia pe unii din ei, şi anume aceea de a pleca de acolo de unde erau, *de a-şi schimba locurile de nevoinţă*. Se ştie că vechii nevoitori ai pustiei puneau mare preţ pe statornicie. Aceasta era proba răbdării, a mulţumirii cu ce aveau, şi cu locul în care erau, că doar nu aveau pe pămînt cetate stătătoare, şi nu plăcerea locului era ceea ce era de căutat. Şi Avva Antonie numise ca una din cele trei condiţii de a plăcea lui Dumnezeu: *„ori în ce loc vei şedea, să nu te mişti degrabă"* (Patetic, Antonie, 5). O apoftegmă asemănătoare ni s-a păstrat şi de la Avva Ammoná:

„Unor fraţi li s-a întîmplat o scîrbă la locul lor, şi vrînd să-l părăsească s-au dus la Avva Ammoná. Şi iată bătrînul mergea cu corabia pe apă şi văzîndu-i umblînd pe marginea rîului, a zis corăbierilor: Scoateţi-mă la uscat! Şi chemînd pe fraţi le-a zis lor: Eu sînt Ammoná la care voiţi să mergeţi. Şi mîngîindu-le inimile lor, i-a făcut de s-au întors înapoi de unde ieşiseră. Căci nu aveau pricină de vătămare de suflet, ci scîrbă omenească" (*Pateric*, Ammoná, 5).

E drept că unii Bătrîni îndemnau şi la schimbarea locului, dar numai atunci cînd li se punea mîntuirea în primejdie, din cauza locului inundat de ispite de neînlăturat. Ceea ce nu era cazul cu aceşti fraţi. Aceştea aveau unele neînţelegeri între ei sau cu alţii, care le provocau doar „mîhnire omenească". Avva Ammoná le-a scris în Scrisoarea XI-a: *„Dacă veţi pleca acum, nu veţi mai face nici un pas înainte în viaţa voastră duhovnicească, pentru că nu urmăriţi voia lui Dumnezeu. Plecaţi de lîngă părintele care îndrumă sufletele voastre şi el nu va pleca cu voi... Şi dacă urmărim voile noastre, Dumnezeu nu va mai trimite puterea Sa, care face pe tot omul să înainteze"*.

Bun psiholog, Avva Ammoná ştia că ei pretextau în sinea lor că, plecînd, urmăresc progresul lor sufletesc, de aceea le revine posibila întîmpinare, arătîndu-le că se află în eroare: *„Eroarea credincioşilor şi iluziile lor se justifică întotdeauna prin pretexte de progres"*. Şi pe Eva diavolul a înşelat-o cu pretextul că de vor mînca, ea şi Adam, din pomul oprit „vor fi ca Dumnezeu"! (Fac. III, 5). Şi apoi Avva Ammoná le dă ucenicilor şi un exemplu din Proverbele lui Solomon: *„Unele căi sînt drepte în ochii omului, iar sfîrşitul lor sînt căile morţii"* (Prov. XIV, 12), tristeţea şi ruşinea.

Prin aceasta voia să-i aducă la ascultare de duhovnc. Şi cum ei îl socoteau chiar pe dînsul duhovnicul lor, îi roagă să nu plece pînă cînd nu va veni el la dînşii să stea de vorbă: *„Nu vă îndepărtaţi pînă ce voi veni eu la voi"*. Şi ca să-i convingă le dă o asigurare: *„Căci în această privinţă eu cunosc mai bine decît voi voinţa lui Dumnezeu"*. E interesant mai departe cum explică Bătrînul că se cîştigă cunoaşterea voinţei lui Dumnezeu: *„Dacă omul nu renunţă la toate voinţele sale şi nu se supune părinţilor săi după Duh, nu poate înţelege voinţa lui Dumnezeu. Şi chiar dacă ar înţelege-o, îi va lipsi puterea de a o împlini"* (Scris. XI, 2, 4).

Era desigur o explicaţie, dar şi un îndemn. *„Căci dacă eu, părintele vostru, nu m-aş fi supus mai întîi părinţilor mei duhovniceşti, Dumnezeu nu mi-ar fi descoperit voinţa Sa"* (Scris. XI, 5).

b. *Lupta cu propria voinţă* a fost resimţită de la început de cei retraşi cu scopul de a se desăvîrşi. Dar cu cine exercitau ei această renunţare, de vreme ce se aflau în pustie? Cunoscutul specialist în spiritualitatea orientală, I. Hausherr, crede pe bună dreptate că cea care punea în ordine lupta cu propria voinţă era ascultarea de duhovnic (*Direction spirituelle en Orient autrefois*, Roma, 1955, p. 163). Dacă n-ar fi existat duhovnicul, cum şi-ar fi controlat ucenicul starea voii sale, renunţarea la ea, sau afirmarea ei? Isihia, singurătatea, liniştea, cel puţin în stadiul de ucenicie, presupune existenţa a cel puţin doi. Unul singur putea greşi fie prin exces de libertate, fie prin exces de renunţare. Şi într-un caz şi în celălalt îşi făcea voia sa.

Aşadar vom constata încă o dată că prezenţa duhovnicului în procesul desăvîrşirii creştine e atestată din cea mai adîncă vechime.

Cum a apărut cel dintîi duhovnic? Află oricine trece prin viaţa Sfîntului Antonie cel Mare, aşa cum a fost ea scrisă de Sfîntul Atanasie al Alexandriei. Avva Ammoná îi fixează însă şi originea biblică. Într-un cuvînt din Pateric citim: *„A fost întrebat Avva Ammoná: care este calea cea strîmtă şi îngustă"? Şi răspunzînd a zis: „Calea cea strîmtă şi îngustă este aceasta: să-şi silească cineva gîndurile sale şi să-şi taie voile sale pentru Dumnezeu". Aceasta este ceea ce s-a zis de Apostoli: „Iată noi am lăsat toate şi am venit după Tine"* (Matei XIX, 27, Pateric, Ammoná, 11). Prototipul duhovnicului este însuşi Mîntuitorul.

Într-una din scrisori Avva Ammoná descrie rolul duhovnicului nu numai ca învăţător, sau ca unul care „taie voia" ucenicului, spre a-l disciplina, ci îl descrie *ca model* de imitat, şi pleacă chiar de la el însuşi. *Veţi progresa în măsura în care mă veţi imita"*. Şi mai departe se explică: *„Cer lui Dumnezeu ca ceea ce mi-a dat mie, părintele vostru, să vă dea şi vouă, şi mă rog să vă pot descoperi şi celelalte taine pe care nu vi le pot descoperi prin scrisoare"*. Şi îi roagă la sfîrşit să nu primească în inimile lor gînduri de îndoială (Scris. VIII, 1) în legătură cu aceasta.

Dar Scrisorile Avvei Ammoná ne vor mai spune încă multe alte lucruri, atît despre duşmanii lucrării desăvîrşirii creştine, cît şi despre roadele biruinţei nevoitorilor. La ce pot ei ajunge, şi de ce daruri dumnezeieşti se pot învrednici. Ne vom mai întîlni aşadar cu Avva Ammoná.

Adunarea generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor

(Urmare din pag. 1-a)

la aşezarea lor în rai: „Fiţi roditori şi vă înmulţiţi şi umpleţi pămîntul şi-l stăpîniţi..." (Gen. 1, 28) a fost adeseori fals interpretat din punct de vedere teomică, fără să ţină seama de problema ecologică, a mediului înconjurător, provocînd migraţii masive şi se termină de multe ori prin conflicte armate, prin războaie. Ca şi creştinii, noi tindem spre o lume în care să fie respectată pacea, dreptatea, libertatea şi prin acestea să fie salvată creaţia de la distrugerea iminentă în faţa căreia se găseşte acum.

Secţia a treia şi-a desfăşurat lucrările sub titlul „Duhul unităţii, împacă poporul Tău", subliniind faptul că Dumnezeu ne-a împăcat cu El în Iisus Hristos, încredinţîndu-ne şi nouă misiunea împăcării (2 Cor. 5, 18). Titlul temei reprezintă o invocare a Duhului Sfînt ca ajutor în surmontarea diviziunilor existente ce ne împiedică să ajungem la unitate, la comuniune. Împăcarea, reconcilierea se împlineşte ori de cîte ori recunoaştem, asemenea lui Zaheu vameşul că am comis nedreptate şi sîntem dispuşi să reparăm, să îndreptăm păcatul nostru faţă de aproapele prin faptă bună. Împăcîndu-ne cu Dumnezeu şi cu oamenii facem posibilă realizarea unităţii, a comuniunii noastre cu Duhul Sfînt. Împăcarea are la bază participarea noastră la viaţa comunitară a lui Dumnezeu întreit în persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt. Creştinii trebuie să fie uniţi cu Dumnezeu şi unii cu alţii prin domnia lui Iisus Hristos şi puterea Duhului Sfînt. Biserica nu este altceva decît o pregustare a comuniunii noastre în Dumnezeu.

Unitatea Bisericii, koinonia se exprimă în mărturisirea comună a credinţei apostolice, într-o viaţă sacramentală comună, al cărei început îl constituie un singur botez pentru a se ajunge la celebrarea în comun a Euharistiei. Este vorba deci de o viaţă comună în care recunoaşterea tainelor şi reconcilierea membrilor joacă un rol preponderent. O comunitate reconciliată şi reînnoită prin puterea Duhului Sfînt constituie scopul şi misiunea Bisericii. În multe părţi însă religia a devenit sursă a discordiei, a neînţelegerii, alimentînd numeroase conflicte.

În sfîrşit, ultima secţie a avut ca temă „Duhurile Sfinte, transformă-ne şi ne sfinţeşte" pornind de la chemarea Sf. Pavel, care ne îndeamnă să nu ne „potrivim cu acest veac", să nu încheiem compromisuri cu lumea prezentă, ci, păstrîndu-ne afinitatea spirituală, să putem cunoaşte voia lui Dumnezeu, care duce la transformarea şi sfinţirea noastră. Întreaga spiritualitate creştină este înrădăcinată în Taina Botezului care ne aduce aminte şi în care trăim moartea şi învierea lui Hristos. Prin Botez, noi murim şi înviem cu Hristos, murim păcatului şi înviem, chemaţi fiind prin puterea Duhului Sfînt pe care-L primim cu această ocazie, la o viaţă nouă. În teologia ortodoxă, Duhul Sfînt nu este despărţit de celelalte persoane ale Sf. Treimi, de Tatăl şi de Fiul. Duhul Sfînt este puterea lui Dumnezeu ce dinamizează Biserica pentru ca aceasta să-şi poată îndeplini misiunea. Sf. Scriptură deja face distincţia clară între Duhul Sfînt şi alte duhuri binefăcătoare sau demonice (I Ioan 4, 1—6). Duhul Sfînt purcede de la Tatăl şi este trimis în lume de către Fiul, însufleţind şi conducînd comunitatea creştină de la Rusalii şi pînă la sfîrşitul veacurilor la tot Adevărul, ajutînd-o să-l înţeleagă şi sfinţind-o prin darurile Sale. Sfîntul Duh este cel ce însufleţeşte trupul lui Hristos, poporul lui Dumnezeu spre o viaţă nouă, sfinţindu-l şi arătîndu-l ca semn bineplăcut lui Dumnezeu printre neamuri. Această transformare a poporului lui Dumnezeu, a Bisericii, din care fac parte toţi membrii ei, mireni şi clerici, trebuie să ne facă sensibili faţă de cei în suferinţă, de cei marginalizaţi.

2. Ca şi altă dată, în situaţii similare, tema principală a trebuit să facă loc unor aspecte şi preocupări actuale. Rînd pe rînd, delegaţii şi-au exprimat îngrijorarea faţă de războiul din Golful Persic, care a urmărit aproape ca o umbră lucrările Adunării. Aborigenii, populaţia băştinaşe a Australiei, ne-au făcut atenţi asupra culturii lor ameninţată cu pieirea şi asupra drepturilor lor din ce în ce mai restrînse; un aspect al nedreptăţii sociale şi politice, care a dominat întrunirea de la Comberra. Problema discriminării rasiale şi a apartheid-ului faţă de care Adunarea a fost sensibilizată de delegaţiile Bisericilor din Africa a apărut, de asemenea, pe ordinea de zi. Tot o problemă de mare actualitate a constituit-o şi îngrijorarea participanţilor din Oceanul Pacific, ameninţaţi în existenţa lor de experienţele nucleare şi de faptul că regiunea devine un depozit mondial de arme şi reziduri nucleare ce prezintă un permanent pericol pentru viaţa oamenilor şi mediului înconjurător. „Oceanul păcii" a devenit un „lac nuclear" cu repercursiuni ecologice catastrofale. N-au lipsit din preocupările Adunării nici conflictele interne ale Uniunii Sovietice: Ţările Baltice, Ucraina şi problema Uniatismului, Georgia sau nemulţumirile din Armenia. Participarea în număr mare a femeilor a avut ca urmare impunerea unor delegate în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic, precum şi discutarea unor aspecte legate de participarea femeii în viaţa Bisericii şi a societăţii. Cu bucurie a fost salutată şi mişcarea ecumenică a tineretului precum şi perspectiva Adunării mondiale a tinerilor şi studenţilor prevăzută pentru anul 1992.

3. Adunarea de la Camberra a apărut multora ca lipsită de o linie teologică precisă. Cuvîntul criză a survenit adeseori în discuţiile din pauzele şedinţelor. Ortodocşii au depus în scris chiar cîteva din reflecţiile lor.

Prea adeseori, teologia personală, emoţională, de natură populară şi în unele cazuri confuză a căutat să se impună în detrimentul teologiei clasice. S-a observat cu durere lipsa unei distincţii clare între teologia clasică şi teologia contextuală. Preocupaţi prea mult de ultima, unii au pierdut perspectiva mai largă a primei. Din prima zi încă s-a remarcat o regretabilă confuzie între existenţa diferitelor duhuri şi Duhul Sfînt, primele fiind considerate drept icoane ale celei de a treia persoane a Sfintei Treimi. S-a ajuns chiar la forme ale unui sincretism regretabil, în care invocările duhurilor apelor, mărilor şi ale pămîntului au fost înşirate alături de Duhul Sfînt sau au fost substituite acestuia. A lipsit deci la unii o teologie precisă a Duhului Sfînt, capitol în care teologia orientală ortodoxă are contribuţii remarcabile. Sfîntul Duh n-a fost prezentat de către mulţi, aşa cum era normal, în legătură cu Tatăl de la care purcede şi cu Fiul peste care se odihneşte. Pnevmatologia a fost adeseori izolată de hristologie şi de teologia Sfintei Treimi, greşeală ce s-a continuat apoi în discuţiile ce au avut loc în grupe şi subgrupe. Prea adeseori competenţa a fost trecută cu vederea, dîndu-se prioritate amatorismului, iar exigenţa exegezei teologice a trebuit să cedeze pasul aspectelor ecologice, politice şi sociale ale problemei, fără îndoială importante pentru creştini, dar nu în măsură să suprime baza teologică.

De asemenea, unii dintre vorbitori n-au reuşit să exprime o ecleziologie precisă, ajungîndu-se la confuzii între Biserică şi mişcarea contextuală a unei comunităţi de bază. S-a obiectat în repetate rînduri că însăşi referatele ce prezentau sinteza discuţiilor au fost lipsite de o ecleziologie clară, ele conţinînd doar elemente ecleziale.

Ortodocşii au regretat diluarea substanţei teologice, pierderea ei uneori în diletantisme sau sufocarea aceteia printr-o accentuare disproporţionată a unor aspecte ce decurg din baza teologică. S-a avut chiar impresia că în cadrul lucrărilor s-a manifestat o tendinţă de a marginaliza însăşi mărturisirea de bază a Consiliului Ecumenic, acesta riscînd, printr-o astfel de atitudine, să-şi piardă rolul său de instrument în serviciul unităţii. Numeroase documente ale Consiliului ecumenic, au mai obiectat ortodocşii, n-au o idee clară sau le lipseşte cu totul concepţia despre un Dumnezeu trinitar, despre mîntuire, despre Biserică, despre om ca chip şi asemănare a lui Dumnezeu. Eforturile depuse de Comisia Credinţă şi Constituţie sînt deosebit de apreciate şi importante pentru ortodocşi, aceştia menţionînd în referirile lor înaintate Consiliului faptul că pe viitor Consiliul nu se poate lipsi de marile sinteze teologice elaborate de mai sus amintita Comisie.

NICOLAE TITULESCU

(Urmare din pag. 1-a)

puterile realizarea idealului naţional, în vederea realzării unirii tuturor românilor într-un singur stat. În timpul refugiului autorităţilor la Iaşi, Titulescu a fost numit ministrul finanţelor (iulie 1917—ianuarie 1918).

În vara anului 1918 s-a îndreptat spre Paris. La 6 septembrie s-a constituit Consiliul Naţional Român ce-l avea preşedinte pe Take Ionescu, iar membrii erau: O. Goga, Traian Vuia, N. Titulescu, C. Mille şi alţii. În continuare a rămas ca expert în delegaţia României care a participat la lucrările Conferinţei de pace de la Paris, iar din martie 1920 la propunerea lui Take Ionescu devine prim delegat şi astfel îşi începe cariera diplomatică, pregătind încheierea păcii cu Ungaria. La 4 iunie 1920 N. Titulescu semnează tratatul de pace de la Trianon, prin care se recunoştea unirea Transilvaniei cu România.

Imediat după ce a repurtat acest succes a fost numit ministru al finanţelor, funcţie ce-a deţinut-o aproape doi ani, în timpul căreia s-a străduit să reglementeze unele relaţii financiare cu anumite state din Occident şi îndeosebi a urmărit reparaţiile de război ce le datora Germania ţărilor învingătoare. În mai 1922 e numit ministru plenipotenţial la Londra şi reprezentantul României la Societatea Naţiunilor, de acum înainte începînd ascensiunea sa diplomatică.

În toată această perioadă Titulescu a luptat din răsputeri pentru apărarea intereselor României, prin participare la consfătuirile europene (Conferinţa interaliată de la Londra, problema optanţilor unguri, Conferinţa de la Lausane — stabilea regimul navigaţiei prin Bosfor şi Dardanele —, pactul Briand-Kellog — tratat general de neagresiune — şi altele). De asemenea Titulescu a sprijinit pactele regionale cum au fost de altfel Mica Înţelegere (România, Jugoslavia şi Cehoslovacia) apoi: Înţelegerea Balcanică.

Ca o recunoaştere a meritelor sale incontestabile în toamna anului 1930 e ales preşedinte al Adunării Generale a Societăţii Naţiunilor, cu care prilej a rostit următoarele: „Daţi-mi voie să văd în gestul spontan al numeroaselor delegaţii care au adus numele meu la preşedinţie, dovada că eforturile constante ale ţării mele, de a organiza în pace şi muncă, o viaţă corespunzătoare marilor principii ale Societăţii Naţiunilor, n-au trecut neobservate de dvs."

După expirarea mandatului de preşedinte la Societatea Naţiunilor e numit în fruntea Ministerului Afacerilor Externe. După luarea puterii de către Hitler în Germania. N. Titulescu intuieşte primejdia şi caută să se apropie de Uniunea Sovietică, fapt ce i-a atras şi animozităţi. Primul pas a fost făcut cu prilejul semnării cu Uniunea Sovietică a Pactului ce definea agresiunea, la proiectul căruia Titulescu a colaborat cu Litvinov, ministrul de externe sovietic. În 1934 se merge mai departe stabilindu-se relaţii diplomatice cu Uniunea Sovietică, cu condiţia respectării intereselor naţionale ale României. Despre semnificaţia acestui act politic iată ce declara N. Iorga: „E fără îndoială un act de o mare importanţă şi el cuprinde o asigurare reală pentru România. Prin el vom putea lucra în marginele unei realităţi cunoscute, pe cînd înainte eram cuprinşi în vagul legendelor. Cine va avea ochii deschişi şi bine deschişi, va folosi desigur din învoiala de astăzi, care poate deschide un capitol mai fericit în viaţa acestor regiuni din estul şi sud-estul Europei asupra cărora s-au abătut furtuni fără a-şi fi istovit pînă astăzi norii. Ar fi nedrept să nu se recunoască succesul urmărit cu răbdare inteligenţă de ministrul nostru de externe şi nu-i vom precupeţi felicitările".

Datorită relaţiilor de amiciţie dintre cei doi miniştri de externe s-a ajuns la un moment dat la un acord secret cu privire la recunoaşterea unirii Basarabiei cu România de către Uniunea Sovietică, în schimbul unei mari sume de bani. Din păcate în 1936 Titulescu a fost destituit şi astfel convenţia a rămas în stare de proiect.

În urma mandatului primit din partea regelui, marele diplomat român a negociat cu Litvinov un pact de asistenţă mutuală cu Uniunea Sovietică. În urma presiunilor interne din partea dreptei politice, cît şi a celor externe — Germania nazistă şi Italia fascistă (cele două puteri erau nemulţumite de poziţia critică adoptată de N. Titulescu la Liga Naţiunilor după agresiunea Italiei asupra Abisiniei) Carol al II-lea a fost constrîns să-l destituie din funcţia de ministru de externe la 29 august 1936, înlăturare ce i-a produs o mare amărăciune.

Profund deprimat Nicolae Titulescu se expatriază în Franţa, stabilindu-se la Cannes, unde se stinge la 17 martie 1941, România pierzînd pe cel mai mare diplomat al său. Ultima dorinţă în testament prevedea să fie înmormîntat la Braşov, doleanţă ce nu i-a fost încă satisfăcută.

„Acum este ceasul să ne trezim din somn"

(Rom. 13, 11)

Unul dintre marii bărbați ai Bisericii creștine din epoca ei de aur a Bisericii Universale, cînd nu se făcea deosebire între Biserica de Răsărit-Ortodoxă și cea de Apus-Catolică, a fost desigur *Fericitul Augustin*, contemporan cu Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Gură de Aur ș.a.

Aurelius Augustinus s-a născut în anul 354 d.Hr. în orășelul Tagaoste din provincia romană Numidia din Africa de Nord, astăzi Suk-Ahras, în Algeria.

Tatăl său, Patricius, făcea parte din conducerea orașului și s-a încreștinat cu puțin înainte de moarte, în anul 371 d.Hr., iar mama sa, Monica, a fost o femeie cu profunde convingeri creștine și cu o viață pe măsura acestor convingeri. Ea a depus mari eforturi pentru convertirea la creștinism a soțului și fiului ei Augustin, stăruință pe care mai tîrziu Fer. Augustin o va descrie în lucrarea sa „Confessiones" — Mărturisiri.

Deși povățuirile, îndemnurile și rugăciunile mamei sale Monica au fost permanente, trăind însă într-o lume în care gîndirea și practicile păgîne erau încă în destulă putere, Augustin a avut o timerețe predominată de „bucurii" carnale, de „sclavia plăcerilor", după cum chiar el va spune, cu regret desigur, în „Mărturisirile" menționate. La vîrsta de 18 ani avînd chiar un copil nelegitim.

Tînărul Augustin și-a însușit totuși o cultură bogată, studiind în orașul natal, în Madaura din apropierea acestuia și în vestita cetate a Cartaginei. Chemările divine nu s-au stins încă în el, ceea ce s-a vădit de pildă mai ales după citirea unei lucrări a lui Cicero, din care a reținut și simțit desigur că adevărata fericire nu constă în satisfacerea unor plăceri trecătoare, ci în bucuria vieții spirituale. Așa se face că începuț să se apropie și de Sf. Scriptură, alunecînd însă în erezia maniheilor, în care va rămîne aproape zece ani. Felul în care maniheii explicau originea răului nu-l satisfăcea însă, așa că frămîntările sale lăuntrice creșteau tot mai mult.

Profesînd gramatica și retorica, Augustin a devenit profesor la Tagaste, apoi la Cartagina, de aici la Roma, iar în anul 384 îl găsim profesor de retorică la Milano, cînd părăsește pe manihei și începe să asculte predicile Sf. Ambrozie.

Momentul culminant din viața tînărului profesor Aurelius Augustinus, al convertirii sale totale la învățătura Evangheliei Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, piatra de hotar a vieții sale, l-a constituit o întîmplare care a avut loc în vara anului 386 d.Hr. cînd, aflîndu-se în grădina casei în care locuia, a auzit glasul unui copil dintr-o casă vecină care-i spunea: „Tolle, lege"=„ia, citește". Luînd Sf. Scriptură și deschizînd-o la întîmplare, Augustin a dat peste textul din Epistola către Romani a Sf. Apostol Pavel, partea finală a cap. 13, în care se spune: „Înțelegeți porunca vremii, căci acum este ceasul să ne trezim din somn, căci acum mîntuirea este mai aproape de noi decît cînd am crezut. Noaptea a trecut, iar ziua s-a apropiat, să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în hainele luminii. Să umblăm ca la lumina zilei, nu în ospețe și în beții, nu întru desfrînări și întru fapte de rușine, nu întru pricini și pizmă, ci vă îmbrăcați întru Domnul nostru Iisus Hristos și purtarea de grijă a trupului să nu o prefaceți spre pofte" (Rom. 13, 11—14).

În urma acestei speciale iluminări, care a fost și roada rugăciunilor mamei sale, Monica, ce l-a însoțit în aceste peregrinări ale sale, Augustin a primit botezul creștin, chiar din partea Sf. Ambrozie, episcopul Milanului sau Mediolanului, cum i se spunea, s-a retras apoi în Africa, pe meleagurile natale, unde-și consacră toată viața slujirii lui Dumnezeu și oamenilor și unde ajunge episcop. În felul acesta, prin viața, prin scrierile multe și variate și prin întreaga sa activitate devine *Fericitul Augustin*, pe care Biserica noastră îl cinstește cu evlavie în 15 iunie din fiecare an.

*

Am socotit potrivit să aducem în atenția stimaților noștri cititori acest scurt fragment din viața Fericitului Augustin, acum în vremea Postului Sf. Paști, pentru cel puțin două motive.

Primul este acela că textul Sf. Ap. Pavel din Epistola către Romani care a stat la baza convertirii depline și definitive la Evanghelia Mîntuitorului Iisus Hristos a Fericitului Augustin, a întoarcerii sale totale de pe cărările lacrimilor mamei sale, aducîndu-i, ca oarecînd Sf. Justin Martirul, pacea sufletului, Biserica noastră, în înțelepciunea și grija sa pentru noi, ni l-a pus spre meditare și nouă, tuturor, chiar la începutul Postului mare în Apostolul care se citește la Sf. Liturghie din Duminica lăsatului sec de brînză, anul acesta 17 februarie.

„Înțeleptul merge pe cărarea vieții care duce în sus — citim la Proverbe 15, 24 — ca să ocolească drumul iadului, care merge în jos". Cuvintele Sf. Apostol Pavel din Epistola către Romani, puse de Sf. Biserică la poarta intrării în Postul Sf. Paști, constituie și pentru noi, așadar, o chemare de a merge „pe cărarea vieții care duce în sus", mai ales acum, în această perioadă de specială luminare, întărire și zidire lăuntrică, constituie și pentru noi, ca și pentru Fer. Augustin, un clopoțel de trezire lăuntrică, de ridicare din amorțeala morală în care ne-a aruncat propaganda materialist-atee, trîmbițată pe toate canalele: presă, radio, televizor, școală etc., generînd păcatele grele sociale de care ne cutremurăm în aceste zile și care, pînă acum aproape o jumătate de secol, erau rarități în viața poporului nostru: peste 1 mil. avorturi în anul 1990, peste 1 mil. de crime așadar, căci, odată conceput omul, este o crimă, fie că-l ucizi la 3 zile, la trei luni sau la o altă vîrstă; aproape alte 800 de alte crime și aproape 500 de tentative de omor; peste 1000 de violuri, peste 2500 de tîlhării și aproape 70 000 de alte infracțiuni, după cum ne spun unele statistici.

Cu adevărat deci *„acum este ceasul să ne trezim din somn"* (Rom. 13, 11), cum ne cheamă atît de stăruitor Sf. Apostol Pavel, „să ieșim din destrămarea în care ne-am cufundat — cum potrivit scria de curînd vice-președintele Academiei Române, prof. Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Să alungăm din noi întunecatele puteri care au fost lăsate să lucreze prea libere în noi, amenințînd echilibrul necesar al puterilor lăuntrice, prin generarea de patimi violente, de ură, de vrajbă, de zavistie, de orgolii și ambiții exacerbate".

Ne aflăm nu numai în Postul Sf. Paști, cînd auzim de atîtea ori, mai ales în cîntările de la strană: „Trezește-te suflete al meu, cel ce dormi", ci și în prag de primăvară, cînd totul renaște, cînd totul se înnoiește, îmbrăcînd haină nouă și curată, moment potrivit, așadar, ca într-adevăr să ne decidem cu toții, oricine am fi și oricum ne-ar chema, pentru a înnoire, pentru o îmbunătățire a vieții noastre morale, pentru ca să redevenim poporul omeniei, așa cum am fost pe tot parcursul istoriei noastre. Este momentul să ne mai reamintim nu numai de sfinții noștri din calendar, ci și de cei netrecuți în calendar, încă, de-un Horea, de-un Brîncoveanu, de-un Bălcescu, de-un Cârțan și atîția alții, care au pus mai presus de orice dragostea lor de neam și de Legea noastră strămbună. „Deșteaptă-te cel ce dormi — ne trezește tot Sf. Apostol Pavel — și te scoală din morți și te va lumina Hristos" (Ef. 5, 14). Și tot el ne atenționează: „Voi sînteți fii ai luminii și fii ai zilei, nu sîntem ai nopții, nici ai întunericului. Drept aceea să nu dormim ca ceilalți, ci să privighem și să fim treji" (I Tes. 5, 5—6).

Al doilea motiv pentru care l-am adus în atenție pe Fericitul Augustin este acela că traiectoria vieții lui pînă la convertire se aseamănă foarte mult cu a multora dintre noi. cu a multor tineri de astăzi, care se lasă prea mult și prea ușor antrenați în plăcerile cărnii, tineri care trebuie ajutați să guste și din bucuriile spiritului și a-și găsi astfel busola dreaptă a vieții lor.

Este momentul ca pe lîngă rugăciune, asemenea fericitei Monica, să declanșăm o susținută lucrare, prin Biserică, prin școală, prin presă și prin alte mijloace de educare în spiritul valorilor morale tradiționale ale poporului nostru, de trezire generală și angajare „pe cărarea vieții care duce în sus", Fer. Augustin, și alți mulți ca el, dovedindu-ne că se poate trece de la rău spre bine, de la păcat la virtute. Să-l ascultăm pe Fer. Augustin spovedindu-se: „Mărturisirile păcatelor mele trecute, pe care, Doamne, mi le-ai iertat și acoperit, ca să mă găsesc pe mine în Tine, schimbînd sufletul meu prin credința și taina Ta atunci cînd sînt citite și ascultate trezesc inima ca să nu doarmă în deznădejde..." Și: „Cui istorisesc eu acestea? Nu Ție, Dumnezeul meu, ci în fața Ta mă adresez neamului meu, neamului omenesc... Și de ce aceasta? Pentru ca, desigur, eu și oricine citește acestea, să cugetăm din ce abis trebuie să strigăm către Tine. Căci ce este mai aproape de urechile Tale, decît o inimă mărturisitoare și o viață în armonie cu credința".

Iată deci că Fericitul Augustin, care și el a cunoscut din plin „chipul veacului acestuia" (Rom. 2, 2), ne vorbește atît de potrivit despre bucuriile negrăite ale trăirii în Dumnezeu, ale vieții în armonie cu credința, chemîndu-ne și pe noi să-i urmăm pilda, spre a ne învrednicii să întrezărim și să gustăm și noi cît de cît din stările lăuntrice la care a ajuns el, stări „unde — după spusa lui — strălucește o lumină pe care n-o cuprinde nici un loc, în care răsună o melodie pe care n-o răpește timpul, unde se gustă o hrană pe care nici o lăcomie n-o împuținează".

Pr. Gh. Papuc

„STAREA VREMII" NOASTRE DUPĂ PATERIC

(Avva Pamvo 15)

Numai cine nu vrea să vadă, nu constată faptul că din punct de vedere moral omenirea traversează un deșert cauzat nicidecum de un dezechilibru ecologic, ci de unul spiritual; un deșert sau un pustiu fără alte oaze cu finici, fără o altă apă izvorîtă din stîncă și o altă mană coborîtă din cer, decît Biserica lui Hristos cea „una, sfîntă, sobornicească și apostolească", harul Sfintelor Taine și „merindea" Sfintei Euharistii.

Din nefericire, spre acestea nu aleargă „din tot sufletul și din tot cugetul", „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste" decît o minoritate, totdeauna „turma mică" (Lc. 12, 32).

Dacă sîntem realiști, nu putem să nu observăm că ducem lipsă de adevărații și autenticii „purtători de cuvînt" ai Cuvîntului lui Dumnezeu care „drept învață cuvîntul adevărului": sfinții, profeții și oamenii harismatici. Cine spunea oare că „nu e nici un rău mai mare decît acela de a nu fi sfinți?"

Ei au fost în veacurile trecute, mai ales în epoca de aur a Sfinților Părinți, „trîmbița lui Dumnezeu și glasul Arhanghelului" care au sunat și au vestit generațiilor lor o trezire spirituală din amorțeala, apatia și chiar lîncezeala care de fiecare dată cuprinde marea masă a creștinilor „de duminica", adică a noastră a tuturor celor ce sîntem de cele mai multe ori „aramă sunătoare și chimval zăngănitor" în comparație cu ei.

Ei au fost „stîlpii de foc" ai Duhului Sfînt și ai Bisericii, stîlpi de „înaltă tensiune" spirituală. (Am avut și noi românii ortodocși în vremea noastră, pînă de curînd pe Cuviosul Ioan Iacob, pe Părintele Arsenie de la Sîmbăta și Prislop, sau pe Părintele Paisie de la Sihla...).

Noi ceilalți, prea adesea nu sîntem decît „„stîlpi de sare" ca și femeia lui Lot, deoarece prea arareori avem „ochii pironiți spre cer" (Fac. 1, 10) sau privirea ațintită la Iisus, „Începătorul și Plinitorul credinței" (Evr. 12, 2).

Este clar că atunci cînd numărul acestor „stîlpi de foc" — poate neștiuți de nimeni, nici de ei înșiși, ci numai de Dumnezeu, ca și cei 7000 de pe vremea Sfîntului Ilie — conform pogorămîntului divin, nu atinge nici cifra zece, atunci aproape va fi pieirea Sodomei și Gomorei lumii noastre de azi.

Fiind într-o astfel de situație, sîntem nevoiți să apelăm la „glasurile celor ce ne strigă în pustiu", adică la Părinții Pustiului sau ai Patericului. Prin ei s-a împlinit odinioară cuvîntul Scripturii: „Înflorit-a pustia ca și crinul", iar astăzi, tot ei, împreună cu alții, ne sînt „norul de martori" care ne călăuzește ziua și „stîlpul de foc" care ne poate călăuzi noaptea, spre Țara făgăduinței de peste veac.

Iată deci, ce diagnostic necruțător ne pune nouă și vremurilor noastre, Avva Pamvo (sec. IV—V), unul din cei mai mari mistici ai Patericului, despre care bătrîna carte călugărească spune că trei ani a petrecut rugîndu-se Lui Dumnezeu zicînd: „Să nu mă slăvești pe pămînt! Și atît de mult l-a slăvit pe el Dumnezeu, încît nu putea cineva să se uite la fața lui, de slava care o avea, pentru că strălucea ca fulgerul și era ca un împărat șezînd pe tronul său. De aceeași lucrare era și Avva Siluan și Avva Sisoe" (Pateric, Avva Pamvo 1 și 2).

Astfel, într-un dialog sau convorbire duhovnicească cu ucenicul său, Avva Pamvo îi spune a cestuia vorbind despre „vremurile de apoi":

„Într-acest fel de vremi se v răci dragostea la mulți (din pri cina înmulțirii fărădelegilor, dragostea celor mai mulți se v răci", Mt. 24, 12) *și va fi neca nu puțin:*

— Năpădirile păgînilor și por nirile noroadelor („un neam s va ridica împotriva altui neam și o împărăție împotriva alte împărații", Mt. 24, 7).

— Neastîmpărare a împăraților (a președinților sau a regilo n.n.);

— Desfătarea preoților;

— Lenevirea călugărilor;

— Vor fi egumeni nebăgîn seamă de mîntuirea lor și tur mei, osîrdnici toți și silitori l mese (oficiale? n.n.) *și gîlcevitor leneși la rugăciuni și la cleveti osîrdnici...*

— Iar episcopii în zilele acele vor fi sfiindu-se de fețele celo puternici (unde este Sf. Vasil cel Mare să înfrunte prin curaj ul său pe orice „Modestus" a zilelor noastre care a pretins – și poate că încă pretinde — di partea Bisericii să dea Cezarulu și din cele ce se cuvin numai lu Dumnezeu? n.n.) *judecînd jude căți cu daruri* (simonia)...

— Va intra încă și în noro (popor) *necredință, desfrînar* (pornografia cu tot cortegiul ei *urîciune, vrajbă* (dezbinări sociale, politice, interetnice), *zavisti întărîtări, furtișaguri și beție...* (Avva Pamvo 14, *Pateric* p 196—197).

Poate îndrăzni cineva să-l con trazică pe Avva Pamvo spunîn du-i că s-a înșelat? Cred că nu

Ierom. Daniil Stoenesc

Cateheză la Sfînta Taină a Pocăinței

(Urmare din pag. 1-a)

Putem întui aceste două faze din pilda fiului risipitor, care după ce „și-a venit în sine", după ce s-a căit de situația în care l-a dus păcatul, luînd hotărîrea ridicării, va mărturisi cu zdrobire de inimă: „Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu sînt vrednic să mă numesc fiul tău..." La fel și Zaheu, după ce se căiește de păcatele sale, mărturisindu-le Mîntuitorului, ia hotărîrea de a se îndrepta... A treia fază este cea a dezlegării primită în urma căinței și mărturisirii tuturor păcatelor. Iar cea de a patra fază este canonul, sau epitimia dată de preotul duhovnic cu scopul de a ajuta pe cel ce a luat hotărîrea îndreptării, să împlinească acest lucru, prin anumite exerciții duhovnicești. Canonul este astfel asemenea unui leac ajutător. Epitimia (sau canonul) constă din rugăciuni, posturi, acte de binefacere, etc.

Din cele de mai sus putem stabili că săvîrșitorul Tainei este episcopul sau preotul duhovnic, ca succesori direcți și autorizați ai Sfinților Apostoli.

Primitorul este orice credincios al Bisericii care simțindu-și conștiința împovărată simte nevoia dobîndirii iertării din partea lui Dumnezeu și a eliberării din păcat. — De aceea, cel ce se apropie de această Taină trebuie să îndeplinească și anumite condiții. Să se căiască în mod sincer de păcatele săvîrșite, să ia hotărîrea de a se îndrepta, și să se vadă în viața lui duhovnicească această îndreptare, să-și mărturisească toate păcatele, știut fiind că păcatele nemărturisite nu sînt iertate, fiindcă numai prin mărturisirea lor te curățești, sau te eliberezi de ele. De fapt, aceasta este și o problemă de restabilire a dreptății în fața lui Dumnezeu. Adică, așa cum nu ți-a fost greu sau rușine să săvîrșești păcatul, tot astfel nu trebuie să-ți fie greu să-l mărturisești... În sfîrșit, să îndeplinească epitimia sau canonul primit din partea preotului duhovnic.

Partea văzută a Tainei Pocăinței este însăși mărturisirea păcatelor. La început această mărturisire era publică, în fața întregii obști a credincioșilor, apoi a devenit particulară, în scaunul spovedaniei, sub epitrahilul preotului, la icoana Mîntuitorului și în prezența Lui nevăzută, care ascultînd mărturisirea păcatelor, acordă prin cuvintele preotului dezlegarea. — Partea văzută a Tainei este și pronunțarea dezlegării de păcate pe care o face preotul în urma mărturisirii penitentului: „Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos cu darul și cu îndurările iubirii Sale de oameni să te ierte pe tine fiule (N) și să-ți lase toate păcatele. Și eu nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin". —

Efectele Tainei Pocăinței sînt: iertarea acordată și primirea împăcării cu Dumnezeu și cu semenii, redobîndirea harului divin mîntuitor, a păcii și liniștei duhovnicești.

Sînt unii creștini, de nuanță neoprotestantă, care, deși le place să se numească „pocăiți", nu acceptă totuși Taina Pocăinței. Ei spun că mărturisirea trebuie făcută direct lui Dumnezeu, așa cum a făcut psalmistul (Psalmul 50, 3—5; 32, 5), fiindcă numai Dumnezeu poate ierta păcatele. Mărturisirea făcută însă direct lui Dumnezeu în Vechiul Testament nu se referă la Taina Pocăinței, fiindcă aceasta a fost lăsată de către Mîntuitorul. În Legea Veche nici nu exista. Cît despre iertarea păcatelor, într-adevăr numai Dumnezeu iartă păcatele. Preotul este doar un mijlocitor care administrează darul de a lega și dezlega, cu care Mîntuitorul i-a împuternicit pe Apostoli, iar aceștia la rîndul lor, l-a lăsat episcopilor și preoților, ca unii care sînt continuatorii activității lor. Pe drept putea spune Sfîntul Ioan Gură de Aur în acest sens: „Cîte fac preoții jos, le întărește Hristos sus, și judecata robilor o confirmă Stăpînul".

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Cine a instituit și aplicat pentru prima dată Taina Pocăinței (Mîntuitorul nostru Iisus Hristos). Cine a dat puterea Apostolilor de a lega și dezlega păcatele oamenilor? (Tot Mîntuitorul. Exista înaintea venirii Mîntuitorului Sfînta Taină a Pocăinței? (Nu exista). Dar ce era pocăința? (Era o virtute, sau o putere a sufletului determinată de regretul față de păcatul săvîrșit sau de vinovăția care apasă conștiința). Ce oferă în mod special Taina Pocăinței? (Oferă harul dezlegării de păcate și al împăcării cu Dumnezeu și cu semenii). De ce Taina Pocăinței se mai numește și Mărturisire (Fiindcă dezlegarea păcatelor, sau iertarea vine în urma mărturisirii lor. De aceea, mărturisirea trebuie precedată de căință, urmată de hotărîrea de a nu mai greși). Cine ne ajută să ne îndreptăm viața duhovnicească (Epitimia sau canonul) Preoții vînd și ei păcate, pot acorda altora dezlegarea de păcate? (Dezlegarea de păcate o acordă Dumnezeu, preoții fiind mijlocitori autorizați pentru dobîndirea iertării păcatelor).

V. *Asocierea*

Fiind așezată de Biserică înaintea Sfintei Cuminecături, Taina Pocăinței, oferindu-ne harul iertării de păcate, crează posibilitatea împărtășirii cu vrednicie cu Trupul și Sîngele Domnului după îndemnul Apostolului: „Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănînce din pîine și să bea din pahar, căci cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie, își mănîncă și își bea osîndă, nesocotind Trupul Domnului" (I Corinteni 11, 25—29).

VI. *Generalizarea*

Taina Pocăinței este acea Sfîntă Taină care prin mărturisirea păcatelor în fața preotului duhovnic, primim din partea Mîntuitorului harul iertării păcatelor și puterea de a renaște la viață spirituală.

VII. *Aplicarea*

Din cele tratate vedem că Taina Pocăinței trebuie să primească din partea credincioșilor atenția cuvenită, în sensul că mărturisirea păcatelor se va face cu toată sinceritatea, printr-un prealabil examen de conștiință, fiind precedată de căința pentru păcatele săvîrșite, precum și de hotărîrea de a nu le mai săvîrși.

Taina Pocăinței poate fi primită ori de cîte ori un credincios simte nevoia, dar mai ales, și cu regularitate înaintea Tainei Euharistiei. Porunca Bisericii ne îndeamnă să ne împărtășim în perioada posturilor, adică de patru ori pe an, sau cel puțin în perioada Postului Paștelui care în mod special constituie o perioadă de pocăință, ducîndu-ne cu gîndul la Patimile Domnului care ni se oferă de fiecare dată ca preț de răscumpărare și de iertare a păcatelor.

BUNAVESTIRE

(Urmare din pag. 1-a)

(Fac. 22, 18). Isac, fiul lui Avraam, acceptă să fie jertfit și devine astfel simbol al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos care s-a adus pe Sine jertfă pe altarul crucii. Suportînd, cu blîndețe, mari dureri sufletești, Iacov, fiul lui Isac, se învrednicește să vadă în vis o scară sprijinită pe pămînt, iar cu vîrful atingînd cerul și care preînchipuie pe Sf. Fecioară. Prin ea s-a făcut legătura între cer și pămînt, între Dumnezeu și om (Fac. 28, 17).

Ascultarea l-a înălțat pe Iosif, fiul lui Iacov, și l-a făcut mare în țara Egiptului. Pe profetul Moise l-a ridicat la cinstea de conducător și legiuitor al poporului Israel (Ieșire 4, 10), iar pe psalmistul David l-a arătat „după inima lui Dumnezeu". Ioachim și Ana, din neamul regesc al lui David, dobîndesc pe cea mai aleasă podoabă a Cerului și a pămîntului: Sf. Fecioară Maria. Ea este chipul unei noi umanități. În această apreciere Sf. Părinți o compară cu Eva. „După cum Eva, prin neascultare, a luat parte la căderea și moartea lui Adam, tot așa Maria, prin ascultare, a participat la mîntuirea lui Adam și a urmașilor lui" (Sf. Maxim Mărturisitorul).

3. Întreaga viață a Maicii Domnului e drum de ascultare, de neprihănire desăvîrșită în smerenie. Datorită acestor virtuți ea a primit ceea ce n-a îndrăznit nici măcar să gîndească. După un dialog delicat, dar deschis, cu Arhanghelul, ea își dă consimțămîntul spre actualizarea planului divin pentru mîntuirea omului: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul tău!" Sf. Ioan Damaschin zice că „îndată ce Sf. Fecioară și-a dat consimțămîntul, Duhul Sfînt a venit asupra ei. Ea a devenit astfel sanctuarul Duhului Sfînt pentru a primi divinitatea Cuvîntului spre a se întrupa din trupul ei". Al doilea Adam, Fiul Cel născut din veci din Tatăl, Răscumpărătorul Iisus Hristos anunțat de profeți sub nume impunătoare, are, așadar, Mamă pe o fiică a primului Adam. Ea întoarce neascultarea dintîi aducătoare de moarte, într-o ascultare spre viață și marea cinste de a ne înrudi, fiecare, cu Dumnezeu.

Sf. Grigorie de Nazianz comentînd răspunsul Preacuratei, „Fie mie!", observă că și zidirea lumii a început tot prin cuvîntul „Fie!..." În vreme ce însă prin cel de la începutul creației s-a zidit lumea văzută și nevăzută, prin cel rostit de Maica Domnului a început mîntuirea care va dura și după ce va dispare lumea materială. Astfel că Bunavestire nu se învechește niciodată. Ea antrenează veșnicia în timpul acestei vieți și ridică destinul omului într-o dăinuire fericită menită să continuie și în Cer. Mîntuirea este, deci, un etern bun spiritual pe care îl primim atît prin fapta iubirii nemărginite a lui Dumnezeu, cît și prin răspunsul omului la iubirea Lui. Contribuția întregii umanități la dobîndirea acestui bun este cuprinsă tocmai în răspunsul ascultător, izvorît din smerenia Maicii Preacurate. „Prin minunea smereniei,ea, i-a arătat pe oameni vrednici de unirea cu Dumnezeu și pămîntul potrivit de petrecerea lui Dumnezeu pe el" (N. Cabasila).

4. În Biserică sîntem chemați, ajutați și întăriți să repetăm și noi starea de smerenie și ascultare a Maicii preacurate. Căci, pentru mîntuire, nu e de ajuns să credem în Iisus și jertfa Lui de pe cruce. În lumina Buneivestiri mai este nevoie și de primirea harului Duhului Sfînt și Sfintele Taine, de colaborarea noastră cu Dumnezeu prin nădejde, dragoste, răbdare, dreptate, curăție și alte virtuți, fără de care nu există adevărată viață creștinească. Iar Maica Domnului, prin pilda și rugăciunea ei neobosită către „Fiul Ascultării", susține în lume practicarea minunatelor virtuți. Știindu-ne cuprinși în Cel zămislit în pîntecele Fecioarei de la Duhul Sfînt și puterea Celui Preaînalt (Luca 1, 35), ne este ușor să-i iubim și pe semeni, frați în Hristos. Numele Maicii Domnului ne conduce, astfel, direct la dragostea de Dumnezeu, la ascultarea de El și la iubirea pentru aproapele nostru. Ea rămîne, pentru creștinii de pretutindeni și din toate veacurile, ideal spre întruparea simțirii și iubirii lui Hristos în sufletele noastre.

5. Bucurîndu-ne, deci, de vestea cea bună a mîntuirii, reținem și ne însușim pilda ascultării de Dumnezeu a Maicii Domnului. Să urmăm pilda ei ascultînd de Sfînta noastră Biserică și de slujitorii ei. Să nu uităm că Biserica este locul unde prinde viață învățătura Mîntuitorului. Ea reprezintă mediul în care ne pregătim, prin sfintele ei rînduieli, pentru desăvîrșirea vieții și dobîndirea mîntuirii. În fața altarului străbun, ori de cîte ori pomenim numele Preacuratei, să ne aducem aminte că ascultarea de Dumnezeu întru adîncă smerenie stă la baza vieții creștinești.

Te rugăm, Maică Preasfîntă, să ne ajuți prin mijlocirile tale să împlinim voia Fiului tău, Iisus Hristos, Domnul nostru. Să fie și nouă după voia Lui care mîntuire este. Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, pentru rugăciunile Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi, mîntuiește-ne pe noi. Amin.

Părintele profesor dr. Teodor Bodogae

— la a optzecea aniversare —

În 10 martie anul acesta, înțeleptul și neobositul ascăl de Teologie pr. prof. dr. Teodor Bodogae împlinit opt decenii de viață. Întrucît atît „Enciclopedia istoriografiei românești" (București 1978, . 63), cît și volumul redactat de păr. prof. M. Păcurariu (*Două sute de ani de învățămînt teologic a Sibiu*, Sibiu 1987, p. 334—336), ca și „Bibliografia istorică a României" (vol. I—VII, București 970—'90, *passim*), în egală măsură revistele de profil de peste hotare, prezintă aproape exhaustiv pera Sfinției Sale (unele oferind și detalii biografice precum primele două cărți specificate mai sus), n medalionul de față mă voi opri numai asupra nor aspecte mai semnificative din creația celui ce imp de 45 de ani a fost în serviciul instituției strănoșești, din care 20 la Institutul teologic sibian.

Înarmat cu o serioasă pregătire de specialitate și ingvistică (Atena, Belgrad, Berlin și Tübingen), ncă din tinerețe păr. prof. Bodogae va publica stuii, cărți, articole și note de un deosebit interes, trăgîndu-și prețuirea multora, inclusiv a speciaiștilor de marcă precum prof. P. Lemerle de la Paris (de la care însăși modesta mea persoană deine cîteva scrisori). Despre disertația sa de doctorat (*Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfîntul Munte Athos*, Sibiu 1940, LII+354 pag.), dl. prof. Alexandru Elian spunea că „folosește întreaga bibliografie pînă la această dată" (anul imprimării).

Preocupările Prea Cucernicieí Sale de-a lungul impului s-au diversificat. Să ne fie îngăduit a jaona aici direcțiile principale ale scrisului păr. prof. T. Bodogae; evident e vorba de o selecție metodologică, deoarece există interferențe explicabile, fiești, între domeniile de cercetare (mai ales adiaente).

Întîi de toate se distinge, la venerabilul nostru ascăl sărbătorit, pasiunea vie pentru trecutul Bisericii străbune, Sfinția Sa studiind cu competență parte: patronajul românesc la Sfetagora, în teza e doctorat deja amintită și în alte comunicări (*Die Rumänen und die Klöster vom Berge Athos*, „Kirchliche Blätter", Sibiu 9/1981, p. 7), fie legăturile românilor cu sîrbii (*Aus dem Briefwechsel Saguna's mit Vuk Karadzić*, „Revue des Etudes Sud-Est europ". 4/1966, p. 593—601; *Un capitol din istoria relațiilor culturale sîrbo-române. Acte inedite din corespondența lui Șaguna*, „Mitropolia Ardealului", 7—8/1970, p. 525—556 ș.a.) sau raporturile cu rușii (*Un capitol din relațiile româno-ruse: Mitropolitul Petru Movilă*, „Revista Teologică", —10/1946, p. 403—419), după aceea însuși contextul în care s-a întrunit sinodul ieșean din 1642 (*Din istoria Bisericii Ortodoxe de acum 300 de ani. Sinodul de la Iași*, Sibiu 1943, IV+153 p.). Scriind și *Despre cunoștințele teologice ale preoților noștri de acum 200 de ani. Semnificația unui manuscris din 1765* (Sibiu 1944, 70 pag.) ori prezentînd *Mănăstirea Hodoș-Bodrog* (colab., Arad 1980). În același cadru se înscrie portretizarea unor mari figuri din viața Bisericii: *Mitropolitul Varlaam ca teolog* („Mitrop. Moldovei și Sucevei", 10—12/1957, p. 775—790). *Personalitatea mitropolitului Antim Ivireanu* („Mitrop. Banatului" 7—9/1966, p. 467—482). *300 de ani de la moartea Sf. Sava Brancovici-Brîncoveanu* („Mitrop. Ardealului", 5—6/1983, p. 369—372 etc.). La acestea se adaugă interesul pentru gîndirea cantemiriană: *Dimitrie Cantemir. „Loca obscura". Traducere și comentarii* („Biserica Ort. Rom". 9—10/1973, p. 1063—1111, recenzie de K. Zach în „Sudost-Forschungen, XXXIV, 1975, p. 393), a și relevarea unor momente din zbuciumata istorie a neamului (*Cîteva documente în legătură cu frămîntările sociale la românii ardeleni în vara anului 1848*, în „Omagiu lui Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului", Sibiu 1956, p. 281—292: *Cucerirea independenței de stat a României în 1877, reflectată în presa germană din Transilvania*, „Bis. Ort. Rom". 5—6/1977, p. 490—96 ș.a.), evenimente în care prezența Bisericii s-a făcut simțită, căci — după expresia marelui polihistor N. Iorga — Ortodoxia a constituit una din formele de apărare a ființei naționale în fața dominațiilor străine.

În grupa a doua — teme privind istoria bisericească generală, literatura patristică și post-patristică, implicit Bizantinologia — pot fi cuprinse lucrări de profunzime, de o largă solicitare în același timp; menționăm întîi manualul universitar „Istoria bisericească universală", vol. I (anii 1—1054, coautor, ed. III, București 1987). Volumul II — predat de acum 12 ani — ar trebui tipărit cît mai curînd, fiind așteptat în primul rînd de studenți. De asemenea manualul de Bizantinistică pentru Institutele teologice n-a văzut pînă în prezent lumina tiparului. I s-au imprimat însă, pe parcurs, articole importante ca: *Strădaniile Sf. Vasile cel Mare pentru unitatea Bisericii*, „Mitrop. Banat.", 11—12/1963, p. 494—506; *O epistolă a patriarhului Fotie și semnificația ei, ibidem*, 10—12/1982, p. 613—623. Adaug aici și frumoasa prefață la propria-mi teză de doctorat.

Iar în al treilea rînd — *last, but not least* — trebuie subliniate valoroasele tălmăciri: *Sf. Grigorie de Nyssa. Viața fericitei Macrina* (Sibiu 1947, 67 p.), cîteva volume de *Scrieri alese* din Origen (parțial în colaborare; la partea I, de pildă, București 1981, studiul introductiv și notele aparțin păr. prof. Bodogae), Eusebiu de Cezarea, *Scrieri* (partea I), *Istoria bisericească și Martirii din Palestina* (București 1987, 451 p.). Dar să nu uităm faptul că este promisă reeditarea (a treia oară!) a scrierilor lui Nicolae Cabasila (*Tîlcuirea Sf. Liturghii* și *Despre viața în Hristos*).

Afară de un tom din operele Sf. Ambrozie și două volume din Sf. Grigorie de Nyssa (la care partea unor colaboratori externi nu se ridică la mai mult de 1/4), se mai adaugă recent — de astă dată în procent de 50% în conlucrare cu regretatul păr. prof. D. Fecioru — încă o tîlcuire: Ioan Moshu, *Limonariul*. La fel mai are tradusă „Viața Sf. Ioan cel Milostiv".

Aceste traduceri, comentarii erudite, împreună cu studiile propriu-zise — bazate cele mai multe pe date de arhivă —, recenziile, minunatele predici, într-un cuvînt activitatea îndelungată, rodnică și dezinteresată, atît în ogorul Domnului (preoție) cît și în sfera didactică (profesorat) a format neîndoios „mîngîierea unei întregi vieți". De aceea, cu prilejul acestui popas sărbătoresc rugăm pe Cel ce are în stăpînire vremile și oamenii să dăruiască bunului nostru Profesor alese satisfacții duhovnicești, noi puteri spre a ne oferi și alte prețioase lucrări, fie din Sf. Părinți față de care a manifestat mereu o nedezmințită devoțiune, fie din „cronica" Bisericii și a pămîntului acestuia de care s-a simțit totdeauna legat în chip sincer, slujind cu dragoste și pe Dumnezeu și pe semeni. Primiți, așadar, P.C. părinte profesor, din partea noastră — ucenici sau admiratori — modestul nostru prinos de recunoștință. Mulți și pașnici ani de la Domnul!

Prot. dr. Vasile Muntean

INFORMAȚII

— Cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, la Sibiu a apărut o nouă ediție a Cărții de rugăciuni, ediție bogată, care, pe lîngă rugăciunile îndătinate pe care orice fiu al Bisericii noastre este bine să le rostească în cursul unei zile, cuprinde Sf. Liturghie cu explicarea unor momente mai deosebite , o seamă de învățături de credință și morală ale Bisericii noastre, Prohodul Domnului și alte rînduieli bisericești folositoare credincioșilor noștri.

— Tot cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie și cu un cuvînt înainte al Î. P. S. Sale, la Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut, fiind și epuizată de altfel, cartea: *„Lăsați copiii să vină la mine"*, semnată de P. C. pr. prof. dr. Sebastian Șebu, urmașul adormitului întru Domnul pr. prof. D. Călugăr la catedra de catehetică-omiletică de la Institutul Teologic „Andrei Șaguna" din Sibiu, lucrare — 136 p. bogat ilustrată — care constituie o primă încercare, apreciem izbutită, de a expune pe scurt, pentru copii și tineret, de toate vîrstele, învățătura de credință și morală a Bisericii, după 42 de ani de cînd învățămîntul religios a fost scos, iar acum reintrodus în școală.

„Din această carte — spune Î. P.S. Mitropolit Antonie, adresîndu-se copiilor — veți afla multe despre Dumnezeu-Tatăl, despre Dumnezeu-Fiul și despre Dumnezeu-Duhul Sfînt. Veți afla ce trebuie să faceți ca să rămîneți pururea în dragostea lui Dumnezeu, pentru ca El să vă poarte de grijă și să vă ajute în toate. Să învățați cu sîrguință toate acestea și veți vedea cîtă bucurie și cîte succese vă vor aduce în toată viața voastră".

— Joi. 14 martie 1991, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc o ședință de lucru a Consiliului eparhial, prezidată de Î. P. S. Mitropolit Antonie în cadrul căreia au fost rezolvate o seamă de probleme curente, între care numiri și transferări de preoți, aprobări de devize pentru construcții și reparații de biserici, acordarea de ajutoare diverse etc. Au fost dezbătute de asemenea o seamă de probleme pastorale și economice.

Cu binecuvîntarea P. F. Patriarh Teoctist, P. S. Serafim Făgărășanul a participat între 7—10 martie a.c. la întîlnirea anuală a Comitetului mixt format din reprezentanți ai Conferinței Bisericilor Europene (K.E.K.) și ai Consiliului Conferințelor episcopale Europene (C.C.E.E.) care s-a ținut la Geneva (Bossey).

Întîlnirea a avut ca obiectiv examinarea activităților celor două organisme în ultimul an și pregătirea unei întîlniri europene pe tema „Misiune și Evanghelizare în Europa" care se va ține în toamna aceasta în Spania.

S-a prezentat de asemenea un raport cu privire la Islam în Europa și s-a trecut în revistă evoluția ecumenismului în Europa. În cadrul acestui punct P. S. Sa a făcut o prezentare detaliată a situației ecumenice de la noi.

Supplex Libellus Valachorum — 200

(Urmare din pag. 1-a)

Dietă și să fie numiți în funcții publice în proporție cu numărul lor; toți locuitorii țării, fără nici o deosebire, să se bucure de aceleași drepturi și să aibă aceleași datorii față de Stat; să se acorde românilor dreptul de a se întruni într-o „adunare națională" pentru alegerea liberă a deputaților lor.

Ideile Supplexului au fost combătute de reprezentanții națiunilor privilegiate (Eder și Enghel), care au căutat să șubrezească fondul istoric al memoriului.

Punctele revendicative ale acestui memoriu, avînd ca izvor de informație programul reformator schițat cu jumătate de veac mai înainte de Inocențiu Micu Clain, vizau în exclusivitate atingerea țelurilor pe căi legale, reformiste.

Supplexul a fost înaintat împăratului Leopold II în martie 1791 de Episcopul Gherasim Adamovici de la Sibiu și Ioan Bob de la Blaj. Împăratul îl trimite, în mai, Dietei din Cluj, care l-a primit „cu indignare" și „tulburare". Încredințat spre studiu, Curtea din Viena l-a remis unei comisii, care l-a respins.

Deși fără rezultatul acordat, Supplexul a marcat o etapă însemnată a luptei de emancipare a românilor din Transilvania; a rămas în memoria colectivă a românilor un program revendicativ de referință, el stînd la baza celorlalte programe politico-naționale ce vor însufleți lupta de emancipare a națiunii române din Transilvania, ducînd, în 1918 la Unirea cea Mare.

O frumoasă și lăudabilă inițiativă

Introducerea predării religiei în școlile generale gimnaziale de stat a trezit interesul multor elevi de-a patricipa la aceste ore, fiind receptivi la dorința și strădania catehețilolr de a-l face cunoscut pe Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh; Creatorul, Mîntuitorul și Sfințitorul nostru, precum și învățătura Sa de muncă creatoare, de iubire și armonie între oameni. Această receptivitate s-a manifestat și se manifestă, în mod cu totul deosebit, și la Școala generală nr. 6 din municipiul Mediaș, unde direcțiunea școlii și cadrele didactice au dat tot sprijinul pentru buna desfășurare a predării religiei în această instituție de învățămînt și cultură medieșană.

O frumoasă și lăudabilă inițiativă, pentru cultivarea gustului de frumos și de respectare a tradițiilor noastre iconografice, la elevii acestei scoli. a venit din partea d-nei profesoare Pompilia Șoș, care, în orele de lucrări practice, timp de cîteva luni, împreună cu elevii claselor VI, VII și VIII au pictat, pe sticlă, peste 100 buc. icoane, prezentîndu-le într-o expoziție deschisă într-una din clasele acestei școli. Plecînd de la îndemnul creștinesc ca „totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu", deschiderea acestei expoziții s-a făcut cu o slujbă religioasă, oficiată, la data de 22 februarie 1991, în această școală, de către un sobor de preoți de la Catedrala ortodoxă din Mediaș, la care au participat cadre didactice, elevi și părinți ai acestora.

Vizitatorii expoziției au transmis sincere felicitări realizatorilor ei.

Pr. Ioan Găban

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „CARTE PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI" din Baia Mare face un

APEL

către toți oamenii de litere să contribuie cu donații la completarea fondului de carte de specialitate pentru bibliotecile a două instituții de învățămînt superior: Facultatea de Limba Română din UJGOROD și Facultatea de Limba Română din CERNĂUȚI. Publicațiile donate pot fi expediate pe adresa: ASOCIAȚIA CULTURALĂ „CARTE PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI", 4800, Baia Mare, str. Victoriei nr. 76, județul Maramureș, telefon 1 35 83, iar donațiile în bani se pot depune în contul asociației nr. 45.11.09.127 (deschis la Filiala C.E.C. Baia Mare).

Vă mulțumim tuturor.

Text comunicat de Corneliu Oneț, secretarul asociației.

— De orice cuvînt mincinos să te ferești; să nu ucizi pe cel nevinovat și drept, căci eu nu voi ierta pe nelegiuit.

Daruri să nu primești; căci darurile orbesc ochii celor ce văd și strîmbă pricinile cele drepte.

(Ieșire 23, 7—8)

— Cel ce aude aceste cuvinte ale mele și le împlinește pe ele, asemenea este bărbatului înțelept care și-a zidit casa pe piatră și a căzut ploaia și au venit rîurile și au suflat vînturile și s-au izbit de casa aceea și ea n-a căzut.

(Matei 7, 24—25)

Ușurat de ostenelile sale, întru nădejdea învierii...

Mănăstirea Hodoș-Bodrog, una din cele mai vechi in țară, — veritabil bastion al Ortodoxiei și piară de hotar în partea de vest a țării, al cărui început se pierde în negura vremii — prima atesare documentară fiind din anul 1177 — și obștea acesteia, și-a pierdut cîrmuitorul spiritual, pe . Cuv. părinte stareț, arhimandritul Timotei ftimie.

Născut la 5 octombrie 1917 în satul Cucuieți, aparținător comunei Solonț din județul Bacău, al oilea din cei unsprezece fii ai lui Vasile și Ileana, redincioși evlavioși, a primit la botez numele Dragomir. Un frate al său, monahul Melchisedec, își doarme somnul de veci în cimitirul acestei mănăstiri.

La numai 16 ani intră în obștea mănăstirii Secu-Neamț. Urmează apoi Seminarul monahal de la Cernica. Primește „chipul îngeresc" (călugăria) la Mănăstirea Polovragi (Oltenia). Se înscrie la Teologie ale cărei cursuri le frecventează vreme de numai trei ani pentru că datorită izbucnirii celui de-al doilea război mondial, este trimis la Școala de ofieri din Sibiu, iar, apoi, pe front, în linia întîi, la unul din cele mai fierbinți puncte de bătălie, Oarba de Mureș, comandant de pluton, de unde în urma ănirii și internării sale în spital, este trecut în rezervă. Își încheie cursurile universitare, iar în 1952 este declarat licențiat în Teologie, la Institutul teologic din Sibiu. În 1946 slujește ca diacon la Mănăstirea Săraca, în Banat, unde concomitent era nvățător la Șemlacul Mic și Butin. Legea prin care Școala a fost despărțită de Biserică i-a sfîșiat sufletul; între cele două instituții, a ales Biserica cunoscînd că misia ei este și de a învăța. O vreme, funcționează la Mănăstirea „Izvorul Miron", de unde este promovat profesor-spiritual la Seminarul teologic din Caransebeș (1957—1965). Începînd cu luna aprilie 1965, la chemarea episcopului de atunci al Aradului, a P. F. patriarh Teoctist, se stabilește la Mănăstirea Hodoș-Bodrog, pe care o rectitorește spiritual și material. S-a dovedit un bun administrator. Au fost refăcute: biserica, turnul clopotniței, chiliile, construite noi anexe. Ani în șir a fost exarhul mănăstirilor.

Datorită unei boli, anul trecut, în 17 august a fost internat la Spitalul municipal Arad, în mai multe rînduri. „Zilele omului fiind numărate", răsignit în suferință, în după masa zilei de 21 februarie a.c., conștient de ceea ce urma, a solicitat să i se aprindă lumînarea. A adăugat: „mai sînt 20 de minute"... Atît numai. Cu chipul în lumină, în murmurul de rugăciuni al fraților obștii și-a dat duhul.

Pentru meritele sale pe plan pastoral-misionar și gospodăresc, vrednicul de pomenire patriarhul Justinian i-a acordat rangul de arhimandrit și „crucea patriarhală".

După ce în dimineața zilei de 24 februarie (Duminica Ortodoxiei), s-a oficiat Sf. Liturghie arhierească sub protia P. S. episcop Emilian Arădeanul, cu un cuvînt de mîngîiere, imediat, în incinta mănăstirii, s-a oficiat slujba înmormîntării fiind prohodit de un impresionant sobor de ieromonahi și preoți de mir, avînd în frunte pe P. S. episcop dr. Timotei Seviciu și P. S. Emilian Arădeanul, cu participarea soborului de monahi și a corului bisericii din Felnac. Titularul eparhiei, ca unul căruia i-a fost părinte duhovnicesc, îngenunchind sub mantia acestuia, a rostit un mișcător panegiric despre chipul morții pentru lume a călugărului, cît și despre calitățile sale sufletești (răbdare, rugăciunile și sfaturile pentru cei care-l cercetau, udînd cu lacrimile lor străvechile lespezi) ale răposatului.

În numele foștilor elevi de la Seminarul teologic din Caransebeș a vorbit P. C. părinte Emil Roman — vicar ad-tiv. Personalitatea vrednicului întru pomenire a fost evocată și de către P. Cuv. Daniil-Nacu Stoenescu, preot slujitor la Mănăstirea Prislop, județul Hunedoara. Din partea Asociației veteranilor de război, filiala Arad, a fost evidențiată autenticitatea patriotismului soldatului de odinioară, care urma să primească brevetul de sublocotenent în rezervă. Viața și activitatea defunctului a fost creionată de către protos. Nestor Iovan — conducătorul mănăstirii. Ca o neștearsă amintire a activității desfășurate în părțile Banatului, cît și a relațiilor dintre cele două eparhii, Î. P. S. Părinte dr. Nicolae Corneanu — Mitropolitul Banatului a fost reprezentat printr-o delegație condusă de P. On. părinte Vasile Sechereș — inspector eparhial.

În sunet de toacă și-n dangăt duios de clopote, trupul neînsuflețit al defunctului stareț, urmat de întristata familie — în rugăciuni și lacrimi ale mamei sale care la 97 ani sufere durerea acasă —, monahi și monahii de la diferite mănăstiri (Gai, Prislop, Feredeu, Timișeni, Vasiova, Nicula...), a unui mare număr de credincioși și preoți, după rînduita înconjurare a bisericii, a fost depus în gropnița ierarhilor arădeni, pentru văditele-i merite, alături de un alt stareț de excepție, Augustin Hamzea (1901—1916).

Ca unul care a ostenit în ogorul Bisericii, cu atîta rîvnă și a dovedit multă dragose pentru chipul lui Dumnezeu, reflectat în semeni, avem nădejdea să fie răsplătit după cuvîntul psalmistului: „Întru pomenire veșnică va fi dreptul".

Pr. Z. Gh. Iova

La înmormîntarea păr. prot. onor. OCTAVIAN COCAN din Făgăraș *

Iată-ne la mormîntul tău.

Sîntem noi, cei cu care ai pătimit și ai împărțit amarul și întunericul surghiunului în care ne-au aruncat vrăjmașii adevărului și dreptății o jumătate de veac.

Nădăjduiam că tu vei rămîne după noi, ca să ne dai dezlegare în clipa morții cu aceeași adîncă dragoste și evlavie cu care ne urcai la Cer în rugăciunile tainice pe care le făceai în celulă, cu teamă ca paznicii să nu ne tulbure liniștea sacră și pacea solemnă a rugilor.

Dar, Dumnezeu a hotărît altfel, te-a luat în zilele sfinte ale Crăciunului și tu plecai cînd Fiul Omului venea.

Sufletul tău, ascultînd slujba Nașterii, corul îngerilor și în armonia liturgică el bătea la porțile Cerului să-i deschidă, să-l primească.

Iisus-Mîntuitorul te-a întîlnit pe drum, ca odinioară la Emaus, pe ucenicii Lui și te-a luat, pentru că aici pe pămînt ți-ai împlinit destinul de misionar și de om.

Ți-ai iubit cu nobilă pasiune familia și neamul, mai mult decît pe tine însuți, dar mai ales ai iubit pe Dumnezeu și i-ai ascultat poruncile Lui.

Te-ai făcut tuturora toate, și buni și răi, te-ai rugat pentru toți, cei năpăstuiți de boală, de sărăcie, de prigoană, de răutatea orînduirilor și a oamenilor, te-ai rugat pentru prieteni, pentru dușmani, pentru neamul tău umilit și trădat, pentru vii și morții și chiar pentru aceia pentru care nu se mai roagă nimeni.

Ai făcut asta determinat de înțelegerea superioară a finalității vieții omului, împlinind virtuțile creștine ale credinței, nădejdii, și dragostei, ceea ce nu poate face decît un om deplin, care se înfrînge pe sine, spre a salva pe alții.

Prin tine, prin rugile tale și prin participarea sinceră și profundă a credincioșilor, Cerul cobora pe pămînt și mîngîia durerile tuturora.

Întreaga viață ai închinat-o lui Dumnezeu, tăcut și modest pentru salvarea omului și propria-i salvare.

Ne-ai fost prieten, frate și duhovnic, te-ai rugat pentru noi, pentru neamul nostru, pentru Țara pe care ai vrut-o să fie ascultătoare de Dumnezeu.

Azi, la mormîntul tău, îți mulțumim cu recunoștință și implorăm iertare și odihna sufletului tău cald și bun.

Toate pentru Înviere!

Să-ți fie țărîna ușoară!

Virgil Mateiaș

* Adormit întru Domnul în zilele Crăciunului 1990.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU
1 aprilie
1991

Nr. 13—14

HRISTOS A ÎNVIAT

VENIȚI DE LUAȚI LUMINĂ!

Slujba din dimineața Învierii se deschide printr-o solemnă și emoționantă chemare a preotului, care, în biserica în întregime cuprinsă de întuneric și tăcere, apare în ușile împărătești, el singur cu o lumînare aprinsă chiar în momentul acela, de la candela de pe Sfînta Masă, îndemnînd ca o trîmbiță de înger: *Veniți de luați lumină!* Și cheamă o dată, și cheamă și a doua oară și a treia oară: *Veniți de luați lumină!* Și credincioșii își întind lumînările dinainte pregătite, și iau lumină din lumina altarului și, la rîndul lor, o dau mai departe, din om în om, celor care nu ajung pînă la preot, pînă cînd întreaga biserică se umple de lumină. Se umple de lumină și de bucurie. Căci lumina aceasta vine de pe Sfînta Masă din altarul care, pînă cu o clipă înainte, fusese mormîntul în care a fost îngropat Domnul și care, acum, e locul pe care luminează Domnul înviat. E clipa acelei mari cotituri din istoria omenirii care i-a modificat destinul și care i-a reașezat pe oameni într-un nou echilibru cu ei înșiși și cu Dumnezeu.

În noaptea aceasta nimeni nu-și aprinde singur lumînarea! Lumina trebuie să vină către fiecare din izvorul unic, de la cel care a creat-o cînd a zis: *Să fie lumină!* E lumină sfîntă. Domnul înviat e ascuns acum în această lumină. Căci despre El s-a zis: *„Cel ce te îmbraci cu lumina ca și cu o haină"*.

V-ați întrebat vreodată — ar fi trebuit să vă întrebați — cu ce haină s-a îmbrăcat Mîntuitorul după ce a ieșit din mormînt? Cu ce era îmbrăcat cînd l-a văzut Maria Magdalena? Căci nu avea la îndemînă nici o haină, iar giulgiurile au rămas în mormînt. Le-a văzut Sfîntul Petru: *„Petru însă — ne spune evanghelistul Luca — sculîndu-se a alergat la mormînt și plecîndu-se a văzut giulgiurile întinse"*. (Luca XXIV, 13). Răspunsul e chiar în cuvintele pe care le-ați auzit mai înainte, păstrate în tradiția bisericească: *era îmbrăcat cu lumina ca și cu o haină*. Poate tocmai datorită acestei haine miraculoase, din „stofă" dumnezeiască, spirituală, cum era acum și Trupul Său transfigurat, femeile mironosițe nu l-au recunoscut în primul moment (Ioan XX, 14—16). Căci întreaga Sa alcătuire era acum „duhovnicească". Nu era duh, dar era trup transfigurat care putea trece prin ușile încuiate și se putea arăta oriunde ar fi dorit. Legile materiei, ale timpului și ale spațiului încetaseră de a mai fi pentru El legi ca pentru oamenii obișnuiți. El putea fi acum în *„toată vremea și în tot ceasul, în cer și pre pămînt"*, adică pretutindeni, așa cum mărturisim în rugăciunea de la slujba mezonopticii.

Din această lumină dumnezeiască ați fost chemați să vă împărtășiți în această zi a Învierii. Și e frumos acel obicei din unele părți ale țării, ca această lumină să fie dusă de la biserică pînă acasă și, din ea, să se aprindă candela casei, menită să ocrotească viața familiei, a copiilor, bucuriile vieții din toate zilele anului.

* * *

Veniți de luați lumină! Cu aceste cuvinte v-am întîmpinat. Oare chemarea din dimineața aceasta a Învierii nu ne aduce aminte de

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș

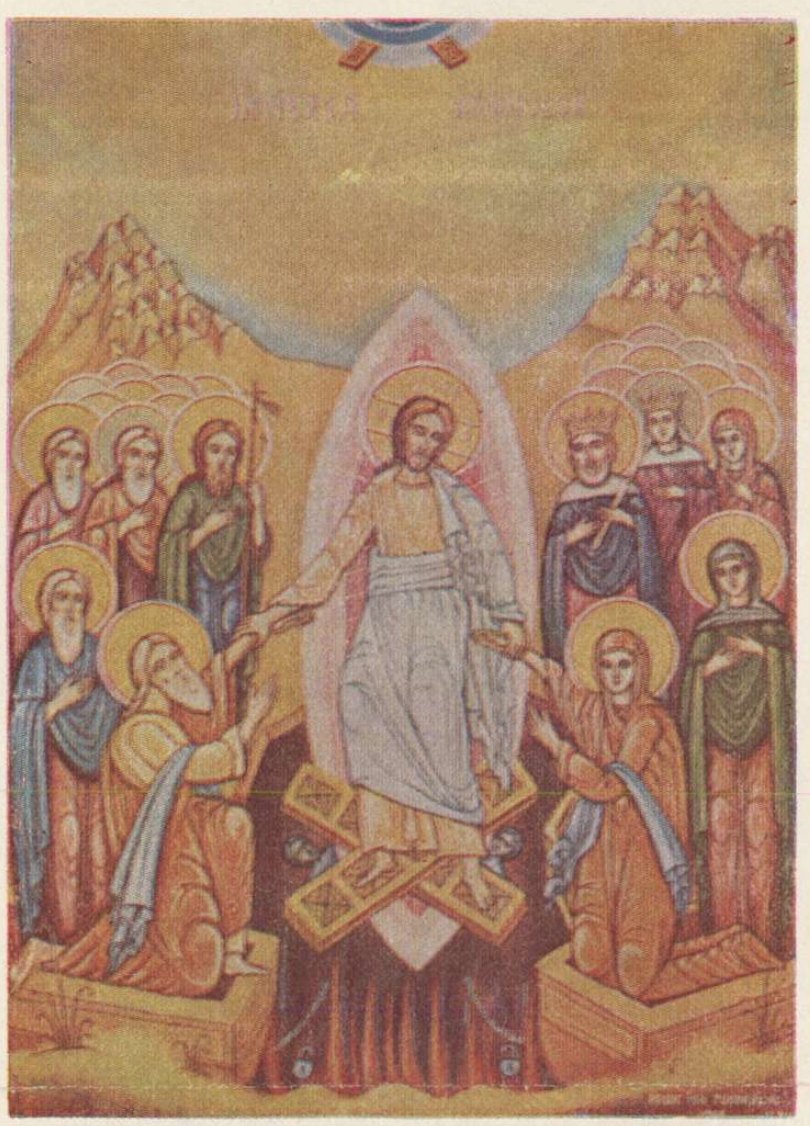

Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din mormînturi, viață dăruindu-le.

PE DRUMUL EMAUSULUI

„Și luînd El pîinea a binecuvîntat și frîngînd le-a dat lor. Atunci *s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut"* (Lc. 24, 30—31)

După moartea Domnului pe crucea de pe Golgota totul părea sfîrșit. Nimeni nu se mai aștepta la nimic. Totul trebuia să reintre în „normal", după mai bine de trei ani de agitație în jurul fiului teslarului din Nazaret. Fariseii și cărturarii erau satisfăcuți de dispariția celui ce îi incomoda atît de mult, dîndu-se pe Sine drept Fiul lui Dumnezeu și atrăgînd după El mulțimile „care nu știau legea". Autoritatea romană nădăjduia și ea în instaurarea unei liniști trainice după moartea Celui ce se făcuse pe sine „Împăratul iudeilor" (In. 19, 21). De altă parte, apostolii și ucenicii Domnului, dezamăgiți de moartea Învățătorului lor, nu mai aveau nici o nădejde și, de frica iudeilor, s-au ascuns într-o casă din Ierusalim unde stăteau cu ușile zăvorîte. Se vede că vestirile pe care li le făcuse Mîntuitorul despre moartea și învierea Sa nu le înțeleseseră decît în parte, adică numai cu privire la moarte și nu la înviere, pe care n-o puteau înțelege decît în perspectiva credinței tradiționale despre învierea tuturor în vremea de apoi. Nimeni deci nu se aștepta la o înviere iminentă a Răstignitului din Vinerea de dinaintea Paștilor. De aceea femeile mironosițe au mers a treia zi să ungă după rînduială trupul mort al Domnului iar cînd au văzut înger la mormînt care le-a vestit învierea s-au înspăimîntat. Ba, Maria Magdalena întîlnindu-L pe Domnul înviat și crezînd că este grădinarul l-a întrebat plîngînd dacă nu cumva el este acela care a luat trupul lui Iisus din mormînt (In. 20, 15), gîndind deci că cineva l-a furat. Mai mult, vestirea femeilor mironosițe despre Învierea Domnului s-a părut apostolilor ca o „aiurare" și „nu le-au crezut", zice Evanghelia (Lc. 24, 11). De aceea Petru, curios, „a alergat la mormînt și, plecîndu-se, a văzut giulgiurile singure zăcînd. Și a plecat, mirîndu-se în sine de ceea ce se întîmplase" (Lc. 24, 12) neștiind, desigur, ce să creadă. Iar cînd Iisus se arată tuturor apostolilor, aceștia „înspăimîntîndu-se și înfricoșîndu-se credeau că văd duh" (Lc. 24, 37). Toma, care lipsise de la această întîlnire, nu zăbovește să-și arate „necredința", provocînd o a doua arătare a Domnului, a opta zi după Înviere (In. 20, 24—28). Același lucru se întîmplă și cu Luca și Cleopa, din grupul celor șaptezeci, care mergeau în acea duminică la Emaus, vorbind între ei despre cele ce se întîmplase în Ierusalim în zilele acelea și de vestea răspîndită de femeile mironosițe cum că ar fi înviat Domnul. „Și pe cînd vorbeau și se întrebau între ei, Iisus însuși, apropiindu-se, mergea împreună cu ei. Dar ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască" (Lc. 24, 15—16). Or Iisus i-a mustrat ca și pe ceilalți apostoli pentru „necredința și împietrirea inimii lor" (Mc. 16, 14): „O, nepriceputilor și zăbavnici cu inima ca să credeți toate cîte au spus proorocii! ... Și începînd de la Moise și de la toți proorocii, le-a tîlcuit lor, din toate Scripturile cele despre El" (Lc. 25—27). Și totuși ochii lor nu s-au deschis încă pentru ca să-L cunoască. Cuvîntul lui Dumnezeu, scris sau rostit, nu era de ajuns pentru cu-

(Continuare în pag. a 2-a)

† *Serafim Făgărășanul*
Episcop-vicar

Pomelnic

Pe toți cei ce în veacuri au căzut luptând
Pentru biruința Crucii prea Cinstite,
Cei ce în clipa morții, au avut în gând
Numele Treimei prea blagoslovite,
Și pe toți aceia care au râvnit
Slava și Cununa mai presus de minte,
Pomenește-i Doamne, Tu, cînd vei veni,
În Împărăția Slavei Tale Sfinte

Pe toți mucenicii Neamului, eroi,
Luptători cu spada sau cu rugi sfințite,
Toți cei ce se roagă astăzi pentru noi,
Și ne scot în grabă tainic din ispite,
Și pe toți aceia, care pentru neam,
Au trăit în temniți ca'n niște morminte,
Pomenește-i Doamne, Tu, cînd vei veni,
În Împărăția Slavei Tale Sfinte.

Pe tot neamul nostru evlavios și sfînt
Voievozi și doamne, boieri, jupânese
Toți câți dorm cu trupul în acest pământ,
În hotarul Țării noastre prea alese,
Pe părinții noștri și pe frații dragi,
Ce s-au dus la ceruri sus de mai 'nainte,
Pomenește-i Doamne, Tu, când vei veni
În Împărăția Slavei Tale Sfinte.

Și pe toți aceia, care neștiuți
Stinsu-s-au în vremea asprelor prigoane,
Cei ce încă astăzi zac necunoscuți,
Și-n biserici nu au slujbe și canoane,
Pe toți Sfinții, care nu mai Tu îi știi,
Și al căror nume, numai Tu-l ții minte,
Pomenește-i Doamne, Tu, când vei veni
În Împărăția Slavei Tale Sfinte.

Monahia Teodosia (Zorica) Lațcu

Un transilvănean, luptător pentru Unirea Basarabiei

— La 73 de ani de la faptul istoric al Unirii (27 martie 1918) —

A fost și rămîne profesorul dr. *Onisifor Ghibu* (1883—1972), personalitate deosebit de activă și notorie în viața politică, socială și culturală a țării. El s-a remarcat și prin contribuția sa militantă la pregătirea și efectuarea Unirii Basarabiei cu Țara Mamă, România, în martie 1918. A arătat, din anii tinereții, un atașament puternic, față de Moldova dintre Prut și Nistru, cu soartă haină, subjugată și ținută în robie, din 1812, de către Rusia țaristă și imperialistă.

Dragostea lui Onisifor Ghibu pentru pămîntul lui Ștefan cel Mare și Sfînt a fost o problemă ereditară, de familie! ... Bunicul său dinspre tată, Dumitru Ghibu, oier din Săliștea Sibiului, a ajuns cu turmele, în transhumanță, pînă în părțile sudice ale Basarabiei, la Cetatea Albă, Ismail, Limanul Nistrului ... El a fost și un *Badea Cîrțan* al Basarabiei! ... Iubitor de cărți, aducea și el cărți românești, religioase și de literatură populară, se oprea pe la hramuri bisericești și pe la tîrguri, și le dădea basarabenilor din popor, care știau să citească — și la cei care doreau să învețe să citească în limba românească (am arătat că limba moldovenească-basarabeană este limbă românească, *T.R.* nr. 35—36/1990). Basarabenii l-au numit Moș Dumitru Mocanu. Pe cărțile românești aduse și împrăștiate de el, călugărul Dionisie Erhan de la Mănăstirea Suruceni (viitor arhimandrit-stareț, arhiereu și episcop), a destăinuit că a învățat literele românești și să citească românește. L-a numit pe Dumitru Ghibu *„un apostol necunoscut al Basarabiei"* (*România Nouă*, 30. V. 1918). A lăsat în Basarabia nu numai cărțile și amintirea sfîntă, ci și osemintele. A închis ochii în sfîrșitul obștesc și a fost îngropat în pămîntul Basarabiei în cimitirul vreunui sat sau mănăstiri. Instructivă pildă de dragoste devotată patriotică!

Nepotul Onisifor Ghibu a ajuns în Basarabia, îndrăgită de bunic, în refugiu național românesc, din toamna anului 1916—1917—1918, cînd Transilvania, Oltenia, Muntenia, Bucureștii și Moldova pînă la Siret, au fost ocupate de armatele germane cotropitoare. Rusia aliată cu România, în grupul țărilor Antante, și cu forțe militare în Moldova (cîtă rămăsese, pînă la Siret), a desființat, *in facto*, Prutul ca frontieră despărțitoare de frați ca „rîu blestemat". Basarabia era accesibilă bejenarilor din toate părțile României năpăstuită. Ospitalitatea generoasă a basarabenilor și rodnicia locurilor au

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gheorghe Cunescu
Din neam de răzeși orheieni

„Învierea lui Hristos văzînd, să ne închinăm Sfîntului Domnului Iisus celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm Hristoase și sfîntă Învierea Ta o lăudăm și o mărim, că Tu ești Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu știm, numele Tău numim. Veniți toți credincioșii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos, că iată a venit prin Cruce, bucurie la toată lumea, totdeauna binecuvîntînd pe Domnul, lăudăm Învierea Lui, că răstignire răbdînd pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat"

Mîntuitorul în fața tribunalului iudaic și roman

I. *Pregătirea aperceptivă*

Ce ne spune articolul al IV-lea din Simbolul de credință despre Fiul lui Dumnezeu întrupat? (Că s-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și s-a îngropat). De aici vedem că înainte de a fi răstignit; precum și înainte de a pătimi și de a fi îngropat, Domnul a fost judecat și condamnat la moarte de către tribunalul iudaic și cel roman, sentința finală fiind rostită de procuratorul Ponțiu Pilat.

II. *Anunțarea temei*

Să vedem mai îndeaproape pe Mîntuitorul în fața tribunalului iudaic și roman.

III. *Tratarea*

Sfînta Evanghelie ne spune că „oastea și căpetenia cea peste o mie și slujitorii iudeilor au prins pe Iisus și l-au legat. Și l-au dus întîi la Ana căci era socrul lui Caiafa, care era arhiereu al anului aceluia. Și Caiafa era cel ce sfătuise pe iudei că este de folos să moară un om pentru popor" (Ioan 18, 12—13). Deși a fost înlăturat din arhierie (în anul 7 după Hristos) și înlocuit cu ginerele său Caiafa, Ana își mai păstra autoritatea în fața poporului. La Ana, noaptea a început judecata lui Iisus, în fața tribunalului iudaic numit sinedriu care își desfășura activitatea în mod obișnuit lîngă zidul de sud-vest al curții exterioare a templului, într-o sală „pardosită cu pietre" numită „Gazith". Sinedriul era compus din 71 membri aleși dintre cărturari — ca reprezentanți ai partidului național — religios al fariseilor, din arhierei care nu mai erau în funcțiune ca reprezentanți ai partidului saducheilor, afiliați Romei și din „bătrînii poporului" sau reprezentanții vechii nobilimi. Ședințele erau prezidate de arhiereul în funcțiune. Ele începeau după aducerea jertfei de dimineață la templu, pe la orele 7, și puteau ține toată ziua, în afară de zilele de sabat sau alte sărbători. Judecătorii erau așezați în semicerc. În mijlocul lor stătea inculpatul. După ce președintele expunea cazul, erau audiați martorii apărării, apoi cei ai acuzării. Pentru ca mărturia să fie validă, se depunea jurămîntul. Se cereau cel puțin doi martori. Urma cuvîntul apărătorului, apoi cel al acuzatorului, iar la sfîrșit al inculpatului. În acest timp, doi grefieri notau atitudinea apărării și respectiv cea a acuzării. Sentința era hotărîtă prin votul completului de judecată și pronunțată de președinte: cea de achitare se pronunța pe loc, iar cea de condamnare în ziua următoare.

Cum a decurs procesul Mîntuitorului? Evanghelia ne arată că „arhiereii și întreg sinedriul căutau

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Sorin Cosma

Veniţi de luaţi lumină!

(Urmare din pag. 1-a)

ceva? De un cuvînt asemănător? Şi oare nu se impune o legătură între ele? Vom vedea că da. Vom vedea că e chiar absolut obligatorie o legătură între ele, de îndată ce ne va reveni în memorie cîntarea cu care am întîmpinat celălalt eveniment covîrşitor din istoria omenirii, Naşterea Domnului.

L-am întîmpinat la Naştere cu cîntarea: *„Răsărit-a lumii lumina cunoştinţei"*. L-am numit atunci tot *lumină*.

Şi iată ce vom constata acum: Lumina Învierii luminează şi evenimentul Naşterii. Îl confirmă. Îl întăreşte. Ne dă încredinţarea neîndoielnică şi definitivă că Cel născut în Betleem, Cel care s-a botezat de la Ioan, Cel care a propovăduit iubirea şi iertarea, împăcarea şi înfrăţirea tuturor oamenilor, şi Cel care la urmă, cu o nelegiuită lipsă de omenie şi de recunoştinţă a fost răstignit, *a fost cu adevărat Fiul lui Dumnezeu*. A dovedit aceasta prin Învierea Sa din morţi, a treia zi, aşa cum, de altfel, proorocise încă în viaţă fiind (Matei XXVI, 32).

Acum înţelegem cu adevărat de ce L-am numit atunci *„Lumina cunoştinţei"*. Pentru că fiind Fiul lui Dumnezeu ne-a luminat calea cunoaşterii lui Dumnezeu. Ne-o spune logica cea mai simplă şi cea mai convingătoare, aceea care porneşte de la *faptă*. Iar fapta, în cazul acesta, este *realitatea Învierii*. E o premiză pe care nu se poate construi altceva — urmînd legile absolute ale gîndirii corecte, — decît credinţa în Dumnezeirea Celui înviat. E o construcţie logică pe care *„nici porţile iadului nu o pot dărîma"*, adică nici cea mai înverşunată rea credinţă.

Recunoscînd în Cel înviat pe Dumnezeu (I Cor. XV, 47), în lumina învierii Lui ne cunoaştem şi ne înţelegem şi pe noi înşine. Ieşim din dramă, de cumva a fost careva dintre noi în dramă. Nu ne mai temem de singurătatea în care ne simţim fără rost într-un cosmos rece, străin de noi, care ne expulza pe rînd într-o moarte stupidă, într-un neant de definitivă anihilare, după care el, cosmosul, mai rămînea să existe ca şi cum ne-ar fi aruncat sfidarea: eu v-am produs, eu vă elimin, eu vă desfiinţez. Aţi fost materie şi vă întoarceţi în materie.

Dar dacă Hristos a înviat, totul se schimbă dintr-odată: *„în Hristos toţi vom învia"* (I Cor. XV, 22). Sîntem nemuritori! Peste întunericul dramei neştiinţei inundă lumina. Ne cîştigăm dintr-odată alt statut. Nu murim. Noi nu murim. Nu sîntem numai materie. *„Căci Paştile asta sînt* — spunea un mare gînditor ortodox — *marea dramă prin care, după hotărîrea lui Dumnezeu, s-au aruncat iarăşi punţi de legătură între creaţiune şi Stăpînul ei"* (Nae Ionescu). Murind, mergem acolo de unde Iisus s-a putut întoarce, pentru că El a existat şi după ce a murit. A trecut din viaţă la viaţă, şi a revenit iarăşi la viaţă, fiindcă a fost mereu în viaţă. Şi, fireşte, ca fii ai lui Dumnezeu dotaţi cu suflet nemuritor, aşa vom exista şi vom învia şi noi. Nu noi, ci cosmosul, lumea materială, va dispare. Noi sîntem cei veşnici, cei mari, cei importanţi, nu acest cosmos care supravieţuindu-ne, ne făcea să ne considerăm adesea inferiori şi bicisnici, fără durată şi fără rost pe lume. Şi-apoi nici el nu durează veşnic, cum au putut crede unii din cei căzuţi în disperarea necredinţei. Şi nu el ne-a produs, ci Dumnezeu, Creatorul a toate.

A înviat Hristos, marele *Noi*, — *„şi ei una să fie cu Noi"* (Ioan XVIII, 21), — deci şi noi vom învia. Demonstraţia Sfîntului Pavel e, în această privinţă, imbatabilă. Recitiţi acel capitol de logică din Epistola I-a către Corinteni (XV) şi vă veţi convinge. Dacă am avea timp l-am reciti acum, toţi împreună. Dar sper că o veţi face acasă pe îndelete. Sfîntul Pavel organizîndu-şi demonstraţia logică *pornea de la fapte*. El îi numeşte pe toţi cei cărora li s-a arătat Iisus după ce murise şi fusese îngropat, şi după ce se făcuse de către iudei şi romani constatarea legală şi riguroasă a morţii. După acestea apăruse viu lui Petru, celor doisprezece, apoi la mai bine de *cinci sute* de fraţi dintre care cei mai mulţi încă trăiau cînd Pavel scria, deci puteau da mărturie (I Cor. XV, 6), apoi s-a arătat lui Iacov, apoi tuturor apostolilor (XV,7). Iată fapte. Multe.

Şi la urmă, ca un orator de mare clasă, vine şi cu argumentul cel mai puternic: *„şi mai pre urmă decît toţi mi s-a arătat şi mie"* (I Cor. XV, 8). Experienţa sa personală nu şi-o mai putea pune la îndoială. Dar experienţa sa proprie mai avea un dar: să arunce o lumină de confirmare şi asupra experienţei tuturor celor de dinaintea sa, cărora Iisus li se arătase. Experienţa tuturor, împreună, nu putea cădea în nici un caz sub acuzaţia de halucinaţie, de închipuire sau de orice altceva asemenea. Învierea era un fapt. Şi despre fapte se spune că sînt un lucru încăpăţînat. Ele se impun. De ele nu te poţi îndoi. Ele nu pot fi răsturnate prin argumente de nici un fel. Faptele sînt argumente fără replică.

Aşadar acum, după Înviere, lumina Învierii devine definitiv *lumina cunoştinţei*. Acum ştim şi înţelegem de ce a zis Iisus: *„Eu sînt lumina lumii"* (Ioan VIII, 12). Acum ştim şi despre noi cine sîntem. Pe drept cuvînt spunea Mircea Eliade că pentru a găsi un sens vieţii trebuie să fim creştini. Altfel nu ştim nimic şi nu putem scăpa de sentimentul tragic al existenţei *(Ortodoxie*, în *„Cuvîntul"*, 1927, 12 nov.). Avînd acum credinţa în Înviere, ştim de unde venim şi unde mergem. Şi mai ştim că tot omul ne e frate şi împreună drumeţ spre dincolo.

* * *

Lumea materială din jurul nostru nu e mai importantă decît noi. Ea va dispare. Aşteaptă şi ea o transfigurare (Rom. VIII, 22) *„Soarele se va întuneca şi luna nu-şi va mai da lumina sa, stelele vor cădea din cer şi puterile cerurilor se vor clăti"* (Matei XXIV, 29). O spune însuşi Iisus. Dar să nu ne speriem. Nu fără rost am reluat această idee. Am reluat-o ca să vă spun că acestea se vor întîmpla la sfîrşitul lumii, despre care nici îngerii din cer nu ştiu cînd va fi (Matei XXV, 36). Nu trebuie să ne lăsăm descurajaţi de cei care prevestesc ani şi zile ale sfîrşitului pe care ei le-ar şti, ca şi cum ar fi ei mai mari decît îngerii! Mîntuitorul spune clar: *numai Tatăl cunoaşte cînd se vor petrece toate acestea* (Matei XXV, 36). Şi Sfîntul Petru într-una din epistole spune că sfîrşitul lumii va veni, dar şi el precizează că nu ştie cînd. Aşadar, cine sînt aceştia care zic că ştiu ceea ce nu ştia nici Petru, ceea ce nu ştiu nici îngerii? Cine sînt aceşti egali ai Tatălui care e singurul care ştie? Ei sînt desigur nişte minţi rătăcite care vor să creeze panică şi să adune adepţi pentru cine ştie ce sectă. *„Ziua Domnului* — zice Sf. Petru — *va veni cum vine furul noaptea* — adică nu se anunţă dinainte — *şi atunci cerurile cu sunet vor trece* — adică tot sistemul planetar — *iar stihiile aprinzîndu-se se vor strica şi pămîntul şi toate lucrurile de pe el vor arde"* (II Petru III, 10).

Aducîndu-vă aminte de toate acestea, am vrut mai întîi să vă risipesc teama pe care v-o insuflă unii umblînd cu propovăduiri false cu privire la sfîrşitul lumii. Nu sînt trimişii lui Dumnezeu cei ce vă umblă pe la porţi şi vă bat la uşi ca să vă abată de la învăţătura ortodoxă a moşilor şi strămoşilor noştri! Apăraţi-vă credinţa. Apăraţi-vă strămoşii şi memoria lor sfîntă, credinţa în care au adormit. Nu vă despărţiţi de ei, ca să nu vă ajungă blestemul lor.

În al doilea rînd am vrut să vă încredinţez cu cît sîntem noi oamenii mai valoroşi în faţa lui Dumnezeu, căci noi nu vom fi distruşi odată cu lumea materială, ci, ca suflete veşnice ce sîntem, vom trăi veşnic în lumea de dincolo, în Împărăţia Cerurilor, chiar şi după ce lumea aceasta va trece.

În al treilea rînd am vrut să vă amintesc de faptul că e bine, nu să ne temem de sfîrşitul lumii, ci să ne pregătim pentru sfîrşitul nostru, ca să avem parte de o veşnicie fericită. Acum ştim că vom învia. Să ne purtăm deci ca unii ce ştim aceasta, nu ca unii ce am fi în neştiinţă. Exact aşa ne avertizează Sf. Petru în întîia sa epistolă: *„ci după pilda dată de Sfîntul care v-a chemat* — zice el, adică de Hristos cel înviat, care şi-a dovedit sfinţenia dumnezeirii — *fiţi şi voi sfinţi în toate purtările voastre. Căci scris este: Fiţi sfinţi, că eu Sfînt sînt... Petreceţi cu frică toată vremea călătoriei voastre prin lumea aceasta"* (I Petru I, 14—17; Lev. XX, 7). E vorba desigur de frica de a nu cădea în păcate.

Iată o invitaţie la viaţă morală, cu o justificare filozofică dintre cele mai realiste: în lumea aceasta sîntem doar călători. Şi cine va putea spune că nu e adevărat? Să ne facem deci socoteli de călători pe pămînt şi să ne pregătim pentru viaţa veşnică de dincolo.

Dacă Hristos a înviat — şi iată că a înviat cu adevărat — nu mai avem voie să ne tratăm viaţa cu uşurătate sau cu indiferenţă. Cine o face, dovedeşte o mare lipsă de maturitate şi o mare iresponsabilitate faţă de propriul destin, faţă de propria istorie eternă.

Tot omul este obligat să se situeze, faţă de înviere. Şi cine ar putea, cu cea mai mare sinceritate, şi în urma celei mai profunde meditaţii şi analize, să se situeze în afara ei? Ar însemna să se situeze în non-sens. Să accepte să trăiască fără rost. Sau, în cel mai fericit caz, să apeleze la vreun surogat de teorie filozofică, de obicei simplist, care nu poate aduce adevărata mulţumire, adevărata soluţie. Iar a accepta să pleci din lumea aceasta în confuzie, ar fi cu totul lipsit de raţiune căci rezultatul ar fi intrarea firească şi dincolo în confuzie veşnică, iar aceasta se cheamă iad.

Decît să se complacă cineva în confuzie uneori agresivă şi dintr-un anumit complex întotdeauna infatuată, sau cînd cu sinceritatea minţii şi a inimii nu se poate depăşi, pentru că i se pare că n-ar exista raţiuni suficiente pentru credinţă, e mai bună o altă atitudine şi, poate, şi salvatoare. Aceea a smereniei neştiinţei, a smereniei neputinţei minţii de a se clarifica. Căci cine ştie atîtea, încît să poată decreta că *ştie* că Hristos n-a înviat, că ştie că nu există nemurire, şi că ştie că toată existenţa e o stupidă aventură întîmplătoare, într-un cosmos produs al Hazardului? Încă n-am auzit că ar exista un asemenea om. Ştiu însă că există din aceia care îşi trag concluziile negative şi „ştiinţele" teribile, din jumătăţi sau sferturi de ştiinţe şi cunoştinţe, dar atitudinile acestora nu sînt deloc nici concludente, nici de lăudat.

Poate că o asemenea judecată despre unii care rămîn în confuzie e puţin cam aspră şi radicală. Poate. Dar credem că faptul Învierii Domnului ne oferă singura certitudine, în oceanul de incertitudini pe care navighează o lume care şi-a pierdut busola, şi care ajunge să creadă că o busolă nici nu există, şi rezultatul e dezorientarea, anarhia şi dezastrul moral.

O busolă există, iată: *„Veniţi de luaţi lumină!" „Lumina cunoştinţei!"*

Aflaţi că Iisus *„a înviat a treia zi"*. Dacă n-ar fi înviat, n-am mai avea Dumnezeu. Dacă n-ar fi înviat, El ar fi rămas uitat în istoria măruntă a Palestinei, un rabin provincial, răstignit ca un răzvrătit împotriva Legii unui popor strașnic de exigent în închiderea lui faţă de alte popoare. Dacă n-ar fi înviat, nici n-am fi auzit de El. Am fi rămas cu ce? Cu zeii Greciei, ai Romei, sau ai popoarelor mai mici şi mai lipsite de imaginaţie? Sau cu nişte eroi divinizaţi cum a fost Zamolxis al nostru, al strămoşilor daci?

Cum ar fi acceptat lumea modernă aşa ceva? Din vechile mitologii nu ne-am fi ales cu nimic. Moira, aşa-numita soartă oarbă care domnea peste destinele oamenilor a fost tragedia antichităţii şi blestemul vieţii oamenilor. Şi altceva nu ştiu ce am fi putut inventa, noi, lumea rămasă fără zeii vechi care au corespuns desigur copilăriei civilizaţiei. Am mai fi avut lumea bizantină, lumea medievală aşa cum le-am avut? Şi cum ar fi arătat lumea modernă? Căci toate aceste lumi au fost şi sînt produsele civilizaţiei creştine. Altele, fără creştinism, care ar fi urmat după civilizaţia şi cultura antică, sînt absolut inimaginabile, decît poate pe linia unor gînditori ca Socrate sau Platon, dar acestea n-ar fi avut nici un temei care să le facă să semene cu cele pe care le cunoaştem, care ne-au precedat, şi cu cea în care trăim. Ar fi putut fi unele lumi mai bune? Cum să fi fost mai bune dacă nici cele care au fost inspirate de însuşi Fiul lui Dumnezeu n-au reuşit o lume pe măsura învăţăturilor Lui?

Mesia a venit „la plinirea vremii" (Gal. IV, 4) pentru a schiţa viitorul istoriei, care ar fi arătat cu totul altfel în ipoteza că n-ar fi venit atunci. Şi toată istoria Lui, încununată de Înviere, e substanţa care a organizat veacurile, a generat culturile şi civilizaţiile care şi-au pus pecetea chiar şi asupra celor care nu L-au primit, fiind departe de El, în Extremul Orient mai ales, dar care i-au resimţit fără îndoială influenţa.

De ziua Învierii n-avem altă chemare mai mare de făcut, după cea dintîi: *Veniţi de luaţi lumină*, decît cea formulată de Sinodul al II-lea ecumenic de la Constantinopol (381), care e în acelaşi timp mărturisire de credinţă, speranţă şi declaraţie de sens al existenţei, de rost, de înţelegere a lumii şi a destinului omului: *„Aştept învierea morţilor"!* E o mărturisire izvorîtă din cel mai profund loc al fiinţei noastre, din acel loc unde se fierb marile întrebări şi unde ni se alcătuieşte credinţa.

Prin această *„aşteptare"* ne reechilibrăm mereu. De cădem, ne ridicăm. Cînd ne risipim, ne readunăm. Cînd ne împrăştiem în căutări sterile şi în ipoteze lipsite de orice coerenţă, ne reîntoarcem în noi înşine şi ne regăsim speranţa.

Înviind, Iisus ni s-a *des-tăinuit*, adică a mai redus din tainele care ne înconjoară, şi a deschis uşi noi credinţei noastre, în ceea ce înţelegem ca şi în ceea ce nu înţelegem. Dumnezeu s-a apropiat de noi, prin Iisus cel înviat. El nu mai e plecat la distanţe infinite, uitînd de noi, cum s-a exprimat un mare gînditor căzut în deznădejdea de a-L mai putea cunoaşte (K. Barth), şi nici nu se ascunde de noi în cenzuri transcendente care ni-L fac inaccesibil, cum credea Lucian Blaga. Mai degrabă noi ne-am depărtat de El şi, prin Înviere, ne apropiem din nou. Nu omul a fost părăsit de Dumnezeu, ci Dumnezeu s-a aflat în tragedia de a fi fost părăsit de om, zicea Nae Ionescu (R.V. p. 420). Şi poate mai este încă!

Dumnezeu ni s-a descoperit în Iisus. Nu e nici departe, nici ascuns. Iisus a înviat pentru noi, ca să ştim că şi noi vom învia. A apropiat cele două lumi — a noastră si a Lui — şi a restabilit continuitatea dintre ele. Şi fiindcă n-a mai murit (Ce bine se leagă întregul sistem al Revelaţiei Întrupare-Înviere-Înălţare), înţelegem bine că *„El rămîne cu noi pînă la sfîrşitul veacurilor"* (Matei XXVIII, 20).

Nu mai sîntem singuri. El e izvorul credinţei şi al puterii noastre. Şi al speranţei noastre. Şi al îndreptării noastre spre calea binelui, a dragostei, a iertării, a omului căruia nu-i stă bine nici cînd urăşte, nici cînd calomniază, nici cînd îşi pierde bunul simţ al limbajului şi al omeniei. Cînd şi-l pierde pe acesta, de fapt îşi pierde simţul divinului din el, iar pecetea duhului i se desprinde de pe minte şi îl lasă, cum spune Sf. Pavel, *„la voia minţii lui"* (Rom. I, 28).

Întotdeauna oamenii au avut nevoie de o repunere în drepturile originare a luminii dumnezeieşti în gîndirea şi în faptele lor. Hristos a înviat ca să aducă iară şi iară această lumină în lume. Să fim sensibili la chemarea Lui.

Fiţi toţi bucuroşi. Să iertăm toate pentru înviere. Bunul Dumnezeu să ne ajute să petrecem sărbătorile cu sănătate şi cu hotărîrea de a deveni mai buni, mai buni creştini.

Pe drumul Emausului

(Urmare din pag. 1-a)

noaşterea Lui deplină. Mai trebuia ceva esenţial: împărtăşirea cu acelaşi Cuvînt, dar întrupat, cu „Cuvîntul care s-a făcut trup" (In. 1, 14). „Şi cînd a stat împreună cu ei la masă, luînd El pîinea, a binecuvîntat şi frîngînd le-a dat lor. *Atunci* s-au deschis ochii lor şi L-au cunoscut" (Lc. 24, 30—31). Şi întorcîndu-se ei la Ierusalim au povestit celor unsprezece şi celor ce erau împreună cu ei „cele petrecute pe cale şi cum a fost cunoscut de ei la frîngerea pîinii" (Lc. 24.35). Este de prisos să spunem că „frîngerea pîinii" înseamnă în Noul Testament Euharistia, deci împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Domnului care se dă „pentru viaţa lumii". Aşadar, în Euharistie ne întîlnim cu Domnul cel Înviat şi-L cunoaştem prin unirea cu El. Primii creştini erau prea conştienţi de lucrul acesta. De aceea „stăruiau zilnic în învăţătura Apostolilor şi în comuniune, *în frîngerea pîinii* şi în rugăciuni" (Fa. Ap. 2, 42—47; 20, 7, 11).

Cunoaşterea lui Dumnezeu înseamnă unire cu El, participare la viaţa Lui prin Sfintele Taine ale Bisericii şi îndeosebi prin Sfînta Euharistie. Nu există cunoaştere deplină decît prin unire. De aceea Sf. Scriptură foloseşte verbul „a cunoaşte" pentru a exprima unirea bărbatului cu femeia. Numai în unirea lor, cei doi se cunosc deplin. Creştinismul nu-i teorie, nici filosofie, ci viaţă nouă în Hristos cel înviat. Iar această viaţă ni se comunică în Euharistie prin împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Domnului, mort, înviat şi înălţat la ceruri, deci pe deplin pnevmatizat (spiritualizat) sau îndumnezeit. „Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mînca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sîngele Lui nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănîncă trupul Meu şi bea sîngele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi". (In. 6, 53—54). Dacă Mîntuitorul nu ne-ar fi lăsat Euharistia, poruncindu-ne expres s-o facem spre pomenirea Lui (Lc. 22, 19), pentru ca să ne împărtăşim astfel de moartea şi învierea Lui (cf. I Cor. 11, 26), toată lucrarea de mîntuire a lumii săvîrşită de El ar fi rămas zadarnică. Căci nimeni nu s-ar fi putut împărtăşi de ea. Euharistia ne face şi pe noi vii împreună cu Hristos. Ea ne adună laolaltă în dumnezeiasca Liturghie şi ne uneşte între noi prin împărtăşirea cu acelaşi trup al lui Hristos, transformîndu-ne în acest trup însuşi, noi devenind astfel mădularele Sale şi mădulare unii altora. De aceea Sfîntul Apostol Pavel poate să spună: „Voi sînteţi trupul Lui Hristos şi mădulare (fiecare) în parte" (I Cor. 12, 27) sau „Aşa şi noi cei mulţi, un trup sîntem în Hristos şi fiecare sîntem mădulare unii altora" (Rom. 12, 5). Numai aşa Învierea lui Hristos poate fi şi învierea noastră, biruinţa Lui şi biruinţa noastră. Fără Euharistie, viaţa creştină se reduce la un sentimentalism exaltat, fără consistenţă şi fără puterea de transformare existenţială a omului. Căci nu ne putem transforma cu adevărat numai printr-un voluntarism personal dacă nu avem în noi aluatul transfigurării care este trupul Domnului. „Firea celui mai tare schimbă firea celui mai slab", zice Sfîntul Maxim Mărturisitorul. Firea lui Hristos pe care o primim în noi la fiecare Euharistie ca pe o „adevărată mîncare şi băutură" (Ioan 6, 55), schimbă, încetul cu încetul firea noastră şi ne face asemenea Lui. Bine-înţeles şi cu efortul nostru care este absolut necesar. Căci în toate „sîntem împreună lucrători cu Dumnezeu" (I Cor. 3, 9). Altfel ne-am împărtăşi spre judecată şi spre osîndă (I Cor, 11, 27).

Drama creştinismului nostru de azi este aceea de a-l fi transformat într-o religie individuală, pentru mulţi aproape magică. Purtaţi de interese personale, fiecare aşteaptă de la Dumnezeu împlinirea lor în schimbul rugăciunilor, postului sau altor acte de pietate. Or, creştinismul nu este o religie ca toate celelalte. Am putea chiar spune că el nu este religie deloc. Ci un mod nou de viaţă, de comuniune cu Dumnezeu în Treime, prin Hristos şi Biserica Sa (care este una cu Hristos, fiind trupul Său). Creştinismul este imitarea vieţii lui Dumnezeu, zice Sfîntul Grigore de Nisa, adică trăirea şi manifestarea către semenii noştri a dragostei veşnice care uneşte cele trei Persoane ale Sfintei Treimi şi care se pogoară la noi prin Hristos cel mort şi înviat, mereu prezent în Euharistie şi în celelalte Taine ale Bisericii. De aceea numai cînd vom înţelege şi vom trăi cum se cuvine taina Euharistiei care este prin excelenţă taina comuniunii şi a dragostei îl vom cunoaşte şi noi cu adevărat pe Hristos înviat, ca oarecînd Luca şi Cleopa pe drumul Emausului.

Pentru o mai bună desfăşurare a orelor de educaţie moral-religioasă în şcoli

La redacţiea gazetei noastre s-a primit de curînd o scrisoare a unor cititori ai Telegrafului Român din părţile Aradului, din care redăm următoarele fragmente: „Poporul român a moştenit diferite traume care i-au fost cauzate de vechiul regim. Cîte fapte antisociale se produc în ţară vedem la televizor, citim în presă; mulţi oameni nu vor să muncească cinstit. Este nevoie de o profunda *renaştere spirituală* (sublinierea aparţine autorilor) a poporului român şi aceasta considerăm că este necesară să se facă încă de pe băncile şcolii. Rugăm domniile voastre — se arată în scrisoare — cinstiţi slujitori ai Bisericii, să mijlociţi reluarea şi continuarea unui viu dialog între Patriarhia Română şi Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei... să se ia măsuri privind reintroducerea *Religiei* în şcoli, dar nu facultativă, cum a fost şi e în prezent, ci obligatorie. *Religia* să fie obiect de studiu, ca disciplină de învăţămînt, cum sînt celelalte discipline..."

Informăm pe stimaţii autori ai scrisorii de mai sus şi pe toţi iubiţii cititori ai gazetei noastre, că, în sensul celor de mai sus, se depun susţinute eforturi.

Către sfîrşitul lunii ianuarie a.c. de pildă, la Secretariatul de Stat pentru Culte din Bucureşti a avut loc o consfătuire pe tema de mai sus, cu participarea reprezentanţilor cultelor din ţara noastră: ortodocşi, romano-catolici, protestanţi, mozaici, musulmani etc., în prezenţa d-lui ministru Gheorghe Ştefan al Învăţămîntului şi Ştiinţei şi a d-lui secretar de stat pentru culte Gh. Vlăduţescu, care, pe baza unor date pe care le aveau de pe teren, au avut cuvinte de apreciere privitoare la efectul pozitiv pe care reintroducerea religiei în şcoală îl are în rîndul elevilor, inclusiv pe linie disciplinară, toţi participanţii exprimîndu-şi dorinţa de a acorda maximă atenţie acestei probleme.

Tot „în vederea unei cît mai bune desfăşurări a orelor de educaţie moral-religioasă în şcoli", cum se spune la punctul doi din *Comunicatul* Ministerului Învăţămîntului şi Ştiinţei, nr. 9176/1991, şi Secretariatului de Stat pentru Culte, nr. 768/1991, apărut şi în gazeta noastră, în cursul lunii martie a.c. la centrele judeţene de pe raza Arhiepiscopiei Sibiului, de pildă, au avut loc consfătuiri după cum urmează: În 19 martie a.c. la *Braşov*, la care au participat reprezentanţi ai Inspectoratului şcolar judeţean Braşov, părinţii protopopi: Z. Moşoiu (Braşov), R. Zaharia (Făgăraş), Gh. Opriş (Rupea), inspectori şcolari protopopeşti, iar de la Sibiu P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi P. C. cons. cultural Gh. Papuc; în 20 martie la *Sf. Gheorghe*, la care au participat reprezentanţi ai Inspectoratului şcolar judeţean Covasna, părintele prot. Gh. Răţulea (Sf. Gheorghe), părintele inspector şcolar protopopesc V. Goţia (Întorsura Buzăului), iar de la Sibiu: P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi P. C. cons. cultural Gh. Popuc, iar în 21 martie a.c. la *Sibiu*, la care au participat reprezentanţi ai Inspectoratului şcolar judeţean Sibiu, P. C. pr. prof. S. Şebu, părinţii protopopi: D. Luca (Sibiu), I. Găban (Mediaş), Gr. Cernea (Agnita), R. Roşca (Sălişte), M. Lupu (Avrig), inspectori şcolari protopopeşti, alţi participanţi, consfătuirea fiind condusă de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

(Continuare în pag. a 3-a)

P.

Mîntuitorul în faţa tribunalului iudaic şi roman

(Urmare din pag. 1-a)

mărturie mincinoasă împotriva lui Iisus, ca să-L omoare. Şi nu găseau, deşi veniseră mulţi martori mincinoşi. Iar la urmă, venind doi, au spus: Acesta a zis: pot să dărîm templul lui Dumnezeu şi în trei zile să-l zidesc. Şi ridicîndu-se arhiereul i-a zis: nimic nu răspunzi la ceea ce mărturisesc aceştia împotriva Ta? Iisus însă tăcea. Şi arhiereul luînd cuvîntul I-a zis: Te jur pe Dumnezeul cel viu să ne spui dacă eşti Tu Hristosul Fiul lui Dumnezeu! Iisus îi zise: tu ai spus! Iar eu vă mai spun: de acum veţi vedea pe Fiul Omului, şezînd de-a dreapta puterii şi venind pe norii cerului. Atunci arhiereul îşi sfîşie veşmintele zicînd: A hulit! Ce ne mai trebuie martori? Iată acum aţi auzit hula Lui! Ce socotiţi? Iar ei răspunzînd au zis: vinovat este de moarte. Atunci L-au scuipat în faţă şi L-au bătut"... (Matei 26, 59—68). Evanghelistul Ioan completează relatarea cu amănunte suplimentare (Ioan 18, 19—24), după molestare Iisus spunînd: „De am vorbit rău, dovedeşte că este rău; iar de am vorbit bine, de ce mă baţi? Deci Ana L-a trimis la Caiafa arhiereul" (Ioan 18, 24).

În zorii zilei următoare, sinedriul s-a întrunit din nou întrebîndu-L pe Iisus dacă recunoaşte că este „Fiul lui Dumnezeu". Deoarece Mîntuitorul a confirmat, ei au rostit din nou sentinţa de condamnare la moarte prin răstignire (Luca 22, 66—71).

Pentru ca sentinţa să devină executorie, trebuie confirmată de procuratorul roman, Ponţiu Pilat. Astfel în faza a doua a procesului, Iisus a ajuns în faţa autorităţilor romane. Începînd cu anul 26 d.Hr. procurator al Palestinei a fost Ponţiu Pilat, un nobil roman, abuziv şi dur, care a rămas acolo timp de aproximativ zece ani. Venise în Palestina împreună cu soţia lui, care se pare că stînd aici trecuse la religia mozaică. Avea reşedinţa la Cezarea Palestinei, dar de paşti venea mereu la Ierusalim pentru a preveni orice atitudine potrivnică Romei din partea poporului sosit acolo cu prilejul sărbătorii. În apropierea templului, Pilat avea o cetăţuie numită „Antonia", construită de Marc Antoniu, unde exista şi o sală mare a pretoriului de judecată. Era 14 nisan, ora 6 dimineaţa. Cum romanii aveau obiceiul să-şi înceapă lucrările de dimineaţă, Iisus a fost dus la procuratorul roman. Membrii sinedriului nu intraseră în pretoriu, deoarece seara începea paştele şi a intra în casa unui păgîn însemna o necurăţie, iar în caz de forţă majoră sărbătoarea se amîna cu o lună. Pilat ştia despre Iisus, fiindcă, la cerere oferise oşteni spre a-L prinde. În sala pretoriului acuzaţiile au primit un conţinut antiroman. Iisus este denumit răzvrătitor al poporului, unul care opreşte să se plătească impozit Romei şi se declară rege (Luca 23, 2). La asemenea fapte, pedeapsa era capitală. Voind să se convingă de adevăr, Pilat L-a chemat pe Iisus în pretoriu, spre a vedea dacă s-a declarat sau nu „regele iudeilor" şi de ce i se aduce acuzaţia respectivă. Iisus i-a destăinuit că „Împărăţia Lui nu este din această lume", deoarece dacă era „din lumea aceasta, slujitorii Săi ar fi luptat să nu cadă în mîinile iudeilor". Mîntuitorul a adăugat: „Eu pentru aceasta M-am născut şi am venit pe lume, ca să mărturisesc adevărul. Oricine este din adevăr ascultă glasul Meu" (Ioan 18, 37). Copleşit de răspunsul lui Iisus, Pilat a renunţat la interogatoriu, declarînd apoi în faţa mulţimii că „nu află nici o vină în El" (Luca 23, 4). Dar acuzaţiile au devenit tot mai aspre, Mîntuitorul înfruntîndu-le în tăcere, cu liniştea nevinovăţiei Sale. Evanghelistul arată că demnitatea morală a lui Iisus îl lasă pe „procurator foarte mirat" (Matei 27, 14). Se insistă pe lîngă Pilat că Iisus „întărîtă poporul, învăţînd prin toată Iudeea, începînd din Galileea" (Luca 23, 5). Aflînd că Iisus este galilean şi ştiind că Irod Antipa, tetrarhul Galileii şi Pereii se afla şi el atunci la Ierusalim, Pilat i-a declinat cazul spre rezolvare. Negăsindu-I nici o vină, Irod L-a îmbrăcat pe Iisus, în semn de batjocură, într-o haină strălucitoare pe care o purtau numai marii demnitari şi L-a trimis din nou la Pilat, căruia nu i-a rămas decît să declare celor înverşunaţi că nici Irod şi nici el, „cercetîndu-L înaintea lor, nu a găsit nici o vină din cîte i-au fost ridicate şi nimic vrednic de moarte nu a făcut" (Luca 23, 8—15). Deşi putea să-L elibereze, Pilat recurge la un compromis. Ştiind că în amintirea ieşirii din Egipt, iudeii eliberau de paşte un tîlhar, Pilat propune eliberarea lui Iisus sau a lui Baraba, „care pentru o răscoală şi ucidere ce făcuse în cetate era aruncat în temniţă" (Luca 23, 19). Toţi cei prezenţi puteau alege între Iisus şi Baraba. Între timp a venit la Pilat un trimis al soţiei sale, Claudia Procula, care i-a transmis „să nu facă nici un rău dreptului acestuia, că a suferit mult în vis pentru El" (Matei 27, 19). Dar sinedriştii au convins asistenţa să se pronunţe pentru eliberarea lui Baraba, „iar pe Iisus să-L piardă" (Matei 27, 20). Derutat de răspunsul mulţimii, Pilat a pus întrebarea: „Ce voi face cu Iisus care se numeşte Hristos?" Primind răspuns fără echivoc: „Să fie răstignit!", le oferă lor executarea sentinţei, deoarece el nu-I găsise lui Iisus nici o vină. Acuzatorii nu acceptă soluţia, spunînd: „Noi lege avem şi după lege trebuie să moară, că S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu" (Ioan 19, 7). Atunci Pilat a dispus aplicarea biciuirii pentru a înlocui pedeapsa cu moartea, după care arată mulţimii pe Omul desfigurat de răni şi scăldat în propriul Său sînge, dar aceleaşi voci cereau răstignirea. Convins de nevinovăţia lui Iisus, Pilat, devenit mai hotărît, căuta să-L elibereze, dar i s-a replicat: „De-L vei slobozi pe acesta, nu eşti prieten cu cezarul. Oricine se face pe sine rege, este împotriva cezarului" (Ioan 19, 12). A fost un avertisment adresat direct şi personal lui Pilat care l-a derutat total, punîndu-l în stare de autoapărare: dacă o asemenea acuză ajungea la urechile împăratului roman, se putea considera că el s-a aliat cu un răsculat. A cedat fără nici o remuşcare, mai ales atunci cînd răspuns-au arhiereii: „Nu avem alt rege decît pe cezarul" (Ioan 19, 13—16). „Iar Pilat văzînd că nimic nu foloseşte şi mai mare tulburare se face, luînd apă şi-a spălat mîinile înaintea mulţimii, zicînd: nevinovat sînt de sîngele dreptului acestuia!" (Matei 27, 24). „Deci atunci L-a dat lor ca să-l răstignească" (Ioan 19, 16).

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Făcînd o confruntare între modul în care trebuia să se desfăşoare procesul lui Iisus în faţa sinedriului şi felul în care s-a desfăşurat se poate vedea că sentinţa de condamnare la moarte nu este validă, totul fiind premeditat cu vicleşug. Şi procedura a fost greşită. Sinedriul s-a întrunit prima oară într-o casă particulară (la Ana) noaptea. Martorii apărării lipseau, iar cei ai acuzării erau falşi. Sentinţa a fost pronunţată fără o deliberare temeinică, iar în faţa procuratorului roman a fost schimbat conţinutul acuzaţiei. Pilat a ezitat la început. Voia într-adevăr să-L elibereze pe Iisus, dar din sentimente de teamă: cînd de sinedrişti, cînd de visul soţiei, cînd de acuzaţi, cînd de mulţimea asistenţei, dar mai ales de împărat, a cedat în final rostind sentinţa capitală. Dimpotrivă, din punctul de vedere al credinţei creştine, aşa trebuia să se întîmple. Iisus avea să aducă jertfa de ispăşire ca „un Miel nevinovat", „ca o oaie spre junghiere", cu trupul măcinat de suferinţă, aşa cum a proorocit despre El profetul Isaia, cu mai multe veacuri înainte de Naşterea trupească a Fiului lui Dumnezeu.

V. *Asocierea*

Toţi cei implicaţi în judecarea lui Iisus au fost zguduiţi de strălucirea nevinovăţiei Sale. Aşa a fost cazul lui Pilat şi Irod Antipa, şi tot astfel, în felul lor, fiecare a rămas convins de nevinovăţia lui Iisus. Aşa bunăoară notăm pe soţia procuratorului, apoi pe Sfîntul Apostol Petru care îşi plînge cu amar lepădarea, pe Iuda care căindu-se a întors cei 30 de arginţi arhiereilor şi bătrînilor, spunînd: „greşit-am vînzînd sînge nevinovat. Şi aruncînd arginţii în templu, a plecat şi s-a spînzurat" (Matei 26, 3—5). Iar sutaşul roman însărcinat cu executarea sentinţei, asistînd la sfîrşitul dramatic de pe Dealul însîngerat, a exclamat: „cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta" (Matei 27, 54).

VI. *Generalizarea*

De aici vedem că Iisus Hristos a primit să aducă jertfa Sa mîntuitoare, fiind condamnat la cea mai grea moarte, ca un nevinovat.

VII. *Aplicarea*

Meditînd la judecarea lui Iisus rugăciunea plină de pietate a Sfîntului Efrem Sirul să ne călăuzească gîndul şi sufletul spre împlinirea voii lui Dumnezeu, căruia să-I cerem ca: „duhul curăţiei, al gîndului smerit, al răbdării şi al dragostei, dăruieşte-l mie slugii Tale. Aşa Doamne, Împărate, dăruieşte-mi ca să-mi văd păcatele mele şi să nu osîndesc pe fratele meu că bine eşti cuvîntat în vecii vecilor. Amin".

Sfînta Evanghelie de la Liturghia din Ziua Paştilor

(In. 1, 1—17)

La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul.

Acesta era întru început la Dumnzeu.

Toate prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut.

Întru El era viaţă şi viaţa era lumina oamenilor.

Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o.

Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan.

Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toţi să creadă prin el.

Nu era el Lumina ci ca să mărturisească despre Lumină.

Cuvîntul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume.

În lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut.

Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit.

Şi celor cîţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu,

Care nu din sînge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-a născut.

Şi Cuvîntul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă cu a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr.

Ioan mărturisea despre El şi striga, zicînd: Acesta era despre Care am zis: Cel care vine după mine a fost înaintea mea, pentru că mai înainte de mine era.

Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat, şi har peste har.

Pentru că Legea prin Moi s-a dat, iar harul şi adevărul venit prin Iisus Hristos.

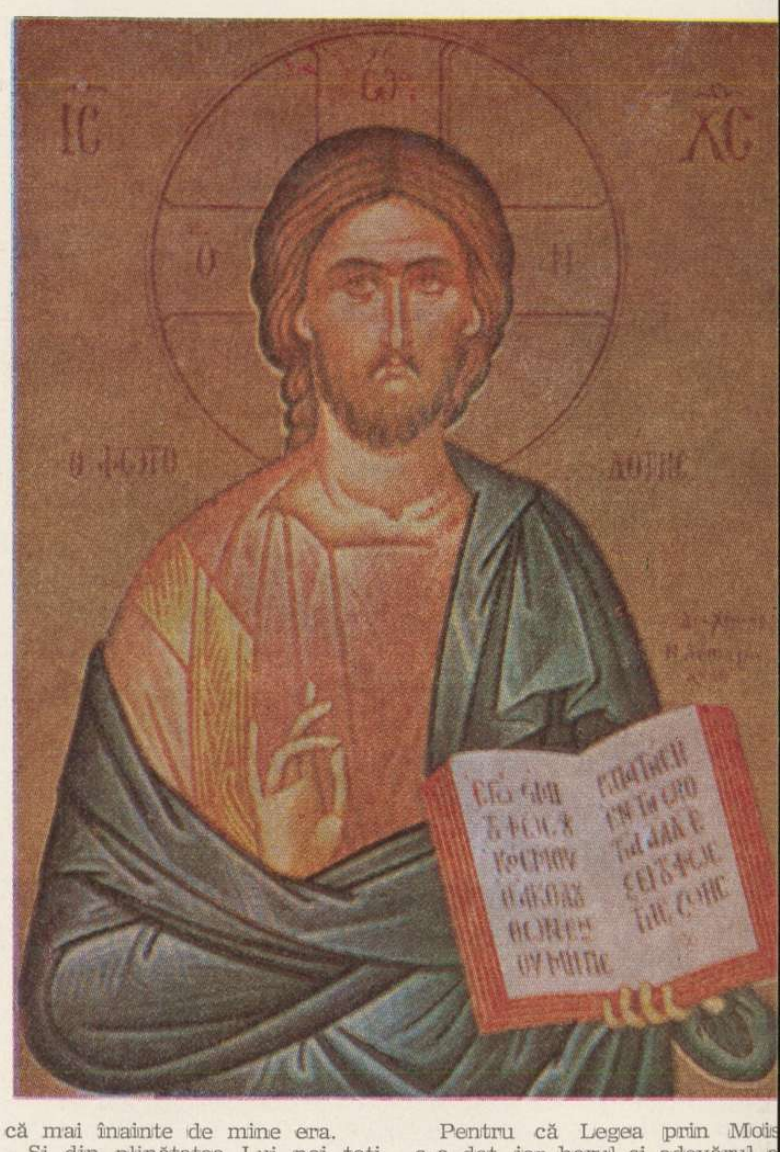

Paştile cele mari

Cea de a doua sărbătoare mare a creştinătăţii, în ordine cronologică, este sărbătoarea Învierii Domnului Hristos sau Sfintele Paşti, „Paştile". În Biserica noastră drept-măritoare, în Biserica Ortodoxă, sărbătoarea Învierii Domnului Hristos este sărbătoarea cea mai mare, cea mai importantă, este sărbătoarea centrală. Aşa ne este înfăţişată ea chiar în cuprinsul slujbelor rînduite pentru Sfintele Paşti, prin cuvinte ca acestea: „Această numită şi sfîntă zi, una a sîmbetelor, (cea dintîi după Sîmbăta, deci Duminica), împărăteasă şi doamnă, este praznic al praznicelor şi sărbătoare a sărbătorilor, întru care binecuvîntăm pe Hristos întru toţi vecii". Şi este firesc să fie aşa, de vreme ce la Sfintele Paşti, la sărbătoarea Învierii Mîntuitorului nostru, „prăznuim omorîrea morţii, sfărîmarea iadului şi începătura altei vieţi veşnice" şi de aceea „sălţînd, lăudăm pe Pricinuitorul (acestora, adică pe Domnul Hristos), cel Unul Binecuvîntat, Dumnezeul părinţilor noştri şi preamărit".

Pentru noi cei credincioşi, Învierea Mîntuitorului nostru nu este un eveniment care îl priveşte numai pe „Hristos, Cel ce a ieşit din mormînt ca un mire", ci este un eveniment care ne priveşte şi pe noi, pe noi care, la Sfintele Paşti, adresîndu-ne Mîntuitorului înviat, zicem: „Păzind peceţile întregi Hristoase, ai înviat din mormînt — Cel ce n-ai stricat cheile Fecioarei întru a Ta naştere — şi ne-ai deschis nouă uşile raiului."

Învierea Domnului Hristos este pentru noi pricină de veselie şi izvor de lumină. O mărturisim aceasta tot la slujba Sfintelor Paşti, cînd zicem: „Cerurile după cuviinţă să se veselească şi pămîntul să se bucure şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută, că Hristos a înviat; veselia cea veşnică". Şi mai departe: „Acum toate de lumină s-au umplut şi cerul şi pămîntul şi cele de dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos, întru care s-a întărit".

Toate acestea le gîndim, le rostim şi le sărbătorim la Sfintele Paşti, aşa că nu e de mirare că însăşi sărbătoarea Învierii Domnului o înţelegem ca o sărbătoare plină de măreţie, pentru cuprinsul ei, ca şi pentru darurile pe care ni le aduce. Copleşiţi de măreţia unor astfel de daruri, ca şi de evenimentul sărbătorit la Sfintele Paşti, din suflet plin de bucurie exclamăm cuvinte ca acestea: „Ziua Învierii, popoare să ne luminăm, Paştile Domnului, Paştile, că din moarte la viaţă şi de pe pămînt la cer Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-i cîntă cîntare de biruinţă."

De pe tărîmul vieţii celei noi, străbătute de darul Învierii Domnului Hristos şi din atmosfera de gînd strălucită de „neapropiată lumina Învierii", izbucnim din sufletele noastre, copleşite de bucurie, ziceri care pun în evidenţă Sfintele Paşti, ca sărbătoare şi ca fapt, cînd zicem:

„Paştile cele sfinţite astăzi nouă s-au arătat,
Paştile cele noi şi sfinte,
Paştile cele de taină,
Paştile cele preacinstite,
Paştile Hristos-Mîntuitorul;
Paştile cele fără prihană,
Paştile cele mari,
Paştile credincioşilor,
Paştile care au deschis nouă uşile raiului,
Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii.
Paştile cele frumoase,
Paştile Domnului, Paştile ...
Paştile cu bucurie, unul pe altul să ne îmbrăţişăm
O, Paştile izbăvirea de întristare!"

Ca să înţelegem, să primim şi să sărbătorim c vrednicie şi cu dreptate „cea mai presus de fire de lume Înviere a lui Hristos-Dumnezeu", Sfînt noastră Biserică a rînduit zece săptămîni de pre gătire, dintre care şapte săptămîni sînt săptămîn de post. În vremea de pregătire ne rugăm l Dumnezeu zicînd: „Dă-ne nouă, Bunule, lupta c bună să o luptăm, calea postului să o săvîrşim credinţa nedespărţită să o păzim, capetele nevă zuţilor balauri să le sfărîmăm, biruitori asupra pă catului să ne arătăm şi, fără de osîndă, să ajun gem să ne închinăm şi Sfintei Învieri". Ajunşi Sfintele Paşti, deci la vremea de împlinire a ru găciunii din vremea pregătirii, ni se spune cuvî lămuritor în privinţa închinării ce trebuie adu Sfintei Învieri, cînd se rosteşte cu cîntare: „Ziu învierii şi să ne luminăm cu prăznuirea şi unii p alţii să îmbrăţişăm şi să zicem fraţilor (şi să zicem fraţi) şi celor ce ne urăsc pe noi şi să ie tăm toate pentru Înviere, şi aşa să strigăr „Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moar călcînd, şi celor din mormînturi viaţă dăruindu-le Potrivit acestei alcătuiri, numai cei care iartă, m mai cei care sînt în bună pace cu toţi oamen sînt adevăraţii închinători ai Sfintei Învieri Mîntuitorului nostru.

Acest lucru îl spune lămurit şi poetul Vasi Militaru, în poezia intitulată: „Hristos a înviat cu care încheiem gîndurile de faţă.

Hristos a înviat! Ce vorbă sfîntă!
Îţi simţi, de lacrimi calde, ochii uzi,
Şi-n suflet parcă Serafimii-ţi cîntă,
De cîte ori creştine, o auzi!

Hristos a înviat în firul ierbii,
A înviat Hristos în adevăr:
În poienita unde zburdă cerbii,
În florile de piersic şi de măr,

În stupii de albine fără greş,
În vîntul care-adie mîngîios,
În ramura-nflorită de cireş,
Dar, vai, în suflet, ţi-a-nviat Hristos?

Ai cîntărit cu mintea Ta creştine,
Cît bine ai făcut sub cer umblînd?
Eşti tu pornit, măcar acum, spre bine?
Măcar acum, te simţi, mai bun, mai blînd?

Simţi tu, topită-n suflet vechea ură?
Mai vrei peirea celui plin de har?
Ţi-ai pus zăvor pe bîrfitoarea gură?
Iubirea pentru semeni o simţi jar?

O, dacă-aceste legi, de-apururi sfinte,
În aur, măcar azi, te-au îmbrăcat,
Cu Serafimii-n suflet,
Imn fierbinte, ai drept să cînţi: „Hristos a înviat"

Arhim. Teofil Părăia

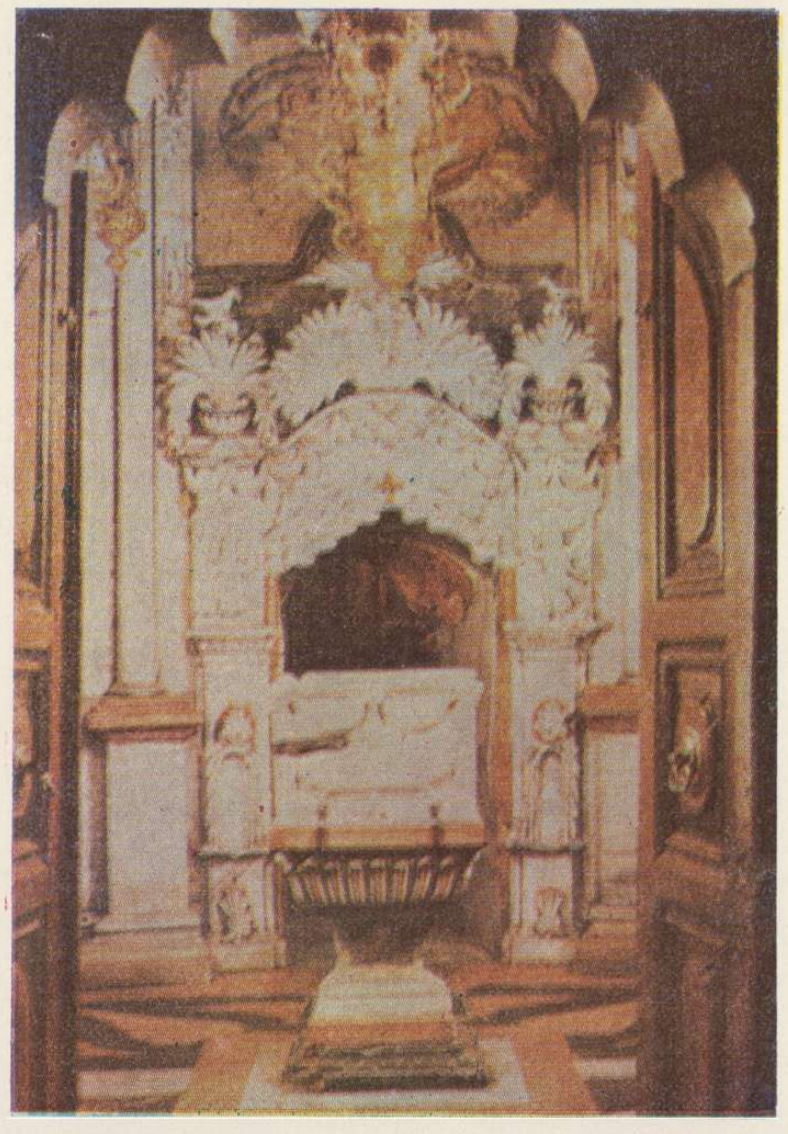

Sărbătoarea Junilor braşoveni la Paşti

Se împlinesc 263 de ani de la prima atestare documentară a Junilor braşoveni, ale căror manifestări anuale, legate de sărbătoarea Sfintelor Paşti, sînt de o amploare şi originalitate unică în ţara noastră. Acest obicei străvechi a luat naştere într-unul din vechile şi pitoreştile cartiere ale Braşovului, cunoscut sub numele de Şchei, de unde s-a extins mai tîrziu şi în Braşovul Vechi.

În ceea ce priveste vechimea Junilor, toţi cercetătorii din trecut şi de astăzi susţin că obiceiul se pierde în negura vremurilor.

Cu siguranţă, începuturile obiceiului trebuie legat de lupta purtată în decursul veacurilor de românii din Scheii Braşovului, pentru apărarea libertăţii şi afirmarea drepturilor strămoşeşti pe aceste meleaguri ale Ţării Bîrsei, fapt pentru care documentul cercetat, — un hrisov din 1728, aflat în arhivele Muzeului Primei Şcoli româneşti; prin care li se acorda Junilor terenul unei grădini din Şchei, — numeşte obiceiul drept „rînduială din bătrîni".

Se subliniază în documentul amintit „să-i lăsaţi să treacă fără oprială frumos, pe rînd cum se cade, iară cine nu va îngădui să treacă cu sfintele cruci prin această grădină, unul ca acela să fie blestemat de Domnul şi de cei trei sute optsprăzece sfinţi". Este vorba (subl. noastră) credem de trecerea călări a Junilor, spre „Pietrele lui Solomon", în mier-

(Continuare în pag. 4)

Prof. Petru Istrate

Pentru o mai bună desfăşurare a orelor de educaţie moral-religioasă în şco

(Urmare din pag. 1-a)

În cadrul celor trei consfătuiri arătate s-a apreciat, între altele, că învăţămîntul religios este o îndatorire naţională, iar pentru Biserică o sarcină nu uşoară, că educaţia religioasă este un drept cuvenit cetăţenilor, că mai sînt încă părinţi, de obicei de vîrstă medie, care nu sînt încă pe deplin convinşi de importanţa educaţiei religios-morale pentru copiii lor, că este bine venită o oră pe săptămînă şi că religia trebuie să intre în orarul şcolilor, că la oraşele mari se resimte puternic lipsa de cadre pentru predarea religiei, că Biserica este îndatorată să pună la dispoziţia elevilor manuale întocmite în concordanţă cu spiritul ecumenic care trebuie păstrat în relaţiile dintre culte, cu eliminarea totală a prozelitismului ş.a.

S-a sugerat de asemenea ideea ca în Şcolile normale viitorii învăţători să fie pregătiţi şi pentru a preda religia la clasele I—IV, aşa cum a fost înainte de orînduirea atee.

Participanţii au solicitat punerea la dispoziţia celor ce predau religia a cît mai mult materi didactic: manuale, hărţi, diapo zitive, iconiţe etc., Î. P. S. Mitro polit Antonie subliniind că edu caţia religioasă reprezintă şi problemă de cultură, că în ac gajările viitoare se va ţine pro babil seama şi de formarea reli gios-morală a tinerilor, îndru mînd totodată pe participanti c acolo unde se poate, să se apo leze şi la bugetele parohiale pen tru acoperirea unor cheltuie împreunate cu această foarte im portantă problemă a predării re ligiei în şcoală.

Un transilvănean, luptător pentru Unirea Basarabiei

Urmare din pag. 1)

rănit și au adăpostit pe numeroșii frați bejenari. În înțelegere cu „poetul pătimirii naționale", Octavian Goga, bejenit și el, Onisifor Ghibu, prieten i fin de cununie, s-a stabilit la Chișinău (împreună cu familia, soția și trei copii, și a avut rijă și de familia poetului, care a fost și el la Chișinău și chiar a scris poezii acolo). Suflet, emperat și conștiință de luptător, urmaș și forhat la școala eroismului românesc, pentru dezrodire și libertate politică și socială națională, a lui Horia Ursu, Avram Iancu, a memorandiștilor..., Onisifor Ghibu s-a alăturat luptătorilor patrioți asarabeni, în acțiunile lor de deșteptare din somul cel de moarte. A dăruit contribuții personale otabile, inițiative, organizații, publicații proprii, e-a dat experiența, cunoștințele, priceperea, dîrzelia, elanul stimulator, devotiunea totală...

A participat, activ și cu toată energia, împreună u luptătorii patrioți basarabeni, la toate etapele i datele pregătitoare ale actului istoric, de la 27 nartie 1918 — Unirea Basarabiei cu Patria Mamă, România.

Cu o viziune și concepții mai hotărît politice, a ropus și s-a constituit *Partidul Național Moldovesc*, cu țeluri și revendicări net politice și organ e luptă orientată și condusă, în frunte cu un comitet larg și reprezentativ avînd președinte de onoare pe mecenatele Vasile Stroescu — salvatorul inecuvîntat al școlii, bisericii și culturii românilor in Transilvania, expuși presiunilor de maghiarizare.

Cunoscător al importanței limbii naționale, în întărîmînt și în viața unui popor, a sprijinit ținerea, a 25—27 mai 1917, a Congresului învățătorilor (și profesorilor), pe agenda căruia figura două proleme esențiale: 1 — Cum să se numească basaraenii? 2 — Introducerea limbii românești în învămînt. La Congres a participat și preotul-poet lexie Mateevici (era profesor la Seminarul teoloic din Chișinău), venit de pe frontul de la Măășești. El s-a ocupat de prima problemă: Cum să e numească basarabenii? A ținut o lecție magisrală de istorie și a arătat, cu dovezi și mărturii ă basarabenii sînt români, au dreptul și trebuie ă se socoată români și să se numească români. Români sîntem și români se cuvine să ne numim" *România Nouă*, 19 august 1918, p. 2 — retipărire).

Onisifor Ghibu a îndemnat și el pe basarabeni ă se numească români. „Nu vă temeți și nu vă ruinați să spuneți deschis, oriunde și oricui, că sînți români, frați buni cu românii de peste Prut de peste Carpați. Românii sînt urmași ai maelui popor roman din vechime. Putem să ne mîndrim cu obîrșia noastră" (*Școala moldovenească*, unie—iulie 1917, publicație editată de Onisifor hibu).

Cunoscător al forțelor de trezire și însuflețire le cuvîntului scris, tipărit și difuzat public, prin foi" — cum spun transilvănenii la ziare și reiste, Onisifor Ghibu a colaborat la *Cuvînt Moldovenesc* — organul de presă al Partidului Național Moldovenesc, și a editat și condus, la Chișinău, ublicații proprii: *Ardealul (Transilvania)* — octombrie—decembrie 1917, și *România Nouă* — ianuarie—decembrie 1918, 1926—1927, cu colaboratori transilvăneni și basarabeni.

A făcut drumuri la Iași, a obținut și a adus la hișinău tipografie cu litere românești latine; a părît în ea *Abecedarul* românesc al Arhimandritului Gurie Grosu (Arhiepiscopul și Mitropolitul de ai tîrziu).

A participat la manifestațiile și serbările organizate și prezentate de intelectualii basarabeni; a intat și el cîntecele patriotice românești nelipsite, recum *Pe al nostru steag e scris unire, Deșteaptă-te române!, Tricolorul* ș.a., a auzit recitîndu-se oezii de poeții români — Eminescu, Goga, Coșuc..., *Limba noastră*, scrisă acum de preotul cu arul sfînt al regelui psalmist David, Alexie Maevici, și rămasă inegalată, capodopera poeziei roînești de totdeauna.

L-a bucurat fericit, pe Onisifor Ghibu, biruința rodigioasă a limbii românești și a credinței ortoxe în Basarabia, precum și derularea evenimentelor politice... În octombrie s-a ținut Conresul ostașilor basarabeni, la care s-a hotărît să e aleagă deputați reprezentativi și să se alcătuască conducerea Basarabiei — Sfatul Țării, nuit. În ziua de 21 noiembrie 1917 — Sărbătoarea ntrării Maicii Domnului în Biserică, Sfatul Țării ținut prima ședință — de constituire. Festivitățile au început cu săvîrșirea Sfintei Liturghii în Catedrala orașului *(Soborul)*. Onisifor Ghibu a asistat la Sf. Liturghie, deosebit de solemnă. A mărturisit în reportajul ce l-a scris și publicat:

...„Cînd am intrat în biserică, arhiereul (Gavriil Cepur — Episcop-vicar al Chișinăului) spunea (în limba românească) tocmai „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate", iar corul (format și dirijat de comopozitorul muzical Protoiereul Mihail Berezovschi) a început răspunsul (tot în limba românească) „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvîntăm" ... O clipă am rămas uimit! Mi se părea că am intrat în catedrala din Sibiu... Mă uit la cor. Între coriști văd alevea pe Nicolae Oancea de la Brașov, care cîntă împreună cu ceilalți coriști răspunsurile liturgice, întocmai ca la Sibiu și ca la biserica Sfîntului Nicolae din Brașov. Nu-mi mai pot stăpîni emoția, pe care mi-o coboară în suflet slujba românească. Voiam să-mi ascund lacrimile, dar nu pot. Cînd după o oră de reculegere, mă uit împrejur, văd aceeași emoție la toți credincioșii. Plîng bejenarii transilvăneni, bucovineni, munteni și macedoneni, pe care această slujbă îi transportă departe în țara lor — și plîng de bucurie și moldovenii care văd, în sfîrșit, cum visul lor vechi prinde trup."

A fost de față și în după-amiaza zilei, la festivitatea de constituire a Sfatului Țării. S-a slujit (tot în limba românească) de către Episcopul Gavriil Cepur și un grup de preoți, sfințirea apei. Arhimandritul Gurie Grosu (înapoiat din deportarea martirică) a vorbit (în limba românească, pentru care a fost sancționat cu surghiunul) despre reînvierea patriotică a poporului basarabean, amintind de viziunea învierii oaselor ale Profetului Iezechil, după care a arătat însemnătatea politică a Sfatului Țării, constituind începutul conducerii proprii a Basarabiei. Episcopul a sfințit cu aghiazmă pe cei prezenți și drapelul tricolor al primei unități militare românești basarabene. Corul condus de pr. M. Berezovschi a cîntat *Deșteaptă-te române!* și *Pe al nostru steag*, apoi a defilat unitatea militară. *(Sărbătoarea Sărbătorilor*, în *Ardealul*, 26.XI.1917).

A fost de față și a scris un entuziast reportaj, în ziua de 2 decembrie 1917, cînd Sfatul Țării a proclamat Basarabia Republică Democrată Moldovenească — în cadrul federației rusești.

Pentru ziua de 24 ianuarie 1918 (aniversarea Unirii din ianuarie 1859), Onisifor Ghibu a pregătit un număr festiv al noii sale publicații, cotidianul *România Nouă*. Pe prima pagină, cu litere mari și cu tărie și tensiune de proclamoție, s-a publicat o *Declarație*, în care s-a cerut *unirea tuturor românilor într-un singur stat*... „Țara de mîine a românilor, s-a specificat în Declarație, trebuie să cuprindă întreg pămîntul locuit de români de la Tisa pînă la Nistru — încă și dincolo de acest rîu, pînă unde se întinde neamul românesc". Au semnat *Declarația* bejenari reprezentanți din toate provinciile și părțile, locuite de români (între transilvăneni și Nicolae Colan, viitor episcop, mitropolit și membru al Academiei Române).

În acest număr, Sfatul Țării a publicat hotărîrea de-a proclama Republica Democrată Moldovenească (Basarabia) *Republică autonomă* (independentă).

Sub aceste auspicii de libertate și de unire, urmînd dorința și voința poporului, Sfatul Țării a hotărît, cu mare majoritate de voturi (86 și numai 3 contra), în ședința istorică de miercuri, 27 martie 1918, *„unirea, pentru totdeauna, a Republicii Moldovenești Autonome (Basarabia) cu Țara Mamă — România"*.

Onisifor Ghibu a tipărit *România Nouă* într-o ediție specială, în care a salutat că „Basarabia s-a unit cu Țara Mamă... De azi înainte ea este parte integrantă a României libere și mărețe". A adăugat:

„Fie binecuvîntat ceasul sfînt în care fiica, atîta vreme înstrăinată se întoarce la sînul cald al mamei ei!

Fie binecuvîntați cei cari au ostenit pentru împlinirea visului părinților noștri!

Fie binecuvîntați toți cei cari vor lucra pentru fericirea viitoare a României noi!"

La o etapă de pregătire și realizare a Unirii Basarabiei, Onisifor Ghibu s-a rugat: „Îndură-te Doamne și de noi! Sloboade-ne și Ardealul din robie!".

Tatăl Ceresc i-a împlinit rugăciunea.

Martiri și cărturari

În trei chipuri au căzut din fruntea obștilor lor, voevozii românilor din Transilvania: prin trecere în altă „țară", prin trecere în altă credință, prin trecere în altă lume de moarte cumplită. Au trecut din Țara Maramureșului în Țara Moldovei, Dragoș și Bogdan, din Țara Făgărașului în Țara Românească a trecut legendarul Negru Vodă, cel care a coborît: „Pe Argeș în jos / Pe un mal frumos". În altă credință a trecut Iancu de Hunedoara, iar de moarte cumplită a căzut Gelu Valahul și Mihai Viteazul, acesta din urmă „ca un copaciu", cum scrie cronicarul. Acesta a fost marele martiriu al voevozilor, românilor din Transilvania. Martiriu înalt și tragic, ca o boltă însîngerată peste pămîntul românesc.

Mai sînt însă și ceilalți „voevozi" ai românilor, ierarhii Bisericii ortodoxe din Transilvania. Nu avem mărturii despre toți, cîte un nume ca despre Ghelasie de la Rîmeți. Se cunoaște însă bine martiriul lui Ilie Iorest și Sava Brancovici, canonizați de Biserica Ortodoxă Română.

Ilie Iorest a venit ca mitropolit ortodox român al Transilvaniei din Moldova blîndului Varlaam, se pare chiar cu sprijinul acestuia. Iorest ajunge în Transilvania în plină campanie de calvinizare a românilor ortodocși. După 1556 situația politică a Transilvaniei s-a schimbat, drept urmare s-a schimbat și cea religioasă: „Spre mijlocul secolului al XVI-lea, cînd Imperiul otoman transforma o însemnată parte a Ungariei în pașalîc (1541), principatul românesc al Transilvaniei se desface din toate legăturile politice avute cu Ungaria și stabilește pe poarta otomană, ca principat autonom, raporturi juridice asemănătoare cu cele ale Țării Românești și Moldovei".

În noua situație politică devin religii recunoscute, luteranismul în 1550 și calvinismul în 1568. Un alt eveniment politic, unirea Țărilor Române (1599—1600) sub sceptrul lui Mihai Viteazul tulburâ viața nobilimii din Transilvania, mai ales prin sprijinul acordat de Mihai românilor ortodocși, fundamentată pe „sămînța ideii naționale", dar și pe aceea a ideii creștine: „Pe lîngă ideea de țară și ideea de neam acțiunea lui Mihai poartă și pecetea puternica a ideii creștine, care l-a călăuzit neîntrerupt sădindu-i în adîncul sufletului hotărîrea eroică să-și jertfească toate puterile și însăși ființa sa pentru izbînda creștinătății".

În mod cert și acest mare eveniment al istoriei românești, unirea tuturor românilor într-un singur stat, a generat alături de alți factori tendințele de calvinizare a românilor ortodocși din Transilvania. S-a și spus, că mitropolitul Ilie Iorest a păsit „în mod bărbătesc contra tendințelor de calvinizare a bisericii românești din Ardeal". El a răbdat hulă și calomnie, întemnițare, iar după ce a răbdat acestea „chinuri grele pentru statornicia sa în credință" e nevoit, după o păstorire de numai trei ani (1640—1643) să se întoarcă la Putna.

Sava Brancovici, mitropolit al românilor ortodocși din Transilvania între 1656—1683 a fost un bun și dîrz păstor al neamului său. A avut parte de vremi de neliniște, dar și perioade, după 1662, cînd a putut primeni viața ortodoxiei transilvane. Dar calvinii i-au împletit „cununa de mucenic". Conflictul izbucnește în 1679 și se agravează sfîrșind cu întemnițarea mitropolitului. În temniță a fost biciuit pînă ce „s-au rupt și au căzut cămașa, izmenele și carnea de pe dînsul...", cum spune cronicarul Cserei.

Lupta și suferința lui Sava Brancovici s-a întemeiat pe o adîncă iubire, cu adevărat creștinească, pentru ortodoxie, și adevărul acesta e vizibil și atunci, cînd sfătuit de fratele său Gheorghe Brancovici să treacă în „altă țară", mitropolitul îi spune acestuia: „Frate preaiubite și fiul meu sufletesc, nu pierde puterile... Vină la cea din urmă sărutare a mea, înainte de moartea mea; să mergi cu bine și Domnul Dumnezeu să fie cu tine și îngerul său, care a călăuzit pe Tovit, fiul lui Tovie. bine să te călăuzească ... pentru ca să-ți poți păstra viața în ortodoxie, îți reamintesc un singur sfat: niciodată să nu te lepezi de credința dreaptă a strămoșilor noștri".

Alături de această luptă a martirilor a fost apoi și lupta cărturarilor. Întîi, cei necunoscuți, tîlcuitori de *Psaltiri* și *Fapte apostolești* în Maramureș, apoi editori cunoscuți precum Filip Moldoveanul cu ale sale *Catehism românesc* (1544) și *Evangheliar slavo-român* (1544—45) de la Sibiu, apoi Coresi, „scriitor cu tipariul", cum se numește pe sine. El dărui limbii românești: *Catehism, Psaltire, Pravilă, Liturghier, Evangheliar, Lucrul Apostolesc, Cazanii*, adică tot ceea ce era de trebuință pentru bisericile și preoții ortodocși.

A urmat apoi traducerea și tipărirea la Alba Iulia a *Noului Testament*, eveniment cărturăresc de excepție, întrucît acolo, în *Predoslovia* acelei cărți, Simion Ștefan fixa nevoia unității limbii românești, și într-o strălucitoare a minții, gîndea despre circulația cuvintelor („cuvintele sînt ca banii"), dezvoltată mai tîrziu de polihistorul Hașdeu. Argumentarea unității limbii românești e susținută și de explicațiile lexicografice marginale, ce dau o ținută deosebită cărții, încît putem vorbi de prezența unui veritabil umanism filologic, în concepția alcătuitorilor ei.

Anumite cuvinte din text sînt explicate în glosă, pe principiul sinonimiei lingvistice: *triști-mîhniți, în jitniță-în șură, tîrg-piață, agrul-holda, colibi-corturi, podcasă de sus, om tare-fără milă, să se închine-să-i zică zua bună, vas-urcior, sabii-hangerul, duhnălucă, stadii-alergături*. Aceste explicații, mai multe decît din exemplele noastre dovedesc simțul filologic al tălmăcitorilor și năzuința lor spre unitatea limbii românești, fundamentată pe o unitate originar ortodoxă a mentalității și cugetului românesc.

A urmat apoi prezența în Transilvania a *Cazaniei lui Varlaam*, despre care am pomenit, și pe care la 1699 Mihai Ștvanovici (Ștefan) o tipărește cu titlul de *Chiriakodromion*. Dar nu numai numele lui Varlaam este legat de ortodoxia românilor din Transilvania, ci și cel al lui Dosoftei, care, la 1687, trimite o carte a lui cu autograf, unei mănăstiri ortodoxe din Transilvania. Iată autograful marelui poet și cărturar: „Sfintei mănăstiri a Adormirii prea sfintei și prea binecuvîntatei Născătoare de Dumnezeu, preacuratei și pururea fecioarei Maria din Petrind am dăruit această sfîntă carte pentru ca sfinții părinți să mă pomenească pe mine și pe părinții mei Leonte și Maria poreclită Misira. În anul 7195 iunie 8 în Strîji, pe cînd mă aflam între streini din pricina vremilor nepașnice. Smeritul Dosoftei mitropolit al Sucevei".

Chipul cel mai frumos însă prin care Dosoftei a comunicat cu sufletul românilor din Transilvania a fost „folclorizarea" unor psalmi din *Psaltirea în versuri*. Aceștia au ajuns colinzi în sate transilvane.

În truda iobăgească de care românii ortodocși din Transilvania erau împovărați, în aceste veacuri al XVI-lea și al XVII-lea, se conturează așadar în ortodoxia românească din Transilvania martiriul unor ierarhi și o activitate cărturărească durabilă. Aceasta din urmă nu comunică peste timp numai nevoia de carte a străbunilor noștri, ci în adînc susține unitatea românilor din toate țările locuite de ei.

Prin ortodoxie și carte românii transilvăneni comunicau constant și profund cu românii de peste Carpați. În acest sens e semnificativ faptul că Udriște Năsturel, mare umanist în Țara Românească, a fost acela care a pus, în mîna mitropolitului Varlaam al Țării românești al Moldovei, acel *Catehism calvinesc* căruia Varlaam îi răspunde, cum deja am evocat.

Exista așadar în veacul al XVII-lea o unitate ortodoxă românească, prin credință și carte, între românii din Transilvania, cei din Țara Românească și cei din Moldova. Și această unitate nu venea numai dinspre Țara Românească și Moldova către Transilvania, ci ea se manifesta și dinspre Transilvania spre ținuturile de peste Carpați. Edificatoare sînt în acest sens „urmele coresiene" în *Cazania* lui Varlaam, precum și prezența cărturărească a lui Mihail Ștvanovici în tiparnițele din Țara Românească. Așadar, un neam, o limbă, o credință alcătuiau în mod conștient românii de pretutindeni, în acel veac al XVII-lea, veac de martiriu și cărturărie. În această unitate va lovi puternic politica Imperiului habsburgic după ce principatul autohton al Transilvaniei va schimba, cum s-a spus „jugul de lemn" turcesc, cu „jugul de fier" habsburgic.

Traian Vedinaș

Sărbătoarea Junilor brașoveni la Paști

Urmare din pag. a 3-a)

urea de după Paști, unde avea oc sărbătoarea.

Consemnăm cu bucurie faptul ă Telegraful Român încă din 353, nr. 31, amintește că „pe la erbările Paștilor își serbează tierimea română din Brașov prosiunea cu brazii dintre „Pietrele lui Solomon", fără a aminti e Juni". Facem cuvenita completare, subliniind că este vorba e Junii brașoveni, pe care îi dmirăm în fiecare an, de Sfinele sărbători.

Acest străvechi obicei romînesc, pe care nu-l întîlnim niăieri în țara noastră, a fost proejat și sprijinit atît de biserica f. Nicolae, cît și de biserica Sf. reime de pe Tocile — Brașov, entru a-și păstra originalitatea i frumusețea.

Se știe că încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea rotopopul Ioan Popazu, cărturar e seamă al Brașovului, încerînd să ocrotească organizația Junilor din calea asupririi habsurgice a dualismului austro-ungar, a căutat să extindă protecia bisericii și asupra Junilor rintr-o reglementare a vechilor biceiuri, în cadrul unei serbări u aspect religios, probabil la 1893.

Cu privire la originea Junilor xistă două teorii: una că ar fi o reminiscență a unei vechi organizații militare existente pe aceste meleaguri și care în decursul veacurilor a fost sprijinită de domnitorii români din Țara Românească și Moldova, iar alta subliniază caracterul folcloric, fiind vorba de organizarea feciorilor din Șchei.

Există în momentul actual un număr de șapte grupuri de Juni: tineri, bătrîni, curcani, dorobanți, roșiori, brașovecheni și albiori. În fruntea fiecărui grup se află „șerjile", adică vătaful, armașul mare, armașul mic și sutașul care au ca semn distinctiv buzduganul cu tricolor și eșarfele diagonale (denumite și lente), roșie pentru vătaf, galbenă pentru armașul mare și albastră pentru armașul mic, încît stînd în linie dreaptă formează tricolorul românesc. Ca instrument preferat al Junilor amintim surla, un fel de trompetă, cu sunete stridente, folosită la toate manifestările și în mod deosebit în 25 martie ziua de Blagoveștenii, cînd Junii tineri avînd de obicei în frunte un surlaș, urcă poteca ce duce la troița de pe coasta Prundului, de unde timbrul tremurător și dulcios al surlei răsună în tot cartierul, iar oamenii mai în vîrstă, în special femeile, în fața porților sau caselor exclamă: „Doamne, mulțămescu-ți că m-ai învrednicit să mai auz odată sfînta surlă". În acest an, în perioada 7—14 aprilie, turiștii români și străini cît și brașovenii vor avea ocazia, după o întrerupere de mai mulți ani, să revadă obiceiul original, cum se desfășura înainte. Astfel, în prima zi de Paști Junii tineri, după ce vor participa la slujba de la biserica Sf. Ncolae, preotul îi va invita la Consiliul parohial, unde va înmîna lentele și buzduganele „șerjilor", îi va învăța și sfătui cum să se comporte pe perioada desfășurării activităților.

A doua zi de Paști, Junii tineri, împărțiți în trei grupe, conduse de vătaf, armașul mare și armașul mic, avînd în frunte cîțiva lăutari, se vor deplasa după ouă, conform datinii străbune, la casele unde sînt fete de măritat și la stropit.

Marți după masă, Junii tineri se vor aduna la vătaf, de unde vor pleca organizat în Piața Prundului, pentru a juca hora și a arunca buzduganul. Miercurea era ziua cea mai importantă de oarece ieșau călări, cu cai împodobiți după datină, și plecau la „Pietrele lui Solomon". Joi va avea loc „aruncarea în țol" și „îngroparea vătafului", iar vineri se va face o nouă aruncare în țol, cu public de data aceasta, pentru cei care au fugit de la acest obicei, iar sîmbătă va fi zi de odihnă pentru Juni.

Din motive organizatorice, în acest an ieșirea călări la „Pietrele lu Solomon" va avea loc în Duminica Tomii. În drum spre acest îndrăgit loc, junii se vor abate pe la mormîntul lui Andrei Mureșanu, cîntînd „Deșteaptă-te Române", iar înapoi vor poposi la crucile, întîlnite în cale, cîntînd „Hristos a înviat".

Începînd din acest an, Junii tineri au trecut din nou sub patronajul bisericii Sf. Nicolae.

Informații

— După ce în 27 septembrie 1990, a plecat spre Chișinău un camion încărcat cu peste 12 000 volume cărți diverse, colectate de pe întreg cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului, marți, 19 februarie 1991, de la Centrul mitropolitan din Sibiu a plecat un nou transport cu peste 1 000 volume cărți teologice și bisericești, aprobate de I. P. S. Mitropolit Antonie din librăria eparhială din Sibiu, precum și peste 17 400 ex. manuale școlare diverse, strînse cu multă trudă și jertfă de dl. Constantin Cojan, de la Asociația „Pro Basarabia și Bucovina" din Sibiu.

Destinația acestui nou transport de carte: *Societatea cultural-bisericească „Mitropolitul Varlaam" din Chișinău — Republica Moldova*, ca dar și mărturie a dragostei sibienilor față de frații noștri din stînga Prutului.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.08.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

BIBLIOTECA ASTRA
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
15 aprilie 1991
Nr. 15—16

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Scrisorile Avvei Ammoná (II)

(Urmare din Telegraful Român nr. 11—12)

Deslușind ucenicilor săi căile spre desăvîrșire, Avva Ammoná le-a răspuns mai întîi la unele neliniști pe care le aveau în lupta grea cu ispitele, și apoi s-a ocupat de o anume ispită care îi bîntuia, aceea de a-și părăsi sau de a-și schimba locurile de nevoință. Căci oameni erau, și erau la început, și duhurilor rele nu le convenea lupta lor, și voiau să-i împrăștie. Ucenicii aveau însă șansa de a nu fi singuri, de a se afla sub ochiul unui îndrumător priceput și răbdător, bun pedagog și iscusit psiholog. Avva Ammoná era un bun urmaș în noile lumini ale creștinismului, al celor ce în vechime conduceau școli filosofice, precum un Socrate, un Platon, un Aristotel. Pe linia lor trebuie să-i înscriem pe acești îndrumători de destine, de fapt și ei conducători de școli, atunci la începuturile creștinismului.

În cele ce urmează vom vedea cum Avva Ammoná continuă să-și instruiască ucenicii în lupta cu ispitele, în vederea cunoașterii lui Dumnezeu și a desăvîrșirii vieții creștine.

c. *Duhul slavei deșarte* nu se putea să nu-i atace pe nevoitorii începători în viața duhovnicească, spre a le zădărnici de la bun început eforturile și a le compromite bunele intenții. Și, de ce nu, și spre a împiedica ceea ce va deveni după aceea, cum am sugerat mai sus, o adevărată școală a sfinției. Acest duh al slavei deșarte n-a încetat să-și întindă cursele pînă în ziua de azi și, se știe, se ocupă în deosebi de cei mai buni, de cei care obțin unele roade în nevoințele lor.

Cineva mă întreba odată: de ce trec la sectanți unii dintre cei mai evlavioși ortodocși, dintre cei mai rîvniitori? — E simplu, i-am răspuns: pentru că aceștia se ocupă mai ales Ispititorul, ca să-i scoată din Biserică, și, sub masca unei evlavii mai pronunțate, a unei vieți morale aparent mai deosebite, de fapt să-i piardă. Căci și evlavia și faptele lor sînt anulate de rătăcirea de la adevărata credință, de la Sfintele Taine și, în plus, *Cel rău* îi aruncă în mîndria de a fi mîntuiți, de a fi aleși, și de a-i judeca pe toți cei care nu sînt ca ei, ca pe niște pierduți. Cu aceștia diavolul reușește, cîștigîndu-i cu mijloacele lor, încurajîndu-le evlavia dar și mîndria, și astfel deturnîndu-i de la smerenie, de la tradiția strămoșilor, de la mîntuire.

Pe păcătoși diavolul nu mai este interesat să-i păcătoșească, nici pe proști să-i prostească! Pe aceștia îi are. Cu aceștia victoria trebuie doar întreținută și consolidată. Atacurile lui se îndreaptă spre cei buni, ca să-i întoarcă spre rău sau, dacă acest lucru e mai greu, măcar să-i facă să se mîndrească cu realizările lor, cu evlavia lor, cu „pocăința" lor. Să-i facă să-și ia adică plata de la cei care îi laudă, nu de la Dumnezeu. În ceea ce-i privește pe monahi, să-i facă să-și realizeze performanțele de postire, de nedormire, de ascultare, de milostenie, numai ca să-i vadă oamenii și să zică: *Ce sfînt e părintele Cutare!*

Avva Ammoná îi numea pe unii ca aceștia *„infirmi"*, tocmai pentru că știa că chiar diavolul îi ajută să îndeplinească fapte virtuoase, pe cei pe care îi știe sensibili la lauda oamenilor. S-a zis: *scopul descopere omul*. Spune-mi de ce faci ceea ce faci, ca să știu cine ești. Unii ca aceștia, spune Avva Ammoná, al căror scop e să fie văzuți și lăudați, cred că au cîștigat ceva în fața lui Dumnezeu cînd, de fapt, nu au cîștigat absolut nimic, ci *sînt goi* (*Scrisoarea* III, 1—3).

Tot diavolul îi îndeamnă și pe cei care își părăsesc chinoviile, schimbă mănăstirile, sub diferite pretexte, unul din pretexte fiind adesea acela că vor să facă bine aproapelui (*Scrisoarea* XII, 5), deci tot spre a se arăta oamenilor!

Duhul slavei deșarte, identificat încă de la începuturile vieții duhovnicești de către Avva Ammoná, e un duh deștept, un duh diplomat, un duh de o fățărnicie bine ascunsă, căci poartă cu virtuozitate cel mai evlavios chip al smereniei, în cuvinte și în purtările la vedere. Pe unii, pe cei mai ușor de înșelat, acest duh îi aruncă în fățărnicie vădită: sînt cei care pe față se arată sfinți, dar în ascuns fac toate ticăloșiile. Pe alții însă, pe cei mai plini de trezvie, îi păstrează în aceeași viață de asceză și de smerenie, și pe față și pe ascuns. Aceștia sînt cel mai greu de manipulat, și îi trebuie duhului slavei deșarte dibăcii deosebite. Dar nu duce lipsă de ele. Pe aceștia trebuie să-i facă să se știe, să se simtă, dar să se și arate ca *sfinți de-adevăratelea*. La urma urmei acestui duh nu-i pasă că unii vor să se facă sfinți. Ba chiar îi ajută, cu o singură condiție: *să fie cum vor ei să fie, să facă toate nevoințele, pe față și pe ascuns, numai să se arate oamenilor!* Să se lase lăudați! *Pe drept, dar să se lase lăudați!* El știe că chiar și numai cu aceasta i-a cîștigat, le-a cules el roadele.

Subtilă e această luptă a duhului slavei deșarte și grea pentru nevoitori, pentru că duhul acesta profită de cea mai cumplită dintre slăbiciunile oamenilor, aceea de a plăcea altora, aceea de a fi socotiți mai mari, mai buni, mai drepți, mai frumoși, mai sfinți, deci nu de a le plăcea pentru a le face bine, ci pentru a-i umili pe ceilalți, pentru a se ridica deasupra lor, a-i face să se simtă inferiori, a-i scoate din calitatea de frați. Așa înălțîndu-se în virtute, și comparîndu-se, arătîndu-se, cad din smerenie.

Cîndva, cînd eram mai tînăr, am făcut o experiență pentru care acum îmi cer iertare, dar mi se potrivește s-o povestesc aici.

„Știam un „Sfînt" într-o mănăstire. Om de mare virtute. Vestit. Postitor. Rugător. Cunoscut în împrejurimi și iubit. M-am dus ca din întîmplare să vizitez mănăstirea. Am văzut biserica, gospodăria, și după aceea m-am întîlnit și cu obștea călugărilor, fiind oarecare zi de sărbătoare, în care ei se întîlneau de obicei la stăreție. Starețul, mîndru de „bogăția" mănăstirii — „bogăția" constînd în faptul de a avea acolo un sfînt — mi l-a prezentat de îndată și cu toată evlavia, căci venise și el la întîlnire, încredințat că auzisem de el și, poate, chiar băunîndu-mă că venisem pentru a-l vedea. A fost rugat, și „sfîntul" care avea darul vorbirii, a vorbit frumos, duhovnicește. Ca la carte. Poate chiar prea ca la carte! Vorbea în general, despre însemnătatea și frumusețea vieții călugărești. O temă potrivită, mai ales pentru frați, și bine tratată. L-am apreciat în sinea mea. Destul de des însă, între cuvintele lui auzeam cîte un „eu". „Eu" am făcut cutare, „eu" cred cutare, „eu" îndrumez așa, „la mine" vine cutare și cutare.

Auzindu-l vorbind, cam prea mult, despre sine, m-am gîndit să-l supun, așa mai mult pentru mine, la o mică probă, aproape nevinovată. După ce au mai vorbit cîțiva, cu sfială și cu duh de ucenici, toți lăudîndu-și „sfîntul" care primea referirile la el cu vădită smerenie, cu ochii în jos, schițînd chiar anumite proteste care, evident, nu-i erau luate în seamă de ceilalți, am spus și eu cîteva cuvinte, cam așa:

„Am venit să văd mănăstirea pentru că am auzit că aveți printre voi un călugăr cu viață îmbunătățită, iubit de Dumnezeu, dar ascuns într-o smerenie care vi-l ține nucunoscut tuturor. Fiindcă acum nu e aici — l-am zărit la grajduri mai înainte — vă pot spune și numele lui, dacă vă legați să țineți taina. N-aș vrea să-i stricăm rînduiala sufletească, sau să-l facem să plece în altă parte, ca să-și apere smerenia".

Au tăcut toți încremeniți. Ei își aveau „sfîntul" lor. Nu mai știau de altul, și nici nu mai putea fi altul. Fiindcă au tăcut, nu le-am spus nici un nume. Și cu adevărat, nu-l inventasem. Exista unul pe care îl cunoșteam de mult. Știam că chiar dacă

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

ORTODOXIA — modul nostru de credinţă şi viaţă

Am ales acest titlu: *Ortodoxia — modul nostru de credință și viață*, vrînd să aducem un omagiu tuturor acelora care, dealungul veacurilor, s-au jertfit pentru întemeierea și apărarea dreptei credințe.

Se știe că, în general, credința religioasă — una dintre dimensiunile esențiale ale sufletului omenesc — își pune pecetea pe sufletele oamenilor și ale popoarelor care o primesc și o trăiesc. Nu este nevoie să insistăm prea mult asupra acestui adevăr; e destul să observăm cu atenție felul de a fi al creștinului, al israelitului sau al mahomedanului, ca să nu vorbim decît despre marile religii monoteiste. Dar și în sînul creștinismului se pot observa diferențieri între modul de viață și credință al ortodoxului, catolicului sau protestantului, fiecare înțelegînd în felul lui pe Hristos și trăind în felul propriu această credință.

Spunînd aceasta și încercînd o sinteză asupra modului nostru de credință și viață, nu este nicidecum în intenția noastră a nesocoti sau — ferească Dumnezeu! — a osîndi modul de viață al celorlalți creștini. Dimpotrivă, avem convingerea că fiecare dintre confesiunile creștine este ca o oglindă care reflectă — în felul ei propriu — raze din același „Soare al Dreptății" care este Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

2. Se știe că învățătura Evangheliei s-a răspîndit de la început în mod unitar, în toată lumea, deși, foarte curînd, au apărut deosebiri legate de firea și geniul popoarelor încreștinate. În Răsărit, de pildă, s-a pus accent deosebit pe *calitatea credinței*, care i-a și dat numele de *credință ortodoxă*, deși credința, în totalitatea ei, era ortodoxă și în Apus ca și în Răsărit. (Dovadă că în Calendarul ortodox avem multe nume de papi trecuți în rîndul sfinților). Era *sensul vertical* al propovăduirii credinței. În Apus, s-a pus accentul pe *universalitatea credinței*, pe răspîndirea ei în *sens orizontal* — ceea ce se credea pretutindeni. În timp ce termenul *ortodox* însemna *credința dreaptă*, termenul *catolic* însemna *credința răspîndită în toată lumea*. Observăm că cele două atribute ale termenului de credință creștină, în primele secole după Hristos, erau oarecum complementare, întregitoare, în denumirea aceluiași concept. Au trebuit să vină împrejurări istorice deosebite pentru creștinismul răsăritean și cel apusean pentru ca aceste două atribute — ortodoxă și catolică — să primească conținut deosebitor care a dus, în final, la dureroasa ruptură de la 1054. Curînd după despărțirea Imperiului roman — cel de Apus cu capitala la Roma și cel de Răsărit cu capitala la Constantinopol (socotită a doua Romă) — aceasta din urmă, după zece secole de strălucită dezvoltare (se știe că toate sinoadele ecumenice au avut loc în Răsărit) a ajuns să cadă treptat sub jugul cuceritorilor arabi, perși, otomani, etc. Căderea Constantinopolului sub turci (1453) a pecetluit pentru multe secole soarta creștinismului răsăritean. Precum florile își string petalele cînd apare frigul și înghețul și le desfac cînd strălucește din nou soarele, așa și creștinismul răsăritean, după veacuri de asuprire, în care n-a încetat să existe, păstrîndu-și nealterată moștenirea Bisericii primare — Biblia și Tradiția ei sfîntă — odată cu vremurile de libertate și pînă azi, își desfășoară întreaga ei comoară de credință și spiritualitate.

În timp ce în Răsărit existau împrejurări neprielnice pentru o dezvoltare firească a vieții religioase creștine (dar — providențial! — prin aceasta ea a fost ferită de prea multe convulsiuni și rătăciri), în Apus, viața bisericească se desfășura în condițiile luptei pentru supremație între statele feudale, Biserica apuseană însăși avînd un stat aparte, apărînd în competiție cu puterea lumească, cu urmările cunoscute pentru destrămarea unității creștine.

Poporul român — începînd cu strămoșii săi daco-romani și mai tîrziu preromani — s-a aflat dintru început sub razele de lumină ale Bisericii Ortodoxe-Răsăritene. Creștinismul nostru este de origine apostolică. Sfîntul Apostol Andrei și ucenici de ai Sfîntului Apostol Pavel au evanghelizat și ținuturile nord-dunărene (Scithia Minor și altele) cum dovedesc izvoarele literare și mărturiile arheologice tot mai numeroase. Sfinții Părinți ai Bisericii primare, ca Sf. Ioan Gură de Aur și Vasile cel Mare, s-au interesat mult de soarta creștinilor aflați sub stăpînirile succesive ale popoarelor migratoare — Goți, Huni, Gepizi, Avari etc. — unele încreștinate și cu ierarhi participanți la sinoadele ecumenice. Sinodul al IV-lea ecumenic a încredințat purtarea de grijă a „celor aflți între barbari" patriarhului din Constantinopol.

3. Care sînt notele caracteristice ale modului de viață în creștinismul răsăritean ortodox, a cărui pecete s-a pus și pe chipul sufletesc al poporului nostru?

Vom încerca să răspundem cu cuvintele avizate ale unui teolog spusean de mare prestigiu (Dr. Gaspar) căci dacă am mărturisi noi despre noi, mărturia noastră ar putea să nu fie luată în seamă. Dar se pare că străinii ne cunosc mai bine (și ne apreciază) decît ne cunoaștem cel puțin unii dintre noi... Teologul amintit — ca un binecunoscător al întregului creștinism — spune că „Apusul are ceva de învățat din comorile de dar ale Orientului; el care se simțea pînă acum cuceritor, constată azi că trebuie să se lase și cucerit, cucerit de duhul unei vieți ale cărei izvoare curg din chiar sînurile Duhului Sfînt." Spre a întemeia această opinie, el insistă asupra *caracterului hristologic* al creștinismului răsăritean. Acesta rezultă din toate luptele cu ereziile primelor opt secole care, în final, tînteau, toate, la prezentarea unui Hristos mai mult Fiul Omului decît Fiul lui Dumnezeu, despărțind în Persoana unică a lui Hristos firea omenească de cea Dumnezeiască, cu toate consecințele grave ce decurg din aceste erezii pentru mîntuirea sufletelor. Amintim doar pe aceea — reluată și de ereticii din timpurile noastre — că, adică, Sfînta Fecioară Maria a născut doar pe Omul-Hristos și nu trebuie numită Născătoare de Dumnezeu ci Născătoarea de Om, care este cel mai perfect Om, dar nu Dumnezeu. E vechea erezie a lui Arie, reluată în zilele noastre. O paranteză: Apreciem mult filmul despre Iisus prezentat azi în toată lumea creștină; dar ni se pare că și aici răzbate ideea unei despărțiri între Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului, punîndu-se accent pe Omul-Iisus reprezentat de un artist, cum au fost reprezentați și alți oameni de seamă ai lumii. Ori în Ortodoxie, Hristos este Unul, Dumnezeu și Om, „neîmpărțit și nedespărțit, neschimbat și neamestecat" — după celebra formulă a Sinodului IV ecumenic. În Ortodoxie, Hristos este *Domnul*, Kyrios, Atotputernicul, care tronează în ceruri, fără a fi despărțit de lume la o depărtare inaccesibilă. El trăiește și este cu noi „pînă la sfîrșitul veacurilor", prin Duhul Sfînt care conduce, sfințește și înnoiește Biserica, conducînd-o spre destinația ei finală — stăpînirea împărăției lui Dumnezeu pe pămînt, așa cum este ea în ceruri.

O altă constatare a aceluiași teolog arată că: „Dacă teologia apuseană a fost puternic îndreptată spre om, creștinismul răsăritean stă sub vraja lui Dumnezeu fără a nega sau reprima omenescul... de aceea Orientul a luptat atît de mult pentru Dumnezeirea lui Hristos; de aceea năzuința lui principală este *îndumnezeirea omului*... Biserica Orientului este Biserica Învierii. Ea cîntă bucuria Învierii în tot cursul anului liturgic. Sărbătorile ei nu sînt simple reamintiri ci trăirea însăși a vieții lui Iisus în momentele ei cele mai de seamă, de la Nașterea smerită din Betleem pînă la Înălțarea la cer. Întreg cosmosul este sfințit prin har și condus spre cer. Granițele dintre cer și pămînt au căzut; Biserica din Orient este Biserica transfigurării, de aceea ea nu crede într-un sfîrșit al lumii prin distrugerea totală a creațiunii, care e *bună*, cum s-a spus de la facerea ei, fiind opera lui Dumnezeu, dar înrăită de păcat, ci o înnoire permanentă pînă la a deveni „un cer nou și pămînt nou" în care locuiește dreptatea, după cuvîntul Apocalipsei (XXI, 1).

O apreciere deosebită exprimă: același teolog, cînd spune: „Cultul divin (ortodox) le cuprinde pe toate: unirea cu Hristos, transfigurarea, comuniunea cu sfinții, cu vii și morții, cu Cosmosul întreg — pe care se luptă să-l sfințească și să-l facă tot mai străveziu pentru împărăția lui Dumnezeu... Creștinul oriental nu cunoaște asceze (= postul și înfrînarea) pentru ea însăși. Ținta ascezei orientale este îndumnezeirea omului prin purificarea de patimi și unirea cu Hristos. Toată lupta spirituală nu face altceva decît să deschidă sufletele pentru ca puterile Harului necreat care emană din Dumnezeu prin Duhul Sfînt să pătrundă în ele. Creștinismul oriental nu face misionarism în sens de cucerire dar sfințenia lui atrage pe alții". Un sfînt din *Pateric* spune: „nu căuta minunea cu orice preț, ci las-o să vină ea la tine atrasă de smerenia ta".

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. dr. *Gheorghe Liţiu*

DEZBINAREA IMPERIALĂ

La sfîrșitul veacului al XVII-lea, cînd Transilvania ajunge sub protectorat austriac, drama Ortodoxiei românești atinge un maximum de intensitate, întrucît împotriva ei se vor folosi unelte și metode noi, de o eficacitate pe care istoria a confirmat-o, prin situația și consecințele ce s-au creat.

Atunci, cînd, Transilvania deveni mare principat în cadrul Imperiului cu centrul la Viena, românii erau încă tolerați la ei acasă, atît ca națiune cît și ca religie. Pe de altă parte, între religiile recepte (acceptate): catolică, luterană, calvină și unitariană catolicii aveau poziția cea mai slabă în Transilvania. Cum, Viena era catolică, pentru a-și susține autoritatea avea nevoie de întărirea catolicismului. Astfel, și-a propus și a reușit să-i unească pe o parte dintre românii ortodocși din Transilvania cu Biserica Catolică a Romei. Viena a promis privilegii economice românilor, și acesta este adevăratul motiv pentru care mitropolitul Atanasie Anghel și protopopii săi au primit „unirea": „Presiunea economică i-a împins pe preoții români la actul unirii cu Roma, în primul rînd. Bărnuț în discursul din 14 mai 1848 o evoca plastic, prin icoana celor doi preoți întîlniți de vlădica Teofil (predecesorul lui Anghel s.n.) mînînd porcii proprietarului și strigîndu-i cu lacrimi în ochi să-i scape că pier. Îi sileau domnii locurilor să le ierneze cîinii de vînătoare în aceeași casă cu sine. În al doilea rînd i-a împins presiunea politică. Anume, stăpînirea austriacă le promitea ușurarea stării economice cu condiția unirii cu Roma".[1]

Pentru cel care înțelege deplin sensul istoriei românești nu există cuvinte destul de amare și de întristătoare care să poată evoca drama reală a românilor din Transilvania, din acea cumpănă și descumpănire istorică. Românii existau ca neam și credință, dar nu erau recunoscuți ca națiune politică și religie oficială. Inclusiv preoții ortodocși „erau siliți să îndeplinească robota, în rînd cu păstoriții lor iobagi, de multe ori să dea dijmă chiar și preoților luterani și calvini. Iar în cursul războiului turco-austriac din 1683—1688, preoții români au fost impuși cu felurite dări extraordinare de război, în timp ce preoții altor confesiuni — cu sedii parohiale, salarii și venituri însemnate — erau scutiți, pe motiv că aparțineau unei confesiuni recepte. De toate aceste numulțumiri ale clerului ortodox au știut să profite iezuiții în încercările lor de atragere a românilor la unirea cu Roma".[2]

Prima intervenție către Viena pentru înfăptuirea unirii românilor ortodocși din Transilvania cu Roma a venit din partea „statului catolic" ardelean. Acesta se adresează împăratului vienez astfel: „Cu supunere cerem de la M. Sa o diplomă pentru unirea românilor cari locuiesc în Transilvania și cari nu pretind altceva decît ca M. Sa să se îndure a face părtași pe preoții și călugării de rit grecesc de aceleași privilegii și drepturi, de care se bucură acum nu numai preoții romano-catolici, dar chiar și preoții unitari, luterani și calvini".[3]

Așa cum arată această cerere, ea pare sinceră problema e însă aceea, către cine se îndrepta această sinceritate: către împărat? către românii oropsiți? sau către înșeși romano-catolicii? Sinceritatea aceasta a fost foarte bine distribuită, către împărat, a fost una lingușitoare și diplomatică, către români a fost una compătimitoare și vicleană iar către ei înșiși era făptuitoare de avere și putere. Dovadă că, după unirea cu Roma românii nu au primit privilegiile promise, ci au rămas tot tolerați și iobagi, iar privilegiile culturale au fost boicotate prin cenzură și prigoană.

În același an în care împăratului i se propunea să dea o diplomă pentru unirea românilor din Transilvania, în cele bisericești cu Roma, trecea la cele veșnice mitropolitul Teofil și avea loc alegerea, ca mitropolit al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, a lui Atanasie Anghel. Acesta a fost hirotonit „întru arhiereu" de către Teodosie, mitropolitul ortodox al Țării Românești, pe temeiul unei îndătinate legături de neam și credință, între românii din Transilvania și cei din Țara Românească.

Au urmat apoi promisiuni și presiuni, pe care istoriografia noastră bisericească și națională le-a dezvăluit și au subliniat slăbiciunea noului vlădică și perseverența romano-catolicilor și a curții vieneze. În cele din urmă fascinați de „drăguțul de împărat", de promițătoarele lui „Diplome", mînați de năzuința firească de a-și ridica neamul, dar și de slăbiciuni omenești, vlădica Atanasie și 38 de protopopi ortodocși au semnat actul de unire cu Roma, cu Biserica „cea catholicească", ce se încheia astfel: „Și așe ne unim acei ce scri mai sus, cum toată legea noastră, slujba Bisericii litur (și carindariul) ghia să stea pe loc. Iară să n-ar sta pe loc acele, nici aceste peceți să n-aibă tărie asupra noastră. Și Vlădica nostru Atanasie să fie în scaun și nimeni să nu-l hărbătăluiască".[4]

Hotărîrea de conștiință a mitropolitului și a protopopilor era aceea de rămînere în tradiția ortodoxă: slujba, sărbătorile, posturile și legea să fie strămoșești, „unirea" să însemne o dependență ierarhică de Roma. Dar n-a fost să fie așa. Documentul din care am citat mai sus a fost interpolat și falsificat de iezuiți și actele oficiale au primit puncte în care documentul redactat de Atanasie și

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedina

Teologi şi preoţi ortodocşi în temniţele comuniste

În ultimele luni, după Revoluția din decembrie 1989, s-au scris în presă o serie de articole, care încearcă să pună într-o lumină nu prea clară poziția pe care a adoptat-o Biserica Ortodoxă Română față de dictatura comunistă, dictatură ce a sugrumat ființa națională patru decenii și jumătate. Unii, din cei care au scris articole în această problemă, s-au referit în primul rînd la ierarhia superioară bisericească, la membrii Sfîntului Sinod, în frunte cu patriarhii, care au fost la cîrma Bisericii noastre străbune, scoțînd în evidență faptul — în contrast cu ierarhii fostei Biserici Greco-Catolice — că niciunul dintre episcopii ortodocși nu a fost întemnițat și deci nu a suferit în această postură rigorile teroarei comuniste.

Din constatările făcute de mine personal în cei paisprezece ani și două luni — în două reprize — petrecuți în temnițele regimului comunist (arestul M.A.I. București devenit mai tîrziu clădirea C.C., Securitatea Ploiești, Jilava, Aiud, minele de plumb de la Nistru și Baia-Sprie) am întîlnit cel puțin o sută de preoți și teologi ortodocși, ale căror nume, printr-un mic efort de memorie cred că le pot reda în întregime.

Condițiile din locurile de detenție nu ne permiteau să ne vedem în număr mare unii cu alții, așa că, din auzite, nu greșesc dacă afirm că numărul nostru a atins cifra de aproape o mie de persoane, care pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă, au trecut prin aresturile comuniste.

La Canal a existat o brigadă de muncă specială numai pentru preoți alcătuită, unde preoții erau forțați să îndeplinească munci grele, norme mari, erau bătuți, chinuiți, umiliți de brigadierii recrutați din rîndurile deținuților.

Nu atît pentru convingerile lor politice pe care le-au avut unii din categoria celor despre care vorbim acum, cît mai ales din faptul că ideologia ateistă și materialistă se izbea de cea teistă și spirituală a Bisericii, a fost elementul principal care a determinat ridicarea păstorilor duhovnicești din mijlocul credincioșilor.

După ce preoții ajungeau în aresturile Securității sau în închisoare, nu se mai ținea cont de vîrstă, studii sau poziție socială, nu erau scoși din „bă, criminalule, banditule, dușmani ai poporului" și supuși unui regim de exterminare, pe care pana unuia trecut prin furcile caudine cu toată gama de suplicii, nu le poate reda în toată complexitatea.

În toată perioada detenției mele am întîlnit un singur preot greco-catolic în toamna anului 1949, la Jilava, pe nume, părintele Rațiu... un preot tînăr, de vîrsta mea, pe atunci aveam și eu 28 de ani, un preot blînd, cuminte, liniștit, ou care am purtat multe discuții teologice, dar pe care nu l-am mai revăzut din septembrie 1950.

Tot în Jilava, în aceeași cameră, în vara anului 1951 am stat cu fostul episcop romano-catolic de Alba-Iulia, pe nume Marton Aron, și cu doi călugări franciscani din județul Bacău, pe nume Matei Ion și Robu Ion, cu care de-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Ilie I. Ţintă

Gala Galaction — ecumenist transilvan

Gala Galaction s-a făcut cunoscut ca activ, perseverent și ireductibil iubitor de pace și de bună-înțelegere între popoare și între oameni. Nici nu se putea să nu fie!

A avut o pildă salutară și instructivă în anii copilăriei (cînd se fundamentează sentimentele și deprinderile de viață ale omului), în orășelul Roșiorii de Vede, așezare cu populație multietnică și confesională (ca în toate porturile și localitățile dunărene) — români (băștinași), greci, bulgari, evrei... Această populație de naționalități diferite, fiecare cu limbă, religie, port, ocupații, datini proprii, deosebite, se înțelegea, se suporta și convietuia pașnic și tradițional, în relații sufletești, sociale și de încuscrire; fiecare își păstra limba, religia, portul, tradițiile..., fără ca acestea să preocupe, să incomodeze și să supere pe nimeni. Concurența dușmănoasă, invidia, xenofobia, diversiunea șovină încă nu apăruseră și nu se statorniciseră în inimi și în raporturile umane și sociale. Oglindă de cohabitare

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gheorghe Cunescu
Membru al Uniunii Scriitorilor

Scrisorile Avvei Ammoná (II)

(Urmare din pag. 1-a)

i-aș fi spus numele, dacă l-ar fi lăudat sau l-ar fi batjocorit, ar fi rămas același. Nu știam dacă era chiar așa, cu viață sfîntă — asta o știa doar Dumnezeu — dar știam că avea așezare călugărească bună, și, de data aceasta, aveam nevoie de evocarea lui pentru un alt scop. Dacă i-aș fi spus numele, la cererea călugărilor, eram convins că m-ar fi înțeles și m-ar fi iertat, fără să-și strice așezarea duhovnicească.

Cînd am pomenit de existența lui, deci de un alt „sfînt" în mănăstirea lor, toți au început să mă privească așa, ca pe un om căzut din lună.

Cel mai întristat mi s-a părut „sfîntul" lor.

Starețul m-a condus la camera oficială, unde am rămas și peste noapte. N-a vrut nimeni să știe de alt sfînt. Am fost și la mezonoptică, dar nimeni nu mi-a mai acordat nici o atenție, iar „sfîntul" n-a mai ieșit din chilia lui. A doua zi, la plecare, starețul a scuzat absența „sfîntului", care nu venise să mă petreacă: Ne-a spus părintele nostru că nu cunoașteți la oameni. Sînteți doar un bun administrator! Să-l iertați. Toți ne putem înșela! Se gîndea la mine, că eu mă înșelasem, în privința „sfîntului" lor.

Am admis că e așa, dar eu mă gîndeam la ei. Și îmi pare rău că am avut dreptate. Peste un an „sfîntul" lor i-a părăsit, întorcîndu-se între oamenii de la care își tot luase răsplata, lăsîndu-se lăudat de ei, numai că acum, așezat undeva într-un sat, ca unul din lăudătorii de odinioară, era ținta disprețului și a batjocurii lor.

Călugării, pățind și ei marea rușine, și-au adus aminte cît de mari sînt ispitele celui rău, și și-au dat seama cît de supuși ispitelor sînt, mai ales cei care ajung pe o treaptă mai înaltă, duhovnicească. S-au înțelepțit din „istoria" lui. Nu știu dacă și-au adus aminte de „ispitirea" mea. Poate că da, pentru că pe cel care îl știam eu că e bun la Dumnezeu, nu l-au scos niciodată la arătare. Sau nu se va fi scos el. Căci acela nu căuta, ci dimpotrivă, evita lauda oamenilor.

„Sfîntul" lor, poate că abia părăsind mănăstirea își va fi început adevăratul drum spre sfințenie, prin răbdare și prin tot ce îl va mai fi luminat Dumnezeu. Căci minte avea și suflet mare avea. Dar se dorea lăudat de oameni. Dacă și-a înțeles căderea și s-a pocăit, va fi murit ca un adevărat sfînt, acolo, departe de mănăstire. Necunoscut. Nici lui, nici oamenilor. Dar va fi fiind în cămările Domnului".

Mi s-a mai întîmplat ceva cam la fel, de mult, pe cînd mă aflam la începuturile vieții mele călugărești.

„Un „sfînt" cunoscut într-o cetate și cu ucenici în jurul lui, mi-a scris multă vreme scrisori de mustrare că nu gîndeam ca dînsul în anumite probleme duhovnicești. Am încercat să mă explic, am încercat să mă ajut de exemple din cărțile mari, dar totul a fost în zadar. Nu era chip să iasă din părerile lui. Pînă la urmă m-am hotărît să zic ca el, să-i dau dreptate, și să ajungem la pace. Nu mi-a mai scris. Va fi înțeles că ceea ce am făcut eu, trebuia să facă și el? Sau doar i-am hrănit viermele orgoliului, care îi mai roade încă sufletul, în timp ce el se bucură, în neștiință, nesimțind că înalta părere de sine îl duce spre nicăieri, în cel mai fericit caz"?

Am făcut, poate, o vorbire prea lungă despre acest duh al slavei deșarte, care nu ocolește pe nimeni și cu care trebuie să fim mereu într-un dialog atent, biruindu-l cu smerenia, cu rugăciunea și cu sfatul duhovnicului. Avva Ammoná l-a identificat ca pe un mare dușman și ca pe o mare piedică a întîlnirii omului credincios cu Duhul Sfînt. Poate că am putut face vorbirea mea atît de lungă și, sper, atît de înțeleasă, pentru că o cunosc și din propria mea experiență! *„În toată lucrarea voastră duhovnicească,* scria Avva Ammoná, *luptați-vă cu duhul slavei deșarte... Așa veți rămîne lîngă Creatorul și veți primi puterea harului Său"* (Scrisoarea, III, 3). În aceeași scrisoare, mai departe, arată că de nu va cîștiga lupta, degeaba ar crede cineva că a cîștigat ceva în fața lui Dumnezeu. Nu va cîștiga nimic.

Tocmai pentru a ieși din atenția oamenilor care i-au cunoscut mai înainte, și pentru că tunderea monahală e și ca un nou botez, monahii își schimbă numele cînd depun voturile monahale. *(Scrisoarea* XI, 1). Iată așadar o veche informație și mărturie despre acest obicei, în general păstrat pînă azi. Acest obicei marca încă din vechime *„intrarea într-o viață nouă"*, așa cum Saul, intrînd într-o viață nouă prin întîlnirea cu Iisus pe drumul Damascului, își schimbase numele în Pavel *(Scrisoarea* XI, 1). Iată din nou un apel al Avvei Ammoná la Sfîntul Pavel, deci din nou o dovadă că vedea într-însul un model al vieții desăvîrșite, și chiar și al celei monahale, cu experiențele ei deosebite, încă de pe atunci miraculoase.

Cu duhul slavei deșarte, spiritualitatea răsăriteană patericană și filocalică se va război neîncetat. Acest *război nevăzut,* cum va numi Nicodim Aghioritul, în titlul unei cărți, întregul efort duhovnicesc spre desăvîrșire, se duce cu demonii, cu *duhurile* specializate în această *armă,* ca în războaiele pămîntene. Și instrumentele acestui duh sînt din lumea aceasta. Modelele sînt din ordinea gîndirii și a simțirii, dar cel ce se vrea slăvit, *se vrea slăvit de oameni,* se vrea comparat și urcat mai sus, se vrea lăudat, apreciat, luat în seamă cu deosebire, se vrea deosebit de ceilalți. Și acest lucru n-ar fi nimic, dacă această stare sufletească și mintală nu i-ar strica omului, monahului, așezarea și echilibru spiritual, în raport cu ceilalți dimprejurul lui.

Dar, cînd cade sub puterea duhului slavei deșarte, această așezare nu mai rămîne în echilibru. El sufere dacă nu e lăudat, dacă nu e luat în seamă, dacă nu se vorbește *mereu* despre dînsul, dacă în orice comparație cu alții, nu e dat drept exemplu de virtute. În cazul acesta, chiar dacă e virtuos, dacă postește, privighează, se roagă, acestea cu timpul își pierd valoarea, și nu mai clădesc nimic în el, decît o fațadă pe care și-o îngrijește cu rîvnă, dar nu pentru Dumnezeu, ci pentru a fi lăudat de alții.

Avva Ammoná avea experiența acestor pericole, așa cum au avut-o de la început toți nevoitorii. De aceea recomandă ei izolarea de oameni, fuga de lume.

d. Așadar, *fuga de oameni,* căci oamenii pot fi o ispită chiar fără voia lor. E vinovat cel care le caută lauda, părerea. Ei, văzînd virtutea, văzînd sfințenie, laudă, apreciază. Nu se gîndesc că fac rău. Ba, unii din ei văd în „sfînt" un model și pentru ei. Aceasta e partea cea bună pe care o pot folosi ei, dar cel ce se vrea slăvit, nu folosește nimic, deauna deșartă, inutilă, păgubitoare. Chiar și cînd e folositoare, sau pare folositoare altora. Căci dacă e ca cineva să se folosească din slava deșartă a altuia, va lua modelul de slavă deșartă și va cădea și el în ea. Îl vede pe acela „slăvit", și va dori și el să fie slăvit.

Am văzut mulți asemenea ucenici de „sfinți" slăviți în deșert, care au ajuns repede să mimeze și ei sfințenia maestrului, și să abată atenția oamenilor asupra lor. Un simplu transfer de slavă deșartă! Toți aceștia însă, urmărind nu smerenia omului ci slava oamenilor, fie că obosesc repede, deoarece n-au temelie durabilă și sinceră, fie că renunță cînd apar competitionari prin apropiere, iar apoi dispar în anonimat, puțini dintre ei prin mănăstiri. Cei mai mulți se întorc la ceea ce erau de fapt, la viața mirenească.

De duhul slavei deșarte suferă însă și aceia dintre mireni care se vor „deosebiți", dar tot cu gîndul de a fi remarcați de oameni. Căci duhul acesta atacă pe unde poate și pe cine poate. Și nu poate fi învins decît de *smerenie,* de adevărata smerenie. Tocmai de aceea maeștrii spirituali, duhovnicii mari îi îndeamnă pe cei care simt atacul, *să fugă.* Nu e o fugă oarecare. Nu e o fugă din principiu. Nu e o izolare de oameni, de lume. Nu are nimeni mimic nici cu oamenii, nici cu lumea. Sfinții nu urăsc. Sfinții nu fug de oameni și de lume. Fug doar de păcat și numai cînd îi simt pericolul. Așa se explică îndemnul pe care îl dau unora la *fugă.* E drept că ispita slavei deșarte e mare și de cele mai multe ori nu poate fi învinsă decît prin fugă, dar e bine să se înțeleagă așa cum trebuie această fugă. Avva Ammoná s-a putut întoarce în lume ca episcop. Dar avea în urma lui o îndelungată luptă, și o experiență care îl ferea acum de pericole.

Fuga de lume nu e însă același lucru cu plecarea dintr-o mănăstire în alta, cu nestatornicia. Am văzut că pe aceasta Avva Ammoná o combătea. Ar fi admis-o *numai* dacă ar fi fost motivată duhovnicește, nu de simple certuri sau neînțelegeri omenești, sau lipsă de supunere la ascultări.

Cel retras acumulează în el *puterea lui Dumnezeu,* iar aceasta îl ajută să-și fortifice voința și să reziste ispitelor și patimilor și, cu deosebire, *slavei deșarte,* care îi vine de la oameni, sau pe care chiar el o caută la oameni. Vom vedea mai departe că Avva Ammoná pune mare accent pe *puterea lui Dumnezeu* care trebuie cîștigată de nevoitorul spre desăvîrșire, pentru ca *această putere* să se lupte în locul *omului vechi,* al puterilor sale, slabe, pentru ca întărit cu puterea lui Dumnezeu să ajungă *om nou (Scrisoarea* XII, 5).

Iată noțiuni care vor alcătui încetul cu încetul întreaga armură a spiritualității ortodoxe răsăritene, acel *Manual* al desăvîrșirii care va deveni calea sigură a sfințeniei, calea îmbunătățirii calității omului, pînă la măsura voită de Dumnezeu care a poruncit: *Fiți sfinți, fiți desăvîrșiți!*

e. Avînd deci în vedere această știință a devenirii întru sfințenie, Avva Ammoná va mai folosi un jalon, un termen, un cuvînt care, chiar dacă nu va rămîne ca atare, ca o treaptă în *Ascetica și Mistica răsăriteană,* el va descrie totalul treptelor, iar acest total e întregul proces educațional spre desăvîrșire. Referindu-se, cum am arătat, la *puterea dumnezeiască,* puterea care se dă omului *aici,* pe pămînt, el spune că aceasta *trebuie cultivată.*

Vom remarca deci noțiunea de *cultivare.* A cultiva ceva, înseamnă a începe și a urmări un proces, de la sămînță pînă la fruct. A pregăti terenul, a semăna, a uda, a plivi, a prăși, a urmări creșterea, a păzi planta de păsările răpitoare și, în final, a recolta. *A cultiva* virtutea e un proces de o viață, nu de un sezon, ca în cazul plantelor, pentru că și omul e altceva decît o plantă de sezon. El e o realitate de o viață. Sezonul lui e viața pămîntească întreagă. *Cultivarea* lui are în vedere deci, un proces de o viață sau, mai precis *„pînă cînd puterea lui Dumnezeu se sălășluiește în om" (Scrisoarea* II, 2).

Noțiunea aceasta de *cultivare,* pe care am găsit-o menționată în scrisoarea a II-a, fără a fi dezvoltată și nici explicată prea mult, cele de mai sus fiind evident comentariile noastre, e totuși bine să fie luată în considerare ceva mai mult, atunci cînd căutăm trăsăturile esențiale ale spiritualității răsăritene, tot așa cum trebuie reținută și noțiunea de *putere dumnezeiască.* Acestea își vor căpăta desigur, cu vremea, expresii poate mai adecvate și mai precise, dar nu trebuie uitate nici acestea care vin din cea mai adîncă vechime, și care au stat la baza experiențelor de mai tîrziu. Sfîntul Serafim de Sarov, în secolul al XIX-lea va vorbi de *„achiziționarea Sfîntului Duh",* de cîștigarea, de dobîndirea Sfîntului Duh, dar aceasta nu va fi altceva decît *„puterea dumnezeiască"* de care vorbea Avva Ammoná și pe care, vom vedea, o pune chiar el pe seama Sfîntului Duh, încă de atunci din secolul IV.

Puterea lui Dumnezeu trebuie *cultivată,* cum am arătat mai sus, pînă se sălășluiește în om, iar semnele acestei sălășluiri devin evidente. Și care sînt aceste semne? Iată-le: omul începe să nu mai țină seama de ocările și insultele celorlalți și, în aceeași măsură, nu mai e sensibil la onorurile care îi vin de la oameni, deci *începe să scape de slava deșartă.* Nu mai e sensibil la avantajele care îi pot veni de la oameni, și pe care oamenii le consideră în general foarte prețioase. Așadar se eliberează de ceea ce de obicei toată lumea acceptă. În plus, nu-l mai interesează cele care i-ar asigura un trai bun al trupului. Iar în ceea ce privește inima sa, *„ea se curăță de toate gîndurile necurate și de toate cele deșarte ale lumii acesteia".* Pentru aceasta el e într-o permanentă stare de rugăciune, cu post și cu lacrimi. *(Scrisoarea* II, 2). Iată așadar și *darul lacrimilor* care va apare în spiritualitatea răsăriteană ca un semn al celei mai subțiri sensibilități duhovnicești, semn al întîlnirii cu inefabilul, cu divinul, cu Dumnezeu. Căci ele sînt pînă la un moment lacrimi de pocăință, dar de la un moment încolo încep să fie lacrimi de bucurie, semne ale unei întîlniri greu de suportat, din cauza frumuseții dumnezeiești cu care se întîlnește omul. Despre această întîlnire în lacrimi, desigur vom mai vorbi și altă dată, într-o meditație pe care i-o vom consacra în chip special.

Cu aceasta am ajuns la cele din urmă dintre ideile cuprinse în *Scrisorile* Avvei Ammoná, și anume la roadele pe care le culege nevoitorul care își *cultivă* cu grijă viața duhovnicească, în *smerenie, în fuga de slava deșartă* prin evitarea „slăvitorilor", în ascultarea de părintele duhovnicesc și cu ajutorul lui, și prin statornicia în locul nevoinței.

Despre aceste roade vom mai sta așadar de

Datoriile creștinului față de Biserică și față de familie

Cunoaștem ce este Biserica și știm că prin ea ne cîștigăm mîntuirea. Dar este firesc să știm și care sînt datoriile *creștinului față de Biserică.*

În primul rînd, creștinul este dator să arate dragoste curată și tare față de Biserică. Și aceasta pentru că *l-a născut la viața în Hristos prin Taina Sfîntului Botez, ea îl crește duhovnicește, prin celelalte Sfinte Taine, îi dă putere să trăiască în curăție, în sfințenie și în iubire de Dumnezeu și de oameni.*

Dar creștinul mai este îndatorat *să cunoască și să creadă toate adevărurile de credință* pe care le propovăduiește Sfînta Biserică, să le păstreze în toată curățiа lor și să-și călăuzească viața potrivit învățăturii Bisericii. Și încă mai mult: să se sileasă la *întărirea și răspîndirea credinței ortodoxe,* ca și la apărarea ei, cu tot curajul, de răstălmăciri greșite. La aceasta îl cheamă Mîntuitorul Hristos prin cuvintele: *„Cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele* (înaintea oamenilor), *și Fiul Omului se va rușina de el, cînd va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri"* (Marcu 8, 38).

Credinciosul creștin este dator să țină și cele două porunci ale Sfintei Biserici, adică:

1. Să participe cu regularitate la sfintele slujbe ale Bisericii, în Duminici și sărbători, ascultînd

(Continuare în pag. a 4-a)

D. Călugăr

DEZBINAREA IMPERIALĂ

(Urmare din pag. 1-a)

de protopopii săi nu se regăsește. Atanasie însă ținea la acel document, din moment ce la 1700 își întrunea soborul pe care îl instruia în 28 de „ponct-uri" pe care le primise din partea Mitropoliei Țării Românești. Datorită acestei temporare consecvențe s-a și afirmat despre el: „Cu toate slăbiciunile lui, ori tocmai prin ele, Atanasie era încă la sfîrșitul anului 1700 piedica cea mai grea în calea înfăptuirii unirii"[5]

Curtea vieneză și uneltele ei aplică în fața acestei rezistențe a lui Atanasie o strategie politică prin care mitropolitul a fost silit să cedeze. Atanasie e acuzat că întreține legături, în paguba unirii cu Roma, cu voievodul Țării Românești, Constantin Brîncoveanu. Se afirmă chiar despre intentarea unui proces lui Atanasie de către oficialitățile imperiale și catolice. Într-o astfel de situație bine dirijată și întreținută, Atanasie acceptă să redevină preot și apoi e înscăunat episcop pentru o Biserică ce nu va fi totuși curat catolică, ci catolică de rit grecesc, adică greco-catolică, pentru a se distinge de cea romano-catolică. Aceasta i-a permis o administrație proprie, dezvoltarea unui învățămînt și în cele din urmă și posibilitatea unei emancipări culturale ce va fi încununată cu mișcarea numită Școala Ardeleană.

În 1701, anul din care se poate vorbi de existența Bisericii unite a românilor din Transilvania, este dată cea de a doua diplomă leopoldină, care ar fi trebuit să consfințească recunoașterea românilor din Transilvania ca națiune politică și așezarea religiei românilor între religiile recepte. Spre marea tragedie însă a neamului românesc, nu s-a întîmplat așa, dimpotrivă punctele diplomei erau mai mult restrictive, decît constructive pentru viața românilor din Transilvania. Se interzicea tratarea ca iobagi a preoților uniți, se propunea înființarea de școli unite în Alba, Hațeg, Făgăraș, precum și sporirea bunelor moravuri în popor, în sensul „privilegiilor" și se specifica restrictiv: confiscarea *Bucoavnei* de la 1699, dependența episcopului și a întregului cler unit de arhiepiscopul din Strigoniu, revizuirea (cenzurarea) cărților românești înainte de tipărire, evitarea corespondenței cu principele Țării Românești.

Toate aceste puncte restrictive au avut o influență directă, de cele mai multe ori, nefastă asupra vieții românilor din Transilvania. Într-o ordine culturală punctul cel mai cumplit era cel referitor la „revizuirea cărților înainte de tipărire", un punct care l-a obligat pe Gheorghe Șincai să-și poarte *Hronicul* în desagă, ca pe o uriașă povară, ca și cum pe umerii lui ar fi stat neamul întreg. În ceea ce îl privește pe Samuil Micu, deși el nu și-a purtat povarnic manuscrisele, putem spune că aprigul punct leopoldin de cenzurare a cărților românești, l-a afectat și mai mult. I-a rămas în manuscris opera monumentală: *Istoria, lucrurile și întîmplările românilor,* o mare parte din scrierile filosofice, *Dictionarium valahico-latinum,* precum și monumentalele traduceri din literatura patristică, alte scrieri religioase și bisericești, precum *Imitatio-Christi,* această carte de sursă bizantină și patristică difuzată în occident sub numele lui Toma de Kempis. Mai norocos, Petru Maior și-a putut publica *Istoria* și cea a neamului și cea a Bisericii românești încît receptarea de către generațiile următoare a spiritului Școlii Ardelene s-a putut face, dar numai unilateral. Nici măcar astăzi în plin sfîrșit de veac și de mileniu nu avem o receptare întreagă a operei corifeilor, și aceasta din cauza menționatului punct din diploma leopoldină de la 1701, din întărirea lui ulterioară, dar și din cauza faptului că o seamă din cărturarii Blajului nu s-au ostenit să-și valorifice deplin înaintașii, cu care totuși prea zelos se mîndresc, uneori.

Consecința cea mai gravă însă a unirii cu Roma a fost faptul că românii ortodocși din Transilvania au rămas timp de 60 de ani fără ierarhie, iar pe deasupra au început să fie și prigoniți: „Episcopul Atanasie a amenințat, că în casa fiecărui român neunit se va pune un soldat, care să stea acolo pînă cînd primește gazda căsii credința catolică".[6]

A existat însă și o coincidență mai gravă, anume dezbinarea românilor din Transilvania, cum de fapt s-a și spus: „Confesional, poporul român din Transilvania rămîne rupt în două".[7]

Apoi, a ieșit la iveală și minciuna imperială, dovadă că s-a născut *Supplex Libellus Valachorum* (1791) și din care se vede că unirea cu Roma n-a adus marea emancipare politică și economică a românilor din Transilvania. Nici măcar Biserica unită nu era bine văzută, din moment ce „suplica" românilor afirma că „religia națiunii române nu e între cele patru religii recepte".[8]

Actul unirii cu Roma a fost o diversiune politică împotriva neamului românesc, încît Sextil Pușcariu a putut să rostească: „Unirea cu Roma a fost de fapt o unire cu Viena".[9]

Dezbinarea imperială a slăbit unitatea românească din Transilvania, a adus după sine multă suferință. Unirea cu Roma (Viena) a însemnat prigoană pentru neamul românesc. Din suferință însă românii ortodocși s-au ridicat împotriva prigoanei, s-au ridicat cu statornică blîndețe și tenacitate.

---

1 Ștefan Lupșa, *Biserica ardeleană în anii 1697—1701,* 1944, p. 12.

2 Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române,* II, p. 297.

3 Ștefan Lupșa, *op. cit.,* p. 16.

4 Mircea Păcurariu, *op. cit.,* p. 298.

5 Ștefan Lupșa, *op. cit.,* p. 73.

6 Ioan Lupaș, *Istoria bisericească a românilor ardeleni,* p. 115.

7 D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum,* 1967, p. 237.

8 Ibidem, p. 10.

9 Sextil Pușcariu, *loc. cit.,* p. 15.

ORTODOXIA — modul nostru de credință și viață

(Urmare din pag. 1-a)

Este motivul pentru care mănăstirile noastre au atras dintotdeauna nenumărați pelerini îndemnați de mirosul de sfințenie al unor mari trăitori de viață duhovnicească.

Am putea urmări mai departe șirul lung al aprecierilor despre modul de viață ortodox. Cîteva din trăsăturile lui le-am subliniat cu cuvintele acestui teolog, dar numărul admiratorilor Ortodoxiei din rîndurile oamenilor Bisericilor apusene — catolici ca și protestanți — este enorm de mare. Este o adevărată mișcare în teologia apuseană pentru studiul Ortodoxiei, pentru citirea și studierea vechilor documente de la Atos — centrul spiritual al Ortodoxiei — manuscrisele Sfinților Părinți pe care le prezintă lumii apusene. Toți aceștia întăresc aserțiunea spusă mai sus, că „Apusul are ceva de învățat din comorile de dar ale Orientului" și desigur, și Orientul are ceva de învățat din experiența Apusului creștin.

4. Oricît s-ar spune că sîntem lipsiți de modestie, afirmăm că Ortodoxia, cu trăsăturile ei amintite (și altele pe care economia de spațiu nu ne-a permis să le amintim) *și-a pus puternic imprimată pecetea pe sufletul poporului nostru.* El este un popor bun la suflet, blînd și îndelungrăbdător, cu simțul măsurii dezvoltat și cu o viață interioară adîncă, trăsătură care au atras de mai mult atenția străinilor care ne-au cercetat țara.

Prin anii 1930—35, ne-a vizitat țara arhiepiscopul anglican de Gibraltar, Harold Baxten. A fost primit la Episcopia Aradului de episcopul de vie memorie Andrei Magieru, bun cunoscător al limbii engleze (ca și a altor limbi de circulație universală). La un moment dat, oaspetele îngenunchiază în fața episcopului Andrei cerîndu-i binecuvîntarea. Surprins, acesta îl întreabă asupra acestui gest neașteptat. Oaspetele răspunde cam așa (citez din memorie). „Am dorit să am binecuvîntarea unui episcop ortodox român, a unui arhipăstor al unui popor de credință ortodoxă altoită pe un trunchiu latin. Noi englezii sîntem cărăușii lumii; cunoaștem tot globul pămîntesc și religiile lui. Cunoaștem ortodoxia slavă cu frumusețile ei, dar și cu formele ce ni se par uneori exagerate; cunoaștem și pe cea greacă cu aplecarea ei spre contemplația înaltă; dar Ortodoxia altoită pe un trunchiu latin — care presupune un înalt simț al măsurii și al altor virtuți specifice acestei rase ne interesează în chip deosebit. De aceea am dorit să vă cunoastem; de aceea v-am cerut binecuvîntarea."

Reamintindu-ne această întîmplare absolut autentică, am înțeles mai bine ideea profesorului de odinioară de la Universitatea din Cluj *Sextil Pușcariu,* eminent filolog și istoric literar, după care *„poporul nostru înfățișează o sinteză între latinitate și Ortodoxie, care dă sufletului românesc o originalitate și un farmec deosebit,* căci fiecare neam trebuie să se prezinte ca o notă diferențiată în melodia spiritualității omenești umane. Ceea ce crește valoarea noastră în ochii străinătății... este ceea ce ne diferențiază de oricare alt popor din lume, aportul de originalitate cu care intrăm în concertul popoarelor civilizate... Ortodoxia noastră este azi cel mai sigur criteriu de diferențiere căci noi sîntem în lume *singurul popor latin de credință ortodoxă.* Această împerechere fericită de sînge latin cu alese însușiri sufletești, venite de la Răsărit, ne dă acel complex de mari și originale calități, care ridică valoarea rasei noastre." Sînt cuvinte rostite cu peste cincizeci de ani în urmă dar care își păstrează valoarea lor și azi cînd se spune că sîntem chemați să reintrăm în rîndul popoarelor europene. E timpul în care, după o jumătate de secol de apăsare și întuneric, poporul nostru, călit în suferințe și lipsuri, are nevoie de sprijinul popoarelor europene care n-au avut parte de astfel de suferințe. În același timp însă acest popor, nu numai că este în drept și vrednic să primească astfel de ajutor necesar redresării lui materiale, dar — după un cuvînt al părintelui Stăniloae — el nu vine cu mîna goală în societatea europeană, ci aduce cu sine întreg tezaurul spiritual al unui neam greu încercat, dar care și-a păstrat întreaga fizionomie de popor creștin.

„Poporul român — spunea odinioară Nichifor Crainic — datorită sintezei dintre latinitate și Ortodoxie, se bucură de privilegiul unor însușiri spirituale și al unei culturi unice, de un deosebit farmec"; iar un alt titan al culturii noastre, Mircea Eliade, scria, încă în 1927, „Ortodoxia este pentru noi creștinismul autentic care trebuie actualizat în proaspete și calde fapte sufletești". Numeroase sînt astfel de fapte de-a lungul istoriei zbuciumate a acestui popor. Vom ilustra astfel de fapte cu o singură întîmplare petrecută în vremea războiului pentru independență din anii 1877/78. Un reporter, corespondent de război, a unui ziar din Viena relata că a văzut cum trenuri de prizonieri turci treceau prin România, în drum spre Rusia. Erau mai mult umbre decît ființe omenești, datorită foamei, frigului și bolilor din timpul asediului la care au fost supuși. Se știe, scrie acest corespondent, cît de mult rău a pricinuit poporului român puterea otomană de-a lungul secolelor, și cu toate acestea sute de țărani români veneau în gări cu alimente, haine și bani, oferindu-le acestor nenorociți prizonieri. El își încheie corespondența scriind: „Un popor care se comportă astfel cu foștii săi dușmani, dovedește că a înțeles mai bine ca oricine Evanghelia lui Hristos, a cărui pecete s-a imprimat puternic pe chipul său spiritual". Și într-adevăr, așa este! Armonia firii românului reprezintă un echilibru de fiecare clipă pe muchia tăioasă dintre prăpastia raționalistă și prăpastia misticistă.

5. Să ne iubim Ortodoxia — legea noastră românească; dar spre a o iubi cu adevărat trebuie să ne străduim a-i cunoaște comorile de credință și de viață, cultul ei divin — cea mai frumoasă și mai cuviincioasă formă de adorare a lui Dumnezeu. Aceasta nu înseamnă a nesocoti sau a uri credința altora. Românul este cunoscut prin larga lui înțelegere și toleranță față de credința altora, atitudine pe care unii au interpretat-o ca indiferentism religios sau chiar ateism, fără temei însă — după părerea noastră, căci ura și intoleranța nu numai că înjosește pe om dar și scade pînă la desființare calitatea de creștin, după cuvîntul Scripturii, „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște este mincinos... cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său" (I Ioan IV, 20—21).

Cunoașterea învățăturii de credință și a modului de viață ortodoxă ne va ajuta să trăim și să ne bucurăm de acel echilibru atît de necesar unei vieți demne și fericite; atît de necesar întotdeauna dar mai ales în zilele noastre atît de stresate, pline de contradicții, de porniri strîmbe și patimi grele.

Este nevoie de o susținută și inteligentă activitate de popularizare a acestor valori inestimabile ale Ortodoxiei pe care — vai! — le cunoaștem atît de puțin. Să folosim din plin apostolul mirenilor și cu deosebire al intelectualilor noștri. A fost readusă la viață liberă Asociația Oastei Domnului cu un Statut aprobat de Sfîntul Sinod, dar, se pare că încă nu i-am pătruns pe deplin rostul și nu am făcut tot ce se cuvine pentru a fi readusă în întregime în albia de credință și viață a Bisericii noastre în care s-a născut și în care trebuie să rămînă spre a fi cu adevărat Oastea duhovnicească, avangarda luptei celei bune a credincioșilor noștri pentru mîntuirea sufletelor. Noi trebuie să le oferim teren de activitate potrivit stării lor mirenești în „Școala de Duminica" care este mijlocul cel mai bun pentru catehizarea adulților și formarea unei concepții de credință și de viață în deplin acord cu Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție a Bisericii noastre.

Ortodoxia este modul nostru de credință și de viață. E singura cale de urmat dacă vrem să avem parte de o viață mai bună și mai demnă.

CATEHEZĂ DESPRE MUNCĂ

I. *Introducerea (Pregătirea aperceptivă)*

Pe bună derptate s-a afirmat că trăsătura de bază a vieţii este mişcarea, activitatea, precum nemişcarea este caracteristica nefiinţei. Venim însă cu precizarea că pentru a decurge în condiţiile cele mai bune, viaţa este determinantă şi se manifestă prin activitate, dar nu de orice fel, oricum, ci după o anume rînduială. Altfel spus activitatea porneşte din noi înşine, pentru satisfacerea nevoilor proprii, avînd în vedere rînduiala, ordinea din jurul nostru, buna desfăşurare a vieţii însăşi.

II. *Anunţarea temei*

Această activitate de întreţinere a vieţii proprii, avînd în vedere ordinea şi bunăstarea vieţii însăşi, este munca, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. *Tratarea*

Cartea Sfîntă îl prezintă pe Dumnezeu ca autor al lumii nevăzute şi văzute. La sfîrşitul creaţiei, ca o încununare a ei, l-a creat pe om „după chipul şi asemănarea" Sa (Geneză 1,26—28). Între primul om, privit ca şi coroană a creaţiei divine şi creaţia însăşi era o relaţie de armonie. Totul era supus omului. El era „stăpînul" prin a cărui activitate trebuia să ducă la perfecţiune lumea pe care Ziditorul a creat-o perfectibilă. Astfel omul este „împreună lucrător cu Dumnezeu" (I Corinteni 3, 9). A intervenit însă păcatul care a atras după sine dezarmonia dintre om şi creaţie (Geneză 3, 17,20), iar munca dintr-o activitate plăcută şi necesară, devine o povară care nu odată stoarce sudori de oboseală. Dar „nu munca în sine este blestemată, ci numai condiţiile în care urma să se exercite ea, condiţii de rezistenţă din partea naturii supuse". Faptul că munca rămîne pe mai departe o datorie a omului căzut în păcat, înscrisă de Creator în însăşi fiinţa şi existenţa lui rezultă şi de acolo că Dumnezeu dînd lui Moise Legea, a înscris pe tablele ei şi porunca odihnei după modelul divin al creaţiei lumii în şase zile (Ieşire 20, 8—10).

De aceea, venind Mîntuitorul, sfinţeşte din nou munca, oferind El însuşi pilda vie de urmat, activînd tot timpul pentru a restabili chipul lui Dumnezeu în fiinţele tuturor celor căzuţi în prăpastia neputinţei de a munci, ca urmare a păcatului... Tuturor neputincioşilor pe care îi întîlneşte în drumul Său, acordîndu-le vindecarea, le redă capacitatea activităţii normale, de a munci şi de a cîştiga existenţa cu cinste şi demnitatea chipului lui Dumnezeu. De aceea, El putea spune: „Tatăl Meu pînă acum lucrează şi Eu lucrez" (Ioan 5, 17).

Dacă pe timpul Său munca manuală era desconsiderată şi rezervată sclavilor, El nu s-a ruşinat să muncească în casa tîmplarului... şi dacă munca celor de jos era spre profitul celor bogaţi şi exploatatori, spre înavuţirea acestora, Domnul arată că „lucrătorul este vrednic de plata sa" (Luca 10, 17). Ştiut este cît de necruţătoare a fost condamnarea Mîntuitorului adresată bogaţilor care adunîndu-şi bunuri prisositoare, refuzau să privească în jurul lor, la semenii lor, săraci şi neputincioşi, copleşiţi de mizerie şi suferinţă. Astfel, prin pilde deosebit de semnificative ca aceea a bogatului căruia i-a rodit ţarina, sau cea cu „bogatul şi săracul Lazăr", ca şi prin întîlniri directe, cum a fost cea cu tînărul bogat, Mîntuitorul nu poate rămîne indiferent faţă de „dezmoşteniţii sorţii", precum nu poate trece nepăsător pe lîngă înavuţiţii pămîntului, deveniţi robii propriilor lor bogăţii... Nu că bunurile cîştigate ar fi rele în ele însele, ci modul în care au fost acaparate, din osteneala şi exploatarea altora şi apoi înrobirea faţă de ele...

Pe de altă parte Domnul a condamnat lenevirea ca un păcat aducător de moarte. El a blestemat smochinul neroditor, vrînd prin aceasta să ne arate că cel ce nu aduce roade prin munca sa şi împiedică în acelaşi timp şi activitatea altora, (fiindcă smochinul ţinea doar umbră şi nu lăsa să se dezvolte nici o plantă în jurul său), nu poate primi decît osîndă din partea lui Dumnezeu.

În pilda talanţilor, Mîntuitorul arată că fiecărui om îi sînt date de Dumnezeu calităţi pe care trebuie să le sporească prin muncă. Slujitorul care nu a înţeles acest adevăr cade şi el sub osîndă veşnică (Matei 25, 26—30).

La fel şi Biserica de-a lungul veacurilor a combătut lenevia, ca pe un păcat capital, aducător de moarte, fiindcă paralizează propriile noastre energii şi în acelaşi timp tulbură relaţiile cu semenii, atrăgînd după sine şi alte păcate ca: furtul, clevetirea, lîncezeala, parazitismul. Pe drept cuvînt Apostolul Pavel îndeamnă ca „cel ce fură să nu mai fure, ci mai degrabă să se ostenească lucrînd binele cu mîinile sale, ca să aibă şi să dea şi celui ce are nevoie" (Efeseni IV, 28). Un Sfînt Părinte subliniază că „cel ce trîndăveşte multe vorbe deşarte grăieşte, multe lucruri zadarnice săvîrşeşte, nemuncind toată ziua este copleşit de mare toropeală". Din cuvintele Apostolului mai vedem că munca îl scoate pe om din e-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Sorin Cosma

Gala Galaction — ecumenist transilvan

(Urmare din pag. 1-a)

paşnică şi armonioasă a acestei populaţii, eterogene şi eterodoxe, era şcoala primară, unde copiii se întîlneau zilnic mai de aproape, se împrieteneau şi fraternizau, la lecţii, în recreaţii, în jocurile comune, în drumurile spre case. „În acest tîrg teleormănean, a mărturisit Gala Galaction, cu îngăduinţă patriarhală şi cu pravoslovnica lui cucernicie, aveam să învăţ să-i iubesc pe toţi oamenii deopotrivă, fără a ţine seama de numele sau de limba lor" (Pr. Gh. Cunescu, *Gala Galaction*, Galaţi, 1989, p. 61).

Tot acum şi tot aici (în Roşiorii de Vede), Gala Galaction s-a întîlnit în casa bunicului preot, cu *Biblia* — Cartea eternă a păcii şi a înţelegerii între oameni; era *Mica Biblie*, o ediţie populară. „Am citit cu nesaţ această carte" — a precizat *(ibid.*, p. 60).

Aflînd aceste împrejurări din anii copilăriei, înţelegem de ce Gala Galaction, ca scriitor literar, în romanul său *Papucii lui Mahmud*, în care a relatat o legendă teleormăneană, a creat o confrăţie umană, sufletească şi socială, între un român ortodox — Savu Pantofarul, un turc mahomedan — Ibraim şi un evreu mozaic — David Golştain (cu care a fost coleg de bancă). S-au înţeles în chip ideal. Scriitorul a declarat că romanul *Papucii lui Mahmud*, în pledoaria lui pentru pace şi înţelegere între oameni, reprezintă „conştiinţa paşnică şi creştină a neamului românesc". A explicat el direct: „Orice conflict între oameni ar trebui dezlegat prin sfat şi prin stăruinţi paşnice. Cînd Dumnezeu ne-a dat darul vorbirii şi înţelepciunea sfatului, de ce am coborî la argumentul dinţilor şi al unghiilor?" (*România lit.* 22 sept. 1939, p. 13). *Papucii lui Mahmud* a fost numit „romanul înfrăţirii spirituale şi sociale, o cale bună de pus în mîna tineretului" (G. Călinescu).

Situaţia din Roşiorii de Vede şi din Turnu Măgurele era aidoma şi în Transilvania, în ceea ce priveşte prezenţa şi cohabitarea mai multor naţionalităţi etnice şi confesionale: români (aborigeni şi majoritari), maghiari, saşi, evrei... Gala Galaction a dorit, a stăruit, şi a acţionat, deschis şi statornic, pentru înţelegere, concordie, apropiere, cunoaştere reciprocă, prietenie şi coexistenţă paşnică între ele, îndeosebi, cu precădere între români şi maghiari — maghiarii fiind minoritatea cea mai numeroasă şi cea mai veche în Transilvania. A propus şi a solicitat ca în fruntea acţiunilor de apropiere, împrietenire, coexistenţă armonioasă să fie conducătorii reprezentativi spirituali şi culturali: preoţii, scriitorii, gazetarii, profesorii, artiştii... Ca loc de întîlnire şi de colaborare al acestora, a editat publicaţia *Hanul Samariteanului* — titlu semnificativ luat din Evanghelie.

Personal a întreţinut relaţii de prietenie cu scriitorii maghiari, a colaborat la publicaţii maghiare. A constituit o Asociaţie de prietenie Româno-Maghiară, el primul preşedinte, succedat de G. Enescu.

Aceleaşi sentimente şi relaţii le-a avut şi cultivat şi cu confesiunile din Transilvania respectiv, mai numeroase cu greco-catolicii, în spiritul conciliant şi de frăţie creştină şi românească. A scris despre ierarhii Traian Ferenţiu, Ion Bălan, Alexandru Nicolescu, Iuliu Hossu; a colaborat la publicaţii greco-catolice — *Unirea*, *Flori de crin*, *Viaţa creştină*. *Unirea* a menţionat, la un articol, că Gala Galaction personifică şi reprezintă duhul autentic ortodox: acela al iubirii *(Unirea* (Blaj), 3 iulie 1937, p. 2).

Aplicînd acest duh al iubirii, de care era dominat, ca regulă suverană de viaţă şi de comportare, spre crepuscul, Gala Galaction a întreprins o călătorie, un adevărat turneu, pe la 10 oraşe din Transilvania, cu populaţie mixtă, etnic şi confesional, „ca să împrăştie stafiile de vrajbă şi să apropie inimile", cum a declarat. S-a întîlnit cu scriitorii, publicaştii, oamenii de artă, profesorii, clericii naţionalităţilor conlocuitoare a vorbit cu ei prietenește, s-au înţeles, au fraternizat, au prezentat împreună spectacole şi festivaluri publice... Gala Galaction a ţinut conferinţe în fiecare oraş (în unele chiar două şi trei conferinţe). Referitor la „fraţii" maghiari, a povestit următoarea fabulă, desigur de creaţie personală:

Între împărăţia Zimbrilor şi împărăţia Vulturilor era o neînţelegere veche şi păgubitoare. Cînd Zimbrii, cînd Vulturii intrau duşmăneşte în moşia vecinilor şi stricau pîinea, pădurile şi gospodăriile. Azi aşa, mîine aşa — ani şi ani... Dar într-un tîrziu, cei mai înţelepţi dintre Zimbri şi cei mai înţelepţi dintre Vulturi s-au gîndit şi şi-au zis: — „Unde vom ajunge cu atîta ură şi atîta prăpăd, şi de o parte şi de alta?... Să alegem nişte mijlocitori, nişte soli de pace şi să statornicim buna înţelegere şi pace între împărăţiile noastre şi locuitorii lor.

Foarte bine, dar problema e pe cine să trimită soli de împăciuire?... Unii au propus să trimită pe vulpi, că ele mai... diplomate, vor reuşi să facă pace între tabere... Alţii au propus să trimită pe lei, că ei prin forţa lor autoritară vor impune pacea. Alţii, mai inspiraţi, au propus ca să fie trimise privighetorile, care, prin cîntecele lor măiestre, vor îndupleca pe beligeranţi...

Aşa au şi făcut. Au trimis soli de pace pe privighetori, pe blîndele şi duioasele privighetori, şi dintr-o parte şi din cialaltă parte, şi au pregătit şi sabilit pacea între cele două împărăţii.

Iată o fabulă scumpă, confraţi maghiari, care nu are nevoie de nici o tîlcuire... Trăiască iubitorii şi făcătorii de pace! a încheiat vorbitorul.

Gala Galaction a rezumat şi a sintetizat cele văzute, observate, constatate şi trăite în călătoria lui transilvăneană, astfel:

— „Călătorind prin Ardeal şi străbătînd depărtările, de la Severin la Oradea Mare, de la Cluj la Tg. Mureş, m-am întrebat adeseori, în faţa mîndrelor cîmpii ardeleneşti şi în faţa soarelui călător pe cer de toamnă:

— De ce n-or trăi bine, în adevăr, Românii şi Maghiarii, cînd este atîta întindere mănoasă, între Olt şi Mureş, între Mureş şi Crişuri, şi cînd Dumnezeu voieşte pacea şi îngăduinţa între oameni?...

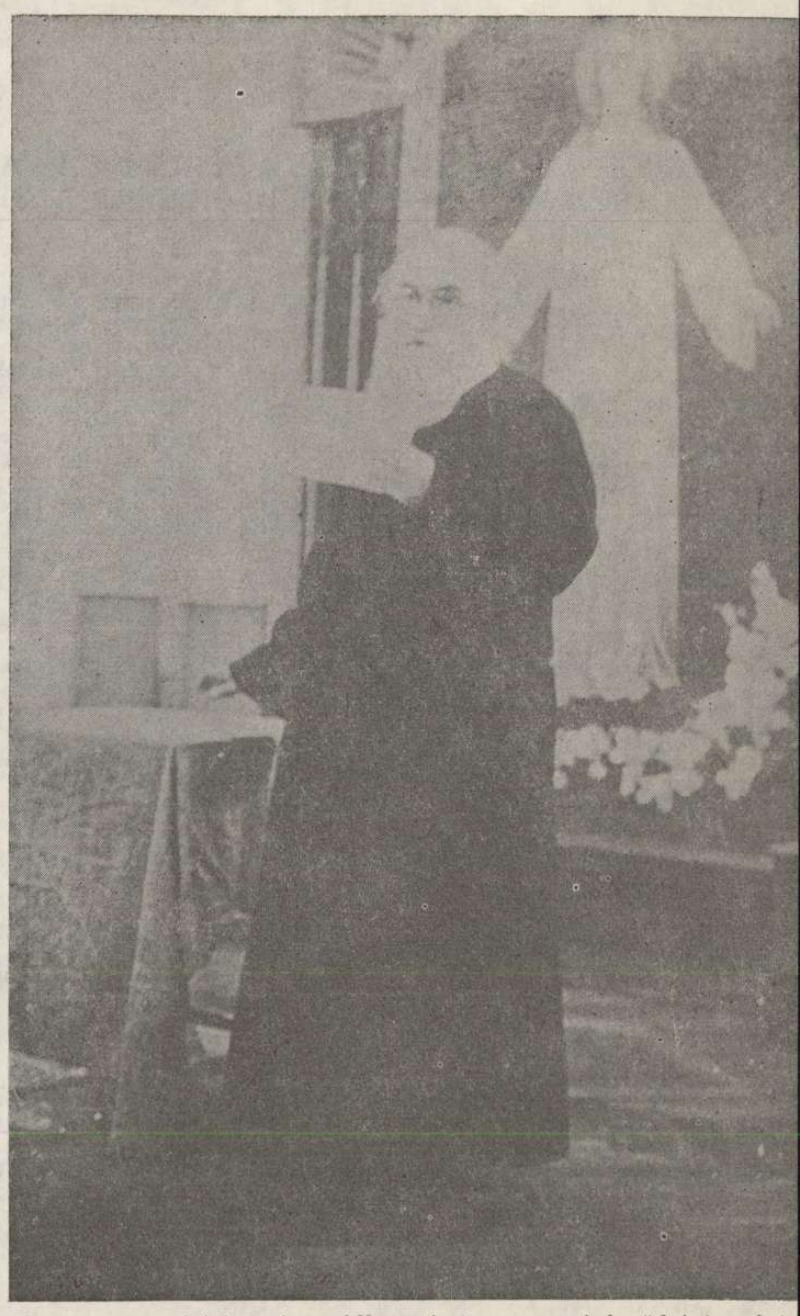

Am luat parte la cîteva şezători, lîngă colegii mei scriitori români şi maghiari. Am socotit înţelept lucru această fraternitate dintre noi şi m-am bucurat că putem să dăm pilda cea bună conlocuitorilor noştri...

Este vremea să ne cercetăm frăţeşte şi să ne înţelegem... Avem toţi loc pe pămînt şi aveam toţi dreptul să ne bucurăm de darurile pămîntului lui Dumnezeu...

Aceste gînduri şi aceste îndemnuri au călătorit cu noi de-lungul Mureşului... şi în adunările noastre s-au risipit ca sămînţa de aur, în zilele de toamnă în nădejdea holdelor din anul viitor", a încheiat Gala Galaction constatările, rezultatele şi îndemnurile sale irenice.

Cît de stringentă actuale sînt aceste recomandări, în Transilvania!

TEOLOGI ŞI PREOŢI ORTODOCŞI ÎN TEMNIŢELE COMUNISTE

(Urmare din pag. 1-a)

asemeni eram în relaţii de amiciţie şi respect reciproc. Mai tîrziu, Marton Aron a fost eliberat şi şi-a reluat scaunul episcopal pe care-l avusese, iar după un număr de ani a decedat.

Prima mea arestare a fast în ianuarie 1948 pînă în ianuarie 1956. La data aceasta nu eram preot ci numai profesor de religie în Ploieşti, căsătorit de şase luni, în aşteptarea naşterii primului copil, pe care l-am găsit la eliberare în clasa I, în vîrstă de 7 ani şi jumătate.

În arestul M.A.I. din Bucureşti am luat cunoştinţă de la noii arestaţi, care s-au perindat prin celua mea, de moartea fastului patriarh Nicodim şi ridicarea în scaunul patriarhal a lui Justinian Marina — venit de la Iaşi — de al cărui nume, cu anumite date personale din viaţa lui, luasem cunoştinţă încă înainte de arestare. Nu m-a surprins această alegere, am început, pentru un moment, să văd în negru viitorul Bisericii noastre ortodoxe, am urmărit, pe cît era posibil în locul şi situaţia în care mă aflam, evoluţia treburilor bisericeşti, am privit cu oarecare suspiciune moartea patriarhului Nicodim, a mitropolitului Irineu Mihălcescu, a episcopului de Huşi, Leu, a arhimandritului Iuliu Scriben, toate survenite în cursul anului 1948 şi am primit cu multă rezervă alegerea noului patriarh.

Tot în închisoarea Jilava, am luat cunoştinţă despre desfiinţarea Bisericii unite, despre internarea episcopilor acestei biserici la mănăstirea Căldăruşani, despre revenirea — am zis eu atunci — a Bisericii greco-catolice pe poziţia pe care a avut-o pînă în anul 1700. Am înţeles că şi elementul politic de atunci a jucat un rol în treaba aceasta — mai mic decît cel de la 1698 din partea Casei de Austria — şi să fiu sincer, am primit cu oarecare bucurie acest act, socotindu-l firesc, mai ales că eu aşteptasem ca această revenire la Biserica Mamă să se fi petrecut imediat după Marea Unire de la Alba Ilia — 1 decembrie 1918.

În perioada ianuarie 1950 — mai 1958 am fost liber, mi-am regăsit familia, numai tatăl meu murise din cauza presiunilor exercitate asupra lui, fiind tatăl meu şi în acelaşi timp „chiabur", cum erau numiţi pe atunci oamenii gospodari şi cinstiţi. Am lucrat la o întreprindere de stat ca tehnician normator, cu un specific ce nu avea contingenţă cu Facultatea de Teologie. Totuşi, în aceşti doi ani şi patru luni, am stat de vorbă cu mulţi preoţi în funcţiune, am cercetat toate revistele centrale bisericeşti apărute în lipsa mea şi am găsit în ele articole şi probleme tratate cu multă seriozitate şi cu duh creştin-ortodox. Unii dintre preoţii eliberaţi din închisori au fost numiţi în parohiile lor şi ierarhii nu au manifestat antipatie faţă de ei, teamă sau rezervă, fapt ce l-m constatat personal după a doua eliberare la 1 august 1964.

Îmi îngădui acum să indic aici o serie de nume de clerici şi teologi ortodocşi pe care i-am întîlnit personal în închisori şi care au purtat flacăra Ortodoxiei în focul suferinţelor şi a regimului aspru la care am fost supuşi.

CIVILI:

1. Prof. univ. Nichifor Crainic din 1947—1962, deced. în libertate;
2. Prof. univ. Ioan Savin de la Facultatea de Teologie Bucureşti;
3. Prof. univ. Theodor Popescu de la Facultatea de Teologie din Bucureşti;
4. Prof. univ. Gheorghe Tomescu de la Facultatea de Teologie din Chişinău;
5. Conf. univ. Ioan V. Georgescu de la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

(Acesta a fost 10 ani în diferite închisori din URSS şi 10 ani în cele româneşti).

LICENŢIAŢI ÎN TEOLOGIE:

1. Nicolae Bordaşiu, ajuns apoi profesor şi director la Seminarul Teologic din Bucureşti. În prezent preot la Sf. Silvestru — Bucureşti;
2. Ştefan Straja — de prin Ardeal (Arhiepiscopia Sibiu);
3. Constantin A. Georgescu — din Ploieşti;
4. Constantin Constantinescu, din Ploieşti;
5. Teodor Petre din Bucureşti, fost în ultimul timp funcţionar la Atelirul de Luminări al Sf. Arhiepiscopii a Bucureştilor;
6. Săveanu ... — din Bucovina;
7. Popescu Ogretin N. Gheorghe — fost profesor în Ploieşti.

STUDENŢI TEOLOGI cca. 15 de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, Reţin cîteva nume;

1. Constantin Vaman, după eliberare, şef serviciu aproviz. al Sf. Arhiepiscopii a Bucureştilor, decedat ulterior;
2. Popescu Petre, mai tîrziu preot în judeţul Mehedinţi, decedat cu cîţiva ani în urmă;
3. Miclescu Feliciu — din Ploieşti;
4. Popescu Dumitru — Dîmboviţa;
5. Măncuilescu Gh. — jud. Brăila;
6. Tomescu Temistocle — jud. Ilfov — Jilava.

MONAHI:

1. Arhimandrit Benedict Ghiuş — decedat cu puţin timp în urmă;
3. Arhimandrit Grigore Băbuş — la Biblioteca Sf. Sinod;
4. Arhimandrit Boghiu Sofian — Mănăstirea Antim;
5. Arhimandrit Dubreac Felix — trimis în Statele Unite după eliberare din anul 1964;
6. Arhimandrit Bragă Roman — idem.
7. Ieromonah Arsenie Papacioc — schitul de la Techirghiol;
8. Ieromonah Adrian Făgeţeanu, în prezent la mănăstirea Antim;
9. Ieromonah Bica Gherasim — fost la mănăstirea Polovragi — Oltenia;
10. Ieromonah Tit Moldovan, decedat cu cîţiva ani în urmă;
11. Ieromonah Cristofor Dancu — de la mănăstirea Cernica;
12. Ieromonah Daniel (Sandu Tudor) decedat în închisoarea Aiud;
13. Ieromanah Pimen Bărbieru de la schitul Cetăţuia — Muscel;
14. X? Starеţul de la schitul Rarău — Bucovina.
15. Ieromonah Antonie Plămădeală, mănăstirea Slatina, Moldova (actualul mitropolit), s-a aflat între 1954—1956 la Jilava fiind condamnat încă din 1949 (n.n.).

PREOŢI:

1. Pr. prof. Dumitru Stăniloae — prea binecunoscut — Fac. Teol. Bucureşti;
2. Pr. prof. Constantin Galeriu — prea binecunoscut — Fac. Teol. Bucureşti;
3. Preot Gheorghe Calciu de la Seminarul Teologic Bucureşti;
4. Arhidiacon Nica M. Tuţă — fost la Catedrala Patriarhală, în prezent preot în Bucureşti;
5. Preot Gheorghe Popescu — Piteasca — Pasărea;
6. Preot Dumitru Bîrnovescu, preot în Bîrlad, bine pregătit ca teolog;
7. Preot Gheorghe Ionescu, din fostul jud. Olt, supus la multe suplicii;
8. Preot Gheorghe Lungu, comuna Gruiu, jud. Ilfov,
9. Alionte Mihai, comuna Gruiu (amîndoi arestaţi cu ţăranii din sat împotriva colecitvizării);
10. Preot Graur — din Focşani;
11. Preot Marcu Ştefan, din Focşani;
12. Preot Vasile Ţibrea, din Focşani;
13. Preot Lazarof din jud. Constanţa, decedat la Aiud;
14. Preot Ilie Imbrescu — Bis. Boteanu — Bucureşti, decedat 1949, la Aiud;
15. Preot Nicolae Grebenea — din Bacău;
16. Preot Balica Mihai, Biserica Bucur — Bucureşti;
17. Preot Nicolae Pîslaru din Roman;
18. Preot Tuleaşcă Gheorghe, Probota — jud. Botoşani;
19. Preot Mircea Vasiliu — din Liteni — Botoşani, fost aproape doi ani duhovnicul meu, decedat în Aiud, bolnav, apă la plămîni, fără asistenţă medicală;
20. Preot Iosif Raţec — din Mehadia — jud. Caraş-Severin;
21. Preot Dumitru Iliescu — Palanca, Biserica Stravopoleos — Bucureşti, decedat Aiud;
22. Preot Alexandru (sau Vasile) Bejan — Bucureşti, fost prizonier în URSS;
23. Preot Ivan sau Iovan — fost duhovnic la mănăstirea de maici Vladimireşti — Tecuci;
24. Diaconul Bej — de la episcopia Arad;
25. Diaconul Ilinescu — de la arhiepiscopia Iaşi;
26. Preot Chirilă — din jud. Botoşani;
27. Preot Neacşu Gheorghe — judeţul Prahova;
28. Preot Grigore Popescu — judeţul Prahova;
29. Preot Mateescu Gheorghe — judeţul Prahova;
30. Preot Papuc Constantin — judeţul Prahova;
31. Preot Diţă Gheorghe — în prezent pensionat de boală;
32. Preot Vasile Frenţiu, din Oradea, bine pregătit şi bun duhovnic;
33. Preot Gheorghe Lungeanu — din fostul judeţ Vlaşca;
34. Preot Nicolae Dobrescu — Amara — Ialomiţa, dec. la Timişoara;
35. Preot Florea Marinescu — Colelia — Ialomiţa;
36. Preot Alexandrescu... — din Călăraşi;
37. Ilie Anca — din jud. Teleorman, în prezent pr. la Bucureşti;
38. Preot Şerban ... — împuşcat în colonia de muncă Baia-Sprie, de către ostaşul din post la ordinul ofiţerului politic;
39. Preot Zidăroiu Vasile — din jud. Vîlcea;
40. Preot Roman — din jud. Vîlcea;
41. Preot Vlad Gheorghe — din jud. Vîlcea;
42. Preot Florescu Gheorghe — din jud. Vîlcea;
43. Preot Dumitru Bălaşa de la Mitropolia Olteniei;
44. Preot Gheorghe Beşchea — din jud. Buzău, fost 6 ani prizonier în URSS, fost în ultimii ani, preot la Ploieşti — decedat după eliberare;
45. Preot Mihai Stănescu din Lopătari-Buzău, decedat după eliberare;
46. Diacon Alexandru Ionescu din Feteşti-Ialomiţa, fost secretar al mitropolitului Firmilian de la Craiova, în anul 1947—1948;
47. Preot Moise Gheorghe din Oltenita;
48. Preot Antal ... din Topliţa, preot cu mult dinamism;
49. Preot Urea ... din jud. Făgăraş — om blînd şi bun.

Mai sînt şi alţii întîlniţi de mine prin închisori, cărora le-am uitat numele, deşi îmi apar în faţă figurile lor. Îmi aduc aminte de un preot din Galaţi, cu care am stat în aceeaşi cameră cîteva luni în vara anului 1951 la Jilava, de un altul din judeţul Tulcea în spitalul închisorii Aiud — noiembrie, decem-

efectuată de chirurgii arestaţi; dr. Gheorghe Petrescu din Ploieşti, dr. pro Topa de la Cluj, dr. Stanciu Alex. proaspăt absolvent la Iaşi. Reţin de ase menea figurile a trei preoţi din nordul Moldovei, în toamna anului 1960 într-cameră de tranzit la Aiud, de alţii cu care am stat pentru scurt timp într-cameră mare la Aiud, în iunie 1962, cînd începuse în această închisoare aşa zisa „reeducare" a deţinuţilor politici în vederea eliberării, care s-a încheia la 31 iulie 1964.

Lista este mult mai mare; unii au murit în detenţie alţii după un număr de ani de la eliberare şi o parte se mai află în viaţă, bucurîndu-se în par tea ultimă a vieţii lor, de biruinţa asupra comunismului.

Am prezentat acest tablou ca să se vadă că preoţimea ortodoxă nu a lip sit din această luptă anticomunistă şi că chiar în timpul petrecut în închisori cu mici excepţii, prin activităţi desfăşurate printre deţinuţi, teologii şi preoţii ortodocşi au ţinut moralul şi unii preoţi au oficiat chiar anumite servi cii religioase. Mulţi dintre deţinuţii politici au acceptat să se spovedească, în camerele de la Jilava, cuvîntul nostru era mult ascultat, la minele de plum am serbat Sf. Paşti şi Crăciunul în adîncul pămîntului şi am trăit moment de mare altitudine spirituală, pe care în libertate nu le-am mai putut atinge

In noaptea de Paşti 1952 şi 1953, la mina Nistru (Baia Mare, la orele 24,00 ar încetat lucrul cu toţii, ne-am adunat într-un loc dinainte stabilit, cu lămpil de carbid în mînă, în loc de luminări şi din piepturile noastre a răsunat u „Hristos a înviat din morţi..." cum nu mi-a fost dat vreodată să-mi vibrez întreaga fiinţă ca atunci. Pînă şi administraţia coloniei ne-a lăsat în pace gardienii n-au mai intrat în mină şi politrucii ne-au lăsat în apele noastre iar la masa de prînz ni s-a oferit o mîncare mai bună.

În 1951, la Jilava împreună cu un preot din Galaţi, părintele Rusu, am du lupta serioasă împotriva prozelitismului sectar, pentrucă atunci se afla în ca meră cu noi grupul de conducere, cu Albu Pamfil, în frunte, al sectei „Mar torii lui Iehova", care făcea mare caz sperind că toţi membrii lui au fos arestaţi „pentru credinţă" nu ca cellalţi pentru infracţiuni politice.

Fostul patriarh Justinian a păstrat libere parohiile preoţilor arestaţi, sau dacă între timp, ele fuseseră ocupate, a găsit locuri şi pentru cei veniţi. În Administraţia Patriarhală sau a Arhiepiscopiei Bucureştilor, unii din cei elibe raţi şi-au găsit locuri de muncă. Prof. dr. D. Stăniloae, arhim. Benedict Ghiuş prof. Teodor Popescu, I. V. Georgescu, arhim. Vartolomeu Valeriu — Anania Grigore Băbuş, Constantin Vaman, Petre Teodor etc.

Personal, cu toată împotrivirea securităţii judeţene am reuşit tîrziu, în anu 1977, să fiu hirotonit diacon, preot şi hirotesit duhovnic, de fostul student d la Facultatea de Teologie din Bucureşti, mai tînăr decît mine, dar pe care cunoşteam din Facultate, vicar patriarhal atunci, episcopul Antonie Plămă deală. Ne-am amintit de la prima întîlnire unul de celălalt, nu m-a ocolit ba mi-a creiat o atmosferă agreabilă printre cei care au participat la oficie rea serviciului divin din acele zile (Duminica Cincizecimii şi luni Sf. Treime) Mai tîrziu, ne-am întîlnit la Sibiu la nişte cursuri preoţeşti, unde acum er mitropolit Î. P. S. Antonie Plămădeală, care nu s-a temut să stea de vorb cu mine în particular, deşi îmi cunoştea trecutul.

Cînd am fost într-o audienţă la fostul patriarh Justin, pe care îl avusesen profesor în seminar — în clasa a V-a de limba latină — 1937—1938 — iar în decembrie 1946 a făcut parte din comisia de licenţă, cînd mi-am susţinut lu crarea şi pe care nu-l mai văzusem de trei decenii şi jumătate, în momentu cînd i-am spus numele, şi-a deschis braţele şi m-a primit cu aceste cuvinte „Ştiu cine eşti, îmi aduc bine aminte de dumneata şi cunosc suferinţele pri care ai trecut".

S-ar putea spune multe despre relaţiile preoţilor ieşiţi din închisori cu ie rarhii Bisericii noastre străbune. Mi se pare nedreaptă, şi să nu greşesc chia tendenţioasă atitudinea unor fraţi români, care au încercat să atace, puţin p ocolite, Biserica Ortodoxă Română, pe considerentul că dintre membrii Sfîn tului Sinod nu a fost niciunul privat de libertate şi întemniţat.

Nu înţeleg de ce se îndreaptă atacuri numai împotriva Bisericii Neamulu care a ţinut secole de-a rîndul vie flacăra creştinismului pe plaiurile româ neşti, care a păstrat şi cultivat limba română în toate provinciile locuite d români, care a avut un prim rol în cultura şi şcoala noastră şi care prin ie rarhii ei a fost prezentă la marile momente de răscruce din istoria români lor. Este ştiut faptul că voievozii ţărilor româneşti aveau ca prim sfetnic p mitropoliţii din vremea lor, pe care îi consultau în probleme de intere naţional sau îi trimeteau în diverse treburi de politică externă. Dacă nu ar f fost Biserica Ortodoxă strîns unită şi legată de fiinţa credincioşilor ei, dup furtunile care au trecut peste noi, am fi dispărut poate de pe harta Europe de Răsărit.

Noi cei care păstrăm în trupurile şi sufletetele noastre răni adînci, noi al căror familii au fost greu încercate, unii dintre noi neputîndu-ne realiza nici profesional, ci fiind obligaţi în multe cazuri să acceptăm locuri de muncă uneori înjositoare, chinuiţi în închisori, urmăriţi în libertate la fiecare pas nu aruncăm cu pietre în ierarhii noştri.

Problemele din Biserica noastră le putem rezolva şi singuri, şi le vom rezolva bine, fără a ne grăbi să aducem direct injurii asupra cuiva anume Timpul şi libertatea de care se bucură în prezent viaţa naţiunii noastre ne oferă posibilitatea să ducem la capăt, sub lumina Harului divin, tot ceea ce ne propunem să îndeplinim pentru Slava lui Dumnezeu, a neamului nostru

ONFERINȚA NAȚIONALĂ
A PREOȚILOR DIN B.O.R.
Str. Sf. Ecaterina, 2
BUCUREȘTI
70528

„Apostolii și preoții s-au adunat ca să cerceteze despre acest cuvînt"
(Faptele Apostolilor cap. XV, vers. 6).

COMITETUL DE PREGĂTIRE A CELEI DE A PATRA CONFERINȚE NAȚIONALE A PREOȚILOR DIN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

— COMUNICAT —

Marți 19 martie 1991, a avut loc la Institutul Teologic din București, întrunirea comitetului pregător al celei de a patra Conferințe a Preoților din iserica Ortodoxă Română. Spațiu de întîlnire rin reprezentanți ai întregului cler al Bisericii Ortodoxe Române, Conferința este acea manieră orînizată în care preoțimea aduce la cunoștința piscopatului problemele majore pe care ea le înmpină în activitatea ei misionară. Conferința ște, de asemenea, expresia voinței preoților de a ătări unitatea în jurul episcopatului pe linia străechii tradiții românești contemporane marcată de îinci transformări sociale și politice.

La întrunire au asitat P. S. Vasile Tîrgovișteanul, icar patriarhal, P. S. Damaschin Severineanul, viarul Arhiepiscopiei Craiovei și P. S. Gherasim, viarul episcopiei Buzăului, membri ai comisiei speale desemnată de Sfîntul Sinod în scopul examiării împreună cu Comitetul pregătitor a modaliților concrete de integrare a acestui organism reoțesc în statutul general al Bisericii Ortodoxe omâne. În finalul întrunirii, comitetul a beneficiat, de asemenea, de prezența I. P. S. Daniel, mipolitul Moldovei și Bucovinei și a P. S. Roman lomițeanul, vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor. -a hotărît cu acest prilej ca atît identitatea cît și ompetențele Conferinței în raport cu organele dezionale și executive ale Bisericii Ortodoxe Roâne să fie stabilite sub forma concretă a unor mendamente aduse actualului statut al B.O.R., rmînd ca detaliile să formeze obiectul unui regument special atașat viitorului statut al B.O.R.

Ca urmare a discuțiilor purtate cît și a numeoase solicitări venite din țară pe adresa sediului entral al Conferinței, comitetul pregătitor a stabilit ca ordinea de zi a celei de a patra Conferințe ționale a Preoților din Biserica Ortodoxă Roână care se va desfășura în zilele de 7—8 mai 991 la București să cuprindă următoarele teme: . Definitivarea amendamentelor la statutul B.O.R. elative la Conferința Preoților și a regulamentului corespunzător; 2. Definitivarea amendamentelor a statutul B.O.R. relative la alegerea clerului suerior în diversele funcții bisericești; 3. Bilanțul arțial al primului an de prezență a religiei și a reoților în școlile din România după 40 de ani de bsență datorată regimului comunist și perspective; . O serie de alte teme a căror conturare va cădea n sarcina protoieriilor pînă la data de 1 mai 1991.

În același timp, din însărcinarea Cancelariei Sfîntului Sinod comitetul pregătitor a avut în numele preoților o primă rundă de convorbiri cu reprezentanții Uniunii Artiștilor Plastici Bisericești pe tema solicitării acestora de a se majora prețul la lucrările de pictură în scopul creșterii calității artistice a picturii bisericești și a recentei hotărîri a Sfîntului Sinod în această problemă. S-a hotărît cu acest prilej ca, dată fiind complexitatea problemei, discuțiile să fie reluate în plenul celei de a patra Conferințe Naționale din 7—8 mai 1991 de la București.

Pe de altă parte, luînd în considerare gravele evenimente politice care agită în momentul de față Basarabia, în semn de solidaritate cu preoțimea și credincioșii români ai acestui teritoriu românesc aflat sub ocupație străină la care se referă și comunicatul Patriarhiei Române prilejuit de aceleași împrejurări, comitetul pregătitor a hotărît ca la lucrările celei de a patra Conferințe Naționale să invite și pe I. P. S. Vladimir arhiepiscopul Chișinăului împreună cu un număr de preoți români din Basarabia și Bucovina de Nord.

În încheierea întrunirii membrii comitetului pregătitor au convenit să lanseze un îndemn frățesc către toți acei care doresc o înnoire și o dinamizare corespunzătoare a vieții bisericești de a se folosi de această formă organizată, specific bisericească și în același timp și eficientă de a aduce în mod unitar la cunoștința Sfîntului Sinod a diverselor probleme bisericești care este Conferința și de a înceta apelul la presă care, departe de a contribui la rezolvarea dificultăților, slăbește progresiv prestigiul clerului ortodox alimentînd falsa impresie despre o ineficiență a Bisericii Ortodoxe Române în raport cu celelalte confesiuni.

Dată fiind obligația fiecărui preot de a nu se retrage în afara sobornicității, a relației sale eclezial cu episcopatul, singura modalitate autentică și eficientă prin care Biserica poate și are datoria să rezolve problemele care-i stau în față în toate timpurile și în toate locurile, comitetul pregătitor face un apel către întregul cler al Bisericii Ortodoxe Române de a contribui activ și responsabil la realizarea celei de a patra Conferințe Naționale de o importanță decisivă pentru obiectivele propuse.

Comitetul de pregătire a celei de a patra Conferințe Naționale a preoților din Biserica Ortodoxă Română
București
19.03.1991

Despre lansarea a trei scrieri inedite: Noica, Cioran și N. Steinhardt

E multă vreme de cînd un profet al Legii vechi vestea oamenilor că va trimite pe pămînt o foamete și o sete mare, dar nu foamete după pîine și nici sete după apă, ci după cuvînt. După alte cîteva sute de ani, de astă dată în timpul Testamentului Nou, atunci cînd Fiul lui Dumnezeu luase trup de om și venise pe pămînt, omenirea a înțeles că orice om care se dorește după lumină și după cunoașterea adevărului, se va putea bucura de pace și de mîntuire. Tot așa putem spune și noi, care însetăm după cunoașterea adevărului, vom folosi popasul sărbătoresc al lansării acestor trei cărți (18 III 1991) spre a ne întrema sufletește, spre a ne face mai buni și de omenie.

Cu vreo cîteva luni înainte de a ne părăsi, Constantin Noica mi-a cerut să-i împrumut cîteva cărți. Cînd mi le-a restituit, m-a uimit făcîndu-mi o mărturisire, pe care o văd schițată acum în pagina 337 (VI, 96) a „Jurnalului de idei" în care spune: „Europa începe la 325, cu Conciliul de la Niceea. Ea dă modelul... Cultura arabă n-a fost decît un vehicul: cămilele spiritului. Creștinismul e religia religiilor și Europa cultura culturilor". După aceea a făgăduit că, dacă va fi vreme, va insista mai mult asupra acestei problme. Se vede că ea n-a mai fost să fie...

În „Jurnalul" îngrijit de aceiași „ucenici" și colaboratori — Th. Kleininger, G. Liiceanu, A. Pleșu și S. Vieru — s-a dovedit fericită ideea traducerii termenilor străini și a indicilor (aproape 100 de pagini). Maestrul va deveni în felul acesta (acum cînd prezența lui e numai în duh) mult mai apropiat căutătorilor de înțeles corect, după norme logice, morale, dar mai ales pe teme culturale. Așa cum numai el o putea spune: „Cultura se poate face la nivelul vorbirii *despre* și la nivelul vorbirii *în*. Doar a doua (cu originarul) e valabilă. Noi sîntem însă prea mult în prima" (p. 367, VI, 240).

Sau rostirea de pe pagina 374: „Dumnezeu nu caută pe cuvioși. Îi așteaptă".

Și astfel, pe drumul cunoașterii și în general al valorificării bunurilor de ordin cultural (Oh! Doamne, de ce n-a putut fi ascultat planul lui C. Noica de a fi redat culturii românești și „comorile" „Caetelor" lui Eminescu?) întrebări de genul naiv al celor puse de nea Pătea (VI, 357) ori din categoria celor „sfătoși" ca studentul din anul III de la electronică (VI, 356), care vrea să știe de ce nu se ocupă nimeni de tineretul nostru? — credem, totuși, că gînditori ca C. Noica ori ca E. Cioran, dacă-i înțelegem în rostul intim al sufletului lor, ei vor rămîne mereu în galeria dorurilor de mai bne ale poporului român.

În articolul intitulat „Revelațiile durerii" scris încă în 1933, Emil Cioran își exprimă tot amarul prin cuvinte ca acestea: „arta de a suferi complexul întreg al tehnicii îndurării, pleacă din concepția că durerea reprezintă o cale de purificare, de ardere interioară, ce ridică pe om pe un plan cu totul particular față de viață. „Mult i se va ierta, fiindcă mult a suferit". Nu fiindcă a iubit mult. Aceasta înseamnă că prin durere omul cîștigă o anumită excelență în univers și că principiile ce se aplică omului comun pentru celălalt nu mai au valabilitate. I se iartă mult celui care mult a suferit nu numai din acest motiv, dar fiindcă el însuși iartă. Fiindcă în durere te desprinzi progresiv de lucruri. În disperare, desprins de tot, ierți totul".

Peste un an, în 1934, același scriitor sibian publica volumul „Pe culmile disperării", care a exasperat pe mulți. Iată însă în ce termeni avea să comenteze lucrurile lui C. Noica: „Am auzit de cîteva ori pomenndu-se de farsă, cu privire la atitudinea din „Pe culmile disperării" și am rămas uluit. Cum poate fi vorba de farsă în cazul unui om care se leapădă de ce are mai bun, pentru a se avînta într-o atitudine plină de riscuri. Ceea ce i se poate reproșa este prea marea sa sinceritate. Ce simplu, ce comod pentru el ar fi fost să trăiască din probleme de împrumut! Și pentru că n-o face, pentru că nu vrea să simuleze, ca atîția alții, minte... Mă gîndesc cu un simțămînt de înfiorare: ce fel de oameni sîntem! Cînd un dobitoc de licean rămas repetent se sinucide, inimile noastre se întristează. Iar cînd un om se așază gol în fața morții chinuindu-și sufletul cît pentru zece sinucideri, noi spunem că minte.

Nu e nimic, Emil Cioran".

În postfața scrierii lui N. Steinhardt citim: „A fost deci închis între 1959 și 1964. Destul pentru ca perioada de detenție (politică) să-l transforme cu totul. Dintr-un intelectual pur, mai degrabă agnostic și preocupat de literaturile străine să devină un autentic „homo religiosus" și — nu mai puțin important — să descopere constantele unei spiritualități românești pe care, odată ieșind din închisoare, le-a cinstit cu verbul și cu verva lui inimitabile (...). Închisoarea a constituit pentru N. Steinhardt academie și altar. Să nu ne mirăm că mărturia lui se chiamă „Jurnalul fericirii?".

T.B.

Îndrumătorul bisericesc în al 139-lea an de apariție neîntreruptă

La Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut *„Îndrumătorul bisericesc"* editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1991, al 139-lea an de viețuire neîntreruptă.

Deși au fost unele sugestii de a se reveni la denumirea de „Calendar", cum i-a zis la naștere cititorul său, marele și pururea pomenitul mitropolit Andrei Șaguna, s-a apreciat, așa cum se subliniază și în „Cuvîntul înainte" semnat de I. P. S. Mitropolit Antonie, că numele de „Îndrumător bisericesc", de călăuză bisericească, religios-morală adică, de povățuitor spre ceea ce este frumos și ziditor în viață, pentru ins și obște, exprimă totuși mai bine cuprinsul acestei venerabile publicații, care, împreună cu „Telegraful Român", au luminat neîntrerupt cărările românilor transilvăneni în ultimul secol și aproape jumătate.

Așa se face că, pe lîngă partea calendaristică, Îndrumătorul bisericesc pe anul 1991, scăpat de chingile restricțiilor de altă dată, vine cu noi rubrici, ca de exemplu: *„Biserica și viața"*, cu articole ca: „Toate îmi sînt îngăduite dar nu toate îmi folosesc", cuvinte ale Sf. Apostol Pavel cu ajutorul cărora se subliniază viețuirea responsabilă pe care trebuie să ne-o asumăm cu toții; „Familia creștină, laborator al vieții umane", în care se ia atitudine împotriva greului păcat al avorturilor; „Din lucrarea samariteană a Bisericii", în care vedem cum trebuie să ne valorificăm dragostea noastră creștinească; „Cum să ne construim bisericile" și „Cum nu trebuie să le construim", două articole foarte actuale, acum cînd atîtea biserici se ridică în țară și care se cuvine să corespundă și arhitectural scopului pentru care ele se construiesc.

O altă rubrică nouă este: *„Biserica și școala"*, cu articole ca: „Omul, ființă religioasă"; „Învățămîntul religios-moral, imperativ major al timpurilor noastre"; „Educație și instrucție religioasă" ș.a., care vin în ajutorul preoților și al celor care, în sfîrșit, aruncă sămînța Evangheliei în sufletele copiilor în școală.

„Pagini de istorie bisericească" este tot o nouă rubrică a Îndrumătorului pe care îl semnalăm, în care este adusă în atenția cititorilor chipul Sf. Apostol Andrei, propovăduitor și pe meleagurile noastre, ceea ce reliefează obîrșia apostolică a credinței noastre creștine ortodoxe, ca și actul „unirii" de la 1700, prin care s-a atentat la unitatea românilor din Transilvania, unitate care a constituit și va constitui temelia existenței noastre ca popor, dar la care se atentează și astăzi prin metode adesea extrem de degradante.

Ca și altă dată, Îndrumătorul de la Sibiu aduce în atenție evenimente și personalități deosebite din istoria noastră bisericească și națională, cu prilejul împlinirii unor sume rotunde de ani, ca de pildă: 300 de ani de la tipărirea în limba română a Mărturisirii ortodoxe a lui Petru Movilă; 275 ani de la moartea martirică a mitropolitului Antim Ivireanul; 100 de ani de la moartea lui Mihail Kogălniceanu; 30 de ani de la moartea lui Gala Galaction ș.a.

Permanent actuală este rubrica *„Experiențe pastorale"*, care începe cu articolul: „Preoția în tratatele „Despre preoție" ale Sf. Ioan Gură de Aur, și Sf. Grigorie de Nazianz", un adevărat studiu pastoral ce reliefează nu numai considerații teoretice, dar și multe aspecte practice privitoare la misiunea preoțească, izvorîte din gîndirea și experiența a doi mari păstori sufletești ai Bisericii, rubrică în care mai întîlnim articole ca: „N-am tăcut nimic din cele de folos", „Gînduri pentru tinerii căsătoriți și părinții lor" ș.a.

Spațiu corespunzător este acordat desigur în Îndrumător capitolului: *„Din învățăturile Bisericii noastre"*, din care reținem materialele intitulate: „Adevărul, primul nume al lui Dumnezeu"; „Căderea protopărinților și urmările ei"; „De ce și cum se face semnul crucii?"; „Și nu ne duce pe noi în ispită"; „Păcatul, pricină de moarte sufletească și trupească"; „Virtutea, podoabă a creștinului"; „Munca și rugăciunea la Sf. Părinți" ș.a.

Articole întăritoare întru dragostea noastră de neam întîlnim la rubrica: *„Patria, vatra noastră străbună"*, cu titluri ca: „Gînduri despre Transilvania, la Ziua națională a României"; „Darul libertății ne cheamă la unitate"; „Omenia românească oglindită în unele rînduieli și zicale străbune" și desigur încă altele.

„Chipuri luminoase de slujitori ai Bisericii românești din Transilvania" este ultima rubrică a Îndrumătorului bisericesc sibian pe anul 1991, în care ne întîlnim cu Diaconul Coresi, cu Petru Maior, cu protopopul Petru Pop de la Bretcu și cu alte chipuri luminoase de oameni vrednici de altă dată, Îndrumătorul încheindu-se cu îndătinatul Șematism și cu tabelul cuprinzînd pe toți studenții teologi ai Institutului Teologic „Andrei Șaguna" din Sibiu, din anul universitar 1990—1991.

Mulțimea istorioarelor, a versurilor religioase și patriotice, a vorbelor înțelepte și a altor cuvinte cu tîlc contribuie și ele în a face din cartea pe care o semnalăm o lucrare întrematoare de suflet, de credință luminată și cu adevărat călăuzitoare spre binele pe care astăzi sîntem îndatorați a ne strădui să-l zidim pe toate planurile vieții noastre.

Datoriile creștinului față de Biserică și față de familie

(Urmare din pag. a 2-a)

u evlavie Sfînta Liturghie;

2. Să țină poruncile rînduite le Biserică;

3. Să cinstească pe slujitorii Bisericii;

4. Să se spovedească și să se mpărtășească în fiecare din cele patru posturi mari de peste an au, cel puțin o dată pe an, în Postul Sfintelor Paști;

5. Să se roage pentru cîrmuitorii bisericești și cei ai țării;

6. Să țină posturile pe care e-ar orîndui episcopul sau mitropolitul locului în vreme de primejdii, de boli sau de necazuri;

7. Să nu citească cărțile ereticilor;

8. Să nu înstrăineze, nici să olosească, spre scopuri străine, ucrurile bisericești sau averea Bisericii;

9. Să nu facă nuntă și ospețe au alte petreceri în timpul posturilor.

Să păzească toate aceste nouă porunci bisericești din cuget și u încredințarea în dreapta răsplătire din partea Mîntuitorului Iisus Hristos.

De mare însemnătate sînt și datoriile creștinului față de familie. El trebuie să știe că familia este cea dintîi formă a vieții de obște, este sîmburele din care crește obștea și că, de este sănătoasă, din ea înfloresc virtuțile și bunele deprinderi pentru o adevărată viață omenească.

După învățătura Sfintei noastre Biserici, *familia este un așezămînt dumnezeiesc rînduit odată cu crearea omului (Facere 1, 27—28). Mîntuitorul Iisus Hristos a sfințit căsătoria și a trecut-o* în rîndul Sfintelor Taine. Astfel, familia creștină primește binecuvîntarea lui Dumnezeu în fața sfîntului altar. Cei ce primesc Sfînta Cununie, bărbatul și femeia, *sînt una în fața lui Dumnezeu și a oamenilor*, cum citim în Sfînta Scriptură: „De aceea, va lăsa omul pe tatăl sau și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup" (Efeseni 5, 31).

O cît mai fericită viață în familie se statornicește și dăinuiește toată vremea, dacă soții își împlinesc întru totul datoriile pe care le au unul către altul. Și între acestea trebuiesc amintite *iubirea și cinstea.* „Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată, asemenea și femeia bărbatului" (I Corinteni 7, 3).

Dar iubirea și cinstea se păstrează și se întipăresc dacă soții își păzesc unul altuia credincioșia făgăduită în fața sfîntului altar. În chipul acesta ei se ajută în muncă pentru cîștigarea celor trebuitoare vieții și împreună împărtășesc bucuriile și greutățile ei.

Soții sînt îndatorați să trăiască în dreptate, în curățiе sufletească, în cumpătare, silindu-se nu numai la împlinirea celor materiale, ci și *la desăvîrșirea vieții lor sufletești, potrivit* îndrumărilor Sfintei Biserici.

Rostul familiei este nașterea și cresterea de prunci. Dar familia creștină trebuie să-și împlinească rostul nu numai prin nașterea de prunci, dar și *prin creșterea acestora în dragoste* către Dumnezeu, către Sf. Biserică; apoi, în aceeași măsură, către patrie și poporul ei, către tot omul.

CATEHEZĂ DESPRE MUNCĂ

(Urmare din pag. a 2-a)

goism, ea devenind un mijloc de ajutorare a semenilor, o faptă de iubire, de milostenie; vizînd desigur viața celor neputincioși, bolnavi, care nu-și pot agonisi cele necesare vieții. Ajutorarea acestora nu devine o slăbiciune care ar încuraja lenevia, fiindcă Apostolul este categoric: „cel ce nu vrea să muncească, nici să nu mănînce" (II Tesaloniceni 3, 10). Este clară distincția dintre cei ce nu pot munci și cei ce „nu vor să muncească"...

Ceea ce amplifică valoarea muncii constă în activitatea ce o desfășori nu numai pentru tine ci și pentru alții. Sînt pline de învățătură cuvintele unui părinte al Bisericii, care ne îndeamnă să urmăm exemplul albinei, care nu adună numai pentru sine, ci și pentru alții și nu pe cel al păianjenului, care și el trudește la fel ca albina, dar numai pentru sine.

IV. *Recapitularea-Aprecierea.*

Din cele de mai sus am văzut că munca reprezintă o binecuvîntare divină aparținătoare ființei umane încă de la creație. Prin muncă omul devine „Stăpînul" lumii văzute și „împreună lucrător cu Dumnezeu" la perfecționarea creației. Munca nu a căzut sub blestemul divin nici atunci cînd păcatul a făcut ca creația să nu-i mai fie supusă omului, ci răzvrătită, face ca activitatea omului să-i stoarcă de multe ori „sudori" și osteneală. Cu toate acestea, munca rămîne „cea mai de preț comoară pentru om" (Pilde 12, 27). Ea îi dezvoltă și îi întărește omului viața sufletească, întărindu-i și echilibrîndu-i firea, alungă gîndurile rele, încît și medicina o recomandă ca pe un medicament tămăduitor de suflet. Fiind un act creator, ea aduce bucurie în viața omului ca singurul mijloc de a-și cîștiga cele necesare vieții, de a-și înmulți după vrednicie talanții, de a împlini porunca iubirii creștine ajutînd pe cei neputincioși.

Dacă este „vrednic lucrătorul de plata sa", oprirea plății lucrătorului este socotit „păcat strigător la cer" (Iacob V, 4).

V. *Asocierea*

Părinții Bisericii au unit totdeauna munca cu rugăciunea. „Roagă-te și muncește" este deviza vieții creștine. Orice muncă o începem și o sfîrșim cu rugăciunea. Prin rugăciune primim putere și ajutor de la Dumnezeu în munca noastră, săvîrșind o activitate cinstită și bucurîndu-ne de roadele ei atît noi, cît și semenii noștri.

VI. *Generalizarea.*

Din cele tratate vedem că munca este o activitate pe care omul o exercită în urma binecuvîntării divine întipărită în ființa Sa, în scopul susținerii și desăvîrșirii vieții proprii, raportată la viața semenilor și a întregii creații.

VII. *Aplicarea.*

Pentru orice creștin munca cinstită pe care o desfășoară este o datorie menită să-i asigure bunăstarea vieții și vrednicie în fața lui Dumnezeu și a semenilor.

Această datorie implică și efortul de a îngriji natura și a face mai productive uneltele de muncă, care și acestea cer un atașament din partea celui ce lucrează, prin îngrijirea și prin buna lor utilizare.

Dat fiind faptul că epoca de profundă criză morală și economică, pe care o parcurge în prezent poporul nostru, nu poate fi depășită decît prin muncă, este imperios necesar ca, în temeiul credinței noastre, să ne dăruim muncii dar să și dezavuăm, printr-o atitudine fermă, îmbogățirea rapidă și nedreaptă a unora prin speculă, necinste și hoție.

Oameni de suflet, sprijinitori ai „ASTREI"

Între sprijinitorii „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român" (ASTRA) se numără doi vrednici români care actualmente viețuiesc și activează în străinătate: Dl. Teofil Roll din Statele Unite ale Americii și Dl. Dr. Coriolan Brad, din Germania. Primul a donat „Asociațiunii" suma de 200 dolari S.U.A., iar cel de al doilea — suma de 3 000 lei.

Cu profund respect menționăm și numele D-nei Fulvia Păcățean, din Arad, care a donat suma de 2000 de lei.

Fie ca Bunul Dumnezeu să le răsplătească gîndul cel bun ce l-au avut față de venerabila Instituție de cultură de la Sibiu.

Din partea Consiliului Central „ASTRA" adresăm oamenilor de suflet menționați sincere mulțumiri.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

Biblioteca „ASTRA"
— SIBIU —

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
1 mai
1991
Nr. 17—18

CATEHEZĂ DESPRE:

Dumnezeirea creştinismului

„Mare este taina creştinătăţii!"...

1. *(Pregătirea aperceptivă).* Ne-am întrebat, oare, ce adînc de taină cuprinde religia creştină? Socotim că oamenii de orice vîrstă, îndeletnicire, ori răspundere obştească, vor să cunoască răspunsul la întrebare. Să ne apropiem, drept aceea, şi noi, de marea taină a religiei noastre. În cele ce urmează vă invit să zăbovim asupra:

2. *(Anunţarea)* — dovezilor privitoare la DUMNEZEIREA CREŞTINISMULUI.

3. *(Tratarea).*

a) PRIN CINE A VENIT CREŞTINISMUL ÎN LUME?

Ştim, din alte prilejuri şi popasuri duhovniceşti, că Legea şi proorocii se termină cu Sf. Ioan Botezătorul. El singur a avut darul să-l salute pe Mîntuitorul, Întemeietorul creştinismului, chiar din pîntecele Maicii Sale şi să-i fie şi Înaintemergător: „Pocăiţi-vă că s-a apropiat Împărăţia cerurilor" (Matei, 17), vestea proorocul Ioan. Ultimul scop al Împărăţiei anunţate de propovăduitorul pocăinţei este preamărirea lui Dumnezeu şi mîntuirea omului prin religia creştină: „A venit Fiul Omului să caute şi să mîntuiască pe cel pierdut" (Luca 19, 10). Dar întrebarea este:

b) CUM REALIZEAZĂ CREŞTINISMUL MÎNTUIREA ÎN LUME?

Pentru împlinirea acestui negrăit ţel, mîntuirea, Hristos-Domnul a fost descris, cu de-amănuntul în Sfintele Scripturi. La „plinirea vremii" El a pus lumea în legătură cu un Dumnezeu personal, creator şi susţinător al lumii şi a rînduit Biserica. Aşezămînt dumnezeiesc, *Biserica este mediul şi imensul laborator spiritual prin care se poate ajunge la dobîndirea Împărăţiei, desăvîrşirea, sfinţirea şi mîntuirea omului.* Bisericii i s-au dat şi mijloacele (Sf. Taine) pentru a continua întreaga lucrare mîntuitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

c) ÎN CE CONDIŢII A FOST PROPOVĂDUITĂ EVANGHELIA ŞI CU CE REZULTATE?

Chiar din ziua Pogorîrii Duhului Sfînt asupra Apostolilor, creştinismul s-a răspîndit deosebit de repede. În două zile numai, s-au convertit, la religia creştină, cinci mii de suflete. Acestea au format nucleul creştinismului, aluatul care a dospit întreaga frămîntătură a Evangheliei.

d) CUM A FOST ÎNTÎMPINATĂ VESTIREA EVANGHELIEI ÎN LUME?

La vestirea Evangheliei Mîntuitorul, Sfinţii Apostoli şi urmaşii lor au fost întîmpinaţi, de puternicii vremii, cu antipatie şi declarată duşmănie. Dintr-o greşită înţelegere a Evangheliei ei s-au spăimîntat. Aversiunea şi răutatea omenească l-a supus pe Iisus la cea mai de pe urmă ocară a morţii: răstignirea! La rîndul lor, „ca nişte miei în mijlocul lupilor", Sfinţii Apostoli au fost martirizaţi, creştinii prigoniţi pretutindeni de către iudei şi împăraţii păgîni ai Romei. Dar toată pornirea de ură, de vrăjmăşie, de zizanie şi pizmuire împotriva creştinilor a fost zadarnică. Sămînţa Evangheliei s-a răspîndit în întreg imperiul roman şi dincolo de hotarele lui, de exemplu în Dacia. Aşa, încît, pe la anul 200 de la naşterea Mîntuitorului, un vestit scriitor creştin, Tertulian, putea spune: „Noi, creştinii, sîntem doar de ieri, de alaltăieri şi totuşi am umplut toate ale voastre: cetăţi, insule, fortăreţe, municipii, chiar şi senatul!"... Ei bine, *marea răspîndire a creştinismului în condiţii de antipatie şi duşmănie, din partea împăraţilor romani, reprezintă una din dovezile clare ale dumnezeirii creştinismului.*

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Răţulea

MIŞCAREA ORTODOXĂ

Împotriva actului unirii Bisericii româneşti din Transilvania cu Roma, se semnalează nemulţumiri din partea preoţilor şi românilor ortodocşi din părţile Braşovului şi Făgăraşului, din cele ale Haţegului. Răzvrătirea cea mare o porneşte însă în 1744 călugărul Visarion Sarai: „pînă atunci, cea mai mare parte a poporului nu ştiuse nimic de schimbarea legii sale".[1]

Originar din Bosnia, numit în documentele vremii „sichastro", Visarion Sarai era descris astfel: „Acela umblă îmbrăcat în veşmînt vineţiu, aşa ca monahii vasilieni din Moldova, în cap poartă un potcap, de care atîrnă icoanele Mîntuitorului şi Născătoarei de Dumnezeu; de stat este mărunt, cu barbă scurtă, neagră şi la faţă smead; nu primeşte nimic, fără numai legume, ca să mănînce".[2] Pretutindeni era primit cu înălţătoare credinţă şi era socotit aducător de libertate: „... veni sihastrul, înconjurat de mare mulţime de oameni, unii călări alţii pedeştri. Şi venind la gazdă, venea buluc şi poporul, de-i săruta mîinile şi picioarele oaspetelui, cu cinste, care lucru făcîndu-se, spuse către oameni prin tălmaci, că el zice-se nu ştia decît sîrbeşte, că-i pare rău că atîtea suflete, cîte vede a fi de faţă, sînt osîndite în veci, ci nu atîta pentru ele se tînguie, cît pentru copiii care vor fi crescuţi într-această unire, în care oamenii se osîndesc".[3]

Sufletul neamului vibra în faţa sfinţeniei, a unei curăţii în duh şi trup, pe care călugărul Visarion le purta din casă în casă, din sat în sat şi din ţinut în ţinut, pentru a lumina cugete neştiutoare, pentru a avertiza de osînda unirii cu Roma. Osîndirile erau de fapt prezente. În 1753 satul Hălmagiu a fost ocupat de 150 de „muşcatimi, cu ofiţerii lor", cu scopul declarat de a lua „cheile bisericii"[4] ortodoxe. Ofiţerii ameninţau cu aducerea a încă patru companii, în cazul în care

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedinaş

Uniatismul — o problemă actuală a relaţiilor dintre Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă

Ultimele trei decenii reprezintă în istoria relaţiilor dintre Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă o perioadă deosebit de fructuoasă. După secole de dureroasă despărţire, de suspiciuni, tensiuni şi uneori atacuri deschise s-a dat curs dorinţei exprimate de cele două Biserici — cu ocazia celui de al doilea Conciliu de la Vatican, pentru catolici şi în Conferinţele panortodoxe, pentru partea ortodoxă unui dialog între fraţii despărţiţi. Papa Paul VI şi Patriarhul ecumenic Athenagoras I au fost promotorii dialogului dragostei, iar cei doi Întîistătători de astăzi, Papa Ioan Paul II şi Patriarhul ecumenic Dimitrios I, au făcut posibilă deschiderea dialogului teologic dintre cele două Biserici. Din 1980, dialogul teologic dintre catolici şi ortodocşi domină noua orientare a teologiei ortodoxe şi catolice, fiecare întrunire a Comisiei mixte internaţionale fiind aşteptată cu deosebit interes. Documentele şi comunicatele elaborate în sesiunile plenare au scos în evidenţă de fiecare dată progresele ce s-au făcut, dar n-au ascuns nici dificultăţile ce stau încă în faţa Comisiei mixte internaţionale.

De cîţiva ani însă, ortodocşii şi-au manifestat îngrijorarea în legătură cu formele de manifestare ale uniatismului şi ale prozelitismului legat de propagarea lui. Din acest motiv, cea de a 5-a sesiune plenară, care a avut loc în 1988 la mănăstirea Noul Valamo din Finlanda, a hotărît înfiinţarea unei subcomisii, întrunită la Viena în ianuarie 1990, au constituit şi tema discuţiilor din cea de a 6-a sesiune plenară a Comisiei mixte internaţionale dintre Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă ce şi-a ţinut lucrările în iunie 1990 la Freising lîngă München.

În condiţiile create de eliberarea ţărilor din estul Europei de sub dictatura comunistă, uniatismul a devenit o problemă foarte actuală pentru România şi Ucraina, unde Bisericile unite au primit dreptul de liberă organizare. În cadrul libertăţii asigurată de lege au apărut tensiuni între uniţi şi ortodocşi, tensiuni cu privire la împărţirea locaşurilor de cult, generate de pretenţii ce n-ar putea fi satisfăcute decît printr-o înţelegere a situaţiei actuale, adică a respectării voinţei şi libertăţii majorităţii credincioşilor, majoritate ce se angajează pentru ajutorarea minorităţii. Neînţelegerile au fost alimentate apoi şi de o falsă interpretare a libertăţii înseşi, care aduce prejudicii libertăţii fizice şi de exprimare a altor fraţi creştini. S-a observat, de asemenea şi un prozelitism dăunător ce distrage atenţia de la problemele creştine vitale, mobilizînd forţele în interese minore şi în majoritatea cazurilor străine idealului de viaţă creştină.

Pornind de la actualitatea acestei probleme şi de la faptul că ea este de multe ori greşit înţeleasă, Comisia mixtă pentru dialogul dintre catolici şi ortodocşi şi-a consacrat în exclusivitate lucrările ei din iunie 1990 problemei uniatismului şi prozelitismului legat de el. La sfîrşitul sesiunii, Comisia a elaborat un document comun, care, după ce a fost prezentat conducerilor Bisericilor participante, a fost dat publicităţii. În cele ce urmează vom prezenta un rezumat al acestui document originalul francez, publicat de Consiliul pontifical pentru promovarea unităţii creştinilor de la Vatican în revista Service d'information nr. 73/1990.

De la început încă, documentul subliniază cu satisfacţie lucrarea „fecundă şi în spirit de înţelegere şi colaborare frăţească" ce a caracterizat cei 10 ani de străduinţe comune. Deşi, Comisia mixtă internaţională avea pe ordinea de zi tema relaţiilor reciproce de autoritate şi conciliaritate în Biserică, ea n-a dorit să ocolească nici problema practică pe care o pune Bisericii Ortodoxe originea şi existenţa Bisericilor catolice de rit bizantin, adică a Bisericilor unite. Desigur, libertatea cîştigată în ultimul timp pentru Europa de est a permis evaluarea deschisă a suferinţelor şi îngrădirilor pe care creştinii le-au suportat aproape o jumătate de secol. Documentul comun mărturiseşte că originea şi existenţa uniatismului este o problemă mai veche ce a însoţit istoria Bisericilor catolică şi ortodoxă de la apariţia lui. În diferite momente ale dialogului lor, uniatismul a pus chiar sinceritatea discuţiilor la încercare. Cele două Biserici aflate în dialog vor trebui să facă faţă acestei probe pentru a demonstra temeinicia şi dorinţa lor hotărîtă pentru refacerea „cămăşii deşirate a lui Hristos", a unităţii Bisericii.

Dorind cu orice preţ să dea un răspuns actualelor frămîntări, cea de a 6-a sesiune a Comisiei internaţionale pentru dialog a încercat, în timpul ce i-a stat la dispoziţie, să definească uniatismul şi prozelitismul şi în acelaşi timp să-şi precizeze poziţia faţă de această problemă spinoasă. Pentru membrii Comisiei celor două Biserici, uniatismul „desemnează efortul de a realiza unitatea Bisericii, separînd de Biserica Ortodoxă comunităţi sau credincioşi ortodocşi fără a lua în considerare că, după ecleziologie (învăţătura despre Biserică), Biserica Ortodoxă este o Biserică soră ce oferă ea însăşi mijloacele de har şi de mîntuire". Este vorba deci de o încercare de unitate ce are la bază dezbinarea unei Biserici surori, a unei Biserici ce posedă ea însăşi mijloacele necesare mîntuirii. În acest sens şi pe baza documentului de la Viena, membrii Comisiei mixte internaţionale „resping uniatismul ca metodă de cercetare a unităţii pentru că se opune Tradiţiei comune a Bisericilor noastre".

Este vorba aici de două „Biserici surori" şi de „restabilirea unităţii în Biserica lui Hristos" după expresia Patriarhului Athenagoras, folosită într-o scrisoare adresată în 12 aprilie 1962 cardinalului Augustin Bea (Tomos Agapis, nr. 10). Termenul de „Biserici surori", folosit pentru prima dată de Patriarhul Athenagoras, va fi răspîndit apoi prin Decretul despre ecumenism: Unitatis redintegratio (III, 14) din 21 noiembrie 1964 şi va fi dezvoltat de către Papa Paul VI în Bula Anno ineunte din 25 iulie 1967 (Tomas Agapis nr. 176) în care se menţionează că „Domnul ne-a dat să ne redescoperim ca Biserici surori în ciuda obstacolelor care au fost (atunci) ridicate între noi". Biserici surori, o expresie plină de sens teologic ce obligă la un comportament frăţesc, la egalitate spirituală, la soluţionarea diferendelor pe calea dialogului şi la căutarea sinceră a unităţii Bisericii ce exclude orice superioritate a unei Biserici locale faţă de o altă Biserică soră, locală. Declaraţia comună a Papei Paul VI şi a Patriarhului ecumenic Athenagoras I, cu ocazia vizitei ultimului la Roma, subliniază explicit faptul că spiritul ce trebuie să anime eforturile de unitate" este un spirit de loialitate faţă de adevăr şi de înţelegere mutuală, în dorinţa efectivă de a evita ranchiunele trecutului, precum şi orice fel de dominare spirituală sau intelectuală" (Tomas Agapis, nr. 195, p. 446).

Promovînd teologia Bisericilor surori şi consecinţele ei pentru unitatea Bisericii, Comisia mixtă pentru dialogul dintre cele două Biserici mărturiseşte că „acolo unde uniatismul a fost utilizat ca metodă (de unitate), el nu şi-a atins scopul care era de apropiere a Bisericilor, ci a provocat noi diviziuni. Situaţia creată astfel a fost sursă de conflicte şi de suferinţe care au marcat profund memoria şi conştiinţa colectivă a celor două Biserici". Este recunoscut în mod deschis şi pentru prima dată faptul că uniatismul n-a adus unitatea dorită iniţial şi din acest motiv a fost abandonat ca metodă sau model de unitate. Din motive ecleziologice, delegaţii prezenţi la sesiunea plenară de la Freising/München au ajuns la convingerea că trebuie cercetate şi alte căi ce pot duce la unitatea Bisericii. Promovarea ecleziologiei comuniunii dintre Bisericile surori preocupă acum teologia catolică şi ortodoxă, iar întoarcerea la metoda uniatismului reprezintă un pas înapoi ce ar putea distruge opera efectuată deja pentru unitatea Bisericii.

Nu încape nici o îndoială că intenţia documentului n-a fost de a condamna persoanele, ci din contră, de a sublinia libertatea religioasă atît a creştinilor, cît şi a comunităţilor ca un drept elementar pentru dezvoltarea unei vieţi spirituale normale. Documentul nu ezită însă să condamne ori

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. dr. Mircea Basarab, München

DIN BASARABIA, IN ZILE STUDENŢEŞTI.

PELERINAJ LA MĂNĂSTIREA CĂPRIANA

Mult se poate trăi spre bătrîneţe cu amintirile tinereţii.

Cînd am aflat — din ziarele care apar în capitala Republicii Moldova — şi care au ajuns — har Domnului şi pînă la noi — vestea că printre primele biserici şi mănăstiri restaurate şi puse în circuit, este şi mănăstirea Căpriana, am simţit că trăiesc o înviere din morţi.

În clopotul imaterial al memoriei, parcă mi-au sunat şi clopotele mănăstirii Căpriana, — aşa cum le-am auzit, pentru prima dată, cu vreo şasezeci de ani, în urmă.

Clopotele şi ritmica din toacă!... Întotdeauna clopotele s-au zbătut peste dureri şi bucurii, trezind înfiorări de tot felul, prin dangătul lor etern, de chemare, plîngere şi deşteptare. Şi ca şi ele, studenţimea a fost întotdeauna avangarda deşteptării naţionale!...

În fiecare an, de ziua Sf. M. Mucenic Gheorghe, studenţii şi profesorii Facultăţii noastre de Teologie din Chişinău, făceau un pelerinaj la mănăstirea Căpriana, cu prilejul hramului, pentru închinare la mormîntul vrednicului de pomenire mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni.

Toate manifestările studenţeşti porneau de la pragul statuii lui Ştefan cel Mare — opera sculptorului Plămădeală — şi parcurgeam B-dul Alexandru cel Bun pînă la gară. Răsunau cîntecele patriotice, sub steagul Centrului studenţesc, în frunte cu preşedintele Dumitru Borcea, care cu figura lui înfăţişetoare de hatman, se oprea la fiecare răspîntie şi rostea pe limba lui moldovenească, sus şi tare: *„Trăiască România cît soarele pi şer"!...*

La gară ne aşteptau profesorii noştri, — de regulă cei mai dăruiţi şi talentaţi, personalităţi covîrşitoare: Gala Galaction, Nichifor Crainic, părintele Scriban, academician Ştefan Ciobanu, Alex. Boldur şi prof. Const. Tomescu, care era sufletul acestui pelerinaj, — nelipsit în toţi anii, poate pentru că era şi la catedra de specialitate: *Istoria Bisericii Române".*

Cîteodată ne mai însoţeau şi cîţiva actori de la Teatrul Naţional: Calboreanu, Mitru, Puica Perieţeanu, Tanţa Brătăşanu şi cel mai tînăr dintre ei: Emil Botta, care era şi poet, — precum şi avocaţii: Henrieta Gavrilescu şi Cezar Stoika, — de origine buzoian. Am luat cu noi şi pe studenţii proaspăt sosiţi din străinătate: Vasile Ghiuş (Benedict) şi Haralambie Cojocaru, de la Strassbaurg; iar Ioil Babaca, de la Roma.

Porneam cu trenul de Iaşi, cu tot elanul tineresc în cîntece şi voe bună, în frunte cu dirijorul Timuş, — şi coboram după vreo 30 de km de mers, în gara Ghidighici. De aici mergeam pe jos, prin satele moldoveneşti şi apoi urcam pe culmea de dealuri ripoase, pînă începea pădurea, iar jos la poalele pădurii zăream aşezămîntul Căprianei, ca pe o comoară dezgropată.

Am intrat în biserică, pe cînd clopotele sunau de vecernie. Ne-a surprins plăcut cînd profesorii Const. Tomescu şi Nichifor Crainic au cîntat la strană. Iar la masa de seară, amîndoi ne-au povestit, cum în timpul studenţiei au fost cîntăreţi, la cîte o biserică din Bucureşti. Iar Nichifor Crainic a scos şi o revistă *„Strana"*, ca organ al *„Asociaţiei cîntăreţilor din România".*

A doua zi după Sf. Liturghie, predica a fost ţinută de părintele Galaction; iar după parastasul de la mormîntul mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni a vorbit prof. Const. Tomescu, care a făcut şi un istoric al acestui sfînt aşezămînt, arătînd documentar că este una din cele mai vechi mănăstiri din Basarabia, întemeiată de Alexandru cel Bun (1420). În anul 1470 Ştefan cel Mare va ctitori în piatră, pentru că prima a fost din lemn şi o închină mănăstirii Neamţ. Urmaşii lui, prin Petru Rareş au refăcut-o, păstrîndu-i hramul: „Adormirea Maicii Domnului", în clasicul stil moldovenesc. Despre mănăstirea Căpriana vorbeşte şi cronicarul Grigore Ureche.

În vremea domniei lui Alexandru Lăpuşneanu, mănăstirea Căpriana cunoaşte o frumoasă dezvoltare, fiind şi un important centru de cultură şi învăţămînt. Toţi domnii Moldovei, pînă la Antioh Cantemir au contribuit la înflorirea ei, însă acesta din urmă, a închinat-o mănăstirii Zograful de la Athos. Acum începe perioada de declin. — ca a tuturor mănăstirilor închinate — cînd veniturile lor se scurgeau prin călugării fanarioţi, la Constantinopol, — tot la fel şi Căpriana rămînea nereparată, în ruină, părăsită şi pustie. Situaţia aceasta a durat pînă în 1813, cînd Căpriana a trecut în proprietatea casei episcopale din Chişinău. Acum intervine meritul mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, cînd în anul 1820 face reparaţii capitale la vechea biserică „Adormirea Maicii Domnului". De aceea şi-a ales şi locul de odihnă lîngă altarul acestei biserici. El era ardelean de origine, din Galaţii Bistriţei (Năsăudean) una din cele 44 comune grănicereşti, însă s-a identificat cu năzuinţele moldovenilor. Seminarul din Chisinău îi poartă numele; iar împărţirea oraşului în cvartale se datoreşte tot înţelepciunii lui gospodăreşti. În 1826 au fost ridicate o clădire cu două etaje, alături de alte două clădiri spaţioase. În 1840 s-a ridicat biserica de iarnă cu hramul „Sf. M. Mucenic Gheorghe". În 1857, cu concursul Ţarului Alexandru al II-lea Căpriana a devenit metoh al călugărilor de la Athos. În preajma primului război mondial, sub pretext de ocrotire, ţarul a dispus să se a-

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Laudatu Vasilescu

EU SÎNT ÎNVIEREA ŞI VIAŢA

„Eu sînt cu voi pînă la sfîrşitul veacului" sau „Eu sînt calea, adevărul şi viaţa" sau „Eu sînt Alfa şi Omega, începutul şi sfîrşitul", sau „Cel ce crede în Mine de va şi muri viu va fi". Iată cuvinte pe care nu le putea rosti un om de rînd ci numai Dumnezeu, care se arătase după Înviere femeilor mironosiţe, lui Luca şi Cleopa în drumul spre Emaus, Sfinţilor ucenici şi apostoli în lipsa lui Toma, iar a 8-a zi, fiind şi Toma de faţă, cînd acesta pentru a se încredinţa îi pipăie coasta împunsă cu sulita şi semnul cuielor la mîini şi picioare. S-a arătat lui Saul pe drumul Damascului şi lui Petru cînd acesta voia să părăsească Roma, spunîndu-i că merge în oraş să se răstignească a doua oară, în locul lui. S-a arătat apoi în ziua Înălţării, făgăduind celor prezenţi că va veni iarăşi, să judece vii şi morţii. Este bine cunoscut şi incontestabil faptul că dacă sfinţii săi ucenici şi apostoli n-ar fi fost încredinţaţi, că într-adevăr Mîntuitorul Hristos, a Înviat a treia zi din mormînt, cu moartea pre moarte călcînd, nici ei nu s-ar fi entuziasmat cu atîta curaj şi poate istoria creştinismului ar fi fost astăzi alta. Dar nu mai încape îndoială. Ideea centrală care străbate religia creştină de două mii de ani, este tocmai Învierea Mîntuitorului din morţi şi credinţa că şi noi vom învia. Noi credem şi mărturisim continuarea vieţii dincolo de mormînt. Pentru noi scria Sf. Pavel că: „Ori de murim, ori de trăim, ai Domnului sîntem". Spre deosebire de plante şi animale, omul creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, nu vine întîmplător şi nici nu pleacă întîmplător din această lume. Venim de la Dumnezeu ne întoarcem tot la Dumnezeu, atunci cînd El găseşte de cuviinţă, iar după noi rămîne în urmă un suflet nemuritor, care-şi continuă viaţa şi dincolo de mormînt. „Credinţa-n zilele de-apoi, / E singura tărie-n noi," — mărturisea poetul tărănimii româneşti, iar Panait Cerna: „Aşa e scris în Cartea vieţii, / De la întîiul leagăn la morminte, / Ca trupul să treacă prin durerea morţii, / Iar sufletul să meargă înainte." Dar nu numai ei, ci întreaga noastră literatură ne conduce pînă la geto-daci, care credeau în nemurirea sufletului. Dar să ne întoarcem la Cartea sfîntă şi scrierile patristice. Aceştia ne spun că „Hristos a Înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcînd", şi că El este stăpîn şi peste viaţă şi peste moarte, iar în ce ne priveşte pe noi, Învierea Domnului e garanţie, e arvună, că şi noi vom învia. Moartea nu trebuie să însemne decît o despărţire vremelnică a unora de alţii, pentru că ne vom întîlni iarăşi cu cei dragi nouă, dinaintea noastră şi de după noi. De cele mai multe ori cum trăieşti, aşa mori şi cum mori, aşa eşti judecat. Ai trăit frumos, sfîrşitul îţi va fi o încununare a acestei frumuseţi, ai trăit departe de Dumnezeu, de Casa şi de poruncile Lui, rareori se întîmplă pocăinţă în ceasul morţii, sfîrşitul te va găsi nepregătit. Aşadar, nemai fiind nici cea mai mică îndoială, că Hristos a Înviat, că şi noi vom învia, acum în noaptea Sfintei Învieri, cînd clopotele tuturor bisericilor sună prelung, chemînd pe toţi la Înviere, pe cei osteniţi la odih-

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos. Ştefan Guşă

MIŞCAREA ORTODOXĂ

(Urmare din pag. 1-a)

cheile nu s-ar preda. Credincioşii din Hălmagiu scriu o petiţie mitropolitului ortodox de la Carlovitz. Plîngerea aceasta este semnificativă întrucît dezvăluie faptul că poporenii, românii din satele Transilvaniei n-au fost de acord cu actul unirii de la 1701. Să vedem însă un fragment din plîngerea lor, semnificativ atît pentru tînguirea sufletului, cît şi pentru frumuseţea limbii: „Iară acuma, vai noao săracilor, fără nici o pricină întîi biserică a ţinutului acestuia ni s-au luat, noi am zidit-o, pravoslavnicii episcopii noştri o au sfinţitu-o, morţii noştri, părinţii, moşii şi strămoşii noştri şi ceelalţ pe lîngă dînsa s-au îngropat, iară noi săracii cu totul sîntem lăpădaţi de la dînsa şi nu avem unde să facem pentru morţii noştri, părinţii noştri, moşii şi strămoşii noştri la biserica noastră îngropaţi, după obiceiul şi pravila noastră pomenire, nici la mormîntările lor lumină a aprinde, mai vîrtos a aduce jărtvă lui Dumnezeu pentru dînşii".[5]

E cuprinsă aici o dramă existenţială a sufletului ţărănesc şi ortodox, ce ţine la biserică ca şi la propria-i fiinţă, ce ştie să respecte pravila şi să jertfească lui Dumnezeu.

Dar nu numai la Hălmagiu era plîngere, ci pretutindeni în Transilvania preoţi şi ţărani ortodocşi sînt bătuţi şi întemniţaţi. Soldaţii austrieci încartiruiesc sate ortodoxe. Se realizează o „solidaritate" între popii uniţi şi soldaţii austrieci. Plîngerile ajung şi pînă la împăratul, dar fără ecou, decît într-un singur sens către sufletul celor care se plîngeau: „Ne-au închis în cămeri, cu mari şi mici, şi ne-au afumat cu paie ude, pentru că nu ne-am plecat sub uniaţie..."[6] Între răzvrătiţi s-a aflat şi Popa Tunsu (preotul Ioan Piuariu din Sadu), cel care i-a adunat pe ţăranii din părţile Sibiului, iar în Cîmpia Transilvaniei a adunat peste „300 de participanţi". E prins şi întemniţat, e trimis la Viena pentru anchetă, „dar spre marea lui surprindere, a fost eliberat".[7]

Din toate aceste zvîcniri ale revoltei româneşti ortodoxe se va naşte marea mişcare ortodoxă dintre 1754—1761, ce va avea în frunte pe călugărul Sofronie de la Cioara.

Sofronie a venit din Ţara Românească şi a izbutit, într-un răstimp de trei ani, să polarizeze în fapt toate energiile sufleteşti ale românilor ortodocşi din Transilvania aprinse de năzuinţa redobîndirii dreptului de a fi ceea ce erau de veacuri, adică români ortodocşi. Satele s-au ridicat dinspre cîmpie spre munţi; preoţi şi ţărani au dezvelit cărări ale revoltelor româneşti ulterioare, cea a lui Horia şi cea a Iancului. În mod concret cei ce l-au urmat pe Sofronie au parcurs acelaşi itinerar, cum mai tîrziu vor parcurge răsculaţii lui Horia şi revoluţionarii paşoptişti. E şi acesta un simbol al mişcării ortodoxe conduse de Sofronie, în sensul că mişcarea ortodoxă a fost precursoare, înainte de *Supplex*, a luptei pentru emancipare românească în Transilvania. Ea a fost o oaste tăcută, un popor ce se mişca din loc în loc, în procesiune calmă, în dîrzenie caldă şi în tărie murmurătoare a rugăciunilor. Mişcarea aceasta a avut şi un program de revendicări ce se concentra în jurul repunerii în drepturi a Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania: „Dacă vreţi — se adresau ei împăratului — să scoateţi de la noi ceva, sub cuvînt de contribuţie ori altă trebuinţă a principatului, noi sîntem gata la toate, dar religia nu ne-o părăsim, pînă cînd trăim. Toate neamurile au legea lor, şi au pace în legea lor".[8]

Libertatea pe care o cereau românii ortodocşi din Transilvania era aceea ce li se luase la 1701, prin unirea cu Roma. Era o doleanţă legitimă, întrucît majoritatea satelor rămăseseră ortodoxe, şi aceasta pentru că, schimbarea s-a făcut numai sus în ierarhie, iar ţăranii trăitori în credinţa strămoşilor lor n-au înţeles o astfel de schimbare, pe care nici n-au dorit-o, nici n-au cerut-o.

Drama ortodoxiei româneşti din Transilvania, după unirea cu Roma nu o găsim însă numai în mişcarea lui Sofronie, ci şi în mărturii scrise cum este cronica rimată: *Plîngerea mănăstirii a Silvaşului din eparhiia Haţăgului din Prislop*, compoziţie a vreunui preot-cărturar în care vibrează durerea pentru cele întîmplate, pentru starea de prigonire la care au fost supuşi ortodocşii din Transilvania. Dar peste acest aspect local, plîngerea evocă durabile legături ce au existat pînă la 1701 între ortodocşii din Ardeal şi cei din Moldova şi Ţara Românească. Prin aceasta ea se constituie şi într-o pledoarie pentru unitatea românească:

Multe biserici şi mănăstiri sînt zidite
Prin toată Ţara Românească
Şi în toată cea Moldovenească.
Şi aici, în Ardeal, sînt multe
Dintru acele vremi făcute
De domni şi de boierii Ţării Româneşti
Şi de la Ţării Moldoveneşti.

Autorul n-a fost un simplu versificator, ci un cărturar cu o viziune clară asupra destinului neamului românesc de pretutindeni. O unitate fundamentată pe credinţa ortodoxă:

Şi dintru aceasta se arată
Că era o pravoslavie adevărată
Întru aceste trii ţări şi o credinţă
Dreaptă întru Sfînta Troiţă.

În această cronică Inochentie Micu e personaj şi-l auzim cum predica împotriva uniaţiei:

Şi de veţi voi cu toţii să stăm
Şi de ea să ne spălăm.
Dacă vom sta cu toată ţara, putem
Cu totul să o lepădăm.

Mişcarea ortodoxă la început izolată şi apoi, sub conducerea lui Sofronie, cu caracter naţional, n-a rămas fără satisfacerea unor revendicări din programul ei. Administraţia imperială a recunoscut existenţa ortodocşilor în Transilvania şi s-a înfiinţat un episcopat ortodox român, cu dependenţă ierarhică de mitropolia sîrbească, ce va rămîne aşa pînă la venirea lui Şaguna, care a izbutit prin geniul său diplomatic să restaureze Mitropolia Ortodoxă Română a Transilvaniei.

Am subliniat caracterul naţional al mişcării ortodoxe. Ortodocşii conduşi de Sofronie au luptat „în numele românilor", al „neamului românesc" din Transilvania. Luptînd pentru ortodoxie, luptă de fapt pentru „legea românească", lege distinctivă naţional, care se leagă de totalitatea poporului românesc".[9]

În răscoala lui Sofronie revendicările dominante au fost confesionale, de restaurare a ortodoxiei, după desfiinţarea ei de către habsburgi. Dar înlăuntrul acestei lupte se dezvăluie şi un sens naţional, susţinut chiar de ortodoxie. În evoluţie istorică raporturile se vor schimba. Marea răscoală a lui Horea, întîmplată la cîteva decenii după mişcarea ortodoxă, a avut un pronunţat caracter social şi naţional, acestea fiind dominante. Dar în faptele lui Horea regăsim, alături de acelea naţionale şi sociale, şi o prezenţă a ortodoxiei. El a mărturisit: „Care se dau cu noi şi se împărtăşesc cu noi din faptele noastre nu trebuie supăraţi; fără ca să fim mai siguri ţine tot mereu cu noi, să-i botezaţi în legea noastră".[10]

Aşadar, continuitate între Sofronie şi Horea, în numele legii româneşti, a ortodoxiei restaurate, ce va atinge, după o perioadă de inerţie, abia în vremea lui Şaguna dimensiuni înalte, în politică şi în cultură. Pînă la 1846 nu vor fi evenimente deosebite, decît poate ţîşnirea lui Gheorghe Lazăr din trunchiul spiritualităţii ortodoxe româneşti din Transilvania, plecat din Sibiu, nu de bună voie, ci din cauza conflictului cu episcopul Vasile Moga. Lazăr va trece în Ţara Românească şi va pune bazele învăţămîntului superior românesc.

Ceea ce Ţara Românească a dat prin Sofronie la 1760 românilor transilvăneni rămaşi în ortodoxie, restituia peste jumătate de veac Transilvania către românii de peste munţi, consfinţind o unitate de faptă şi idei a românilor de pretutindeni, în concentrice desfăşurări atît pe verticala timpului, cît şi pe orizonturile cu dealuri şi văi ale spaţiului românesc. Evident ceea ce Lazăr a făcut în Ţara Românească e mult mai mult în faptă şi idee decît ceeea ce a săvîrşit Sofronie în Transilvania, dar aici nu are importanţă cîtimea, ci adevărul, că s-a lucrat în aceeaşi fiinţă.

1 Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 383.
2 I. D. Suciu, R. Constantinescu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, p. 187.
3 Ibidem, p. 186.
4 Ibidem, p. 198—199.
5 Ibidem, p. 201.
6 Apud Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 390.
7 Ibidem, p. 393.
8 Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a românilor...*, 1930, p. 157.
9 D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în sec. al XVI-lea*, I, 1967, p. 216.
10 Ibidem, p. 274.

Pelerinaj la mănăstirea Căpriana

(Urmare din pag. 1-a)

ducă la Moscova tot ce este de valoare din acest aşezămînt mănăstiresc, ca să nu cadă în mîna nemţilor. Aceste date le-am reţinut din cuvîntarea prof. Const. Tomescu. În încheiere a mai vorbit părintele Scriban despre rolul mănăstirilor în viaţa neamului nostru; iar Nichifor Crainic a subliniat că mormîntul mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni nu e numai locaş de odihnă pentru cel mort, ci şi izvor de inspiraţie pentru cei vii. Aceasta este lecţia mormintelor strămoşeşti. Pelerinajul acesta a intrat în tradiţie şi are darul de a întreţine mereu viu, în suflete, cultul Păstorului excepţional. La el alergăm în fiecare an, ca la un strămoş luminat şi la pragul săvîrşirii lui să ne închinăm într-o pioasă reculegere, fiindcă putem privi cu simţăminte înălţate în perspectiva istoriei, una din paginile, care ne înfăţişează însăşi existenţa noastră ca neam — „Neamul necazului" —, cum l-a numit Eminescu.

După amiază, la întoarcere, am făcut un popas în comuna Străşeni, fiind invitaţi de preotul parohiei, la hora satului, unde era adunată toată lumea. În manifestarea naţional-patriotică de aici, s-a distins echipa cultural-artistică studenţească, deprinsă cu activitatea din cadrul căminelor culturale. Au vorbit academicianul Ştefan Ciobanu, despre *„sufletul poporului în datine, tradiţii şi obiceiuri"*; iar prof. Alexandru Boldur *„despre portul, jocul şi cîntecul popular"*.

Totul s-a desfăşurat potrivit programului întocmit de „Societatea studenţilor teologi" în frunte cu „cei trei Vasile": *Vasile Ţepordei, Vasile Prisăcaru* şi *Vasile Trofim*, care conduceau şi revista *„Studentul"*, sub îndrumarea prof. *Nichifor Crainic*.

Programul acestui drum de misiune era aprobat de decanul facultăţii: prof. Nicolae Popescu-Prahova şi cu binecuvîntarea mitropolitului Gurie Grosu. Despre reuşita acestui drum de misiune, am scris un articol în revista *„Luminătorul"* a mitropoliei din Basarabia.

* * *

Drumurile umblate împreună cu bravii noştri profesori — oameni de ştiinţă şi de inimă — pe cînd noi eram tineri; dar nici dînşii nu erau încă bătrîni, — silesc să ne ajungă azi din urmă.

Acest itinerar sentimental, păstrat cu sfinţenie în memoria afectivă, nu se impune numai ca un act de pietate, ci ca o măsură de reală fortificare a structurii noastre de gîndire. Face să ne dăm seama de ceea ce am fost şi ce sîntem, — aruncîndu-ne privirea şi în trecutul aşternut în urma noastră, în scop educativ.

În urzeala şi ţesătura istoriei noastre această sărbătoare populară, — poate fi şi azi, şi oricînd — documentul de istorie şi viaţă românească. Însuşi Psalmistul confirmă că drumurile Patriei şi ale Naţiunilor duc pe drumul lui Dumnezeu, şi tot El îndreaptă şi hotarele nedrepte. Iar în vreme de primejdii, ne îndeamnă: *„Să ridicăm ochii la munţi, de unde vine ajutorul"* (Ps. 120, 1). Lecţia Carpaţilor n-a trăit-o nimeni mai vîrtos decît mult truditul şi încercatul nostru neam. Însă Carpaţii n-au fost un obstacol; scut de apărare şi zid de mîntuire. Istoria este martoră, că Biserica a luptat şi a asigurat existenţa noastră naţională. Mai ales, Ardealul a respirat prin plămînii Bisericii timp de o mie de ani. Şi azi, tricolorul stă legat de crucea praporului bisericesc. De-a lungul istoriei şi pînă în zilele noastre au trecut Carpaţii, — şi dintr-o parte şi alta, — cărţi şi cărturari, ca să ajute şi să fericească pe fraţii, care erau supuşi robiei. Între o sumedenie de exemple care se pot aduce, rămînem la cel evocat deja în lucrarea de faţă: dacă Ardealul a dat un mitropolit Basarabiei, în persoana lui Gavriil Bănulescu-Bodoni şi Basarabia a dat Ardealului un mitropolit, în persoana Î. P. S. Antonie Plămădeală.

Şi, atunci, cum putem noi uita frumoşii noştri ani basarabeni?!...

Cateheză despre Dumnezeirea creştinismului

(Urmare din pag. 1-a)

e) CE PUTEM SPUNE DESPRE CONŢINUTUL ÎNVĂŢĂTURII CREŞTINISMULUI?

Învăţătura creştină este plină de taine nepătrunse de raţiunea omenească, ce pot fi primite numai prin credinţă. *Prin învăţătura sa creştinismul răspunde celor mai adînci nelinişti ale sufletului omenesc şi celor mai exigente cerinţe.* Fiul lui Dumnezeu Cel născut din veci din Tatăl şi coborît în istorie prin întruparea Sa din Sf. Fecioară Maria formează, împreună cu omenirea mîntuită de El şi prin El, un singur Trup. Această realitate, împlinită în mod tainic în Biserica Sa, este binefăcătoare pentru toată suflarea omenească din totdeauna şi de pretutindeni.

Potrivit Evangheliei toţi oamenii sînt fii ai lui Dumnezeu după har şi deci cu drepturi egale în faţa vieţii şi a mîntuirii. Mesajul creştin înseamnă proclamarea egalităţii şi a dreptăţii pe temeiul iubirii. De aceea şi creştinismul se prezintă în lume *ca o pecete a iubirii divine asupra timpului, asupra istoriei.* Această pecete a iubirii divine arată, convingător, dumnezeirea creştinismului.

f) ÎN CE CONSTĂ IDEALUL MORAL AL CREŞTINISMULUI?

Răspunsul la această întrebare se află în strînsă legătură cu valoarea infinită a sufletului exprimată în cuvintele Mîntuitorului: „Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?" (Matei 16, 26). Punînd în cumpăna conştiinţei sale rangul, bogăţia, slava lumească, domnitorul Constantin Brîncoveanu a renunţat la unele ca acestea şi a ales moartea împreună cu cei patru feciori ai săi. Prin pilda sa el rămîne un înalt simbol al unui neam care, mai presus de toate în lumea aceasta, preţuieşte bunul cel nepieritor: sufletul chemat la viaţă eternă în Hristos Domnul.

Idealul moral legat de valoarea sufletului omenesc este leac spre îndreptare, renaştere şi salvare de la năruire spirituală. Conştiinţa valorii eterne a omului prin sufletul nemuritor este sănătate, lină strălucire interioară care arată, cu claritate, dumnezeirea creştinismului.

g) ÎN CE FEL S-A PĂSTRAT MESAJUL EVANGHELIEI ŞI IDEALUL MORAL AL CREŞTINISMULUI?

Biserica a propovăduit şi păstrat, într-o istorie de două ori milenară, neschimbată învăţătura Mîntuitorului. Ea este „stîlpul şi temelia adevărului" (I Tim. 3, 15). Tot ea va interpreta, corect, pînă la sfîrşitul veacurilor, Revelaţia divină. *Minunea păstrării nealterate a doctrinei Bisericii* este şi ea o dovadă a dumnezeirii creştinismului.

Se cuvine, aici, să reamintim momentele importante ale dumnezeirii creştinismului.

4. *(Fixarea cunoştinţelor).* Recapitulînd, accentuăm că în mijlocul vremurilor Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat pentru mîntuirea noastră şi a instituit Biserica Sa, al cărei rol constă în realizarea idealului religiei creştine: mîntuirea omului! Dumnezeirea creştinismului rezultă, decisiv, din însăşi dumnezeirea Întemeietorului religiei creştine, Iisus Hristos, din condiţiile în care s-a răspîndit în lume mesajul Evangheliei, din păstrarea nealterată a acesteia, din idealul sfinţeniei.

5. *(Aprecierea).* Întrucît creştinismul este religie supranaturală, rămîne neclintit în temeliile sale, în învăţătura sa, în idealul său, în toate domeniile existenţei şi mai presus de toate religiile pămîntului.

6. *(Asocierea).* În vreme ce toate celelalte religii sînt naturale, omeneşti, creştinismul este singura religie supranaturală, al cărei ideal corespunde cu năzuinţele profunde ale sufletului omenesc de pretutindeni şi dintotdeauna.

7. *(Generalizarea).* ÎN CE FEL AM PUTEA, DECI, DEFINI RELIGIA CREŞTINĂ?

Simplificînd mult şi condensînd, esenţa creştinismului constă în învăţătura dumnezeiască, în viaţa şi lucrarea Mîntuitorului Hristos în Biserica Sa.

8. *(Aplicarea).* A fi creştin înseamnează, aşadar, a fi în învăţătura şi inima Întemeietorului creştinismului. Avem datoria să facem din învăţătura şi viaţa lui Iisus viaţa noastră. „Să stăm tari, încingîndu-ne mijlocul cu adevărul" (Efeseni 6, 14) creştinismul propovăduit de Biserică. Astfel, împlinim voia lui Dumnezeu care vrea ca toţi oamenii să se mîntuiască închinîndu-i-se în duh şi adevăr (Ioan 4, 23).

În această edifictoare hotărîre intonăm, fericiţi, şi cîntarea Bisericii care exprimă taina creştinismului: „Mare este taina creştinătăţii!...

Uniatismul — o problemă actuală a relaţiilor dintre Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă

(Urmare din pag. 1-a)

ce violenţă directă sau indirectă, fizică sau morală. Este dureros faptul că în unele părţi din Europa de răsărit s-a ajuns la violenţe şi presiuni regretabile ce oferă un rău exemplu ateiştilor sau sînt condamnate de creştini ca incompatibile cu reconcilierea şi căutarea unităţii Bisericii lui Hristos. Conducătorii spirituali ai comunităţilor vor trebui să facă apel cu toată responsabilitatea la comunităţile în conflict ca ele să-şi rezolve problemele litigioase pe calea dialogului şi în spiritul dragostei frăţeşti.

Legată de problema uniatismului a fost cea a prozelitismului, definit ca „un efort vizînd trecerea credincioşilor unei Biserici la altă Biserică" fapt ce a fost calificat drept „deturnare a energiei pastorale" şi o „contra mărturie" în faţa celor ce privesc critic felul cum întrebuinţează Bisericile noua lor libertate". Între conducătorii spirituali ai comunităţilor, subliniază declaraţia comună, este exclusă orice rivalitate, orice amestec într-o comunitate străină, recomandîndu-se, din contră, consultarea reciprocă, colaborarea şi concertarea eforturilor pentru unitatea Bisericii.

Uniatismul este însă o rană deschisă în trupul Bisericii Ortodoxe ce a însoţit relaţiile Bisericii Ortodoxe cu Biserica Catolică. Pentru partea ortodoxă, originile uniatismului nu se găsesc într-o convingere religioasă proprie, ci, el s-a născut în împrejurări istorice defavorabile ortodocşilor, avînd la bază o concepţie despre Biserică (ecleziologie) inacceptabilă pentru ortodocşi. La baza mişcării uniate au stat motive politice şi interese sociale, sprijinite de puterea seculară. În Transilvania, de exemplu, părinţii iezuiţi, care au jucat un mare rol în realizarea unirii, nu erau deloc convinşi de sinceritatea încheierii actului de unire a unei părţi a românilor cu Roma. Nici Viena, care a tutelat şi susţinut unirea din motive politice, nu credea în sinceritatea actului. Cum am putea să ne explicăm altfel rolul „teologului iezuit" care avea misiunea de a controla totul pe lîngă episcopii uniţi?

Pretenţia tîrzie a Bisericii unite de a prezenta punţi de legătură între Ortodoxie şi Catolicism a fost respinsă de către ortodocşi şi chiar de către unii catolici. Elias Zoghby, arhiepiscopul greco-catolic melchit din Baalbeck-Liban, mărturiseşte deschis că uniatismul nu reprezintă, nici pentru ortodocşi, nici pentru catolici, Orientul creştin autentic. El a înlocuit o bună parte din moştenirea apostolică orientală printr-o tradiţie latină (Den zerrissenen Rock flicken, Paderborn 1984, p. 60—76). Biserica unită, declară arhiepiscopul Elias Zoghby folosind o admirabilă comparaţie, „se găseşte într-o situaţie anormală faţă de ceea ce eu consider cei doi obraji ai lui Iisus Hristos, cel roman şi cel ortodox. În realitate, Biserica melckită greco-catolică — ca de altfel toate celelalte Biserici orientale ce au rezultat din mişcarea de unire — nu sînt aprobate de Ortodoxie şi par în acelaşi timp o astfel de greutate pentru Biserica romană, încît unii teologi catolici şi ecumenici regretă întemeierea şi existenţa lor" (p. 68—69). Aşa stînd lucrurile nu e de mirare că în cadrul dialogului dintre catolici şi ortodocşi, Comisia mixtă internaţională caută unitatea celor două Biserici, pornind de la ecleziologia comuniunii dintre Bisericile surori, uniatismul fiind abandonat ca model de unitate. Cu toate tensiunile pe care uniatismul le aduce în relaţiile dintre Biserica Romano-Catolică şi cea Ortodoxă, Comisia mixtă internaţională s-a despărţit ferm hotărîtă să continue dialogul ca singura cale de rezolvare a diferenţelor dintre Biserici. Imediat după terminarea sesiunii plenare de la Freising/München, arhiepiscopul Stylianos, copreşedintele ortodox al Comisiei mixte, declara că „dialogul este prea valoros şi prea sfînt ca să fie distrus din cauza unor astfel de greutăţi" (Ordinariats-Korespondenz, Sonderpressedienst zur 6. Vollversammlung der Internationalen Kommission für den theologischen Dialog zwischen der Katholischen und der Orthodoxen Kirche vom 7. bis zum 14 Juni 1990 auf dem Freisinger Domberg). Arhiepiscopul de la München, cardinalul Friedrich Wetter, membru al Comisiei mixte internaţionale, a pus accentul pe caracterul profetic al problemei, subliniind faptul că „noi nu putem întrerupe dialogul. Pentru noi e valabil probabil cuvîntul Psalmistului: Cei care vor semăna cu lacrimi, vor culege cu bucurie" (Ordinariats-Korrespondenz, Sonderpressedienst).

Cu bucurie subliniem faptul că nici una din cele două Biserici nu doreşte întreruperea dialogului, dar continuarea acestuia depinde şi de atitudinea Bisericii catolice faţă de uniatism. Unele luări de poziţii ale Vaticanului au surprins pe ortodocşi, iar relaţiile încordate dintre uniţi şi ortodocşi în Transilvania şi Ucraina, pe tema locaşurilor de cult, pot influenţa relaţiile dintre cele două Biserici ce caută împreună de zece ani unitatea Bisericii lui Hristos. Cedarea catedralei Sf. Gheorghe din Lvov pentru uniţi de exemplu, a stîrnit protestul patriarhului Alexei, care a atras atenţia că prin astfel de gesturi relaţiile Bisericii Ortodoxe Ruse cu Roma vor deveni dificile. Luînd în considerare „ofensiva" uniţilor ucrainieni, mitropolitul Bartolomeu de Calcedon a mărturisit solidaritatea Patriarhiei ecumenice din Constantinopol cu Patriarhia Moscovei. „Ca răspuns la o astfel de ofensivă, a accentuat mitropolitul Bartolomeu, ar fi o mobilizare generală a Ortodoxiei. În cazul în care temerile noastre s-ar dovedi adevărate, Ortodoxia va fi unanimă pentru întreruperea fără ezitare a dialogului său cu Roma" (Episkepsis, nr. 444 din 1.09.1990, p. 8). Încordarea ce s-a manifestat în unele localităţi din Transilvania a determinat Biserica Ortodoxă Română, într-un comunicat dat în 30 octombrie 1990, să amintească tuturor catolicilor din România că tensiunile locale dintre ortodocşi şi catolicii de rit oriental (uniţi) dăunează dialogului teologic internaţional în care sînt angajate de ani, Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă. Dintr-un alt comunicat al Patriarhiei române, datînd din 11 decembrie 1990 aflăm că Biserica Ortodoxă Română, îngrijorată de presiunile făcute de către Biserica Greco-catolică asupra Guvernului şi Parlamentului, cere într-un memoriu-protest adresat acestora evitarea imixtiunii statului în viaţa Bisericii. Locaşurile de cult şi casele parohiale, continuă comunicatul, aparţin de drept parohiilor, credincioşii singuri fiind în măsură să hotărască asupra lor. „Patriarhia Română cere Parlamentului şi Guvernului României să nu ia decizii arbitrare şi nedemocratice privind viaţa religioasă a românilor, ci să le respecte dreptul de a-şi alege singuri credinţa şi apartenenţa la o comunitate religioasă sau alta şi de a hotărî liberi asupra bunurilor parohiale. Numai procedînd astfel se vor putea evita mari tulburări în rîndul maselor de credincioşi şi se va stăvili tensiunea şi ura interconfesională, păstrîndu-se pacea şi unitatea între români" (Vestitorul Ortodoxiei Româneşti, An. II. nr. 23—24, Decembrie 1990, p. 7).

Luările de poziţii citate ne arată cît de serioasă este problema uniatismului pentru raporturile dintre Biserica Ortodoxă şi cea Catolică, pe de o parte şi cît de încordate sînt relaţiile dintre Biserica Ortodoxă şi cea Unită pe de altă parte. Nu putem decît să sperăm, dată fiind dorinţa de a continua dialogul, că cele două Biserici, catolică şi ortodoxă, vor depune toate eforturile pentru găsirea unei soluţii care să depăşească momentul de criză. Acolo unde situaţia a devenit conflictuală, considerăm că Roma poate face apel la partea unită de a porni la organizarea ei de la realităţile actuale şi de la realizările teologice ce stau la baza dialogului, în loc ca aceasta, Biserica unită să se întoarcă la poziţii părăsite de însăşi teologia catolică. În ce ne priveşte pe noi, românii, considerăm că situaţia se poate schimba prin dialog, avînd în vedere şi faptul că e vorba de fraţi de sînge, de fiii aceluiaşi neam. În momentele grele ale istoriei, creştinii au recurs totdeauna la rugăciune şi pocăinţă, singurele remedii ce ne pot ajuta să învingem tensiunile, mîndria, ranchiunele, ura. Considerăm că lucrurile n-au ajuns aşa de departe încît între fraţi şi creştini, dialogul să nu poată aduce nici o soluţie. O nădăjduim din tot sufletul, cu atît mai mult cu cît acesta, dialogul, n-a fost încercat încă cu răbdare şi în mod sincer.

Centenar ARON COTRUŞ

Centenarul naşterii poetului ARON COTRUŞ (n. 2 ian. 1891), ca şi comemorarea a 30 de ani de la moartea sa (1 nov. 1961) a prilejuit organizarea la Sibiu, sub auspiciile Asociaţiunii Transilvane pentru literatura Română şi Cultura Poporului Român — ASTRA şi ale Universităţii sibiene a unei săptămîni (22—27 aprilie a.c.) dedicate marelui poet.

Între acţiunile organizate cu acest prilej amintim expoziţia de carte, periodice, fotografii şi documente, deschisă în incinta Bibliotecii „ASTRA", un simpozion, la care au participat: doamna Silvia Boiu-Cotruş, sora poetului, poetul Ion Mircea, pr. prof. dr. Dumitru Abrudan — preşedintele Asociaţiunii, prorector al Institutului Teologic „Andrei Şaguna", conf. univ. dr. Dumitru Pop-Ciocoi, prorector al Universităţii, prof. Nicolae Gastone, ec. Dumitru Borţan. Lucrările simpozionului s-au bucurat şi de prezenţa d-lui Roman Wyborski, consilier al Ambasadei Poloniei la Bucureşti. A mai avut loc şi un recital de poezie din creaţia lui Aron Cotruş, în regia actorului Constantin Chiriac, de la Teatrul de Stat din localitate.

Seria festivităţilor s-a încheiat în satul natal al poetului, HAŞAG, cu slujba de pomenire, sfinţirea unei troiţe şi o evocare, în cadrul căreia au luat cuvîntul lectorul univ. Kimberlei Anne Robinson, din Statele Unite, prozatorul Vasile Avram, scriitorul George Togan, poetul Titus Andronic, prof. Victoriţa Rusu, prof. dr. Victor V. Grecu si conf. dr. Dumitru Acu.

Pe frontispiciul casei în care s-a născut Aron Cotruş a fost dezvelită şi sfinţită o placă comemorativă.

Nicolae Gastone
secretar
Asociaţiunea „Astra"

APEL

Consiliul Central al „Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — ASTRA", împreună cu Despărţămîntul (filiala) Haşag, lansează o subscripţie publică în scopul ridicării unui monument al poetului ARON COTRUŞ în oraşul Sibiu — Parcul ASTRA şi a unui bust în satul natal.

Se face apel pe această cale către toţi cei ce iubesc şi doresc să sprijine propăşirea literelor româneşti şi pe cei mai sacrii slujitori ai lor — poeţii — între care la loc de cinste se numără şi vrednicul de amintire şi preţuire, ARON COTRUŞ, acum, la centenarul naşterii sale şi la împlinirea a 30 de ani de la moarte, să depună obolul lor în contul 45.10.7.39.2, deschis la Banca Comercială sucursala Sibiu.

Apelul se adresează deopotrivă persoanelor particulare cît şi grupurilor sau unităţilor economice, sociale şi de cultură.

Izvorul Tămăduirii la mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Su

Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus, vechi centru de spiritualitate ortodoxă şi cunoscut monument de artă religioasă, construită de voievodul martir Constantin Brîncoveanu „boier vechi şi domn creştin" a fost închinată ocrotirii Maicii Domnului, serbîndu-şi hramul în fiecare an în prima vinere după Sfintele Paşti „Izvorul Tămăduirii" şi la 15 august „Adormirea Maicii Domnului".

În ultimii ani, sub arhipăstorirea şi permanenta purtare de grijă a Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului. mănăstirea lui Brîncoveanu a cunoscut prefaceri adînci, concretizate în construirea din temelie a noii incinte brîncoveneşti, precum şi în biserica nouă construită în corpul de nord al noii incinte. Toate aceste împliniri aşează mănăstirea lui Brîncoveanu între mănăstirile de frunte ale Mitropoliei Ardealului şi ale întregii ţări.

La popasul sărbătoresc din acest an, soborul mănăstirii şi mulţimea credincioşilor, veniţi la această prăznuire a „Izvorului Tămăduirii", au avut bucuria de a avea în mijlocul lor pe Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală.

De la Centrul eparhial Î. P. S. Sa a fost însoţit de către P. Cuv. arhid. drd. Visarion Bălţat, secretar eparhial.

Sf. Liturghie arhierească a fost oficiată la altarul din pădure de către Î. P. S. Antonie înconjurat de un ales sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile liturgice au fost date de către un grup de studenţi şi elevi seminarişti condusi de către studentul teolog Stan Vasile.

În cadrul Sf. Liturghii la momentul potrivit, P. Cuv. ierodiacon Gafton Mititelu a fost hirotonit întru preot pe seama mănăstirii Brîncoveanu.

La priceasnă a cuvînat P. Cuv. arhim. Teofil Părăianu care, în cuvinte pline de simţire şi fior duhovnicesc, a vorbit celor prezenţi despre Maica Domnului ca izvor al vieţii celei noi şi ca apărătoare nebiruită a Bisericii şi a credincioşilor.

P. C. prot. Romul Zaharie, protopop de Făgăraş a exprimat bucuria vieţuitorilor mănăstirii precum şi a făgărăşenilor de a avea în mijlocul lor pe Întiistătătorul Mitropoliei Ardealului.

Î. P. S. Sa — în cuvîntul său — a mulţumit lui Dumnezeu pentru faptul că ne-a învrednicit pe toţi, cler şi popor, să ne adunăm iarăşi în duh de rugăciune şi smerenie, în zilele luminate ale Învierii Domnului, la altarul strămoşesc al mănăstirii lui Constantin Brîncoveanu, unde să aducem laudă lui Dumnezeu pentru toate binecuvîntările primite, şi să invocăm pe Maica Domnului să ne trimită ocrotirea şi ajutorul ei.

Izvorul Tămăduirii — a spus Î. P. S. Sa — este Hristos Domnul, El este Izvorul tămăduirii noastre de neştiinţă, de boli şi de necazuri, dar Maica Domnului, ca una ce l-a născut pe Hristos, Adevărul, Calea, şi Viaţa este izvor al tămăduirii prin Fiul Său.

Î. P. S. Sa în cuvinte alese istorisit celor prezenţi minune petrecută în Bizanţ pe timpul împăratului Leon Macheles, cînd l un izvor al Maicii Domnului fost tămăduit un orb, în amintirea căreia minuni se face pomenirea în fiecare an a Izvorului tămăduitor.

Apoi Î. P. S. Sa a îndemnat p credincioşi la o viaţă curată, plină de iubire, plină de credinţă în Dumnezeu, la o viaţă trăită în concordanţă cu poruncile Mîntuitorului şi cu îndemnurile sfintei noastre Biserici strămoşeşti.

La sfîrşitul Sf. Liturghii s-săvîrşit slujba sfinţirii apei, precum şi taina Sf. Maslu de către un sobor de preoţi. La agapa frăţească oferită de soborul mănăstiri în frunte cu P.C. arhim. Veniamin, Tohăneanu, stareţul obştii — au luat parte şi un grup de oameni de cultură participanţi la Simpozionul „Cioran" organizat la Sibiu în aceste zile, Simpozion la care a luat parte Î. P. S. Antonie.

Î. P. S. Sa a prezentat celor de faţă pe distinşii oaspeţi şi a vorbit despre zbuciumata istorie mănăstirii Brîncoveanu, începînd de la primele menţiuni istorice şi pînă astăzi.

Ierod. Visarion Bălţa

O carte de actualitate privind învăţămîntul religios

Învăţămîntul religios, în forma lui embrionară de astăzi, sub titlul de „educaţie moral-religioasă", cu statut de „disciplină opţională şi facultativă", rezervîndu-i-se pentru anul în curs la început doar o oră la două săptămîni, iar mai nou o oră pe săptămînă la clasele I—VIII, constituie totuşi un început. Acest început se impune să fie neapărat *un experiment reuşit şi promiţător*. În acest scop toţi factorii cu răspunderi în această dificilă şi delicată problemă, în primul rînd cei implicaţi direct, adică preoţii şi profesorii, au datoria de conştiinţă să fie la înălţimea istoricei lor misiuni. De aceea apare ca un imperativ al momentului tratarea acestei nobile sarcini cu cea mai mare seriozitate dar şi cu deplină competenţă. Două lucruri sînt fundamentale aici: pe de o parte pregătirea teoretică şi practică, pe de alta cunoaşterea sufletului elevilor, la vîrsta respectivă. E vorba de copii în primul rînd, dar şi de adolescenţi.

Una din cărţile mai vechi, care poate fi un ghid deosebit de util în învăţămîntul religios, la acest început de drum, este aceea cu acest titlu: *RELIGIA PENTRU COPII, Învăţămîntul religiei în şcoala primară, studiu metodologic şi practic în spiritul şcoalei active, de I. Nisipeanu, ediţia a II-a „Cultura Românească", Institut de editură — Bucureşti, 1924.* I. Nisipeanu a fost profesor de pedagogie în Bucureşti şi o perioadă şi inspector şcolar, autor al mai multor studii şi manuale în domeniul pedagogiei şi învăţămîntului.

În „Precuvîntarea la ediţia I" autorul arată că ceea ce l-a determinat să dea la iveală acest studiu a fost „dorinţa vie" manifestată de „mulţi învăţători şi institutori de a le pune la îndemînă un material atrăgător şi variat, pe care să-l utilizeze la lecţiunile de religie...". Arătînd în ce constă în esenţă metoda sa didactică aplicată în învăţămîntul primar privind atît religia cît şi celelalte materii, autorul o cristalizează în cuvintele: *învăţămînt intensiv, interesant în gradul cel mai înalt, viu şi atrăgător pînă la pasiune.* Dar acest „spirit nou" impune, după părerea autorului, „o muncă încordată, o atenţie trează la cerinţele sufleteşti ale copiilor...". Autorul cere cadrelor didactice să încerce aplicarea noii metode în primul rînd la religie, iar apoi, treptat, şi la celelalte materii.

În ceea ce priveşte religia, autorul, punînd accentul pe *arta povestirii*, oferă totodată şi *materialul* solicitat de personalul didactic. Acest material constă din *povestiri religioase*, mai ales ale unor autori străini cu renume. Autorul arată că aceste povestiri religioase „trebuiesc bine pregătite, citite de mai multe ori spre a fi stăpînite pînă în cele mai mici detalii; apoi urmează meditarea asupra celei mai bune forme de introducere în lecţie, asupra celei mai potrivite încheieri". Autorul cere totodată profesorului de religie „o muncă intensivă, stăruitoare, o cufundare adîncă... în subiectul istorisit, o consumare a întregii fiinţe în povestirea grăită copiilor".

Cuprinsul cărţii, aşa cum a reieşit deja din cele de mai sus, constă din două părţi: *Partea teoretică* şi *Partea practică*. *Partea teoretică* tratează despre: Spiritul şi metoda învăţămîntului religios în şcoala primară, subiect desfăşurat în trei capitole. Capitolul I: Caracterele firii copilăreşti în general, şi ale sentimentului şi reprezentărilor ei religioase în special. Capitolul II: Practica actuală a învăţămîntului religios în şcoala primară. Drumuri noi impuse de psihologia reală a copilului. Capitolul III: Formarea darului de a povesti.

Partea practică cuprinde *povestiri religioase*, întîi sub formă de *lecţii* şi anume: Cum a făcut Bunul Dumnezeu pe cei dintîi oameni, 2. Lăsaţi copiii să vină la Mine, 3. Samarineanul milostiv, 4. Iisus învaţă pe oameni cum să se roage. Urmează, „Sub formă numai de povestiri" un număr de 11 momente importante din Vechiul Testament, începînd cu Cain şi Avel şi terminînd cu Moise şi moartea lui. „Povestirile" din Noul Testament, în număr de 28, încep cu Naşterea Domnului şi sfîrşesc cu Învierea Domnului, cuprinzînd şi unele pilde ca Parabola Semănătorului şi Fiul risipitor, dar şi minuni ca Nunta din Cana, Învierea fiicei lui Iair, Învierea lui Lazăr.

Încă de la începutul părţii teoretice autorul face unele constatări amare cu privire la modul cum se practica învăţămîntul religios în perioada de după primul război mondial. Neajunsul fundamental al învăţămîntului religios era, după părerea autorului, faptul că religia *se învaţă, se memora* altfel zis, ca oricare din celelalte obiecte de învăţămînt. „Predarea religiei în mod uscat şi rece, aşa cum sînt ţesute povestirile religioase în cărţile de şcoală", e o „brutalizare" a „sufletului copilaşilor", afirma el, ceea ce făcea „din învăţămîntul religiei *un pustiu fără viaţă, ceasuri de chinuire şi plictiseală*" (s.n.). Punînd accent în primul rînd pe latura afectivă, care domină de fapt fondul psihologiei copilăreşti, autorul nostru afirmă fără putinţă de tăgadă: *„Dumnezeu trebuie să fie în inima copiilor!* Credinţa trebuie să izvorască din *sentiment* şi să se nutrească la tot pasul cu sentiment". De altfel, autorul crede că „toate obiectele de învăţămînt trebuie să se adreseze întîi inimii copiilor, fiindcă pe drumul inimii ele pot pătrunde mai lesnicios, mai sigur şi mai durabil în mintile lor".

După părerea autorului, greşeala fundamentală a şcolii de atunci era faptul că trata pe copii după legile psihologiei adultului, uitînd că la copii „sînt preponderente funcţiunile sentimentului şi a voinţei spontane, instinctive". Dacă nici la adult nu există idei sau reprezentări pure, fără nici o rezonanţă afectivă, la copii această rezonanţă afectivă e mult mai puternică şi mai vie în orice manifestaţie a lor. La aceştia „orice împărtăşire de cunoştinţe, adică orice instrucţie, e în acelaşi timp şi educaţie, fiindcă odată cu cunoştinţele se trezesc în copii şi sentimente". Sigur că unul din scopurile religiei în şcoală este şi acela care ţine de cultura generală a elevilor. Dar scopul principal constă, aşa cum credea autorul, în *„deşteptatea şi dezvoltarea pînă la cel mai înalt grad posibil a sentimentului religios şi moral"*.

În ceea ce priveşte *povestirile religioase*, autorul insistă asupra unor condiţii fundamentale pe care acestea trebuie să le îndeplinească şi anume: povestirile să fie cît mai *amănunţite*, fiindcă „amănuntele fac povestirea concretă, intuitivă, ele îi dau viaţă"; să se aibă în vedere *motivarea cauzală* a succesiunii faptelor, să fie îmbrăcate într-o haină *familiară*, copilărească. Numai astfel povestirile vor trezi sentimente puternice în sufletul copiilor, devenind o plăcere atît pentru elevi cît şi pentru profesor. Autorul mai exprimă şi altă părere interesantă, de data aceasta cu privire la *stilul biblic* al povestirilor. Părerea sa e că trebuie respectat numai *fondul biblic*, nu şi stilul biblic, acesta fiind potrivit pentru adulţi, nu pentru copii. Autorul crede că „a povesti copiilor ca în Biblie, e a-i face de la început să urască Cartea sfîntă. Ca să-i faci s-o iubească, cînd va fi pentru ei vremea s-o iubească, trebuie la început să le-o îmbraci în culorile plăcute lor". Cu privire la *forma* povestirilor, autorul cere ca toate cuvintele folosite să fie bine înţelese de copii, să se folosească chiar expresii neaoşe, să se utilizeze cît mai mult vorbirea directă, să se imprime unor momente accent dramatic, povestirea să fie curgătoare şi continuă, să se evite afectarea şi artificialitatea.

Autorul mai subliniază, cu precădere la religie, nevoia imperioasă a comportării faţă de copii cu multă dragoste, cu dragoste părintească, fără atitudini autoritare, cu oprelişti şi interdicţii de tot felul, în spirit poliţienesc. În şcoală trebuie să se creeze „mediul moral din care se vor adăpa rădăcinile deprinderilor bune".

O obiecţiune pe care a întîmpinat-o autorul din partea unor cadre didactice a fost aceea că pentru a putea povesti trebuie să ai *talent* şi că nu oricine are acest talent. Recunoscînd că în afară de povestire mai sînt şi alte mijloace care stau la îndemîna educatorului în îndeplinirea rolului său, autorul susţine, pe baza propriei sale experienţe, că nici unul din mijloacele de educaţie religioasă „nu-l poate egala pe acel al povestirii". Convingerea autorului e că *arta povestirii*, chiar cînd cineva nu are talent, se poate cîştiga prin voinţă, prin perseverenţă, prin exerciţiu îndelungat. Mai mult decît atît, dînsul susţine că „în toate şcolile trebuie cultivat darul de povestire, căci el face farmecul întreţinerilor noastre de tot felul", el contribuie ca viaţa socială să fie plăcută, nu monotonă şi cenuşie. Autorul face unele destăinuiri în această privinţă. Arătînd că n-avea acest dar şi că la primele încercări a fost chiar stîngaci şi intimidat în faţa elevilor, cu vremea, prin exerciţiu perseverent, a reuşit să se perfecţioneze şi să aibă chiar succese. Mai spune că ceea ce i-a întreţinut curajul de a persevera era „mulţumirea ce năpădea sufletul copiilor". Rezultatul a fost că „în mai puţin de 10 zile copiii erau transformaţi. Din tăcuţi, sfioşi, posomoriţi, încruntaţi, moi, fără viaţă, deveniră vioi, plini de avînt".

*

Cele expuse mai sus reprezintă frînturi şi spicuiri din studiul arătat, studiu cu o bogată încărcătură de idei şi propuneri temeinice şi utile privind învăţămîntul religios, adevăruri valabile în mare măsură şi astăzi. Cartea ar trebui să fie la îndemîna tuturor dascălilor de religie, la acest început de drum în care ne aflăm, printr-o reeditare binevenită, cu unele adaptări la noile condiţii în care se află învăţămîntul religios în şcolile noastre. Pe lîngă partea teoretică, deosebit de utilă prin clarificările competente privind psihologia copilului şi ideiile pedagogice susţinute, partea practică prezintă cel puţin tot atît interes prin lecţiile şi povestirile biblice cuprinse în ea. Ele pot constitui o bază de plecare şi un izvor de rodnice sugestii pentru dascălul de religie, spre a face din această disciplină ceva viu şi convingător, ceva care să apropie copiii şi tineretul de Acela care a zis cîndva: „Lăsaţi copiii să vină la Mine".

În încheiere, unele constatări şi aprecieri ale publicaţiei „Cuvîntul dăscălesc" din sept. 1924, reproduse în ultima pagină a cărţii, sînt şi ele destul de grăitoare: „Metoda povestirii propusă de d. Nisipeanu e foarte bună pentru primii ani de şcoală primară, pentru ultimii ani însă, are nevoie de restricţiuni. Cu toate aceste obiecţiuni, cartea sa e de o mare valoare şi de un netăgăduit folos pentru propunătorii religiei". Alte aprecieri, făcute în continuare sînt şi mai concludente: „Sfaturile date de d-sa pentru arta de a povesti, cum şi povestirile date ca model sînt foarte instructive. Faţă de „uscăciunea" unora din manuale, de lipsa de metodă şi de interes, cartea d-sale e o adevărată faptă bună creştină. Cartea, atît de preţioasă, n-ar trebui să lipsească nici unui învăţător şi mai ales nici unui preot".

Prof. Ion Apostol
Dragoslavele

EU SÎNT ÎNVIEREA ŞI VIAŢA

(Urmare din pag. 1-a)

nă, pe cei rătăciţi la turmă, iar pe cei însetaţi să vină la izvor şi să bea, să fim şi să ne facem ca şi femeile mironosiţe vestitori ai acestei bucurii. Mai întîi să ne bucurăm noi. Acesta a fost îndemnul primelor cuvinte rostite după Înviere: „Bucuraţi-vă". Bucuraţi-vă pentru că Adam s-a chemat Eva s-a izbăvit, moartea s-a omorît, iar noi am înviat. Bucuraţi-vă pentru că aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm să ne veselim întrînsa. Bucuraţi-vă şi iarăşi zic bucuraţi-vă, pentru că sîntem fiii unui neam ai căror strămoşi au adormit întru nădejdea învierii şi vieţii veşnice. Acum toate s-au umplut de lumină, spune catavasia Praznicului. Umpleţi-vă de lumină, de bucurie şi de pace. Veniţi de luaţi lumină, sînt cuvintele cu care preotul îşi începe slujba în noaptea Sf. Învieri. Lumină şi viaţă — sînt nedespărţite una de alta. Se condiţionează, dar nu se confundă, atît în lumea spirituală cît şi în cea materială. La început era Cuvîntul, — scrie Sf. Ioan — şi Cuvîntul avea „viaţă întru Sine", şi la porunca Sa „s-a făcut lumină". Toate celelalte, cîte a creat Dumnezeu, au apărut sub strălucirea luminii. Iar la Înviere toate s-au umplut de lumină şi cerul şi pămîntul şi cele dedesubt. Lumină şi viaţă, permanent nedespărţite ca două raze surori ale oricărei zămisliri şi învieri. În ele strălucesc credincioşii după ce se smulg din întunericul şi din umbra morţii, în ele se îmbracă creştinii.

Sf. Grigorie de Nazianz spunea: „Hristos a înviat din morţi: învie şi tu cu El; Hristos a părăsit groapa: părăseşte şi tu cătuşele păcatului; vechiul Adam e nimicit şi altul nou i-a luat locul, fă-te şi tu o făptură nouă în Hristos". Fiecare dintre noi să fie un martor al Învierii Mîntuitorului, făcînd ceea ce-a spus Hristos, adică — „Ce voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi asemenea lor". A Înviat Hristos învie şi tu. S-a sculat Hristos scoală-te şi tu din moarte la viaţă şi de pe pămînt la cer.

Fie ca Mîntuitorul Cel Înviat de va găsi încuiate uşile inimile tale, să intre înlăuntru precum intrat la Sfinţii Săi Ucenici Apostoli prin uşile încuiate şi să insufle sufletelor şi inimilor noastre Harul Prea Sfîntului Său Duh pentru că a Înviat Hristos moartea s-a omorît. A Înviat Hristos şi s-au deschis nouă uşile raiului. Unde-ţi este iadul biruinţa? Unde-ţi este moartea boldul tău?

DIN SBUCIUMUL VREMII

Era către sfîrşitul lunii februarie 1960 cînd avusese loc procesul meu la Tribunalul Militar Bucureşti şi mă alesesem cu o condamnare de 7 ani. În plină noapte, cu ochii legaţi, într-o dubă, sîntem transportaţi un număr de deţinuţi, de la securitatea de pe Uranus, la închisoarea Jilava. Momentul primirii şi trecerii prin poartă m-a zguduit pentru că aveam „fericirea" să fiu a doua oară în închisoare, (prima în anul 1949).

„Ceremonialul" primirii era acelaşi: zăngănituri de arme ale soldaţilor, figuri încruntate, înjurături şi lovituri, apoi dezechiparea şi percheziţia amănunţită, după care am fost condus la o celulă, cu picioarele goale pe zăpadă, numai în îndispensabili.

În celulă, printre paturi, observ o fiinţă umană în haină vărgată, care m-a primit cu bucurie spunînd că nu va mai fi singur. N-au trecut însă multe zile şi efectivul de deţinuţi în celula noastră a crescut. Toate paturile au fost ocupate, ba mai mult, unul dintre deţinuţii nou-veniţi rămăsese fără pat. Văzîndu-l descumpănit, îi fac semn, să se urce în patul meu. Persoana respectivă s-a bucurat că-i dă cineva atenţie, şi-l primeşte pe patul său să se odihnească. Mi-a mulţumit foarte îndatoritor. După ce ne-am cunoscut mai bine, s-a creat între noi o sinceră prietenie. Cînd s-a făcut ziuă mi-a fost dat să aflu că cel pe care-l primisem să se odihnească în patul meu era Nicolae Steinhardt, un om respectuos şi cu bune maniere. Făcea parte din grupul de scriitori din Bucureşti printre care se numărau: Constantin Noica, Al. Paleologu, Sergiu Al.-George, etc. ... dintre care numai el era evreu.

În celelalte celule, prin care ne-am perindat între timp, erau preoţi de diferite confesiuni: ortodocşi, romano-catolici, greco-catolici, pastori calvini, evanghelişti, unitarieni, baptişti, adventişti, martorii lui Iehova, dar nici de unii dintre aceştia N. Steinhardt nu s-a ataşat. Fără primejdie că mă voi lăuda, pe cît m-a ajutat harul lui Dumnezeu, îi mai serveam pe deţinuţii bolnavi. Pe cel ce nu putea să se poarte îl serveam la pat cu mîncarea care se primea. Prin faptul că cunoşteam pe de rost întreg ritualul slujbelor bisericeşti ca: cele 7 laude —, plus, Sf. Liturghie, Acat. Domnului şi al Maicii Domnului, Paraclisul Maicii Domnului; Pericope din Apostol şi din Sf. Evanghelie; Prohodul Domnului, slujba Învierii de la Paşti, de asemenea slujba prohodului pentru morţi eram socotit şi am îndeplinit efectiv misiunea de preot în coloniile de muncă şi închisorile în care am stat. Ţineam predici şi meditaţii, împreună cu mulţi preoţi ortodocşi şi greco-catolici cu care eram în bune relaţii, fără a trăda credinţa ortodoxă.

Fusesem condamnat penru că am protestat în scris împotriva Decret. 410 din 1959, care impunea reducerea personalului monahal şi desfiinţarea mănăstirilor şi schiturilor.

Domnul Nicolae Steinhardt era foarte ataşat de mine şi de multe ori ne făceam rugăciunea împreună. Încă nefiind botezat ceea ce-l impresiona în mod deosebit erau psalmii lui David, pe care-i rosteam pe dinafară. Odată a venit la mine cu dorinţa de a-l creştina. Căci zicea dumnealui: „Cine ştie cît mai rezist în aceste condiţii grele, mai ales că mă aflu şi cu o defecţiune. O infecţie TBC intestinală. Doresc să mor creştin". Ca pregătire catehetică, i-am cerut să înveţe Simbolul Credinţei pe care i l-am explicat articol cu articol. A învăţat Crezul, Rugăciunea domnească şi alte rugăciuni.

I-am vorbit despre rolul pregătitor, pedagogic al Vechiului Testament pentru Iisus Hristos, apoi despre caracterul desăvîrşit al Noului Testament în care avem mîntuirea prin jertfa de pe cruce a Domnului nostru Iisus Hristos. De asemeni i-am vorbit despre convertirea Sf. Ap. Pavel, care a avut o chemare excepţională şi a stăruit să trezească rîvna între cei din neamul lui, că doar îi va mîntui pe unii dintre ei. Astfel am hotărît o zi spre a i se oficia de către mine Botezul şi aceasta a fost ziua de 11 martie 1961. Am aşteptat un moment potrivit cînd deţinuţii au fost scoşi la plimbare iar dumnealui sub pretextul că e bolnav a rămas în cameră. Eu, am rămas să-l îngrijesc şi fiind pregătită o cupă cu apă i-am administrat Botezul prin turnare, cu formula rostită: „Se botează robul lui Dumnezeu Nicolae în numele Tatălui — Amin, şi al Fiului — Amin, şi al Sfîntului Duh — Amin."

Curînd după botez, 11 martie, 1961, ne-am despărţit, şi nu ne-am mai întîlnit decît în anul 1963 la Penitenciarul Gherla în anul eliberării. Dorean să ne întîlnim şi în alte condiţii. Aşa s-a făcut că după eliberare, pe cînd eram la mănăstirea Sf. Ap. Petru şi Pavel din Huşi, N. Steinhardt mi-a făcut o vizită şi ar fi dorit să rămînă în mănăstirea de la Huşi însă n-a obţinut aprobarea autorităţilor. L-am îndrumat să meargă la Î. P. S. Teofil şi P. S. Iustinian de la Cluj, care l-au primit la mănăstirea Rohia, unde şi-a găsit rostul de cărturar şi scriitor, ocupîndu-se şi de biblioteca mănăstirii şi ţinînd legătura cu Asociaţia Scriitorilor şi cu Academia Română —, şi în special cu scriitorul Ion Alexandru, om de suflet şi de gîndire creştinească. Un moment important a fost ultima întîlnire cu dumnealui care a fost penultima zi a suferinţelor sale: 29 martie 1989, cînd şi-a dat obştescul sfîrşit în spitalul de la Baia Mare. Mi-a împărtăşit atunci cîteva gînduri intime spunîndu-mi: „Dragă părinte gîndul meu îmi spune că Dumnezeu nu m-a iertat de păcatele ce le-am săvîrşit în tinereţe, în viaţă. Şi merg să mă înfăţişez în faţa Dreptului Judecător, şi voi fi osîndit aspru pentru toate nelegiuirile mele". Am căutat să-l liniştesc dar, totodată să-l şi conving că aceste gînduri de disperare sînt şoapta diavolului. „Dumnezeu te-a iertat atunci cînd ţi-ai mărturisit păcatele şi ai primit botezul căci prin Botez se spală păcatul original şi toate păcatele personale. Cînd te-ai mărturisit şi ai luat o hotărîre să te îndreptezi şi te-ai îndreptat, Dumnezeu ţi-a iertat păcatele, prin dezlegarea ce o dă duhovnicul, în numele Sfintei Treimi. Intrat în monahism încă ai făcut un alt act de pocăinţă. Că te-ai lepădat de duhul lumesc şi te-ai hrănit cu hrană duhovnicească şi ai trăit viaţă de evlavie, în frăţie şi dragoste şi cu suflet blajin cum sînteţi, de ce mai puneţi la îndoială că Bunul Dumnezeu nu v-a iertat. Nu mai asculta şoapta satanei, „căci ceea ce se tem de Domnul, sînt iertaţi şi n-au a se teme nicidecum de întunecimile lui Veliar".

Arhim. Nina Dobzeu
Mănăstirea Sf. Ap. Petru şi Pavel — Huşi

„Muzică mare" şi cîntarea bisericească

Dacă deschidem aproape ori-re dintre numeroasele istorii e muzicii apărute în ultima tă de ani, constatăm că muzica ligioasă, în general, şi cea creş-nă în particular (ca să nu mai rbim de cea ortodoxă) ocupă spaţiu extrem de redus în ra-rt cu celelalte muzici.

Situaţia este asemănătoare, în ivinţa raportului, cu cea din-e muzica europeană (în special a occidentală) a ultimelor pa-u-cinci secole şi muzica popoa-lor altor continente.

Muzica religioasă este prezen-tă fie ca un caz particular oa-care al „marii muzici", fie, neori, ca o etapă primitivă, pre-iză tehnică şi istorică a muzicii ice de mai tîrziu, ce apare ca voluată, rafinată, complexă..., tr-un cuvînt, mult mai „cultă"... enomenele muzicale ale diferi-lor religii vii de astăzi sînt pri-te cu destulă condescendenţă, sîndu-se oricum impresia unor reocupări şi evoluţii marginale nei culturi majore...

Acest punct de vedere — de onopol european occidental şi ecularizat asupra muzicii — ar utea crea complexe iubitorilor practicanţilor muzicilor sacre... ar o privire mai adîncă, după riterii esenţiale existenţei u-ane, ne dezvăluie o cu totul ltă perspectivă...

Un prim criteriu, cantitativ, ne arată că atît ca întindere istorică, cît şi ca întindere geografică muzica sau, mai potrivit spus, muzicile religioase sînt covîrşitor predominante faţă de muzicile „culte" europene. Şi chiar criteriul de relativă anterioritate a muzicii religioase — pentru Europa, muzica creştină şi mai ales cea răsăriteană, bizantină, ortodoxă!, ce stă la baza aproape a tuturor evoluţiilor muzicale europene ulterioare — poate însemna nu atît primitivitate. cît preeminenţă valorică a originii asupra descendenţei, iar menţinerea cîntării bisericeşti simultană tuturor crizelor şi fundăturilor spirituale ale muzicii laice poate indica adevăratul (şi poate singurul) drum de viaţă şi sănătate al muzicii oamenilor.

Eventualul argument al complexităţii şi bogăţiei formale (instrumentul, armonic, polifonic... de asemenea teoretic, estetic etc.) ca şi indice de „civilizaţie muzicală", uşor poate fi întors împotriva sa, privit îndeosebi moral-duhovnicesc. Bogăţia şi pretenţiile culturale omeneşti nu au însemnat de obicei şi neapărat (şi) bogăţie sau înălţime sufletească, duhovnicească. Mai toţi sfinţii au fost săraci şi smeriţi — după înţelegerea lumii — dar atît de bogaţi prin legătura lor cu însuşi Izvorul tuturor bogăţiilor şi „Vestitorul bunătăţilor", Dumnezeu...

Muzica autentic religioasă, şi mai cu seamă cîntarea creştină ortodoxă a păstrat întotdeauna, în formă şi expresie, această bogăţie şi adîncime a smereniei ce trimite şi conduce la dumnezeire.

În sfîrşit, argumentul şi criteriul hotărîtor (ontologic, gnoseologic, teologic...) este cel ce se descoperă, de fapt, doar celor din „interiorul" credinţei, credincioşilor Bisericii, cu valenţe atît logic-raţionale cît şi, mai ales, sufleteşti... Nu poate exista — nici ca definiţie imaginabilă — o muzică „mai mare" decît cîntarea cea drept-măritoare, pentrucă ea este adresată lui Dumnezeu, Cel ce este nu numai cea mai înaltă înţelepciune „noţională" posibilă pentru om, dar cu atît de mult mai mult însăşi suprema şi ultima Realitate personală, definibilă prin ea însăşi (raţional) şi totodată „perceptibilă" spiritual, duhovniceşte — atît cît este îngăduit puterilor omeneşti — care îşi revarsă puterea de viaţa veşnic înnoită şi asupra cîntării şi a acelora ce i-o înalţă întru curăţia inimii lor.

Preot Vasile Grăjdian

INFORMAŢII

— Miercuri, 27 martie a.c. a avut loc în aula Institutului Teologic Universitar „Andrei Şaguna" din Sibiu, o întîlnire a profesorilor şi studenţilor teologi cu Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.

Întîlnirea a fost consacrată, în prima parte, aniversării a 73 de ani de la memorabila zi de 27 martie 1918, zi ce a consfinţit unirea Basarabiei cu România.

Î. P. S. Sa a făcut o prezentare amplă a evenimentului de acum 73 de ani, subliniind că acesta a reprezentat cel dintîi pas al procesului unirii, care va preceda marea zi a unirii tuturor românilor de la 1 Decembrie 1918.

În cuvinte calde, încărcate de emoţie sufletească, Î. P. S. Sa a evocat marile figuri ale făuritorilor unirii Basarabiei cu România, şi a subliniat faptul că pe unii dintre aceştia i-a cunoscut personal.

Pe Pantelimon Erhan, primul preşedinte al Republicii Independente Basarabia, l-a avut profesor, apoi i-a cunoscut pe Pantelimon Halipa, pe Ion Văluţă, pe Ion Sinicliu, pe Elena Alistar, şi a reînhumat la Cernica în cimitirul făuritorilor unirii, pe Ion Pelivan, adus de la închisoarea din Sighet unde a murit. De altfel toţi făuritorii unirii din 1918 refugiaţi în România din calea ruşilor care au ocupat Basarabia, au trecut prin ani grei de închisoare unde au fost trimişi de regimul comunist instalat în România după război.

Partea a doua a întîlnirii a fost consacrată problemei Uniatismului în Transilvania, prezentată obiectiv studenţilor de P. C. pr. prof. dr. Mircea Păcurariu şi P. C. arhid. dr. Ioan N. Floca de la Institutul Teologic din Sibiu. P. C. prof. dr. Mircea Păcurariu a făcut o prezentare istorică a fenomenului uniatismului, prezentînd premisele social-politice care au favorizat dezbinarea religioasă a Bisericii româneşti din Transilvania în secolul al XVIII-lea. P. C. Sa a subliniat responsabilitatea ce revine astăzi preoţilor şi studenţilor în păstrarea unităţii spirituale a poporului român.

P. C. arhid. dr. Ioan Floca a prezentat un documentat material privitor la situaţia de drept în care se găseşte astăzi cultul catolic oriental de rit bizantin din ţara noastră şi a dat ample lămuriri cu privire la inaplicabilitatea principiului „restitutio in integrum", în realitatea românească din zilele noastre.

A luat cuvîntul Î. P. S. Antonie care a prezentat pe scurt o informare în legătură cu participarea Î. P. S. Sale la lucrările Subcomisiei de dialog dintre ortodocşi şi romano-catolici, lucrări ce s-au desfăşurat la Roma în perioada 3—10 martie a.c.

Î. P. S. Sa a arătat că în Comisie s-a convenit că astăzi fosta Biserică Unită e o Biserică catolică orientală de rit bizantin, deci de credinţă catolică; s-a convenit de asemenea să nu se mai exercite presiuni de nici un fel asupra conştiinţelor, să se renunţe la prozelitism şi, pentru rezolvarea litigiilor să se creeze comisii mixte de dialog care să constate care este voinţa credincioşilor şi, potrivit voinţei lor, să li se atribuie locaşurile de închinare. S-a convenit de asemenea să se înceteze polemicile neprincipiale şi să nu se recurgă la autoritatea de Stat. Toate aceste deziderate au fost cuprinse în *Documentul final* al lucrărilor Subcomisiei de la Roma, document ce a fost prezentat de către Î. P. S. Sa celor de faţă. Î. P. S. Sa a arătat că toate aceste teme au constituit şi subiectele discuţiilor pe care Î. P. S. Sa le-a avut în ziua de 7 martie 1991 cu S. Sa Papa Ioan Paul al II-lea, într-o convorbire de 45 de minute, desfăşurată în duh de înţelegere şi de speranţă, într-un spirit pozitiv şi constructiv. S. Sa Papa s-a declarat împotriva oricăror siluiri ale conştiinţelor, împotriva prozelitismului şi a violenţelor, exprimîndu-şi dorinţa ca „episodul uniat" să nu ajungă să blocheze dialogul dintre Ortodoxie şi Catolicism, început în 1980.

După cuvîntul Î. P. S. Sale au urmat discuţii pe tema abordată, la care au participat studenţii şi cadrele didactice de la Institutul Teologic.

În încheiere Î. P. S. Sa a urat studenţilor o vacanţă plăcută şi, cu prilejul sărbătorilor de Paşti, a transmis părinţilor studenţilor, fraţilor şi surorilor lor, şi credincioşilor din parohiile unde îşi vor petrece vacanţa, binecuvîntări arhiereşti şi toate doririle de bine.

— Sîmbătă 6 aprilie a.c. Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu un grup de 40 de pelerini francezi conduşi de dl. Gerard Ştefănescu, care au făcut o vizită în ţara noastră.

După ce au vizitat catedrala mitropolitană din Sibiu şi capela, oaspeţii s-au întreţinut în noua sală de recepţii a reşedinţei cu Î. P. S. Sa pe probleme privitoare la activitatea Bisericii Ortodoxe Române în noile condiţii din ţara noastră, raportul cu Biserica Catolică orientală de rit bizantin, precum şi contribuţia teologilor ortodocşi români în cadrul mişcării ecumenice.

La primire şi la discuţii a luat parte şi P. S. Episcop Serafim Făgărăşanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

Tot în aceeaşi zi Î. P. S. Sa a primit un grup de tineri teologi anglicani condus de Father Nikolaus, care s-au aflat în ţară noastră la invitaţia Patriarhiei Române. Oaspeţii au luat parte în Vinerea Mare la slujba Prohodului Domnului precum şi la slujba Învierii în dimineaţa zilei de Sf. Paşti, oficiată de Î. P. S. Antonie în catedrala mitropolitană din Sibiu, înconjurat de un ales sobor de preoţi şi diaconi.

La priceasnă Î. P. S. Mitropolit a prezentat credincioşilor Pastorala Î. P. S. Sale cu prilejul Sf. Paşti.

După Sf. Liturghie la reşedinţa mitropolitană a avut loc tradiţionala recepţie de Sf. Paşti, la care au participat membrii Permanenţei Consiliului eparhial, preoţi şi colaboratori ai Centrului eparhial.

În cursul zilei de duminică 7 aprilie, grupul anglican condus de P. C. arhid. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu, a făcut o vizită la mănăstirea Brîncoveanu, Simbăta de Sus.

— În zilele de 11 şi 12 aprilie a.c. Sibiul a fost gazda unei prestigioase manifestări omagiale închinată marelui om de cultură de origine română Emil Cioran. Simpozionul intitulat sugestiv „Emil Cioran — între mistica negativă şi anatomia descompunerii" s-a bucurat de prezenţa unui mare număr de oameni de cultură şi artă, fiind susţinute comunicări ştiinţifice pe tema vieţii şi operei eruditului savant.

Î. P. S. Sa Dr Antonie Plămădeală a luat parte la lucrările Simpozionului prezentînd o hermeneutică a operei lui Emil Cioran, din punctul de vedere al unui cititor creştin.

— Miercuri 17 aprilie Î. P. S. Sa a primit pe Rev. John Johansen Bers din partea asociaţiei „Community for Reconciliation" din Anglia, aflat într-o vizită în ţara noastră.

— De asemenea Î. P. S. Sa aprimit pe prof. dr. Jörn Rüsen, profesor la Facultatea de istorie a Universităţii din Bielefeld, Germania, cu care a purtat discuţii în legătură cu modul cum trebuie tratată istoria în noile manuale pentru şcolile elementare şi licee.

Drd. Visarion Bălţat

ITINERAR PASTORAL

Este evident pentru oricine că credincioşii noştri, ca de altfel aj tuturor confesiunilor, de toate vîrstele, sînt însetaţi de cuvîntul lui Dumnezeu, de rugăciunile Bisericii, de sf. slujbe, de Sf. Liturghie îndeosebi, în care scop centrele eparhiale fac eforturi deosebite spre a veni în întîmpinarea acestor justificate dorinţe, spre a împlini, spre a satisface cît mai deplin şi în modul cel mai ziditor posibil aceastâ sete.

Pe această linie se înscrie şi itinerarul pastoral realizat în zilele de 20—23 aprilie a.c., din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit de la Sibiu de P. C. pr. prof. I. Moldovan, P. C. pr. cons. Gh. Papuc, P. C. diaconi D. Luca şi D. Dura, precum şi de un foarte reuşit cor restrîns format din şapte studenţi teologi de la Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu.

În această formaţie, sîmbătă, 20 aprilie a.c. d.m., s-a pus piatra de temelie la un viitor schit cu hramul Sf. Gheorghe, care se va ridica, într-o adevărată „gură de rai" din preajma parohiei *Buneşti*, prot. Rupea, prin jertfa credincioşilor buneşteni, conduşi de vrednicul lor preot Gh. Lup. Deşi vremea era destul de rece, cu rafale de ploaie, a participat un mare număr de credincioşi, stînd sub cerul liber, şi preoţi din jur, în frunte cu P. C. prot. Gh. Opriş (Rupea). Au vorbit: P. C. pr. prof. I. Moldovan, C. pr. Gh. Lup, cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

Duminică, 21 aprilie a.c., s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia de mult timp vacantă, *Breţcu*, aşezată la poarta de intrare în trecătoarea Oituz, localitate cu rezonanţă istorică, unde a existat un castru roman şi unde urmaşii acestora, românii de astăzi, au trăit clipe de mare bucurie, exprimîndu-şi dorinţa de a avea cît mai curînd un preot al lor, care să le împlinească trebuinţele lor sufleteşti şi să se ocupe de repararea bisericii şi restaurarea minunatei picturi pe care o are.

Pe lîngă credincioşii noştri, la sf. slujbă au mai participat preotul romano-catolic din Breţcu, Máthé Ferenc, dl. primar Martha Mihály şi directorul şcolii din localitate, Ferentzi László. La priceasnă a predicat P. C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii a vorbit P. C. prot. Gh. Răţulea (Sf. Gheorghe), cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

În după amiaza aceleiaşi zile, slujba vecerniei s-a săvîrşit în parohia *Mărtănuş* din aceeaşi zonă, unde de asemenea se află o mînă de credincioşi români profund legaţi de biserica lor şi unde, ca şi la Breţcu, de aproape 50 de ani nu s-a mai săvîrşit o slujbă arhierească. De aceea şi aici bucuria a fost extrem de mare, programul din biserică prelungindu-se mult sub pulpana nopţii. A fost de faţă preotul romano-catolic din localitate, Bakos Balázs. Au vorbit: P. C. pr. prof. I. Moldovan, C. pr. Iov Moşuţ, parohul local şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul. La ambele parohii, făcînd parte din jud. Covasna, au vorbit şi vrednicii lor epitropi: I. Teacă (Breţcu) şi C. Suvejan (Mărtănuş).

Luni 22 aprilie a.c., a avut loc o consfătuire la Inspectoratul şcolar judeţean din Sf. Gheorghe, precum şi o manifestare ecumenică la Casa de cultură a municipiului Sf. Gheorghe, pe care le consemnăm separat, iar seara s-a săvîrşit slujba vecerniei în parohia *Vilcele*, prot. Sf. Gheorghe, unde de 115 ani n-a mai slujit un ierarh şi unde de asemenea bucuria credincioşilor a fost mare, vădită, ca şi la celelalte parohii, şi în modul în care şi-au primit oaspeţii de la Sibiu. Păstorită de vrednicul preot I. Rusu s-au făcut aici reparaţii capitale, la biserică, la casa parohială, preotul avînd în grija sa şi spitalul de handicapaţi din localitate. Au vorbit: P.C. prot. Gh. Răţulea, P.C. pr. prof. I. Moldovan, C. pr. I. Rusu şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

Marţi, 23 aprilie a.c., Sfîntul şi Mare Mucenic Gheorghe, hramul şi al catedralei din *Sf. Gheorghe*, catedrală monumentală, adevărată capelă sixtină ortodoxă, cum bine i s-a spus, demnă de a fi cercetată de toţi cei ce-şi poartă paşii pe plaiurile jud. Covasna, în care s-a săvîrşit Sf .Liturghie arhierească, cu participarea unui număr destul de mare de credincioşi. La priceasnă a predicat P. C. pr. prof. I. Moldovan, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc şi C. pr. C. Puia, paroh împreună cu C. pr. I. Cucu, cuvînt de învăţătură şi îndemn spre cele bune şi plăcute lui Dumnezeu şi folositoare oamenilor, rostind apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

În continuare s-a săvîrşit un parastas pentru ctitori şi binefăcători, iar apoi sfinţirea apei.

În după-amiaza aceleiaşi zile — slujba vecerniei s-a săvîrşit în biserica parohială din *Prejmer*, prot. Braşov, unde este în curs de ridicare o nouă biserică, pe măsura importanţei acestei fruntaşe parohii şi unde de asemenea s-au creat momente de mare elevaţie duhovnicească. Au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc, P. C. pr. paroh I. Popescu şi P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul. S-a vizitat apoi frumoasa capelă cimitirială, precum şi cătunul Stupinii Prejmerului, unde de asemenea se preconizează zidirea unei capele, credincioşii de aici neavînd nici un lăcaş de cult.

Încheind această scurtă relatare, subliniem faptul că predicile rostite pe tot parcursul acestei, apreciem, ziditoare drumeţii pastorale au fost axate pe teme luate din pericopele evanghelice din zilele respective, din viaţa liturgică a Bisericii noastre, din domeniul moralei creştine, istoriei bisericeşti, universale şi române, iar corul studenţilor, prin modul excepţional de frumos în care au dat răspunsurile liturgice şi au interpretat şi alte cîntări bisericeşti, a lăsat urme de neuitat în sufletele credincioşilor cercetaţi.

Participant

SĂLIŞTEA DIN MĂRGINIME

Comuna Săliştea este aşezată la oalele munţilor Cibin, într-o itorească depresiune ce-i poartă umele, la 21 km vest de marele entru industrial şi cultural, Si-iu.

Este una din vechile aşezări omâneşti din Transilvania. Tre-utul ei îşi are rădăcinile în aşe-ările dacice de odinioară, aşa um le confirmă descoperirile rheologice din vecinătate (în ealul Cătănaş-Tilişca), unele omponente ale îmbrăcămintei acilor apropiate cu cele din ostumul popular-săliştenesc ărbătesc), cît şi o serie de cu-inte care sub aspect toponomic eflectă îndeletnicirile strămoşi-r noştri daci, legate de agri-ultură şi păstorit, cuvinte de rigine latină, ce s-au perpetuat înă în zilele noastre.

În istoria sa, prin destoini-ia, munca neobosită, persева-entă, prin dezvoltarea simţului conomic şi de prevedere al lo-uitorilor ei, s-a ajuns ca să fie idicată şi recunoscută de vea-uri ca un centru economic, cul-ural şi administrativ al Mărgi-imii. Săliştea a fost sediu de caun, care a reprezentat con-inuitatea istorică a Ducatului mlaşului, stăpînit odinioară de omnii Ţării Româneşti.

Prin tăria lor, săliştenii n-au unoscut şi n-au vrut niciodată ă recunoască iobăgia, au fost ameni liberi, iar legătura cu raţii dintre Carpaţi şi dincolo e Carpaţi au păstrat-o în per-anenţă prin: păstoritul trans-umant, iar mai tîrziu prin ne-oţ şi multiple activităţi eco-omice. În activitatea lor au fost ăluziţi de educaţia sănătoasă rimită în familie, în şcoală şi e la altarul bisericii străbune. De aceea săliştenii s-au dove-dit a fi oameni jertfelnici. Existenţa şcolii în sat este seculară, fiind atestată documentar la 1616, biserica veche datează din sec. al XII-lea, iar biserica mare s-a construit între anii 1761—1785 ş.a.

În sufletul sălişteanului s-a păstrat nestinsă flacăra conştiinţei şi unităţii naţionale. Aceste idealuri le-au purtat, pe toate drumurile pe unde au umblat şi unde au muncit. De aceea nu-i de mirare că-i găsim pe săliş-teni participanţi la marile evenimente pe care poporul nostru le-a trăit în arcul intra şi extra carpatic: în revoluţia de la 1848, în războiul din 1877, în acţiunea memorandistă (1892) prin 7 delegaţi trimişi la Viena şi prin deplasarea între 40—50 de ţărani din Săliştе la Cluj în apărarea memorandiştilor în procesul intentat (1894), iar la 1 decembrie 1918 participă cu cea mai numeroasă delegaţie la Alba-Iulia pentru unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă, România.

Pătrunşi de spiritul întrajutorării, al solidarităţii, cît şi al ridicării lor sub aspect economic, cultural şi social, săliştenii au înfiinţat peste 20 de reuniuni în a doua jumătate a secolului trecut şi în prima jumătate a secolului nostru, cu rezultate meritorii (Reuniunea meseriaşilor, a pompierilor, a economilor, Casa de păstrare, Casina română, Reuniunea de cîntări, Societatea studenţilor, Reuniunea de înfrumuseţare, etc.).

După realizarea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, săliştenii au putut să se afirme fără bariere, în viaţa economică, socială şi spirituală a ţării reîntregite. Meşteşugurile şi comerţul au luat o mare dezvoltare. În acelaşi timp pentru înfiinţarea Şcolii civile (gimnaziului) şi în continuare a Şcolii superioare de comerţ şi a altor forme de învăţămînt liceal, Săliştea a stat la îndemîna părinţilor din localitate şi din întreaga zonă a Mărginimii, în condiţii avantajoase pentru a-şi da fiii lor la învăţătură. Ele au constituit puntea de lansare a tineretului spre carte, locul de descoperire a talentelor şi înclinaţiilor dar şi al ambiţiilor şi speranţelor ce se năşteau.

Săliştea a dat prin fiii ei nu numai ţărani, meseriaşi, negustori şi industriaşi destoinici, ci şi mulţi intelectuali, ce şi-au adus şi îşi aduc un aport valoros, în multiplele sectoare de activitate ale ţării. Cunoaşterea contribuţiei lor, constituie un exemplu pozitiv pentru formarea şi pregătirea tinerelor generaţii. Un exemplu bun al vieţii şi al succeselor ei se regăseşte în cartea: „Săliştea străveche vatră românească", ce reprezintă un studiu monografic, ieşită recent de sub teascurile tiparului sibian. Ea este scrisă de un colectiv de profesori universitari, profesori, economişti, ingineri şi alţi cunoscători sălişteni şi nesălişteni, care s-au străduit să lase posterităţii o lucrare de bun augur. Cartea în cele 420 de pagini şi clişee fotografice redă frămîntările săliştenilor în decursul istoriei şi rezultatele obţinute în lupta lor cu vicisitudinile vieţii. Cu concursul binevoitor al Casei de presă şi editură TRANSPRES Sibiu, se găseşte spre vînzare prin librăriile din Săliştе, Sibiu, Bucureşti, cît şi în alte centre din ţară.

Cinste celor ce ţi-au completat paginile prin strădania studierii documentelor, laudă celor ce vor căuta să le cunoască.

Prof. ec. Dumitru Dădîrlat

EPITROPI VREDNICI

În art. 4 din Regulamentul entru adiministrarea averilor bi-ericeşti se arată: „Bunurile pa-ohiale se administrează de Con-iliul parohial prin epitropi, sub ndrumarea şi controlul preotu-ui".

În cadrul Consiliului parohial pitropia ocupă deci un loc spe-ial, deosebit de important, lu-ru specificat şi în art. 6 din a-elaşi Regulament.

Este momentul să subliniem şi a trebui să facem acest lucru nai mult în viitor, că în paro-hiile noastre au fost şi sînt epi-ropi cu totul deosebiţi, oameni u multă tragere de inimă, fii ai Bisericii noastre cu multă cre-linţă în Dumnezeu şi multă dă-uire, cu multă pricepere şi spi-it organizatoric etc., *epitropi rednici*, aşadar, demni de stima, dragostea şi preţuirea noastră a tuturor.

La timpul său, am semnalat de pildă pe epitropul Ioan Bica, din parohia Ludişor, prot. Făgăraş, parohie sub 100 de familii, dar prin a cărui grijă s-au făcut reparaţii capitale la cele două biserici, pictarea uneia, împrejmuiri, mobilier nou etc., realizînd în ultimii ani investiţii de peste 700 000 lei, bani dobînditi aproape în totalitate numai prin buna chivernisire a veniturilor bisericeşti locale.

Un asemenea epitrop am avut şi la parohia Braşov-Noua, în persoana d-lui *Constantin Călinescu*. Spunem am avut, pentru că Duminică, 3 martie 1991, dl. C. Călinescu, împlinind vîrsta de 88 de ani, s-a retras din funcţia de epitrop la parohia menţionată, după 37 de ani de activitate deosebit de rodnică, alături de venerabilul nostru preot I. Popiţa, activitate soldată şi cu ridicarea unei biserici şi începutul ridicării unei alte biserici noi, mai încăpătoare pentru credincioşii din Braşov-Noua.

Pentru această vrednicie, epitropul C. Călinescu a fost sărbătorit în Duminica mai sus arătată, după Sf. Liturghie, cînd, între altele, P. C. pr. I. Popiţa, retras la pensie, cît şi actualul preot S. Cibian, i-au adresat cuvinte de apreciere şi mulţumire.

La aceste gînduri calde, ale credincioşilor şi preoţilor din Noua, ne asociem şi noi, Centrul arhiepiscopesc din Sibiu, cu simţăminte de stimă şi de dragoste, cu dorini de sănătate şi alt mult bine de la Părintele luminilor, pentru cei doi epitropi menţionaţi, cît şi pentru toţi vrednicii noştri epitropi, mai ales acum cînd este atîta nevoie de munca lor devotată.

Gh. P.

ASOCIAŢIA CULTURALĂ „CARTE PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI" din Baia Mare face un

A P E L

către toţi oamenii de litere să contribuie cu donaţii la completarea fondului de carte de specialitate pentru bibliotecile a două instituţii de învăţămînt superior: Facultatea de Limba Română din UJGOROD şi Facultatea de Limba Română din CERNĂUŢI.

Publicaţiile donate pot fi expediate pe adresa: ASOCIAŢIA CULTURALĂ „CARTE PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI", 4800 — Baia Mare, str. Victoriei nr. 76, judeţul Maramureş, telefon 1 35 83, iar donaţiile în bani se pot depune în contul asociaţiei nr. 45.11.09.127 (deschis la Filiala C.E.C. Baia Mare).

Vă mulţumim tuturor.

Text comunicat de Corneliu Oneţ, secretarul asociaţiei.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
23 mai
1991
Nr. 19—20

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Scrisorile Avvei Ammoná (III)

In Scrisorile VI şi VIII Avva Ammoná le scria ucenicilor săi despre curăţia inimii şi despre purificare, termenul din urmă fiind acela care va constitui mai tîrziu acea parte a tratatelor despre desăvîrşire care vor căpăta, în Teologia ortodoxă, numele de *Ascetică*, adică partea de luptă cu patimile, cu ispitele, partea de pregătire. *Mistica* va fi partea de realizare, de culegere a roadelor, ajungerea la starea de contemplaţie şi extaz, intrarea în lumină.

Am arătat în primele două părţi ale acestui *Cuvînt* că Avva Ammoná n-a scris un tratat, deci nu l-a preocupat vreun plan anume, vreo metodă, şi nici n-a avut înaintea lui un astfel de model. Ca şi scrisorile Sfîntului Antonie cel Mare sau cele despre el (*Apoftegmele, Scrisorile* şi *Viaţa* scrisă de Sfîntul Atanasie), abia aceste scrieri de la începutul vieţii ascetico-mistice vor fi materia din care se vor alcătui tratatele de mai tîrziu, cu schemele lor logice, poate chiar prea logice, prea organizate, cu etape şi metode care, adesea, riscă să fie luate drept metode mecanice ale realizării sfinţeniei, de unde şi tentaţia unora de a face legături între ele şi yoga, de pildă. Despre aceasta am vorbit pe scurt şi în „*Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*". Dar, e de la sine înţeles că riscul înţelegerii greşite, de către unii, a elementelor care alcătuiesc tratatele, nu trebuie să împiedice folosirea *bună* a tratatelor!

Promisesem mai înainte că, după ce am văzut cum gîndea Avva Ammoná despre ispite şi despre înfrîngerea lor, şi cum îşi învăţa ucenicii să înainteze spre culmile desăvîrşirii, vom căuta în scrisorile lui şi *rezultatele* pe care le promitea ucenicilor, în cazul în care i-ar fi urmat sfaturile. Am văzut că el numea darul ce se putea obţine de la Dumnezeu prin anumite osteneli şi nevoinţe duhovniceşti, *Dinamis* (în greceşte), *Forţă, Putere: „Cîştigaţi această* PUTERE *dumnezeiască"*, scria el (Scrisoarea II, 2). Sau: „*Mă voi ruga lui Dumnezeu ca, în marea Sa bunătate, să vă dea această putere*" (Scrisoarea III, 4).

Termenul *putere* nu va fi reţinut ca atare în teoretizările de mai tîrziu, în tratate şi manuale. După ce vom vedea însă cum îl explică Avva Ammoná, vom observa uşor că el e prezent peste tot sub alte denumiri, pe care i le dă chiar el. În special apare ca *umplere de puterea Sfîntului Duh*, căci această putere nu este altceva, decît *puterea* Sfîntului Duh, aceea despre care vorbeşte Sfînta Scriptură şi de unde, fără îndoială, s-a inspirat Avva Ammoná.

Sfînta Scriptură e plină de cuvîntul *putere* ca însuşire a lui Dumnezeu. „*La Dumnezeu este înţelepciune şi putere*" (Isaia XL,10); „*A Ta este împărăţia şi puterea*" (Matei VI, 13). Această *Putere* este transmisibilă: „*Iisus i-a chemat pe cei doisprezece ucenici ai Săi şi le-a dat putere*" (Luca IX, 1). Altă dată le-a promis-o, înainte de Înălţare: „*Rămîneţi în cetatea Ierusalimului pînă vă veţi îmbrăca cu putere de sus*" (Luca XXIV, 47). Evanghelistul Luca în Cartea Faptelor Apostolilor precizează şi cînd anume va fi această „*îmbrăcare cu patere de sus*": „*Veţi primi putere cînd se va pogorî Duhul Sfînt peste voi*" (F.A. I, 8). Despre aceeaşi *putere* a Duhului lui Dumnezeu vorbeşte şi Sfîntul Pavel (Rom. XV, 13, 19).

Avva Ammoná se dovedeşte un bun cunoscător al Sfintei Scripturi şi, fiind la începutul experienţelor de realizare creştină pe căile mai deosebite ale retragerii din lume, era firesc ca el să opereze în descrierea acestor experienţe mai ales cu conceptele biblice. Nu numai pentru că nu avea altele, dar acestea erau cele mai sigure. De altfel şi mai tîrziu, cînd se va alcătui o terminologie specifică acestor experienţe, sursa lor va fi tot de inspiraţie biblică.

Puterea de care trebuie să se învrednicească nevoitorii, după cum am văzut mai sus, *se dă*, dar ea *se şi cere*. Ea trebuie adică cerută de la Dumnezeu. Intră în componentele desăvîrşirii creştine. E unul din semnele acestei deveniri, a acestei înduhovniciri, a înaintării spre asemănarea cu Dumnezeu. Aşa cum Dumnezeu „*are putere*" (Iov. XII, 13), „*cei ce se încred în Dumnezeu îşi înnoiesc şi ei puterile*" (Isaia XL, 31). Se umplu de Duhul Sfînt. Căci *puterea* aceasta e tocmai puterea Duhului Sfînt (F.A. I, 8), De aceea Avva Ammoná îşi îndemna ucenicii s-o caute cu tot dinadinsul. Şi ce mijloace le recomanda?

Iată-l pe cel mai important dintre ele: „*Ziua şi noaptea rugaţi-vă ca puterea lui Dumnezeu să crească în voi*" (Scrisoarea VI, 1). Ziua şi noaptea. Adică neîncetat. Iată aşadar *rugăciunea neîncetată* ca mijloc de obţinere a *puterii*, a Duhului Sfînt. Isihasmul ca doctrină, cu chiar numele acesta de isihasm, se precizează în istoria spiritualităţii ortodoxe mai tîrziu, în secolul al XIV-lea, dar ar fi inexact să credem că el începe abia în secolul al XIV-lea. El e centrat pe rugăciunea neîncetată, devenită metodă şi teoretizată într-un curent de spiritualitate specific răsăritean, dar aceasta nu înseamnă că rugăciunea neîncetată s-a descoperit abia în secolul al XIV-lea. Cînd am

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Cosmos şi Cer, zbor şi Înălţare...

(la Înălţarea Domnului - 1991)

Au trecut doar 22 de ani de la primul zbor, prima coborîre a oamenilor pe Lună, şi cîţi îşi mai aduc aminte de numele primului pămîntean ce a descins atunci pe astrul nopţii?...

Au trecut aproape două mii de ani de la momentul Înălţării Mîntuitorului nostru Iisus Hristos la ceruri şi mereu mai mulţi cu Vestea cea bună (Evanghelia) a Învierii Domnului nostru, Cel ce 40 de zile mai apoi „s-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui...".

Minunarea în faţa acestui din urmă eveniment este şi astăzi la fel de proaspătă... Oamenii au mai cunoscut de atunci — şi mai înainte — multe feluri de zboruri, de la prăbuşirea legendară a lui Icar, trecînd prin mituri, basme şi utopii pînă la zborurile tehnice moderne... şi în toate vremurile au vrut să ştie ce-i dincolo de seninul zilei sau de întunericul spuzit de stele al nopţii...

Zborurile cosmice, ochiul trupesc, ştiinţa şi mintea pămînteasca, neputinţele cunoaşterii omeneşti ne-au înfăţişat cerul („spaţiul cosmic") ca un hău incomensurabil, lipsit de aer, fără viaţă, îngheţat, străbătut de radiaţii ucigătoare, întrerupt — la distanţe pe care chiar lumina, în repeziciunea ei, le străbate uneori în miliarde de ani — de focurile termonucleare ale uriaşilor sori stelari, întunecat şi negru, populat de fenomene grandioase, dar mai tare înfricoşătoare; viaţa, în forme cît de cît familiare, „omenoase", îşi mai găseşte loc într-o astfel de viziune, nu numai în fantezii ipotetice (cît de ştiinţifice?) — surogate de speranţă, care mai degrabă perpetuează vechi himere idolatoare ce n-au săturat niciodată nevoile sufleteşti de absolut, de realitate, de iubire şi de Dumnezeire ale omului.

Dar pentru ochiul sufletului, al copilăriei, cerul nu poate fi decît albastru limpede, cu soarele strălucitor, cu nori albi, frumoşi şi luminoşi, de unde vine ploaia cea bună de vară şi zăpada iernii cu fulgii pufoşi, iar noaptea licăresc steluţele ca nişte lumînările, unde oameni cei mai buni, mai blînzi, mai cinstiţi şi mai smeriţi ne-au spus că este Tatăl nostru cel ceresc, Părintele tuturor, înconjurat de oştiri nenumărate de îngeri ce-I înalţă cîntări de slavă şi multe alte lucruri minunate, ca raiul, pomul vieţii... Sub acest cer şi „cosmosul" rămîne o „podoabă" a Creaţiei...

Campionii raţiunii (a unei anumite raţiuni) au încercat să ne convingă cu felurite argumente, logice, cu dovezi palpabile, ştiinţifice... de o realitate tot mai intelectuală, tot mai uscată, mai reductibilă la pulbere şi chiar la nimic...

Ceilalţi, sfinţii, în faţa tainelor de necuprins ale existenţei, au pus în balanţă încrederea în cele primite de la alţii asemenea lor, într-un lanţ neîntrerupt al încrederii, al credinţei, pînă la cel dintîi rostitor al Descoperirii, care nu putea fi decît Dumnezeu. In fiecare din ei credinţa s-a făcut izvor nesecat de înnoită credinţă, de nădejde nebună şi, mai ales, de iubire, semnul ascuns al adevăratului fiu, frate şi ucenic, singura legătură de cunoştinţă cu celălalt, şi prin celălalt cu unicul, originalul Celălalt, Insuşi Dumnezeu, Cel prin care, de fapt, ne putem cunoaşte şi iubi, în cele din urmă, şi pe noi înşine, şi pe ceilalţi; iubire încercată de atîtea ori pînă la sîngele lepădării de sine...

Pe care cer să-l alegi?...

Decît siguranţa logică („ştiinţifică") a neantului şi a morţii, mai bună (mai „*bună*"!) nebunia credinţei şi a nădejdii în cerul copilăriei, al rugăciunilor bunicii şi al lui „nenea popa", în „logica" adîncă a iubirii, despre care înţelepciunea sufletului ne spune că *nu* (!!!) poate minţi sau face rău...

Doar la acest Cer al iubirii se putea Înălţa Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, celălalt putînd fi ce mult o umbră întunecată a acestuia, şi de acolo va veni iarăşi cu siguranţă (căci dragostea nu poate minţi „şi ea este, deja, *prezenţă* a împlinirii promisiunii venirii), să ne învie şi pe noi pe toţi la viaţa veşnică, după făgăduinţa dumnezeiască — dacă pînă atunci ne vom strădui să fim buni şi credincioşi...

Şi oricum, Părinţii Bisericii ne-au mai învăţat că Înălţarea este, îndeosebi, şi mult mai mult decît simplă înălţare... pentru că norul Tainei dumnezeieşti ce a învăluit muntele suit de Moise (Ieş. 19), l-a ascuns privirilor pe Cel ce s-a Înălţat (Fapt. 1, 9)... şi doar după Înălţarea Fiului dumnezeiesc cu trupul la cer a urmat Pogorîrea Duhului Sfînt, întemeierea în chip văzut a Bisericii, a noastră...

Preot asist. *Vasile Grăjdian*

LUCRAREA DUHULUI SFÎNT

În lunga cuvîntare de despărţire, rostită la Cina cea de Taină, Mîntuitorul promite ucenicilor Săi că nu-i va lăsa orfani, ci le va trimite un alt Mîngîietor, „Duhul Adevărului care de la Tatăl purcede" (In. 15, 26). Acesta îi va învăţa toate, le va aduce aminte de toate cîte El le-a spus şi îi va conduce la tot adevărul (In. 14, 26; 16, 13). Într-adevăr, la cincizeci de zile de la învierea Sa, Mîntuitorul trimite peste Apostoli „făgăduinţa Tatălui", adică pe Duhul Sfînt, care coboară în chip de limbi ca de foc, îmbrăcîndu-i cu putere de sus, „pentru a-I fi martori în Ierusalim... şi pînă la marginea pămîntului" (F.A. 1, 8). Primul efect al pogorîrii Duhului Sfînt a fost vorbirea în limbi, adică în graiul neamurilor prezente la Ierusalim, care înţelegeau pe apostoli, fiecare, în limba în care s-a născut (F.A. 2, 8). Inspirată de Duhul Sfînt, predica apostolilor a făcut ca mulţimile care îi ascultau să fie pătrunse la inimă, să se pocăiască, adică să-şi recunoască păcatele şi să le regrete, şi să ceară fiecare botezul în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor şi primirea darului Duhului Sfînt (F.A. 2, 38). Astfel a luat fiinţă Biserica, prima comunitate de credincioşi uniţi în Duhul Sfînt. Sf. Luca, autorul Faptelor Apostolilor, subliniază faptul că „inima şi sufletul mulţimii celor ce

(Continuare în pag. a 3-a)

† *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar

COMUNICAT

Îngrijoraţi de unele situaţii conflictuale interconfesionale apărute în ultima vreme în Transilvania între ortodocşi şi catolicii orientali de rit bizantin (uniţi cu Roma), ierarhii ortodocşi din Transilvania s-au întîlnit la Cluj în ziua de 22 mai 1991 spre a analiza situaţia. Ei şi-au afirmat dorinţa fierbinte ca astfel de conflicte confesionale să fie evitate. Ierarhii ortodocşi au constatat că ele s-au produs datorită faptului că Biserica catolică de rit bizantin (unită cu Roma) nu a respectat nicăieri, unde s-au declanşat tulburări, principiile cuprinse atît în documentele internaţionale ecumenice şi în dialogul bilateral ortodoxo-romano-catolic, cît şi în înţelegerile locale şi în prevederile legale (Legea 126/1990).

Toate reglementările sus-menţionate au stabilit ca principii de atribuire a locaşurilor de cult voinţa credincioşilor, constatată, acolo unde este cazul, prin consultări organizate de comisii mixte locale ortodoxo-catolice de rit oriental. Voinţa majorităţii credincioşilor este, aşadar, aceea care determină dreptul de intrare în proprietate, aşa cum s-a întîmplat peste tot în secolul XVI, atunci cînd o parte din catolici au trecut la protestantism, ca şi atunci cînd în secolul XVIII o parte din ortodocşii din Transilvania au fost trecuţi la uniatism cu biserici cu tot.

Ori, în toate cazurile în prezent, propunerile ortodoxe de a constitui comisii mixte şi de a organiza consultarea credincioşilor n-au fost luate în seamă. Peste tot s-a procedat la ocuparea de biserici în mod abuziv şi, prin urmare, ilegal. Mici grupuri catolice de rit oriental, adesea strînse din mai multe localităţi, au spart lacăte şi, ocupînd bisericile, au lăsat pe afară majorităţi ortodoxe care slujesc în aer liber, deocamdată evitînd să se angajeze în violenţe reciproce.

Ierarhii ortodocşi transilvăneni, întruniţi la Cluj, fac un apel stăruitor către fraţii catolici de rit bizantin la reinstaurarea păcii şi a încrederii reciproce. Acestea nu vor fi însă posibile, decît prin respectarea principiilor enunţate mai sus şi prin garantarea respectării lor de către autorităţile de stat.

Nu apărăm şi nici nu cerem privilegii pentru noi, ci doar afirmarea stării de drept şi de fapt din viaţa parohiilor din Transilvania. În toate cazurile noi vom respecta voinţa credincioşilor.

Avem speranţa că cele de mai sus vor fi înţelese în litera şi spiritul lor şi că pe această cale, oricît efort ar cere, am putea toţi contribui la o rezolvare frăţească, adevărată şi durabilă a ceea ce acum se profilează a fi o interminabilă sursă de conflicte. Aşa să ne ajute Dumnezeu!

MEMBRII SINODULUI MITROPOLITAN

Atingerea demnităţii unui popor să nu însemne oare chiar nimic?

Ne-a fost dat să luăm cunoştinţă, de la televizor, despre o recentă manifestare anti-românească ce a avut loc la Eger, în ţara vecină — Ungaria.

Tristeţea care ne-a copleşit a fost cu atît mai mare cu cît între cei care s-au manifestat acolo zgomotos au fost şi compatrioţi de-ai noştri, şi încă dintre cei cu responsabilităţi sociale foarte importante.

Prezenţa la Eger a episcopului „Episcopiei Reformate de pe lîngă Piatra Craiului" şi mai ales intervenţiile sale puţin inspirate au stîrnit deziluzii şi sentimente reprobatorii.

Este mai presus de orice îndoială că astfel de manifestări nu pot fi de bun augur pentru o normală şi paşnică desfăşurare a relaţiilor interetnice şi interconfesionale din nici o ţară.

Am fost surprinşi să aflăm, tot de la televizor, din partea unui reprezentant al unui grup parlamentar, cum că la Eger n-a fost pînă la urmă cine ştie ce, ba chiar n-a fost nimic.

Oare atingerea demnităţii unui popor, cum s-a întîmplat în cazul întrunirii de la Eger, să nu însemne chiar nimic?!

Gheorghe T. Avram

AVRAM IANCU

„sufletul marii sforţări a neamului românesc" de la 1848—1849

— Aniversarea Revoluţiei din Transilvania —

Avram Iancu rămîne pentru noi cel mai de seamă dintre conducătorii Revoluţiei de la 1848—1849 din Transilvania, personalitatea care, prin exmeplul său de luptă pînă la sacrificiu pentru revendicările naţiunii sale, a însufleţit mulţimile de români. Tînărul de 24 de ani, intrat pe scena revoluţiei ca tribun al moţilor, ajuns în prim plan alături de cei pentru care ideile trebuiau garantate de voinţa poporului înarmat, devine, după cea de a treia Adunare de la Blaj, care decretează organizarea militară şi înarmarea poporului pentru apărarea vieţii şi drepturilor ameninţate, garantul naţiunii aflate în pericol, simbol al aspiraţiilor unei societăţi în afirmare.

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. *Mihai Racovitan*

Bune amintiri sincopînd în...lagăr

In memoriam
Preot prof. dr. Ilarion Felea

Pe Ilarion Felea îl vedeam, duminicile, în catedrala din Arad, profesor la Seminarul Teologic de acolo. Eram elev, clasele superioare ale Liceului „Moise Nicoară". La slujbe, rar predica Felea. În schimb, admiram adevăratele peroraţii de pe amvon rostite de Florea Codreanu. Anii treceau, în goană. După studii universitare la Bucureşti, m-am întors la origine. Oraşul de pe Mureş. Concomitent cu serviciul meu public, în administraţie, făceam literatură, dar şi gazetărie. Intelectualitatea municipiului, Iustin Marşeu, fost prefect; Cornel Iancu, avocat din cercul lui Vasile Goldiş; dr. Radu Cornel; Octavian Lupaş, avocat; Ilarion Felea, au iniţiat fondarea unui cotidian, să se urmeze drumul glorios al ziarelor *Tribuna* şi apoi, *Românul*. Din împreunarea acestor nume, cotidianul a fost botezat *Tribuna Română*. Aici, aş spune, mi-am început cariera gazetărească. Încă din primele numere semnam articole de fond, alternativ cu tinerii redactori, Ilarion Felea. Vehemente subiecte de profund sentiment românesc. Să nu uităm că, acolo la graniţe aveau loc destule pretenţii şovine. Ne vroiam urmaşi demni ai „oţeliţilor de la *Tribuna:* Ion Russu-Şirianu, Octavian Goga, Sever Bocu... Curajului nostru ieşit din comun, atunci în 1945, la instaurarea comunismului, aveam să-i plătim tributul cu privarea libertăţii.

Într-o zi de martie, ne-am văzut mulţi, nu numai ziarişti, la Chestura Arad. O sală mare să încapă numeroşii „rău-făcători". M-a împins înăuntru un „poliţman" înarmat. Nu pot spune că nu m-am speriat. Voci cu stagiu de cîteva zile, mă consolau: „Aici sînt aduşi toţi bunii români". Oarecum intimidat, am salutat pe vicarul Cornel Mageru, fratele episcopului Andrei, pe Ilarion Felea, încă alţii destui. Eram strașnic păziţi. În preajma Paştilor i s-a permis episcopului Andrei Mageru, să ne spovedească. După rînduiala cerută de asemenea ocazii, de sub patrafir deslușeam abia şoptit de înaltul prelat: „Fiule Petre, ţi se face mare nedreptate. Fii tare. Rabdă totul. Roagă-te lui Dumnezeu. Aş vrea

(Continuare în pag. a 3-a)

Petre Pascu

Scrisorile Avvei Ammoná (III)

(Urmare din pag. 1-a)

scris despre Sfîntul Gherman din Dacia Pontică (v. „Magazin istoric" nr. 10, 1990 și „Noi Tracii" XIX, 184, 1990, p. 8) am văzut că împreună cu Sfîntul Casian Romanul, în același secol al IV-lea, descoperiseră rugăciunea neîncetată la Părinții răsăritului pe care îi vizitau, și chiar descoperiseră o formulă a ei. E drept că nu e aceeași cu formula isihastă (*„Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul"*), dar e totuși o formulă (*„Dumnezeule spre ajutorul meu ia aminte! Doamne să-mi ajuți mie grăbește-te"* text din Ps. 69). Ea poate fi considerată ca o primă formă de „metodă". Nu e aceeași cu formula *„Numelui"* (lui Iisus) și nu are încă aceeași semnificație pe care o va căpăta în isihasm, dar ca mijloc de căutare a desăvîrșirii prin rugăciunea neîncetată, nu poate fi ignorată de istoricul spiritualității ortodoxe. Iată că a identificat-o și Avva Ammoná, preluîndu-o desigur tot din marea sa sursă, Sfînta Scriptură: *„Rugați-vă neîncetat"* (I Tes. V, 17). Nu e fără importanță să notăm încă odată că *întreaga spiritualitate ortodoxă, ca tradiție a luptei pentru desăvîrșire își are sursa, sprijinul și modelul în Sfînta Scriptură.*

Dar să ne întoarcem la Scrisorile Avvei Ammoná. *Puterea* de care ne-a vorbit e înțeleasă de dînsul ca *Putere divină* (Scrisoarea II, 2; III, 2; XII, 3—6; VI, 1), dar și în chip anume ca *Putere a Sfîntului Duh* (XII, 6; XIII, 1—6), *ca Har* (II, 2—3), ca Duh al adevărului (XIII, 2), al mîngîierii (IV, 2; V, 2; XIII, 1). Dom Bernard Outtier și Dom Lucien Regnault, de la mînăstirea Solesmes (folosim volumul: *Lettres des Pères du désert*, Abbaye de Bellefontaine, 1985, p. 5) spun că ideea de *Putere* la Avva Ammoná, e atît de prezentă și de importantă, că e ca *„o idee fixă"*. *„Este piatra prețioasă* — scrie chiar Avva Ammoná — *despre care vorbește Evanghelia, cumpărată de cel care pentru ea și-a vîndut toate bunurile"* (Scrisoarea XIII, 3).

Această *Putere* îi deschide nevoitorului calea spre toate ușile celor mai înalte daruri dumnezeiești de care se poate bucura un om.

Am văzut că *Puterea* se poate dobîndi prin cerere, *prin rugăciune neîncetată*, și am enumerat mai înainte (v. numerele anterioare, din Telegraful Român) și celelalte mijloace, pe care aici doar le vom reaminti: statornicia, renunțarea la voința proprie, ascultarea de duhovnic, fuga de slava deșartă, îndepărtarea de cei care ne pot fi exemple rele, fuga de onoruri omenești, curățirea de patimi, lacrimile de pocăință, așteptarea îngrijorată a Judecății (v. în *Lettres*..., p. 5—6).

Și dacă toate acestea au fost îndeplinite, și dacă nevoitorul a dobîndit *Puterea* Duhului Sfînt, care va fi starea duhovnicească în care va intra? Care vor fi darurile de care se va bucura? Vom enumera cîteva, pe cele mai importante:

1. Duhul Sfînt umple sufletul celui ce s-a curățit de păcate și îi dă darul *discernămîntului* negreșelnic, adică al deosebirii binelui de rău: *„Vă pomenesc ziua și noaptea ca Dumnezeu să vă apere de tot răul și să vă dea grija de a obține discernămîntul, vederea de sus, ca să vă învățați să deosebiți binele de rău"* (Scrisoarea IV, 1). Cînd nevoitorul capătă acest dar al Duhului Sfînt *„noaptea i se preface în zi"* (Scrisoarea XIII, 3).

2. Duhul Sfînt îi dă celui purificat *„darul cunoașterii tainelor celor mari ale cerurilor"*, acelea despre care nici măcar nu se poate vorbi: *„Harul divin, cînd vă veți înfierbînta sufletul ziua și noaptea în favoarea rugăciunii, vă va face să creșteți duhovnicește și Dumnezeu vă va descopri voua tainele cele mari"* (Scrisoarea III, 4). Și în altă Scrisoare îi asigură că *„Dumnezeu va fi totdeauna cu ei, pentru a-i învrednici de descoperiri ale marilor taine, despre care eu* — zice el — *nici nu vă pot vorbi în cuvinte"*.

„Cînd veți primi acest Duh, el vă va descoperi toate tainele cerești... Veți fi ca și cum ați fi fost mutați în Împărăție, deși veți mai fi încă în trupuri" (Scrisoarea VIII, 2).

3. Duhul Sfînt îi dă celui învrednicit a primi *Puterea Sa, o vedere de sus, o a doua vedere — anavlepsis* — o înainte vedere și o luciditate spirituală care îl ajută să pătrundă pînă în adîncurile cunoașterii de Dumnezeu. Aceasta se numește și *harisma dioratică*, harisma vederii înainte, a cunoașterii oamenilor și a tainelor. Aceasta nu se dă tuturor, ci numai unora și foarte rar (Scrisoarea IV, 2).

Avva Ammoná consideră acest dar ca foarte important. *„Cînd nevoitorul a trecut de toate ispitele, el devine înainte văzător și sufletul lui primește o nouă frumusețe"*. Și le descoperă ucenicilor că *„chiar există un om pe pămînt care a ajuns la această măsură"* (Scrisoarea IX, 6). Putem bănui că e vorba de o experiență personală a sa. El mai numește starea aceasta în mod paradoxal, și lumină, și întuneric, paradox pe care îl vor descoperi mai apoi și marii isihaști de mai tîrziu. El precizează însă că această nouă lumină îl face pe cel ce se bucură de ea, să i se pară că lumina pe care o avusese pînă atunci, fusese întuneric. Sau mai exact: că lumina din primul cer prin care a trecut era întuneric, față de noua lumină în care intră ridicîndu-se tot mai sus (Scrisoarea IX, 6).

4. Lumina aceasta îi umple sufletul nevoitorului *„de un parfum suav"* (Scrisoarea XIII, 2) și de o *bucurie negrăită*. *„Puterea îngerilor va fi cu voi și veți petrece tot restul vieții în bucuria inimii... Bucuria Domnului va fi cu voi și de atunci încolo veți face totul fără oboseală"* (Scrisoarea VII, 2).

Iată ce mari și minunate daruri rezervă Sfîntul Duh celui ce se învrednicește de *Puterea Sa!*

Aici se cade însă să facem o mică pauză și să notăm un *avertisment* pe care Avva Ammoná îl dă ucenicilor săi. Un avertisment spre a-i pune la adăpost de surprize și, eventual, chiar de deznădejde. Se întîmplă, scrie el, ca sufletul, după ce ajunge la stările de fericire și bucurie descrise mai înainte, să-și piardă rîvna, să simtă că își pierde rîvna dintîi. E semn — zice el — că Satan a intervenit cu încercările lui (Scrisoarea IX, 1). Dar Avva își consolează ucenicii pe loc, arătîndu-le că lucrurile nu sînt decît firești. Dumnezeu lasă aceste ispite ca să-i întărească pe cei drepți (Scrisoarea IX, 2—3).

Ideea se va regăsi în scrierile și îndrumările multor Părinți duhovnicești. Ispita aceasta va fi însă socotită ca făcînd parte din obișnuitele încercări ale diavolului de a împiedica desăvîrșirea. Ceea ce e specific Avvei Ammoná e că el consideră că, faptul de a suferi drepții această ispită e chiar un fel de lege, și că însuși Dumnezeu o pune la cale, o îngăduie, ca pe o ultimă încercare și ca pe o ultimă întărire în rezistența față de Cel rău: *„Cînd a primit Duhul, nevoitorul e dat în primire diavolului pentru a fi ispitit. Dar cine îl dă, dacă nu Duhul lui Dumnezeu? Căci diavolului îi este cu neputință să ispitească un drept, dacă nu i-l dă Dumnezeu spre ispitire"* (Scrisoarea XIII, 5).

Avertismentul era binevenit și era menit să-i liniștească pe ucenici. Să nu se sperie. Să stăruiască în virtuțile de la început, în rugăciune, lepădarea de sine și de voia lor, să postească, să se roage cu lacrimi (Scrisoarea IX, 5, cf. Dom. Bernard Outtier..., *loc. cit.*, p. 8).

Și acum iată încă o noutate pe care o descoperă Avva Ammoná. Celui ce va trece proba, Domnul îi va da o *Putere* și o *bucurie* nouă. El o numește chiar *„o a doua rîvnă, mai mare decît cea dintîi"*. Aceasta vine și după un fel de *„pact cu Dumnezeu"* pe care sufletul îl face cu mare hotărîre de a nu mai da înapoi niciodată (Scrisoarea X, 5). După această trecere de vama ispitei celei din urmă, sufletul ajunge la *nepătimire*, urcă în *cerul cerurilor* și ajunge pînă la *locul Creatorului*, la care fără această din urmă ispită n-ar fi putut ajunge (Scrisoarea IX, 7). *„Acum sufletul nu mai are nevoie să se mai roage pentru sine"!* (Scrisoarea VIII, 2).

Și iată cum, fără să vrea, Avva Ammoná schițează aproape o metodă, scrie aproape un tratat despre nevoințe și trepte ascetice și mistice pe drumul către desăvîrșire. Acestea nu le-a învățat din cărți. A trecut el însuși prin ele, precum ne-o sugerează (Scrisoarea IX, 6). Dacă e totuși să recunoaștem în Scrisorile sale elementele unei metode și ale unui tratat, va trebui să spunem că ele nu sînt prezentate sistematic, dar că pot fi desprinse ca atare din risipirea în care sînt prezentate în Scrisori. Ele vor fi *materie* de meditație și analiză pentru cei care, după dînsul, vor încerca închegarea unor tratate și desprinderea unor metode din experiențele înaintașilor.

Cercetătorii au găsit în alte texte ale Avvei Ammoná elementele unei evoluții duhovnicești oarecum logice, în sensul celor spuse de noi mai sus. Iată un astfel de text: *„Mai întîi e singurătatea; singurătatea naște asceza și lacrimile; lacrimile nasc frica; frica naște umilința și darul prevederii; prevederea naște dragostea, caritatea; dragostea face sufletul nepătimitor; atunci omul înțelege că nu e departe de Dumnezeu, după toate aceste lucruri"* (P.O. XI, p. 48; Hausherr, *L'hésychasme*, Orientalia Christiana Analecta, Roma, 1966 p. 177; v. și Th. Spidlik, *La spiritualité de L'Orient chrétien*, Roma, 1978, p. 207). Există în această succesiune de faze multe din cele rețînute de istoricii spiritualității ortodoxe, dar nu de toți în aceeași ordine. Ordinea Avvei Ammoná indică o dată în plus că el nu se afla decît în posesia propriei experiențe, și că nu și-o sistematizase încă definitiv. Și n-o sistematizase nici pe cea a puținilor săi înaintași de talie deosebită.

În alte texte el mai are și alte trepte, și alte concepte, care n-au fost prinse în schema de mai sus. De pildă are și *odihna*, ca urmare a virtuților (cf. Spidlik, *op. cit.*, p. 281). Despre aceasta va trebui să vorbim cîndva anume, căci ea, *odihna*, e prezentă în experiența multor nevoitori din pustie. E vorba desigur de odihna minții, a sufletului, de ajungerea la negrijă, la eliberarea de tumultul întrebărilor și al luptelor duhovnicești, nu de simpla odihnă a trupului.

Avva Ammoná a fost un mare înaintaș. Scrisorile lui ni-l prezintă ca pe unul care a sesizat, sintetic desigur, și partea ascetică premergătoare, și partea mistică de realizare duhovnicească. Și a ajuns pînă la ceea ce, mai tîrziu, teoreticienii — care vor fi în același timp și trăitori — vor numi *Theoria*, adică vederea lui Dumnezeu, și *Theosis*, adică îndumnezeirea omului prin refacerea drumului de la chip la asemănare, drum pierdut prin căderea dintîi. Jertfa Mîntuitorului, izbăvitoare de păcatul dintîi, a redat sufletului omenesc putința ridicării din nou și a refacerii drumului, dîndu-i în ajutor și *Puterea*, adică Harul Sfîntului Duh.

Avva Ammoná nu era însă un exaltat și un neprevăzător, ceea ce îl atestă încă odată ca pe un nevoitor cu o experiență duhovnicească autentică. El scrie ucenicilor săi, să știe că *„drepții ajunși la desăvîrșire"* sînt rari. Să nu se aștepte să ajungă acolo cu ușurință. Să se nevoiască, dar să știe că acolo ajung doar *cîțiva din fiecare generație de pămînteni* (Scrisoarea VI, 2; XIII, 3; IV, 2). Ceea ce nu înseamnă că trebuie să se descurajeze. El se roagă pentru dînșii, ca să fie dintre cei *cîțiva*.

Exegeții *Scrisorilor (cit. supra)* cred că Avva Ammoná a mers cu sfaturile chiar mai departe decît Sfîntul Antonie. Cum însă el, ca și Sfîntul Antonie, nu avea un ghid teoretic după care să se orienteze, și-a povestit mai ales experiențele sale înalte, și a crezut că pot fi repetate de oricine ar merge pe calea nevoințelor sale. Ultimele avertismente ni-l arată însă și grijuliu în a nu-i antrena pe ucenici spre culmile rezervate celor puțini și, desigur, și pentru a-i apăra de ispita mîndriei de a-și pune prea mare încredere în exercițiile lor.

Dar nici nu le-a pus în cale obstacole. Le-a spus însă că de dînșii depindea cît puteau să urce, în dobîndirea *Puterii* Duhului Sfînt.

18 mai 1991
Sibiu

Școala Ardeleană și Ortodoxia

Destinul cultural al modelului cultural al Școlii Ardelene, un model profund umanist, prin dimensiuni istorice, filologice, filosofice, literare și teologice, n-a fost dintre cele mai fericite, datorită unei receptări parțiale și treptate a valorilor ei. Într-un cuvînt modelul cultural, al Școlii Ardelene n-a fost receptat deplin. Generația pașoptistă a „prins" spiritul filologic și s-a născut „școala latinistă", cu performanțele și exagerările ei. Scrisorile istorice au fost difuzate doar în parte, dacă avem în vedere că *Istoria, lucrurile și întîmplările românilor* a lui Samuil Micu e încă inedită. *Țiganiada*, de asemenea, a fost pusă în circulație tîrziu, iar preocupările filosofice ale corifeilor au beneficiat de punere în valoare abia în a doua jumătate a secolului nostru. Aspectul cel mai vitregit însă, în ceea ce privește valorificarea, este cel legat de preocupările teologice ale lui Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior. Acestea n-au fost preocupări marginale. În ceea ce-l privește pe cel dintîi sîntem în fața unui efort cărturăresc de excepție, cît vreme opera lui în proporție de 2/3 este teologică, evident nu originală, ci de tălmăcire.

Explicațiile pentru această situație sînt de mai multe feluri. În primul rînd, e vorba de situația din epocă, cînd ceea ce au scris cei trei cărturari a fost cenzurat, atît de autoritățile cezaro-crăiești, cît și de administrația blăjeană. Apoi prezența în diferite arhive a manuscriselor n-a făcut posibilă cunoașterea lor de către specialiști. În sfîrșit, lipsa de aplicație a cărturarilor noștri pentru lucruri grele și lucrări de durată, mai poate fi un paleativ, cu siguranță insuficient pentru a „justifica" drama necunoașterii depline a spiritului autentic al Școlii Ardelene.

Prima înfățișare a dramei spiritului Școlii Ardelene este aceea a conflictelor dintre episcopul Ioan Bob și corifei soldată cu victoria administrativă a lui Bob și cu triumful cultural al lui Micu, Șincai și Maior. Istoriografia noastră, în liniile ei generale, a dat dreptate peste timp corifeilor, de aceea e surprinzător să citim despre „uneltirile" lui Șincai, Maior și Clain împotriva lui Bob[1]. Dar, fie, e posibilă și o astfel de ipoteză, din moment ce a fost afirmată.

Prin preocupările lor teologice și de istorie bisericească, corifeii Școlii Ardelene au susținut și argumentat dimensiunile străvechi ortodoxe ale românilor. Ei nu făceau acest lucru, decît pentru a continua strădaniile episcopului Inochentie Micu, cel care a dus „o luptă hotărîtă împotriva oricărei alterări a conținutului ortodox al bisericii sale, împotriva „latinizării", adică a catolicizării. Nu numai pentru că poporul vădește repulsie față de catolicism, dar și pentru că aduce cu sine — înstrăinarea de propriul popor, deznaționalizarea".[2]

Pericolul era într-adevăr mare, cîtă vreme actul de la 1701 a fost unul politic, iar privilegiile promise românilor au rămas numai în acte și documente, iar lupta lui Inochentie pentru aceste drepturi a sfîrșit prin sechestrarea lui la Roma. Așadar Micu, Șincai și Maior au fost și ei „cei mai hotărîți adversari ai tendințelor de sfărîmare a unității religioase a românilor în credința ortodoxă strămoșească, pentru care motiv au trebuit să părăsească Blajul, unde se afla conducerea fostei biserici unite, care i-a pus la grele și neîndurate persecuții".[3] Nu e lipsit de interes să știm în acest sens că Micu și Maior, împreună cu Aron Budai și Ioan Popovici au inițiat la 1789 „un proiect de reconciliere a celor două biserici românești: greco-catolică și ortodoxă".[4]

În ceea ce privește truda cărturărească a corifeilor lucrurile stau și mai limpede. Opera lor este străbătută de duhul ortodoxiei. Redăm mai jos titlurile manuscriselor lui Samuil Micu după catalogul existent la Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca. Transcriem în ordinea catalogului: *A celui dintru Sfinți părintelui nostru Doroteiu* (1769) Ms. rom. 516, 79 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Ioan Gură de Aur* (1789) Ms. rom. 432 221 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Ioan Gură de Aur... cuvinte*... Ms. rom. 433 317 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Ioan Gură de Aur*, Ms. rom., 434, 334 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Ioan Gură de Aur* (1800) 18 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Kiril*, Ms. rom., 43 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Kiril*, (1788) Ms. rom. 383 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Vasilie cel Mare* (1780), Ms. rom. 410, 168 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Vasilie cel Mare... cuvinte*... (1788) Ms. rom. 502, 302 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Vasilie cel Mare*, II, (1780), Ms. rom. 15, 213 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Vasilie cel Mare învățături*..., (1804), Ms. rom., 533, 167 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Vasilie cel Mare... către cei ce pustnicește viețuiesc*, (1800), Ms. rom. 535, 160 f.; *A celui întru Sfinți părintelui nostru Vasilie cel Ma-re... hotărîri scurte cu întrebări și răspunsuri*, Ms. rom. 536, 176 f.; *Cuvintele Sf. părinte Grigorie Nazienzemul*... (1790) Ms. rom. 539, 346 f.; *Hotărîri lungi... după Vasilie cel Mare*, Ms. rom., 512, 59 f.; *Învățăturile Sfinților părinți* Ms. rom. 426, 231 f.; *Învățăturile Sfîntului Vasilie cel Mare* (1805), Ms. rom. 534, 297 f.; *Istoria împărecherii întră biserica răsăritului și a apusului pe vremea lui Mihail Cerularie*, Ms. rom. 448, 264 f.; Manuscrisele românești nr. 501, 83 f. și nr. 537, 65 f. sînt numite *Texte patristice*, iar Ms. nr. 478, 138 f. se numește *Traduceri din Sf. Părinți*.

Alături de autorii citați aici: Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Doroteiu, Kiril al Ierusalimului, Grigorie de Nazianz, în manuscrisele, ce în catalogul consultat de noi poartă specificația „texte din", se află scriitori bisericești răsăriteni precum: Grigore Bogoslavul, Efrem Sirul, Teodor Studitul, Athanasie Sinaitul.[5] De asemenea în textul traducerii *Istoriei bisericești* a lui Fleury, Samuil Micu mai menționează traduceri ale sale din Epifanie din Cipru, Ava Pahomie, Teofil al Alexandriei, Ioan Scărarul. Opțiunile acestea însumate într-un uriaș travaliu de traducător vorbesc de la sine despre ortodoxismul gîndirii teologice a lui Samuil Micu. Chiar alegerea istoriei lui Fleury se fundamentează în același chip, întrucît cărturarul occidental preciza că marea schismă între Biserica Răsăriteană și cea din Apus a avut cauze politice, între altele amestecul regilor „frînci": „Aceasta este — traduce Samuil Micul din Fleury — începutul, rădăcina și pricina schismei între biserica răsăritului și a apusului; celelalte ale împerecherii toate pe temeiul acesta sînt zidite și din rădăcina aceasta să nasc mlădițe răsărite".[6]

Ar mai fi de amintit, pentru a dezvălui și mai limpede înscrierea gîndirii lui Samuil Micu în tradiția ortodoxă, că el a tradus *Biblia de la Blaj* după modelul *Bibliei* de la București, iar marele său tratat de *Teologie morală* a fost scris și gîndit în aceeași statornică tradiție ortodoxă. Peste toate acestea stă și harul literar de excepție a celui care a fost numit „un uriaș al scrisului românesc". Reproducem un fragment tradus din Vasile cel Mare: „Sămănătura este stearpă și neroditoare, pentru că pămîntul este foarte uscat și la vedere trist, tăiat și crăpat și rupt la cele mai dinlăuntru ale sale primind strălucirea razelor soarelui. Izvoarele cu apă multă și pururea curgătoare au secat. Perit-au apa rîurilor celor mari. Pruncii cei mai mici cu picioarele umblă prin ele și muierile cele povarnice le trec".[7]

Opțiunea lui Samuil Micu pentru tradiția ortodoxă a Bisericii românești nu s-a manifestat numai prin uriașa lui trudă cărturărească, ci și prin atitudine clară față de deformatorii acestei tradiții: „O, că de n-ar fi acum (1801) într-ai noștri, cari în canoane, și în obiceiurile bisericești și într-altele latinizăluiesc".[8] În *Historia daco-romanorum sive valachorum*... apare și motivația acestei atitudini: „fiindcă socotesc că (odată) cu ritul se schimbă sîngele și naționalitatea (neamul) („sanguinem et nationem patent mutari"), și după aceea își urăsc strămoșii, rudele și neamul (românesc)".[9]

Cronica Românilor a lui Gheorghe Șincai veritabil model de scriere modernă a istoriei, întemeiată pe rigoare cronologică și pe critica izvoarelor conține referințe ce apără ortodoxia românească, Șincai a subliniat intențiile politice ale Romei cu privire la Biserica din Țările Românilor: „Dară eu mă mir și mă ciudesc, ce au avut Climent VIII, Papa de Roma, de a se amesteca în lucrurile Moldovei, cînd n-a avut gînd să ajute pe bieții moldoveni, fără numai să-i supuie șie".[10]

Judecata lui Șincai era rostită pentru apărarea ortodoxiei românești și adeziunea lui față de religia strămoșească nu se manifestă nu numai aici, ci și în aceea că unirea cu Roma era privită de el ca un „act politic, menit a asigura victoria catolicilor imperiali asupra calvinilor dizidenți, ca un act forțat din care românii, mai ales marea masă de țărani credincioși, n-au avut nimic de cîștigat".[11]

Preocupările teologice și bisericești ale lui Gheorghe Șincai nu ating dimensiunile celor existente în scrisul lui Samuil Micu. Totuși, din nevoi didactice el redactează în 1783 un *Catehism* „spre folosul și procopseala școalelor Normalești a Neamului Românesc". Gîndul cărturarului a fost acela de a cultiva tinerilor învățăcei „deprindere întru învățătura cea pravoslavnică" (ortodoxă).[12] În cuprinsul cărții el dă și o definire a Ortodoxiei, dacă nu prima în cultura românească modernă, cu siguranță cea mai rinzălui", în *Simbolul Credinței* din *Catehismul* său, tema purcederii („filioque") Duhului Sfînt și din Fiul nu e cuprinsă: „Crez... și întru Duhul Sfînt, Domnul de viață făcătoriu, carele din tatăl iase, cela ce împreună cu tatăl și cu Fiiul, iaste închinat și mărit, carele au grăit prin prooroci".[14]

Aceste manifestări ale duhului ortodoxiei în scrierile Școlii Ardelene nu lipsesc nici din opera guroasă din secolul al XVIII-lea românesc: „Credința a unui pravoslavnic e o lumină peste fire un dar dumnezeiesc, o virtute de la Dumnezeu vărsată în inima omului, prin care el, tare și fără îndoială, toate le ține, cîte au descoperit Dumnezeu, și biserica cea pravoslavnică pune înainte a le crede, fie acelea scrise, fie nescrise".[13]

Punctele pe care Roma le-a impus, în plan teologic, Bisericii unite au fost: acceptarea primatului papal, susținerea purcederii Duhului Sfînt și din Fiul („filioque"), existența purgatoriului, împărtășirea cu azimă. Gheorghe Șincai deși cunoștea aceste lucruri, la care a făcut referință și Samuil Micu prin verbul „a latinilui Petru Maior. Ba chiar la difuzarea pentru prima dată a *Procanonului* scris de acesta și rămas în manuscris, s-au rostit cuvinte, de înaltă retorică, ce puneau în relief faptul că cei trei corifei au combătut uniația: „Aceste consecințe triste, religioase-sociale și politice dintre românii ortodocși și uniați din Transilvania le-au prevăzut de timpuriu ochii de vultur ai acei trinități române G. Șincai, P. Maior și S. Clain, de aceea au și combătut cu tot sufletul lor Uniația".[15]

În ceea ce-l privește pe Petru Maior, s-a precizat ortodoxismul fără „echivoc al omileticii" sale.[16] Astfel în *Didahii*, învățatul cărturar, deși se inspiră din iezuitul Paolo Segnoni, el respinge termenii catolici, pe care tacit îi înlocuiește cu alții specifici gîndirii ortodocșilor: Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Ioan Damaschinul, Ioan Scărarul. Așadar aceeași opțiune ca și a lui Samuil Micu, din *Teologia Morală*.

Dacă Gheorghe Șincai s-a opus acceptării temei „filioque" în *Simbolul Credinței* și prin aceasta se opunea unuia din punctele impuse de Roma uniților din Transilvania, Petru Maior se va opune chiar primatului papal, polemic, dar și cu erudiție și forță interpretativă. Papa „să fie în biserică adevărat stăpîn și poruncitoriu, precum preoților așa și mirenilor, el singur, iar nu soborul, să se creadă a dogmelor nesmintic tîlcuitoriu și poruncitoriu...?"[17] se întreba polemic și nedumerit cel de-al treilea dintre cărturarii Școlii Ardelene. Întrebarea n-a lăsat-o însă fără răspuns. Pe papă îl numește monarh în cetate și în biserică și comentează în spirit autentic creștin fragmentul evanghelic ce „susține" primatul papal: „tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica mea": „Dar pentru aceia — își exprimă Maior punctul de vedere ortodox — să aibă mai mare Petru putere decît ceilalți apostoli nici cum nu lăsăm..."[18]

Petru Maior se dovedea astfel înscris cu gîndirea în spiritul ortodox al Școlii Ardelene. Deși, ca și ceilalți a învățat în școlile Romei și-a iubit mai mult neamul decît avantajele ce și așa Roma și Viena nu le-au dat, cum le-au promis românilor cînd s-a pornit actul uniației. În numele iubirii de neam Petru Maior se va opune tendințelor cărturărești care încă de atunci susținea apartenența cîndva a Bisericii românilor de Biserica Catolică a Romei: „Nici nu se creadă nicăieri urmă, de unde măcar cît de mică gîcitură să se poată stoarce, că doară Biserica românilor a fost de legea latinească".[19] Citatul acesta e din *Istoria Bisericii românilor* (1813) și această carte a fost

(Continuare în pag. a 3-a)

Traian Vedinaș

Cunună de cîntări bizantine

Apariția celor trei mape discografice: *Romanian Byzantine Liturgy*, *Romanian Byzantine Hymns* și *Romanian Christmas Carols* reprezintă, după opinia noastră, un valoros punct de referință al genului atît pentru ineditul lor publicistic cît mai ales pentru conținutul și semnificația intrinsecă.

Încrustațiile de început ale acestei trilogii bizantine *(Romanian Byzantine Liturgy)* își revarsă, pentru prima dată, în acest mod, o primă secvență din tezaurul inconfundabil al muzicii plastice de origine bizantină la a cărei românire au contribuit, pînă la sacrificiu de sine, nume de primă rezonanță înscrise în Panteonul muzicii românești precum Filothei sin Agăi Jipei, Ieromonahul Macarie, Anton Pann dar și multe alte nume pe care, în ultimii ani, le citează tot mai concret tratatele și enciclopediile românești *(Muzicieni din România,* vol. 1, A—C, București, Editura Muzicală, 1989).

Acest tezaur pe care îl putem numi, atît pentru valoarea lui compozițională și interpretativă cît mai ales pentru conținutul sacru și *Cîntarea Cîntărilor* ce își deschide paginile cu *Liturghia românească pe glasuri bizantine* aranjată de profesorul și compozitorul Nicolae Lungu după melodii psaltice ale Bisericii Ortodoxe Române. De fapt, cititorul acestor rînduri trebuie să știe că, Liturghia respectivă, imprimată pe placă de ebonită, se desfășoară după tradiția rînduielilor tipiconale ale Bisericii Ortodoxe Române așa încît dialogul Co-

(Continuare în pag. a 4-a)

Constantin Catrina

Lucrarea Duhului Sfînt

(Urmare din pag. 1-a)

au crezut erau una" (4, 32). Aceasta este de fapt taina Bisericii: „*ca toţi să fie una*" (In. 17, 21), după asemănarea lui Dumnezeu, Cel *Unul* în Fiinţă dar *întreit* în Persoane. Una sînt şi credincioşii în Biserică, mărturisind aceeaşi credinţă, gîndind şi simţind la fel pentru că se iubesc reciproc şi străduindu-se să împlinească voia lui Dumnezeu care este sfinţirea noastră (I Tes. 4, 3). Această mare taină a unirii tuturor pînă la a gîndi şi simţi la fel, păstrîndu-şi totuşi fiecare identitatea proprie de persoane unice, se realizează în Biserică prin lucrarea Duhului Sfînt. Dacă „în Hristos, noi cei mulţi un trup sîntem şi fiecare mădulare, unii altora" (Rom. 12, 5), „căci toţi ne împărtăşim dintr-o pîine" (I Cor. 10, 17), în Duhul Sfînt sîntem consacraţi fiecare în identitatea noastră personală, adică în ceea ce reprezintă unicitatea fiecăruia. Căci fiecare persoană umană este unică şi inconfundabilă în unirea ei cea mai desăvîrşită cu celelalte persoane. Dacă prin întruparea Sa, Fiul lui Dumnezeu, a recapitulat pe toţi oamenii în umanitatea Sa, refăcînd astfel unitatea primordială a neamului omenesc, Duhul Sfînt marchează prin pecetea Sa, pe fiecare, în unicitatea lui. La Rusalii, cîte o limbă ca de foc s-a aşezat pe fiecare apostol, consacrîndu-l ca persoană unică. Iar acest fapt se repetă cu fiecare, după Taina Botezului, cînd primim „pecetea darului Duhului Sfînt", adică pe Duhul Sfînt însuşi ca dar, cum l-au primit apostolii la Cincizecime. Astfel lucrarea lui Hristos şi lucrarea Duhului Sfînt, care nu pot fi separate, realizează în om şi în umanitate, prin Biserică, Taina lui Dumnezeu, în care unitatea absolută de Fiinţă coexistă cu diversitatea tot atît de absolută a Persoanelor. Potenţial, în Hristos şi în Duhul Sfînt, omenirea este una şi întreagă în fiecare persoană umană. În realitate însă, taina aceasta nu se realizează decît în şi prin Biserică, „trup al lui Hristos şi templu al Duhului Sfînt".

Prin pogorîrea Duhului Sfînt a luat fiinţă Biserica şi tot prin lucrarea Lui aceasta s-a lăţit şi extins pînă la marginile lumii. Pe cei din afara Bisericii, Duhul Sfînt îi conduce în chip tainic spre botez iar pe cei ce sînt deja în Biserică îi înnoieşte mereu prin unirea cu Hristos şi prin El cu Tatăl, pentru a realiza în ei asemănarea cu Dumnezeu. Duhul Sfînt este Arhitectul vieţii noastre spirituale. El ne inspiră gîndurile cele bune, ne întăreşte în ispite, ne mîngîie în întristare, ne ridică din căzere, ne aduce pacea şi bucuria inimii, ne învaţă limba iubirii, ne dă curajul mărturisirii şi libertatea fiilor lui Dumnezeu. În Duhul Sfînt descoperim tainele lui Dumnezeu (I Cor. 2, 10), în El mărturisim că „Domn este Iisus" (12, 3), în El ne rugăm (Rom. 8, 26) şi-L numim pe Dumnezeu „Avva! Părinte!" (8, 15). Fără lucrarea Duhului Sfînt în noi am fi morţi sufleteşte. Iată de ce Sfîntul Serafim de Sarov (+1843) spune că „scopul vieţii creştine este dobîndirea Duhului Sfînt". Sînt oameni duhovniceşti şi oameni trupeşti. „Omul trupesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sînt nebunie şi nu poate să le înţeleagă..." (I Cor. 2, 14). De aceea faptele unui astfel de om nu pot fi decît: adulter, desfrînare... vrajbe, certuri, dezbinări, eresuri, uciderі, beţii, chefuri... Gal. 5, 19—21). Pe cînd omul duhovnicesc, fiind plin de Duhul Sfînt, judecă totul duhovniceşte, avînd libertatea Duhului şi roadele Lui: dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blîndeţea, înfrînarea, curăţia (5, 22—23). Dar pentru a primi Duhul Sfînt trebuie să ne împotrivim păcatului, pînă la sînge (Evr. 12, 4). „Dă-ţi sîngele ca să primeşti Duhul", zic marii trăitori ai Ortodoxiei. Aceiaşi sfinţi spun că Duhul Sfînt părăseşte imediat inima care primeşte un gînd necurat sau de mîndrie, pe omul insensibil la durerile semenilor, pe cel ce se opune în faptă sau în cuvînt vrăjmaşilor săi, chiar dacă este nedreptăţit. Fiind Duhul Adevărului, Duhul Sfînt nu va sălăşlui niciodată în omul eretic, în omul mincinos, în cel nesincer şi duplicitar în cuvînt şi faptă. Erezia şi minciuna neîndreptate sînt fără îndoială păcate împotriva Duhului Sfînt. Există însă şi pericolul ca chiar şi adevărul să devină idol (fanatism) atunci cînd el nu este însoţit de dragoste.

Duhul Sfînt este Persoana cea mai tainică a Sf. Treimi. El nu şi-a descoperit „faţa Sa", ci apare în Sf. Scriptură sub chipul vîntului, al porumbelului, al focului... Faţa Sa adevărată se revelează în fiecare persoană umană îndumnezeită prin lucrarea Sa, zice un teolog ortodox.

Prof. Nicolae Neaga

Prof. A. DEMIAN

— fost deputat eparhial —

La 100 de ani de la naştere

Generaţia mea, clasa anului 1919/20, îşi spune prin mine cuvînt de apreciere pentru profesorul Aron Demian, director al Liceului „A. Vlaicu" din Orăştie.

Prima chemare la Liceul „Aurel Vlaicu", primul an de şcolaritate se făcu sub ochii noştri în dată după 1 Decembrie 1918. Primii elevi ai lui Aron Demian noi am fost. Sînt destule temeiuri pentru a uni glasul nostru, cu al lungului şir de admiratori, care aduc azi cuvinte de cinstire lui Aron Demian, omul care şi-a dăruit gîndurile şi puterile unei generaţii, care s-a ridicat plină de frumuseţe în jurul nostru.

Parcă-l vedeam aievea, pe Aron Demian, cum, grăbit şi neastîmpărat şi modest pînă la sfiiciune, se strecura prin mulţime şi era sfredelul tuturor problemelor. Nimeni nu punea atît de simplu, direct şi hotărît cauza liceului ca el. Muncea mult şi nu alerga în zadar. Călca apăsat, ca să se audă departe. Cînd îl priveam ne intimidam, cînd îl ascultam, în graiul înmirezmat de poezia lui Eminescu îl admiram. Temut şi iubit, captivant în vorbire prin ceea ce spunea şi cum spunea. Proiecta în prelegerile sale o perspectivă de noutate, la care se adăuga dragostea faţă de elevii săi.

Educator neîntrecut, pedagog iscusit, a deveni un director de cu o mare popularitate, iar Liceul „A. Vlaicu" ajunsese, sub cîrmuirea sa, „primus interpares", obţinînd, nu de puţine ori, cea mai mare medie la bacalaureat, pe ţară.

Cînd cu prilejul întrunirii de 40 de ani de la înfiinţarea liceului, foştii săi elevi i-au conturat portretul prin cuvintele: „fondatorul şcolii, profesorul Demian, ni se înfăţişează ca un stîlp scăpărător; A fost însufleţit de gînduri profunde, semeţe, pline de vigoare".

Şi-a încoronat activitatea vieţii în aprecierile unanime.

În ziua de 27 aprilie 1991, în sala festivă a Liceului „Aurel Vlaicu", din Orăştie, s-a organizat sărbătorirea Centenarului naşterii sale. S-a slujit Parastas, s-au ţinut cuvîntări, s-au depănat amintiri şi s-a prezentat o expoziţie documentară.

Prof. Nicolae Neaga

Şcoala Ardeleană

(Urmare din pag. a 2-a)

un îndreptar pe această temă pentru multă vreme atît pentru ortodocşi cît şi pentru uniţi, în Transilvania şi a fost cu adevărat folositoare întrucît cultiva o unitate românească originară.

Petru Maior ştia că pînă la 1054, în lume, în cea europeană, bineînţeles, a existat o singură biserică, iar după acest moment românii au fost de „legea grecească": „Biserica românilor nu numai a celor dincolo de Dunăre, ci şi acestora dincoace de Dunăre, pînă la vremile cele demult au fost supusă patriarhului de Ţarigrad".[20]

Trebuie înţeles aici un lucru, atît *Istoria, lucrurile şi întîmplările românilor* a lui Micu, cît şi *Cronica Românilor* a lui Şincai au dat o viziune unitară, precum în *Hronicul* lui Cantemir, din care cel dintîi s-a inspirat, asupra istoriei românilor. La Petru Maior această unitate e exprimată în două etape (cărţi). O dată în *Istoria pentru începutul românilor în Dacia*, cu deschidere asupra unităţii daco-romane a românilor şi altă dată în *Istoria Bisericii românilor* în care unitatea este exprimată tocmai prin unitatea bisericească a românilor, unitate pentru a cărei împlinire a luptat şi Inochentie Micu. Petru Maior era convins că Inochentie Micu a avut o singură grijă: „ca legea şi toate tocmelele Bisericii Răsăritului pretutindeni cum să se ţină".[21]

Scrierile corifeilor Şcolii Ardelene au pledat şi au fost o împlinire armonioasă a spiritului românesc, pe care l-au înţeles şi l-au cultivat, în cea mai veche tradiţie a lui, cea ortodoxă, pe care iată au înnoit-o cu erudiţie şi vocaţie cărturărească, cu o sinteză de excepţie între luminismul dominant al veacului al XVIII-lea şi lumina din veac a spiritului ortodox românesc. De aceea a şi spus Samuil Micu în prefaţa *Bibliei* (1785) tradusă de el: „mare lumină şi învăţătură dau cetitorului". Şi lumina a ajuns pînă la noi.

NOTE:

1. Octavian Popa, *Un nedreptăţit. Episcopul Ioan Bob*, în „Cultura creştină", 1935, nr. 6—7, p. 341.
2. D. Prodan, *op. cit.*, p. 139.
3. Dumitru Stăniloae, *Uniatismul în Transilvania*, 1973, p. 105.
4. Serafim Duicu, *Pe urmele lui Samuil Micu*, 1986, p. 144.
5. *Ibidem*, p. 229.
6. Veniamin Micle, *Cunoştinţa pre scurt a istoriei bisericeşti acum întîi aşezată şi scrisă pr limba românească de Samoi Clain ieromonahul, în anul — 1789*, în „Studii Teologice", 1978, nr 9—10, p. 651.
7. *Şcoala Ardeleană*, Ediţie îngrijită, note, introducere de Miha Gherman, 1977, p. 181.
8. Apud, Nicolae Mladin (mitropolit), *Biserica Ortodoxă Română, una şi aceeaşi în toat timpurile*, Sibiu, 1968, p. 98.
9. *Şcoala Ardeleană*, Ediţie critică, note, bibliografie şi glosa de Florea Fugariu. Introducere d Dumitru Ghişe şi Pompiliu Teodor, 1983, p. 10.
10. Apud. Serafim Duicu, *P urmele lui Gheorghe Şincai*, 1983 p. 214.
11. *Ibidem*, p. 221.
12. *Şcoala Ardeleană*, I, 1970 p. 76.
13. *Ibidem*, p. 76.
14. *Ibidem*, p. 79.
15. C. Erbiceanu, *Introducere* în Petru Maior, *Procanonul*, 1894 p. III.
16. Maria Protase, *Omiletica lu Petru Maior*, în „Mitropolia Ardealului" XVIII, 1973, nr. 1—2 p. 30.
17. Petru Maior, *Scrieri*, II 1976, p. 4.
18. *Ibidem*, p. 114.
19. *Ibidem*, p. 8.
20. *Ibidem*, p. 113.
21. *Ibidem*, p. 136.

FILIALA ASOCIAŢIEI PRO-VITA ÎN SIBIU

În vederea constituirii unei filiale a Asociaţiei Pro-Vita în Sibiu, s-au ţinut două consfătuiri: — una cu tema „Dreptul omului de-a se naşte" în aula Institutului Teologic Universitar „A. Şaguna", — a doua cu tema „Avortul şi morala creştină" în cadrul cercului de medicină socială al Asociaţiei Astra, despărţămîntul Sibiu, în sala USSM. Ambele conferinţe au fost susţinute cu multă competenţă şi responsabilitate de pr. prof. dr. Ilie Moldovan, în luna martie a.c.

Temele celor două conferinţe s-au dovedit deosebit de însemnate în actualele cerinţe ale societăţii româneşti, după Revoluţia din decembrie 1989. Se cunoaşte liberalizarea prin decret a posibilităţii întreruperii sorcinei. Drept urmare, în anul 1990 statisticile au comunicat că s-au făcut un milion de avorturi.

Consecinţele grave ale acestui flagel, care a luat o extindere deosebită, a atras atenţia şi îngrijorarea medicilor, familiilor, reprezentanţilor Bisericilor şi a unei părţi a opiniei publice româneşti.

Medicii de specialitate sînt îngrijoraţi de periclitarea sănătăţii mamelor, a femeilor, ajungîndu-se la 3—4 avorturi pe an, ale unei femei. Biserica noastră priveşte atît imperativul poruncii Bibliei: „Să nu ucizi!", cît şi urmările moral creştine ale avortului, care este o ucidere, o crimă şi la scară naţională un genocid. Pentru aceasta nu vom scăpa de sancţiunea conştiinţei morale şi unde aceasta lipseşte, de sancţiunea dreptăţii divine, care priveşte atît binecuvîntarea lui Dumnezeu pentru propăşirea materială şi spirituală a vieţii noastre, cît şi destinul nostru veşnic.

Sub raport moral-creştin, în societatea noastră românească, toate pretinsele motivaţii ale acestui păcat grav şi strigător la cer se pot lămuri prin lipsa răspunderii morale faţă de poruncile divine, care ocrotesc viaţa, misterul vieţii, al cărui izvor şi creator este Dumnezeu. În al doilea rînd, ne lipseşte încrederea în ocrotirea proniei dumnezeieşti, care ajută şi binecuvîntează familia creştină şi pe pruncii care se nasc din ea. „Lăsaţi copiii să vină la Mine şi nu-i opriţi..." (Marcu 10, 14) — zice Mîntuitorul Iisus Hristos. Cuvintele de mai sus sînt semnificative şi pentru atenţia ce se cuvine să o avem faţă de avortul provocat.

La toate aceste relativizări ale exigenţelor vieţii morale creştine în societatea românească, a contribuit, pe lîngă alţi factori ai civilizaţiei noastre actuale, şi ateismul oficial de stat, profesat timp de 45 de ani.

Ce avem de făcut? Este întrebarea la care încearcă să răspundă cu unele soluţii practice Asociaţia Pro-Vita.

Se va proceda la o sensibilizare a întregii opinii publice, îndeosebi a cuplurilor familiale prin informări şi publicitate, privind urmările grave asupra sănătăţii organismului mamei. Se mai pretinde o implicare cu o exigenţă şi responsabilitate sporită a reprezentanţilor Bisericilor, care să privească urmările nefaste ale avortului provocat, sub raportul moralei creştine, calificat crimă, pruncucidere. Prin ţinerea de conferinţe, predici, publicaţii bisericeşti şi laice, se vor sublinia răspunderea tuturor şi urmările grave ale acestui păcat strigător la cer.

Sub raport creştin ortodox, avem temeiuri scripturistice, canonice, juridice şi moral religioase. Este de ajuns să ne gîndim că Biserica noastră are cîteva sărbători în care se prăznuieşte zămislirea Sf. Ioan Botezătorul, a Fecioarei Maria şi îndeosebi Buna Vestire, evenimentul dumnezeiesc al întrupării Fiului lui Dumnezeu în persoana divin-umană a Mîntuitorului Iisus Hristos, adică al zămislirii Fiului lui Dumnezeu în pîntecele Prea Curatei Născătoare de Dumnezeu, sub umbrirea puterii Celui Prea Înalt şi a coborîrii Duhului Sfînt (Luca 2, 26—37).

Toate acestea ne conving că fiinţa umană este deplină trup şi suflet în momentul conceperii, trupul luat prin legile biologice din organismul mamei şi sufletul printr-un act creator divin.

Copilul fiind un dar al lui Dumnezeu, al familiei şi al neamului, părinţii nu au sub nici un raport dreptul asupra întreruperii vieţii lui mai înainte de naştere, sînt obligaţi de a-l ocroti, colaborînd cu Dumnezeu — Izvorul şi Creatorul vieţii (Facerea cap. 2, v. 7, 1; In. 1, 1—4), pentru naşterea şi creşterea lui.

Între luările de cuvînt la cele două conferinţe trebuie menţionat alocuţiunea dr. Tîrşa Eugen, medic primar la Maternitatea Spitalului Judeţean Sibiu, care subliniază că prezentele consfătuiri sînt premiere în Sibiu. Pentru numărul inadmisibil de mare al avorturilor şi pentru urmările grave asupra sănătăţii mamelor, medicina de specialitate consideră avortul provocat „o plagă a societăţii", „endemia secolului". „Colaborarea cu toţi factorii responsabili ai Bisericii — menţionează dl. dr. Tîrşa E. — este fructuoasă şi în concret se vor găsi căile şi mijloacele pentru informarea cetăţenilor şi credincioşilor noştri, în care scop înfiinţarea Asociaţiei Pro-Vita este bine venită, necesară şi deosebit de însemnată".

În concluzia celor două conferinţe, putem încheia cu sublinierea că medicii de specialitate sînt deosebit de îngrijoraţi de consecinţele actuale ale decretului de liberalizarea avortului, întrucît se afectează conştiinţa medicului privind legămintele profesionale ale jurămîntului lui Hipocrat, în virtutea căruia se impune slujirea sănătăţii şi a vieţii şi nu deteriorarea acestora.

Pentru reprezentanţii Bisericii lui Iisus Hristos ai Celui ce a venit ca „lumea viaţă să aibă şi mai mult să aibă" (In. 10, 10), a preoţilor ce au „puterea de a lega şi a deslega păcatele", se cere o exigenţă sporită a răspunderii preoţeşti, spre a nu deveni complici la mari şi grave păcate ale credincioşilor noştri, uneori prea uşor văzute şi dezlegate.

Să reluăm cu toată atenţia doctrina divină a Sf Scripturi şi Sf. Tradiţii creştine, în lumina cărora o simplă mărturisire a păcatului pruncuciderii nu e de ajuns, fără condiţiile adevăratei Taine a Pocăinţei, între care subliniem ruperea cu păcatul şi ispăşirea lui prin credinţă sinceră şi împlinirea faptelor celor bune, ca roade ale împăcării noastre cu dreptatea şi mila lui Dumnezeu (de văzut art Cuv. arhim. Teofil Părăianu „Pocăinţa... cu faţa spre viitor" din Telegraful Român nr. 9—10, 1 martie 1991 pag. 2—3).

Adevărata pocăinţă cuprinde o angajare a celor în cauză, în lupta pentru împiedicarea şi curmarea acestui grav păcat, încercînd să salvăm de la pruncucidere pe cei ce merg pe această cale largă şi bătătorită, fără nici un scrupul de conştiinţă a vinovăţiei şi răspunderii faţă de porunca divină: „Să nu ucizi!". Să oprim pe cît de puţin de la acest păcat strigător la cer, care duce la deteriorarea vieţii, slăbirea sănătăţii şi la osînda veşnică.

Angajîndu-ne pe noi şi pe cei din jurul nostru la această luptă pentru păzirea poruncilor lui Dumnezeu, izvorul şi ocrotitorul vieţii, ne vom împărtăşi de iertare şi împăcare cu dreptatea divină, vom primi binecuvîntarea lui Dumnezeu peste familii, neam şi omenire, pentru prosperitatea vieţii pămînteşti. Astfel ne vom izbăvi şi de osînda veşnică a celor ce fac fărădelegi, şi nesocotesc poruncile vieţii dumnezeieşti.

Urmează ca să comunicăm în presa locală şi prin afişe data şi locul ţinerii unei conferinţe pentru constituirea filialei Pro-Vita, în Sibiu, cînd vor fi invitaţi oaspeţi de la asociaţia Pro-Vita din Bucureşti, între membrii fondatori fiind alături de medici şi preoţi şi profesorul, scriitorul şi poetul Ion Alexandru.

Comitetul de organizare

În atenţia celor tineri

Să luăm aminte!

„Cea mai frumoasă podoabă a unui tînăr este inima curată şi mintea trează." Cuvintele acestea le spunea, adresîndu-se tinerilor, mitropolitul Nicolae Bălan (mort în anul 1955). Le spunem şi noi, mai departe, celor ce doresc să-şi împodobească viaţa cu podoabe, care au valoare şi în timp, ca şi în veşnicie.

„Bătrîneţe fericite pot avea cei ce au tinereţe cinstite". O înţelegem aceasta dintr-o rugăciune, care face parte din slujba cununiei. Pentru cei care se cunună, preotul se roagă Domnului Hristos, zicînd: „Binevoieşte să-şi petreacă viaţa lor fără de prihană (adică în chip ireproşabil, deci fără pată) şi-i învredniceşte pe dînşii să ajungă bătrîneţe fericite, cu inimă curată împlinind poruncile Tale. " Inima curată este izvor al unei vieţi curate. Iar de s-a întîmplat ca inima să se întineze, se va curăţi numai prin silinţe susţinute pentru o viaţă curată. Împlinirea poruncilor lui Dumnezeu ţine inima curată: „Cu inimă curată împlinind poruncile Tale."

„La tinereţe se pune temelia". E o constatare pe care o pot face toţi cei ce ştiu că tinereţea este vîrsta în care omul se pregăteşte pentru viaţa de după aceea. „La tinereţe se pune temelia" un adevăr pe care trebuie să-l ştie toţi tinerii, ca să pună bună temelie pentru toată cealaltă vreme a vieţii lor.

„Copilul este tatăl omului mare". Această afirmaţie a făcut-o fericitul Augustin, pe la începutul secolului al cincilea. Pentru adevărul cuprins în ea, afirmaţia aceasta a străbătut veacurile, ajungînd pînă în zilel noastre. Cînd spunem: „Copilul este tatăl omului mare", ne gîndim că omul mare a fost mai întîi copil şi că numai prin copilărie a putut ajunge să fie mare. Asta înseamnă că nici odată nu putem face abstracţie de ceea ce am fost, că ne purtăm în noi pe noi înşine, aşa cum am fost, aşa cum am devenit. Copilul de altă dată e în noi, e cuprins în noi, în noi, ca oameni mari. Însumăm în noi toată viaţa noastră, aşa cum a fost ea, pînă acum. Cine ştie aceasta, acela se poate dirija, se poate pre-

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhim. Teofil Părăian

AVRAM IANCU

(Urmare din pag. 1-a)

Format în spiritul ideilor înnoitoare ale vremii sale, de libertate şi egalitate între naţiuni şi între oameni, cunoscînd şi trăind profunda experienţă socială parcursă de societatea românească, Iancu evoluează firesc spre ideile democraţiei, ale revoluţiei.

Da, activitatea lui este mai presus de orice discuţie, pentru că „între toţi fruntaşii Ardealului care s-au pus cu primejdie, în fruntea Revoluţiei din 1848", Avram Iancu, „prefectul martir ieşit din rîndurile moţilor săraci", a fost acela care a înţeles atunci, în modul cel mai profund, condiţiile de viaţă şi năzuinţele românilor ardeleni. Iancu este reprezentantul celor obidiţi, indisolubil legat de moţii săi, de năzuinţele lor, „nepotul lui Horea", cel care nu şovăie o clipă să le cucerească şi să le apere drepturile, chiar cu sacrificiul vieţii.

Apărarea munţilor şi organizarea teritoriului ca ţară românească fac din Avram Iancu eroul marilor momente revoluţionare, conducătorul luptei pentru libertate naţională, atît de grav ameninţată de expansionismul şi terorismul unguresc. El este şi eroul evenimentelor militare de atunci, în care s-a distins alături de Axente Sever, Balint, Buteanu, Dobra, V. Moldovan, Vlăduţ, Groza, Andreica, Ciurileanu, Corcheş, Ajudeanu ş.a., dar, mai ales, este conducătorul. În tot timpul luptelor, pe lîngă funcţia de prefect al legiunii „Auraria Gemina", el a îndeplinit-o şi pe aceea de „Prefect General" al legiunilor comandate de Buteanu, Dobra, Balint şi Axente Sever, prezent cu sfatul, cu puşcaşii şi lăncierii lui în toate luptele date de aceştia. Bătăliile victorioase care au făcut de necuprins „Cetatea de piatră" a Apusenilor de către forţele ungare poartă amprenta talentului de organizator şi conducător militar a lui Iancu.

Marele deziderat al Revoluţiei de la 1848—1849 a fost unirea tuturor românilor într-un „regat al Daciei" sau într-o „Românie". Nu poate deci să surprindă faptul că, atunci cînd românii din Ardeal au ridicat armele pentru a cuceri ceea ce li s-a refuzat, fruntaşii lor au îmbrăţişat interesele tuturor românilor. Iancu şi-a dat seama de faptul că lupta şi rezistenţa sa nebiruită în munţi şi organizarea Transilvaniei ca ţară românească sînt în folosul tuturor românilor.

Iar cînd citîm observaţia profund intuitivă a lui Bălcescu, că în urma revoluţiei Transilvania şi Banatul „dezmădulate de Ungaria s-au apropiat mult de unire cu noi", nu putem să nu relevăm voinţa neînfrîntă a celui mai de seamă reprezentant al revoluţiei române transilvane, Avram Iancu, de a izbîndi drepturile naţiunii române.

Bariţiu a înţeles cu claritate sensul luptei românilor şi principiile de care erau animaţi conducătorii lor: „Calomnia ce se aude mai ales împotriva românilor transilvăneni cu respect la evenimentele din 1848 şi 1849 este cînd se zice, că ei ar fi luptat pe atunci în slujba camarilei (habsburgice-M.R.), adică în favoarea absolutismului. Aceia care spun şi scriu această minciună, sau nu cunosc deloc istoria acelor ani, sau ce este şi mai probabil, ei o falsifică înadins, pentru scopurile lor. Nici un român adevărat din anii 1848/1849 nu a avut de scop de a-şi vărsa una singură picătură de sînge pentru despotism, ci numai pentru libertate şi în contra terorismului... Dar românii au fost mai tîrziu înşelaţi, ca şi alte popoare europene în acele timpuri. Reacţiunea care a venit peste noi de la 1850 înainte, a fost generală. Avram Iancu a fost unul din acei bărbaţi eminenţi ai poporului dacoromânesc care fusese încălzit şi pătruns în adîncul sufletului său de sacrul foc al libertăţii".

Spunea ilustrul cărturar patriot că partea cea mai ilustră şi mai glorioasă a vieţii lui Iancu se cuprinde în însuşi raportul său asupra faptelor din 1848—1849, în rapoartele lui Balint şi Axente, făcute acolo în munţi, după cele 14 lupte sîngeroase, în urma cărora Iancu, nebiruit, rămăsese adevăratul stăpîn şi „Crai al Munţilor", ţinînd trează nădejdea tuturor românilor în dreptate, libertate, unitate naţională. „Prelegeţi băieţi şi studiaţi acele raporturi din 1849 — continua Bariţiu — ca să cunoaşteţi pentru ce astăzi vă e posibil a vă numi români, a vorbi şi a scrie româneşte, a vă avea şcolile şi literatura voastră şi a spera în viitor. Iată biografia lui Iancu, iată şi cel mai pompos monument ce i se va putea pune vreodată: acela este raportul lui".

Bune amintiri...

(Urmare din pag. 1-a)

să-i semeni tatălui dumitale, care-i un bun creştin."

O lună ţinuţi la Chestură. De acolo, unii transportaţi la Caracal. Un lagăr cu barăci de scînduri, la liziera unui cimitir. Să ne înveselim... Apropiaţi mie aveam cîţiva, dar nici unul cu inima caldă a lui Felea. Îmi apare clar în memorie: înalt, faţa prelungă, slabă, cu neagră barbă în jurul feţii. Uneori ne cînta moţeşte. Mi-a rămas în auz pînă acum vocea plină, tărăgănată, ca de oftat:

Rabdă rele zilele,
C-o veni şi binele,
C-o veni el binele...

Cîntăreţul punea în melodie tot amarul moţului strivit de tarhatul ciubărului iremediabil gol... al gamelei. Dedicate lui Ilarion Felea... Altele, lui Onisifor Ghibu, care ne vorbea despre prietenul său Tavi Goga.

Arestările erau la începutul isprăvilor comuniste. Mult mai dulci faţă de cele urmate la cîtăva vreme: Canal, Jilava, Bicaz, Oneşti. Toate treptele golgotane eu le-am urcat din 1950—1954.

Dar să revin la Caracal. După şase luni a venit eliberarea precum îmi spunea comandantul: „cu clemenţa domnului ministru Teohari Georgescu". Pe poarta, în fine deschisă, împreună cu Ilarion am intrat în prima biserică. Ne-am prosternat, slavă aducînd Celui Ceresc. Scăpam de înroşit fundul gheenei. În acelaşi tren am călătorit cu Ilarion la Arad. Coborînd, pe peron ne-am îmbrăţişat. Ne-am sărutat. M-am să drum, dată (ca la Coşbuc) Mama. Zorea spre piaţă. Plîngînd de bucurie s-a suit în birjă lîngă mine. „Bine că ţi-a ajutat Dumnezeu să vii acasă. Da, de ce ţi-ai lăsat barbă şi mustaţe? Eşti urît şi bătrîn". Aveam nici treizeci de ani.

Ilarion Felea şi-a continuat viaţa, toată, în Arad. Profesor de teologie. Autor al numeroaselor volume. Gîndire şi exegeză ecleziastică.

De cîte ori întîlnesc în presă — şi nu rareori — numele *Ilarion Felea*, mă cotropesc amintiri.

Adînc fremătătoare amintiri.

ERATĂ

În „Telegraful Român" nr. 5—8 din 1—15 februarie 1991, în art. „Episcopul Martir Nicolae Popovici...", de la pag. 8, coloana a doua, rîndul 18, de jos, în

INFORMAŢII

— În perioada 23—28 aprilie a.c., Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a participat, în calitate de președinte al Conferinței Bisericilor Europene, la lucrările Prezidiului și Comitetului consultativ al Conferinței în localitatea Liebfrauenberg, lîngă Strasbourg, Franța.

— În perioada 3—5 mai a.c. la Sibiu s-a desfășurat Simpozionul cu participare internațională avînd ca tematică a dezbaterilor: „Conviețuirea etniilor, sașii și șvabii pe teritoriul României".

Vineri 3 mai a.c. Î. P. S. Sa Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a luat parte la deschiderea festivă a Simpozionului, rostind cu acest prilej un cuvînt legat de conviețuirea dintre români și sași în Transilvania, legăturile social-culturale și religioase dintre cele două comunități etnice care au conviețuit de secole pe pămîntul României.

— Sîmbătă 4 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Simpozionul internațional: „Lucian Blaga", organizat la Cluj-Napoca.

— Duminică 5 mai, Î. P. S. Antonie, împreună cu alți ierarhi și un sobor de preoți și diaconi a oficiat slujba de binecuvîntare a statuii lui Lucian Blaga din fața Teatrului Național din Cluj, operă a cunoscutului sculptor Romul Ladea.

Î. P. S. Sa a rostit cu acest prilej un emoționant cuvînt de elogiere a marelui om de cultură, de la a cărui trecere în veșnicie se împlinesc 30 de ani.

— Luni 6 mai a.c., Î. P. S. Sa a participat la lucrările Comisiei române de Istorie Ecleziastică Comparată, desfășurate la mănăstirea Cernica. A vorbit despre „O interesantă captivitate a Tetravangheliului de la Humor".

— Marți 7 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Conferinței Naționale a Preoților, care s-au desfășurat la București, iar în continuare la lucrările Sfîntului Sinod.

Ierod. Visarion Bălțat

COMUNICAT al Întrunirii Interconfesionale de constituire a Societății Biblice din România

Ca urmare a hotărîrii luate la Întrunirea Interconfesională de la Sibiu, din 16 octombrie 1990, marți 7 mai 1991 a avut loc la Institutul Teologic Universitar „Andrei Șaguna" din Sibiu, Întrunirea de constituire a *Societății Biblice din România*, ca membră a *Societăților Biblice Unite* (U.B.S.).

Reprezentanții a cinci Biserici creștine din România: Biserica Ortodoxă, Biserica Evanghelică-luterană, Biserica Reformată, Biserica Unitariană și Biserica Adventistă de ziua a șaptea, și-au exprimat adeziunea la înființarea *Societății Biblice din România*, respectivele Biserici devenind membre fondatoare ale acestei Societăți. Societatea Biblică din România rămîne deschisă aderării tuturor celorlalte Biserici și culte creștine din țara noastră.

Menționăm că la această întîlnire au participat și trei delegați din partea Societăților Biblice Unite (U.B.S.), dl. Terje Hartberg, coordonator de program al U.B.S. pentru Europa Centrală și de Răsărit și pentru Uniunea Sovietică; dl. Steven Dawney, coordonator al serviciilor de informații al U.B.S; și dl. Maurice Harvey, consultant pentru informații al U.B.S.

Obiectivul principal al oricărei Societăți Biblice îl constituie slujirea, sub toate formele și prin toate mijloacele compatibile, a cauzei cuvîntului lui Dumnezeu pentru nevoile Bisericilor și ale credincioșilor din epoca noastră. Așadar, și scopul *Societății Biblice din România* este traducerea, tipărirea și difuzarea Sfintei Scripturi, pentru studierea ei în interesul și avantajul tuturor Bisericilor și în limbile credincioșilor acestora. Totodată, *Societatea Biblică din România* își propune realizarea unei traduceri ecumenice a Sfintei Scripturi în limba română, după exemplul traducerilor ecumenice apărute în alte limbi.

Societatea Biblică din România este o instituție aconfesională, aflîndu-se în slujba tuturor Bisericilor, pentru a le facilita acestora traducerea, tipărirea și difuzarea Bibliei în rîndul credincioșilor.

Participanții au hotărît constituirea *Comisiei de redactare a proiectului Statutului de organizare și funcționare a Societății Biblice din România*, formată din cîte un reprezentant al fiecărei Biserici membre, prezente la reuniune.

De asemenea, s-a constituit *Comitetul Provizoriu al Societății Biblice din România*, din trei membri, unul reprezentînd Biserica Ortodoxă, unul Bisericile Protestante și unul Bisericile Neoprotestante.

Participanții au fost de acord ca sediul provizoriu al *Societății Biblice din România* să fie la Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române din București.

Mulțumind lui Dumnezeu pentru acest început plin de speranțe, așteptăm colaborarea tuturor Bisericilor din România la această lucrare de imensă importanță pentru propășirea spirituală a fiilor pămîntului românesc.

Cunună de cîntări bizantine

(Urmare din pag. a 2-a)

ralei Patriarhiei Române (dirijor, pr. Iulian Cârstoiu) este urmare firească a slujbei religioase săvîrșită de pr. Miron Mihuț și diaconul Marcel Manole. În ansamblul lucrării prezentate se impune vocea tenorului Constantin Bulancea care, în momentele solistice din lucrările *Iubite-voi Doamne* și *Cuvine-se cu adevărat*, se distinge printr-o frazare cursivă, printr-un stil melodic inconfundabil și plăcut intonat. Impresionează, în același timp, ritmurile de toacă imortalizate de arhim. dr. Irineu Gheorgbeja cît și dangătul clopotelor de la mănăstirea Neamțu.

Din constelația muzicii românești de tradiție bizantină se remarcă, prin frumusețea liniilor melodice, și cele cîteva imnuri bizantine *(Romanian Byzantine Hymns)* la a căror răspîndire au contribuit muzicienii D.G. Kiriac, *(Bine este cuvîntat Dumnezeul nostru*, glasul III), Gh. Cucu (*Nu pricep curată*, glasul III), N. Lungu *(De tine Doamne*, glasul VI), I. Cîrstoiu *(Pre tine te lăudăm*, glasul III), Paul Constantinescu cu două piese: *Fecioara astăzi*, glasul III și *Cristos se naște*, glasul I.

Colindele, aceste destăinuiri sufletești cu valoare testamentară și cu vechime seculară în spațiul nostru strămoșesc sînt și ele prezente pe cele două fețe ale discului *Romanian Christmas Carols*. Înțelegîndu-le taina și semnificația părintele Valeriu Anania sublinia în textul de prezentare al acestui ultim disc din trilogia bizantină imprimată de Electrecord: *„Colindele nu sînt cîntece festive de familie, ci mesaje extinse asupra continuității, asupra întregului grup creștin; ele au un univers propriu, în care este inclusă o dimensiune proprie poporului român"*.

Cursivitatea liniilor melodice și armonico-contapunctice aparțin, după materialul înregistrat și în acest disc, atît predecesorilor muzicii românești cît și creatorilor din zilele noastre: D. G. Kiriac, Sabin Drăgoi, I. D. Chirescu, Tiberiu Brediceanu, Nicolae Ursu, V. I. Popovici, I. Cîrstoiu, G. Budiș.

Textele de prezentare, în limba română și engleză, dau acestor partituri muzicale discografice o autentică valoare patrimonială de care vor beneficia, deopotrivă, toți iubitorii acestor nestemate creștinești cît mai ales, și corurile și slujitorii ce trudesc sub oblăduirea Bisericii Ortodoxe Române.

Întîlniri ecumenice la Sf. Gheorghe, jud Covasna

Luni, 22 aprilie 1991, a.m., la Inspectoratul școlar județean din Sf. Gheorghe a avut loc o consfătuire organizată de acest Inspectorat în virtutea Comunicatului din 1 februarie a.c. al Ministerului Învățămîntului și Științei și Secretariatului de Stat pentru Culte, la care, pe lîngă reprezentanții acestui Inspectorat: Inspectorul general, Rákossy Zoltan, și adjunctul dînsului, Paul Voinescu, precum și doi inspectori, Laszlo Simion și Kadar Gyula, au participat: P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, P. C. pr. prof. I. Moldovan, P. C. cons. Gh. Papuc, P. C. prot. Gh. Rățulea (Sf. Gheorghe), P. C. pr. V. Goția (Întorsura Buzăului), P.C. prot. rom. cat. Szabo Lajos, dl. prot. reformat Incze Sandor, dl. pastor unitarian Török Aron și d-na pastor evangh. s.p. Bajka Katalin.

Timp de peste două ore și într-un consens general, participanții au făcut o analiză a modului în care se desfășoară învățămîntul religios în școlile din jud. Covasna, plecîndu-se de la premiza că educația religios-morală este un imperativ categoric pentru însănătoșirea tuturor sectoarelor de activitate din țara noastră.

La discuții au luat parte toți participanții, fiecare venind cu o seamă de aprecieri, constatări și sugestii, dintre care încrestăm:

Ora de religie să fie introdusă în orar și în catalog, să i se dea importanța cuvenită și, acolo unde este posibil, să se amenajeze o clasă specială, destinată numai orelor de religie, în care să fie icoane și alt material intuitiv religios. S-a sugerat chiar ridicarea unei clădiri speciale pentru educația religios-morală a tineretului.

Necesitatea, pentru ortodocși, romano-catolici și reformați, unor cadre didactice suplimentare pentru predarea religiei, preoții acestor confesiuni fiind prea puțini față de numărul mare de clase existente în municipiul Sf. Gheorghe îndeosebi.

Cadrele didactice, care predau alte materii, să nu vorbească împotriva nici unei Biserici, subliniindu-se necesitatea unei cărți de orientare generală religioasă pentru acestea.

Biserica, de toate confesiunile, să sprijine mai mult școala și pe plan material, fie direct, fie prin antrenarea părinților în acest scop.

În după-masa aceleiași zile, în monumentala casă de cultură din municipiul Sf. Gheorghe și cu participarea preoților și a multor credincioși ortodocși, romano-catolici, reformați, unitarieni și evanghelici s.p., a avut loc o manifestare cu caracter ecumenist, axată pe tema: *„Cum să ne rugăm și cum să lucrăm împreună pentru sporirea dragostei între oameni"*.

Au fost de asemenea de față dl. prefect al jud. Covasna, Fodor Francisc, reprezentanți ai municipiului Sf. Gheorghe, ai Inspectoratului școlar județean, precum și ai Crucii roșii din Sf. Gheorghe.

Manifestarea a început prin intonarea cîntării: „Hristos a înviat" și rostirea în l. română și l. maghiară a rugăciunii „Tatăl nostru".

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. prot. *Gh. Rățulea* (Sf. Gheorghe), care a accentuat, între altele, ideea unității neamului omenesc, națiunile reprezentînd ramuri ale aceluiași trunchi, ale aceluiași copac, subliniind că „momentul ne cere să ne detașăm de tot ceea ce a fost clădit pe dezbinare", iubirea fiind cel mai mare adevăr al vieții.

În continuare, P. C. pr. prof. *I. Moldovan* de la Institutul Teologic „Andrei Șaguna" din Sibiu a prezentat răspunsul Bisericii Ortodoxe Române la tema de mai sus, cuvîntare caldă și temeinică, din ale cărei concluzii încrestăm:

— Să ne rugăm împreună considerîndu-ne frați, printr-o cercetare reciprocă a iubirii pe care Hristos-Domnul o revarsă peste noi. Întîlnirile noastre ecumenice, pe care le dorim regulate, să nu fie atît de discuții, cît întîlniri de rugăciune.

— Scopul rugăciunii noastre comune să-l constituie izbăvirea omului de astăzi, cu care ne întîlnim zilnic, de toate servituțiile necredinței, de toate coșmarurile existenței morale și sociale. Să ne simțim răspunzători de toată nefericirea și toate rănile lumii de astăzi.

— Să căutăm în rugăciunea noastră comună sfințenia, nu numai pentru alții, ci în primul rînd pentru noi înșine.

A luat apoi cuvîntul dl. protopop reformat *Incze Sàndor*, care a vorbit în l. maghiară și l. română și care, între altele, a valorificat textul din I Ioan 4, 20—21: „Dacă zice cineva: iubesc pe Domnul, iar pe fratele său îl urăște este mincinos...", apreciind astfel de manifestări și subliniind că în unitate să preamărim pe Dumnezu „aici, în județul nostru, în toată țara".

În continuare a luat cuvîntul C. preot romano-catolic *Sebestyén Otto*, care de asemenea a vorbit în l. maghiară și l. română, subliniind ideea că fiecare popor are un destin și o chemare specială, el fiind „sarea pămîntului", și „lumina lumii", îndatorat fiind să-și folosească energiile sale pentru dreptate și pace.

A vorbit apoi d-na pastor evangh. s.p. *Bajka Katalin*, care a rostit în l. maghiară o rugăciune cu profil ecumenic.

Tot în l. maghiară a vorbit în continuare dl. pastor unitarian *Török Aron*, care, între altele, a dezvoltat noțiunea de dragoste creștină, pledînd pentru ideea de a deveni „prunci la răutate", iar la minte desăvîrșiți.

La sfîrșit a luat cuvîntul P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărășanul*, care, după ce a mulțumit lui Dumnezeu că ne-a ajutat „să fim la o asemenea întîlnire la nivel popular", a arătat între altele că scopul vieții creștine este creșterea în dragoste, că măsura iubirii ne-a arătat-o Mîntuitorul Iisus Hristos, că iubirea ne face pe toți una, că dacă rămînem în ură, rugăciunea noastră este zadarnică, îndemnînd pe cei prezenți la adîncirea dragostei, pentru a deveni „o mare și frumoasă familie".

A urmat apoi un program în cadrul căruia un cor restrîns al studenților teologi de la Sibiu a interpretat un mănunchi de compoziții religioase, un grup de tineri, băieți și fete, romano-catolici a prezentat o scenetă religioasă în l. maghiară, iar un cor format de credincioși reformați a interpretat cîteva compoziții religioase în l. maghiară.

Se știe că la dragoste între oameni se ajunge și printr-o mai bună cunoaștere reciprocă.

Întîlnirile de la Sf. Gheorghe au constituit astfel de prilejuri.

P.

Evocare: TIMOTEI POPOVICI

Joi, 25 aprilie a.c., aula Bibliotecii județene „Astra" a găzduit o reușită manifestare cultural-artistică organizată de către Secțiunea muzicală a „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român" și Inspectoratul pentru Cultură al județului Sibiu și dedicată preotului profesor și compozitor Timotei Popovici, reprezentativă personalitate a vieții bisericești și muzicale sibiene.

După interpretarea *Troparului Învierii*, de către Corul cameral al Institutului Teologic „Andrei Șaguna" din Sibiu și introducerea în atmosfera de viață și creație a marelui nostru înaintaș, realizată de reprezentantele celor două instituții organizatoare — doamna Crina Popovici, consilier la Inspectoratul pentru cultură al județului Sibiu și prof. Mioara Tipuriță, președintele Secțiunii muzicale a Asociațiunii Transilvane pentru Literatura și Cultura Poporului Român (Astra) — o foarte interesantă intervenție a avut pr. prof. univ. dr. Dumitru Abrudan, prorector al Institutului Teologic „Andrei Șaguna" și președinte al Asociațiunii „Astra", care s-a oprit asupra activității lui Timotei Popovici ca preot, profesor la Institutul Teologic și dirijor al Corului catedralei mitropolitane. „Părintele Timotei, arăta distinsul conferențiar, nu a fost un accident în cultura și viața bisericească sibiană, a fost un produs al activității înaintașilor săi. Ca și Dimitrie Cunțan, altădată, elev la Institutul pedagogic diecezan din Caransebeș, Timotei Popovici a notat cîntecele bisericești ce se studiau în școală și a realizat, în 1892, culegerea litografiată intitulată *Irmoseriu*, pentru ca zece ani mai tîrziu, în 1902, la Sibiu, să scrie *Cîntările liturgice*. Arta compozițională a lui Timotei Popovici a cuprins numeroase lucrări coral-religioase destinate celor mai felurite grupări muzical-vocale, contribuind la îmbogățirea repertoriului existent pînă la acea dată. Amintim în acest sens culegerea *Repertor coral*, pentru elevii Seminarului „Andreian" și volumul de colinde și cîntece de stea *Florile dalbe*. „Părintele Timotei" a fost primul director al Corului mitropoliei și a instituit, în anul 1925, primul program din seria concertelor de colinde și cîntece de stea în catedrala mitropolitană, concerte care au loc și astăzi".

Muzicologul Titus Moisescu a făcut o amplă privire asupra creației muzicale laice și religioase a lui Timotei Popovici, cu date precise privind anul apariției, și multe alte date tehnice referitoare la aceste lucrări. S-a oprit apoi asupra locului ocupat de creația lui Timotei Popovici în repertoriul formațiilor corale din țară, despre rapoarturile cu elevii săi, amintind, în special, despre corespondența profesorului cu unul dintre elevii săi apropiați Ilarion Cocișiu.

Prof. Ion Arsin a insistat mai mult asupra activității lui Timotei Popovici ca dirijor al Reuniunii de muzică „Gheorghe Dima" și Corului meseriașilor români, a cursurilor de dirijori sătești organizate împreună cu Nicolae Oancea, raporturile cu foștii săi elevi Petru Gherman și Gheorghe Șoima.

A urmat apoi un reușit concert în cadrul căruia s-au audiat reprezentative lucrări din creația compozitorului. Corul de copii „Allegretto", pregătit de profesorul Gheorghe Stoica, a adus în fața auditorilor un frumos program din cele mai alese cîntece pentru copii — *Șfat bun, Cloșca, Școlărei și școlărițe, Patria, Moara, Graiul nostru* — piese care astăzi mai figurează la loc de cinste în repertoriile grădinițelor de copii și ale elevilor din primele clase ale școlilor de cultură generală, pentru importantul lor rol cognitiv și de educare a sentimentului etic și estetic al copiilor. Corul cameral al studenților teologi, dirijor pr. asist. Vasile Grăjdean, a interpretat patru din cîntecele Sf. Liturghii — *Cu vrednicie, Sfînt, Pe tine te lăudăm, Ca pe împăratul* — și *Troparul Învierii*, în care am descoperit stilul aparte în care a creat Timotei Popovici acest gen de lucrări în care se simte influența muzicii ruse, a cîntării grecești dar, ceea ce este foarte important, cultivarea modului „tradiționalist" în tratarea armonică a cîntecelor de strană autohtone cu adînci rădăcini în cîntecul popular.

Un moment artistic înălțător a fost creat de soprana Emilia Petrescu care, acompaniată de un cuartet de coarde al Filarmonicii sibiene, a interpretat *Cîntec de leagăn, Doina, Toarce lele, Foaie verde de trifoi* și *M-aș mărita* și în final, de corul de cameră „Preludiu" dirijor Voicu Enăchescu care a realizat o aleasă transpunere a pieselor *Cîntă puiul cucului, La oglindă, Hațegana* și a unui fragment din suita corală *Craiul munților*, demonstrîndu-se în acest fel faptul că Timotei Popovici a promovat, în rîndul tineretului mai ales, un repertoriu patriotic și prelucrări de folclor care au jucat un rol însemnat în educarea sentimentului de dragoste față de țară și de tot ceea ce aparține poporului nostru.

A fost o manifestare culturală pregătită cu foarte multă grijă, de înaltă ținută artistică și bogată încărcătură spirituală de care sibienii sînt dornici să aibă parte cît mai des.

Nicolae Scutea

În atenția celor tineri

(Urmare din pag. a 3-a)

găti, ca să fie ceea ce vrea să fie, ceea ce trebuie să fie.

„Noi sîntem proprii noștri părinți", spunea Sfîntul Grigorie de Nisa (secolul al patrulea). Asta nu înseamnă că nu-i avem și pe părinții care ne-au născut, părinții prin care am venit în lume, prin care Dumnezeu ne-a adus din neființă la ființă... îi avem și pe aceia, dar ne avem și pe noi, ca părinți, în înțelesul că, în mare măsură, am contribuit și noi la ceea ce sîntem, iar la aceasta am contribuit prin ceea ce am gîndit, prin ceea ce am simțit, prin ceea ce am făcut, pozitiv și negativ, prin ceea ce am acumulat și mai ales prin felul cum am prelucrat ceea ce am acumulat. Asta o spunem noi, cei ce am trecut de tinerețe, dar o spunem ca să știe tinerii, ca să trăiască frumos și ca să se alcătuiască în frumusețe.

„Gîndiți frumos." „Gîndiți frumos" e mai mult decît „gîndiți-vă la ceva frumos". „Gîndiți-vă la ceva frumos", voia să spună un fotograf celor ce voiau să fie fotografiați de el și să aibă în fotografie o față luminoasă, o față senină. Era puțin cam complicat să spună, de fiecare dată, „gîndiți-vă la ceva frumos" și atunci a simplificat formula, a prescurtat-o, în mod fericit, zicînd: „Gîndiți frumos", ceea ce vrea să spună: tot timpul, oricînd, să aveți gînduri frumoase; să aveți numai gînduri frumoase: „Gîndiți frumos."

„Ce faci te și face." Și acesta e un gînd pe care e bine să-l aibă cineva chiar de la tinerețe. Cînd gîndim frumos, trăim frumos, iar o gîndire și o trăire frumoasă intră în alcătuirea frumoasă a celui ce le are. Faptele frumoase, ca rezultat al gîndurilor frumoase, se adaugă la ceea ce sîntem noi și ne alcătuiesc după chipul lor. Tot ce realizăm pentru alții este și pentru noi, căci ne rămîne și nouă. Toate ale noastre intră în componența ființei noastre. Toate ale noastre se înscriu în cartea vieții noastre. Sîntem ceea ce am devenit. Am devenit, prin ceea ce am făptuit. Să nu uităm deci: „Ceea ce faci te și face". Faptele noastre se reflectă în noi, rămîn și în noi.

„Nu-ți uita de Dumnezeu. Nu-ți uita de rugăciune!" Cu gîndul acesta plecam de acasă, toamna, cînd mergeam la școală. Mama mea, — Dumnezeu s-o odihnească, — îmi dădea în grijă să nu uit de Dumnezeu, să nu uit de rugăciune. „Zi-ți rugăciunea, seara, dragă, și să te porți la-nvățătură", este un gînd asemănător, pe care-l avea poetul Octavian Goga de la mama lui. Mai tîrziu, ajungînd să cunosc gîndurile Sfîntului Marcu Ascetul, din scrierile lui, cuprinse în Filocalie, volumul întîi, mi s-a împlîntat în minte cuvîntul de învățătură: „Cînd îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca atunci cînd îl vei uita, Domnul să-și aducă aminte de tine." E un cuvînt pe care l-am spus adeseori, și pentru mine și pentru alții. Îl spun și acum, și pentru mine și pentru alții: „Cînd îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțește rugăciunea, ca atunci cînd îl vei uita, Domnul să-și aducă aminte de tine."

„Să fim mai buni". Așa rezuma mama mea cuprinsul predicilor pe care le ținea preotul din satul nostru. Căci, cînd am întrebat-o, „ce vă spune părintele, în predică?" mama a răspuns: „Să fim mai buni". Iată o deviză, pentru tineri și pentru toți: „Să fim mai buni". „Să fim buni!" „Să fim mai buni!" Și pentru că a venit vorba de un cuvînt de ordine, mi-am adus aminte de un cuvînt de ordine, spus de profesorul Onisifor Ghibu, acum treizeci de ani, cînd a vizitat mănăstirea noastră: „Pentru Dumnezeu și pentru popor!"

„Nu sta fără lucru, că-i păcat!" E și acesta un cuvînt din zestrea spirituală, primită în copilăria mea, de la părinții mei. Părinții mei nu știau multe despre muncă, în chip teoretic, dar știau să muncească și s-au realizat prin muncă. Știau însă că-i păcat să stai fără să lucrezi. Știau că lenea e păcat.

„Să lucrezi în așa fel, încît să nu mai lucreze cineva după tine". Iată încă un cuvînt de ordine, în familia noastră. Am străbătut prin viață și cu această învățătură și doresc să străbată și alții, cît mai mulți, cu gîndul că trebuie să avem responsabilitate în muncă. „Să lucri așa, ca să nu mai trebuie să lucre cineva după tine." Cînd lași lucru din mînă, să fie deplin.

„Să te ții de pravilă, că dacă nu, te îndrăcești!" Așa i-a spus părintelui Serafim, din mănăstirea Brîncoveanu, părintele Antipa Dinescu, de la Sfîntu Munte, înainte cu o jumătate de secol. Părintele Serafim, trecut de curînd la cele veșnice, era pe atunci tînăr absolvent de Teologie și avea în perspectivă să studieze și la facultatea de Teologie din Atena. Înainte însă de a începe școala, trecuse pe la Sfîntu Munte, ca trimis al mitropolitului Nicolae Bălan. Acolo l-a avut ca îndrumător pe părintele Antipa. Cînd părintele Serafim, a fost gata de plecare, părintele Antipa i-a spus: „Să te ții de pravilă, că, dacă nu, te îndrăcești". Cu asta voia să spună că trebuie neapărat să aibă călugărul, ca de altfel și orice creștin, un program de rugăminți și de lectură duhovnicească, pentru fiecare zi, și să țină acel program, pentru că altfel e în primejdie să se întîmple cu el ceea ce a spus părintele Antipa.

Dumnezeu să ne ajute! Succes!

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU
1 şi 15 iunie 1991

Nr. 21—24

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

SĂ NE ÎNTREBĂM!

Am văzut şi am auzit pe mulţi vorbind frumos despre dragoste. Cu multă ştiinţă. Cînd am încercat însă să aleg din viaţa lor fapta dragostei, cu greu am găsit-o. Am văzut oameni vorbind cu convingere despre iertare, dar pe aceiaşi oameni i-am văzut incapabili de cea mai mică iertare. Dacă le atinge cineva orgoliul, se simt îndreptăţiţi să urască şi să pedepsească de şaptezeci de ori cîte şapte. In timpul acesta n-au însă nici o jenă de a vorbi chiar în prezenţa celor pe care nu-i iartă, despre datoria de a ierta. Să fie deajuns atîta? Să se mîntuiască unii ca aceştia doar prin propovăduirea iertării, chiar dacă ei sînt cei dintîi care nu-şi dau crezare, şi nu iau aminte în viaţa lor la ceea ce ştiu că ar trebui să facă? Îi va judeca Dumnezeu, aşa cum ne va judeca pe toţi, dar prea se aseamănă unii ca aceştia cu cei care macină grîu străin şi ei pot muri de foame. Le foloseşte, de bună seamă, faptul că măcar propovăduiesc iertarea dacă n-o practică, dar pentru ei înşişi rămîn doar cu ceea ce rămîne pe piatra morarului, după ce i-a dat celui ce a adus grîul, toată făină.

Sîntem întotdeauna tentaţi să ne cerem dreptatea şi, în numele ei, să pedepsim. Pe alţii îi sfătuim să ierte. Pentru *alţii* măsura iertării ne pare normală, creştină, şi fapta iertării ne pare generoasă. Ar trebui să fie tot aşa şi pentru noi. Dar noi mergem pînă în pînzele albe cu dreptatea în mînă, şi cerem să fim răzbunaţi, mereu cu sentimentul că aşa se cade, că nu se face decît dreptate, deci că nu cădem în păcat. Şi totuşi, a nu ierta e cădere în păcat. Tu, cel cu dreptatea, cazi în păcat cînd nu ierţi. Rămîne cu păcatul şi cel care ţi-a greşit, care ţi-a făcut nedreptatea, dar iată că şi tu poţi cădea la nivelul lui, dacă nu-l ierţi.

Iertarea lucrează mai întîi în cel care iartă. Îl ajută să fie mai bun. Lasă judecata în seama lui Dumnezeu. Ba, uneori, se roagă chiar lui Dumnezeu ca să-i ierte şi El pe cei care i-au făcut rău. Oare n-a făcut aşa Mîntuitorul? Dar iertarea lucrează şi în cel iertat. Precum focul cu foc nu se stinge, dar apa îl stinge, tot aşa şi apa iertării stinge focul răutăţii celui ce ţi-a greşit. De cele mai multe ori iertarea moaie inima celui iertat, o aduce la smerenie. Iertarea îl copleşeşte, mai ales cînd se aştepta la pedeapsă. Iertarea poate mai mult decît pedeapsa. Poate îndrepta mai cu temei. *Dar care e secretul acestei puteri?* Căci există un secret. Iertarea nu este un act pur juridic, o graţiere formală precum sînt actele de graţiere ale deţinuţilor.

Iertarea creştină e un act de inimă, de suflet. Un act al dragostei. Acesta este secretul. Cel care iartă, iubeşte. Iar iubirea e un act de comuniune, de apropiere. E ca un balsam pe care îl torni peste sufletul celuilalt. Aşadar nu e un act pur formal, o atitudine rece, doar a minţii. E căldură a inimii care vorbeşte inimii celuilalt. Aşa înţeleasă iertarea — şi aşa trebuie înţeleasă — ea e o revărsare de har, de bunătate, de iubire. Aşa ea lucrează schimbarea inimilor. Şi a celui ce iartă, şi a celui iertat. Amîndoi beneficiază de darurile iubirii. Cel ce dă, cel ce iartă e de fapt primul beneficiar. De aceea spune Mîntuitorul că e mai fericit cel ce dă (Faptele Ap. XX, 35).

Părinţii duhovniceşti din toate timpurile nu numai că au propovăduit iertarea, după modelul Mîntuitorului, dar au încercat s-o şi pună în practică şi de la mulţi dintre ei ne-au rămas exemple despre astfel de fapte. Unele de speranţă măruntă, altele mari dar în materie de iertare toate sînt mari, pentru că descoperă inimi mari. Întotdeauna, între dreptate şi iertare, ei au ales iertarea. Între lege şi iubire, ei au ales iubirea. Exemplele mici să fie pentru noi fapte mari şi, din sensul lor să învăţăm să dăm sens duhovnicesc tuturor faptelor vieţii noastre, aplicînd modelul faptelor lor.

Se spune că bătrînii dintr-o chinovie s-au dus la Avva Pimen şi l-au întrebat: *„După părerea ta, cînd vedem că un frate aţipeşte în timpul slujbelor* — probabil a celor de noapte — *trebuie oare să-l trezim de îndată?"*. Avva Pimen le-a răspuns: *„Eu, cînd văd că un frate a aţipit, îi pun capul pe genunchii mei şi îl ajut să se odihnească!"*.

Într-unul din vechile Paterice se povesteşte că un Bătrîn al unui ucenic mai tînăr, văzîndu-l că face un lucru ce nu se cădea să facă, i-a zis poruncindu-i: *„Nu face asta"*. Ucenicul nu l-a ascultat. Ba chiar s-a supărat. Văzînd aceasta, Bătrînul l-a lăsat la judecata lui. Ucenicul încuie cu un lacăt chilia unde păstrau pîinea şi, făcîndu-şi treabă pe afară, îl lăsă nemîncat pe Bătrîn trei zile. Bătrînul nu-i zise nimic. Nu-l întrebă de ce face aceasta, nu-i ceru socoteală. Un călugăr vecin văzînd cele ce se petreceau, îi aduse Bătrînului ceva de mîncare şi i-o dădu pe furiş, pe geam, întrebîndu-l: *„De ce se poartă fratele astfel?"*. Fără mînie, cu iubire, Bătrînul îi răspunse: *„Cînd va voi, va veni"*.

Auzind fratele acestea, se ruşină şi mînia şi supărarea lui împotriva Bătrînului care îl certase mai înainte, se topi dintr-odată. Se întoarse la Bătrîn şi, căzînd în genunchi îi ceru cu lacrimi iertare. Bunătatea făcuse minunea transformării lui, mai repede şi mai sigur decît porunca dinainte.

Mici exemple de fapte mari. Cît sînt de mari, putem afla numai într-un singur fel: să ne întrebăm, ce-am fi făcut noi în locul acestor doi Bătrîni? Să ne întrebăm!

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Porunca istoriei pentru creştinismul românesc de astăzi*

Există o ştiinţă a viitorologiei pe deplin constituită în zilele noastre. Dar chiar dacă nu ar fi aceasta şi nici întrebările sau presimţirile colective din preajma împlinirii mileniilor, întrebările asupra evoluţiei marilor instituţii ale unei societăţi tot trebuie să se pună.

Revoluţia cuceririi libertăţii noastre, a adevărului social şi a demnităţii naţionale, se datorează unităţii harismatice a tuturor românilor de diferite vîrste, tradiţii etnice, culturale sau religioase.

Acum paradoxul pe care îl avem în faţă este următorul: am cucerit această unitate a vieţii în istorie şi o vom pierde pe aceea a credinţei din Biserică? Oare nu există altă cale decît exemplul însîngeratei Irlande şi a războiului fratricid de decenii din Liban?

Se ştie că Biserica în care se simţeau una toţi românii — mai întotdeauna asupriţi — ai celor trei provincii mai mari a suferit o defecţiune istorică prin dezbinarea uniată de la anul 1700. Cu responsabilitatea pe care trebuie să o avem faţă de destinul românesc şi îndeosebi cu grija ca nici acum să nu fie sfîşiată cămaşa dintr-o singură ţesătură a unităţii Bisericii lui Hristos, recunoaştem astăzi că fenomenul istoric amintit a avut, în primul rînd, un scop politic: se urmărea anume eliminarea importanţei calvinilor şi obţinerea unor privilegii în societatea epocii. Problema păstrării dreptei credinţe a ardelenilor a fost escamotată, prin menţionarea celor patru puncte doctrinare deosebitoare dintre Ortodoxie şi Catolicism în ediţia latină a actului de acceptare. În urmă documentul a fost dosit şi el s-a găsit abia după aproape două veacuri.

Această ambiguitate în păstrarea credinţei adevărate, al cărei simbol a rămas mitropolia lui Mihai Viteazul de la Alba Iulia, nu a fost elucidată nici astăzi de către adepţii uniaţiei. În creştinească şi sinceră comportare, aceştia ar trebui să se înglobeze în Biserica Romano-Catolică. Acolo le este locul prin identitatea credinţei mărturisite, de restul majorităţii românilor legîndu-i doar ceva neesenţial: forma ceremoniilor, barba la preoţi, culoarea veşmintelor. În acest caz al limpezirii poziţiei lor ecleziologice, ar dispare impresia de manipulare, şi s-ar respecta stipularea de la 1700: „Iar de nu ne vor lăsa pre noi şi pre rămăşiţele noastre într-această aşezare (ortodoxă), peceţile şi iscăliturile noastre care am dat să n-aibă nici o tărie".

Contabilizîndu-se foloasele trecerii unor români la credinţa împăratului austriac, se amintesc unele elemente pe care nu ştii să le numeşti avantaje sau de-a dreptul pierderi. Că la 1700 ardelenii s-ar fi întors la sursele încreştinării lor nu este adevărat decît în mică măsură. Este o evidenţă astăzi că seminţele Evangheliei au fost aruncate în Sciţia Mică de către Sfîntul Apostol Andrei. A urmat o întreagă epocă, numită „străromână", în care legăturile noastre bisericeşti se făceau cu Orientul, uneori cu Ierusalimul, şi apoi cu Constantinopolul. Nici în cazul îndreptării către „Europa civilizată" nu este un cîştig, deoarece evenimentul ne-a prins ca moştenitori ai uneia dintre cele mai mari culturi a omenirii — aceea a Bizanţului. Sentimentul latin, potenţat prin Şcoala ardeleană, era prezent de mai înainte în convingerea cronicarului moldovean că „de la Rîm ne tragem". Numai că el o spunea fără retorica neofitului. Unitate în faţa vitregiilor istoriei au putut realiza românii şi fără cedare sufletească la asalturile venite din Apus. În acest sens ne stau mărturie cei o mie de ani de rezistenţă împotriva turcilor şi, în vremea noastră, de o jumătate de veac de teroare totalitară respinsă cu succes.

Renaşterea spiritualităţii româneşti, prin Şcoala ardeleană, poartă cu sine un aspect livresc, filologic, care o situează mai de grabă în decursul veacului al XIX-lea. Stilurile variate şi vii ale Ortodoxiei o fac prezentă la noi şi astăzi cu aspectul ei organic, nesilit.

Excluzîndu-se adîncirile şi nuanţele teologice deosebitoare pe care poporul simplu nu le-a băgat în seamă, se poate afirma că şi pînă la 1948 ardelenii au mărturisit o credinţă comună, cu excepţia primatului papal. Aceasta însă lipseşte din zestrea doctrinară a primului mileniu creştin. Adepţii lui dintre români uită că afirmarea a produs trei schisme: aceea cu Răsăritul, aceea cu Protestantismul şi aceea a Vechilor catolici. De astfel de tulburări nu au fost scutiţi nici românii şi nici grecii, rutenii, sîrbii.

Unitatea bisericească a românilor nu trebuie, aşadar, neglijată astăzi. Ea se întemeiază pe o tradiţie de comuniune cu Ortodoxia de 1700 de ani şi numai pe o perioadă de 250 de ani cu Catolicismul. Ar fi un mare păcat ca cei reunificaţi acum o jumătate de veac să fie din nou dezuniţi cînd ei şi bunurile lor s-au integrat în comunitatea cea mare a dreptei noastre credinţe. Unii ierarhi ortodocşi provin de la foştii uniţi.

Pe lîngă păsrarea unităţii, mileniul următor cere de la creştinismul românesc aportul la casa spirituală comună europeană. Nu avem nevoie astăzi nici de „noul Bizanţ", nici de „mica Romă". La ce bun, în zilele noastre interminabilul duel publicistic dintre „Unirea" şi „Telegraful român"? Simţul român practic, nostalgia faptei se pot întregi în chip fericit cu primatul iubirii, cu importanţa soborului, cu dogma Trupului tainic al lui Hristos. Să descoperim împreună epoca străromână şi cele zece veacuri de unitate creştină universală. Atunci prozelitismul va deveni ecumenism real şi sincer.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Gheorghe I Drăgulin

* Mărturie Ortodoxă, Anul X, nr. 14, 1991 — Revista Comunităţii Ortodoxe Române din Olanda.

„Deprinde pe tînăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă!"

(Pilde 22, 6)

Socotim că una dintre acţiunile cele mai dăunătoare pentru ins şi societate, cu urmări destrămante incalculabile pe o lungă perioadă de timp, ale orînduirii din ultimele decenii, a fost de bună seamă educaţia atee care s-a dat tinerilor noştri atîta amar de ani, în şcoală, prin presă şi prin atîtea alte canale. Cei ce eram tineri prin anii '50 ne amintim cu aceeaşi durere cu care auzeam atunci îndemnurile stăpînirii care-şi punea temeliile în acei ani: Mîncaţi şi beţi, aici este totul; Raiul şi iadul poveşti, am murit, s-a terminat cu noi; Nu ascultaţi de părinţi, sînt demodaţi, retrogrizi; Nu există Dumnezeu, ştiinţa este totul, semnele aşadar, unei ideologii cum nu se poate mai îngustă, mioapă, antiumană.

Nu uit cînd, prin vara lui '51 sau '52, trecînd pe la o stînă din Carpaţii de curbură, ciobanii îmi spun că cutare, nu interesează numele, din satul nostru, student, le-a spus că nu există Dumnezeu. „Este nebun", exact ca în Psalmul 13, 1, a fost părerea ciovanilor la o asemenea afirmaţie. Tot pe atunci, un vecin de-al nostru, nenea Dinică, căci mai trăieşte apropiind suta de ani, nedumerit mă întreabă, cum este cu ştiinţa asta, care parcă este pusă în locul lui Dumnezeu, atotştiutoare, putînd să ne asigure tot ce ne trebuie.

Cînd, în toamna lui '49, am intrat la Teologie, intelectuali cuminţi, mi se păreau, aproape că mă compătimeau, ca să nu spun mai mult, căci în mintea unora, ca să nu spun multora, stăruia ideea că în 10—20 de ani este gata cu Biserica.

Mai tîrziu, după ce am plecat din sat şi cînd reveneam din cînd în cînd, îmi întrebam nepoţii dacă se duc la biserică. Nu o dată îmi răspundeau că le este frică de tov. director, care pune copiii în clasă să rîdă de cei ce merg la biserică. Îngrozitor! Dumnezeu să nu-i pună la socoteală tov. director păcatul acesta.

Cîţi părinţi, cu oarecare frică de Dumnezeu, n-au fost puşi în situaţia de a spune copiilor lor ca la şcoală să spună ca la şcoală, iar acasă ca acasă, copiii crescînd mari în această nefericită duplicitate.

Nu-i de mirare deci că se ajunsese la o catastrofală răsturnare de valori, să se spună păcatului virtute şi virtuţii păcat. Auzeam vorbindu-se de fete de liceu, fecioare, că le este ruşine că sînt fecioare. Mai mult decît îngrozitor, înfiorător.

Deşi în biserică s-a spus mereu altfel decît propovăduia stăpînirea, Dumnezeu şi poruncile Sale fiind cu fiece prilej făcute cunoscute oamenilor, totuşi mulţi tineri au făcut şi continuă să facă, experienţa dureroasă a fiului mai mic din parabola Mîntuitorului Iisus Hristos cu Fiul risipitor, drama acestuia de dinainte de reîntoarcerea sa la casa părintească.

Chiar de ne-am repeta, este deci necesar să ne-o spunem mereu, noi, slujitorii bisericeşti, şcoala, toţi factorii educaţionali, că a sosit momentul să ajutăm tinerii noştri „să-şi vină în fire", pe cei ce se află sau sînt înclinaţi spre căi greşite; să-i ajutăm să-şi găsească făgaşul, busola, drumul omeniei spre care tindea cîndva educaţia la noi: în familie, în biserică, în şcoală, în armată, la locul de muncă, în comerţ etc. Era la noi în sat un boltaş, în vremea copilăriei mele, care nu vindea copiilor ţigări sau băuturi alcoolice decît dacă copilul în cauză venea cu bilet de la părinţi.

Cu toate că s-a dat cu tîrnăcopul la temelia fiinţei lui spirituale, poporul nostru însă, în esenţa lui, în tulpina lui nu şi-a pierdut credinţa, nu şi-a pierdut bunul simţ. Să-l ajutăm deci ca omenia românească să redevină realitate în toate mlădiţele acestui popor.

A sosit, aşadar, momentul să ajutăm tinerii noştri să se deprindă *„cu purtarea pe care trebuie s-o aibă"*, cum ne îndeamnă Sf. Scriptură (Pilde 22, 6), să le amintim cu timp şi fără timp adevărurile fundamentale propovăduite de Biserica neamului de aproape două mii de ani şi confirmate permanent de realităţile vieţii, sub toate laturile sale.

Să le punem la inimă ceea ce Sf. Scriptură ne îndeamnă atît de lămurit: „Fiul meu..., mergi pe calea oamenilor celor buni şi păzeşte cărările celor drepţi" (Pilde 2, 20); „Mila şi adevărul să nu te părăsească; leagă-le împrejurul gîtului tău, scrie-le pe tăblia inimii tale" (Pilde 3, 3), „Spune înţelepciunii: „Tu eşti sora mea" şi numeşte priceperea prietena ta" (Pilde 7, 4); „Sileşte la învăţătură inima ta şi urechea ta la cuvinte iscusite" (Pilde 23, 12) şi, mai ales, *„adu-ţi aminte de Ziditorul tău în zilele tinereţii* tale!" (Eccl. 12, 1), căci „Dumnezeul tău te învaţă cum învaţă omul pe fiul său" (Deut. 8, 5).

Să vorbim tinerilor despre bucuriile vieţii spirituale, că peste plăcerile cărnii sînt bucuriile trăite în Dumnezeu, despre frumuseţea virtuţii şi urîţenia păcatului, să-i ajutăm ca conştiinţa morală a fiecăruia să fie o realitate vie şi lucrătoare în viaţa lor. Atunci vor fi mai tari în faţa ispitelor celui rău.

Să le aducem aminte tinerilor noştri că dorinţele şi avîntul lor spre ideal, spre adevăr, spre dreptate, spre frumosul moral sub orice formă sînt întruchipate în chip deplin în Iisus Hristos-Mîntuitorul lumii, în sfinţii Săi, care umplu întreaga istorie a Bisericii universale, ca şi a Bisericii noastre româneşti, că idealul creştin nu numai că este neîntrecut şi realizabil, dar el se aşterne deplin pe sufletul omenesc, care „în chip natural este creştin", cum spunea un scriitor creştin din veacul doi, că Iisus-Domnul nostru ca Om a arătat dragoste deosebită tinerilor din vremea petrecerii Sale pe pămînt, că cele trei învieri din morţi au fost săvîrşite asupra unor tineri, o fată şi doi băieţi.

Să le mai spunem tinerilor ca şi unor părinţi de altfel, că viaţa morală şi disciplina, în muncă, în gîndire, în conduita generală sînt legi de căpetenie pentru orice progres şi supravieţuire în istorie, lucru la care încă cei vechi ţineau cu rigurozitate, sancţiunile fiind extrem de drastice pentru cei ce ieşeau din făgaşul unei vieţuiri umane sănătoase, cum ne arată tot Sf. Scriptură, cînd zice: „De va avea cineva fecior rău şi nesupus, care nu ascultă de

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Teologul Ilie Cristea despre Eminescu

În zorii zilei de 15 iunie 1889, deci acum 102 ani, Mihai Eminescu trecea pe tărîmul veşniciei, moment care ne prilejuieşte o specială readucere în atenţia noastră a celui mai mare poet naţional român.

A te pronunţa asupra lui Eminescu la începuturile activităţii sale, atunci cînd i se publicase destul de puţin din operă şi cînd opiniile asupra lui erau contradictorii sau fluente este egal cu a deschide drum în pămînt nou, ceea ce reclamă competenţă, curaj, intuiţie şi sensibilitate artistică, reclamă deschidere spirituală spre receptarea valorilor autentice.

Faima lui Eminescu îşi croia drum sigur, atît dincolo cît şi dincoace de munţi, cu puterea geniului care nu poate fi zăgăduit. În 1870, după numai două poezii publicate, Gr. Melidor îi recunoştea geniul (în Secolul din 5 sept. 1870), iar în 1871, după trei poezii publicate, T. Maiorescu are curajul, intuiţia şi siguranţa de a-l declara poet, „poet în toată puterea cuvîntului", şi a-l aşeza imediat după „marele Alecsandri", precizînd că „literatura poetică română va începe sec. al XX-lea sub auspiciile geniului lui, şi forma limbei naţionale, care şi-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire pînă astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veşmîntului cugetării româneşti".

În Transilvania, cel ce s-a încumetat mai întîi să-i analizeze opera şi să se pronunţe „critic" asupra ei a fost canonicul de la Blaj Al. Grama (1850—1896) în cartea: Mihail Eminescu, studiu critic, Blasiu 1891.

Numai că, arătînd o totală necompetenţă şi-o totală lipsă de simţ artistic, îl numeşte nici mai mult nici mai puţin decît „piticul Eminescu"! Contestîndu-i talentul şi geniul, Grama îl acuză pe Eminescu de „plagiat, de cadenţe monstruoase, de descompunere, de blazare, de confuzie, de idei monştri", îl socoate a fi „corupător şi demoralizator al tineretului", iar cultul lui îl declară, „ruşinos şi periculos".

Dintre cei de breaslă (ca prot. Elie Dăianu în Eminescu la Blaj) s-au găsit şi apărători ai canonicului blăjan, scuzîndu-l că n-a cunoscut din opera lui Eminescu decît ceea ce publicase T. Maiorescu în 1883, ca şi cum n-ar fi fost de ajuns pentru cine ar fi avut urechi de auzit!

Cartea lui Al. Grama, caracterizată de cărturatul Antonie Plămădeală drept „monument de rea credinţă, de răstălmăcire şi de ignoranţă", şi-a primit la timp verdictul zdrobitor al marelui G. Călinescu, care zice: „Studiul din 1891 asupra lui Eminescu al anonimului de la Blaj (care e, de fapt Alex. Grama) *un monument de ură şi de prostie doctă*. Eminescu n-a fost nici geniu, nici poet". „Eminescu n-a fost nice geniu, nice cuprins de lumea ideală, ci un biet versificatoriu, tare de rînd, tîmpit pentru lumea aceasta prin natura sa, prin ocupaţiunile şi tendinţele sale şi prin aerul social şi literariu în care a trăit". Cuprinsul poeziilor e „monstruos", „un adevărat lupanar literar", „buruiană puturoasă". Jugul lui Eminescu e ruşinos „ne-au înjugat românii, care sînt carne din carnea noastră şi sînge din sîngele nostru" (Ist. lit. rom. de la origine, Buc. 1982, p. 543).

Se mai poate comenta ceva?! „Să tacă, să înlemnească, să caşti gura", cum ar zice P. Maior? Cel mult se pot aminti versurile înseşi ale lui Eminescu: „Rele-or zice că sînt toate / Cîte nu vor înţelege". Şi n-a înţeles nimic „cărturarul" de la Blaj! Se pare că „piticul Eminescu" a fost totuşi prea înalt pentru canonicul amintit!

Tot dintre ardeleni, s-a ocupat de Eminescu, în perioada de început a afirmării artistice a poetului, atunci cînd lucrările de analiză lite-

(Continuare în pag. a 3-a)

Sever Buzan

Catehează despre jurămînt

I. *Pregătirea aperceptivă*

Auzim adesea spunîndu-se „jur pe Dumnezeu că..." sau: „Aşa să-mi ajute Dumnezeu precum spun adevărul", sau: „Jur că voi împlini cutare promisiune sau făgăduinţă!". Prin asemenea cuvinte se stabilesc relaţii de încredere între oameni, deoarece ele impun respectarea cuvîntului dat.

II. *Anunţarea temei*

Acesta este jurămîntul, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. *Tratarea*

Jurămîntul este o practică religioasă datînd din cele mai vechi timpuri, cu adînci temeiuri în învăţătura descoperită de Dumnezeu.

Cartea Sfîntă aminteşte de jurămînt numai după caderea omului în păcat, prin minciuna şi viclenia diavolului „părintele minciunii" (Ioan 8, 44), şi „cel viclean", care îl ispiteşte permanent pe om şi nu odată acesta cade pradă ispitelor lui. Minciuna şi viclenia duce însă la înşelăciune şi la nedreptăţi provocînd dezordine şi neîncredere în viaţa oamenilor, ceea ce duce mai departe la învrăjbire şi tulburare, alungînd armonia şi pacea, care se impun a fi statornice pentru ca viaţa să-şi poată avea mersul ei normal.

Pentru a evita această situaţie ce tulbură buna desfăşurare a vieţii, în lupta omului cu ispita şi păcatul, Dumnezeu a introdus jurămîntul, legîndu-i astfel pe oameni de adevăr, de fidelitate faţă de cuvîntul dat şi ţinerea unei făgăduinţe. De aceea Dumnezeu însuşi, atunci cînd a stabilit un legămînt veşnic cu Avraam şi cu Moise, prin care le-a comunicat voia şi poruncile, a depus toate

(Continuare în pag. a 5-a)

Preot prof. Sorin Cosma

„Transilvania are nevoie de noi toţi, laolaltă„

Din partea grupului de reflexie pentru înnoirea Bisericii*

Rezolvarea actualului conflict interbisericesc din România impune nu numai o delimitare a planurilor de abordare (teologic, juridic, istoric şi politic), dar şi o delimitare a sferelor. Timp de un an s-a crezut că e vorba de o dispută între Biserica Ortodoxă Română pe de-o parte şi Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică) pe de alta. Că aceasta din urmă şi-a pierdut autonomia prin Concordatul din 1929 e un fapt cunoscut, dar există încă impresia că ea se constituie şi e tratată ca unitate distinctă, atît ca victimă a comunismului în 1948 cît şi ca beneficiară a libertăţii în decembrie 1989. Acum însă e limpede că nu aceasta este situaţia.

Implicarea imediată şi directă în conflict a romano-catolicilor din România lărgeşte sfera acestuia şi-i nuanţează evoluţia. Că, în ultima vreme, Biserica Unită trece printr-un proces de „catolicizare" mai pronunţată, începînd cu noua denumire şi terminînd cu unele rituri nesacramentale, e o problemă internă care-i priveşte pe fraţii greco-catolici înşişi; dar relaţiile lor cu alte Biserici nu-i priveşte doar pe ei. În acest sens, recenta declaraţie a Arhiepiscopului romano-catolic de Bucureşti e concludentă: „Noi, catolicii de ambele rituri din România — căci formăm o Unică Biserică Catolică..." Aşadar, atît disputa actului cît şi dialogul în perspectivă angajează nu trei, ci numai două corpuri bisericeşti din ţara noastră.

Cu toate acestea, ar fi mare greşeală să se creadă că e vorba numai de un conflict local. Variatele lui aspecte (revendicări patrimoniale, ocupări de biserici, proteste, dezminţiri, inventive politice etc.) par simple diversiuni cu ceea ce se pregăteşte la nivelul conducerii supreme a Bisericii Romano-Catolice. După părerea noastră, toate aceste fapte se cer privite şi evaluate prin lumina unui Document de importanţă extremă nu numai pentru ceea ce se petrece acum, sub ochii noştri, ci şi pentru ceea ce ar urma să se petreacă într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat. Acest Document este cuvîntarea din 23 martie 1991 ţinută la Roma de către Papa Ioan Paul al II-lea în faţa episcopilor greco-catolici din România „ad limina apostolarum" —, cuvîntare publicată în „L'Osservatore Romano" din 2 aprilie 1991. Dacă acest document ar reflecta doar bucuria Sfîntului Părinte de a-şi întîlni fraţii întru episcopat şi doar grija sa de a-i instrui pentru reorganizarea propriilor lor dioceze, totul ar fi normal, legitim, şi nimeni nu ar avea dreptul să se amestece în problemele interne ale unei mari şi puternice Biserici apostolice. Din păcate, lectura atentă a Documentului şi descifrarea limbajului său specific reliefează cîteva aspecte care privesc Ortodoxia în general şi Biserica Ortodoxă Română în special.

1. În cazul dialogului teologic din ultimii zece ani, Biserica Romano-Catolică a subscris împreună cu ortodocşii la teza respingerii uniatismului ca metodă de căutare a unităţii bisericeşti universale. Aceasta însă se întîmpla la o vreme cînd nimeni nu mai credea în prăbuşirea — cel puţin apropiată — a comunismului. Răsturnările est-europene din 1989 au schimbat brusc condiţia istorică, ceea ce a determinat Biserica Romei să revină asupra argumentelor ecumeniste şi să refacă vechile fronturi unite. „Ora prezentă — declară Documentul — este un moment providenţial pentru a face să strălucească lumina şi puterea Evangheliei în toată societatea românească". Finalul acestei fraze, ca şi distincţia pe care documentul o face între o „viaţă internă" a episcopilor uniţi şi „Activitatea lor pastorală" nu se pot traduce decît prin prozelitism catolic într-o ţară ortodoxă.

2. Biserica Romei consideră România ca pe un teritoriu confesional propriu „de origine", pierdut în Evul Mediu tîrziu, recuperat parţial în 1698 şi care ar urma să fie recuperat integral prin declanşarea unei noi exigente campanii de „evanghelizare" a poporului român. Această enormitate se sprijină pe un fals istoric şi e surprinzător că o personalitate de talia, prestigiul şi probitatea Sfîntului Părinte Ioan Paul al II-lea îşi asumă un asemenea risc. „Evanghelizarea în România — afirmă Documentul — a avut origine latină pînă în Evul Mediu tîrziu, cînd teritoriile româneşti au căzut sub dominaţia bulgară şi cînd s-a introdus limba slavă, cu ritul bizantin, ca limbă liturgică. Făcînd parte din Biserica Bulgară, românii s-au simţit de fapt în orbita Bizanţului, deja separat de Roma". Această teză e mai veche şi putea fi citită, aproape identic, în istoriografia marxistă stalinistă de acum patruzeci de ani. „Ţinînd seama că statul condus de Boris se întindea(...) şi pe teritoriul României de azi, se poate deduce că procesul de creştinare în masă a populaţiei de pe cea mai mare parte a teritoriului de azi al României a avut loc odată cu creştinarea bulgarilor în secolul al IX-lea, în timpul cneazului Boris" (Istoria R.P.R., manual pentru învăţămîntul mediu, sub redacţia acad. Mihail Roller, Bucureşti, 1952, p. 59). Indiferent dacă parabola acestor două texte este sau nu o coincidenţă, notăm cu nelinişte că teza lor comună reprezintă o gravă jignire la adresa întregului popor român.

3. Din spiritul general al Documentului transpare prezumţia că Ortodoxia românească ar fi ieşit slăbită de sub oprimarea comunistă şi că starea ei de slăbiciune ar constitui un teren favorabil pentru „recuperarea" românilor pe seama Vaticanului. Conjugată cu atacurile concentrate, de după Revoluţie, la adresa Bisericii Ortodoxe Române, cu limitele impuse şi de actuala Putere în probleme patrimoniale şi de învăţămînt, cu valurile succesive de „predicatori", „taumaturgi", „profeţi", „apostoli" şi „evanghelizatori" care ne invadează ţara din toate laturile pămîntului ,precum şi cu anunţarea jubileului tricentenar al uniatismului în România, exploatarea unei asemenea prezumţii ni se pare cel puţin neloială din partea unei Biserici surori care, în felul acesta, ar căuta să cîştige în Estul Europei ceea ce a pierdut şi continuă să piardă în Vest. Cu toate dificultăţile prin care trece Biserica, de la precaritatea unor structuri pînă la lipsurile financiare, poporul român ortodox este unul din cele mai credincioase ale lumii, şi cu biserici pline, preoţi activi teologic în ascensiune şi conştiinţa propriei sale identităţi. Ar fi păcat să se creadă altfel.

Departe de a fi pur local, conflictul interbisericesc a ajuns la vîrfuri, dar nădăjduim şi-l rugăm pe Bunul Dumnezeu ca el să nu devină real. Din punctul nostru de vedere:

1. Existenţa Bisericii Greco-Catolice în România este un dat istoric şi nu are rost să reiterăm controversele trecutului.

2. Ea are dreptul la reorganizarea şi funcţionarea, în limitele proprii şi în funcţie de libera opţiune a credincioşilor.

3. Actualele ei dispute patrimoniale cu Biserica Ortodoxă pot reveni la masa negocierilor.

4. Poporul român s-a născut ortodox şi a rămas aşa în imensa lui majoritate. România ortodoxă nu este şi nu poate fi o „terra missionis" pentru prozelitistul catolic, indiferent de instrumentarea acestuia.

5. În duhul ecumenismului, sîntem pentru continuarea dialogului dintre Bisericile Ortodoxe şi Biserica Romano-Catolică, o problemă asupra căreia, de altfel, Sfîntul nostru Sinod încă nu s-a pronunţat.

6. Dialogul interbisericesc trebuie să ducă nu numai la reconciliere, ci şi la o Alianţă Apostolică de apărare a Creştinismului haric împotriva celor ce rup din trupurile ambelor Biserici, mai ales în aria fragilă a tineretului.

7. Îi rugăm pe fraţii greco-catolici să-şi amintească faptul că au participat la făurirea istoriei şi culturii transilvane ca Biserică Românească şi că nu au dreptul s-o uite tocmai acum, cînd Transilvania are nevoie de noi toţi, laolaltă.

* Material preluat din „România liberă", nr. 411 din 1 iunie 1991.

Cîteva precizări în legătură cu încreştinarea daco-romanilor

În anumite lucrări scrise mai ales de istorici catolici şi greco-catolici, s-a susţinut că „apostolul" daco-romanilor din nordul Dunării ar fi fost Sf. Niceta (+ după 414), episcopul Remesianei din Dacia Mediteranea (la cca. 30 km, de actualul oraş Niş în Iugoslavia). Astăzi este un fapt de mult dovedit că primul propovăduitor al Evangheliei pe pămîntul românesc a fost Sf. Apostol Andrei, „cel întîi chemat", care a predicat la „sciţii" şi dacii din teritoriile situate între Dunăre şi Mare, precum şi în stînga Prutului. „Ucenicii" lăsaţi de el — preoţi sau chiar episcopi — i-au continuat lucrarea misionară, predicînd atît în dreapta cît şi în stînga Dunării. După trecerea unei părţi din Dacia lui Decebal în stăpînire romană, învăţătura acestuia a putut fi răspîndită aici şi de anumiţi colonişti, soldaţi din armata romană, negustori, precum şi preoţi, veniţi aici din toate părţile întinsului imperiu roman. Acest lucru este dovedit nu numai de afirmaţiile unor scriitori bisericeşti din primele veacuri (Iustin Martirul, Tertulian, Origen) ci şi de numeroasele obiecte paleo creştine datînd din secolele III—VI, descoperite pe întreg teritoriul ţării noastre (Donariul de la Biertan cu însemnarea acestuia, gemma de la Potaissa, numeroase opaiţe şi chiar două locaşuri de cult la Slăveni în judeţul Olt şi Moigrad — judeţul Sălaj). În Dobrogea (din anul 297 provincia Scythia Minor) procesul de încreştinare a fost mult mai accentuat, acolo fiind atestaţi documentar numeroşi martiri în cursul persecuţiei împăraţii Diocletian şi Licinius dar şi un scaun episcopal la Tomis (Constanţa), ai căror titulari au participat la primele sinoade ecumenice ori au fost implicaţi în disputele teologice ale timpului. De pildă un episcop cu numele Marcu participa la lucrările primului Sinod ecumenic, de la Niceea din 325, un Vetranion apăra ortodoxia împotriva împăratului arian Valens în anul 379, Gherontie era prezent la sinodul II ecumenic din 381. Teotim I se număra printre prietenii şi apărătorii Sf. Ioan Gură de Aur, Timotei semna hotărîrile luate de sinodul III ecumenic de la Efes, din anul 431. Descoperirile arheologice şi cele două locaşuri de cult din nordul Dunării, pledează de asemenea pentru existenţa unei organizaţii bisericeşti incipiente, cu preoţi şi poate chiar cu episcopi şi horepiscopi (episcopi în sate). Toate aceste mărturii infirmă teza încreştinării dacoromanilor de către Sf. Niceta de Remesiana.

O altă problemă este aceea a jurisdicţiei bisericeşti asupra comunităţilor creştine nord-dunărene. Istoricii catolici susţin că toate comunităţile din provinciile dunărene ar fi existat sub jurisdicţia Romei. Am amintit mai sus de reforma politico-administrativă a împăratului Diocleţian şi de împărţirea definitivă a Imperiului roman în cel de Apus şi de Răsărit, în anul 395. Trebuie să reţinem că aceste schimbări au avut urmări şi asupra organizării bisericeşti din provinciile romane dunărene. Printr-un decret al împăratului Teodosie II, din anul 421, toate Bisericile din perfectura Illyricului, care făceau parte din Imperiul de Răsărit, erau subordonate arhiepiscopului din Constantinopol. Prin codicele Teodosian din 438, se prevedea din nou subordonarea Illyricului, faţă de Constantinopol, deci, Biserica „străromână" nu a stat niciodată sub jurisdicţia Romei, mai ales că în primele trei secole, fiecare Biserică locală îşi avea propriul ei episcop, bucurîndu-se de o deplină „autocefalie" şi nedepinzînd de nici un alt ierarh.

În privinţa limbii în care s-a predicat Evanghelia la strămoşii noştri şi în care s-a slujit în locaşurile de cult daco-romane, este sigur că aceasta nu putea fi decît limba vorbită de ei, adică latina populară sau vulgară (doar în cadrul Episcopiei Tomisului adică în cetăţile greceşti de la Pontul Euxin se folosea şi limba greacă). Acest lucru este dovedit de numărul mare de cuvinte de origine latină cu înţeles creştin din lexicul limbii române. De pildă, în rugăciunea, „Tatăl nostru" numai trei cuvinte *nu* sînt de origine latină, iar în „Simbolul de credinţă" formulat la primele două sinoade ecumenice, peste 90 % din cuvinte sînt de origine latină. Aceasta nu trebuie să ducă însă la concluzia eronată că strămoşii noştri au fost încreştinaţi „în ritul latin", cum pretind unii istorici catolici, pentru că în secolele II—IV cînd s-a desfăşurat procesul de încreştinare treptată a acestora nu se poate vorbi de un anumit rit, de deosebiri de

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. M. Păcurariu

SOBORUL PROTOPOPILOR TRANSILVĂNENI DIN ANUL 1711

În urma actului din anul 1701, istoria noastră bisericească a înregistrat în Transilvania mai multe încercări de înlăturare a uniaţiei şi de revenire la Ortodoxie, chiar în timpul păstoririi lui Atanasie Anghel.[1]

Sînt binecunoscute mişcările credincioşilor din Braşov, Făgăraş, Sibiu, Hunedoara, Alba-Iulia etc. De asemenea, cea a nobilului Gavriil din Ţagu Mare, care înaintează guvernului mai multe proteste şi ridică mulţimile împotriva unirii, refuzînd să recunoască autoritatea episcopului Atanasie. Se ştie şi că în timpul răscoalei din anul 1707 Atanasie s-a refugiat cu imperialii la Sibiu. În urma acestui fapt, în scaunul de Alba-Iulia, Francisc Rácoczy a aşezat pe Iov Ţirca, hirotonit în Moldova şi fost emul lui Atanasie. Însă, în urma înfrîngerii răsculaţilor, Ţirca părăseşte Transilvania împreună cu oştile lui Rácoczy şi ajunge apoi episcop în Maramureş unde păstoreşte aproape doi ani.

Dar cea mai însemnată mişcare de înlăturare a uniaţiei şi de revenire la dreapta credinţă, petrecută în timpul lui Atanasie — mişcare despre care încă se cunosc puţine amănunte — este cea iniţiată de soborul protopopilor în anul 1711. În acest an, datorită împrejurărilor politice şi bisericeşti favorabile (muriseră împăraţii Leopold I (1705) şi Iosif I (1711), precum şi cardinalul Kollonich, care au jucat un rol însemnat în înfăptuirea unirii), protopopul Vasile, „notarăşul" soborului mare şi fratele său, protopopul Petru din Daia, au iniţiat această încercare de refacere a unităţii bisericeşti. La îndemnul celor doi „schismaticis coriphaeis",[2] în luna iunie a anului 1711[3] s-a întrunit soborul protopopilor care — împreună cu Atanasie Anghel — au înlăturat uniaţia şi au revenit la Ortodoxie. Însuşi Atanasie a semnat actul prin care soborul înlătura uniaţia.[4] Îşi puseseră cu toţii, probabil, nădejdea în „dreptatea şi milostivirea" noului împărat austriac Carol VI (17 aprilie 1711—1740), la începutul domniei căruia a avut loc această acţiune de revenire la Ortodoxie.

Pînă la 18 noiembrie 1711, cînd teologul iezuit Gabriel Hevenessy a silit pe Atanasie şi pe protopopi să depună o nouă mărturisire de credinţă în favoarea unirii cu Roma, aceasta fusese, practic, înlăturată.[5]

Această concluzie se impune şi o fundamentăm pe o recentă descoperire pe care am făcut-o în colecţia Muzeului Arhiepiscopiei Sibiului. Este vorba de un exemplar din antimisele pe care Atanasie Anghel le-a imprimat cu acest prilej. Acest exemplar provine din parohia Viscri, jud. Braşov. Antimisul este confecţionat din pînză albă de in şi are dimensiunile de 42×48 cm. Reproduce întocmai antimisul imprimat de înaintaşii săi — mitropoliţii Ioasaf, Varlaam şi Teofil — în scaunul vlădicesc de Alba Iulia, precum şi de sine însuşi în timpul păstoririi ca mitropolit al românilor transilvăneni.

Scena punerii în mormînt este executată în cerneală tipografică neagră. Sub raport artistic nu este o realizare deosebită.

În planul întîi, Mîntuitorul Iisus Hristos înfăşurat, avînd mîinile întinse pe lîngă trup, este aşezat în mormînt. Giulgiul este ţinut de către Iosif din Arimateia, la cap, iar la picioare de către Nicodim. Maica Domnului (MP) plînge). În dreapta sa se află Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan, ucenicul pe care-l iubea Iisus. În stînga Maicii Domnului stă, plîngînd, Maria lui Cleopa. În faţa acesteia, îngenunchiată lîngă piatra mormîntului, stă Maria Magdalena care-I sărută Mîntuitorului mîna stîngă. În partea stîngă a Mariei lui Cleopa se află o altă femeie mironosiţă.

În spate, în planul al doilea, se află crucea pe care este scrisă „vina" Mîntuitorului: I.N.Ţ.I. (Iisus Hristos regele iudeilor — Mt. 27, 37; Mc. 15, 26; In. 19, 19). Cununa de spini, suliţa şi trestia de isop cu buretele din care i s-a dat Mîntuitorului să bea oţet, sînt sprijinite pe cruce. În unghiurile din interiorul crucii sînt scrise iniţialele: Is. Hs. Ni. Ka. De o parte şi de alta a crucii se află arhanghelii Mihail şi Gavriil care ţin în mîini, sub formă de ripizi, doi serafimi.

Pe fundal, în spatele crucii, se află cerul înstelat, soarele şi luna care nu mai luminează, mort văzînd pe Soarele dreptăţii, pe Răsăritul cel de sus.

În cele patru colţuri ale antimisului sînt înfăţişaţi, în chenare frumos ornate cu motive florale, cei patru Sfinţi Evanghelişti: Matei, Marcu, Luca şi Ioan. Întreaga scenă a punerii în mormînt este încadrată într-un chenar dublu, împodobit cu motive florale stilizate.

Încadrînd scena punerii în mormînt (pe partea dreaptă şi în stînga), se află scrisă cu majuscule chirilice, în limba română, următoarea însemnare: „Jertvenicul dumnezeesc pre carele să obrşesc (săvîrşesc — n.n.) dumnezeeştile slujbe. Blagoslovitus-au şi s-au sfinţit de Prea Sfinţitul Mitropolit Atanasie al Mitropoliei Bălgradului şi s-au dat în zilele măriei sale craiului nostru Karoli". Este vorba de Carol VI, care a domnit între anii 1711—1740. Înseamnă că antimisul a fost confecţionat în primul an de domnie al noului împărat, cînd practic Atanasie revenise la Ortodoxie.

Aşadar acest antimis este de o importanţă deosebită pentru istoria Bisericii Ortodoxe Române, întrucît aruncă o nouă lumină asupra încercării de înlăturare a uniaţiei, care a avut loc în anul 1711. Acum, după cum rezultă din însemnarea de pe antimis, Atanasie s-a intitulat din nou „mitropolit al Mitropoliei Bălgradului". Ori este cunoscut faptul că în 1701 vechea Mitropolie ortodoxă românească din Alba Iulia şi-a încetat existenţa, Atanasie Anghel fiind hirotonit, pentru a doua oară, episcop al românilor (puţini la număr) din Transilvania care au îmbrăţişat unirea cu Biserica Romei.

Deci acest antimis este o dovadă ce nu poate fi tăgăduită asupra revenirii la Ortodoxie — chiar dacă numai pentru cîteva luni — a lui Atanasie Anghel, precum şi a participării sale nemijlocite la acţiunea din 1711. Numai uneltirile iezuiţilor şi presiunile pe care aceştia le-au exercitat au făcut ca încercarea de înlăturare a uniaţiei şi de revenire la Ortodoxie, iniţiată de soborul protopopilor în anul 1711, să nu dăinuiască.

S-a păstrat însă antimisul imprimat de Atanasie la timpul şi în împrejurările respective, constituindu-se ca mesagerul cel mai demn de crezare care, timp de aproape trei veacuri, de pe masa Sfîntului Altar, a îndemnat şi a chemat pe românii transilvăneni la refacerea unităţii bisericeşti, sfîşiate prin actul din 1701.

Diacon drd. Pavel Cherescu

1. Despre aceste încercări, vezi: Silviu Dragomir, *Istoria dezrobirii religioase a românilor ardeleni în secolul XVIII*, vol. I, Sibiu, 1920, p. 33—75.

2. Nicolaus Nilles, *Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae Orientalis in terris coronae S. Stephani*, vol. I, Oeniponte (Innsbruck), 1885, p. 386.

3. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 76.

4. N. Nilles, *op. cit.*, p. 386. (Sed et Episcopo ipsi nefaria puncta Unioni summe contraria proposuerunt subscribenda).

5. *Ibidem*, p. 387.

„Deprinde pe tînăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă!"

(Urmare din pag. 1-a)

vorba tatălui şi de vorba mamei sale şi aceştia l-au pedepsit dar el tot nu-i ascultă, să-l ia tatăl lui şi mama lui şi să-l ducă la bătrînii cetăţii lor şi la poarta acelei cetăţi şi către preoţii cetăţii lor să zică: „Acest fiu al nostru este rău şi neascultător, nu ascultă de cuvîntul nostru şi este lacom şi beţiv". Atunci toţi oamenii cetăţii lui să-l ucidă cu pietre. Şi aşa vei stîrpi răul din mijlocul tău" (Deut. 21, 18—21).

*

La Episcopia Oradiei este în curs de retipărire o lucrare a P. S. Episcop Vasile Coman, scrisă şi tipărită prima dată în 1944 pe cînd era preot la Braşov şi cu o experienţă de cîţiva ani de profesor de religie, carte intitulată: *„Religie şi caracter* — contribuţii la cunoaşterea şi predarea religiei în epoca adolescenţei". Prin conţinutul său această carte a redevenit de-o mare actualitate pe linia celor de mai sus.

Izvorîtă din experienţa de dascăl, cu observarea deci directă a modului de gîndire şi manifestare a tinerilor, ca şi dintr-o cercetare bibliografică extrem de bogată cunoscută la ora aceea, cartea ne oferă o seamă de importante date referitoare la cunoaşterea psihologiei adolescenţilor, pe care cunoscîndu-o ne putem angaja mai cu folos în importanta lucrare de îndrumare şi formare a sufletului tineretului. Cîteva titluri de capitole sînt, credem, cît se poate de edificatoare: „Psihologia vieţii religioase şi pedagogia creştină; Metode de cunoaştere a adolescentului; Psihologia adolescentului; Factorul religios în viaţa adolescentului; Materia învăţămîntului religios în epoca adolescenţei; Principii didactice şi metodice în predarea religiei în epoca adolescenţei; Duhovnicul şi tineretul; Rolul religiei în formarea caracterului" ş.a.

Chiar dacă învăţămîntul religios-moral s-a introdus deocamdată în şcoală numai la clasele I—VIII, Biserica trebuie să găsească metode şi căi de a lucra şi cu elevii din clasele superioare, ceea ce vrea să ne sugereze şi tema conferinţei preoţeşti din luna iunie a.c.: *„Educaţia religios-morală a tineretului"*, conferinţă în întîmpinarea căreia doresc să vină şi aceste cîteva gînduri.

Porunca istoriei ptr. creştinismul românesc de astăzi

(Urmare din pag. 1-a)

Biserica Ortodoxă Română are o teologie cu timbru şi deschidere europeană. O reprezintă dogmaticştii I. Mihălcescu, D. Stăniloae, exegeţii V. Gheorghiu şi H. Rovenţa, liturgiştii P. Vintilescu şi E. Branişte, patrologii C. Iordăchescu şi I. G. Coman, istoricii T. M. Popescu şi M. Şesan. Ea poate fi adîncită cu forţe autohtone şi difuzată în restul lumii. Cu aceeaşi largă colaborare românească din „amîndouă străniile" se poate realiza o ediţie critică a *Bibliei*, traduceri patristice din Augustin şi din Leon cel Mare, volume de predici dogmatice etc.

Teologia Bisericii Ortodoxe Române are, aşadar, o incidenţă europeană, actuală, şi un mare viitor. Privilegiul acesta îi vine în istorie, şi totodată de la păstrarea dreptei credinţe. Reuşita acestei lucrări atît de necesare depinde însă de respingerea ispitei scizioniste şi polemice, care poate fi înlocuită cu nuanţa cumpănită şi înţeleaptă a sufletului nostru, în comparaţie cu teologia greacă şi cu aceea slavă.

— Duhul Domnului este peste mine, pentru că el m-a uns ca să binevestesc săracilor şi m-a trimis ca să tămăduiesc pe cei zdrobiţi cu inima, să propovăduiesc robilor izbăvire şi orbilor vedere, să uşurez pe cei apăsaţi. (Luca 4, 18)

APEL

Noi, preot şi credincioşi puţini la număr, din parohia ortodoxă română Mărtănuş, jud. Covasna, facem un călduros apel la cei ce pot să ne ajute pentru a ne putea repara biserica-monument istoric, grav avariată de ultimele cutremure care au avut loc la noi în ţară.

Banii pot fi trimişi fie în contul 312.08.07, cooperativa de credit Tg. Săcuiesc, fie pe numele: Preot Moşuţ Ion, Com. Breţcu, sat Mărtănuş, cod 4093, jud. Covasna, care va confirma primirea prin chitanţa cuvenită.

Consiliul parohial
Mărtănuş

ERATĂ

În „Telegraful Român" nr. 19—20/1991, în articolul „Şcoala Ardeleană şi...", de la pag. 2, coloana a patra, rîndul 16, de jos, continuă în rîndul 3, de jos, aceeaşi coloană; iar rîndul 18 de sus, din coloana a cincea se continuă în rîndul 15 din coloana a patra, de jos.

ISUS sau IISUS?

În *Ortografie pentru toți* (București, 1990, p. 43), Mioara Avram afirmă că „numele propriu *Isac, Isus* se scriu cu un singur *i* inițial (nu *Iisus)*". Numele *Isac*, ca și *Isaia, Israel, Isar* se scriu cu un singur *i*, dar *Isus* se scrie cu doi *i; Iisus*, fiindcă *i* inițial are valoare dublă fonetică. În *Noul Testament* din 1648 de la Alba Iulia (Bălgrad), ca și în *Biblia* de la 1688, a lui Șerban Cantacuzino, numele este scris *Iisus*, atît *Iisus Hristos* cît și *Iisus Navi* și *Iisus, fiul lui Sirah*. În cărțile uzuale bisericești numele are grafia *Iisus* și nu putem folosi o dublă grafie. De aceea se impune o singură grafie: *Iisus*, care are o justificare etimologică.

Iisus, numele propriu al Fiului lui Dumnezeu, este redarea în limba greacă a cuvîntului ebraic *Joshua* (Luca 2, 21), care înseamnă *Domnul este mîntuirea* sau *Mîntuitorul* (Isaia 61, 11; Matei 1, 20, 21). În limba greacă cuvîntul *Iisus* derivă de la viitorul verbului *iáomai, iaino* (= a vindeca), viitor care, în dialectul ionic, are forma *iisomai* și care explică grafia *Iisus*, cu dublu *i* (ii). În limba latină numele a fost transcris *Jesus*, fiindcă al doilea *i* este *eta* (η) redat în pronunția erasmică cu *e* în latină, transcris și în limbile neolatine: *Jésus* sau *Jesús*. În slavă, grecescul *Iisus* a fost transcris *Isusz*, formă grafică folosită și în vechile noastre scrieri din slavonă, dar articulația noastră vocalică este latină și ne obligă la acordarea valorii duble fonetice lui *i* inițial, adică *Iisus*. Creștinismul la români s-a predicat în limba latină cu *Iesus — Iisus (e — i)*.

În „România liberă" din 26 aprilie 1990, p. 1, în rubrica „Semnal", Ion Stoica pune întrebarea: „Cum e corect să se scrie și să se rostească: Hristos, Christos, Cristos... Care este grafiia corectă? Așteptăm răspunsuri și argumente".

Numele propriu *Iisus* este însoțit în *Sfînta Scriptură* de un titlu care se referă la misiunea divină și la slujirea Sa în lume, *Hristos*, cuvînt de origine grecească, echivalentul cuvîntului ebraic *Messiah* (= Unsul lui Dumnezeu). Grecescul χ (= hi) este transcris în limba latină *ch*, iar în limba română *ch* este redat *c*, așa cum aveam din latinul *charta* (= scrisoare, carte) în română, *carte* (inițial *scrisoare)*. De aici, deducem lămurirea grafică a cuvîntului discutat: în limba greacă *Hristos*, grafie folosită și în Noul Testament din 1648 și în Biblia din 1688, precum și în scrierile noastre uzuale bisericești. În limba latină, *Hristos* a fost rostit și transcris *Christus*, iar în limba română vorbită a ajuns *Cristos*, așa cum îl folosim în invocația: *Cristos a înviat!* În transcrierea literară s-a impus însă în limba română forma etimologică *Hristos, Iisus Hristos*.

Pr. I. Ionescu

Din frumusețile Sfintei Scripturi

Proverbe, aforisme, cugetări, sentințe biblice, îndemnuri morale: modelatoare de conștiințe, care imprimîndu-se în memorie, ne îndeamnă să gîndim despre noi înșine.

Sfînta Scriptură abundă în atari reflecții împodobite de frumusețe și încărcate de înțelepciune. Avînd un miez subtil, se cere o destăinuire a lor, a semnificației acestora, pentru cei mai puțin obișnuiți cu specificul tezaurului biblic.

Din dorința ca aceste cugetări și sentințe biblice să circule cît mai mult, să fie folosite în limbajul nostru și să aibă o aplicație practică în comportarea socială pe de o parte, iar pe altă parte să ne facă mai sensibili pentru frumusețile morale ale Bibliei, începem a le trimite către cititori.

1. „Nu poate cetatea să se ascundă, cînd este deasupra muntelui" (Mt. 5, 14).

Un om investit de societate cu misiune înaltă, are obligația de a lucra cinstit și cu folos. Să fie exemplu vădit pentru toți, model, identificat cu funcția încredințată. Pereții casei lui sînt din sticlă, prin care toți trecătorii privesc înlăuntru...

2. „Să nu stați împotriva celui rău, iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt" (Mt. 5, 39—41).

De omul cel rău să te ferești, căile tale să nu fie identice cu ale lui, iar dacă totuși te întîlnești pe cărarea vieții cu acesta, lasă de la tine, cedează, ca să nu produci accident... Cel ce se dă prevăzător la o parte nu înseamnă că fuge, pentru că îndrăzneala care nu se întemeiază pe prevedere, este oarbă.

3. „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc" (Matei 5, 44).

Iubirea morală, creștină, nu cunoaște limite; nu se acordă preferențial, în extensitatea ei cuprinde și pe cei pe care-i socotim vrăjmași, cu speranța îmbunătățirii și a acestora, odată cu revărsarea iubirii noastre către sau în ființa lor.

4. „Tu cînd faci milostenie, să nu știe stînga ta ce face dreapta ta" (Matei 6, 3).

Cînd faci un bine oarecare fă-l pentru scopul în sine, nu specula foloase; îți fac ca să-mi faci; sau pentru cel care nu poate să-ți întoarcă, binele tău să devină o jignire, o acuzare morală apăsătoare. Faci bine ca să ajuți nu să-ți agonisești laude. Iată ce am putut eu să fac! Nu-i cu folos!.

5. „Unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta" (Matei 6, 21).

Nu investi inima ta în bunuri fără valoare; nu o da cămătă pe lucruri de nimic: nu pune centrul vital al ființei tale, piatră de temelie la realizarea obiectivelor efemere. Inima comorii este comoara inimii, pentru tine și pentru toți!

6. „Nimeni nu poate să slujească la doi domni" (Matei 6, 24).

Omul este unicat. Este simbioza perfectului și simfonia indivizibilității. Nu posedă însușirile omniprezenței. Nu pot exista în activitatea sa dualități. Ori ești una ori ești alta. Altfel ești fariseu. Omul nu poate să slujească identic două cauze diametral opuse. „Alergi după doi iepuri, nu prinzi nici unul"; „Stai pe două scaune, cazi între ele".

7. „Nu judecați ca să nu fiți judecați! De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bîrna din ochiul tău nu o iei în seamă"? (Matei, 7, 1 și 3).

Mulți sîntem ispitiți să apreciem cu asprime, purtarea unuia sau a altuia dintre semenii noștri; să luăm piatra să lovim; să arătăm cu degetul goliciunea sufletească a celui de lîngă noi, dar pe noi înșine nu ne vedem. Oglinda nu ne-o ținem nouă ci aproapelui nostru. Traista cu greșelile noastre o ducem pe spate — unde n-o vedem, dar ducem în față traista cu greșelile vecinului, din conținutul căreia tot scoatem și aruncăm în el. Aici se condamnă fățărnicia. Omul care are două fețe dar nici un obraz! „Despre trei lucruri, nu te grăbi să vorbești: a) despre Dumnezeu, pînă ce nu-ți întărești credința în El; b) despre păcatul altuia, pînă ce nu-l cunoști pe al tău; c) despre ziua de mîine pînă nu se luminează de ziuă". (N. Velinurovici).

8. „Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide" (Matei 7, 7).

Se recomandă stăruință în orice acțiune întreprinsă pozitiv; stabilitate în idealul propus. Fermitate nu echivoc, credință nu îndoială! (Ex. Femeia cananiancă) etc.

9. „Toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor..." (Matei 7, 12).

Cum dorești să se poarte altul cu tine, așa poartă-te tu mai întîi cu el; vrei cinste, cinstește, vrei respect, respectă, vrei să fi ascultat, ascultă, vrei să fi binecuvîntat, binecuvintează! „Cum dai bună ziua, așa-i mulțamu". Care e cea mai mare plăcere? Plăcerea de a face altuia plăcere!.

10. „Orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc" (Matei 7, 19).

Tot omul ca pomul, are menirea să realizeze în viață binele și frumosul; să fie util pentru societate, altfel nu-și are rostul. Pomul bun se cunoaște după roade nu după frunze! Cartea după conținut nu după coperți! Omul după fapte, nu după vorbe! Se cere ca omul să nu facă umbră în zadar pămîntului.

11. „Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi" (Matei 9, 12).

Ajutorul nostru se cere îndreptat către cel ce are efectiv nevoie de el. Învață pe cel neștiutor, îmbracă pe cel gol, satură pe cel flămînd, adu la credință pe cel necredincios, caută pe cel rătăcit și-i arată marcajul cărării celei drepte...!

12. „Nimeni nu pune petec nou la haină veche" (Matei 9, 16).

Cînd ai devenit alt om, om nou, părăsește apucăturile păgîne! Transformarea omului în bine se cere făcută în totalitate, nu petecuită; în ori ce situație a vieții nu umbla cu cîrpeli...

13. „Vrednic este lucrătorul de hrana sa" (Matei 10, 10).

Fericit este cel ce mănîncă pîinea cîștigată prin muncă cinstită. Vrednicia (munca) este singura cale care asigură o existență sigură. Să nu îndrăznească cineva să oprească plata muncitorului; nici să nu răsplătească după merit activitatea! Legea echității!.

Culese și adnotate de
preot Bujor Domșa

Stolnicul Constantin Cantacuzino

275 de ani de la moarte

A fost cea mai de seamă personalitate a culturii românești din jumătatea a doua a veacului al XVII-lea. În mod deosebit a ilustrat epoca de înflorire culturală și bisericească a lui Constantin Brîncoveanu.

Este fiul Postelnicului Constantin Cantacuzino, născut în anul 1650. Studiază filosofia, teologia, filologia veche și modernă în Italia, la Veneția și Padua. Călătorește toată Europa de unde se întoarce cu un orizont cultural depășit numai de Dimitrie Cantemir. Întors în țară s-a bucurat de o apreciere deosebită. A fost un poliglot de mare renume. Moare la Constantinopol în iunie 1716, sugrumat de turci.

Fiind de neam boieresc a jucat un rol important în politica țării sale fiind sfătuitorul a trei domni, între care și al lui Constantin Brîncoveanu, iar în timpul domniei fratelui său Șerban, stă în fruntea divanului țării.

Opera de seamă a stolnicului este Istoria Țării Românești, prima noastră „istorie critică". Ca și Miron Costin, pentru Istoria Moldovei, el își propune să limpezească negurile care întunecau îndepărtatele începuturi ale țării sale, urmărind toate fazele ei de dezvoltare. Principalele momente tratate în lucrare vizează: numele țării, dacii și descrierea Daciei, campaniile lui Traian, ocupația romană, formarea poporului român și a neamului acestui popor, sfîrșitul stăpînirii romane, venirea hunilor. Opera lui se caracterizează printr-o erudiție neobișnuită pentru epoca lui și prin maturitatea cugetării istorice. Exceptînd lucrările străine folosite, el întrebuințează pentru prima dată în istoriografia noastră documentele ca izvoare de informație, la care se adaugă și tradiția locului. Toate izvoarele, externe și interne, au fos cercetate critic în vederea promovării adevărului istoric. Temele fundamentale ale Istoriei Stolnicului sînt coordonate majore ale umanismului românesc: originea latină a românilor și a limbii române, unitatea românilor de pretutindeni, însemnătatea elementului autohton și continuitatea structurilor dacice. În această operă și în utilizarea izvoarelor Stolnicul se comportă ca un istoric în sensul modern al cuvîntului. Pe bună dreptate s-a spus „că locul lui Constantin Cantacuzino nu este printre cronicari, ci categoric alături de istorici, lîngă un Dimitrie Cantemir, de pildă". De la el ne-a rămas și o Cronologie tabelară a Munteniei, care cuprinde șirul domnilor de la 1215 pînă la 1666.

Remarcabile sînt preocupările Stolnicului și în domeniul geografiei. Este cel dintîi român care ne-a dat o hartă a țării sale, executată după toate cerințele științifice ale timpului și superioară, din toate punctele de vedere, celor puse în circulație de străini. A fost tipărită cu titlu grecesc în Padova, în 1700, de Hrisant Notara, arhimandritul scaunului patriarhal din Ierusalim. Această hartă a fost folosită în lumea greceaască și cunoscută de geografia lumii occidentale.

Din activitatea Stolnicului se evidențiază și preocupările sale religioase. Înzestrat cu o largă cultură teologică, Constantin Cantacuzino nu putea fi străin de această preocupare. Italianul Mario Rufini evidențiază contribuția lui la apărarea și afirmarea religiei ortodoxe. În colaborare cu Ioan Cariofil din Constantinopol, este autorul unei scrieri de controversă dogmatică, publicată în 1697, în limba greacă, la Snagov, de Antim Ivireanul, cu titlul „Manual despre unele îndoieli și rezolvarea lor". Nicolae Iorga atribuie, pe bună dreptate, Stolnicului o mare influență în traducerea Bibliei de la București (1688) — prima ediție integrală a Sf. Scripturi, monument al culturii române.

Prin cultura lui enciclopedică acumulată în Apus și bogata-i activitate ca diplomat, istoric, geograf și apărător al Ortodoxiei, Stolnicul s-a suprapus celorlalți cronicari și contemporani, rămînînd pentru noi pildă vie și vrednică de urmat în elucidarea — adeseori ca primat — a problemelor de bază ale etnogenezei românești și apărarea drepturilor sfinte ale poporului nostru. Nemuritoare și actuale rămîn cuvintele lui referitoare la trăinicia neamului românesc: „Ei (românii) au stătut și s-au ținut așa cum sînt, deși i-au împresurat și i-au robit atîtea roduri de oameni, străine și varvare".

Prot. Ieremia B. Ghita

— 375 de ani de învățămînt românesc la Sălișteа —

În sîmbăta Rusaliilor — 25 mai 1991 — a avut loc la Sălișteа, străveche vatră românească, o mare sărbătoare. S-au împlinit 375 de ani de la prima atestare documentară a școlii din Sălișteа — 375 de ani de învățămînt românesc, de „trăinicie, destoinicie culturală și stăruință neîntreruptă pe plaiuri ardelene".

La această sărbătoare de suflet a sălișteanilor au participat marcante personalități ale vieții noastre sociale, religioase, culturale și politice. Astfel, în frumoasa sală festivă a școlii, care a găzduit un amplu program de activități aniversare, au luat parte I. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală mitropolitul Ardealului, dl. acad. Liviu Constantinescu, domnul Nicolae Nanu — prefectul Sibiului, domnul Romeo Trifu — subprefect, domnul Nicolaus Kleininger — subsecretar de stat la Ministerul învățămîntului, senator Mircea Curelea, domnul Constantin Catrina — inspector general al Inspectoratului județean de învățămînt, alți reprezentanți ai inspectoratelor județene de cultură și învățămînt, precum și numeroși invitați — profesori și elevi ai școlii din Sălișteа și numeroși oaspeți.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de d-na directoare Vonica Maria, care a adresat un cuvînt de bunvenit tuturor oaspeților, făcînd apoi un scurt istoric al școlii și arătînd rolul școlii din Sălișteа la păstrarea limbii și ființei naționale.

A luat apoi cuvîntul domnul academician Liviu Constantinescu care s-a făcut exponentul înaltului for științific, apreciind valoarea spirituală și culturală a școlii din Sălișteа, care a dat țării atîția oameni de seamă. A informat apoi pe cei prezenți că, pe lîngă cei 6 academicieni originari din Sălișteа, Academia română a primit în sînul ei alți 2 membri: Mircea Banciu și Mircea Săndulescu, fii ai Sălișteii.

Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Antonie Plămădeală a arătat importanța satului Sălișteа pe pămîntul României — spunînd că „Sălișteа este un sat de oameni deștepți" — una din explicații fiind existența acestei școli de 375 de ani. I. P. S. Sa a punctat cîteva aspecte ale vieții religioase și laice din comună, de-a lungul vremilor, oprindu-se la 4 oameni reprezentativi ai Sălișteii: Picu Pătruț — miniaturist și poet popular de mare valoare; Dionisie Romano — care a înființat prima școală națională la Buzău, fiind primul fondator al Bibliotecii Academiei române, Ioan Lupaș — preot și mare istoric și Maica Mina Hociotă — „a doua Ecaterina Teodoroiu". Toți aceștia datorîndu-și vocația culturală, școlii din Sălișteа. În încheiere I. P. S. Sa a binecuvîntat corpul profesoral și elevii școlii.

Au luat apoi cuvîntul: subsecretarul de stat N. Kleininger, domnul Romeo Trifu — subprefect, dl. Constantin Catrina — inspector general al învățămîntului sibian și d-l Aurelian Dinulescu inspector la Inspectoratul județean al culturii — care au adus un omagiu școlii din Sălișteа din partea instituțiilor pe care le reprezintă.

Profesorul Iuliu Cozma a făcut apoi istoricul școlii iar ec. Dumitru Dădîrlat a arătat locul și rolul intelectualilor sălișteni în cultura română.

Evocări pline de simțire și adînci simțăminte de recunoștință și admirație pentru școala din Sălișteа au avut prof. Maria Hanzu, prof. Maria Loluțiu și conf. univ. Dr. Ovidiu Rotaru.

Pr. protoiereu Roșca Romul — fiu al Sălișteii a arătat rolul preoților sălișteni ctitori ai școlii din Sălișteа — popa Ioanaș, Danil Neamțu, prot. I. Lupaș și Dumitru Borcea.

Pline de interes au fost apoi intervențiile domnilor Dumitru Peligrad, Nicolae Stan Petruțiu, Ioan Păltineanu, Petru Roșca și Nicolae Suciu care au adus un omagiu școlii și slujitorilor ei.

După acest simpozion, în memoria dascălilor și a elevilor școlii din Sălișteа trecuți la cele veșnice, s-a săvîrșit un parastas la Biserica Mare — oficiat de I. P. S. Sa împreună cu un sobor de preoți, răspunsurile fiind date de corul bărbătesc al bisericii.

În aceeași zi, după-amiaza, participanții au vizionat un frumos program artistic prezentat de elevii școlii.

Această zi va rămîne pentru noi, sălișteni, înscrisă cu litere de aur în istoria comunei noastre — fiind o adevărată sărbătoare de suflet și simțire românească.

Pr. Ioan Ciocan
Sălișteа

O nouă foaie bisericească

Dacă Bucovina este numită „veselă grădină", sora ei de peste munți, Maramureșul, este tot o minunată grădină, încărcată, ca și Bucovina, nu numai cu frumuseți ale firii, cu care Cel Atotputernic a binecuvîntat toate părințeștile noastre plaiuri, ci și cu mari valori istorice și încărcături spirituale, care se cuvin a fi făcute astăzi tot mai mult cunoscute.

Cînd zicem, așadar, Maramureș, ne gîndim nu numai la Iza și Mara, la dealurile sale molcome, pline de livezi acum în floare, nu numai la oamenii săi, urmași direcți ai dacilor cu bogăția lor de suflet, nu numai la bisericile de lemn, care străjuiesc acest pămînt străbun, nu numai la Dragoș Vodă și Pintea Viteazul, ci și la, se pare, cea mai veche mănăstire ortodoxă românească, cea de la Peri, ca și la textele rotacizante de la Ieud, se pare și ele cele mai vechi documente de limbă română scrisă, ceea ce dovedește, ca și pămîntul Dobrogei, o destul de timpurie și intensă viață religioasă ortodoxă.

Pe aceste plaiuri, după Revoluția română din decembrie 1989, s-a reînființat Episcopia Maramureșului și Sătmarului, condusă de plinul de omenie vlădică Justinian Chira, și Dînsul vrednic fiu al Maramureșului.

Iată însă că la redacția noastră s-au primit de curînd primele numere ale revistei: „Glasul Bisericii noastre", *publicație a Episcopiei menționate, care a pornit la drum cu o seamă de articole bine gîndite și frumos scrise, ca și într-o formă grafică deosebit de plăcută.*

Urăm acestei noi publicații bisericești ca bunul Dumnezeu să-i stea în ajutor în luminarea și zidirea preoților și credincioșilor acestei Episcopii maramureșene, ca și a tuturor celor ce vor poposi cu gînd bun asupra paginilor sale.

T. R.

Teologul Ilie Cristea despre Eminescu

(Urmare din pag. 1-a)

rară asupra operei lui erau aproape inexistente sau de suprafață, și teologul ortodox de la Sibiu, *Elie Cristea* (1868—1939), viitorul patriarh al României reîntregite. El i-a consacrat lui Eminescu o teză de doctorat, intitulată „Eminescu, viața și opera" 1896, pe care a prezentat-o la Facultatea de filosofie din Budapesta, prima teză de doctorat despre Eminescu susținută la o Universitate străină.

Teza de doctorat a lui Elie Cristea este publicată în românește în: „Pagini dintr-o arhivă inedită", București 1984, prin grija mitropolitului iubitor de cultură, Dr. Antonie Plămădeală, de la Sibiu, care a redat circuitului public din colbul arhivelor multe lucrări de însemnătate istorică, culturală sau politică, în special pentru ardeleni.

Deoarece o literatură de specialitate asupra vieții și operei lui Eminescu nu exista la acea dată, în lucrarea sa Elie Cristea a trebuit să-i contureze viața și mai ales să facă o exegeză a operei lui Eminescu pe baza operei însăși, atît cît se tipărise pînă la acea dată.

În acea vreme și în acel loc, adică în timpul dualismului austro-ungar și la Budapesta, Elie Cristea a reușit să întocmească o monografie meritorie asupra vieții și operei lui Eminescu, din care spicuim cîteva idei care, după cum se va vedea, sînt de surprinzătoare actualitate și valoare și după atîta timp de la emiterea lor.

De la început, referindu-se la cunoștințele lui Eminescu, autorul observă că a fost „om cu o cultură universală vastă" și că, pe lîngă talent, „conținutul operei sale este și rezultatul unor îndelungate studii" (p. 285). Nici astăzi nu se spune altfel, doar se explicitează conținutul culturii, varietatea cunoștințelor lui Eminescu.

În ce privește însușirile de poet genial ale lui Eminescu, Elie Cristea arată că „talentul poetului s-a format încet dar sigur pînă ce a devenit *luceafărul poeziei românești*" (p. 236). Dintre poeziile lui Eminescu menționează că „Satirele lui Eminescu (adică scrisorile lui Eminescu) sînt adevărate perle ale literaurii române, iar Satira III i-ar face cinste oricărei literaturi a lumii" (p. 267). În alt loc se întreabă: „Există oare în toată creația pămîntească o poezie care să se întipărească în sufletul fiecărui român ca *Doina?*" (p. 280). O remarcă de reținut în ce privește poezia Luceafărul „perla literaturii române" (p. 274): „Chipul fetei ne amintește de fosta iubită a poetului, Veronica Micle" (p. 274).

Același Elie Cristea constată că „poeziile lui Eminescu au cîștigat repede opinia publică română și au devenit *cea mai îndrăgită lectură a păturii culte române*" (p. 284) și că „prin el literatura română a acestui secol a urcat pe *culmile cele mai înalte*. Datorită genialității, el ocupă locul meritat *printre cei mai mari poeți ai acestui secol*" (p. 289).

Să reținem că acestea se spuneau cu un secol în urmă și că le spunea un teolog, viitor om de vază al Bisericii Ortodoxe Române, iar nu un critic literar de profesie.

Cu spirit pătrunzător, Elie Cristea arată și izvoarele inspirației eminesciene, afirmînd că „școala la care s-a format Eminescu a fost poezia populară" (p. 263), căreia i-a pătruns „frumusețea nepieritoare" și a „intrat în ritmul ei".

Afirmînd că Eminescu „a creat o limbă necunoscută pînă la apariția lui", luîndu-și cuvinte din poezia populară, scrierile vechi, din latină sau formînd el însuși cuvinte noi este demnă de reținut observația lui Elie Cristea: „Geneza cuvintelor se caracterizează la el în primul rînd prin *flexibilitate*, nu neapărat prin înmulțirea lor" (p. 287), ori această flexibilitate îi dă posibilitatea să exprime „cele mai subtile noțiuni și simțăminte" (p. 283).

În ce privește recunoscuta muzicalitate a poeziilor lui Eminescu, atît de frumos, de adevărat și de impresionant zice Elie Cristea: *„Ritmul poeziilor sale se oferă parcă de la sine pentru muzică; cînd citim poeziile sale, e ca și cum am asculta o melodie superbă"* (p. 287).

Eminescu a fost cîntărețul neîntrecut al dragostei, dar a abordat cu aceeași măestrie și tematica socială și patriotică, încît citind anumite pasaje din opera lui, „omul își simte inima încălzită de patriotism", ori, observă Elie Cristea, „adevărata artă" este aceea care „trezește sentimente" (p. 281).

Dragostea lui Eminescu pentru natură a făcut ca aceasta să aibă un loc preponderent în opera sa, participînd la bucuriile și la durerile poetului, iar teiul este socotit „generator de inspirații".

În ce privește receptarea operei lui Eminescu de către generația tînără, Elie Cristea arată că *„influența lui Eminescu asupra tinerelului român este foarte mare. Operele lui sînt citite și citate, el devenind un fel de idol al românilor"* (p. 288). Iată și un idol bun! Un idol în fața căruia tot genunchiul se poate pleca fără a supăra pe Domnul, geniile fiind copiii iubiți ai lui Dumnezeu!

Așa a scris despre Eminescu acum un veac teologul cărturar Elie Cristea! A scris cu competență, sensibilitate artistică, bun simț și dragoste pentru cel ce însemna deja o valoare națională.

Aprecierile oamenilor de specialitate asupra lucrării lui Elie Cristea despre Eminescu sînt toate favorabile, deși ele se fac acum prin prisma exigențelor la care obligă rezultatele bogatelor cercetări asupra vieții și operei lui Eminescu, care s-au făcut de atunci și pînă astăzi.

Astfel Elena Stan în „Poezia lui Eminescu în Transilvania", Buc. 1969, afirmă că lucrarea lui Elie Cristea „este prima monografie — în adevăratul sens al cuvîntului — asupra lui Eminescu", „una din cele mai bune sinteze critice apărute în Transilvania", fiind „originală" în analiza operei, observații personale, examenul limbii, stilului și versificației, cu paralelisme interesante, menținîndu-se permanent pe poziția bunului simț.

Prof. Gh. Bulgăr, în: „O carte uitată despre Eminescu, studiul teologului Elie Cristea din 1895" (în Telegraful român 1981), spune că Elie Cristea dă dovadă de „pasiune literară, erudiție de istoric al culturilor, capacitate critică remarcabilă... bune informații".

Mare, genial, „Luceafărul poeziei românești", mare și cel ce s-a apropiat cu dragoste și respect de „sfîntul preacurat al versului românesc", vestindu-l la începuturile sale!

PETRU CERCEL — umanist român şi poet creştin

În afară de umaniştii de limba latină şi — mai rar — elină, care s-au dezvoltat în secolele XIV—XV—XVI, cu întîrzieri pînă în zilele noastre, au existat, în mai toate ţările europene, unii de limbă italiană. De fapt umaniştii, ca apariţie ausonică, erau nu numai admiratorii şi cultivatorii civilizaţiei italice vechi, ci şi ai celei italiene propriu-zise. Şi această prezenţă se putea concretiza nu numai direct în latina lui Cicero sau în greaca lui Anacreon, ci chiar în italiana lui Dante. Considerăm deci că au existat umanişti de limba italiană, mai ales printre cei străini de peninsula apeniniecă, — în timp ce italienii au scris ei înşişi în genere bilingv, încă de la Dante, Petrarca şi Poliziano, pînă la Giovanni Pascoli în secolul nostru (care a fost premiat de 13 ori la concursurile internaţionale — hoeufftiene —, pentru hexametrii săi latini). Avem astfel umanişti de limba italiană printre scriitorii spanioli, portughezi, catalani, francezi, germani, englezi, polonezi etc. John Milton, de exemplu, a comis versuri în italiană şi mai tîrziu în engleză. Regina Cristina a Suediei şi-a lăsat chiar tronul, ca să se stabilească între umaniştii din Roma, întemeind academia „Arcadiei", iar împăraţii „romani" ai Vienei aveau în secolul XVIII cîte un „poeta cesàreo" la Curte, ca Pietro Metastasio dramaturgul. Mulţi libretişti de opere erau italieni, iar Mozart compunea un *Cosi fan tutte (Aşa fac toate)* în limba lui Claudio Monteverdi.

Primul sonetist român, umanist întîrziat, George Asachi şi-a scris primul sonet în italiană, — cu care a fost ales chiar „mădular" al „Arcadiei" din Roma.

Dacă pentru unii a scrie versuri italiene a fost o chestiune de debut sau incidentală, pentru Petru Cercel aproape întreaga sa activitate de literat s-a desfăşurat în limba europeană a epocii, adică în italieneşte. E foarte trist pentru istoriografia noastră, politică sau culturală, că fratele mai mare al lui Mihai Bravul, fiu legitim al lui Pătraşcu cel Bun (1554—1557) şi voievod al Ţării Româneşti (1583—1585), pentru că soarta i-a hărăzit să fie în copilărie ostatec la otomani, de altfel ca şi Dimitrie Cantemir mai tîrziu, şi a trăit pribeag aproape toată viaţa — trunchiată la jumătatea ei — în străinătate, pentru a-şi căpăta sau recăpăta tronul părintesc, a fost considerat ca domnitor, ca şi fratele său vitreg Mihai Viteazul, un simplu „aventurier politic, şi ca atare neglijat sau criticat, iar ca poet trecut cu vederea numai pentru că a scris puţin şi nu în limba maternă, acuzat probabil de o boală ce nu o avea, cosmopolitismul modern.

Petru Cercel (1545?—1590) a fost un voievod cu calităţi fizice şi intelectuale excepţionale. Şi-a petrecut nefericiţii săi ani între ţărmurile orientale ale Tigrului şi Eufratului şi cele occidentale ale Tibrului şi Senei, într-o epocă în care italiana era răspîndită la Bizanţ de veneţieni şi la Paris de toscani. Era dotat cu o memorie miraculoasă, cunoştea ca Dim. Cantemir vreo 12 limbi, după afirmaţia lui Sinzendorf şi Preyner, agenţi imperiali ai lui Rudolf II[1] şi noi posedăm astăzi din corespondenţa sa vreo 40 scrisori cerceliene în italieneşte şi cîteva în latineşte. Avea o experienţă uimitoare şi un stil de viaţă occidental, mai mult unic decît rar şi o cultură religioasă, politică şi literară aşişderea, într-o vreme în care unii voievozi deabia ştiau sa citească. A avut ghinionul să ocupe tronul între nefastele domnii ale lui Mihnea II Turcitul (1557—1583 şi 1585—1591), cel care considera domnia Ţării Româneşti un simplu sangiacat turcesc sau paşalîc şi mărise tributul către Sublima poartă la sume enorme, extrem de spoliatoare pentru ţaranime.[2]

Petru Cercel a fost criticat în cronicile muntene ale lui Stoica Ludescu şi Constantin Căpitanul Filipescu pentru unele cruzimi faţă de boierii trădători şi în special pentru sporirea impozitelor, ceea ce nu însemna în realitate decît consecinţa unor voievozi într-adevăr răi, ca Mircea Ciobanul, Alexandru II Oaieseacă şi Mihnea II Turcitul. Dar nenorocul fundamental al său îl constituie faptul că a domnit deabia aproape doi ani (ca şi Despot-Vodă Eraclitul, cu două decenii mai înainte, în Moldova), prea puţin pentru realizări esenţiale şi pentru un domnitor care plănuia reforme multe şi radicale, mai ales în sensul occidentalizării ţării — dacă ne gîndim că fratele sau Mihai Viteazul a domnit 8 ani, Matei Basarab 21 ani, Constantin Brîncoveanu 26 de ani.

Personalitatea lui Cercel a fost uimitoare. Papi şi împăraţi, ca Grigorie XIII şi Sixt V ai Vaticanului, Henric III al Franţei, Maximilian II al Germaniei sau Amurat II al Turciei, cardinali şi duci ca Ludovico d'Este şi Alfonso II al Ferrarei au fost cuceriţi de calităţile sale cu totul ieşite din comun, obţinute prin naştere, prin educaţie şi mai ales printr-o cultură variată de umanist. Aşa-zisul aventurier era de fapt poet, cugetător, orator, poliglot, istoric, om de ştiinţă şi om politic, dotat cu cunoştinţe excepţionale şi cu prestanţa omului superior ce fascinează chiar şi numai prin simpla sa prezenţă. Francesco Pughalla, poetul toscan ce l-a însoţit pentru un timp ca sfetnic la Curtea domnească, i-a dedicat pagini encomiastice care par, tuturor celor ce nu l-au văzut şi auzit, exagerate, fantastice. Dar, dacă le confruntăm şi cu alte izvoare contemporane lui sau ulterioare, ne putem chiar şi noi încînta de ele şi regreta şi mai mult tragicu-i sfîrşit şi scurta-i domnie.

Iată, de exemplu, ce afirmă Franco Sivori, secretarul său credincios, despre efectul audienţii lui Cercel la papa Sixt V, urmată de alte 4—5 vizite la Înaltul Părinte: „Printre altele, Sanctitatea Sa avu să spună, discutînd cu cîţiva cardinali, că a cunoscut mulţi oameni, dar n-a găsit niciunul aşa de ştiutor a toate lucrurile de pe lume, ca Principele Valahiei. Şi într-adevăr era în Alteţa Sa o înţelegere dreaptă şi o valoare demnă de admirat, că în toate era aşa de priceput şi avea un nu ştiu ce grav şi măreţ încît, cum omul îi vorbea o dată, îi rămînea afecţionat"[3].

Numit voievod al Munteniei, făcu un gest de generozitate şi dragoste de om, admirat de toată creştinătatea: răscumpărarea unui mare număr de robi din Constantinopol. Pe străzile Istambulului a aruncat bani saracilor[4] şi a respins propunerea unui paşă de a-l ucide pe rivalul său, Mihnea, şi din contră i-a trimis mazilitului predecesor daruri spre împăcoare şi consolare. Înscăunat pe tronul ţării, construi o biserică domnească la Tîrgovişte (oraş redevenit prin el din nou Capitală), una la Căpreşti-Argeş, o mănăstire la Mislea-Prahova; termină mitropolia din Tîrgovişte (începută de Neagoe Basarab); repară mănăstirea de la Gălui (lîngă Balş), unde i s-a conservat un portret mural; biserica din Scheii Braşovului etc.

Pătruns de înţelepciunea biblicului Iov, avu tăria să spună, în bună pace spirituală, consilierilor săi, la auzul neaşteptatei şi tragicei sale mazilirii: „Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvîntat"[5].

Acestea — şi multe altele — ni-l arată pe Cercel bun creştin cu faptele, aşa cum *Rugăciunea către Dumnezeu* e o probă strălucită de serioasă cultură teologală şi umanistică italiană, în care aflăm diverse ecouri din *Biblie* şi din poeţii Renaşterii.

Limbile cunoscute de Petru Cercel erau în prima linie latina şi greaca, italiana şi franceza, germana şi polona, dar mai presus de toate turca, pe care o va fi vorbit ca însuşi Padişahul Amurat III. Italieneşte va fi învăţat încă din copilărie, la Istambul, la Rodos şi aiurea; s-a perfectat mai tîrziu în Italia şi la Paris, în scurtele sale popasuri biennuale.

Cultura sa era profund umanistică şi universală, din care nu lipseau ştiinţele şi tehnica, fundamentele religiei creştine, istoria sacră şi profană; mai presus de toate, retorica şi poezia. Dante şi Petrarca i-au fos familiari, apoi cinquencentiştii, între care Ludovico Ariosto şi Baldassar Castiglione, Niccolò Machiavelli şi Michelangelo Buonarroti, Gàspara Stampa şi Vittoria Colonna; la Curtea lui Henric III l-a cunoscut pe poetul Pierre Ronsard şi pe Philippe Desportes, bunii poeţi ai Franţei secolului XVI. Se-nţelege, în afară de aceştia, puzderia de artişti şi scriitori contemporani, astăzi material apreciat doar de unii istorici literari sau chiar daţi cu totul uitării.

Se crede că, în şederea sa la Paris (1579—1581), Cercel a compus madrigale şi poezii la modă, ce în totalitatea lor au dispărut fără urmă, aşa cum s-a întîmplat şi cu manuscrisele sale istorice concepute la închisoarea din Chioar sau Hust, în nordul Ardealului. Singurul poem ce ni s-a păstrat e acel admirabil *Inno a Dio (Imn lui Dumnezeu)*, fiind reprodus cu elogii, sub titlul *Capitolo del Prencipe di Valacchia (Capitol al Prinţului Valahiei)*, de contemporanul său Stefano Guazzo „gentilhuomo di Casale di Monferrato", în norocosul volum *I diàaloghi piacèvoli (Dialogurile plăcute)*, Veneţia, Bertana, MDLXXXVI, operă ce a avut, la mică distanţă în timp, multe ediţii.[6]

Se crede că a scris şi poezii în româneşte în timpul domniei sale sau mai tîrziu. Oricum, Cercel rămîne în literatura noastră printr-o singură poezie — şi încă în limba cea mai apreciată şi răspîndită a timpului, aşa ca Andrei Mureşanu prin marşul: *„Deşteaptă-te, române"*, sau Felix Arves la francezi prin sonetul: „Mon âme a son secret, ma vie a son mystère...", deşi ambii au scris destule alte versuri. Corespondenţa sa, diplomatică sau particulară, are de asemenea remarcabile calităţi literare sau retorice, compunîndu-se adesea din adevărate rugăciuni în proză.

Pimen Constantinescu

(Pimen Constantinescu (1905—1973 este al doilea român după hispanistul şi comparatistul Al. Ciorănescu, interesat să transpună în româneşte *Imn către Dumnezeu* de Petru Cercel. În plus, a dat singura transliterare în italiana modernă a textului original, scris de autor în italiana medievală.).

NOTE ŞI COMENTARII:

1. Cf. N. Iorga, în Eudoxiu de Hurmuzachi, *Documente...*, vol. XI (1900), p. 650.

2. Cf. Nicolae Bănescu, *Opt scrisori turceşti ale lui Mihnea II Turcitul*, în *Analele Academiei Rom., Mem. secţ. istorice*, s. III, t. VI (Buc. 1926), pp. 176—193.

3. Franco Sivori, *Memoriale delle cose cocorse a me...*, 1590 repr. în original de Ştefan Pascu, în vol. *Petru Cercel şi Ţara Românească la sfîrşitul* sec. XVI, Cluj-Sibiu, tip. Cartea Românească, 1944, pp. 272—273.

4. Deviza sa era: *quae donavi habeo* (ce am dat, am), pe care şi-a însuşit-o în timpurile noastre poetul „renascentist" Gabriele D'Annuzio. Românul ar zice: „Dar din dar se face rai".

5. Franco Sivori, *Memoriale delle cose occorse*, în Ştefan Pascu, *op. cit.*, p. 199.

6. În B.Ac. se află trei ediţii: Cea din 1586, ce aparţinuse lui Grigore Tocilescu; cea din anul următor (Piacenza, 1587) şi cea din 1604 (Veneţia), a scriitorului Constantin Manolache. George Călinescu posedase o a patra ediţie (Veneţia; ed. Pinelli, 1610).

Imn lui Dumnezeu

Puternice Stăpîne din tărie,
Tu ce-ai creat şi ceruri şi pămînt şi mare,
Şi om din lut şi îngeri din lumină;
Tu ce-ai voit, Părinte-atotputernic,
Să te-ntrupezi din pîntec de fecioară
Cu naştere şi moarte şi-nviere,
Ce-ntr-adevăr cu sîngele tău însuţi
Deschis-ai cerul şi golit-ai iadul,
Legîndu-l pe Satan cel trist şi josnic;
Tu, ce cu braţele spre noi deschise,
Te-arăţi şi blînd şi milostiv de-a pururi,
Ca să ne dai în rai eternul bine,
Ascultă, Doamne, ruga mea umilă
Cu care mă îndrept smerit spre tine,
Ce te-ai făcut om ca să fiu eu zeul.
Cu ce mă pot plăti, Stăpîne, vrednic
De-atîta bine ce mi-ai dat tu mie?
Ce mulţumită aş putea să-ţi dărui?
Tu iată un noian de binefaceri
Ai revărsat asupra-mi, păcătosul:
Ajută-mă şi-ndrumă-mă întruna.
Tu nu vrei pietre cu valoare mare,
Nici perle ori comori nepreţuite,
Căci tu doar le-ai creat, sînt ale tale
Şi totu-n lume e creat de tine.
Sărmanii muritori nu pot să spună
Un pai că e făcut de ei în viaţă.
Clipind din ochi, bătînd din aripi numai,
Tu ştii să cîrmuieşti tot ce-i în ceruri
Şi-a iadului împărăţie oarbă.
Din mintea omenească nu vrei alta,
Nu vrei decît o inimă curată
Ce ţi se-nchină,-atît ne ceri tu nouă.
Tu vrei să fii ştiut adevăratul
Domn al lui Izrael, ce înecat-a
Pe faraonul furios şi mîndru.
Tu vrei doar fapte bune, fără pată,
Şi-oricine să te laude, că-n suflet
Putera ta cereasc-adînc citeşte.
Vai, plata ce ne-o ceri e mică
Şi dacă, Doamne cugetăm mai bine
Vrei să ne dai din gloria eternă.
E mare bunătatea Ta: mai mare-i
Iubirea ce ne-arăţi, dar noi arare
O preţuim mai mult decît păcatul.
Apoi, ca şi dreptatea, merge-alături
Milostivirea ta, cu care, Doamne,
Poţi totul să-l preschimbi în veşnic bine.
Dar mare-i neştiinţa; şi păcatul
Ni-i greu cînd vrem să-ţi închinăm cucernic
O inimă umilă şi curată.
Şi mila ta atît de mare fie
Spre mine păcătosul, ca în ceruri
Eu să trăiesc de-a pururi lîngă tine.
O, Doamne Sfinte, fă-mă demn de tine,
Şi nu mă pedepsi cum mi se cade,
Căci eu trecui măsura iertăciunii.
Îndură-te că am greşit, Părinte;
Pătrunde-mă în inimă şi-n suflet,
Şi fă să vin acolo lîngă tine.
Tu ce eşti viaţă, adevăr şi cale,
Învaţă-mă că tot ce-n lume-i bine
Din bunătatea-ţi fără margini vine.
De-oi fi ferice şi-ntr-o mulţumire
De viaţă şi averi, fă pentru mine
Să le pot folosi cu mare teamă.
Iar de mi-ai hărăzit chin şi durere,
Ca Iov de răbdător şi tare fă-mă,
În slujba ta statornic fă-mă pururi.
Ce-ţi place ţie, mare împărate,
Şi mie-mi place şi mă-ncîntă încă,
Şi-n soarta bună, şi în cea amară.
Să n-am alt scop decît să fiu în slujba
Măririi tale, prea puternic Tată!
Cin' te serveşte-şi onorează viaţa,
Şi-apoi cu cînt şi slavă-n ceruri suie.

PETRU CERCEL

Din limba italiană de *Pimen Constantinescu*

REVELAŢIILE DURERII

Era o vreme despre care azi, se vorbeşte la perfectul istoric: a fost odată. Atunci am trăit într-un climat spiritual în care idealul de viaţă nu putea fi exprimat curajos de oamenii pasionaţi pentru lucruri de seamă. Scriitorii bogaţi în idei trebuiau să facă jocul „Puterii", altcum cărţile lor nu puteau ajunge la inima cititorilor.

Între proscrişii „Puterii" era şi scriitorul de talie mondială Emil Cioran.

Despre Emil Cioran s-a scris puţin la noi. Era interzis să se scrie despre el. Recentul volum: *Revelaţiile durerii* îl actualizează pe scriitor, cu toate că aflăm aici teme foarte variate şi foarte îndepărtate ca timp.

În tematica lor găsim preţios material pentru cunoaşterea gîndirii sale. Temele: Reflexii asupra mizeriei, Iraţionalul în viaţă, Sensibilitatea tragică a României, Creştinismul şi scandalul, Crima bătrînilor, Nihilism şi natură — ne dau o imagine clară despre substanţa filozofiei sale. Rezultă chiar şi de aici că Emil Cioran este un scriitor care nu trăieşte din idei de împrumut. El are o minte sclipitoare. E original şi cutezător. Într-un pesimism elegant el spune lucrurilor pe faţă, cu toată sinceritatea lor dureroasă.

Emil Cioran are înclinări spre stări triste. Pare un nenorocit. Scrie de pare că se urăşte pe sine. E un fel de IOV care suferă pentru nenorocirea altora. E oarecum torturat pentru distanţa între ceea ce este şi ceea ce trebuie să fie. Nu e uşor să te laşi convins de ideea punerii la lucru a energiilor tinere şi afirmarea României în lume.

Cugetînd că inactivitatea are urmări tragice, filosoful afirmă că: „Mizeria constituie un astfel de aspect al vieţii în faţa căruia gîndul amuţeşte, îşi pierde îndrăzneala de afirmare, precum şi orice elan".

În stările depresive omul se simte separat în mod esenţial, de lume. Iar durerea constituie o cale de purificare: „Mult i se va ierta fiindcă mult a suferit". A învăţa să suferi, înseamnă a învăţa să ierţi.

Nu e uşor să fi creştin, dar este şi mai greu a deveni. „Creştinii probabil se nasc întocmai ca talentele". Cînd afirmă că: „Din momentul ce crezi în Dumnezeu, orice ai face e prea puţin", eu cred că filozoful a voit să spună că viaţa trebuie să ne ţină treji — că omul este important prin aceea ce depăşeşte pe om.

...„Sîntem totdeauna prea slabi pentru împărăţia cerurilor şi prea tari pentru lumea amăgirilor". Cu alte cuvinte: „Cerul e prea departe".

Pe Emil Cioran îl întristează tot ce e incorect, stupid, imoral, anormal ,vulgar, paralizant şi fariseic de îngust, ce ţine de dreapta şi de stînga. „Hitler şi Stalin au răpit spiritul critic al neamului lor... Un dictator nu are dreptul să înăbuşe revolta celor flămînzi, dar este obligat să distrugă şi să înăbuşe revolta celor sătui... Prin Hitler şi Stalin s-a derulat eşecul stîngii şi eşecul dreptei..."

Valoarea lui Emil Cioran este integrală şi universală, penru că el nu cugetă numai la noi, ci şi la alţii, la toţi, pentru că: toţi mint, fură şi omoară, aşa cum scrie un admirator al filosofului.

Numeroase sînt evaluările filozofului Emil Cioran.

Constantin Noica crede în marea lui sinceritate. Istoria critică şi-a spus cuvîntul, totuşi credem că ceea ce a scris Mircea Eliade este pur şi simplu adevărat. Emil Cioran a pătruns adînc în tainele filozofiei, şi-a însuşit o „uimitoare măiestrie literară şi scrie atît de bine românește încît era de neînchipuit că într-o zi va da dovadă de aceeaşi perfecţiune literară în franceză. Cred că exemplul este unic."

Francezii cred cu tărie în această constatare. Citisem, cu ani în urmă vorbele: „A trebuit să vină acest cioban să ne înveţe limba".

În spiritualitatea universală opera lui Emil Cioran are o valabilitate stabilă.

Emil Cioran este iubit, căutat şi citit în toată lumea, pentru că temele lui sînt abundente şi variate, pentru că scrisul său este uimitor de bogat în idei, iar geniala sa minte este stimulată de dragostea pentru o altă lume.

Nicolae Neaga

MĂNĂSTIRILE=

vetre de cultură, oaze de spiritualitate, cetăţi de apărare

Ţara noasră este o ţară bogată în ruine antice, Pompeiul şi Acropolele noastre sînt mănăstirile şi bisericile, zidite, pe de o parte, pentru a arăta evlavia, pe de altă parte gustul pentru frumos şi puterea de creaţie a poporului nostru. Referindu-ne la aşezarea acestora, le întîlnim aşezate într-o natură bogată în încîntări, în marginea codrilor vechi, la poalele munţilor sau în desişul codrilor, pitorescul fiind una dintre condiţiile esenţiale ale artei, literaturii, culturii, muzicii. Ele prezintă o poziţie unică în pitorescul României, şi noi ştim că frumuseţea naturii apropie pe om de Dumnezeu, omul devenind într-adevăr, făptură asemenea Creatorului. Numai în astfel de poziţii pitoreşti şi în acelaşi timp strategice, florile te cheamă, munţii îţi zîmbesc, pîraiele îţi cîntă, iar omul le înţelege pentrucă devine asemenea lor, se identifică cu ele. Ce frumos e să privească cineva cum pietatea strămbunilor ştia să-şi aleagă locurile de unde să adore pe Creator; ce frumos să auzi deodată clopote răsunînd în văile munţilor,spre a chema drumeţii la odihnă şi pe cei rătăciţi la turmă; ce frumos să vezi amestecîndu-se brazii cu turnuri de biserici, unde să poţi admira atît de dreapta unire a artelor cu natura, creaţia lui Dumnezeu amestecîndu-se cu lucrurile omeneşti. Gîndindu-ne la timpul cînd au fost acestea pitite, pe după dealuri, nu cu din prisosul pungii, ci cu lipsuri şi jertfe omeneşti, destul de mari, ţinînd într-o mînă unealta de lucru, iar în cealaltă unealta de război, trebuie să le socotim mult superioare marilor domuri din apus, ce impresionează prin dimensiuni şi accesorii, prin statui ale lui Crist, în locul icoanelor, prin bănci şi costume, asemănătoare celor de la operă. Interiorul bisericuţelor noastre, cîştigă mai mult prin intimitate. Deşi te afli în casa lui Dumnezeu, parcă totuşi eşti în casa ta, în vatra ta. Şi pentru ca să dăm valoare acestor pereţi de lemn sau ziduri reci de piatră, trebuie să ne gîndim că cei ce au însufleţit aceste ziduri şi le-au dat viaţă, cei care le-au construit, le-au păstrat şi conservat, transmiţîndu-ni-le şi nouă, au fost de cele mai multe ori călugării, asemănaţi de T. Arghezi, cu nişte „vulturi împiedicaţi să zboare" şi pe care M. Kogălniceanu, în vol. „Tainele Inimii", îi elogiază atît de frumos, pentru acest mare merit de întreţinători şi transmiţători ai acestor comori nepreţuite. Aceştia din urmă, renunţînd la o serie întreagă de lucruri „îngăduite", dar nefolositoare, care-şi sacrifică viaţa tocmai pentru ca idealul lor să trăiască, sînt un fel de „martiri" în sensul mai larg al cuvîntului, dezumanizaţi pentru a se diviniza, pe ei şi pe semenii lor. La nici-un alt tip creştin, nu întîlnim mai puţin umanul şi mai mult divinul, ca aici. Monahismul, aşadar, nu este nicidecum, o invenţie a celor comozi cum ar fi unii tentaţi s-o creadă. Fără a fi învinuit, că-mi trag foc la oala mea, după o atentă şi minuţioasă cercetare, aş avea curajul să afirm şi fără teama de a fi desminţit, că nici-o altă instituţie din ţara noastră, n-a contribuit mai mult la propăşirea culturală şi spirituală a poporului nostru, aşa cum a contribuit monahismul. Ar fi o crimă, să excludem pe monah şi deci monahismul, din viaţa socială şi culturală, din istoria Bisericii şi a poporului nostru care a avut todeauna de unde da şi monahi, şi preoţi, şi cărturari, şi cronicari, şi martiri, şi apostoli şi tot ce-a fost nevoie, pentru ca noi să fim ceea ce sîntem şi să avem ceea ce avem astăzi. Cultura şi civilizaţia poporului nostru nu pot fi înţelese fără contribuţia acestor oameni care au trăit mai mult pentru alţii, decît pentru ei.

Puţinele monumente istorice de artă religioasă, care ni s-au păstrat pînă astăzi, împotriva vitregiei timpului şi a lipsei de înţelegere a unor oameni, este de aşa mare preţ, încît „rostul nostru în istoria civilizaţiei, se fixează mai bine de jumătate, prin aceasta". Mănăstirile în general şi cele româneşti, în special, n-au fost şi nu sînt doar un loc de refugiu pentru monahi şi nici n-au servit numai ca locaşuri de închinare, ci rolul lor a fost mult mai înalt, ele însemnînd unirea tuturor artelor. Mănăstirile de la noi, au rămas pînă astăzi cele mai importante monumente de artă, ducîndu-ne faima peste mări şi ţări. În ele, smeriţi monahi, retraşi departe de zgomotul şi haosul din lume, în linişte şi reculegere adîncă, la lumina din candelă, unită cu cea din sfeşnicul de argint şi reflectată pe sfintele icoane, în miros de smirnă şi tămîie, între un psalm şi o lacrimă, după post şi rugăciume îndelungată, cu dragoste, migală si răbdare, pe care rar o mai întîlneşti la artiştii zilelor noastre compuneau, pictau, brodau şi tălmăceau, nu numai Sf. Scriptură şi alte cărţi de slujbă sau opere ale clasicilor greci şi latini, ci şi zapise, hrisoave, acte domneşti, anale şi cronici cu evenimente importante din istoria ţării. În mănăstiri domneşti, ca Putna, Neamţ, Bistriţa, etc. s-au format dieci, pisari, grămătici, caligrafi, copişti şi miniaturişti, care cu pană de gîscă scriau idei de aur, iar cu esenţe din plante vegetale copiau manuscrise cu o caligrafie excepţională, cu miniaturi, cu frontispicii şi diverse podoabe în culori, mărturii ale unui talent artistic deosebit. Aici, în mănăstiri fu refugiul creştinismului, ştiinţei, artei, şi întrînsele păstrîndu-se pînă astăzi manuscrise cu o valoare inegalabilă, ce împodobesc şi înfrumuseţează azi preţioase biblioteci din ţară şi străinătate. Cercetători români ca N. Iorga, I. Ghica, Al. Odobescu, Creangă chiar, în ale sale „amintiri" arată deopotrivă rolul ce l-au avut mănăstirile şi chiar unele biserici, în pridvoarele cărora au luat fiinţă şi au funcţionat, cele dintîi şcoli româneşti, iar prof. N. Cartojan, în Istoria literaturii române vechi, susţine chiar că mănăstirile au fost singurele focare de cultură şi lumină, de unde s-a răspîndit cartea în popor, prin manuscrise şi tipărituri. Ele sînt pietra, marmora şi bronzul, în care s-a săpat numele, datele şi generozitatea noastră de odinioară. Şi tot aici, delicate degete de domniţe, călugări ori călugăriţe au ţesut, au împletit, au cusut şi au brodat dvere, acopereminte de morminte, epitafe, odăjdii sacerdotale şi domneşti, care constituie astăzi capodopere ale broderiei artistice, cu o valoare universală. Mănăstirile şi monahii sînt aşadar, promotorii, creatorii, păstrătorii şi continuatorii celor mai preţioase bijuterii, toate creaţii ale harnicului şi talentatului popor român. Pictură, sculptură, arhitectură, argintărie, caligrafie, muzică, ceramică, istorie, într-un cuvînt tot ce se cheamă „creaţie" îşi trag seva neîndoios de aici. Şi nu întîmplător, mănăstirile sînt creatoare şi păstrătoare ale celor mai preţuite comori de artă. Frumuseţea pe care necontenit o doreşte monahul, nu şi-a putut găsi o mai autentică expresie, decît în creaţia artis-

(Continuare în pag. a 5-a)

Protos. Ştefan Guşă

VENIŢI LA MÎNTUITORUL HRISTOS

(Duminica a 2-a după Rusalii; Matei 4, 18—23)

La începutul propovăduirii învăţăturii Sale dumnezeieşti, Iisus Hristos a ales pe Apostoli, ca ei să fie primii ucenici şi cunoscători ai acestei învăţături şi s-o mărturisească oamenilor. După ce Iisus va fi încheiat jertfa pentru răscumpărarea neamului omenesc, Apostolii vor avea misiunea de a organiza şi cîrmui Biserica Sa, călăuziţi de Sfîntul Duh în această lucrare.

Chemarea primilor patru Apostoli, Andrei, Petru, Iacov şi Ioan, Mîntuitorul o face în modul cel mai simplu. Le zice: „Veniţi după Mine şi vă voi face pescuitori de oameni". În simplitatea ei, însă, chemarea exprimă o misiune unică în lume. Pescarilor din Galileea li se încredinţa o lucrare fără seamăn şi fără egal. În clipa chemării, ei nu ştiau încă acest lucru. Dar Iisus avea să-i pregătească în acest scop.

Ei aveau să primească „Putere de sus" şi să mărturisească pe Mîntuitorul în faţa popoarelor, să vestească învăţătura Sa, Să fie martori în faţa lumii întregi cu privire la învierea Sa şi înălţarea la ceruri. Ei vor lucra luminaţi şi întăriţi de Sfîntul Duh, primit în ziua Rusaliilor de la Părintele ceresc.

Ei vor renunţa la pescuit şi la orice preocupare pentru ei înşişi, mînaţi de gîndul ca să adune pe oameni în Biserica lui Hristos. Ei nu vor mai pune preţ pe lucruri trecătoare, ci vor lucra să dobîndească pe cele veşnice şi dumnezeieşti. Şi nu numai pentru ei, ci şi pentru toţi credincioşii Bisericii.

În această lucrare, Apostolii aveau să sufere prigoana din partea fariseilor iudei şi a păgînilor, dar nimeni şi nimic nu le-a slăbit credinţa în Hristos. Ei nu s-au plecat şi nu s-au înfricoşat în faţa nici unei primejdii. Ştiau de la Iisus că misiunea lor este grea. Domnul le spusese: „Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni" (Ioan 15, 20) şi altă dată le-a făgăduit fericire în şi prin suferinţă: „Fericiţi veţi fi voi cînd vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea" (Matei 5, 11).

Cuvintele Mîntuitorului „veniţi după Mine" au avut puterea să schimbe gîndirea şi viaţa Apostolilor. Şi nu numai a Apostolilor ci şi a tuturor care au înţeles că această chemare are în ea o putere sfîntă.

Orice cuvînt al lui Hristos este de o actualitate fără sfîrşit, e înzestrat cu valoare veşnică. Deci şi cuvintele „veniţi după Mine" vor rămîne o chemare neîncetată la apostolat, mereu vii şi universale. Hristos are suprema iubire de a primi în Biserica Sa, un număr nesfîrşit de ucenici şi apostoli. De aceea chemarea Lui nu se adresează numai unui anumit grup de oameni, unei anumite vîrste, sau profesiuni, ci ea se adresează tuturor oamenilor. Oamenilor tuturor epocilor şi tuturor locurilor.

Chemarea nu implică obligativitate, ci libertate. Iisus a precizat acest aspect şi în alte împrejurări: „Cel ce voieşte să vină după Mine"... (Matei 16, 24; Marcu 8, 34; Luca 9, 23). Căci orice constrîngere anulează dragostea. Fără dragoste şi fără libertate, omul e lipsit de cea mai autentică trăsătură a chipului omenesc. Numai în deplină libertate şi cu dragoste Apostolii „au lăsat toate" şi I-au urmat Mîntuitorului. Tot aşa au făcut şi primii creştini. În acelaşi fel au mers şi sfinţii mucenici, Sfinţii Părinţi şi nenumăraţi cuvioşi şi credincioşi din rîndul popoarelor lumii.

Cum se poate motiva chemarea mereu actuală „Veniţi după Mine"? Însuşi Hristos-Domnul răspunde: „Căci fără de Mine nu puteţi face nimic" (Ioan 15, 5) şi în altă parte: „Cel ce-Mi urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieţii" (Ioan 8, 12).

Chemîndu-ne la Sine, Iisus ne cheamă la Biserica Sa cea Sfîntă. Căci el e capul Bisericii. În Biserică luăm legătura cu învăţătura Sa, cu puterea Duhului Sfînt, în Biserică primim iertarea pacatelor prin Sf. Spovedanie şi tot acolo — dacă dobîndim vrednicie — ne împărtăşim cu Sfîntul Său Trup şi Sînge. În Biserică primim dezlegare la toate problemele vieţii. Iar în viaţă sînt multe de rezolvat. Învăţătura Bisericii dă tuturor întrebărilor un sens.

Din vîrsta cea mai fragedă, fiinţa omenească e legată de Biserică. Şi atîta timp cît omul mărturiseşte dreapta credinţă legătura aceasta nu se rupe niciodată. Ea nu încetează nici după moartea trupească, căci rugăciunile Bisericii însoţesc sufletele şi pe drumul veşniciei. Mîntuitorul n-a spus în zadar: „Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi" (Ioan 11, 25), adică va trece în viaţa veşnică.

Iisus Hristos cheamă la Sine, din iubire, pe toţi oamenii. Pe cei drepţi îi răsplăteşte, pe cei păcătoşi îi miluieşte, tinerilor le dă înţelepciune, celor vîrstnici putere şi ajutor, orfanilor şi văduvelor ocrotire, celor în suferinţă alinare.

Oare cum răspundem noi la această chemare? Din Sf. Evanghelie aflăm că Apostolii, cînd au auzit chemarea, au lăsat îndată toate şi au mers după Iisus. I-au dat imediat ascultare totală, fără condiţii. E un exemplu minunat pentru toţi. La chemarea lui Iisus, cine vrea s-o asculte, trebuie să lase pentru totdeauna toate răutăţile, toate deprinderile pătimaşe, tot egoismul, într-un cuvînt toate faptele rele. Credinciosul trebuie să devină un mărturisitor al lui Hristos în orice împrejurare.

Să ţină la învăţătura Sf. Evanghelii, ca la lucrul cel mai de preţ. „Învăţaţi de la Mine că sînt blînd şi smerit şi veţi găsi pace sufletelor voastre", spunea Iisus celor care Îl ascultau. Bunătatea smerenia, blîndeţea, generozitatea sînt calităţile care exprimă, cea mai mare şi mai puternică virtute creştină: iubirea faţă de oameni. Este realizarea unei stări superioare duhovniceşti la care ne îndeamnă Sf. Ap. Pavel: „Să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii" (Romani 6, 4).

Cine doreşte să fie ucenicul lui Hristos, trebuie să fie pătruns de încredere nemărginită şi de dragoste supremă faţă de Hristos.

Cuvîntul Apostol însemnează „trimis", adică trimis de Hristos să cheme la Biserică pe oamenii care doresc să se mîntuiască. Să ne amintim că Ap. Petru, ajutat de Sf. Duh, a adus 3 000 de oameni la Biserică după o singură cuvîntare (Fapte 2, 41). Dar nu poţi cîştiga pe cineva la credinţă şi la curăţenie sufletească, pînă tu însuţi nu eşti credincios şi curat.

Deci prima lucrare a apostoliei este înnoirea persoanei tale proprii. Apoi această înnoire trebuie extinsă la familia ta şi la societatea din jurul tău. Există încă oameni, care ştiu foarte puţin, sau nu ştiu nimic despre Hristos, despre Biserică, despre Maica Domnului, despre Sfinţi, sau alte rînduieli bisericeşti.

Există mii şi mii de bolnavi, care au nevoie de mîngîierea creştină, mii şi mii de rătăciţi la care ne trimite Hristos să le spunem: „Veniţi la Biserica Mea", la adevărul mărturisit în Simbolul credinţei, întocmit de Sfinţii Părinţi. Veniţi la Păstorul cel Bun ca să fie „o turmă şi un Păstor" (cf. Ioan 10, 16).

Răspunsul nostru la chemarea Domnului să fie neşovăitor şi prompt, fără amînare şi cu deplină dragoste pentru Biserica Sa. Sf. Ap. Petru ne lămureşte pe scurt slujirea apostoliei: „Dacă vorbeşte cineva cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; dacă slujeşte cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu, pentru ca întru toate Dumnezeu să se slăvească prin Iisus Hriseos, Căruia Îi este slava şi stăpînirea în vecii vecilor. Amin" (I Petru 4, 11).

Pr. Mihail Colotelo

Reflecţiile unui teolog romano-catolic asupra uniatismului

Profesorul Ernst SUTTNER, titularul catedrei de Istoria Bisericii Răsăritului, a Facultăţii de Teologie romano-catolică din cadrul Universităţii din Viena, în studiul „Die stalinistische Unterdrückung der unierten Kirche in Galizien und im Karpatengebiet", apărut în volumul „Sursum corda", Graz, 1991, p. 423—438. pune următoarea întrebare în legătură cu apropierea ecumenică dintre Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă:

Dacă Bisericile rărăriteană-ortodoxă şi apuseană-romano-catolică sînt Biserici surori, precum reiese din Decretul asupra ecumenismului de la Vatican II, atunci de ce trebuie ca înre ele să mai existe o Biserică unită?

Răspunsul la această întrebare îl găseşte autorul în constatarea Conciliului II Vatican că *„uniaţiile sînt o eroare"* şi consideră că toţi cei ce admit Hotărîrile acestui Conciliu „nu au voie să aspire spre noi uniaţii", aceasta pentru că *„fiecare nouă uniaţie fărămiţează din nou Biserica lui Hristos"*. De aceea, subliniază autorul, „unii teologi ortodocşi sînt de părere — pe bună dreptate — că ecumenismul trebuie să facă în asa fel încît să ducă la renunţarea la uniatism şi la încetarea existenţei Bisericilor uniate", iar „unii diplomaţi bisericeşti romano-catolici găsesc că ar fi mai potrivit dacă n-ar mai exista Biserica unită".

Privind în perspectivă istorică apariţia Bisericilor unite, autorul arată că „în toate ţările unde există, *acestea s-au născut din greşeli teologice"*, şi „există pentru că s-au întîmplat greşeli în aspiraţia spre unitate", şi, că şi azi, acestea „ridică noi probleme teologice", *„reapariţia lor constituind o nouă greşală"*. „Ele trăiesc — afirmă autorul — pentru că Dumnezeu este iertător cu gr şelile noastre şi Harul Său co tinuă cu toate separările noa tre".

„Astăzi, afirmă autorul, oam nii dacă vor să respecte bur rînduială trebuie, fără milă, înlăture urgent, această nouă gr şală a separării".

„Ecumenismul vrea — subl niază autorul — să înlăture ori acţiune de separare şi ecumeni tii dovedesc o profundă înţel gere, dar atîta timp cît se pr move ază separaţie şi ruptură credinţă, reţinerea acestora es deplin justificată".

În consecinţă autorul consid ră că „protecţia juridică a Bis ricilor unite" contravine respe tului cuvenit Bisericilor Ort doxe, impus catolicilor de Co ciliul II Vatican: ca „Biserici su rori".

Asist. dct. Irimie Marg

MĂNĂSTIRILE=

vetre de cultură, oaze de spiritualitate, cetăţi de apărare

(Continuare din pag. a 4-a)

tică, materializare a frumuseţii sale duhovniceşti. Desfigurat de urîţenia păcatului, sufletul omenesc însetează după frumuseţe, ca un pămînt fără apă. Mănăstirile noastre însă n-au fost numai focare de cultură, ci şi cetăţi de apărare şi oaze de spiritualitate. Ele sînt fragmente din istoria vie a neamului nostru, momente din viaţa strămoşilor, eternizate în orice cărămidă, colţ de piatră sau filă de carte. Ele transmit cele mai însemnate documente şi redau cel mai fidel chipurile ctitorilor, zugrăviţi în tablourile votive. Atît monumentele în sine, cît şi ceea ce s-a păstrat în şi prin ele dovedesc originalitate, inventivitate, însuşiri ale sufletului nostru românesc. Ştefan cel Mare, spre exemplu, a cunoscut şi preţuit, deopotrivă tradiţionala şi bătrîna cultură bizantină, cît şi noua cultură a renaşterii. Strămoşii noştri, rămaşi în parte anonimi, ştiau că o artă, nu se face cu principii din import. Meşterii frescelor exterioare din Bucovina, ca şi cei de la Cozia, Rîmeţ sau Sîmbăta, fiind localnici, au făcut multe localizări şi adaptări, la specificul nostru românesc. Peste tot sfinţii sînt reprezentaţi, cu durerile, cu bucuriile, cu seninătatea, specifică românului. Românului nu i-a lipsit niciînd, gustul proporţiei, păstrînd un echilibru perfect între omenesc şi duhovnicesc. Figurile au mişcare, monumentalitate, expresivitate. E lesne de constatat, tristeţea cînd e vorba de moarte sau bucurie, cînd e vorba de biruinţă şi înviere. Dacă ne referim numai la „Căderea Constantinopolului" sau la „Judecata de Apoi" de la oricare din mănăstirile din nordul ţării, scene considerate de specialişti ca superioare, scenelor similare din Padova sau Pisa, observăm cum prin caracterul lor realist, împărtăşesc mai degrabă bucuria victoriei împotriva turcilor, care ne ameninţau ţara în acel timp, decît sentimentul fricii faţă de divinitate (Bîrsănescu St., Mag. Ist., nr. 3, 1967, p. 9—13). Impunsăturile sulilelor făcute în ochii sfinţilor de la Cozia, iscăliturile de pe chipurile sfinţilor de la Voroneţ sau Arbore, urmele de metereze de la Probota sau Comana vor arăta deopotrivă atît cruzimea bejăniilor, cît şi necinstea revoltătoare a pîngăritorilor, din vremuri mai noi, ca şi chipul de apărare celui din urmă colţ de ţară.

Dar rolul mănăstirilor n-a fost numai cultur ci ele au servit uneori drept fortăreţe unde „se r fugiau creştinii, se închideau giuvaerurile, şaluril argintăria şi banii în timp de răsmeriţă, de băj nie, de foc şi de sabie". Locuitorii Bucureştilor, scr Ghica în „Opere", 1956, p. 302 „găseau scăpa pentru ei şi averile lor la picioarele altarului şi tăria zidurilor", fapt ce explică în parte, grija care au avut-o domnii, de a le întări cu ziduri metereze, ca pe nişte adevărate cetăţi (vezi şi Ca tojan N. Ist. lit. vechi, p. 26). Dimitrie Cantem în „Descriptio Moldavae", subliniind un alt rol mănăstirilor, scria: „Nu putem să nu lăudăm o pitalitatea ce se practică în toate mănăstirile d Moldova, pentru orice oaspete, fie el ortodox, evre turc sau armean ...", (vezi ed. 1973, p. 359). Şi-ap oare mai este cineva care să nu ştie că primele sp tale au fost iniţiate în mănăstiri şi cu iniţiativ Bisericii, unele fiinţînd şi azi în jurul bisericil ce le patrona, cum ar fi Sf. Spiridon şi Socola la Iaşi sau Filantropia şi Colţea de la Bucureşti.

Dar înainte de a fi centre de cultură, cu o i tensă activitate socială şi filantropică, mănăstiri noastre au desfăşurat secole de-a rîndul şi desf şoară şi azi, o intensă activitate spirituală. E întocmai ca nişte cedri din Liban, au crescut pămîntul românesc, spre a opri vînturile ereziil celor pierzătoare de suflete şi a da umbră cel dogoriţi de arşiţa păcatelor. Aici şi numai aici, ridică cel căzut şi se mîngîie cel necăjit; omul scî bit de faptele sale şi ale celorlalţi, vine aici ca să-depună mîhnirea, să-şi curăţe inima prin căinţă să se împace cu duşmanii săi. Mănăstirile noast au fost şi au rămas adevărate „oaze" duhovnices sînt vetre de lumină spirtiuală ce au rezistat de lungul veacurilor, tuturor ereziilor şi influenţel dinlăuntrul şi dinafară, potrivnice ortodoxiei şi i teresel poporului nostru dreptcredincios.

Pentru toate acestea, putinţa de a ne bucura o aşa moştenire nepieritoare, trebuie să constitu pentru noi toţi un adînc îndemn de a le cunoaş şi păstra, ca pe lumina ochilor.

Cateheză despre jurămînt

(Urmare din pag. 1-a)

făgăduinţele cu jurămînt. Este, firesc, un mod omenesc de a vorbi, dar care avea să-i asigure pe oameni că Dumnezeu ţine totdeauna făgăduinţele Sale, că este statornic în a răsplăti cu bunătate pe cei ce împlinesc voia şi poruncile Sale, sau pedepseşte pe cei ce le încalcă. Şi tot aşa trebuie să se comporte şi oamenii în relaţiile dintre ei: să spună numai adevărul şi să-şi ţină cuvîntul dat.

În prima sa carte, Biblia arată că pentru ca regele Sedomei să fie convins şi să nu se îndoiască de spusele lui Avraam, acesta îi declară cu jurămînt (ce se făcea prin ridicarea mîinii drepte în sus spre Dumnezeu) (Facerea 21, 23—24).

Pentru a nu lăsa nici un fel de îndoială asupra făgăduinţelor date lui Avraam, Dumnezeu îl asigură sub forma jurămîntului (Facerea 21, 16—18). La rîndul său, Avraam, pentru a avea certitudinea că i se va împlini dorinţa, cere slugii sale făgăduinţa tot sub formă de jurămînt (Facerea 24, 3).

Dacă jurămîntul adevărat conferă fermitate caracterului prin ţinerea cuvîntului dat, în schimb jurămîntul strîmb, sub care se ascunde înşelătorie, constituie o „pîngărire a numelui celui sfînt a lui Dumnezeu" (Leviticul 19, 11—12). Adevăratul jurămînt constituie o mărturisire de credinţă şi de cinstire a lui Dumnezeu; de aceea el primeşte autoritatea cuvenită numai dacă este făcut în numele lui Dumnezeu: „Să te temi de Domnul tău şi numai lui să-i slujeşti, de el să te lipeşti şi pe numele lui să te juri" (Deuteronom 6, 13).

Profeţii Vechiului Testament arătau că jurămîntul făcut pe numele Dumnezeului adevărat, este o binecuvîntare, aducînd cinstire lui Dumnezeu, fiindcă a mărturisi adevărul şi dreptatea în numele lui Dumnezu înseamnă a-i aduce cuvenită preamărire (Isaia 4, 2). Ceea ce condamnă profeţii este jurămîntul fals, strîmb. Prin el vine nedreptatea între oameni şi se necinsteşte numele lui Dumnezeu (Zaharia 8, 17).

Pe timpul Mîntuitorului cărturarii şi fariseii au falsificat adevăratul înţeles al jurămîntului, spunînd că numai cel făcut în numele lui Dumnezeu trebuie ţinut. De aceea, obişnuiau să jure, fără a ţine jurămîntul, pe cer, pe pămînt, pe Ierusalim, sau chiar pe capul lor. Iisus condamnă sentenţios această practică, deoarece toate sînt legate de numele lui Dumnezeu: „Aţi auzit că s-a zis celor de demult: să nu juri strîmb, ci să ţii înaintea Domnului jurămintele tale. Eu însă vă spun: să nu vă juraţi nicidecum, nici pe cer, fiindcă este tronul lui Dumnezeu, nici pe pămînt, fiindcă este aşternutul picioarelor Lui, nici pe Ierusalim, că este cetatea marelui împărat, nici pe capul tău să nu te juri, fiindcă nu poţi să faci un fir de păr, alb sau negru. Ci cuvîntul vostru să fie: ceea ce este da, da şi ceea ce este nu, nu; iar ce este mai mult decît aceasta, de la cel rău este" (Matei 5, 33—37). Dacă credincioşii tind cu consecvenţă spre sfinţenie şi desăvîrşire, dacă gîndurile, vorbele şi faptele sînt totdeauna curate şi sincere, nu mai este nevoie de jurămînt. Aceasta ar fi şi starea ideală ce ar trebui să se statornicească între ei. De aici şi îndemnul Sfîntului Iacob: „Iar înainte de toate, fraţii mei, să nu vă juraţi nici pe cer, nici pe pămînt, nici cu orice alt jurămînt, ci să fie vouă ce este aşa, aşa, şi ce este nu, nu, ca să nu cădeţi sub judecată" (Iacob 5, 12).

Dar nu toţi se află pe aceiaşi treaptă de sfinţenie. Biserica nu este numai a drepţilor şi a sfinţilor, ci şi a păcătoşilor, căci „cei bolnavi au nevoie de doctor ...". „Într-o casă mare — spune Apostolul — nu sînt numai vase de aur sau de argint, ci şi de lemn şi de pămînt, şi unele sînt spre cinste, dar altele sînt spre necinste" (II Timotei 2, 20). Aşa stînd lucrurile, pentru ca toţi să poată convieţui în pace şi armonie, pentru a înlătura minciuna şi a statornici deprinderea în ţinerea cuvîntului dat, Biserica nu a înlăturat jurămîntul, ci l-a socotit ca un pedagog, care oferă tărie şi demnitate caracterului şi crează deprinderea de a spune numai adevărul şi de a evita minciuna: „Căci oamenii se jură pe cel mai mare şi jurămîntul este pentru ei spre întărire şi sfîrşit al oricăror neînţelegeri" (Evrei 6, 16). Apostolul neamurilor foloseşte des expresia: „Martor îmi este Dumnezeu", pentru ca cei cărora le sînt adresate cuvintele lui, să aibe certitudinea celor comunicate (Romani 1, 9; II Corinteni 1, 23; Galateni 1, 20; Filipeni 1, 8), — şi chiar li se adresează cu jurămînt spunînd: „Vă jur întru Domnul" (I Tesaloniceni 5, 27) —.

Pe de altă parte, Biserica a condamnat totdeauna cu asprime jurămîntul îndreptat împotriva vieţii semenului, cum a fost, de pildă, jurămîntul lui Irod, care a dus la tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul. Cu aceiaşi asprime a fost pedepsit şi jurămîntul fals, mincinos, socotit ca o crimă împotriva vieţii semenilor. Astfel, Învăţătura celor 12 Apostoli, scrisă în primul secol creştin, spune categoric: „Să nu juri strîmb, să nu dai mărturie mincinoasă, să nu vorbeşti de rău, să nu ţii minte răul. Să nu fii cu două gînduri, nici cu două feluri de vorbă, pentru că două feluri de vorbă este cursa morţii". La rîndul lor, canoanele bisericeşti pedepsesc şi ele jurămîntul fals. *Aşa spre pildă, canonul 25 apostolic pedepseşte cu caterisirea pe clericul care a depus jurămînt strîmb,* iar canonul 64 al Sfîntului Vasile cel Mare opreşte 10 ani de la împărtăşanie pe credincioşii care au depus jurămînt mincinos.

Jurămîntul strîmb a fost totdeauna incriminat şi de legile civile prin diferite pedepse, mergînd de la cea capitală, pînă la condamnarea la închisoare.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Cînd a apărut jurămîntul? (După căderea omului în păcat, odată cu apariţia vicleniei, a minciunii şi a neîncrederii între oameni). Care este rostul jurămîntului? (De a alunga neîncrederea şi suspiciunea, care tulbură relaţiile dintre oameni) Cum era considerat jurămîntul în Vechiul Testament? (Un adevărat act de cult. El poartă sfinţenia lui Dumnezeu, fiindcă exprimă dreptatea lui Dumnezeu, iar jurămîntul strîmb aduce pedeapsă grea, deoarece aduce o „păgînire" a numelui lui Dumnezeu). Dacă oamenii spun mereu adevărul şi îşi ţin promisiunile, mai este nevoie de jurămînt? (Nu mai este nevoie). Aceasta este situaţia ideală de desăvîrşire, spre care trebuie să tindă toţi credincioşii şi spre care ne îndeamnă şi Mîntuitorul. Dar cum Biserica este şi a păcătoşilor, şi cum între toţi credincioşii trebuie să existe armonie şi pace, practica jurămîntului devine folositoare, tocmai pentru a cimenta şi garanta încrederea între oameni.

V. *Asocierea*

Avînd o utilizare superioară în viaţa oamenilor, jurămîntul este întîlnit în diferite forme în toate religiile şi la toate popoarele. Pe lîngă aspectul religios, în care se invocă martor Dumnezeu, există şi jurămîntul din viaţa civilă, folosit în tribunale pentru stabilirea adevărului, iar jurămîntul militar, de fidelitate faţă de patrie, reprezintă un angajament solemn, care dă expresie simţămintelor patriotice, — Mai există şi jurămîntul de fidelitate faţă de o instituţie, faţă de Biserică, faţă de practicarea cu simţ de răspundere a unei activităţi, precum şi alte forme particulare de asigurare a adevărului mărturisit, sau a ţinerii unei făgăduinţe, prin aşa-numitul „cuvînt de omenie"...

VI. *Generalizarea*

Jurămîntul religios înseamn deci, a lua pe Dumnezeu ca ma tor pentru adevărul mărturis sau făgăduinţa făcută avînd cr dinţa în puterea lui Dumnezeu a pedepsi minciuna.

VII. *Aplicarea*

1. Datorită importanţei sa jurămîntul este aplicat în instan ţele bisericeşti de judecată, pe tru stabilirea adevărului şi dreptăţii.

2. Jurămîntul solemn se face biserică, cu mîna pe Sfînta Eva ghelie şi pe cruce. Se mai pra tică şi jurămîntul solemn înt două persoane, săvîrşit în bis rică în faţa preotului, privin mărturisirea unui adevăr, ţin rea unei făgăduinţe, sau de fid litate reciprocă între soţi.

3. Pentru situaţii independen de cel ce a săvîrşit jurămîntu în cazul în care acesta nu poa fi ţinut, Biserica acordă dezleg re de jurămînt. Dar ţinînd seam de importanţa jurămîntului, cuvine a fi făcut cu seriozita şi chibzuinţă, spre a putea fi ţ nut cu sfinţenie.

IN ATENŢIA CITITORILOR

Informăm pe stimaţii cititori ai Telegarfului Român că în *Librăria eparhială, str. Mitropoliei nr. 3 Sibiu, cod. 2400,* se mai găsesc următoarele cărţi:

Rugăciuni şi învăţături de credinţă ortodoxă	60 l
Arhiepiscopia Sibiului, pagini de istorie	110 l
Romanitate, continuitate, unitate	50 l
În ţara bisericilor de lemn	50 l
Arhim. T. Tohăneanu: Pictura pe sticlă (album)	125 l
Contribuţii istorice privind perioada 1918—1939	80 l
Biserica strămoşească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală şi naţională a poporului român	60 l
Contribuţii transilvănene la Teologia ortodoxă	75 l
Lazăr-Leon Asachi în cultura română	100 l
Maica Domnului în 40 de ipostaze	500 l
Prima şcoală românească	15 l
Îndrumător bisericesc 1990	50 l
Îndrumător bisericesc 1991	70 l

Aceste cărţi pot fi comandate şi ramburs la Librăria eparhială mai sus specificată, cu suportare cheltuielilor de expediţie.

Raportul dintre bunurile materiale şi cele spirituale

(Duminica a 5-a dupa Rusalii)

Vindecarea de către Mîntuitorul a celor doi îndrăciţi din laturea herghesenilor ne oferă posibilitatea de a vedea o reacţie diferită e cele de pînă acum, a oamenilor pe care i-a cercetat Iisus. Dacă înă acum, peste tot, Domnul a fost aşteptat cu interes deosebit şi rimit cu însufleţire, în aceste locuri, după ce redase chipul lui umnezeu în două fiinţe dezumanizate (Matei 8, 28; Marcu 5, 3—5; uca 8, 27), „plătit" cu preţul unei turme de porci, locuitorii L-au ugat pe Domnul „să plece din hotarele lor" (Matei 8, 34). Interesul r egoist legat de bunurile materiale era atît de mare, încît sal-area vieţii altora nu avea nici o semnificaţie, atît timp cît leza in-eresul lor. Chiar dacă îi incomoda foarte mult prezenţa acestor inţe nenorocite, fiindcă „nimeni nu putea să treacă pe calea aceea" Matei 8, 28), totuşi, cînd li s-a cerut un sacrificiu, iau poziţie cate-orică, fără nici un fel de tranzacţii, gîndindu-se ca nu cumva şi pe ai departe în cine ştie ce împrejurare s-ar mai ivi, să se repete easta scenă... Preţuind unilateral şi exclusiv bunurile materiale, au neglijat complet bunurile spirituale, alterînd şi adevăratul ra-ort dintre bunurile vieţii.

Vom vedea în continuare care este învăţătura Evangheliei despre aportul dintre bunurile materiale şi cele spirituale.

Raportul dintre bunurile materiale şi cele spirituale este în func-e de concepţia despre raportul dintre suflet şi trup, ca şi a concep-ei despre lumea materială.

Cartea Sfîntă ne arată încă de la început că originea deopotrivă bunurilor spirituale şi materiale este în bunătatea lui Dumnezeu. le au fost date omului prin opera creaţiei, constituind o condiţie senţială a existenţei sale.

Pe de altă parte, în cadrul creaţiei, poziţia omului deţine o dem-itate cu totul deosebită. În fiinţa lui stă înscrisă, o dată cu sufla-ea divină, măreţia chipului lui Dumnezeu. Iar dacă cealaltă creaţie văzută a venit la existenţă prin cuvîntul, care exprimă voinţa Ziditorului, omul a fost creat printr-o participare directă. Nu numai ufletul, ci şi trupul; ceea ce îl leagă pe om mai mult, atît de lumea pirituală, cît şi de cea materială. Fiind stăpîn al creaţiei văzute, unurile acestei lumi devin necesităţi ale existenţei omului, iar pen-u continua perfecţionare a creaţiei, el îşi va aduce aportul în cali-tea de „împreună lucrător cu Dumnezeu". Avînd fiinţa formată din uflet şi trup, bunurile spirituale şi materiale sînt necesităţi firesti are îi asigură dezvoltarea pe plan spiritual şi existenţă biologică. În calitate de pămînt — spune un Sfînt Părinte (Sfîntul Grigorie e Nazians) — eu sînt legat de viaţa de aici, însă avînd în mine o arte divină, port în mine dorul după veşnicie".

Păcatul a stricat ordinea şi armonia creaţiei, a tulburat rela-ile omului cu lumea, generînd în acelaşi timp şi contradicţia lui siho-fizică. De aceea nu e vinovat numai trupul care a mîncat fruc-ul oprit, ci în primul rînd sufletul care n-a ascultat porunca şi a prit fructul...

Antichitatea precreştină concepînd dualismul spiritului şi mate-ei aflată în luptă continuă, a propovăduit că materia este rea; lu-ea, o vale a plîngerii, iar trupul este o închisoare a sufletului, care ăieşte mereu sforţarea eliberării într-o altă lume, sau într-o to-ală stingere...

„Hristos a slobozit cosmosul de zeităţile păgîne — remarcă un olog (Oliver Clément) — de asupririle magice ale acestora asu-ra vieţii omeneşti. Întruparea Sa a distrus dualismul care făcea în trup un mormînt pentru suflet şi din pămînt un exil... Invierea a desfiinţat lumea ca mormînt şi a descoperit-o ca euharis-e".

Sfînta Carte ne arată că „orice dare bună şi ori ce dar desăvîrşit e sus este coborîndu-se de la Părintele luminilor" (Iacob 1, 17). Deşi e vin de la Dumnezeu prin purtarea Sa de grijă, la bunurile vieţii ajunge prin muncă şi pot fi înmulţite prin strădania cultivării lor. luga din Evanghelie care nu a înmulţit talantul nu a avut scuză, a primit condamnarea veşnică, iar Apostolul porunceşte categoric: el ce nu vrea să muncească nici să nu mănînce" (II Tesaloniceni 3,)).

Grija faţă de bunurile sufleteşti constituie o datorie a credincio-ilui, fiindcă sufletul este de origine divină şi nemuritor. „Ce ar fo-si omului dacă ar cîştiga toată lumea, dacă-şi va pierde sufletul u ce ar da omul în schimb pentru sufletul său" (Matei 16, 26). Tot ît de naturală şi necesară este şi datoria asigurării celor necesare upului, fiindcă după cum spune Apostolul: „nimeni nu şi-a urît reodată trupul său, ci-l încălzeşte şi-l hrăneşte precum şi Hristos iserica" (Efeseni 5, 29). Prin ridicarea în creştinism a concepţiei des-re trup la valoarea de „templu al Duhului Sfînt" şi de „mădular lui ristos" (I Corinteni 6, 19.5), bunurile necesare trupului trebuiesc rivite în funcţie de bunurile necesare sufletului şi invers. De pildă, acă „grija de trup o prefacem în pofte" (Romani 13, 14), dacă trupul evine neînfricat, sufletul va avea mult de suferit, precum şi suflet stăpînit de patimi, va deruta distrugător activitatea trupului are-şi va pierde menirea arătată de Apostol...

Nu adunarea firească a bunurilor necesare vieţii trupeşti o com-ate Mîntuitorul, cînd ne oferă sugestivul exemplu al „păsărilor erului" şi „crinilor cîmpului..." (Matei 6, 25—34), ci pierderea în-rederii în bunătatea şi purtarea de grijă a Părintelui Ceresc; teama îngrijorarea prea mare care tulbură sufletul; ca şi pierderea cum-ătării în folosirea lor (Luca 12, 29). Mîntuitorul a combătut nestă-ilita lăcomie după bunurile prisositoare, care subjugă, înrobesc viaţa ufletului, fiindcă „unde este comoara voastră, acolo este şi inima oastră" (Matei 6, 21). Şi pentru a da interpretare lăcomiei după avuţire, devenită patimă înrobitoare, iar averea un idol căruia îi ujeşti cu teamă şi îngrijorare, şi care sufocă viaţa sufletului, Mîn-uitorul personifică lăcomia averii şi banului, sub numele lui „Ma-ona", contrar lui Dumnezeu, şi arată că „nu putem sluji la doi omni: lui Dumnezeu şi lui Mamona..." (Matei 6, 24).

Aşadar, bunurile materiale nu sînt rele în ele însele, ci acumula-ea lor necinstită, peste necesarul vieţii, ca şi folosirea lor egoistă şi ecumpătată. Arătînd că „viaţa unui om nu constă în surplusul avu-ilor sale" (Luca 12, 15), Mîntuitorul nu combate necesarul bunurilor ateriale. De pildă, bogatul căruia i-a rodit ţarina nu a fost con-amnat pentru activitatea sa în direcţia cîştigării bunurilor mate-iale şi nici pentru faptul că le-a avut cu prisosinţă din rodul natu-al al cîmpului, ci pentru că folosindu-le numai pentru sine, a pier-ut simţul cumpătării, al necesarului firesc. La fel, bogatul „îmbră-at în porfiră şi vison" nu s-a făcut vinovat pentru faptul că a vut bunuri, ci pentru că le-a folosit în mod egoist, neţinînd cont de iaţa săracului Lazăr, aflat la curtea sa bolnav şi în lipsă totală necesarului vieţii. Tînărul bogat, care dorea viaţa veşnică nu a ost dat ca exemplu negativ de către Mîntuitorul pentru că ar fi vut bunuri materiale, ci pentru că inima lui era înrobită de ele. n aceste situaţii, bunurile spirituale menite să dezvolte viaţa spre n orizont mereu deschis, sînt înăbuşite, iar viaţa dominată de patimi ncezeşte în propria ruină. De aici vedem că, dacă bunurile spiri-uale pe măsura înmulţirii lor aduc un plus de putere valorilor veş-ice, bunurile materiale nechibzuit folosite reuşesc să te facă pro-riul lor prizonier, închizîndu-te în egoismul închircit al vieţii. Ve-em apoi că modul folosirii bunurilor materiale influenţează direct i decisiv roada bunurilor spirituale.

Trecînd la aspectul pozitiv al agonisirii şi folosirii bunurilor ma-eriale, remarcăm că acestea pot deveni un adevărat izvor de cîşti-are a bunurilor duhovniceşti nemuritoare. Iată o interesantă re-arcă a unui teolog (Oliver Clément) în acest sens: „Dacă seva se rcă de la pămînt, dacă apa descrie în univers un ciclu roditor, dacă erul şi pămîntul se sărută în soare şi în ploaie, dacă omul mun-eşte, seamănă, ară şi culege, dacă floare tresare şi este încărcată e parfum, dacă sămînţa de grîu moare în pămînt şi răsare din nou picul încărcat de smerenie, este pentru ca să apară hrana necesară entru viaţă, este pentru ca, în sfîrşit, omul să facă din trupul pă-întului un potir oferit lui Dumnezeu". Reprezentînd o binecuvîntare ivină, bunurile materiale aduse ca dar, se sfinţesc şi devin bunuri pirituale, mijloace de transmitere a harului mîntuitor, cum este de ildă pîinea şi vinul prefăcute în Trupul şi Sîngele Domnului. Bise-ica se roagă atît pentru „îmbelşugarea roadelor pămîntului", cît şi entru „mîntuirea sufletelor noastre", pentru sfinţirea tuturor bunu-ilor materiale, dă fermitate caracterului, întărind puterea de stăpî-ire a firii, scoţîndu-o de sub povara patimilor, îmbogăţindu-o cu unuri nemuritoare.

Economisirea bunurilor materiale, punînd stavilă irosirii lor este n mijloc de rodnicie duhovnicească, aducătoare de mîntuire, ştiut fiind cum în creştinismul primar, cei ce posteau reţineau costul bunurilor ce le-ar fi folosit, punîndu-l la dispoziţia celor ce aveau nevoie de hrană. S-a lărgit atît de mult folosirea bunurilor materiale în folosul semenului, ca mijloc de îmbogăţire spirituală, încît fapta milosteniei a depăşit caracterul incidental, transformîndu-se într-o adevărată acţiune de dăruire a tuturor bunurilor prisositoare în favorul nevoiaşilor, spre a le asigura şi lor necesarul. Iar pentru sporirea necontenită în iubire, bunul cel mai de preţ al creştinului, care îl aseamănă şi îl uneşte cu Dumnezeu, bunurile materiale au devenit comune şi fiecare primea după trebuinţă „cu bucurie şi cu bunătatea inimii" (Fapte 2, 46) şi „nimeni nu era lipsit între ei" (Fapte 4, 34—35).

De aici vedem că în măsura în care un credincios îşi îmbogăţeşte bunurile spirituale, va dobîndi şi simţul agonisirii şi folosirii bunurilor materiale. De pildă, pe măsură ce creştinul va creşte în înţelepciune, cumpătare, dreptate, credinţă, nădejde, dragoste, va agonisi şi folosi bunurile materiale după regula „dreptei socoteli", făcînd din ele bunuri veşnice.

Dacă modul folosirii bunurilor materiale în favorul semenilor cunoscute ca fapte ale milei trupeşti ,va deveni criteriul judecăţii din urmă şi a repartizării noastre la dreapta, sau la stînga (Matei 25, 35—46), este tot atît de adevărat că şi bunurile spirituale îmbogăţesc zestrea sufletească a credinciosului, în măsura în care ele sînt puse în folosul semenului. Şi faptele milei sufleteşti, printre care: a învăţa pe cel nepriceput (Tit 2, 2—7); a îndrepta pe păcătos (Iacob 5, 19—20); a da sfat celui ce are trebuinţă, a mîngîia pe cel întristat, pe cei slabi, a sprijini pe cei neputincioşi (I Tesaloniceni 5, 11—15), a ierta pe cel ce ne-a greşit (Matei 6, 14—15); a nu ne răzbuna, ci a ne ruga pentru aproapele nostru (Romani 12, 19—20; I Timotei 2, 1) — constituie o poruncă divină şi deci o condiţie a dobîndirii mîntuirii.

Din cele de pînă aici tratate vedem, pe de o parte, că bunurile materiale deşi pieritoare, constituie mijlocul obţinerii bunurilor spirituale şi veşnice. Într-un cuvînt oratoric fără egal, Sfîntul Ioan Gură de Aur exclama: „... Aveţi un obol? Cumpăraţi cerul! Nu că cerul ar fi ieftin, ci pentru că Domnul este bun cu credincioşii. Nu aveţi obol? Daţi un pahar cu apă... cerul se cumpără, cerul se obţine. Şi noi ne dezinteresăm. Daţi puţin şi primiţi mult. Daţi bunuri pieritoare şi primiţi bunuri nepieritoare".

Pe de altă parte, deşi constituie obiectul major al vieţii creştine, valoarea bunurilor spirituale, duhovniceşti, este verificată prin convertirea lor în bunuri materiale, îndreptate spre satisfacerea nevoilor semenului. Mai mult decît ridicarea contemplativă la cer a Sfîntului Pavel — spunea cineva — valorează în faţa lui Dumnezeu hrana pe care o dau unui nevoiaş lipsit de ea. Dacă în prima situaţie asistăm la ridicarea şi gustarea de către anumite persoane a bunurilor veşnice ale lui Dumnezeu, în cea de a doua, Dumnezeu însuşi fructifică prin noi, prin oricare din noi, bunurile iubirii Sale veşnice în lume, descoperindu-le mereu, spre continua atragere a lumii, a creaţiei în bucuria vieţii Lui, căruia se cuvine mărirea şi închinăciunea în veci. Amin.

Preot prof. S. Andrei

TEORIA CREDINŢEI LA KIERKEGAARD

Problema credinţei a fost preocuparea de căpătîiu şi a marelui gînditor danez, Soeren Kierkegaard, caracterizat ca fiind „ultimul mare protestant", comparat cu marii fondatori ai protestantismului, precum şi „umbră tîrzie" a pustnicilor, a căror viaţă întreagă a fost o străduinţă continuă pe calea desăvîrşirii. A fost cel mai bun scriitor al ţării sale, comparat şi cu Nietzsche, Dostoievski, Pascal. El însuşi a dat atenţie modelelor apostolice şi a raportat viaţa şi faptele sale la ale sfîntului apostol Pavel, dar spre a se osîndi. Şi-a făcut din creştinism o ideie atît de sublimă, încît afirma, că nici un om n-ar putea ajunge vreodată a se numi creştin. Întreaga gîndire a acestui filozof este o meditaţie asupra credinţei, după cum însuşi a mărturisit: „Toată opera mea se ocupă, înainte de toate, să lămurească problema credinţei". (Foi et vie: revue mensuelle, août-septembre, 1934, Paris).

Legat de studiul acestei idei, a subliniat rolul important al voinţei în credinţă, căci altfel nu s-ar putea explica afirmaţia lui Iisus după înviere: „cel ce nu va crede se va osîndi" (Marcu, 16, 16).

În cadrul sferei credinţei, spune, că credinţa este punctul la care spiritul omenesc este constrîns a se opri. Credinţa este o cunoaştere desăvîrşită, superioară oricărei cunoaşteri nemijlocite sau imediate. Este un ceva ce nu poate fi depăşit şi nici nu este susceptibil de progres sau de argumentări raţionale. Erou neîntrecut al credinţei a fost considerat Avraam, care prin credinţă a ascultat chemarea lui Dumnezeu, „neştiind încotro merege şi a sălăşluit vremelnic în pămîntul făgăduinţei". (Evrei 11, 8—9). Starea sufletească a credinciosului poate fi cel mult descrisă, fără a putea fi explicată, credinţa în sine opunîndu-se sferei intelectului, ca şi sferei lucrurilor palpabile.

Credinţa nu se reduce la idei filozofice sau la fapte istorice; ea face parte din domeniul calităţii. Despre credinţă spune, că nu poate fi posedată în parte, nu se dobîndeşte în mod evolutiv de la puţin la mai mult; sau o posedăm întreagă sau o posedăm deloc.

La credinţă se ajunge printr-un salt, ca fapt de liberă voinţă. Cel ce ascultă învăţăturile Mîntuitorului şi caută să-L urmeze, nu se va îndoi niciînd de învierea Lui.

Rol important în dobîndirea credinţei îi acordă citirii cuvîntului lui Dumnezeu. Cel ce citeşte acest cuvînt cum se cuvine, crede în Dumnezeu; cel ce nu-l citeşte cum se cuvine, se va îndoi şi nu va crede. În citirea cuvîntului lui Dumnezeu nu trebuie să văd cum acest cuvînt îi judecă pe alţii ci „cum mă judecă pe mine". Cînd am în faţă o oglindă, nu trebuie să văd oglinda, ci să mă văd pe mine însumi în oglindă.

Creştinismul — spune acest mare filozof — nu se lasă determinat obiectiv prin referirea la un conţinut intelectual. Mizul creştinismului este credinţa, al cărei scop este de a ne face contemporani cu Hristos, în sens spiritual, să ne apropie şi să ne lege de Hristos. Dumnezeu este pururea nevăzut şi nu ne putem apropia de El, prin mijloace raţionale. Singura cale care duce la Dumnezeu este drumul credinţei.

Despre credinţă spune, că este totdeauna ocazie cu două înţelesuri. La dobîndirea credinţei omul e plasat în faţa a două alternative, din care va alege una. Apariţia lui Hristos poate fi izvor de sminteală sau izvor de credinţă, deci are loc alegerea între sminteală şi credinţă.

Pentru dobîndirea credinţei se cere străduinţă încordată. De aceea credinţa este rezervată luptătorilor care din slăbiciunea lor pot face forţa lor, din nebunia lor, înţelepciune. În acest sens, zice apostolul Pavel: „Nu că am apucat răsplata ori că sînt desăvîrşit, dar alerg după ea să o cunosc, întrucît cucerit am fost şi eu de către Hristos Iisus". (Filipeni 3, 12). Acelaşi sfînt apostol spune: „M-am luptat lupta cea bună, am ajuns la capătul drumului, am păzit credinţa" (II Timotei 4, 7). Corintenilor le spune: „Mă voi lăuda mai ales întru neputinţele mele, ...căci tocmai cînd sînt slab, atunci sînt tare" (II Corinteni, 12, 9—10). Şi acelorași le zice: „Dumnezeu şi-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să ruşineze pe înţelepţi: Dumnezeu şi-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să dea de ruşine pe cele tari" (I Corinteni 1, 27).

Spre a ne plasa în starea în care să alegem între sminteală şi credinţă — zice filozoful danez — trebuie să ne facem contemporani ai lui Hristos, ştergînd cele 18 secole care ne despart de El (Kierkegaard s-a născut la Copenhaga, în 1813 şi a murit în 1855).

Credinţa este în mod esenţial contemporaneitate, căci în raport cu Absolutul nu există decît un timp: timpul prezent. Aceasta o confirmă apostolul Pavel prin cuvintele: „Fiul meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut" (Evrei 5, 5).

Nu se străduieşte să-L facă pe Hristos contemporanul nostru, ci să ne facă pe noi contemporani cu Hristos, contemporani ai trecutului, printr-o întoarcere a timpului. Primii discipoli erau contemporani cu Hristos, printr-o relaţie deosebită de a noastră, dar pe care şi noi o putem poseda prin credinţă.

Omul nu-şi poate dobîndi singur contemporaneitatea; ea este un dar al lui Dumnezeu. De aici reiese ideia de credinţă ca har al lui Dumnezeu. Acest dar îl dă Dumnezeu celui ce se roagă fierbinte spre a-l dobîndi. Omul este liber să primească acest dar sau să nu-l primească. Conlucrînd cu harul divin, omul ajunge la acel bun de mare preţ care este credinţa.

Prin credinţă Kierkegaard înţelege o împreunare de lucruri vremelnice, ale timpului, cu eternitatea, un contact paradoxal între timp şi veşnicie.

În creştinism, care este religia Dumnezeu-omului, s-a revelat în chip sublim esenţa credinţei. Veşnicia, Cuvîntul lui Dumnezeu, s-a întrupat în timp. Prin credinţă noi sîntem în legătură cu această viaţă în timp a Cuvîntului veşnic.

Cum s-a întîmplat apariţia Veşniciei în timp, cum s-a realizat în fiinţa ei? Acest lucru paradoxal noi nu-l putem pătrunde cu mintea noastră îngustă. „Ca fiinţă păcătoasă, cum să cred în temporalitatea Veşniciei?" Aici credinţa se rezumă esenţial la minune, care fiind un fapt supranatural, ne apare ca un eveniment religios paradoxal. Acesta nu ne poate fi accesibil altfel, decît prin credinţă, care se cere a fi activă, fără încetare descoperind şi menţinînd totodată înaintea sa evenimentul paradoxal, spre a putea crede.

A încerca să justifici credinţa, înseamnă a o distruge. Celui ce vrea să demonstreze credinţa, îi rămîne un singur lucru de constatat şi anume, că el nu crede.

În mod esenţial, credinţa este îndreptată spre altceva şi acest altceva face parte din lucrurile supranaturale, căci obiect al credinţei nu poate fi o fiinţă ca noi. În credinţă ne interesează o altă fiinţă şi această fiinţă nu poate fi decît Dumnezeu.

Începînd cu naşterea ei şi continuînd cu viaţa ei, credinţa este pe de-a întregul un mister. Prin aspectul acesta de mister — spune filozoful danez — apare astfel partea ei tragică, de suferinţă a credinţei.

O altă însuşire a credinţei este, că ea ne pune în raport cu anumite persoane. Cunoştinţă despre acest raport avem noi. cele două persoane care alcătuim raportul şi mai presus de noi este Dumnezeu, care ia parte ca al treilea şi care face legătura dragostei.

Raport direct cu Dumnezeu nu are omul decît în rugăciune. În timpul rugăciunii sale omul religios vorbeşte cu Dumnezeu ca şi cu o a doua persoană. Acest raport direct cu Dumnezeu transformă întreaga fiinţă a omului.

Felul dragostei diferă după fiinţa iubită. Dragostea omenească pe care Kierkegaard a simţit-o faţă de părinţi, este un fapt care poate fi schimbat. Această dragoste omenească nu este considerată decît ca un reflex al dragostei dumnezeieşti. Dragostea infinită însă nu poate avea ca termen decît pe Dumnezeu. Dacă celelalte feluri de dragoste se pot schimba, a lui Dumnezeu nu se schimbă niciodată.

Dacă un fapt oarecare pare a fi dragoste, iar la un moment oarecare încetează de a mai fi ceea ce a fost, transformîndu-se în indiferenţă sau chiar în ură, atunci aceasta nu a fost dragoste, pentru că dragostea nu încetează, dragostea rămîne.

Teoria contemporaneităţii credinţei ia aici un înţeles mai adînc; credinţa este o uniune în dragoste. Cît despre legăturile fine ale dragostei, acestea nu pot fi pătrunse şi înţelese de nimeni. Încercarea de a explica legătura dragostei nu ar face altceva decît să distrugă legătura aceasta. Istoria dragostei dintre Kierkegaad şi Dumnezeu nu o poate înţelege nimeni, afară de Dumnezeu. Acesta este semnul tuturor istoriilor dragostei adevărate: o singură Fiinţă, poate să le înţeleagă.

Dragostea, această coroană a credinţei, este considerată a fi un risc. Cel ce iubeşte, prin dragoste presupune că există sentimente de dragoste şi în inima altuia. După cuvîntul sfîntului apostol Pavel: „Dragostea toate le crede, toate le nădăjduieşte..., dragostea nu piere niciodată" (I Corinteni, 13, 7—8). Dragostea este încredere, întinerire, ceea ce constituie partea ei de bucurie. Cea care îl înalţă pe om de la o treaptă la alta este dragostea care are ca termen pe Dumnezeu şi care nu este înşelată niciodată.

Teoria adevărului, la acest mare gînditor, este o teorie a credinţei. Cu rezervele făcut, reiese, că teoria credinţei, este o teorie a dragostei. Această dragoste, în sensul cel mai înalt, este raportată la Eternitate, la Dumnezeu.

Virtutea credinţei este un har. Ea este „adeverirea celor nădăjduite, dovada lucrurilor celor nevăzute" (Evrei 11, 1) şi prin excelenţă a lui Dumnezeu. Credinţa nu trebuie să ne apară ca un ceva temporal, ci ca un ceva etern, căci nu operează cu lucrurile limitate ale acestei lumi, ci cu cele mai presus de mintea noastră, mai presus de lume, care nu încap în cadrele înguste ale timpului. Din punct de vedere al obiectului, credinţa este contactul paradoxal al timpului cu eternitatea.

prof. Petru Dumitreasă
Cluj-Napoca

Evlavia lui Eminescu pentru Maica Domnului

Eminescu a avut o deosebită evlavie faţă de Maica Domnului. Această evlavie el o exprimă în cîteva dintre poeziile sale. Astfel în poezia intitulată „Rugăciune", el spune:

„Din neguri te arată,
Lumină dulce, clară,
O, Maică Preacurată
Şi pururea fecioară,
Marie!"

Privirea-ţi adorată
Asupră-ne coboară,
O, Maică Preacurată
Şi pururea fecioară,
Marie!

Şi în poezia „Sonet", Eminescu o slăveşte pe Maica Domnului ca pe o pururea fecioară:

„Răsai asupra mea, lumină lină,
Ca-n visul meu ceresc de-odinioară,
O, Maică Sfîntă, pururea fecioară
În noaptea gîndurilor mele vină!"

„Dă-mi tinereţea mea, redă-mi credinţa
Şi reapari din cerul tău de stele,
Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!"

Pentru a cunoaşte atitudinea şi altor oameni de litere, faţă de Maica Domnului este indicat a se cerceta cartea „Poeţi în rugăciune" de Pr. Ioan Georgescu.

Protos. Ipolit Ciubotaru

INFORMAŢII

— Miercuri, 29 mai 1991, la Centrul mitropolitan din Sibiu au avut loc lucrările Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, prezidate de I. P. S. Mitropolit Antonie, cu care prilej s-au rezolvat o seamă de probleme curente legate de cele trei sectoare de activitate ale Consiliului: economic, cultural şi bisericesc.

— Străjuită spre sud de castelul Branului, parohia Bran-Predeal se întinde ca o grădină a Sf. Vineri la poalele dealurilor care se înalţă către Piatra Craiului, între anii 1836—1845 fiind ridicată aici o monumentală biserică, căreia i s-au făcut reparaţii capitale şi îmbrăcată fiind apoi, prin grija vrednicului ei păstor Iosif-Velu Puşcariu şi a bunilor săi credincioşi, cu o frumoasă pictură în fresco, executată de pictorul Toma Condrea.

Astfel împodobită, Duminică, 2 iunie 1991, biserica „Sf. Adormirea Maicii Domnului" din Bran-Predeal a fost sfinţită de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit fiind de la Sibiu de P. C. cons. Gh. Papuc şi P. C. arhidiaconi Visarion Bălţat şi A. Băcilă.

După slujba de sfinţire s-a săvîrşit prima Liturghie arhierească în această biserică, răspunsurile fiind date de un cor restrîns al studenţilor teologi de la Sibiu. La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. Z. Moşoiu (Braşov), P. C. pr .paroh I. Puşcariu, cuvînt de învăţătură rostind apoi I. P. S. Mitropolit Antonie.

Pentru munca depusă şi pentru cei peste 35 de ani de pastoraţie în aceeaşi parohie, P. C. pr. I. Puşcariu a fost distins şi hirotesit întru „iconom stavrofor", act de apreciere şi preţuire înmînîndu-se şi consiliului parohial.

Despre Sfinţii Bisericii noastre

Întrucît în luna aceasta Biserica Ortodoxă ne pune în faţă exemplul de vieţuire duhovnicească a doi din marii Sfinţi dintre toţi ceilalţi pe care-i prăznuim în decursul anului liturgic, Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel, avem ocazia să ne reamintim cîteva din trăsăturile specifice vieţii de sfinţenie, realizată de toţi cei care prin rîvna lor fierbinte şi credinţa statornică, au uimit lumea cu nevoinţele lor, cîştigînd după vrednicie şi cerul, precum şi de legătura lor cu lumea din care au plecat şi pentru care s-au rugat.

Sfinţii există în Biserica lui Hristos pentru că între cele două veniri ale Sale, El are nevoie de martori, spune un teolog ortodox.

Pe tot parcursul timpului, pînă la a doua venire a Mîntuitorului nostru, ei, prin înaltul nivel de trăire spirituală la care au ajuns, reprezintă pentru lume un permanent apel la sfinţenie, la trăirea şi aprofundarea credinţei, un viu îndemn la îmbunătăţirea vieţii, la înduhovnicire. Prin tot ceea ce au realizat, ei au arătat că sfinţenia este într-adevăr posibilă. Ea nu este un privilegiu dat numai anumitor persoane, ci o posibilitate la îndemîna fiecărui creştin care doreşte să se angajeze ferm pe o astfel de cale. Exemplul vieţii sfinţilor descoperă în sufletele oamenilor dorul după Dumnezeu şi prin aceasta, vocaţia universală spre sfinţenie. Sfîntul este un om aflat în permanentă convertire. Atent asupra lui însuşi, el găseşte mereu ceva de îndreptat în viaţa şi mai ales în gîndirea lui, ceva de schimbat, de înnoit. Mijloacele prin care lucrează la propria sa convertire sînt smerenia şi rugăciunea. În felul acesta el realizează starea de pocăinţă. Am spus „starea" deoarece în viaţa sfîntului pocăinţa nu este un act ocazional, ci o atitudine permanentă. Şi aceasta pentru că şi smerenia ca şi rugăciunea sînt acte pe care nu le îndeplineşte sporadic, ci în mod continuu. Sînt grăitoare şi emoţionante marile exemple de umilinţă lăsate de aceşti oameni bineplăcuţi lui Dumnezeu. De exemplu Sf. Sisoe. în clipa morţii sale, după o viaţă de aspră nevoinţă spunea: „Încă nu mi-am început pocăinţa".

Mărturia sfîntului este referitoare la experienţa întîlnirii sale cu Dumnezeu. El este uimit de această întîlnire pe care o rosteşte prin cuvînt şi prin tăcere. Prin cuvînt, în limbajul pe care le anticipează şi le face simţite încă de acum.

Tăcerea sfinţilor, atît de semnificativă, atît de grăitoare, dacă putem spune aşa, este o expresie a retragerii lor din lumea aceasta, fapt care reprezintă preconizarea unei alte lumi din care să nu mai fie nevoie să te retragi şi în care sufletul va fi pururea în comuniune cu Dumnezeu.

Sfîntul, ca semn al unei alte lumi, aminteşte de cuvîntul Mîntuiorului către Sf. apostoli despre care zicea că sînt în lumea aceasta dar că în acelaşi timp nu sînt în ea.

Sfîntul nu disprețuieşte lumea din care a plecat. El o părăseşte dar nu o abandonează. Nu provoacă o ruptură întrucît se roagă pentru ea; nu este căzut în disperare pentru că în lipsa unei alternative să se refugieze în pustie, ci retragerea sa este un semn de protest împotriva răului care subjugă oamenii, a viciilor, a devalorizării cuvîntului, a umilirii lui prin vorbărie, minciună, neîncredere; în afara lumii, el poate vedea mai bine lumea căci dinlăuntru vederea este doar parţială şi poate cu mai mult temei să avertizeze asupra necesităţii înnoirii acestei lumi, a ordinii ei morale. De fapt, detaşarea sfinţilor de lume nu este totală deoarece fie că adesea revin în lume după un număr de ani de retragere, fie că se văd între ei sau permit să fie vizitaţi de credincioşi din cînd în cînd (cazul Sf. Serafim de Sarov, mai apropiat de vremea noastră).

În afara lumii însă, aceşti eroi ai deşertului şi ai sihăstriilor — realizează mai bine dialogul lor cu Dumnezeu, restabilesc cuvîntul în adevărata lui condiţie, folosindu-l numai ca rugăciune către Domnul, rugăciune în care este surprinsă întreaga umanitate, în rest, împodobindu-se de tăcere.

Vieţuirea lor aleasă face parte integrantă din tezaurul spiritual al omenirii. Prin rugăciunile lor, prin exemplul vieţii, prin implicaţiile modelului de viaţă pe care ei îl propun, sfinţii îmbogăţesc lumea cu un spor de credinţă, de speranţă, de curăţie.

Pentru efortul lor extraordinar, pentru curajul de care au dat dovadă, pentru adînca cunoaştere a lumii realizată în afara lumii şi pentru neraăutatea lor faţă de lume, pentru toate acestea Sf. Apostol Pavel menţionează, anticipînd vieţuirea celor de după el, că ei vor judeca lumea (I Cor. 6, 2).

Pr. Teodor Damian

Despre progresul duhovnicesc

„Să ajungem la statura bărbatului desăvîrşit care este Iisus Hristos" (Ef. 4, 3).

Hristos-Dumnezeu s-a deşertat pe Sine luînd chip de rob şi s-a făcut asemenea oamenilor, ascultător înaintea Tatălui ceresc pînă la moartea pe cruce" (Filip. 2, 7—8). Sfinţii Părinţi spun că Domnul „a luat ce este „al meu", slab, urît şi păcătos, ca să-mi dea ce este „al Său", puternic, frumos şi nepăcătos. A luat natura omenească batjocorită de diavol, ca să ne-o unească cu cea dumnezeiască şi să ne-o cinstească, aşezîndu-ne „de-a dreapta Tatălui", întru slava Sa. El, Fiul lui Dumnezeu s-a făcut „Fiul Omului", a venit în lume să caute şi să mîntuiască pe cel pierdut" (Mt. 19, 11); a venit să ne deschidă drumul către paradisul pierdut din care am căzut prin păcatul neascultării lui Adam, care ne-a adus în rătăcire, în întuneric şi suferinţă, în blestem şi moarte. A venit să ne arate calea către casa Părintelui ceresc, către adevăr şi viaţă (In. 14, 6).

Mîntuirea noastră înseamnă eliberarea de rău şi se face prin supunere faţă de voia lui Dumnezeu, ascultarea şi împlinirea poruncilor Lui. Ea începe odată cu îndreptarea noastră, cu schimbarea modului de a gîndi, a vorbi şi a făptui după pilda Mîntuitorului Hristos.

Îndreptarea vieţii noastre nu începe de la cunoaşterea şi condamnarea teoretică a păcatului, pentru că rădăcina lui este adînc înfiptă în inimă şi nu ne schimbă cu nimic ,ci ne lasă aceiasi de vinovaţi în faţa lui Dumnezeu. Apostolul Pavel constată, în numele nostru, că „nu săvîrşesc ceea ce voiesc, ci ceea ce urăsc aceea fac... şi nu fac eu aceasta, ci păcatul care locuieşte în mine... Căci nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvîrşesc" (Rom. 7, 15—19).

Păcatul este obstacolul pus în calea vieţii şi a progresului duhovnicesc. El trebuie înlăturat printr-o pocăinţă sinceră, adîncă şi statornică, care izvorşte dintr-o schimbare totală a inimii unită cu durerea că am supărat pe Dumnezeu. Acesteia trebuie să-i urmeze hotărîrea fermă de a arde patimile pe care le-am adorat, de a asculta mai mult de Dumnezeu pe care L-am uitat şi din dragostea Căruia am căzut. *Pocăinţa profundă este absolut necesară pentru îndreptare.* Ea aduce iertare şi produce o transformare corespunzătoare înlăuntrul nostru, face un salt calitativ, aduce o viaţă curată şi sfîntă. Pocăinţa este întoarcere către Dumnezeu şi baie duhovnicească în care se spală şi se şterg fărădelegile noastre. Prin ea Zaheu a început o viaţă plăcută lui Dumnezeu şi a primit iertarea fărădelegilor sale, auzind de la Domnul vieţii sentinţa mîntuitoare: „Astăzi s-a făcut mîntuire casei acesteia" (Lc. 19, 9). Iar Sf. Petru, chemînd mulţimile la mîntuirea în Hristos cel înviat, zice: „Pocăiţi-vă şi vă întoarceţi, ca să se şteargă păcatele voastre" (F. Ap. 3, 19).

Dovada adevăratei pocăinţe sînt faptele bune, mila şi asistenţa, binefacerile şi ajutorarea aproapelui, nu vorbele goale. Faptele bune arată înnoirea sinceră a inimii şi îndreptarea vieţii. Dacă cel vinovat îşi recunoaşte păcatele şi le mărturiseşte înaintea preotului duhovnic în Sf. Spovedanie, dacă îşi ţine făgăduinţa făcută aici, dacă împlineşte canonul — reţeta duhovnicească — dacă dă înapoi cele ce a răpit, dacă se împacă cu cel învrăjbit, dacă ajută pe cel sărman, mîngîie pe cel întristat, cercetează pe cel bolnav, etc., arată în chip real, sincer şi practic dorinţa şi voinţa sa de a începe o viaţă nouă, de a trăi în armonie şi în pace cu aproapele şi cu sine însuşi.

Adevărata pocăinţă, care izbăveşte de păcate, este numai cea zidită pe credinţa puternică şi vie că Hristos-Domnul este singurul nostru Mîntuitor. Lucrul acesta l-a descoperit îngerul Domnului lui Iosif, zicînd: „Şi (Maria) va naşte fiu şi vei chema numele lui *Iisus* că acesta va mîntui pe poporul Său de păcatele sale" (Matei 1, 21). Adevărul acesta îl întăreşte Sf. Ap. Petru. Plin de Duhul Sfînt, el a grăit cu curaj şi înţelepciune în faţa mai marilor poporului, a doua zi de Rusalii, zicînd: Hristos „este piatra cea nesocotită de voi ziditorii care a ajuns în capul unghiului. *Şi nu este în nimeni altul mîntuire,* căci nu este alt nume sub cer dat între oameni în care să ne mîntuim" (F. Ap. 4, 11—12). Pocăinţa adevărată coboară pe Hristos-Dumnezeu în noi. Prin ea Duhul Său sălăşluieşte în inimile noastre şi noi ne umplem de dragoste, bucurie, pace, îndelungă răbdare, bunătate, facere de bine, credinţă, blîndeţe, cumpătare. Acum se alungă dinăuntrul nostru faptele trupului: desfrînarea necurăţia, necumpătarea, slujirea idolilor, vrajba, cearta, zavistia ,mînia, gîlceava, dezbinarea, eresul, pisma, uciderea, beţia, pe care cei ce le fac nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu (Ef. 5, 19—22).

Pocăinţa inimii, legată de credinţa lucrătoare în Hristos, ne renaşte viaţa în El, sălăşluieşte în noi harul milei, al iertării şi al îndreptării pe care Domnul le-a adus de la Tatăl ceresc, iar slava şi binecuvîntarea Lui se revarsă peste noi toţi (In. 1, 14). Prin Hristos-Domnul, care este Adevărul care luminează mintea şi ne purifică simţirile, experiem că trăim în iubirea lui Dumnezeu Tatăl arătată în Fiul şi dăruită lumii prin Sf. Duh (In. 17, 23). La chemările nădejdii că putem deveni moştenitori ai bogăţiilor spirituale ale sfinţilor (Ef. 1, 18), ochii inimii se deschid şi, în adumbrirea harului, toată fiinţa noastră îmbracă haina omului nou, zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Prin harul pocăinţei ajungem fiii lui Dumnezeu (Ioan 1, 12; I. 5, 20) şi ne simţim legaţi organic, printr-un destin comun, de fraţii noştri.Fiecare în parte devine purătorul conştiinţei că, deşi sîntem mulţi, formăm un trup în Hristos şi sîntem mădulare unul altuia (Rom. 12, 5; II. Cor. 6, 18; Ef. 4, 23—25). *Dragostea lui Dumnezeu ne uneşte pe toţi* într-o solidaritate soteriologică şi ne obligă să ne purtăm sarcina unul altuia (Gal. 6, 2). Prin rîvna fiecăruia, Biserica ne ridică la treapta asemănării cu Dumnezeu. Adausurile păcatului care ne desfigurează fiinţa spiritual-morală slăbesc, iar chipul divin din noi ia contururi tot mai vii şi mai strălucitoare. Sufletul devine tot mai pur şi mai nevinovat, mai îndumnezeit.

Ca oameni păcătoşi, privind natura umană îndumnezeită a Mîntuitorului Hristos, ne vedem zilnic oglinda vieţii noastre duhovniceşti şi ne dăm seama de progresul pe care-l realizăm. Credinţa şi dragostea faţă de El şi de semeni, ca şi pocăinţa în faţa Lui, au darul să ne *renască în duh şi adevăr,* ca să mergem tot mai sus, către Tatăl ceresc, idealul nostru, aşa cum ne-a spus Domnul (Mt. 5 ,48).

Hristos-Dumnezeu este Modelul vieţii şi Persoana iradiatoare de har pentru îndumnezeirea noastră. Icoana Lui trebuie să fie mereu vie în sufletul nostru şi de ea trebuie să ne apropiem necontenit. El este sădit în noi de la Sf. Botez şi stă ascuns în poruncile Sale, zice Marcu Ascetul. Să lăsăm să crească în noi. Să privim la El cu credinţa fermă că este Mîntuitorul nostru, al fiecăruia în parte, că numai El ne poate curăţi sufletul de murdăria păcatelor, ca să ni-l facă mai alb decît zăpada. El ne poate înnoi viaţa, ne poate transforma şi îndumnezeii. El ne poate face mai buni, mai blînzi şi mai altruişti, binefăcători, drepţi, corecţi, cinstiţi şi harnici, iubitori de Dumnezeu şi de aproapele, devotaţi muncii, curaţi. El ne sfinţeşte gîndurile, vorbele şi faptele, ca întru toate să devenim asemenea Lui. El ne uneşte în marea familie a umanităţii fericite.

Privind la Domnul, care este Soarele din care iradiază harul ceresc care dă viaţă sufletului nostru, sîntem în *necontenit progres duhovnicesc,* ne înălţăm tot mai mult pe treapta desăvîrşirii noastre spiritual-morale. In faţa Lui vedem *puţinul* bine moral pe care l-am făcut şi *multul* care ne cheamă *mereu înainte* şi ne obligă să nu stăm pe loc;*să nu fim mulţumiţi cu ceea ce am realizat* căci, pînă ajungem la „statura" Sa religios-morală, este un drum uriaş pe care nu-l vom sfîrşi pînă la moarte. În faţa Icoanei Lui nu putem spune niciodată: destul, am ajuns la capăt, sînt perfect. Cel ce cugetă astfel are în sine duhul mîndriei luciferice, care a scos pe Adam din rai şi îşi pierde toate comorile virtuţilor sfinte pentru care a luptat toată viaţa. *Smerenia este dinamica vieţii spirituale,* fundamentul progresului duhovnicesc şi a personalităţii creştine. De aceea Mîntuitorul Hristos o aşează în fruntea căilor care duc la fericire, cînd zice: „Fericiţi sînt cei săraci cu duhul că acelora este împărăţia cerurilor" (Mt 5, 3).

Izvorul progresului duhovnicesc este harul divin care ne purifică şi ne întăreşte voinţa morală. Metoda realizării este rugăciunea şi participarea activă la viaţa Sfintelor Taine. Mijloacele sînt munca stăruitoare însoţită de vigilenţa contra păcatului, de trezvie şi reculegere, de meditaţie şi contemplare.

Progresul duhovnicesc ne obligă în mod special să *ne examinăm conştiinţa morală* serios şi obiectiv în *fiecare seară,* ca să vedem *ce* am lucrat şi *cum* am lucrat, ce mai trebuie făcut a doua zi. Să ne judecăm sever; să ne căim de cele rele şi să ne îndreptăm, şi să sporim în cele bune. Să fim permanent în fluxul progresului duhovnicesc, adică zilnic să ne *adăugăm vieţii un gînd, o vorbă şi o faptă bună faţă de ziua de ieri,* să plantăm o virtute şi, concomitent, să scoatem un gînd, o vorbă şi o faptă rea, să smulgem buruiana unui păcat şi patimi.

Aceasta este lupta cea bună pe care trebuie să o ducem pînă la sfîrşitul vieţii în lumina credinţei în Hristos, împreună cu Sf. Ap. Pavel şi cu toţi Sfinţii (II Tim. 4, 7—14), ca să trăim în comunitate de viaţă fericită cu El — Mîntuitorul nostru.

Prot. Dr. Simion Radu

Apropiaţi-vă cu sfială...

Lui M. Eminescu

Apropiaţi-vă cu sfială de această carte a toate...
Mai întîi spălaţi-vă ochii cu lumină de lună,
Spălaţi-vă faţa şi mîinile în preacuratele şi vorbăreţele izvoare,
Sufletul lăsaţi-l să cutreere codri de aramă,
Lăsaţi lebăda să dea lumină nopţii,
Cornul să sune pentru... a cîta oară,
Auziţi?
E glasul lui.
Toate crengile se pleacă.
Toate frunzele încetează slujba de amurg.
Auziţi?
E pasul lui străbătînd melancolia pădurii.
Auziţi?
E aşteptarea lui la malul singuratec al lacului albastru.
Auziţi?
În simfonia naturii e el.
Fîntînă înţeleaptă cu noi înţelesuri şi adevăruri.
El a dat răspun timpului,
El a deslegat toate tainele,
El a urcat treptele cunoaşterii din rădăcină pînă-n veşnicie,
El a primit nimbul eternităţii dînd în schimb iubirea.
Veniţi, veniţi cu toţii,
Dar nu veniţi cu veşminte obişnuite,
Schimbaţi-le cu şoaptele izvoarelor,
Cu depărtările catargelor, cu dragostea apelor.
Şi aşa tot colindînd prin păduri de-argint, prin tainele mărilor
Şi oceanelor, prin meandrele sufletului,
Ne vom opri undeva în albastrul albastru,
Poate lîngă Ursa mare.
Vom domoli răceala stelelor şi imensitatea necunoscutului
Cu flacăra vieţii ce-n el se aprinde.
Nu uitaţi să vă puneţi aripi de iubire şi de vis,
Pentru cereasca Lui frumuseţe,
Pentru Evul Dionis.
Prieteni de drum, luaţi-vă teii şi plopii nepereche.
Ne vom potoli setea cu apa durerii
Şi cu ritmurile mierlelor şi privighetorilor.
Să nu vă speriaţi
De clipa cea repede,
Să nu ascultaţi cîntecul desfrunzirii.
El, cu rănile lui, ne va vindeca toate rănile.
Lumina lui ne va deschide poarta darurilor

. . . . . .

Vom aprinde oare, cu lacrima noastră, o stea pe veşnicia Lui?

Adi Călin

ORTODOXIA ŞI MISIUNEA CREŞTINĂ

Pentru Ortodoxie, Biserica este UNA în substanţa şi originea ei. UNA, în fiinţa, scopul şi realizarea poruncii iubirii în smerenie. Termenul de Biserici este folosit, totuşi, pentru a exprima realităţi survenite în cadrul religiei creştine, pe parcursul unei istorii de două milenii.

În raportul ei cu diferitele confesiuni, Ortodoxiei îi este străină preocuparea de a face din ele teren de prozeltism. Afirmîndu-şi concepţia de viaţă în Hristos-Domnul, ea recunoaşte că fiecare comunitate creştină îndeplineşte, pentru ai săi, o lucrare în concordanţă cu credinţa care îi este proprie acelei comunităţi. Ar fi greşit însă ca această recunoaştere să fie interpretată în sensul că Biserica Ortodoxă se oferă, pe sine şi pe fiii săi, teren de cucerire.

Între multiplele ispite în trăirea religioasă există şi aceea de a confunda misiunea creştină cu prozelitismul. Tîlcuind, în mod forţat, diferite texte ale Sfintei Scripturi, unele comunităţi îşi arogă libertatea de a sfida trecutul cît şi configuraţia spirituală actuală a diferitelor confesiuni. Ele leagă, din Sfînta Scriptură, lucruri şi fapte fără legătură între ele. Aşa procedează, spre exemplu, şi cu mărturisirea Sfîntului Apostol Pavel: „N-am ascuns nimic din cele folositoare, ca să nu vi le vestesc şi să nu învăţ, FIE INAINTEA POPORULUI FIE PRIN CASE" (F. Ap. 20, 20).

Potrivit citatului, unii tîlcuitori ai Sfintei Scripturi tratează pe credncioşii diferitelor Biserici ca şi cînd ei ar aparţine budismului indian, ori islamismului arab. Dintr-o singură prejudecată ajung să umble din casă în casă NU LA NECREŞTINI, ci la credincioşi botezaţi în numele Sfintei Treimi pentru a le apăsa şi tulbura conştiinţa.

Citind cu atenţie versetul următor, observăm că — mărturisirea Sfîntului Apostol Pavel ESTE ADRESATĂ NECREŞTINILOR, „IUDEI ŞI ELINI", PENTRU CA ŞI EI SĂ PRIMEASCĂ pocăinţa cea întru Dumnezeu, ŞI CREDINŢA ÎN DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS" (F. Ap. 20, 21).

Forţarea conştientă în interpretarea textului de la Faptele Apostolilor, cap. 20 v. 20, este, deci, evidentă. În acest fel se crează focare de dezacord şi tulburătoare derută. Într-un moment în care 311 Biserici tocmai s-au întors de la cea de-a VII-a Adunare a Consiliului Ecumenic, ţinută la Canbera — Australia, în acest an, se rostesc cuvinte jignitoare la adresa unor oameni care, deşi creştini, se procedează cu ei ca şi cînd ar fi păgîni. Această practică produce daune spirituale în structura sufletească a credincioşilor, rupturi şi răni sufleteşti. Se mai poate numi un asemenea procedeu misiune creştină?

Biserica Ortodoxă se ocupă, ea însăşi, de păstoriţii ei. Ii ajută, prin mijloace harice specifice, să actualizeze idealul mîntuirii în Hristos-Domnul fără să lezeze sentimentele religioase ale variatelor confesiuni ori grupări religioase. În strădania ei, apreciază că sînt imperios necesare şi punţi de legătură peste secole şi decenii de vrajbă. Acestea însă se crează prin raporturi de respect pentru condiţiile lăuntrice, tradiţia, istoria, doctrina, cultul, organizarea şi conştiinţa de sine a fiecărei Biserici. Orice intervenţie exterioară în aceste aspecte, în numele misiunii creştine, se află în contrazicere cu duhul iubirii şi cu năzuinţele de respect şi apropiere a naţiunilor lumii.

Pr. Gh. Răţulea

Cîteva precizări în legătură cu încreştinarea daco-romanilor

(Urmare din pag. a 2-a)

ordin dogmatic, liturgic sau canonic între Apus şi răsărit, aşa cum am relatat mai sus. Incepînd cu secolul al VII-lea, pe teritoriul ţării noastre s-au aşezat grupuri însemnate de slavi, care, în contact cu autohtonii (pe care putem să-i numim acum „români") s-au încreştinat treptat. După aprecierea unor istorici de prestigiu ca Petre P. Panaitescu sau Constantin C. Giurescu şi alţii, începînd cu secolul al X-lea s-a introdus limba slavă în slujbele oficiate în bisericile româneşti nord-dunărene. Acest lucru se explică prin aceea că atunci mai trăiau încă la noi grupuri de slavi, iar conducătorii acestora voiau în biserici o limbă pe care s-o înţeleagă şi nu limba românească înţeleasă numai de autohtoni. Pe de altă parte trebuie să reţinem că în secolele VII—X, românii erau înconjuraţi numai de slavi (chiar şi Pannonia, adică Ungaria de azi făcea parte din Moravia Mare, însemnat stat slav) cu alte cuvinte erau o „insulă" în mijlocul unei „mări" slave, împiedicaţi să mai aibă legături cu Constantinopolul sau cu Roma. În felul acesta s-a adoptat treptat limba slavă de către Biserică şi clasa cnezială românească, fiind introdusă mai tîrziu şi în cancelariile româneşti din Ţara Românească şi Moldova.

O teză absurdă, cum este cea debitată de Papa Ioan Paul II în martie 1991, potrivit căreia la începutul Evului Mediu, pămîntul românesc ar fi căzut sub dominaţie bulgară, cînd s-ar fi introdus şi ritul bizantino-slav la noi, nici nu merită să fie luată în discuţie. Prin introducerea „ritului bizantino-slav" în bisericile lor, începînd cu secolul X românii au rămas pe mai departe în cadrul Bisericii Răsăritene fiind pînă astăzi singurul popor de limbă şi origine latină dar de credinţă ortodoxă, deci legat de Roma prin limbă, iar de Constantinopol prin credinţă. Acest lucru a fost scos în evidenţă de către părintele profesor Dumitru Stăniloae prin cuvintele: „Această sinteză de latinitate şi Ortodoxie, ea însăşi un miracol şi o formă de originaliate unică, a ajutat poporul român să se menţină, prin latinitate neconfundat cu lumea slavă, iar prin Ortodoxie neconfundat cu lumea naţionalităţilor catolice din vecinătatea apuseană" (D. Stăniloae, *Rolul Ortodoxiei în formarea şi păstrarea fiinţei poporului român şi a unităţii naţionale,* în rev. „Ortodoxia" XXX, 1979, nr. 4, pag. 529).

INFORMAŢII

— Joi, 16 mai a.c., zi în care Biserica Ortodoxă prăznuieşte ziua înălţării Domnului cu trupul la cer, precum şi Ziua eroilor, I P. S. Sa Pr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi a oficiat slujba de binecuvîntare a troiţei mausoleu, donaţie a Arhiepiscopiei Sibiului, troiţă aşezată în Cimitirul eroilor români din Dumbrava Sibiului.

După sfinţirea troiţei, s-a oficiat slujba parastasului pentru odihna veşnicită a eroilor ce-şi dorm somnul de veci în acest cimitir.

La sfîrşitul slujbei, Î. P. S. Sa a rostit un vibrant cuvînt de elogiu celor care şi-au jertfit viaţa „în locul nostru" pentru o patrie liberă şi demnă, arătînd în final că fiecare dintre noi sîntem chemaţi să fim eroi ai credinţei şi ai neamului aşa cum de fapt au fost şi ei.

A urmat apoi defilarea de onoare, după care întreg soborul slujitor s-a deplasat în Cimitirul eroilor sovietici unde s-a rostit o rugăciune.

La Cimitirul eroilor Revoluţiei din decembrie 1989 s-a oficiat un parastas, urmat de cuvîntul P. C. pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar Sibiu, care a adus un omagiu memoriei şi jertfei nepieritoare a tinerilor care cu piepturile goale au înfruntat gloanţele duşmane şi ne-au deschis tuturor zorile libertăţii şi demnităţii.

La toate aceste manifestări de suflet închinate zilei eroilor, au luat parte şi autorităţile civile şi militare ale judeţului Sibiu.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a vizitat cîteva locuri în care se vor zidi noi biserici în oraşul Sibiu, precum şi cîteva capele deschise în oraş: Capela „Sf. Filofteia", Capela „Acoperămîntul Maicii Domnului".

S-a cercetat de asemenea şi şantierul noii biserici în construcţie din Piaţa Prahovei, coordonat de preot-paroh, Aurel Răduleţ, vicar arhiepiscopesc, precum şi casa Bălan, fosta reşedinţă de vară a mitropoliţor Ardealului.

— În zilele de 17—18 mai a.c. s-au desfăşurat la Tîrgu-Mureş, în cadrul zilelor Şcolii ardelene, simpozionul cu tema „Supplex Libellus Valachorum — 200 de ani de la marele act politic al românilor transilvăneni", Simpozion ce s-a bucurat de participarea unor reputaţi istorici şi filologi din întreaga ţară.

Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, participant la lucrările Simpozionului, a rostit un emoţionant cuvînt de suflet despre generaţia Supplex-ului, scoţînd în evidenţă contribuţia clerului ortodox la elaborarea şi redactarea acestui act politic al românilor de ambele confesiuni.

Î. P. S. Sa împreună cu P. S. Andrei al Alba Iuliei au făcut apoi o vizită la Prefectura judeţului Mureş, unde au fost primiţi de dl. Ing. Vasile Urdea, prefectul judeţului.

La prînz în sălile de expoziţii ale Filialei Tîrgu-Mureş a Uniunii artiştilor plastici, a fost deschisă expoziţia: „Cultură şi civilizaţie transilvană în secolul al XVIII-lea", expoziţie ce a reunit printre altele: documente istorice, tipărituri religioase, icoane vechi şi obiecte de cult.

După masă Î. P. S. Sa a făcut o vizită la Protopopiatul ortodox român Tg. Mureş. S-au vizitat de asemenea şi bisericile „Sf. Mihail" (1793) şi „Înălţarea Domnului" (1794) din Tîrgu Mureş.

— Sîmbătă, 10.V.a.c., Î. P. S. Sa a primit la Centrul eparhial pe dl. David Wider, pastor protestant din Elveţia, aflat într-o călătorie de studii în ţara noastră.

— Joi, 23 mai a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Sinodului mitropolitan din Ardeal, desfăşurat la reşedinţa arhiepiscopală din Cluj-Napoca.

— Vineri, 24 mai a.c., Î. P. S. Sa a participat la decernarea titlului de „Doctor honoris causa" prof. american Keith Hitchins, festivitate ce a avut loc la Universitatea din Cluj-Napoca.

— Duminică, 26 mai a.c., ziua Pogorîrii Sfîntului Duh, I. P. S. Sa a săvîrşit Sfînta Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvînt de învăţătură legat de Cincizecime ca zi de naştere a Bisericii creştine.

Ierod. Visarion Bălţat

— Duminică, 19 mai 1991, P. S. episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi a resfinţit, din încredinţarea Î. P. S. Antonie Plămădeală, biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Cristian, prot. Braşov, în urma lucrărilor de restaurare a picturii. La priceasnă a vorbit P. C. pr. prof. Dr. Ilie Moldovan. După Sf. Liturghie a vorbit P. S. Serafim Făgărăşanul despre cunoaşterea lui Dumnezeu — pericopa evanghelică a zilei. Au mai vorbit: P. C. prot. Z. Moşoiu şi C. pr. N. Floroiu — parohul bisericii, care pentru activitatea pastorală şi munca depusă, a fost distins şi hirotesit „Iconom".

— În după-masa aceleiaşi zile, P. S. Sa a oficiat vecernia la biserica cu hramul „Sf. Gheorghe" din Braşov-Blumăna I şi III. După slujba de seară, un grup de tineri pregătiţi şi îndrumaţi pe preoţii parohi Gh. Grindu şi I. Bădiţoiu au prezentat în biserica arhiplină, o foarte reuşită scenetă, cuprinzînd cele mai importante momente din Vinerea şi Sîmbăta patimilor, ca şi cele din ziua Învierii.

— Luni, 20 mai a.c., P. S. Serafim Făgărăşanul a vizitat mai multe biserici din protopopiatul Braşov, unde s-a interesat şi de felul cum se desfăşoară orele de religie în şcoală, asistînd chiar la o oră de religie predată de P. C. prot. Z. Moşoiu.

În după-masa aceleiaşi zile, P. S. Sa a sfinţit şi binecuvîntat locul unde se va construi o nouă mănăstire în perimetrul parohiei Mărcuş, prot. Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

— În dimineaţa zilei de 21 mai, 1991, P. S. Serafim Făgărăşanul îndreptîndu-se spre parohia Dobîrlău Vale a fost întîmpinat în centrul comunei Dobîrlău de toţi elevii acestei şcoli (cl. I—X), în frunte cu corpul profesoral. A fost un moment inedit, pe care P. S. Sa l-a marcat printr-un cuvînt adecvat.

În parohia vacantă Dobîrlău Vale a oficiat Sf. Liturghie arhierească, cu ocazia hramului „Sf. Constantin şi Elena", prăznuiţi în aceeaşi zi. La priceasnă a vorbit P. S. Serafim Făgărăşanul despre importanţa şi rolul creştinismului în lume şi în special la români. Au mai vorbit: P. C. pr. prot. Gh. Răţulea, P. C. pr. I. Băilă şi I. Stăniloiu.

După Sf. Liturghie s-a oficiat un parastas pentru ctitorii şi enoriaşii acestei parohii; apoi sfinţirea apei şi sfinţirea şi bunecuvîntarea noii case parohiale şi a unei frumoase troiţe ridicată la intrarea în sat.

În după-masa aceleiaşi zile, P. S. Serafim Făgărăşanul a pus piatra fundamentală la o nouă biserică ce se va ridica în perimetrul parohiei Poiana Mărului, numit „Între văi" din prot. Braşov. Credincioşii prezenţi în număr mare, coborînd de pe vîrfurile şi colinele munţilor, de la mari distanţe, s-au bucurat mult de prezenţa ierarhului în mijlocul lor. Au fost prezente şi oficialităţile locale, care s-au angajat public să ofere tot sprijinul şi ajutorul necesar în ridicarea noului locaş de cult.

Arhid. Achim Băcilă

O NOUĂ BISERICĂ ÎN SIBIU

Pe lîngă cele patru biserici noi pentru care s-a pus piatra de temelie, la două lucrările de construcţie fiind în plină desfăşurare, Duminică, 28 aprilie 1991, P. S. episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a pus piatra fundamentală pentru o nouă biserică în municipiul Sibiu şi anume în cartirul Hipodrom IV, str. Siretului, paroh fiind C. pr. I. Popa.

În continuare, s-a săvîrşit Sf. Liturghie, la sfîrşitul căreia au vorbit: C. pr. I. Popa şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

Un elogiu inedit adus mitropolitului ANDREI ŞAGUNA

Onisifor Ghibu (1883—1972), ilustrul fiu al Săliştei Sibiului, îndrumătorul învăţămîntului românesc ortodox din Transilvania, în perioada 1910—1914 — vom reveni, cu date inedite asupra acestei probleme —, aprigul luptător pentru cauza naţională a românilor transilvani, profesorul de pedagogie şi autorul unei opere impresionante, comparabile, în multe privinţe, cu a lui Nicolae Iorga, a lăsat în urma sa o serie de texte importante, care se cuvine să fie studiate cu atenţie şi editate.

Între ineditele sale, puse nouă la dispoziţie de dl. Oct. O. Ghibu, fiul învăţatului care se îngrijeşte exemplar de moştenirea, de importanţa capitală, în multe privinţe, a părintelui său, se află şi această însemnare autografă, un adevărat elogiu al mitropolitului Andrei Şaguna, pe care o reproducem în continuare:

„Cît de grea şi ingrată este pentru epigoni sarcina de a păstra şi a spori moştenirea lăsată de pe urma unor înaintaşi de proporţii mari, aceasta s-a putut vedea în cazul moştenirii lăsate de Şaguna.

... A păstra o moştenire ca aceea a lui Şaguna nu înseamnă a conserva un inventar de instituţii, averi, fonduri, legi şi regulamente, ci înseamnă a fi pătruns pînă în măduvă de spiritul creator, în vecinică mişcare, care a animat pe marele înaintaş şi de a face totul nobil şi dezinteresat.

În personalitatea lui Şaguna, creştinismul, umanismul clasic şi modern, naţionalismul şi patriotismul alcătuiesc o sinteză minunată, care a devenit o atitudine şi o busolă permanentă atît în viaţa sa particulară, cît şi în cea publică, bisericească şi civilă. El nu se acomoda împrejurărilor, după interese momentane".

Nu se precizează data scrierii acstui text. După toate probabilităţile, este din ultimii ani petrecuţi la Sibiu, cînd lui Onisifor Ghibu i s-a interzis să mai publice ceva.

Ne închipuim cît de greu i-a fost acestui spirit mereu activ, „pe baricadele vieţii" — cum însuşi a spus —, să nu depună o activitate utilă şi conformă structurii sale. Dar, iată, că pînă şi în anii teroarei roşii, românul şi creştinul ortodox, care a fost Ghibu, nu s-a lăsat copleşit de propriile-i dureri, ce trebuie să fi fost imense, ci a găsit timp să mediteze la faptele bărbaţilor mari, ca mitropolitul Şaguna, cei ce şi-au dedicat viaţa binelui naţiunii lor.

Să ne fie permis, cu acest prilej, să atragem atenţia că, deşi Ghibu a trăit şi lucrat în Sibiu peste 40 de ani, încă nu este marcată şederea lui aici printr-un cuvenit însemn — o placă de marmură — care să spună oricărui trecător prin oraş două-trei cuvinte despre un învăţat remarcabil. Şi, dat fiind aportul capital al lui Ghibu la dezvoltarea învăţămîntului românesc de toate gradele în Transilvania — inclusiv românizarea Universităţii din Cluj la 12 mai 1919 —, nu credem că ar fi exagerat ca una din sălile unde se ţin cursuri cu profil pedagogic, de la Universitatea din Sibiu, să-i poarte numele. Postum, i s-ar face puţină dreptate acestui nedreptăţit.

Dr. G. Nistor

Toată suflarea să laude pe Domnul

Vreme de două săptămîni, în luna aprilie a.c., cîntăreţii bisericeşti ai Episcopiei Ortodoxe de Alba-Iulia, au fost pregătiţi pentru ca în jurul lor, acolo în parohiile din care au venit să cînte toată Biserica, împlinindu-se prin ei imperativul scripturistic: „Toată suflarea să laude pe Domnul". Rolul cîntării religioase în cultul Bisericii este determinant. Este deosebit de înălţător ca toată Biserica să cînte, să laude pe Dumnezeu; sentimentul de solidaritate al creştinilor între ei şi de comuniune cu Dumnezeu trasfigurează. De fapt cîntarea e modul cel mai propriu de a vorbi despre Dumnezu şi lui Dumnezeu ca despre şi Celui cu neputinţă de cuprins în noţiuni precise şi limitate.

Cîntarea bisericească serveşte întăririi în adevărurile de credinţă, deoarece face ca aceste adevăruri scumpe inimii să fie trăite în inimă. Sfîntul Ambrozie, episcopul Milanului a conceput imne bisericeşti cu scop apologetic, de apărare a dreptei credinţe. Fericitul Augustin, care îi datorează mult episcopului milanez pentru convertirea lui are o exprimare aleasă în legătură cu rolul acestor imne: „De cîte ori n-am plîns la imnele si cîntările tale, *profund mişcat de glasurile credincioşilor tăi*, care sunau pînă departe. Ele pătrundeau în urechile mele şi odată cu el adevărul lor în inima mea. Mă cuprindea un sentiment de evlavie, îmi picurau lacrimi, mă simţeam împăcat". Iar Sfîntul Vasile cel Mare referindu-se la cîntarea bisericească ca fiind plină de încărcătură doctrinară spune: „Deoarece Duhul Sfînt a cunoscut neamul omenesc ca greu de condus spre virtute, şi pe noi, nesocotind înclinarea spre viaţa virtuoasă din pricina plăcerii, ce face? A amestecat plăcerea cîntării în dogme, ca prin plăcerea şi dulceaţa auzului să primim fără să ne dăm seama folosul cuvintelor, cum fac unii doctori înţelepţi, care dînd unor bolnavi să bea medicamente foarte amare, ung buzele paharului de multe ori cu miere". Acelaşi Sfînt Părinte se exprimă la fel de frumos prin cuvintele: „Cîntarea dă strălucire sărbătorilor, produce întristarea cea după Dumnezeu, căci cîntarea e lucrul îngerilor e vieţuirea cerească. tămîie duhovnicească ..."

Consider, că animat de gînduri ca acestea Prea Sfinţitul Episcop Andrei al Alba-Iuliei a dat arhierească binecuvîntare acestor cursuri, unde candidaţii şi-au însuşit cunoştinţe de muzică religioasă, de catehism şi de tipic. În urma examinării de către o comisie avîndu-l în frunte pe Prea Sfinţitul Episcop Andrei, iar ca membrii ai comisiei pe P. C. pr. director Vasile Stanciu, P. P. C. C. pr. prof. Dumitru Pintea, Petru Stanciu de la Seminarul teologic din Cluj-Napoca şi pe P. C. pr. consilier Petru Pleşa, candidaţii au dovedit că posedă cunoştinţe absolut necesare pentru misiunea pe care o vor împlini. Sîntem bucuroşi să constatăm că o seamă de tineri au fost prezenţi la aceste cursuri însuşindu-şi foarte bine noţiunile predate remarcînd din acest fapt dragostea tinerilor faţă de Biserică şi faţă de cîntarea Bisericii.

Îl rugăm pe bunul Dumnezeu ca osteneala acestor misionari să fie pusă în slujba Sa şi a Bisericii Sale ca şi prin aceştia toată suflarea să laude pe Domnul.

Pr. prof. Stanciu Petru

A renăscut „Astra Bihoreană"

Sîmbătă, 13 aprilie 1991, la Oradea a fost reactivat Despărtămîntul Bihor al Astrei.

Adunarea generală s-a desfăşurat în sala de festivităţi, a Bibliotecii judeţene din localitate, cu o participare numeroasă şi reprezentativă pentru potenţialul cultural al oraşului care a găzduit debutul şi „botezul" literar al Luceafărului poeziei româneşti, Mihai Eminescu.

În cuvinte încărcate de preaplinul bucuriei pentru acest adevărat eveniment de cuget şi simţire românească, domnii: Viorel Horj — consilier şef la Inspectoratul judeţean de cultură, Dr. Gheorghe Suciu — directorul Bibliotecii judeţene, Dr. Liviu Borcea, Dr. Blaga Mihoc, Dr. Aurel Rozor, Constantin Mălnaş, Alexandru Pop, Ioan Baba, Bujor Cucu, pr. Teodor Savu şi doamna Lucia Cornea, referindu-se la tradiţiile astriste bihorene, au exprimat unanim ideea că reactivarea Astrei va contribui la înmănuncherea tuturor adevăratelor valori şi forţe care activează în domeniul culturii, îndreptăţind speranţele în menţinerea şi continuarea marilor împliniri româneşti, din cadrul spiritualităţii europene.

Neputînd participa la adunare, din cauza sănătăţii, P. S. Dr. Vasile Coman al Oradiei, a transmis un cuvînt de încurajare, binecuvîntînd lucrarea Astrei reînviate. Noul început de drum a fost binecuvîntat şi de P. S. Ioan Mihălţan — vicarul Episcopiei Ortodoxe Române şi este încurajat şi de „cealaltă strană românească", Biserica Unită.

În conducerea Despărţămîntului au fost aleşi: Doctorul în istorie Liviu Borcea — preşedinte, muzeograful Lucia Cosma — vicepreşedinte, bibliotecarul Mircea Popa — secretar.

Din partea Consiliului Central de Conducere de la Sibiu, a participat prof. Nicolae Gastone — secretar I.

Cronicar

Mitropolitul Dascăl

S-au împlinit anul acesta, la 1 iunie, cinci ani de la trecerea şi întrarea în cele veşnice a I. P. S. Dr. Nicolae Mladin, ani mulţi mitropolit al Ardealului şi slujitor şi îndrumător neobosit, înzestrat cu har dumnezeiesc, al Bisericii româneşti transilvane şi al culturii române.

Figură luminoasă a Bisericii, şi reprezentant de seamă al vieţii spirituale româneşti, mitropolitul Nicolae Mladin a fost, decenii de-a rîndul, o prezenţă vie în activitatea Bisericii, pe care a îndrumat-o în slujba valorilor perene ale credinţei şi ale neamului, cît şi în dezbaterile de idei şi în încurajarea valorilor adevărate. El a condus, cu autoritatea spiritului său limpede şi drept, timp de mai bine de două decenii ziarul *Telegraful român*, a fost unul din principalii însufleţitori ai revistelor bisericeşti, în primul rînd *Mitropolia Ardealului*, în care a semnat numeroase articole şi studii în probleme teologale, ca şi în chestiuni privind viaţa de toate zilele a Bisericii şi a credincioşilor, a participat, cu înalta autoritate pe care i-o dădeau limpezimea duhului şi bogata sa cultură, la zbuciumata istorie a Ardealului în anii tulburi ai războiului şi după aceea, şi a constituit, întotdeauna, un îndreptar şi un exemplu pentru toţi cei care se străduiau să menţină vie flacăra credinţei şi a integrităţii româneşti.

Mitropolitul Mladin a fost o prezenţă întotdeauna respectată în viaţa culturală a ţării. Articolele şi contribuţiile sale la ziare şi reviste cum ar fi *Gîndirea*, *Cuvîntul*, *Universul*, cu deosebire *Ţara* din Sibiu constituie şi acum documente ale dăinuirii duhului românesc în Transilvania şi în istoria europeană a vremurilor pe care le-a trăit şi în care i-a ajutat pe semenii şi credincioşii săi să trăiască, cu demnitate şi dragoste şi frică de Dumnezeu. Mitropolitul Nicolae Mladin a fost de asemenea unul din marii dascăli ai conştiinţei româneşti şi relaţiile sale de strînsă prietenie cu principalele personalităţi ale vieţii culturale transilvane şi române, care a susţinut comunicarea „Astra în lupta pentru Unire" şi prof. Nicolae Gastone — secretar I, cu expunerea „Astra — Contemporana noastră".

Adunarea a ales apoi, în unanimitate, Consiliul de conducere a Despărţămîntului, în următoarea componenţă: P. P. S. S. episcopi Timotei şi Emilian — preşedinţi de onoare, prof. Gheorghe Căpitan — preşedinte executiv, pr. Emil Roman — vicepreşedinte (o remarcă apreciativă pentru prof. Căpitan şi pr. Roman — însufleţitorii acestei reactivări), dl. Popici Ovidiu — secretar, pr. Nicolae Marcu şi prof. Viorel Albu — dir. al Casei corpului didactic — membri.

S-a propus şi adunarea a aprobat cu entuziasm, ca Acad. Caius Iacob — fiu al Aradului să fie cooptat ca membru de onoare al Despărţămîntului nou-înfiinţat.

Fie ca exemplul Aradului şi al celorlalte despărţăminte să fie urmat cît de curînd de toate fostele grupări administrative ale Asociaţiunii.

Cronicar

„Astra Arădeană"

După Sibiu, Blaj, Orăştie, Năsăud, Dej, Oradea, iată că un nou despărţămînt al „Astrei" îşi reia locul cuvenit, spre marele cîştig spiritual al venerabilei Asociaţiuni, acum, la jubileul celor 130 de ani de la naşterea sa, în 1861.

Este vorba de oraşul de pe malurile Mureşului, important centru de cultură românească, Aradul.

Adunarea generală de constituire a avut loc, vineri, 24 mai a.c., în sala de festivităţi a Liceului pedagogic „Dimitrie Ţichindeal" din localitate şi a fost onorată de prezenţa P. S. Timotei Seviciu — episcopul Aradului şi Hunedoarei, a P. S. Emilian Birdaş — episcop-vicar, a domnilor Ion Cuzman — viceprefect al judeţului Arad, Titus Ghorghiof — primarul municipiului, a scriitorului Ghorghe Schwartz — consilier şef al Inspectoratului judeţean de cultură, a domnului parlamentar Dan Ivan ş.a.

Din partea Consiliului Central de la Sibiu, au participat: prof. Dr. Victor Grecu — vicepreşedinte, care a susţinut comunicarea „Astra în lupta pentru Unire" şi prof. Nicolae Gastone — secretar I, cu expunerea „Astra — Contemporana noastră".

Adunarea a ales apoi, în unanimitate, Consiliul de conducere a Despărţămîntului, în următoarea componenţă: P. P. S. S. episcopi Timotei şi Emilian — preşedinţi de onoare, prof. Gheorghe Căpitan — preşedinte executiv, pr. Emil Roman — vicepreşedinte (o remarcă apreciativă pentru prof. Căpitan şi pr. Roman — însufleţitorii acestei reactivări), dl. Popici Ovidiu — secretar, pr. Nicolae Marcu şi prof. Viorel Albu — dir. al Casei corpului didactic — membri.

S-a propus şi adunarea a aprobat cu entuziasm, ca Acad. Caius Iacob — fiu al Aradului să fie cooptat ca membru de onoare al Despărţămîntului nou-înfiinţat.

Fie ca exemplul Aradului şi al celorlalte despărţăminte să fie urmat cît de curînd de toate fostele grupări administrative ale Asociaţiunii.

Cronicar

Primul Congres cu tema „RELIGIE-CULTURĂ-SOCIETATE" (Bucureşti, Septembrie 1991)

Conferinţa Naţională a Clerului din Biserica Ortodoxă Română, în şedinţa sa din 7—8 mai, a hotărît organizarea primului Congres cu tema *Religie-Cultură-Societate* la sfîrşitul lunii septembrie a.c., la Bucureşti. La congres sînt invitaţi, alături de teologi, specialişti din toate domeniile de activitate, care au tangenţă cu fenomenul religios în general şi cu creştinismul în special (istorie, filozofie, arte, psihologie, pedagogie, sociologie, etnologie, medicină, viitorologie, politologie, drept etc.). În comunicările prezentate se va urmări elementul religios în mod interdisciplinar, cu referiri la implicaţiile sale în trecutul, prezentul şi viitorul social şi cultural, la influenţele sale în modelarea şi înnobilarea personalităţii umane.

Cei ce doresc să participe vor comunica pînă cel mai tîrziu la 1 august a.c. la adresa: pr. Al. Stănciulescu-Bîrda, 1521 Bîrda-Mehedinţi, menţionînd în ofertă adresa exactă la care pot fi găsiţi, titlurile ştiinţifice şi locul de muncă. Vor anexa ofertei rezumatul comunicării dactilografiat în două exemplare, însoţit de o traducere într-o limbă de circulaţie, în vederea publicării.

Congresul se va desfăşura pe parcursul a cel puţin două zile. Se speră ca în cea de-a treia zi să se organizeze o excursie cu participanţii la monumentele de artă creştină din Bucureşti şi împrejurimi. Orice sugestii privind tematica şi organizarea congresului vor fi analizate cu atenţie. Deocamdată, organizatorii nu au posibilitatea să suporte cheltuielile privind transportul, masa şi cazarea participanţilor.

Relaţii suplimentare vor fi comunicate ulterior celor înscrişi.

Comitetul de organizare

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU
1 şi 15 iulie
1991

Nr. 25—28

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Sfinţii noştri Evanghelişti şi „evanghelistii" micilor ecrane şi ai stadioanelor

Pînă nu demult lumea ştia că există în istoria creştinismului patru evanghelişti: Matei, Marcu, Luca şi Ioan. Erau unici şi cînd cineva rostea cuvîntul evanghelist, cînd exegeţii, predicatorii, istoricii şi toţi teologii spuneau: „Aşa ne spun evanghelistii", toată lumea înţelegea că era vorba de cei patru. Erau nume sfinte, cu autoritate recunoscută. Scrierile lor, cele patru evanghelii, erau şi desigur vor fi mereu izvoare ale Revelaţiei. Cei patru evanghelişti ne-au transmis ca martori direcţi viaţa şi învăţătura Mîntuitorului şi au luminat omenirea de-a lungul a aproape două mii de ani.

Iată-ne însă, de la o vreme încoace, obligaţi să ne vedem credinţa şi simţămintele religioase, şi numele sfinte ale evanghelistilor, uzurpate de nişte inşi care îşi arogă pentru ei numele de „evanghelişti".

Inşi rotofei în poziţii telegenice, înconjuraţi de secretari şi de echipe de manageri şi agenţi de publicitate, ca într-un spectacol de iluzionism şi prestidigitaţie, ne asaltează în case, pe micile ecrane, la radio, în ziare, şi în final pe stadioane. Strigă, gesticulează ca nişte apucaţi, executînd de fapt ireproşabile mişcări dinainte studiate, sar şi dansează, plîng şi cîntă, apostrofează auditoriul, pun stadioane întregi să bată din palme, să ridice mîinile, să repete după ei cuvinte magice, pînă cînd drogul psihic pe mulţi dintre cei ce li se supun îi copleşeşte, îi oboseşte şi-i subjugă.

Unde au ajuns oamenii Doamne! Unde au ajuns cu răstălmăcirile, cu falsurile, cu impostura! Cum se mai ia numele Domnului în deşert! De i-ar privi cineva prin gaura cheii în camerele lor de lux la marile hoteluri, ce alte feţe ale „evanghelistilor" ar mai vedea! Cu vreo doi ani în urmă, luni întregi ziarele din America s-au amuzat pe seama unor astfel de celebrităţi ale stadioanelor şi ale televiziunilor, „evanghelişti" amestecaţi în cele mai ordinare scandaluri financiare şi morale. Acum „meditează" după gratii.

Au batjocorit numele de evanghelist, transformîndu-l în nume de ocară, de infamie.

Nu. Nu ne place, ba chiar ne supără, numele pe care şi-l dau unii ca aceştia. E drept că în cîteva locuri din Noul Testament se arată că Mîntuitorul i-a rînduit pe unii apostoli, pe alţii proroci, pe alţi evanghelişti (Ef. 4, 11), dar aceasta a fost în vremea aceea, şi noi îi ştim pe apostoli, şi pe proroci, şi pe evanghelişti. De alţii nu ştim şi nici nu avem nevoie de dînşii. Cei vechi din timpurile primare ale creştinismului şi-au împlinit misiunea atunci, au comunicat ceea ce numai ei cunoşteau, şi ceea ce fără ei ar fi rămas necunoscut generaţiilor viitoare. De aceea tot ceea ce ne-au lăsat ei e „*Descoperire*", Revelaţie. Ei au scris sub inspiraţie divină. Scrierile lor au fost canonizate de Biserică. Nimeni, după ei, nu mai poate face ceea ce au făcut ei. Ei au descoperit de altfel, totul. Tot ce era necesar pentru mîntuire.

De aceea nici a-şi aroga cineva numele lor, calitatea lor, nu poate fi altceva, decît o încercare vinovată de a continua în istorie ceea ce nu se mai poate continua. Noi cei de după epoca apostolică nu mai continuăm Revelaţia; noi o propovăduim, o tălmăcim, o răspîndim. Facem cunoscută Evanghelia care ne-a fost dată de Mîntuitorul şi de Evanghelişti, ucenicii Săi.

Tradiţia Bisericii, tocmai pentru a întări ideea şi adevărul că Evanghelia ne-a fost dată întreagă, odată pentru totdeauna, şi că nimeni nu mai are dreptul să aducă „*o altă Evanghelie*" (Gal. I, 6), a rezervat numele de „evanghelist" şi de „apostol" *numai* celor care au îndeplinit aceste rosturi *atunci*. Tradiţia a statornicit aşa pentru a înlătura orice confuzie şi, mai ales, pentru a preveni situaţii în care cei care şi-ar aroga aceste nume, să nu încerce să răstălmăcească, să adaoge, să falsifice *Evanghelia* lui Hristos (Galateni I, 7). De aceea după epoca apostolică nici numele de „evanghelist", nici cel de „apostol" n-au mai fost folosite pentru alţii, decît pentru cei dintîi. Şi chiar dacă uneori, unii le-au mai folosit, au făcut-o metaforic, nu descriind sau denumind calităţi propriu-zise ale cuiva, asemănătoare celor dintîi, ucenicilor Domnului.

Numai odată cu rătăcirile de la adevărata Evanghelie au apărut noi „evanghelişti" şi noi „apostoli" — căci în ierarhia unor secte moderne există şi denumirea de „apostoli". Aceste titluri pe care şi le dau aceştia din vremea noastră, nu au alt rost

(Continuare în pag. a 2-a)

T. ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Să ascultăm glasul conştiinţei

Comemorarea dramaticelor evenimente de la Iaşi, din 1941, ne determină să spunem că uciderile în masă, *oriunde, oricînd* şi de către *oricine* au fost săvîrşite, rămîn păcate de neiertat înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Singele victimelor, care alcătuiesc cutremurător de marea ceată a martirilor tuturor timpurilor, locurilor şi neamurilor, impune o perpetuă şi totală penitenţă, scrutarea în profunzime a conştiinţelor şi mai ales o neadormită veghe pentru ca ura rasială şi intoleranţa să nu se mai poată manifesta.

Toate incitările, punerile la cale şi acţiunile îndreptate împotriva oamenilor nevinovaţi sînt semnul necredinţei în Dumnezeu şi ca atare trebuie veştejite, condamnate şi luptat împotriva lor cu fermitate.

Nu este îngăduit să uităm nici o clipă că ideologiile extremiste n-au adus în lume decît persecuţie, nedreptate, sărăcie şi moarte.

Avem nevoie astăzi, în ţara noastră, în Europa şi în toată lumea, de mai multă dragoste, de sinceritate, de dreptate şi adevăr.

Timp prea îndelungat am fost adînciţi într-o cumplită stare de suferinţă.

Pentru jertfele cu care am plătit eliberarea noastră, trebuie să ni se lase răgazul de a ne putea redresa moral şi economic, a ne reface viaţa şi a privi cu încredere spre ziua de mîine.

Dumnezeul dreptăţii şi a toată îndurarea să-şi reverse peste noi harul iertării şi al dubirii Sale de oameni!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Preocupări pastoral-misionare în Biserica Ortodoxă Română, ieri şi azi

Preocuparea preoţimii ortodoxe-române de a se organiza într-o Conferinţă spre a se consfătui, împreună cu ierarhii membri ai Sfîntului Sinod, asupra problemelor care interesează Biserica şi clerul, se întemeiază pe o *tradiţie* mai veche dar şi pe o *necesitate a zilelor noastre*, tot mai adînc simţită.

În Transilvania, unde împrejurările istorice au adus cu sine, înainte de 1918, trebuinţa clerului de a se organiza şi a-şi apăra interesele clerului şi ale poporului român, a dus la organizarea Asociaţiei pusă sub numele marelui Andrei Şaguna. După 1918, Asociaţia clerului ortodox român şi-a întins activitatea cuprinzînd acum pe toţi preoţii din Biserica Ortodoxă acum unificată din Patriarhia Română.

Activitatea acestei Asociaţii, vestitele congrese ce au avut loc în anii dintre cele două războaie mondiale, este încă vie în amintirea celor mai vîrstnici şi credem că tradiţia ei organizatorică stă la baza întemeierii *Conferinţei preoţilor ortodocşi din Patriarhia Română*. Nu putem decît să salutăm ideea întemeierii acestei Conferinţe şi să apreciem prevederile cuprinse în *Statutul* ei de organizare, inspiraţie din principiul fundamental al constituţiei noastre bisericeşti, care este

Din multitudinea problemelor ce se pun azi clerului şi Bisericii noastre ni se pare că aceea a *organizării misionarismului religios* este una din cele mai presante, dat fiind fenomenul tot mai accentuat al prozelitismului religios. Nu putem continua cu o pastoraţie de birou. Problema s-a pus de mult. Încă în 1921, după înfăptuirea idealului unităţii statale a poporului nostru într-o *Românie Mare*, cunoscutul om de cultură, publicist şi istoric, Dr. Gheorghe Ciuhandu, consilier cultural la Episcopia Aradului a scris: „Să i se dea ierarhiei prilejul unui mai intensiv apostolat în ceea ce priveşte predicarea cuvîntului, păstorirea duhovnicească a credincioşilor, etc. Noi cei din Mitropolia Ardealului am „constituţionalizat", ca să zicem aşa, viaţa administrativă-bisericească sub raporturile ei exterioare... dar am întrelăsat a da şi o organizaţie în ceea ce priveşte acţiunile şi preocupările de ordin spiritual, canonic şi pastoral-misionar". În *Statutul şagunian*, Gh. Ciuhandu nu vedea îndeajuns de reflectată îndoita slujire, a *cuvîntului* şi cea *a meselor*, opera misionară-evanghelizatoare şi cea caritativă a Bisericii. El cerea instituţii noi în cadrul centrelor eparhiale şi pînă la nivelul parohiilor, care să reflecte mai pregnant slujirea cuvîntului, adică lucrarea misionară a Bisericii. „Să ieşim odată din unilateralele ogaşe de viaţă administrativă, de birouri consistoriale, la largul misiunii didactice şi sfinţitoare a Bisericii noastre prin care să ne verificăm amvoanele" — scria pe atunci acest mare şi înţelept fiu al Bisericii noastre. El mai preconiza instituirea unui *misionar eparhial* cu rang de consilier al episcopului, care să coordoneze misionarismul în eparhie sub îndrumarea episcopului, un *duhovnic* al *duhovnicilor*, care ar putea fi una şi aceeaşi persoană cu misionarul eparhial, de preferat din rîndul monahilor cu pregătire şi experienţă corespunzătoare, precum şi alte orînduiri care să promoveze lucrarea misionară şi filantropică a Bisericii (Cf. studiul *Înapoi la apostolie sau portiţele canonice ale Statutului şagunian* în *Revista Teologică*, Sibiu, 1921); acelaşi, *Reorganizarea centrelor noastre eparhiale, şi unificarea bisericească*, Bucureşti, 1923).

Statutul din 1925 a ţinut prea puţin cont de propunerile lui Gh. Ciuhadău. Cel din 1948 a făcut un pas înainte prin instituirea *Comitetului parohial*, cu atribuţii multiple, între care şi cele de ordin misionar.

O experienţă în acest domeniu s-a făcut în eparhia Aradului, eparhie cu veche tradiţie de misionarism religios, încă de pe vremea vrednicului de pomenire *episcop Grigorie Comşa*, supranumit *episcopul misionar*. În anul 1946, urmaşul său, de vie memorie, *episcopul Andrei Magieru*, a făcut o încercare de organizare misionară, publicînd un *Statut pentru organizarea misionarismului religios în eparhia Aradului*, în 31 articole grupate în următoarele capitole: 1. *Necesitatea misionarismului*, în care se proclamă adevărul că „Unitatea vieţii religioase în Eparhie se menţine nu numai prin unitatea de: doctrină, cult, disciplină şi jurisdicţie canonică, ci — mai ales — prin difuzarea aceluiaşi spirit misionar în toate elementele ei constitutive"; 2. *Organele misionare*, preotul misionar tractual, cel eparhial sau delegat de la centrul eparhial, cel dintîi mi-

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Dr. Gheorghe Liţiu

PSEUDOISTORIE

În mai multe ziare şi reviste apar o serie de afirmaţii eronate cu privire la trecutul Bisericii ortodoxe strămoşeşti, debitate de ierarhi şi preoţi aparţinători Bisericii catolice de rit oriental. Concomitent, o seamă de „istorici" din cadrul aceleiaşi Biserici mă atacă în mod vehement, acuzîndu-mă că n-aş fi obiectiv în prezentarea unor fapte din trecutul Bisericii româneşti. Mai mult chiar: trei „istorici", pe numele lor pr. Silviu Augustin Prunduş, Clemente Plăianu şi Vasile Maria Ungureanu (ultimul romano-catolic) într-un articol fulminant din revista (16 p. format 21×15 cm); „Deşteptarea credinţei", editată de „Asociaţia Biserica română unită din Dej", mă califică nici mai mult nici mai puţin decît un „apostol al urii şi al falsităţii istorice"! Autorii susţin că la cursurile mele de la Institutul Teologic din Iaşi aş fi început, încă din prima zi, „o amplă şi monstruoasă campanie de denigrare a Bisericii române unite" şi că aş fi afirmat că „Biserica Română unită este străină de neamul nostru.... Scopul ei nu a fost altul decît maghiarizarea, deznaţionalizarea românilor".

Nu ştiu cine este „informatorul" celor trei autori, dar pot să-i asigur că astfel de lucruri n-am afirmat şi nu voi afirma niciodată. Dacă cei trei autori ar fi avut curiozitatea să răsfoiască volumul II şi III din cursul universitar de Istoria Bisericii Române s-ar fi convins uşor că am prezentat trecutul Bisericii româneşti unite de pînă în 1948, cu toată obiectivitatea, subliniind lupta lui Inochentie Micu pentru emanciparea politico-socială a românilor, precum şi lupta comună pe care au dus-o ierarhii şi preoţii ortodocşi şi uniţi deopotrivă, în vederea satisfacerii revendicărilor româneşti pînă în 1918. Probabil cei trei autori sînt nemulţumiţi de faptul că am prezentat pe larg modul necinstit în care s-a realizat „unirea" din 1698—1701 şi mai ales acţiunea generalului Bukow, care a trecut abuziv la unire atîtea parohii şi lăcaşuri de cult ortodoxe şi ne-a distrus cu tunurile zeci de mănăstiri.

Recent am avut prilejul să citim alte mistificări ale adevărului istoric. Una aparţine Sanctităţii Sale Papei Ioan Paul II, care la 23 martie a.c. afirmă: „Evanghelizarea în România a avut origine latină pînă la începutul Evului Mediu, cînd teritoriile româneşti au căzut sub dominaţie bulgară şi cînd s-a introdus limba slavă, cu ritul bizantin, ca limbă liturgică. Făcînd parte din Biserica bulgară, românii s-au simţit de fapt în orbita Bizanţului, deja separat de Roma". Teza respectivă se pare că a fost preluată după istoriografia marxist-stalinistă, în concret după manualul de Istorie R.P.R., apărut sub redacţia „academicianului" de tristă pomenire Mihail Rosller, în care se arată că încreştinarea noastră a avut loc odată cu a bulgarilor, în secolul IX, în timpul cneazului Boris. Pentru cititorul avizat socotim că nici n-ar fi necesare unele precizări, întrucît faptele istorice sînt prea bine cunoscute.

Procesul de încreştinare al strămoşilor noştri începe odată cu predica Sfîntului Apostol Andrei şi se desăvîrşeşte în secolul al IV-lea, fapt dovedit atît de mărturiile arheologice existente pe întreg cuprinsul pămîntului românesc, cît şi de existenţa unei Biserici organizate în Dobrogea, cu un scaun episcopal la Tomis, atestat încă de la începutul secolului al IV-lea, la care se adaugă alte 14 scaune episcopale la începutul secolului al VI-lea. În ce priveşte „originea latină" a creştinismului românesc, trebuie făcută precizarea că învăţătura creştină s-a răspîndit la noi, într-adevăr, în latina populară sau vulgară (fapt dovedit de cuvintele de origine latină din lexicul nostru bisericesc), dar aceasta nu înseamnă că ne-am încreştinat în „ritul latin", cum susţin mereu istoricii catolici, căci în secolele II—IV nu se putea vorbi de deosebiri de natură dogmatică, liturgică sau canonică între Bisericile de Apus şi de Răsărit.

Pînă în secolul al IX-lea Biserica creştină era considerată ca una şi nedespărţită, aşa cum a fost întemeiată de Mîntuitorul Iisus Hristos şi cum au socotit-o Sfinţii Părinţi şi Sinoadele ecumenice. Aserţiunea că teritoriile româneşti nord-dunărene au căzut sub dominaţia Bulgariei nici nu merită să fie luată în discuţie. În jurul anului 900, potrivit afirmaţiilor autorului cronicii maghiare Gesta Hungarorum — care

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot prof. Mircea Păcurariu

„Cîte s-au scris mai înainte spre învăţătura noastră s-au scris" (Rom. 15, 4)

Zilele trecute am întîlnit pe stradă un credincios, un credincios vrednic al Bisericii noastre, care, cu oarecare durere, dar şi cu destulă revoltă mi-a spus: Pentru ce tăceţi? Pentru ce nu luaţi atitudine? N-aveţi nimic de spus?, avînd desigur în vedere o seamă de afirmaţii care aruncă umbră, care lezează unele adevăruri fundamentale legate de istoria poporului român. I-am răspuns că Ortodoxia noastră, asemănată de multe ori cu Evanghelia a patra a Sf. Apostol Ioan, este în esenţa ei dragoste, dragoste de Dumnezeu şi dragoste de om, iar noi ştim, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, că „dragostea îndelung rabdă, se milostiveşte, nu pizmuieşte, nu se semeţeşte, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se întărîtă, nu se gîndeşte la rău, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr" (I Cor. 13, 4—6).

Şi totuşi, precum vedem şi precum auzim, se vorbeşte şi, mai ales, se scriu astăzi atîtea: unele bune, altele mai puţin bune; se scriu vrute şi nevrute, se vorbeşte şi se scriu lucruri ziditoare, dar, din nefericire, multe sînt izvorîte dintr-o vădită rea credinţă, ba uneori chiar din ură.

De aceea, în spiritul adevărului în care am vieţuit de aproape două mii de ani ca popor şi ca Biserică pe aceste meleaguri, socotim potrivit să zăbovim puţin asupra unui text din Epistola Sf. Apostol Pavel către Romani, în care spune şi aceste cu adevărat inspirate cuvinte: *„Cîte s-au scris mai înainte spre învăţătura noastră s-au scris, ca prin răbdare şi mîngîierea Scripturilor nădejde să avem"* (Rom. 15, 4).

*

În Faptele Apostolilor 2, 10 citim că între cei ce se aflau la Ierusalim în ziua Pogorîrii Sf. Duh, au ascultat predica Sfinţilor Apostoli şi au primit botezul creştin, se aflau şi numeroşi „oaspeţi din Roma, iudei şi prozeliţi". Aşadar, primele seminţe ale Evangheliei în capitala vastului imperiu roman de acum 2000 de ani au fost duse de aceşti evrei, care aveau o comunitate destul de puternică, la Roma, şi păgîni convertiţi la iudaism, sau la religia mozaică. Acestora şi urmaşilor acestora se adresează Sf. Apostol Pavel din Corint în iarna anului 57—58, cu Epistola către Romani. Aşa se explică faptul că marele Apostol face în această epistolă multe referiri la V. Testament, pe care destinatarii epistolei sale îl cunoşteau. Luminile şi povăţuirile acestei prime părţi a Sf. Scripturi le avea în vedere cînd scria cuvintele: „Cîte s-au scris mai înainte spre învăţătura noastră s-au scris" (Romani 15, 4).

Din noianul acestor învăţători, extrem de necesare şi nouă celor de astăzi, tineri şi mai puţin tineri, spre luminarea şi întărirea noastră în nădejdea înfrîngerii răului şi biruinţei binelui din noi şi din lume, aducem doar cîteva exemple:

Ne amintim desigur cu toţii de răbdarea lui Iov, cel ce şi-a pierdut toate bunurile, ba chiar şi copiii, el ocrotitorul orfanilor şi văduvelor, el care a trecut prin atîtea încercări, ca un Brîncoveanu de-al nostru, dar care nu s-a lepădat de Dumnezeu, aşa cum îl îndemnau soţia şi prietenii săi, răspunzîndu-le: „Gol am ieşit din pîntecele mamei mele şi gol mă voi întoarce în pămînt! Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvîntat" (Iov. 1, 21). Iov însă era încredinţat şi de faptul că, mai curînd sau mai tîrziu, „Dumnezeu întoarce omului după faptele lui şi se poartă cu fiecare după purtarea lui" (Iov. 34, 11), iar răbdarea şi nădejdea lui au fost răsplătite.

Să ne amintim apoi de Iosif, unul din cei 12 fii ai lui Iacob, vîndut de fraţii săi în Egipt, unde, prin înţelepciunea sa, prin cumînţenia sa, dar şi prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ajunge în slujba lui Putifar, „o căpetenie de la curtea lui Faraon" (Facere 39, 1). „Iosif — ne spune Sf. Scriptură — era chipeş la statură şi foarte frumos la faţă. Aşa fiind, femeia stăpînului său şi-a pus ochii pe Iosif, şi i-a zis: Culcă-te cu mine !Iar el n-a voit, ci a zis către femeia stăpînului său: De cînd sînt aici, stăpînul meu nu poartă grija de nimic în casa sa,

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

TEXTE

ORTODOXIE ŞI UNIATISM

de Sextil Puşcariu

Autorul textului de mai jos este o marcantă personalitate a culturii româneşti din prima jumătate a secolului nostru:

Sextil Puşcariu (n. la Braşov, în 1877, m. în 1948) lingvist şi filolog român, membru al Academiei, profesor universitar la Cluj. De numele său se leagă „întemeierea Muzeului limbii române" şi a revistei „Dacoromania". A condus (1906—1940) lucrările de elaborare a Dicţionarului Academiei Române şi, în egală măsură, lucrările în vederea alcătuirii „Atlasului lingvistic român".

A fost preocupat, precum se vede, de unitatea spirituală a poporului nostru.

Textul pe care îl reproducem aici este un extras din: „Probleme actuale în Biserică şi Stat, Bucureşti, 1936, p. 12—16).

Numai cel ce nu cunoaşte literatura noastră veche, dezvoltată într-o atît de organică legătură cu Biserica ortodoxă, numai cel ce nu a simţit niciodată fiorii de admiraţie înaintea minunatelor opere de artă născute în incintele mănăstirilor, poate vorbi de obscurantismul ortodox şi pretinsa lui influenţă nefastă asupra dezvoltării noastre culturale.

Dacă o face un tînăr învăţat din Budapesta, într-o nouă revistă maghiară, scrisă în limba franceză, nu ne miră; că o susţin învăţaţi de-ai noştri, e o erezie.

Românismul şi ortodoxia sînt indisolubil legate între ele; legăturile de veacuri cu Biserica ortodoxă a răsăritului au picurat necontenit în structura noastră sufletească şi intelectuală elemente, care, printr-o fericită îmbinare cu fondul moştenit, *ne fac să apărem cu o notă originală, cu o cultură a noastră, între popoarele lumii.*

Evenimentele istorice ne-au hărăzit să devenim chiar scutul bisericii dreptcredincioase de pretutindeni.

Falnica cetate a lui Constantin, căzînd în mîna Turcilor, popoarele balcanice, Greci, Bulgari, Sîrbi şi Albanezi, au ajuns în cîteva decenii, unul după altul, sub stăpînirea turcească. Numai la Dunăre se izbi furtunosul Baiazid de rezistenţa lui Mircea, iar Moldova dădu pe atletul creştinătăţii.

Darnicii şi evlavioşii Domni strîngeau la curţile lor pe cei mai învăţaţi călugări şi din tipografiile lor trimiteau hrana sufletească a cărţii sfinte, pînă în Georgia depărtată, popoarelor dreptcredincioase subjugate de

(Continuare în pag. a 7-a)

Sfinții noștri Evangheliști și „evangheliștii" micilor ecrane și ai stadioanelor

(Urmare din pag. 1-a)

decît acela *de a justifica rătăcirile de la adevărata credință*. Ei se substituie Evangheliștilor, Sfinților Evangheliști și Sfinților Apostoli, pentru a patrona cu numele lor, asemănătoare sfintelor nume ale Tradiției originare, noile lor erori, învățăturile sectelor lor. Aceste nume sînt doar mijloace de înșelăciune și de prozelitism agresiv și lipsit de onestitate. Se contează pe neștiința celor simpli, pe care nume ca „evanghelist", „apostol", îi pot face să creadă că cei ce se numesc așa, au autoritate de *Evangheliști și Apostoli*, exact așa cum au autoritate cei din Noul Testament. La unii ca aceștia se referă Sfîntul Pavel cînd vorbește de rătăciți care *„gîdilă auzul"* (II Tim. IV, 3). Adică înșală prin cuvinte. Folosesc cuvinte mari, cuvinte meșteșugite, ca să înșele prin ele, cum e cazul cu cei care se dau „evangheliști", ca să creadă lumea că ei sînt tot una cu „Evangheliștii" din Sfînta Scriptură, cu *Cei patru*.

Să luăm aminte! Cine are urechi de auzit să audă! și să-și deschidă urechile adevăraților Evangheliști, celor patru care predică adevărata credință, pe Iisus Hristos al Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții, și să nu-și lase auzul gîdilat de cei care se predică pe ei înșiși, secta și evanghelia lor.

* * *

Ca să-și dovedească harul de „evangheliști", cei mai mulți dintre aceștia se dau drept făcători de minuni. Și au chiar îndrăzneala să anunțe public că vor face minuni. Și cheamă bolnavi. Dar cine ar putea arăta vreun orb, vreun paralitic, vreun șchiop vindecat? Așa cum sînt „evangheliști", tot așa sînt și făcători de minuni! Pe un stadion — se spune — au fost aduși mulți paralitici în cărucioare ca să fie vindecați. Urma să se facă o demonstrație care să-i paralizeze pe îndoielnici! Echipele de filmare erau pregătite și „evanghelistul", împreună cu ajutoarele sale, erau gata să declanșeze „minunea". Paraliticii din cărucioare așteptau și ei înfrigurați. S-a întîmplat însă ceva neprevăzut. Cu o clipă înainte de a începe festivitatea de vindecare, un ins oarecare s-a repezit la microfon și a strigat: *„Fugiți. Un terorist a pus o bombă. În două minute va exploda!"* Au urmat pe loc țipete, învălmășeală, fugă. A fugit și „evanghelistul". Au trecut minutele, dar nimic nu s-a întîmplat. *„Alarmă falsă"*, a anunțat același ins la microfon, de mai multe ori. S-au potolit toți, au început să-și reocupe scaunele, a revenit și „evanghelistul" și ajutoarele lui, numai cei din cărucioare, „paraliticii" n-au mai revenit! De rușine. Fugiseră cei dintîi! Erau oameni sănătoși, angajați s-o facă pe paraliticii care se vindecă!

Și așa „minunea" nu s-a mai făcut. Demonstrația inversă a făcut-o cel cu ideea bombei.

* * *

Mîntuitorul a făcut minuni. Adevărate. Dar niciodată nu le-a făcut spectaculos, sau pentru spectacol, sau pentru a-și spori autoritatea și popularitatea. A făcut minunile din milă și compătimire. După ce le făcea dispărea, se retrăgea, poruncea celor vindecați să nu spună nimănui. Diferența dintre un astfel de mod de a face minuni, și demonstrațiile de pe stadioane ale „evangheliștilor" din vremea noastră e evidentă. Nu e de mirare că ale acestora din urmă trebuiesc „aranjate"!

Mîntuitorul i-a anunțat și pe ucenicii Săi că vor căpăta și ei daruri deosebite. Și le-au căpătat. Dar cît de rar le-au întrebuințat? Și marii Sfinți, asceții, au căpătat de la Dumnezeu daruri de vindecători. Unii puteau chiar învia morții. Dar nu cu puterea lor. Întotdeauna cu puterea lui Hristos. După Cincizecime, Sfîntul Petru a vindecat un olog, dar iată cuvintele lui: *„Argint și aur nu am, dar ceea ce am, aceea îți dau: în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală și mergi"* (F.A. III, 6).

Tradiția creștină e plină de fapte minunate. Din toate se vede însă că s-a apelat la ele numai în cazuri extreme, cînd cel ce le putea face era copleșit de milă, sau cînd trebuia să se arate unor îndoielnici puterea lui Dumnezeu, sau cînd însăși existența lui Dumnezeu era pusă la îndoială, sau cînd trebuia înlăturat pericolul unor erezii. Să ne amintim de Sfîntul Ilie, la rugăciunea căruia s-a coborît foc din cer, fiindcă alternativa era trecerea poporului de la închinare către Dumnezeu, la închinare la idoli.

Sfîntul Casian Romanul istorisește o minune a Sfîntului Macarie din pustia Scitium, care a înviat un mort. Un mare eretic înșela mulțime de oameni și întregul Egipt era în pericol de a fi convertit la erezia aceluia. Creștinii învăluiți de învățătura meșteșugită a ereticului, s-au gîndit să apeleze la Sfîntul Macarie. Acesta a venit la confruntare. Ereticul era stăpîn pe dialectica lui Aristotel și căuta să-l atragă pe sfînt în dispute filosofice, în care ascetul nu era pregătit. Era însă stăpîn pe învățătura Sfintei Scripturi, și avea credința dreaptă și puternică. I-a zis ereticului, citînd din Apostolul Pavel: *„Împărăția lui Dumnezeu stă în putere, nu în vorbe"* (I Cor. IV, 20). Și apoi a propus un arbitraj: *„Să mergem așadar la morminte și să chemăm numele Domnului asupra primului mort ce se va afla. Să arătăm, precum este scris, din fapte credința noastră, ca să se vadă din mărturia Domnului dovezile foarte grăitoare ale dreptei credințe și să arătăm adevărul adevărat nu din lupta deșartă a cuvintelor, ci din puterea semnelor și din acea judecată care nu poate fi înșelată"*.

Ereticul a acceptat și a promis că va veni a doua zi. Dar a doua zi n-a mai venit. S-a strîns mulțime multă, l-au așteptat pînă cînd au înțeles că, incapabil de a se supune probei, ereticul a renunțat. Sfîntul Macarie însă n-a vrut să-i lase în îndoială, sau să creadă că nici el nu se putea supune probei. S-au oprit în fața unui mort de mult mumificat, după obiceiul egiptenilor și i-a zis: *„Omule, dacă ar fi venit ereticul și ți-aș fi cerut în numele lui Hristos să te ridici, te-ai fi ridicat?* — Acela, ridicîndu-se i-a răspuns că da. Sfîntul Macarie l-a întrebat apoi, cînd a trăit și dacă a auzit de Hristos. Acela i-a răspuns că a trăit demult, pe vremea celor mai vechi regi și că n-a auzit de Hristos. Sfîntul Macarie i-a zis: *„Dormi în pace, cu ceilalți, pînă cînd vei fi și tu înviat de Hristos"*.

Sfîntul Casian Romanul comentează: Această putere a Sfîntului Macarie și harul care era în el, poate că ar fi rămas pentru totdeauna ascuns, *dacă nu l-ar fi împins să facă această minune* trebuința față de provincia în întregime primejduită, și dragostea cu totul închinată lui Hristos. Precum se vede nu dorința de slavă l-a îndemnat să facă aceasta, ci dragostea de Hristos și folosul întregului popor (Sf. Casian, *Convorbiri duhovnicești*, Colecția „Părinți și Scriitori bisericești", 57, Buc. 1990, trad. Vasile Cojocaru și David Popescu, pag. 570—571).

Cîtă diferență între o astfel de minune și „minunile" de pe stadioane menite să demonstreze „puterea" așa-zișilor „evangheliști", spre slava lor deșartă, nu pentru slava lui Dumnezeu. Spre beneficul material și spre răspîndirea sectei căreia îi aparțin. Căci totul se plătește, dacă nu de cei chemați să asculte și să vadă, de organizatorii din umbră care caută să-și înmulțească adepții. De la adepți vor veni după aceea sumele. Căci nu de mîntuirea sufletelor se îngrijesc noii „evangheliști". Aceasta o au creștinii noștri de la Biserica lor strămoșească. Dacă într-adevăr acești „evangheliști" ar fi animați de sentimente nobile de convertire a necredincioșilor la Hristos, să meargă la cei care n-au auzit de Hristos, la păgîni, la necreștini, căci slavă Domnului mai sînt cu miliardele, nu la cei gata creștinați de sute, de o mie și de două mii de ani, înainte de cel mult un veac două, și mulți sînt chiar mult mai noi, suferind o convertire greșită, eretică, sectară. Ei nu sînt „evangheliști", adică vestitori ai Evangheliei celei adevărate, transmise printr-o tradiție de două ori milenară, verificată prin Sinoadele Ecumenice și printr-o îndelungată trăire creștină, cuminte și solidă, ci sînt vestitorii erorilor lor, la care vor să atragă cît mai mulți, ca pe cît mai mulți să-i facă părtași la pierzania lor.

Cît își pot dovedi „dreapta lor credință" prin minuni, cum pretind, poate verifica oricine. Cine se duce odată pe stadioane să-i asculte, și să-i vadă zbuciumîndu-se ca cei din Gadara, acompaniindu-se de tobe și de instrumente zgomotoase și risipitoare de suflet, a doua oară nu se mai duce.

Sufletul însetat de pace și tihnă duhovnicească revine în bisericuța lui din cartier sau din sat, și, în ceas de dimineață sau de seară, își aprinde lumînările de credință, speranță și dragoste, pentru el, pentru familie și pentru morții lui, și se întoarce acasă împăcat și liniștit, ocrotit de darul și harul Duhului Sfînt.

Notă: P.C. Preoți sînt îndemnați să citească acest „Cuvînt duhovnicesc" în Biserici, deoarece mulți credincioși și-au manifestat deruta față de valul de „evangheliști" care ne inundă în ultima vreme. Pe cît posibil vor completa și P.C. lor cele scrise de noi, cu propriile lor experiențe și cunoștințe despre acești așazișI „evangheliști".

PSEUDOISTORIE

(Urmare din pag. 1-a)

după toate probabilitățile era un *călugăr catolic* — erau menționate cîteva voievodate (ducate) în teritoriile intracarpatice; al lui GELU „românul" în centrul Transilvaniei, al lui MENUMORUT, în părțile Bihorului, și al lui GLAD, în Banat, care au opus rezistență în fața năvălitorilor maghiari. Nici un indiciu că ar fi fost bulgari!

În diploma dată cavalerilor ioaniți de către *regele catolic* Bela IV al Ungariei, la 2 iunie 1247 — deci la începutul Evului Mediu românesc de care vorbea Sfîntul Părinte — erau menționate cîteva formațiuni politice românești, conduse de voievozii Seneslau și Litovoi și de cnejii Ioan și Farcaș. Deci nu se făcea nici o menționare în legătură cu neopretinsa dominație bulgărească! Iar în secolul următor s-au întemeiat statele românești independente Muntenia și Moldova!

Iată cum se cunoaște istoria românească la Roma!

Din moment ce se cunoaște așa de puțin, nu e de mirare că sînt trecute sub tăcere acțiunile inchizitorilor papali trimiși în Transilvania, în secolele XIV—XV, cu acordul regilor maghiari catolici, în vederea convertirii „ereticilo-" și „schismaticilor" „valahi"! Cîtă dragoste părintească ne-a purtat Roma întotdeauna!

Tot atunci, Sfîntul Părinte Ioan Paul II afirma că „vechea unitate de credință" s-a realizat în cadrul unui sinod de unire ținut la Alba Iulia la 7 octombrie 1698. La acest sinod ar fi participat 2970 (!) de preoți iar episcopul (sic) Atanasie Anghel „pronunța precum se știe, profesiunea de credință catolică". Adevărul este că pe atunci Atanasie Anghel era mitropolit (doar din 1701 a fost „retrogradat" și numit episcop unit subordonat Arhiepiscopiei romano-catolice maghiare din Esztergon), iar izvoarele istorice nu cunosc o asemenea participare masivă de preoți la pretinsul sinod. „Manifestul de unire" era semnat numai de 38 de protopopi, pe cînd semnătura lui Atanasie lipsește! Atunci, ce „mărturisire de credință" a făcut? În afară de aceasta, profesorul Silviu Dragomir a dovedit într-un studiu publicat în 1962, că un asemenea sinod nici n-a avut loc, iar cele 38 de semnături au fost strînse ulterior. În ce privește „falsurile operate de iezuiți în acel „manifest de unire" din 1698, ele au fost sesizate pentru prima dată de istoricul unit Nicolae Densușianu, în broșura: „Independența bisericească a Mitropoliei române de Alba-Iulia", publicată la Brașov, 1893. Este de ajuns să amintim că cei 38 de semnatari precizau că doreau să se unească cu Biserica Romei numai pentru a beneficia de „privileghiomurile cu care trăesc mădulările și popii aceștii Biserici sfinte". Dar într-un prim adaus ei se declarau uniți cu Roma, numai cu condiția ca: „din obiceiul Bisericii noastre a Răsăritului să nu ne clătească. Ci toate țărămoriile, sărbătorile, posturile, cum până acum, așa de acum nainte să fim slobozi a le ținea. ... Iar de nu ne vor lăsa pre noi și pre rămășițele noastre într-această așezare pecețile și iscăliturile noastre care am dat să n-aibă nici o tărie". Aceleași lucruri sînt formulate și într-al doilea adaus sau codicil. Cum așa arăta „profesiunea de credință" de care vorbește Papa Ioan Paul II.

O altă problemă de istorie ridică și proaspătul cardinal al Bisericii Romano-Catolice, mitropolitul Alexandru Todea de la Blaj. Trebuie să notăm că ridicarea unui prelat din Biserica Unită cu Roma la demnitatea de cardinal este o dovadă în plus că această Biserică trebuie să fie considerată azi ca fiind „catolică" și nicidecum „greco-catolică", cum așa era pînă în 1948.

De notat că Papa l-a ridicat la rangul de cardinal „pentru felul în care a apărat Biserica și țara de tirania care s-a abătut asupra ei". Nu ni se dau amănunte dar am fi interesați să știm care au fost meritele noului cardinal în lucrarea de apărare a țării și a neamului sub dictatura comunistă. !!!

La reîntoarcerea sa de la Roma, la începutul lunii iunie a.c., Eminența Sa pretindea sus și tare că „Guvernul actual este obligat să restituie toate bisericile pe care le-a luat în 1948". Numai că bisericile respective n-au fost luate de Statul ateu în 1948 ci au rămas ale comunităților parohiale, care au trecut atunci la Ortodoxie. Acestea sînt proprietarele lăcașurilor de cult și ele hotărăsc dacă doresc să rămînă și azi ortodoxe sau să redevină unite cu Roma sau să treacă la alte confesiuni. Se pare că noul cardinal nu mai vrea să țină seama de hotărîrea comună luată la București la 9 aprilie 1990, de ierarhii Bisericii Ortodoxe din Transilvania și cei ai Bisericii Catolice de rit oriental, în prezența președintelui țării, cînd s-a stabilit de comun acord ca lăcașurile de închinare să fie repartizate unui cult sau altuia în funcție de numărul credincioșilor. Dar nemaiexistînd decît un număr infim de credincioși catolici de rit oriental, cardinalul dorește reîntoarcerea la practicile de tristă amintire ale generalului Bukow din anii 1761—1762, cînd au fost atribuite abuziv credincioșilor uniți 515 biserici ortodoxe. (În unele parohii chiar cu cîteva zeci de familii, cum s-a întîmplat la Alba Iulia, unde două biserici ortodoxe au fost aribuite celor șapte preoți uniți cu numai 21 de familii, pe cînd 298 de familii ortodoxe au rămas fără biserică), sau poate dorește și restituirea ctitoriei brîncovenești de la Făgăraș, pe care a mai luat-o odată în mod abuziv episcopul renegat Ioan Patachi, înaintașul în scaun al mitropolitului cardinal de azi?! În continuare, Eminența Sa cardinalul intră și în probleme de istorie, în care se consideră foarte inițiat. „Dacă astăzi România există și România are atîtea avantaje e pentru ceea ce în cei 250 de ani a făcut această Biserică" (România Liberă din 4 iunie 1991, pag. 4). Nici un om de bună credință nu contestă aportul Bisericii unite la promovarea culturii românești, lupta episcopului Inochentie Micu pentru rezolvarea revendicărilor politico-sociale românești, participarea preoților uniți alături de cei ortodocși la Revoluția din 1848, la elaborarea și procesul Memorandumului, în primul război mondial. Dar Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, care a deschis calea spre România modernă, este opera Bisericii Unite? Revoluțiile din 1848 din Țara Românească și Moldova sînt opera Bisericii Unite? Unirea din 1859 și Independența din 1877 au fost realizate de Biserica Unită? Ostașii care și-au jertfit viața pe altarul Patriei în primul război mondial care a dus la crearea statului național român unitar au aparținut numai Bisericii Unite? În închisorile comuniste au fost aruncați numai preoții uniți? În Revoluția din decembrie 1989 și-au vărsat sîngele tinerii uniți? A revendica totul pe seama Bisericii Unite și a fiilor ei nu poate fi considerat decît ca un act irresponsabil și lipsit de bun simț!

Era bine dacă mitropolitul-cardinal ar fi pomenit și de nenorocirile care le-a adus „Unirea" din 1701, adică de ura și dezbinarea dintre frați, de luptele religioase de la mijlocul veacului al XVIII-lea, de distrugerea mănăstirilor ortodoxe din ordinul generalului Bukow, — de desființarea Mitropoliei Ortodoxe din Alba-Iulia în 1701 și de crearea în locul ei a unei Episcopii Unite, subordonate Arhiepiscopiei Romano-Catolice maghiare din Esztergom!

Astăzi se pare că „istoria se repetă". În loc să fim „uniți în cuget și simțiri" pt. redresarea spirituală și materială a neamului întreg, după o robie de 45 de ani, reluăm disputele și neînțelegerile confesionale din veacul al XVIII-lea. Sub oblăduirea noii ierarhii catolice de rit oriental, asistăm la dezbinarea parohiilor, la împiedicarea credincioșilor ortodocși de a-și face slujbele, la ocuparea cu forța a unor biserici. Și totuși, mitropolitul cardinal Todea — care refuză categoric orice dialog cu reprezentanții Bisericii ortodoxe — susține sus și tare că România modernă și contemporană este opera Bisericii Unite cu Roma! Afirmă că Ceaușescu a fost executat în zadar dacă nu se restituie bisericile foste unite. În fața unor asemenea aberații considerăm că este potrivit să încheiem cu cuvintele unui distins istoric, fiu de preot unit, Alexandru Papiu Ilarian, deosebit de actuale: „Șincai, ca și Clain episcopul (Inochentie Micu n.n.), Clain călugărul (Samuil Micu n.n.) Petru Maior și toți blăjenii din secolul al XVIII-lea *cunoșteau tot răul fatal produs prin unire*... Voi, iezuiți români de la Oradea Mare, de la Gherla și de aiurea, voi cari în aceste zile ale luminei și ale libertății... voi cari mergeți cu cutezanța pînă a da românilor uniți numele străin și urît de catolici. ... voi cari prin aceste și altele asemenea criminale apucături, cereați a rupe de tot o parte însemnată a românilor din corpul cel mare al nației, auziți de profetul Șincai și pînă e timp, convertiți-vă" (Al. Papiu Ilarian, *Viața și opera lui Gheorghe Șincai*, Buc. 1870, pag. 32—34).

Nu vă cere nimeni convertirea la Ortodoxie! Dorim doar să nu mai produceți ură și dezbinare în parohiile ortodoxe ca și în sufletele credincioșilor noștri, care așteaptă cu totul altceva de la slujitorii Bisericii!

„Cîte s-au scris mai înainte spre învățătura noastră s-au scris"

(Urmare din pag. 1-a)

ci toate cîte are le-a dat pe mîna mea. În casa aceasta nu-i nimeni mai mare decît mine și de la nimic nu sînt oprit decît numai de la tine, pentru că tu ești femeia lui. Cum dar să fac eu acest mare rău și să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?" (Fac. 39, 6—9). Știm ce aurmat: Iosif a fost aruncat pe nedrept în închisoare de unde, și prin cinstea și înțelepciunea sa, dar și prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu a ieșit, ajungînd un fel de prim-ministru în Egiptul de acum aproximativ 3700 de ani.

Ne amintim de asemenea de întîmplarea cu Susana, din vremea profetului Daniil, soția lui Ioachim, din timpul robiei babilonice, acuzată de desfrîu de doi conaționali îmbătrîniți în rele. Parcă auzim și acum rugăciunea ei: „Dumnezeule cel veșnic, cunoscătorul celor ascunse, care știi toate înainte de a se face, tu știi că minciuni au grăit aceștia asupra mea și că mor, nefăcînd nimic din cele ce au viclenit aceștia asupra mea" (Istoria Susanei 1, 42). Știm că Dumnezeu a descoperit nevinovăția Susanei, iar cei doi bătrîni au fost uciși în locul ei pentru nemernicia lor.

Așadar, „cîte s-au scris mai înainte spre învățătura noastră s-au scris" și din întîmplările de mai sus și din altele asemenea acestora, cuprinse în Sf. Scriptură, avem multe de învățat și noi cei de astăzi.

*

Trăim zile însă care ne obligă chiar să ne întoarcem și să zăbovim cu atenție și evlavie și peste filele cărții neamului nostru, care de asemenea tot pentru „învățătura noastră s-au scris", cum ne atenționează Sf. Apostol Pavel în Epistola către Romani. Poate de aici s-au inspirat cei ce mai tîrziu au zis că „istoria este învățătoarea vieții" (magister vitae).

Trăim zile care ne îndatorează să ne cunoaștem mai bine obîrșia, să ne cunoaștem mai bine istoria noastră, a poporului român și a Bisericii sale, strîns împletite una cu alta; zile care ne îndatorează să spunem cu timp și fără timp copiilor și nepoților noștri că sîntem fiii buni ai acestor plaiuri, că n-am căzut de pe vreo planetă oarecare acum 3—400 de ani, cum se încearcă să se mai spună, că sîntem unul dintre cele mai vechi popoare creștine din Europa; că înainte de a ajunge Sf. Apostol Petru la Roma, a juns fratele său, Sf. Apostol Andrei, pe meleagurile noastre.

Trăim zile în care trebuie să afirmăm cu toată tăria că de Carpați și de piepturile noastre s-au izbit și s-au spart în bună parte toate valurile năvălitorilor; că la adăpostul creat de noi apusenii puteau să-și ridice catedrale, universități, biblioteci etc. O spune foarte răspicat și N. Bălcescu prin cuvintele: „Supt ocrotirea piepturilor goale ale românilor, pe care se ascuțeau paloșele barbarilor, Europa apuseană putea cultiva în pace științele".

A sosit timpul să știm, cei ce iubim adevărul, iar o viață autentică nu poate fi zidită decît pe dragoste de om și pe adevăr, că ne tragem din daci și romani, că nu ne-au încreștinat nici rușii, nici bulgarii, nici misionarii Romei, cum cu totul și cu totul fals se spune de către unii astăzi, chiar și de actualul Papă, că semințele evanghelice pe meleagurile noastre au fost aruncate în limba greacă și limba latină vulgară a imperiului roman și așa se explică existența cuvintelor latine în Tatăl nostru, în Crez și în alte texte ale Bisericii noastre, că slovanismul a apărut în secolele VII—VIII, cînd noi eram deja români creștini ortodocși. „Bieții noștri preoți — spunea N. Iorga într-o conferință ținută în 27 ianuarie 1940 — știau rugăciunile lor în românește încă de la cele dintîi documente de limbă românească. Alături de Biserica oficială — continuă marele istoric — mergeau dedesupt aceștia, cu traducerea Apostolului, Psaltirii, Evangheliei, a Vieților de Sfinți. Noi am avut două Biserici — arată el — una deasupra, solemnă, slavonă, și alta dedesupt, simplă, românească și ea nu s-a dat biruită niciodată".

Sau cum arată un alt cercetător român, cînd afirmă: „Ne-am născut în cea mai zbuciumată epocă a istoriei. Toate valurile turbate ale migrațiunii popoarelor au trecut peste capul nostru. Dacă n-am fost înecați de aceste valuri, nu este geniul politic roman, ori al legiunilor romane, ci al Ortodoxiei, care ne-a obișnuit să răbdăm și să nădăjduim... Din mîngîierea pe care o dădea credința..., s-a născut un popor nou. Nu numai ne-a născut credința (străbună, ortodoxă de bună seamă n.n.), ea ne-a și crescut".

Sfidînd asemenea adevăruri pe care s-a clădit viața noastră ca neam și Biserică și profitînd de durerile renașterii noastre după deceniile de întunecime prin care am trecut, iată că tot felul de forțe văzute și nevăzute, știute și nedeplin știute încă, purtătorii unor interese străine de neamul nostru și colportînd tot felul de teorii fabricate în laboratoarele urii față de poporul român încearcă să ne fărîmițeze, încearcă să ne dezbine ca popor, ca țară, ca Biserică.

Toți acești fărîmițători de neam și Lege vor să ne împopoțoneze cu blazoane străine, cu care, chipurile, „putem intra în Europa". Dar noi sîntem în Europa de cînd ne știm și sîntem cu valorile noastre specifice și deloc mai prejos decît ale altora, valori care ne dau dreptul să stăm cu fața sus înaintea oricui; sîntem cu cugetarea noastră limpede si curată ca aerul ozonat al Carpaților, cu omenia noastră, cu baladele noastre, cu Miorița noastră, cu doinele noastre ,cu Eminescu al nostru, cu Legea noastră străbună, care ne-a hrănit sufletește și ocrotit aproape 2000 de ani, Lege care se caută să fie discreditată acum de către unele crengi ale catolicismului abuziv, sau de către unii pseudo-evangheliști veniți din toată lumea, cărora, de nu ne vor lăsa în pace, ne vedem siliți să le închidem nu numai poarta inimilor noastre răbdătoare, ci și porțile cetăților și caselor noastre.

De aceea, într-un asemenea context, este potrivit să avem mereu în față tot unele cuvinte ale Sf .Apostol Pavel, care ne îndeamnă: „Vă rog pe voi, fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și sminteli împotriva învățăturii pe care ați prmit-o. (Să vă păziți deci) pentru că unii ca aceștia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pîntecelor lor și prin cuvinte blînde și prin momeli înșală inimile celor nevinovați" (Rom. 16, 17—18).

*

La capătul acestor gînduri vom spune că, într-adevăr, atît pe plan religios cît și pe plan național, „cîte s-au scris mai înainte spre învățătura noastră s-au scris, ca prin răbdare și mîngîierea Scripturilor nădejde să avem", nădejde de vremi mai bune, nădejde de oameni mai buni, nădejde de vremuri mai senine, mai îmbucurătoare pentru toți cei ce au gînd bun, viețuiesc pe plaiurile noastre, nădejde de mîntuire, acu și-n veșnicie.

Psalm de pocăință
(Mă-ntorc la Tine, Doamne!)

Eu sînt și azi și mîine,
Puterea vrerii Tale...
Eu sînt nimicnicie...
Eu sînt nemărginit.

Eu sînt puterea-n sine,
Cînd vrerea-Ți mă socoate;
Eu sînt, și voi fi încă
Sublimu-Ți ins gîndit.

Dar, de-am crezut vreodată,
Să-Ți egalez puterea,
Și mintea mea cea strîmbă
Prevedere s-o cred;

Ori, de-am iubit orgoliul
Ce sufletu-mi frămîntă,
O! Doamne, — iartă mie! —
Atuncea am greșit!...

Prot. Lăudatu Vasilescu

SFÎNTUL PROOROC ILIE

„Cu rîvnă am rîvnit pentru Domnul Dumnezeul Savaot"

(III Regi cp. XIX, 14)

Istoria biblică vechitestamentară ne arată locul cu totul însemnat pe care l-au avut profeţii în istoria mîntuirii. Aceşti iluminaţi apărători ai legii sfinte au avut deosebitul merit de a menţine nestinsă, în decursul veacurilor, flacăra credinţei monoteiste.

Cu glas de tunet ei au rostit marile adevăruri morale şi religioase şi cu preţul atîtor jertfe au afirmat credinţa lor într-un singur Dumnezeu transcendent, creator, atotputernic şi veşnic. Dacă adeseori în timpul vieţii lor, li s-a răsplătit zelul cu ingratitudine, în schimb, după moarte au fost cinstiţi după cuviinţă. Mai ales poporul şi-a dat seama că profeţii constituie pentru viaţa obştească un tezaur spiritual din cele mai preţioase şi de aceea a căutat să creeze în jurul acestor „personalităţi de elită", acestor aleşi ai lui Dumnezeu, un adevărat cult.

Ei erau socotiţi mesagerii lui Dumnezeu meniţi să călăuzească poporul ales pe calea dreptei credinţe. În această calitate apăreau ca cele mai reprezentative figuri ale legii mozaice. Erau interpreţi ai voii şi planului lui Dumnezeu pentru prezent şi viitor. Adevăratul autor al descoperirilor profetice era Dumnezeu, profeţii fiind numai instrumente conştiente ale descoperirilor primite. Nimeni nu se făcea profet din iniţiativă proprie sau printr-o educaţie specială, ci era ales în mod spontan, în urma unei chemări divine.

Inspiraţi de Duhul Sfînt, profeţii au avut tot curajul pentru propovăduirea adevărului de credinţă. Pentru acest ideal ei au fost în stare să se jertfească. Un eroism demn de toată lauda, o rîvnă cu totul deosebită pentru împlinirea voii lui Dumnezeu a avut şi marele prooroc Ilie, propovăduitor de frunte al credinţei monoteiste.

Cu toate că de la mutarea sa în veşnicie au trecut aproape trei mii de ani, totuşi viaţa şi faptele lui strălucesc şi luminează cărările vieţii noastre creştineşti. El a fost „un om asemenea nouă, trăind în trup" (Iacob V. 16), avînd de îndurat multe încercări şi necazuri. Dar a fost „un om al lui Dumnezeu" într-o vreme în care mulţi rătăciseră de la credinţa adevărată. Chipul său duhovnicesc ni-l oferă azi Sfînta Biserică drept pildă de credinţă adevărată şi statornică, de slujitor al adevărului şi dreptăţii.

În timpul vieţuirii sale proorocești, împărăţea în regatul de nord, regele Ahab, care întunecîndu-şi mintea cu pornirile cele rele s-a lepădat de adevăratul Dumnezeu Atotţiitorul şi s-a închinat idolului Baal. Proorocul văzînd una ca aceasta cu îndrăzneală a înfruntat pe rege prevestindu-i pedeapsă pentru lepădarea sa de credinţa cea adevărată ca şi pentru asupririle cu care împovăra poporul.

Minunată a fost ziua cînd proorocul a urcat Muntele Horeb, după ce mai înainte a postit patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi; Dumnezeu s-a apropiat de el, cutremur şi foc făcîndu-se şi vînt răcoritor şi-n acest vînt i s-a arătat Domnul Savaot alesului său grăindu-i şi povăţuindu-l spre tot lucrul bun. Iar în Muntele Carmel adunîndu-se proorocii mincinoşi ai lui Baal ca să aducă jertfă idolilor, Ilie proorocul pregătindu-şi şi el altar de jertfă a ruşinat jertfa idolească, căci prin ruga sa stăruitoare şi prin nădejdea sa neclintită în Dumnezeul Adevărului, jertfa proorocului a primit foc din cer iar jertfa idolească a ruşinat pe păgînul împărat Ahab. Atunci cei de faţă au junghiat pe proorocii cei mincinoşi şi au slăvit pe Atotputernicul Dumnezeu. În urma acestei minuni, împărăteasa cea fărădelege, Isabela aprinzîndu-se de mînie, a pus la cale ucidera profetului, dar profetul proniat de Dumnezeu continua a-şi duce mai departe misiunea şi a săvîrşi minuni dovedindu-se un viteaz al Vechiului Testament. El a fost acela care a înviat pe fiul văduvei din Sarepta Sidonului, drept recunoştinţă că văduva l-a hrănit în timp de foamete cu puţină făină şi cu puţin untdelemn ce le mai avea în casa sa. Şi mai mult decî atît, aceste bucate le-a binecuvîntat şi le-a înmulţit în casa văduvei.

Iar cînd nelegiuitul rege Ahab a răpit în mod abuziv via lui Nabot şi a hotărît să-l ucidă pe acesta, proorocul l-a mustrat aspru pe autorul moral al uciderii, vestindu-i că în locul unde a fost ucis Nabot, porcii şi cîinii vor linge sîngele lui iar pe soţia sa Isabela o vor mînca cîinii şi toată casa lui va fi nimicită (III Regi 21, 19). Profeţia aceasta cutremurătoare s-a împlinit întocmai.

Pentru toată dragostea de cele sfinte, faptic dovedită, Dumnezeu l-a preamărit pe prooroc, căci în trup omenesc fiind, asemănător nouă în neputinţe „a fost răpit cu trupul la cer în car şi cai de foc". Iar cînd slujitorul de Dumnezeu, Elisei, a cerut de la el ca puterea proorocească ce o are să treacă asupra sa, înălţîndu-se proorocul Ilie spre cer, i-a slobozit acestuia cojocul său, (IV Regi 2, 14) prin a cărui putere a despărţit apele, asemenea făcînd şi Ilie cu apele Iordanului. Fierbinte i s-a arătat proorocului rîvnitor dragostea cerească cînd Mîntuitorul Iisus Hristos l-a învrednicit împreună cu apostolii Petru, Iacob şi Ioan cu Moise proorocul să fie pe Muntele Taborului la schimbarea Domnului la faţă cînd faţa-I strălucea ca soarele iar hainele Sale erau albe ca zăpada.

„Prea mărite şi prea minunate prooroc a lui Dumnezeu Ilie, care ai ars ca o flacără serafimică pentru dragostea lui Dumnezeu cel ce eşti „Înainte mergător al celei de a două veniri a lui Iisus Hristos", cel ce ai luminat pe pămînt cu viaţa îngerească, cu rîvna ta fierbinte pentru cele sfinte, cu semnele şi cu minunile tale, cu dragostea fierbinte pentru uzurparea nedreptăţilor şi a altor patimi roagă-te neîncetat lui Dumnezeu pentru noi. Te roagă „cel ce ai fost luminat cu duhul cunoştinţei" ca milostivul Dumnezeu că ne dea putere să ne depărtăm din calea păcatelor; să ne întărească în lupta pentru apărarea şi propovăduirea dreptei credinţe, să ne fie nouă milostiv Domnul Iisus Hristos cînd va judeca lumea, de faţă fiind şi tu proorocule drepte.

Şi te mai roagă să aducem jertfe Ziditorului a toată lumea din inimă curată ca să ferească satele noastre, oraşele, ţara noastră şi toată lumea, de secetă, de foame, cutremur, potop, boli, răni aducătoare de moarte, de venirea asupră-ne a altor neamuri şi de războiul cel nimicitor, ca astfel în bucurie şi pace vieţuind, să aducem pînă la sfîrşitul vieţii preamărire lui Dumnezeu şi tuturor Sfinţilor Săi, cinste şi laudă".

Preot Ioan Naftanailă

DIN SFÎNTA SCRIPTURĂ

— Întreabă pe cei care au fost înaintea voastră şi ia aminte la cele trăite şi păţite de părinţi. (Iov 8, 8)

— Toate cîte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea. (Matei 7, 12)

Mitropolitul Colan la Chişinău, în Basarabia

Este un capitol inedit din biografiia mitropolitului Nicolae Colan. Se cuvine să fie cunoscut.

Născut în 1893, după ce a absolvit Liceul „Andrei Şaguna" din Braşov — „ierusalimul culturii româneşti de dincoace de Carpaţi", cum l-a numit *(Medalioane)*, în toamna anului 1916 se afla student la Seminarul teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu. La 15 august 1916, armatele române au trecut Carpaţii pentru dezrobirea Ardealului. După înaintarea victorioasă pînă dincolo de Sibiu (pînă la Orlat), au urmat retragerea armatei şi, împreună cu ea, a unor români ardeleni, majoritatea tineri, şi continuare, în exod naţional, din Oltenia, Muntenia, Bucureşti, pînă la Siret, în Moldova. Conducerea de stat, instituţiile, unităţile militare, publicaţiile, scriitorii ... au rămas în Iaşi şi în localităţile Moldovei redusă la jumătate. Numeroşi bejenari s-au dus în Basarabia — răsluită, anexată şi administrată de Rusia ţaristă. în 1812. Acum, Rusia intrată în război, de la început, împreună cu ţările Antante, era cobeligerantă cu România, avea unităţi militare în Moldova şi Bucovina, şi desfiinţase Prutul ca hotar despărţitor, încît Moldova de la Siret şi Basarabia (Moldova dintre Prut şi Nistru) formau o singură ţară, România liberă (cu învoirea indiferentă a Rusiei, prinsă în convulsii revoluţionare). Astfel numeroşi băjenari din provinciile româneşti ocupate, au trecut Prutul şi au găsit adăpost şi hrană în sufletul ospitalier al moldovenilor basarabeni şi pe pămîntul mănos al Basarabiei, rămasă românească.

Între băjeniţi şi tînărul student teolog Nicolae Colan. El s-a oprit, s-a aciuat la Chişinău. In capitala Basarabiei s-au adunat refugiaţii intelectuali — profesori, scriitori, jurnalişti ...; majoritatea transilvăneni; aceştia, îndeosebi, prin temperamentul lor militant, prin educaţia şi instrucţia politică patriotică, crescuţi la şcoala lui Horia, Avram Iancu, a *memorandiştilor* şi *tribuniştilor* ... şi-au oferit solidaritatea, ştiinţa, priceperea, forţele, posibilităţile şi devotamentul, şi împreună şi alături de patrioţii localnici, basarabeni, au contribuit, cu iniţiative şi acţiuni (unele chiar hotărîtoare) la deşteptarea poporului basarabean din somnul cel de moarte, la pregătirea şi realizarea actului istoric de la 27 martie 1918: unirea, „pe vecie" a Basarabiei cu Ţara-Mamă, România.

Dintre aceşti transilvăneni militanţi a făcut parte şi teologul de la Sibiu Nicolae Colan — combatant activ cu condeiul de publicist cu har binecuvîntat.

A colaborat la publicaţiile *Ardealul* (Transilvania şi *România Nouă* 1917—1918) editate de transilvăneni Dr. Onisifor Ghibu — director şi Dr. Ioan Mateiu — redactor, băjenari, şi ei, şi *redactor* la revista *Sfatul Ţării* — organul de presă al Basarabiei.

A semnat şi Nicolae Colan, în şir cu Dr. Onisifor Ghibu, Dr. Ioan Mateiu, Axente Banciu, Dr. Sebastian Bornemissa, Iosif Sciopul, Gheorghe Codrea, Nicolae Oancea, Andrei Oţetea (din Transilvania), Gheorghe Tofan, Dumitru Logican, Emanoil Iliuţ, Dr. Ovidiu Ţopa (din Bucovina), Vladimir Cazacliu, Vasile Harea, Ioan Vlahuţă, Alexandru Văleanu (din Basarabia), G. Murgoci, Gh. Munteanu-Rîmnic, Petru P. Haneş, V. Tempeanu (din România), Constantin Noe şi Epaminonda Balamace (din Macedonia), Dr. Atanasie Popovici (din Serbia), prezenţi în Chişinău, a semnat *Declaraţia*, cu accente şi semnificaţie de Proclamaţie, pentru „*unirea politică a tuturor românilor într-un singur stat*". (Au publicat această Declaraţie-Proclamaţie de Unire naţională-statală, în *România Nouă*, din ziua de 24 ianuarie 1918 — Sărbătoarea naţională aniversară a Unirii din ianuarie 1859; alăturea poezia eminesciană *La arme!*).

A participat şi a trăit, direct şi personal, profundele şi obşteştiile emoţii ale înfăptuirii Unirii Basarabiei cu Ţara-Mamă, România, în ziua de 27 martie 1918. Redactorul Nicolae Colan a publicat în Sfatul Ţării, detaliat şi cu grijă deosebită, toate actele şi documentele excepţionalului eveniment istoric de la 27 martie 1918: Unirea Basarabiei, pe care o dorise şi pentru care militase. (Articolele şi materialele sale din *Ardealul România Nouă, Sfatul Ţării* le-a semnat cu iniţialele C., N.C., multe nesemnate).

I se recunoaşte Basarabiei meritul naţional că ea a fost „gornistul, la al cărui chemare, au venit pe rînd, şi celelalte provincii subjugate" (I. Petrovici, *Momente solemne*, p. 65). Au urmat: la 28 noiembrie (1918) Unirea Bucovinei cu România şi, la 1 decembrie, Unirea Transilvaniei; desăvîrşirea Unirii şi constituirea statului românesc naţional unitar — în analele căruia s-a înscris, cu litere de aur, numele şi contribuţia transilvăneanului Nicolae Colan — mitropolitul de mai tîrziu al Transilvaniei.

Din mediul cultural de la Chişinăul Basarabiei, Nicolae Colan şi-a inspirat şi pregătit tema lucrării sale de licenţă la Litere şi Filosofie din Bucureşti: *Stilul literar al scrierilor româneşti ale lui Dimitrie Cantemir* (rămasă nepublicată).

Ajuns profesor la Academia Teologică „Andrei Şaguna" din Sibiu, N. Colan a urmărit situaţia naţional-culturală din Basarabia — pe care o purta în inimă şi în amintire. În 1924, în cîteva articole, publicate în revista sibiană *Cuvîntul Poporului*, s-a referit la Basarabia *(La moartea Ţarului Roşu* (Lenin), nr. 5; *Pentru Basarabia* — Injecţie pentru un bolnav, nr. 15).

La alegerea de episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului, în aprilie 1936, la festivitatea solemnă de învestitură, regele Carol II, în alocuţiunea *ad hoc*, s-a referit textual la popasul de la Chişinău al lui Nicolae Colan şi contribuţia lui ca „propagandist cultural şi unionist", cum l-a numit (ceea ce denotă că regele avea un consilier bine informat).

Cu atît mai mult, stagiul, fructuos şi insolit, de la Chişinău, în Basarabia, al mitropolitului Nicolae Colan, se cade să fie menţionat, cel puţin, biografic, ca o notă personală (ceea ce, înţelegem, că pînă acum, nu s-a putut face).

Pr. Gheorghe Cunescu

Aspecte din prigoana împotriva Bisericii

În anul 1953 este numit preot paroh la parohia Suciu de Sus, pr. Dr. Mureşanu Florea, fost protopop al Clujului şi profesor de teologie la Cluj. Mai înainte executase 2 ani şi mai bine de detenţie la „canal". Acolo a făcut parte din brigada preoţilor şi erau puşi să execute cele mai umile corvezi, ba mai mult unii dintre paznici (gardieni) luau în rîs lucrurile lui Dumnezeu şi credinţa însăşi. Odată cu instalarea lui în vara anului 1953, fiind un bun trăitor al credinţei şi mare predicator al Cuvîntului lui Dumnezeu, faţa satului s-a schimbat. Credincioşii participau în număr mare la slujbele religioase. S-a intensificat activitatea liturgică şi pastorală în parohie. Se organizau de Sîntămărie Mare pelerinaje în fruntea cărora era preotul Florea, fie la Mănăstirea Nicula, fie la Mănăstirea Rohia sau de Ziua Crucii la Mănăstirea Strîmbu din apropiere. Au fost organizate excursii în grup şi la mănăstirile din nordul Moldovei şi din Oltenia.

Pe atunci eram elev seminarist la Cluj. Luam parte cu mare bucurie la toate aceste pelerinaje, împreună cu alţi tineri de seama mea. Preotul Florea a fost ascultat de credincioşi. Lucrul acesta nu a fost pe placul conducerii statului de atunci, fostului sfat popular şi a fostului C.A.P. I s-au încredinţat munci umilitoare pentru el ca preot. I s-a impus strîngerea (recoltarea) unei mari tarlale de grîu al C.A.P.-ului (reţinem că numai o parte a satului era colectivizată). S-a supus acestei porunci şi împreună cu multe creştine devotate Bisericii, a luat secera şi personal a muncit pînă seara tîrziu pînă ce a terminat lucrul. În centrul satului este un pod mare, în timpul acela trebuia reparat capital. Organele puterii de stat nu au reuşit să mobilizeze cetăţenii la repararea lui. Au fost nevoiţi să apeleze tot la preot. Şi la chemarea lui peste 50 de bărbaţi s-au prezentat la muncă, în frunte fiind tot preotul Florea, dînd exemplu personal. Într-o singură zi podul a fost reparat. Astfel de munci dictate de autorităţi au fost îndeplinie în mai multe rînduri.

Începînd din 1950 casa parohială a fost ocupată în mod abuziv de regimul de dictatură, dîndu-i-se alte destinaţii. Preotul a fost nevoit să locuiască în chirie pe la diferiţi credincioşi. In timpul detenţiei păr. Florea a promis lui Dumnezeu construirea unui locaş de închinare. Timp de 2 ani a căutat acest loc şi în cele din urmă a fost găsit la marginea satului Suciu de Sus într-o poiană frumoasă la „Breaza". În locul celor 150 de mănăstiri distruse de generalul Bukow, „spunea păr. Florea, trebuie să construim şi noi măcar una".

În anul 1956 s-a început lucrul la noul schit şi la cele două camere de locuit de alături. A fost stabilit hramul „SFINTA TREIME". La edificarea lui au contribuit meşteri locali şi oameni de bună credinţă care au prestat muncă benevol, din dragoste faţă de Casa Domnului. De Sfînta Treime a anului 1957 s-a adunat multă lume la serbarea primului HRAM —. A fost o adevărată sărbătoare creştinească. In anul următor 1958, s-au adunat şi mai mulţi credincioşi, ba mai mult, au venit şi doi preoţi din jur împreună cu credincioşii lor. Au slujit trei preoţi în numele Sfintei Treimi. Am luat parte la această mare sărbătoare a sucenilor, fiind tînăr seminarist la Cluj (an —IV). Nu am să uit niciodată înflăcărata predică rostită de păr. FLOREA, entuziasmul credincioşilor şi marea bucurie care se vedea pe faţa tuturor. Dar vrăjmaşul diavol, prin autorităţile locale de atunci, nu a văzut de bună lucrarea misionară a păr. Florea. Aşa că 2 săptămîni mai tîrziu, în iunie 1958, preotul a fost arestat într-o noapte şi dus peste dealuri pe jos, pînă la hotarul Boiereniilor unde era aşteptat de maşina securităţii. Şi dus a fost pentru totdeauna. Ne-am întîlnit doar la proces care a avut loc la Satu Mare, în aprilie 1959. A doua zi creştinii au auzit de trista veste a arestării păr. Florea. Satul era îndoliat. Toţi se întrebau, ce putem face pentru salvarea lui.

Unii membri ai Consiliului parohial s-au adunat în casa bunicului meu Chindriş Ioan şi împreună cu subsemnatul, am redactat un memoriu prin care se cerea episcopului de la Cluj să intervină în favoarea eliberării preotului Mureşanu Florea. Acest memoriu a fost semnat de peste 300 de credincioşi. S-a format o comisie care a mers din casă în casă cu memoriu pentru a fi semnat. Din această comisie au făcut parte Ciceu Gavril paraclisierul bisericii şi subsemnatul.

Urmarea a fost că eu, Ciceu Gavril şi Chindriş Ioan, am fost arestaţi în anul 1958, 22 septembrie. De aici încolo, interogatorii, cercetări etc., procesul a avut loc în aprilie 1959, ziua 8. Preotul a fost condamnat la 25 de ani închisoare, subsemnatul la 6 ani închisoare, paraclisierul Ciceu Gavril la 4 ani iar Chindriş Ioan la 4 ani. Părintele a fost acuzat că sabotează colectivizarea, că de ce a trebuit să meargă cu credincioşii pe la toate mănăstirile etc., etc. Mie şi celorlalţi ni se aducea acuzaţia că am uneltit împotriva orînduielilor statului etc., etc.

În cursul detenţiei, începînd de la Satu Mare, continuînd cu Gherla, apoi în colonie la Luciu Girzgeni şi Jilava, am întîlnit mulţi preoţi ortodocşi şi monahi, profesori de teologie ca păr. Arhim. Benedict Ghiuş, păr. Chiriac din Bucureşti, Marinescu, Ionescu, Spulber, Munteanu de lîngă Craiova şi alţii. In colonie unde erau mai mulţi deţinuţi, exista brigada formată numai din preoţi circa 100 în total. Toţi arestaţi pentru că au încercat să-şi facă datoria cu suflet faţă de Biserică şi Patrie. Astfel de brigăzi formate numai din preoţi, existau şi pe la alte colonii învecinate ca Salcia şi cei din Deltă, care lucrau la tăiatul stufului şi la plivitul orezului.

Biserica Ortodoxă a avut de pătimit mult de pe urma dictaturii ceauşiste. Mulţi dintre preoţi au plătit cu viaţa curajul lor.

Schitul părintelui Florea a fost incendiat şi de asemenea şi cele 2 camere. Acum pe locul vechiului schit se va construi o adevărată mănăstire la care s-a turnat fundaţia şi se adună materialele pentru construirea ei. Dumnezeu ne va ajuta să terminăm lucrul început.

Iconom Stavr. Burza Gavril

Suciu de Sus — Maramureş

P. F. Părinte Patriarh Teoctist pe meleagurile Transilvaniei

După ce a ridicat o biserică în prima sa parohie, Ohaba, Prot. Alba Iulia, vrednicul preot celib Dumitru Ţabra, ajutat de Cel Atotputernic şi de bunii săi credincioşi, a ridicat o monumentală biserică şi în parohia Valea Largă, prot. Luduş.

La invitaţia P. S. Episcop Andrei al Alba Iuliei, biserica a fost sfinţită de P.F. Părinte Patriarh Teoctist, Duminică, 2 iunie 1991.

Ajutaţi de un sobor de preoţi şi diaconi şi înconjuraţi de un foarte mare număr de credincioşi din Valea Largă şi din jur, după slujba de sfinţire P. F. Patriarh şi P.S. Episcop Andrei au săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de un cor restrîns al Seminarului teologic din Cluj-Napoca.

Cuvinte de învăţătură au rostit P. F. Patriarh Teoctist şi P. S. Episcop Andrei. Au mai vorbit: P. C. prot. I. Bacali şi P. C. pr. D. Ţabra, care a fost distins cu crucea patriarhală. P. F. Sa s-a întreţinut apoi cu credincioşii locali, pe unii vizitîndu-i chiar la locuinţele lor, iar noii biserici i-a oferit în dar un rînd de veşminte preoţeşti şi vase liturgice.

În după amiaza aceleiaşi zile P. F. Patriarh Teoctist, însoţit de P. S. Episcop Andrei, a pus piatra de temelie la o nouă biserică din oraşul Luduş.

Luni, 3 iunie 1991, în drum spre Bucureşti, P. F. Părinte Patriarh Teoctist a făcut un scurt popas la Centrul mitropolitan din Sibiu, unde a fost întîmpinat de I. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi permanenţa Consiliului arhiepiscopesc Sibiu

Cu acest prilej, P. F. Sa — după ce şi-a exprimat bucuria reîntîlnirii cu preoţi şi sufletul mare al credincioşilor ardeleni, prilejuită de praznicul din ajun — a avut o consfătuire cu factorii de conducere ai Arhiepiscopiei Sibiului şi corpul profesoral de la Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, axată pe probleme actuale majore ale Bisericii Ortodoxe Române.

*

Istorie, Credinţă şi Martiriu

Ştim cît de grele au fost războaiele pe care romanii le-au purtat cu dacii pentru a ne stăpîni ţara. În urma celui de al doilea război cu dacii conduşi de regele lor Decebal din 105—106, împăratul Traian începe organizarea ţinuturilor cucerite, fiind obligat să rămînă în Dacia şi în anul următor. Aşa se face că triumful privind victoria împotriva daco-geţilor a fost în realitate sărbătorit la Roma deabia în 107, fiind cunoscut faptul că romanii au petrecut 123 de zile şi că tezaurul Daciei a salvat situaţia precară din punct de vedere economic a Imperiului roman. Dintre construcţiile publice realizate de Traian din prada dacică cea mai impresionantă, bogată dar şi viguroasă totodată a fost forul de la Roma ce i-a purtat numele, în care se înalţă şi azi faimoasa Columnă — sinteză nepieritoare în piatră privind măreţia poporului român — In for existau bazilica Ulpia, biblioteci şi templul divinului Traian precum şi piaţa comercială. Ca multe alte monumente arhitectonice, forul lui Traian, piaţă monumentală între colinele Quirinal şi Capitoliu, ce s-a legat cu alte foruri din centrul Romei şi făcea trecerea spre Cîmpul lui Marte, a fost ridicat după planurile celebrului sirian greciza Apolodor din Damasc — care a realizat şi podul de peste Dunăre de la Drobeta-Turnu Severin, pe care au trecut legiunile romane în al doilea război purtat împotriva dacilor în vremea urmaşului lui Nerva —. Din aceleaşi bogăţii dacice în capitala Imperiului au fost refăcute şi extinse apeducte, deasemenea sistemul de canalizare, iar Circus Maximus (Circul cel Mare) afectat în timpul incendiului neronian din anul 64 a fost refăcut. Am ajuns şi la unul din aspectele legate de cotidian în Roma antică, dar care ţine în mod categoric de tragismul uman. Plebeii Romei ca şi cei din restul Imperiului roman de altfel, sprijineau pe împărat şi acceptau conducerea exercitată de autorităţi doar dacă primeau „panem et circenses" (pîine şi circ), în mod gratuit. Traian le-a satisfăcut cu prisosinţă dorinţa. Astfel în pomenitul an 107, la circul Colossaeum în timpul jocurilor publice oferite populaţiei, datorită victoriei

(Continuare în pag. a 4-a)

Vlădescu Marcel

Sf. Gheorghe

PRIMEJDIA ŞOVĂIELII

(Duminica IX-a după Rusalii)

Puţinătatea credinţei Sfîntului Apostol Petru cînd se afla în mijlocul mării înfuriate şi ameninţătoare îl lasă pentru cîteva clipe în ezitare şi nehotărîre, atunci cînd, chemat de Domnul, porneşte peste valuri spre El. Şi nu puţină i-a fost teama morţii cînd a constatat cît de primejdioasă este şovăiala atunci cînd trebuie să mergi pînă la capătul drumului pentru împlinirea unui scop superior.

Departe de a judeca sentenţios îndoielnica credinţă a Apostolului, lucru pe care l-a făcut Mîntuitorul însuşi, căutăm să descifrăm înţelesul şovăielii şi a primejdiei pe care o prezintă.

La prima vedere, şovăiala apare ca un simţămînt general uman, manifestîndu-se sub forma ezitării, îndoielii, nehotărîrii, sau schimbarea hotărîrii determinate de o situaţie nesigură, sau de un scop de care la un moment dat, îţi dai seama că nu-l poţi îndeplini, nu poţi ajunge la el. Este în primul rînd o neîncredere în tine însuţi, în forţele proprii, dar în acelaşi timp este şi o chestiune de prudenţă, de prevedere a unei situaţii neplăcute, de a te abate de la un pericol ameninţător, care nu numai că îţi stăvileşte drumul, spre scopul propus, ci devine dăunător. Şi aceasta, pentru că, aşa cum spune un scriitor bisericesc din epoca primară a creştinismului (Minucius Felix), „toate lucrurile omeneşti sînt îndoielnice şi nesigure". Dacă este adevărată zicala că „în tot răul este şi un bine", şi este adevarat acest lucru, atunci şovăiala cu toate neajunsurile ei poate oferi momente de mai adîncă reflexie atunci cînd stăpînit fiind de impulsurile minore ale firii eşti îndemnat să iei hotărîri pripite, nechibzuite şi dăunătoare, care te duc la păcate, poate dintre cele mai grele. De aceea, Sfîntul Apostol Pavel ne îndeamnă, de pildă, „să fim zăbavnici la mînie"....! Cîte rele din viaţa oamenilor nu ar fi putut fi evitate prin ezitarea în luarea unei hotărîri rele, sau dacă a fost luată, prin ezitarea de a o duce pînă la capăt, dacă finalitatea este prăpăstioasă?!...

Evanghelia nu se referă la nici una din aceste forme, ci pune în lumină primejdia şovăielii în urmarea binelui, în a-ţi „împlini desăvîrşit slujirea" (II Timotei 4, 5) binelui, de care eşti încredinţat că este bine şi nu este rău! Şovăiala a devenit primejdioasă în cazul relatat de pericopa evanghelică, tocmai fiindcă Apostolul Petru de teama valurilor îşi pierde încrederea, îndoindu-se de cuvintele ce i se adresează, chiar dacă recunoaşte că sînt ale Domnului. În această situaţie şovăiala apare ca o derută a vieţii, devenind primejdioasă atît în relaţiile cu Dumnezeu, cît şi cu semenul. Este primejdioasă în relaţia cu Dumnezeu, fiindcă derutează tocmai încrederea în El, în Cuvîntul şi în iubirea Lui, ceea ce duce la pierderea nădejdii în împlinirea făgăduinţelor Lui, a comuniunii şi chiar a legăturii cu El. În acest caz, teama poate duce la o primejdioasă şovăială, cum a fost cea a Apostolului, fiindcă teama de valurile ameninţătoare a fost mai mare decît încrederea în puterea şi iubirea Domnului.

De aceea primejdia şovăielii trebuie depăşită prin îndrăznirea şi încrederea în puterea şi bunătatea Părintelui Ceresc ori de cîte ori I ne adresăm în rugăciunea noastră, după însăşi îndemnul Său: „Cereţi şi vi se va da, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide" (Matei 7, 7). Pentru a determina pe credincioşi să îndrăznească în adresarea către Dumnezeu, Mîntuitorul ne oferă pilda celui care nu refuză să-şi servească prietenul cerîndu-i pîine la miezul nopţii. „Chiar dacă, sculîndu-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar pentru îndrăzneala lui, sculîndu-se, îi va da cît îi trebuie" (Luca 11, 5, 10). Această îndrăznire îşi are la bază credinţa neîndoielnică, neşovăitoare. „Toate cîte veţi cere, rugîndu-vă, credeţi că veţi lua şi le veţi avea" (Marcu 11, 24), ne asigură Mîntuitorul. Sfîntul Iacob arată că „cel ce se îndoieşte este asemenea valului mării, care se aruncă şi se învăluie de vînturi. Să nu gîndească omul acela că va lua ceva de la Domnul" (Iacob 1, 6—7). Îndrăznirea către Tatăl prin cererea întărită în credinţă va primi răspunsul dacă este făcută în numele Fiului (Ioan 14, 13) prin comuniunea cu El şi prin cuvintele Lui (Ioan 15, 6—7), iar primirea celor cerute se va împlini tot mai mult în bucuria, siguranţa şi statornicia credinţei. (Ioan 16, 22—24).

Pe de altă parte împlinirea voii lui Dumnezeu trebuie să pornească din iubire filială şi să fie constantă, fiindcă „voia lui Dumnezeu este sfinţirea noastră" (I Tesaloniceni 4, 3). Iar sfinţenia ca şi curăţire duhovnicească se împlineşte prin hotărîrea şi rămînerea statornică în această formă, asemenea hainei curate, care se poate menţine astfel cu atît mai mult timp, cu cît este îngrijită şi ferită de orice murdărie. De aici îndemnul Apostolului: „Toate să le faceţi fără cîrtiri şi şovăiri ca să fiţi fără prihană şi curaţi, fii ai lui Dumnezeu nepătaţi" (Filipeni 2, 14—15). Sfîntul Iacob arată că „bărbatul îndoielnic este nestatornic în toate căile sale" (Iacob 1, 8). Această nestatornicie derutează atît drumul vieţii proprii, cît şi relaţiile cu semenii, fiindcă cei nestatornici, fiind schimbăcioşi, nu prezintă garanţie în ducerea pînă la capăt a unei acţiuni de bine. Unii ca aceştia, lipsiţi de hotărîrea fermă a unei acţiuni comune în bine, poartă marca unor caractere slabe, flexibile, oameni care nu ştiu niciodată precis ce doresc. Unii dintre ei fie că se complac în lenevie, sau comoditate, fie că urmăresc scopul personal, căutînd pretexte de izolare.

Şovăiala devine de-a dreptul periculoasă atunci cînd nu se pune stavilă temporală sau definitivă unui rău care ameninţă viaţa oamenilor. Răul se extinde, devine mai puternic şi mai distrugător cu cît este lăsat mai mult în voia lui...

La fel se întîmplă şi pe plan duhovnicesc cu răul moral, care este păcatul. Nu numai prin acceptiune ci şi prin şovăiala de a-l stăvili la timp, el se amplifică, degenerînd în patimă, sau în altă formă din ce în ce mai periculoasă vieţii personale şi a semenilor. De pildă lipsa de cumpătare în băutură devine o obişnuinţă şi o necesitate, aducînd patima alcoolismului. Mînia şi invidia, dacă nu sînt oprite cu fermitate încă de la început cresc ca nişte buruieni otrăvitoare pentru suflet (Sfîntul Grigore de Nissa) şi prin amplificare se transformă în ură şi ucidere. (Iacob I, 20; 4, 1—3). La fel şi ispita care la început pare nevinovată, dacă este tratată cu şovăială, devine uşor acceptată şi mai greu de învins. De aceea Mîntuitorul arată că păcatul se săvîrşeşte la început în inimă. Aici trebuie concentrate toate forţele duhovniceşti spre al stîrpi: „Aţi auzit că s-a zis celor de demult: să nu desfrînezi. Iar Eu zic vouă: că oricine caută la femeie spre a o pofti, a şi desfrînat cu ea în inima sa" (Matei 5, 27—28). Tot astfel se pune problema şi cînd este vorba de creşterea în virtute. Aceasta pentru că pe drumul virtuţii, a săvîrşirii binelui nu se admit ezitările, nehotărîrile, şovăiala. Un astfel de drum nu poate cunoaşte oboseala fiindcă el vizează răsplata chemării celei de sus" (Filipeni 3, 14), a desăvîrşirii în Dumnezeu (Matei 5, 48). În astfel de situaţii drumul este permanent deschis în săvîrşirea neîntreruptă a binelui. De aceea accentuează Apostolul că: „Celui ce i se pare că stă să ia aminte să nu cadă" (I Corinteni 10—12). Pretinsa staţionare în bine corespunde unei lîncezeli sau moleşeli morale, ceea ce înseamnă declin. Spre a accentua hotărîrea unei acţiuni constante şi ascendente în săvîrşirea binelui Apostolul porunceşte: „Lucraţi cu frică şi cu cutremur la mîntuirea voastră" (Filipeni 2, 12). Adică, cu atenţie sporită în a nu cădea, de a nu da înapoi fiindcă pe măsură ce se stinge lumina soarelui, apare întunericul nopţii... Primejdia şovăielii se manifestă în acest caz prin aceea că lipsiţi de bine ,cădem în mreaja răului, din ce în ce mai întunecoasă. Zăboveala atrage după sine trîndăvia duhovnicească, numită şi „moartea de fiecare ceas", fiindcă trîndăvia sau lenevirea duhovnicească este o moleşire şi slăbănogire duhovnicească, ceea ce duce la „răcirea şi stingerea duhului", cum spune Sfîntul Apostol Pavel. Iar cînd termometrul duhovnicesc aflîndu-se într-o continuă scădere şi răcire, atingînd limita inferioară, provoacă îngheţul duhovnicesc, adică „moartea spirituală". Şovăiala în cultivarea neîntreruptă a binelui în modul arătat mai sus, stagnează şi legătura cu Dumnezeu care este Binele absolut. Aceasta duce la pierderea încrederii în bunătatea Părintelui ceresc care este un păcat împotriva Duhului Sfînt şi care atrage după sine şi păcatul capital al întristării, cînd sufletul arde în neputinţa ridicării, mocnind ca tăciunii de jăratec nestins, iar strigătul după salvare rămîne fără ecou. Se recomandă deci o continuă priveghere în urmarea neîntreruptă a binelui, o continuă „atenţie la noi înşine", cum spune Sfîntul Vasile cel Mare, avînd totdeauna cîrma vieţii îndreptată spre depăşirea valului care se opune săvîrşirii binelui, fără nici o ezitare sau şovăire, fiindcă Domnul ne spune atît de clar că „împărăţia cerurilor se ia cu asalt şi numai cei silitori o răpesc" (Matei 11, 12). De aici învăţătura că „nimeni care pune mîna pe plug şi caută înapoi nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu" (Luca 9, 62).

Preot prof. Sorin Cosma

MIHAIL KOGĂLNICEANU

100 de ani de la moarte

Între personalităţile reprezentative ale vieţii politice şi culturale româneşti din veacul al XIX-lea se numără şi criticul, istoricul, scriitorul, ziaristul, oratorul şi omul politic Mihail Kogălniceanu, de la moartea căruia, *în 20 iunie*, se împlinesc 100 de ani.

S-a născut la Iaşi în 1817 dintr-o familie de cărturari vestiţi. Studiază în Franţa şi la Berlin, unde s-a format ca viitor istoric şi om politic. În 1838 se întoarce în Moldova unde desfăşoară o bogată activitate literară. În 1840 începe opera de regenerare a Teatrului din Iaşi, iar în 1843 îşi inaugurează cursul de istorie naţională. Moare la Paris, în 20 iunie, osemintele lui fiind aduse la Iaşi.

Mihail Kogălniceanu se distinge, în primul rînd, printr-o viguroasă şi complexă personalitate, care l-a făcut să se manifeste în cele mai diferite domenii de activitate spirituală, dominînd întreaga viaţă politică din veacul al XIX-lea. Datorită spiritului său de iniţiativă, de viziune clară a lucrurilor şi de căutare a unor soluţii mai eficiente, şi-a croit căi în toate ramurile-i de manifestare, dînd pretutindeni îndrumări personale şi fixînd programe, realizate datorită voinţei sale de fier.

Lui Mihail Kogălniceanu se datoreşte o nouă îndrumare a literaturii române. Plecînd de la naţionalizarea culturii noastre, preconizată incidental de Ioan Heliade Rădulescu şi Gheorghe Asachi, Mihail Kogălniceanu cere şi naţionalizarea literaturii române, conform curentului istoric-popular (1840—1870) şi a revistei „Dacia literară", în care găsim îndrumarea pe care el a înţeles să o dea literaturii noastre. În această operă de îndrumare el pleacă de la falsificarea spiritului naţional. Ioan Heliade Rădulescu, îndreptînd mişcarea noastră literară spre traduceri, spre capodopere străine, a dus la crearea unei literaturi de imitaţie, fără nici o legătură cu sufletul neamului nostru. La această primejdie se adaugă şi aceea a unei limbi artificiale făurită de filologi şi neînţeleasă de popor. Stăpînit de convingerea că imitaţia în literatură „omoară duhul naţional" şi că reformele filologilor sapă o prăpastie între cărturari şi popor, Kogălniceanu se ridică atît împotriva exagerărilor şcolilor latiniste, care primejduiau limba, cît şi împotriva traducerilor şi a imitaţiilor, care perverteau sufletul neamului. Pentru crearea unei literaturi originale, menită să dea expresie sufletului românesc, unul şi nedespărţit, el recomandă scriitorilor o inspiraţie naţională, însă, iar pe de altă parte spre literatura populară, păstrătoarea prin excelenţă a genului naţional, ia ţpe de altă parte spre literatura noastră veche, pe care o pune la îndemîna scriitorilor prin publicarea vechilor noastre cronici. Mihail Kogălniceanu este cel dintîi teoretician — la nivel european — al specificului naţional al literaturii române. În această literatură să-şi găsească poeţii motivele lor de inspiraţie şi o adevărată limbă românească. Aceia care au adus la îndeplinire acest program şi au ilustrat în chip desăvîrşit principiile noului curent au fost C. Negruzzi în proză şi V. Alecsandri în poezie. — Paralel cu această îndrumare spre izvoarele naţionale de inspiraţie, el a urmărit ideea unirii scriitorilor de pe întreg teritoriul locuit de români, care, păstrîndu-şi individualitatea lor, să lucreze împreună în vederea desăvîrşirii unei limbi literare unice şi a unei literaturi cu caracter unitar şi naţional românesc.

Ideea naţională stă la baza concepţiei sale istorice. Prima lucrare în această direcţie: Istoria Munteniei, Moldovei si Românilor de peste Dunăre (1837) se impune prin afirmarea hotărîtă a unităţii neamului românesc de pretutindeni. În anul 1841 scoate „Arhiva Românească", cea dintîi colecţie de scrieri şi acte vechi privitoare la istoria românilor, menită să dea izvoarele necesare pentru scrierea istoriei noastre. Ideea unităţii românilor de pretutindeni primeşte o admirabilă expresie în „Cuvîntul de introducere la cursul de istorie naţională" (1843). Pentru Kogălniceanu istoria este un izvor nesecat de forţă şi credinţă, un mijloc de educaţie morală şi politică a neamului său. El a lărgit orizontul de cercetare al istoricului, depăşind vechea concepţie a istoriei pragmatice care se ocupa de biografia domnilor, nepomenind nimic de popor. Pe lîngă istoria politică a ţărilor române, el este primul nostru istoric care înţelege să cuprindă, în totalitatea ei, viaţa socială şi culturală a trecutului. El a afirmat printre primii ideea că necesitatea cunoaşterii trecutului patriei este o chezăşie a afirmării naţionale. Opera lui principală este Letopiseţul Ţării Moldovei, în trei volume (1845—52), prin care pune la dispoziţia scriitorilor un bogat izvor de inspiraţie. Meritul lui M. Kogălniceanu este că a pus bazele ştiinţifice şi obiective ale istoriei române moderne. El este cel dintîi istoric „critic ce a născut neamul nostru" (D. Onciul). Pentru faptul că a reuşit să ridice istoria la prestigiu european a fost ales membru al Academiei române.

Mihail Kogălniceanu este cel mai de seamă reprezentant al artei oratorice. Ca avocat, deputat şi ministru a rostit multe discursuri în care se face elogiul frămîntărilor neamului nostru dintre 1840—1890. Celebre au rămas cel din 5 ianuarie 1859, rostit la alegerea lui Cuza şi cel din 25 mai 1862 în problema împroprietăririi ţăranilor. Discursurile sale avîntate şi pline de simţire românească, convingătoare şi captivante, rămîn o podoabă a oratoriei politice româneşti. Deosebită este şi valoarea lor literară.

Ca prozator scrie amintiri personale din societatea Iaşilor (1841). Publică o nuvelă istorică referitoare la răpirea Bucovinei (1775) şi moartea lui Grigorie Ghica. A scris şi comedii pentru Teatrul naţional din Iaşi. În 1850 a publicat „Tainele inimii" — prima încercare de roman românesc. În mişcarea literară el nu apare atît ca scriitor, ci ca îndrumător.

Ca om politic a fost cea mai înaltă culme a epocii sale. Prin ideile lui politice s-a clădit atunci temelia statului român de astăzi. Participă la cele mai însemnate şi mari acte politice din viaţa ţării — prin ideile sale s-a încadrat în ideologia paşoptistă din Moldova; contribuie la Unirea Principatelor şi conduce ţara ca ministru de externe în timpul războiului de independenţă.

Cu prilejul centenarului morţii sale ne revine sarcina de a omagia personalitatea lui viguroasă şi complexă, de a aprecia activitatea lui de toate nuanţele şi de a ne exprima recunoştinţa faţă de acest „arhitect al literaturii române moderne" (G. Ivaşcu).

Marea lui operă rămîne cea mai lapidară pildă generaţiilor de azi şi viitoare.

Prot. Ieremia B. Ghita

În memoria unui mare om de cultură,

Diacon prof. PETRU GHERMAN

(1907—1941)

Prin talentul său, prin competenţa sa dirijorală, prin prezenţa scenică, prin forţa pătrunderii sensurilor muzicii interpretative, prin perseverenţa şi nota sa personală a întregii activităţi muzicale, Petru Gherman se impune ca una din cele mai luminoase prezenţe muzicale ale Sibiului şi nu numai atît.

Vocaţia sa muzicală s-a manifestat încă din anii copilăriei în Săliştea Sibiului, unde muzica vocală şi corală erau la mare cinste, ca în întreaga mărginime a Sibiului.

A văzut lumina zilei în 3 oct. 1907, în această comună vestită a jud. Sibiu, părinţii fiind ţărani fruntaşi, cinstiţi şi harnici, calităţi pe care le-a insuflat şi fiului lor, din fragedă copilărie. Şcoala primară o începe în comuna natală în preajma primului război mondial, după care se înscrie la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu în anul 1918, anul Marii Uniri, avînd astfel bucuria şi fericirea de a-şi face studiile secundare şi universitare în România Mare. Termină şcoala în 1925, avînd marea şansă de a-l avea ca prof. de Muzică pe părintele Timotei Popovici care observîndu-i talentul, îi călăuzeşte paşii cu atenţia şi competenţa-i cuvenită aşa cum a făcut-o pînă aci şi cum o va face şi de-aci înainte pînă la pensionare, cu elevii talentaţi. După absolvirea şcolii urmează cursurile Academiei Teologice-Andreiene din Sibiu, unde întîlneşte un alt înaintaş al muzicii sibiene, prof. Candid Popa care preia ştafeta îndrumării talentului studentului Petru Gherman. Calităţile sale, nu numai muzicale, sînt remarcate şi de marele patriot şi om de cultură Dr. Nicolae Bălan, Arhiepiscop şi Mitropolit al Ardealului, care îmbrăţişează şi sprijină propunerea profesorilor de a fi trimis ca bursier la Academia Regală de Muzică din Bucureşti, unde urmează cursurile Secţiei Pedagogice şi Canto, bucurîndu-se curînd de aprecierea profesorilor săi şi în special a compozitorului şi dirijorului Ion D. Chirescu. În tot timpul studenţiei face parte din vestitul cor „Carmen" dirijat de I.D. Chirescu, cîntînd în partida de bas şi susţinînd piesele solistice.

În cadrul clasei de canto, devine curînd „răsfăţatul" colegilor săi ca Gh. Folescu, Romulus Vrăbiescu şi alţii.

Datorită acestui fapt, la propunerea lui R. Vrăbiescu, promoţia 1936, este numită „Promoţia Petru Gherman".

În toamna aceluiaşi an vine la Sibiu, ocupînd catedra de „Muzică vocală şi bisericească" a Şcolii Normale, urmînd mentorului său Timotei Popovici, sarcină deloc uşoară, dar de care se achită cu mare succes. Este apreciat de colectivul de profesori parte foştii săi profesori, ca şi de elevi şi în special de cei cu preocupări muzicale.

Corul şcolii capătă noi valenţe. Profesorul Petru Gherman pune baze unui valoros cor bărbătesc la patru voci, care se impune repede în viaţa muzicală a oraşului.

Rămîne în şcoală numai un an căci după pensionarea fostului său profesor Candid Popa, este promovat în învăţămîntul superior ocupînd catedra de „Cînt bisericesc şi Tipic" la Academia Teologică. Una din preocupările de seamă, în noua sa activitate a fost revitalizarea corului bărbătesc al studenţilor teologi, formaţie cu care prezintă concerte pe scenele sălilor de spectacole din oraş şi împrejurimi, în special în comuna natală Sălişte.

Menţine legătura cu foştii săi elevi, incluzînd cîţiva în corul teologilor. Cu această formaţie întărită, prezintă în anul următor 1938 — un concert decsebit în Aula Academiei — cu ocazia zilei patronului Academiei şi Şcolii Normale 30 noiembrie ziua Sf. Andrei şi a împlinirii — a doua zi — a 20 de ani de la Marea Unire din 1 decembrie 1918.

Petru Gherman avea o voce de bas-cantabil, unică, de o vibraţie impresionantă, o căldură şi totodată un dramatism rar întîlnit. Cine l-a auzit, nu-l va putea uita niciodată!

„Tatăl nostru" — „Nu pricep curată"... şi alte piese religioase erau interpretate cu sensibilitate deosebită, creînd o adevărată atmosferă religioasă, de rugăciune, de meditaţie şi totodată de încîntare sufletească. Catedrala mitropolitană parcă amplifica şi mai mult sonoritatea, aceasta daorită şi dirijorului corului, mentorul său Timotei Popovici.

Balada „Groaza" şi „A venit un lup din crîng" de Gh. Dima pe versuri de V. Alecsandri şi respectiv G. Coşbuc, arii din operele lui Mozart şi Charle Gounaud, Verdi şi altele, dar mai ales „Crizanteme" de S. Drăgoi, au rămas pînă astăzi inegalabile în interpretare.

Piesele în stil popular şi prelucrări de Emil Monţia sau T. Brediceanu, precum şi cele culese şi prelucrate de dînsul erau interpretate cu deosebită sensibilitate şi măiestrie. Publicul sibian şi elevii săi, erau nelipsiţi de la aceste rarisime evenimente.

A avut marea şansă de a avea la pian pe renumita pianistă sibiană, recunoscută pe plan mondial, Mitzi Klein-Hinz.

Concertele erau repetate de mai multe ori în Sibiu şi în oraşele Mediaş, Sighişoara, Deva şi Săliste.

În anul 1939, a fost hirotonit diacon şi vocea sa umplea cu generozitate întreaga catedrală şi inima credincioşilor. În toamna aceluiaşi an, recunoscîndu-i-se calităţile de dirijor, este ales în fruntea corului „Gh. Dima" al Reuniunii de Cîntări din localitate, formaţie înfiinţată în 1878.

Activitatea dirijorală şi solistică a fost subliniată în diferite publicaţii ale timpului.

Pe lîngă un mare dirijor şi cîntăreţ în persoana lui Petru Gherman, se întrezărea un valoros compozitor şi publicist. A compus piese religioase:

(Continuare în pag. a 5-a)

Conf univ. Cornel Arion

Istorie, Credinţă şi Martiriu

(Urmare din pag. a 3-a)

sale contra dacilor, au fost mărturisiţi numeroşi creştini, care erau şi sub împăratul considerat „bun şi drept", persecutaţi pentru credinţa lor într-un unic Dumnezeu. Printre ei s-a numărat şi Ignatie Teoforul episcop al Antiohiei, care cunoscîndu-şi soarta ce i-au hotărît-o autorităţile romane a lăsat o celebră „Epistolă către Romani" din care redăm cîteva fragmente ce impresionează prin tăria credinţei sale.

„Scriu tuturor Bisericilor şi le spun tuturor, că mor de bună voie pentru Dumnezeu, numai dacă voi nu mă veţi împiedica. Vă rog să nu-mi arătaţi o bunăvoinţă nepotrivită. Lăsaţi-mă să fiu mîncarea fiarelor, prin care pot ajunge la Dumnezeu. Sînt grîu al lui Dumnezeu şi voi fi măcinat de dinţii fiarelor ca să fiu găsit pîine curată a lui Hristos..."

„O, de-aşi avea parte de fiarele ce-mi sînt pregătite şi mă rog să le găsesc gata! Le voi şi momi ca să mă mănînce îndată, nu ca pe unii, de care, temîndu-se, nu s-au atins. Şi chiar dacă ele nu vor vrea, le voi sili".

„Iertaţi-mă! Eu ştiu ce-mi foloseşte! Acum încep să fiu ucenic. Nu mai rîvnesc nimic din cele văzute, ca să ajung la Hristos. Focul, crucea, mulţimea fiarelor, tăierile, împărţirile, risipirile oaselor, strivirea membrelor, sfărîmările întregului trup, pedepsele rele ale diavolului să vie asupra mea, numai să ajung la Hristos".

„Mai bine îmi este să mor pentru Hristos — Iisus, decît să împărăţesc pînă la marginile pămîntului. Caut pe Acela care a murit pentru noi; îl vreau pe Acela care a înviat pentru noi; iar vremea naşterii îmi este aproape".

„Iertaţi-mă, fraţilor, nu mă împiedicaţi să trăiesc în Hristos, nevoind voi ca să mor; nu daţi lumii pe cel ce vrea să fie al lui Dumnezeu şi nu-l amăgiţi prin materie. Lăsaţi-mă să primesc lumina cea curată; ajuns acolo voi fi om. Îngăduiţi-mi să fiu imitator al suferinţei Dumnezeului meu...".

Ca şi mulţi alţi martiri creştini Sfîntul Ignatie Teoforul a dovedit o atitudine moral-creştină ce depăşeşte puterea de înţelegere a celor mai mulţi oameni, dar care pentru creştini este vrednică de mare respect şi multă laudă, deoarece a renunţat la toate ce avea în această lume, familie şi prieteni, din dragoste nesfîrşită pentru Dumnezeu, împlinind cuvintele lui Iisus Hristos în opera Sa mîntuitoare, Care după cum afirmă evanghelistul Matei a spus: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri" (10, 32) şi „Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubeşte pe fiu ori pe fiică mai mult decît pe Mine nu este vrednic de Mine. Şi cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine". (10, 37—38).

Este vorba deci, în cazul acestui Sfînt martir şi al altora ca el, nu de o nesocotire a darului vieţii, care este dar dumnezeiesc ci de o alegere decisivă între viaţă şi tăgăduirea lui Hristos, sau mai bine zis între fidelitatea faţă de credinţă şi lepădarea de credinţă, aceasta din urmă impusă de persecutori.

Notă. La redactarea acestui material din ansamblul lucrărilor consultate trebuie să menţionăm cele ale lui Dumitru Tudor în special „Traian împărat al Romei" şi Ioan Rămureanu în mod deosebit studiul introductiv la volumul „Actele martirice", din strădania celor menţionaţi folosind şi popularizînd multe din contribuţiile valoroase.

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA — apărător al Bisericii Ortodoxe strămoşeşti şi al fiinţei neamului românesc

Este cunoscut faptul că, încă de la numirea sa în scaunul Episcopiei sibiene, marele ierarh Andrei Şaguna a luptat împotriva prozelitismului agresiv practicat de Biserica greco-catolică(unită) din Transilvania şi a respins invectivele pe care ierarhii şi clerul greco-catolic le adresau Bisericii, clerului şi credincioşilor ortodocşi români transilvăneni.

Chiar şi circulara emisă de episcopul Ioan Lemmeny la 14 iunie 1848 — după Adunarea naţională de pe Cîmpia libertăţii de la Blaj din 3/15 mai 1848, unde de aceleaşi nobile idealuri — „a cuprins nu puţine invective asupra Bisericii greco-răsăritene"[1] (ortodoxe n.n.), mărturiseşte Şaguna. La fel a procedat Consistoriul din Blaj prin circulara nr. 442 din 9 mai 1850, acuzînd preoţii şi intelectualii ortodocşi şi urmărind să arate că Biserica Ortodoxă „n-are drepturi egale cu celelalte Biserici".[2]

Acesta a fost climatul în care, de-a lungul păstoririi lui Andrei Şaguna, s-au desfăşurat relaţiile dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica greco-catolică din Transilvania.

De altfel, atitudinea neprincipială a Consistoriului greco-catolic de la Blaj a fost reliefată şi de către Ion Matronescu. Acesta, deşi unit, a afirmat în două scrisori pe care i le-a adresat lui Şaguna la 5/17 iulie 1850 că „*toţi românii cei buni, uniţi şi neuniţi, cunosc că peatra scandalei vine de la Blaj şi nu de la Sibiu*".[3]

Pentru a-şi împlini nestăvilitele ambiţii, greco-catolicii au încercat să-i atragă la uniaţie chiar pe Şaguna. Astfel, vicarul Alexandru Sterca Şuluţiu i-a spus lui Şaguna la Viena, în toamna anului 1850, că „fericirea naţiunii noastre române se poate ajunge numai atunci cînd toată naţiunea se va uni cu Roma şi că astfel i-au vorbit lui miniştrii şi — mărturiseşte Şaguna — fiindcă ştie că eu sînt naţionalist bun şi bărbat capace de o acţiune mare, pentru aceea mă roagă ca să trec la unire cu Roma şi atunci voi fi mitropolit al Albei-Iuliei". Replica ierarhului sibian — izvorîtă din iubire de neam şi de Biserică — a fost promptă şi plină de demnitate: „Eu am ascultat pînă la finea logicei sale pe acest ultramontan şi cu dispreţ i-am răspuns că *eu nu-mi vînd religia mea strămoşească pentru un tăier de linte*"[4] şi „*pentru nici un fel de demnitate şi rang nu mă fac apostat*"[5].

Atacurile uniţilor — încurajaţi în acest sens şi de politica regimului absolutist vienez, care l-a numit pe episcopul Al. Sterca Şuluţiu ca membru al Societăţii de propagandă a unirii în Răsărit[6] au continuat şi pe mai departe, cu aceeaşi virulenţă, atît în presă (în Gazeta de Transilvania) cît şi în circularele emise de ierarhii greco-catolici. Astfel, acelaşi Alexandru Sterca Şuluţiu — înălţat la demnitatea de arhiepiscop şi mitropolit şi însărcinat în acest post în anul 1855, prin ridicarea diecezei Blajului la rangul de arhiepiscopie şi mitropolie, cu titlul de Alba Iulia şi Făgăraş — în circulara din 9/21 aprilie 1855 cerea clerului unit „ca la Rusalii să facă rugăciuni de mulţumită pentru Papa şi Împărat şi pentru toată naţiunea română, ca Spiritul Sfînt să o lumineze pe ea, *ca să se unească sub un cap bisericesc*"[7] (reprezentat, probabil, în persona sa n.n.).

Şi, după cum mărturiseşte Şaguna, „*nu numai noul episcop greco-catolic era stăpînit de un duh batjocoritor către religia nostră greco-orientală, ci duhul acesta batjocoritor s-a manifestat către Biserica noastră şi din partea unor fanatizaţi preoţi greco-catolici*"[8], „*instruiţi în duhul prozelitist*"[9].

Cu mîhnire sufletească, dar şi cu nădejdea că îşi va apăra turma încredinţată spre păstorire, Andrei Şaguna i-a scris, la 23 februarie 1856, mitropolitului Nifon al Ungrovlahiei despre suferinţele şi umilinţele pe care Biserica Ortodoxă din Transilvania le îndura din partea clerului şi credincioşilor uniţi. Iată conţinutul acestei mărturisiri de conştiinţă a ierarhului ortodox sibian:

„Înalt Prea Sfinţite!

În dorinţa ce o hrănescu în sufletul meu de a vedea Biserica noastră dreptcredincioasă, ori pe unde se află ea împrăştiată, înflorită în întregimea credinţei şi apărată de toate ispitele care ameninţă turburare unimei Duhului întru legătura păcii, am socotit totdeauna că mijlocul cel mai priincios pentru ajungerea acestui scopu sfînt este coînţelegerea căpeteniilor acestei Biserici. Acesta a fost motivul care m-a îndemnat a cerca de mai multe ori ca, cu toate neînlesnirile ce se află în privinţa comunicaţiei noastre, să mă apropii de Înalt Prea Sfinţia Voastră, căruia Dumnezeu a încredinţat păstorirea turmei creştineşti din acea ţară. Această consideraţie m-a încurajatu ca să supuiu la cunoştinţa Înalt Prea Sfinţiei Voastre mai multe din cărţile bisericeşti lucrate sau tipărite în tipografia noastră diecezană, cerîndu-vă înalta părere în privinţa cuprinsului şi a întrebuinţării lor pentru creştinătatea noastră. Deşi n-am fost norocit pînă acum ca să mă pociu mîngăia cu vreun rezultat dorit al cercărilor mele către Înalt Prea Sfinţia voastră, n-am slăbit nicidecum nici în deosebita cinstire şi smerenie ce sînt dator persoanei Înalt Prea Sfinţiei Voastre, nici în evlavioasa mea dorinţă de a dobîndi o coînţelegere de aproape între Biserica de acolo şi între cea de aici.

Cunoaşteţi, Înalt Prea Sfinţite, că de cînd o civilizaţie rău înţeleasă s-a făcut parola tuturor ţărilor şi a popoarelor, de cînd o filosofie rătăcită a amăgit duhurile, de cînd un materialism gros a devenit un idol la care se închină mai toată suflarea şi de cînd înlesnirea comunicaţiilor a apropiat pe creştinii noştri de cei de altă credinţă, problema Bisericii s-a făcut cu atît mai grea cu cît se înmulţescu pericolele care îi ameninţă cu turburarea păcii ei, ci chiar existenţa de care s-a bucurat pînă acum. O indiferenţă religioasă, o nepăsare către cele sfinte şi chiar o duşmănie declarată împotriva credinţei a împuţinatu evlavia către Biserică şi a răcit inimile creştinilor către această mumă bună care le-a fost odată fală şi bucurie în zilele cele bune, scutu şi apărare în primejdii şi mîngăiere în vremile de necazuri. Aceste împrejurări fatale de slăbiciune religioasă, de care pătimeau creştinii noştri Români, n-au scăpatu din vederea celor de altă credinţă şi de aici vin feluritele şi necontenitele lor cercări, pe ascuns şi pe faţă, spre a răsturna temeliile Bisericii noastre dreptcredincioase. Cu cît căpetenia mai înaltă a Bisericii noastre nu este în stare de a lucra cu putere în interesul misiei sale cei înalte şi cu cît dismembrarea ei din afară este rană în care lovesc vrăjmaşii neîncetat, cu atît ar fi mai mare datoria tuturor căpeteniilor acestei biserici de a se înţelege între sine şi de a lucra în armonie spre întărirea duhului care însufleţeşte creştinătatea şi spre apărarea ei de pericolele ce o ameninţă.

Nu lua în nume de rău, Înalt Prea Sfinţite, dacă, după esperienţa şi cunoştinţele ce am, viu cu prilejul acesta să-ţi descoperu părerea mea că vrăjmaşii de care are a se teme Biserica noastră dreptcredincioasă a Românilor nu sînt nici papistii (papistaşii n.n.) pe faţă, nici luteranii or calvinii sau alte eresuri născute din rătăcirile acestora. *Vrăjmaşii cei mai cumpliţi de cari trebuie să fugă creştinii noştri cari vor să moară în credinţa Bisericei moşilor şi strămoşilor lor sînt un mic număr de Români, numiţi uniţi, care sub forma ritului răsăritean sînt papisti întrupaţi şi cari sub numele de Români ne amăgesc ca să ne tragă în prăpastie, însă nu numai Biserica ci chiar şi naţionalitatea noastră să-şi afle mormîntul. Biserica noastră drept credincioasă din părţile aceste, mai de la începutul existenţei sale a avut a suferi lupte şi apăsări pînă la tiranie din partea papistilor, a luteranilor şi calvinilor, însă toate aceste au ajunsu bagatel pe lîngă goanele ce ne dau uniţii, pe lîngă batjocurile cu care spurcă Biserica noastră şi pe lîngă tot felul de necazuri şi supărări cu care turbură pacea şi liniştea Bisericii noastre şi zăticnescu şi împiedică toată înaintarea şi dezvoltarea poporului. Aceste goane ce le suferim de la uniţi, cari se numesc fraţi ai noştri, s-au înmulţitu de cînd ne-au răpitu Mitropolia de la Bălgrad (Alba Iulia n.n.).*[10] *şi de cînd li s-au dat mai multe mijloace pe care ei le întrebuinţează spre a ne apăsa pe noi şi spre a stinge cu totul Biserica noastră. Aceşti lupi îmbrăcaţi în pele de oae, cari zic că misia lor este de a împreuna toată românimea pe unde se află cu Biserica Romei, se vîră pe nesimţite în turma noastră, fac paradă cu naţionalitatea română sper a dobîndi încrederea celor ce nu-i cunosc: înjură pe greci, sîrbi şi alţii cu care sîntem ruditi prin Biserică şi apoi începu a altoi veninul lar de a amăgi pe Români ca să-şi urască Biserica şi să se lepede de dînsa.*

Ştiu, Înalt Prea Sfinţite, că de cînd s-a început o eră nouă pentru Ţara Românească şi s-au deschisu şcoale s-au strecurat acolo mulţi uniţi, chiar şi popi apostaţi, care sub numele de Români au înşelat opinia publică, au fost primiţi prin case de învăţători de copii, li s-au dat la şcoalele publice catedre de învăţătură şi unii au fost şi chiar profesori de clerici în Seminare. Se poate ca o parte din împuţinarea evlaviei şi răceala către cele sfinte ale Bisericii din acea ţară să se fie adusu din ţările unde tinerimea boerească şi-a făcutu învăţăturile: *însă pociu zice fără greşală că cea mai mare parte a turburării ideilor religioase de acolo, cea mai rece indiferenţă către credinţa strămoşească şi cea mai groasă nepăsare către Biserică este făcută precugetată a acelor Români uniţi, cari singuri fiind rătăciţi voiu să rătăcească şi pe alţii, întunecîndu-le mintea şi stricîndu-le inima.* Să nu ne mirăm de spiritulu acel nemoderatu de naţionalitate cu care singur se hrăneşte tinerimea de astăzi şi care despreţuieşte Biserica, ca cum aceasta n-ar putea fi singură cea mai tare îngrădire şi cel mai puternic zid al naţionalităţii. De aici curg espresiile cele nepotrivite în privinţa religiei ce figurează în literatura românească de acum şi chiar schimonosirea numelui de Hristos în Crest şi Cristu, pe care niciodată Biserica noastră nu l-a pronunţat aşa. De aici se explică şi uitarea de sine a unui profesor de la Seminarul Epsicopiei Argeşul care, făcînd paradă cu simpatii păgîne, numeşte pe Mahometani fraţi ai noşturi.

Aducînd aceste împrejurări la cunoştinţa Inalt Prea Sfinţiei Voastre, am vrut a vă atrage luarea aminte asupra unui pericol care ameninţă bîntuire înfricoşată creştinătăţii[12] şi a vă arăta cît e de mare trebuinţa ca să fim într-o înţelegere în cele ce privescu la apărarea şi la întărirea Bisericei noastre. *Ştiu că privegherea cu care Inalt Prea Sfinţia Voastră apăraţi turma creştinească ce vi s-a încredinţat, de lupii cei răpitori, va îngriji cu deosebire ca aluatul cel viclean al Românilor uniţi să nu se poată întinde şi pe acolo spre a sgudui temeliile credinţei ce s-a păstrat nevătămată de mai multe veacuri.* Bucurîndu-mă că prin descoperirile aceste mi-am uşurat cugetul şi am îndeplinit o datorie ce mi-o impune sarcina ce o port, aş simţi o bucurie şi mai mare cînd aş afla că părerile mele n-au rămas fără a folosi ceva. M-aş mîngăia desăvîrşit cînd aş fi norocit a mă învrednici ca să primescu de la Înalt Prea Sfinţia Voastră cel mai mic semn de aprobare, atît în privinţa aceasta cît şi a cărţilor ce am avut deosebita cinste a le supune cu smerenie la cunoştinţa Inalt Prea Sfinţiei Voastre. Aş dori ca, după trebuinţele cele mari ale Bisericei, să potu face mai mult decît atît; însă episcopia noastră este săracă, se ţine numai din mila creştinilor şi aceste sînt nişte mijloace cu totul precare; cea mai mare dovadă a lipsa noastră este că Episcopia noastră n-are nici măcar biserică şi nici n-are de unde şi cu ce face.

Primeşte te rog cu smerenie, Înalt Prea Sfinţite, încredinţările mele cele mai adevărate de simţămintele de respectu şi evlavie cu care am cinste de a mă subscrie.

Al Înalt Prea Sfinţiei Voastre

23 februarie 1856."

Scrisoarea pe care Andrei Şaguna a adresat-o mitropolitului Nifon al Ungrovlahiei este o mărturie vie a luptei pe care ierarhul sibian a dus-o pentru apărarea Bisericii Ortodoxe strămoşeşti şi a fiinţei neamului românesc. Ea rămîne, peste vreme, un document ce acuză pe toţi cei care — folosindu-se de Biserică — au încercat sau vor încerca să dezbine neamul românesc pentru a-l subjuga.

Diacon drd. Pavel Chereşe

NOTE:

1. Nicolae Popea, *Memorialul Arhiepiscopului Mitropolitului Andreiu baron de Şaguna sau lupte naţionale-politice ale românilor. 1846—1873*, tom I, Sibiu, 1889, p. 77; *Memoriile arhiepiscopului mitropolitului Andrei Şaguna din anii 1846—187* Sbiu, 1923, p. 16.
2. *Memoriile arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei Şaguna ...*, p. 44.
3. Arhiva Bibliotecii Mitropoliei, Sibiu, Fond Şaguna (citäm ABMS — Ş), nr. 307 şi 308; *Memoriile arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei Şaguna ...*, p. 44.
4. Ilarion Puşcariu, *Metropolia românilor ortodocşi din Ungaria şi Transilvania*, Sibiu, 1900, 75; *Memoriile arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei Şaguna ...*, p. 53; Ştefan Meteş, *Relaţiile Mitropolitului Andrei Şaguna cu Românii din Principatele române*, Arad, 1925, p. 28—29.
5. George Bariţ, *Părţi alese din istoria Transilvaniei*, tomul III, Sibiu, 1892, p. 559—560.
6. Societatea de propagandă a unirii în Răsărit urmărea, între altele, să atragă „pe toţi românii din Principatele române şi din provinciile turceşti la unire cu Roma". *Memoriile arhiepiscopului mitropolitului Andrei Şaguna ...* p. 64—65.
7. *Ibidem*, p. 78.
8. *Ibidem*, p. 80—84 şi 87.
9. Scrisoarea adresată de Andrei Şaguna patriarhului sîrb Iosif Raiacici, la 25 februarie 1856, în care se plînge de şicanele pe care clerul unit le făcea celui ortodox în problema căsătoriilor mixte. ABMS-Ş- nr. 2569.
10. Episcopia Blajului a devenit Mitropolie prin bulla papală „Ecclesiam Christi" din 26 noiembrie 1853.
11. Episcopiile Gherlei şi Lugojului, înfiinţate prin bulla papală „Ad Apostolicam Sedem" din noiembrie 1853.
12. Iniţial Şaguna a scris „Bisericei noastre", dar intuind pericolul real pe care-l reprezenta niatismul şi curentele laicizante ale vremii, nu numai pe plan local, a înlocuit aceste cuvinte prin termenul „creştinătăţii".
13. ABMS — Ş — nr. 1120. Scrisoarea a fost reprodusă şi în rev. „B.O.R.", anul XXXII (1908 1909), nr. 9, p. 1064—1068).

IISUS HRISTOS, Doctor al sufletelor şi trupurilor

„Şi străbătea Iisus cetăţile şi satele, învăţînd în sinagogile lor, propovăduind Evanghelia împărăţiei şi tămăduind pe toţi bolnavii ..." (Mt. 9, 35).

Împreună cu activitatea învăţătorească, prin cuvinte şi povăţuiri dumnezeieşti, Domnul nostru Iisus Hristos a desfăşurat şi o activitate de tămăduitor al bolilor şi suferinţelor sufleteşti şi trupeşti, pentru toţi care veneau la el cu credinţă în puterea Sa dumnezeiască. Din paginile Evangheliei desprindem că Mîntuitorul vindeca trupul de boli şi purifica sufletul de păcate. Dacă în activitatea sa de învăţător, El lumina mintea şi sufletul ascultătorilor, izgonind întunericul neştiinţei şi al rătăcirilor moral-religioase, în activitatea Sa tămăduitoare, Domnul îşi descoperă iubirea Sa cea negrăită, revărsată în binefacerile milostivirii Sale, faţă de toţi cei suferinzi, apăsaţi şi îndureraţi de suferinţe sufleteşti şi trupeşti. Prin calitatea Sa de Doctor al sufletelor şi trupurilor, Domnul Hristos îşi descoperă însuşi rostul venirii Sale în lume, al înomenirii Sale, devenind prin voia dumnezeiască a Tatălui, Fiu al lui Dumnezeu şi Fiul Omului. Această rînduială a proniei divine a fost profeţită de proorocii Vechiului Aşezămînt, prin inspiraţia Duhului Sfînt, Cel care le descoperea cele ce priveau persoana şi viaţa Unsului Domnului, a lui Mesia Cel aşteptat.

La începutul activităţii Sale, se spune că Iisus Hristos „a venit în Nazaret, unde fusese crescut şi, după obiceiul Său, a intrat în sinagogă şi s-a sculat să citească. I s-a dat cartea proorocului Isaia. Şi deschizînd El cartea, a găsit locul unde era scris: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor, *M-a trimis să vindec pe cei zdrobiţi cu inima*, să propovăduiesc robilor dezlegarea, celor orbi vederea, să slobozesc pe cei apăsaţi. Şi să vestesc anul plăcut Domnului". Şi închizînd cartea ... a zis către ei: „Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre" (Lc. 4, 16—21).

Evanghelia duminecii a VII-a după Rusalii ne arată cum s-a împlinit proorocia aceasta cu doi orbi şi un surdo-mut stăpînit de demon. „Miluieşte-ne pe noi Fiule al lui Dumnezeu!" strigau orbii ţinîndu-se după Domnul. Pe aceştia, venind la El, după ce intrase într-o casă, i-a întrebat: „Credeţi că pot să vă fac Eu aceasta? Şi-au zis orbii: Da, Doamne! Şi s-a atins de ochii lor, zicînd: După credinţa voastră fie vouă şi s-au deschis ochii lor. Şi plecînd orbii au adus la El pe un mut, avînd demon şi certînd şi scoţînd pe demon a vorbit mutul" (Mt. 9, 27—33).

Suferinţele şi bolile au fost şi vor fi, au existat întotdeauna şi continuă să umbrească viaţa noastră a fiecăruia în parte, care sîntem şi coroană a creaturii, purtînd chipul lui Dumnezeu în noi dar purtăm şi neputinţe, boli şi suferinţe sufleteşti şi trupeşti, ca pe nişte rane ale păcatelor. „Chipul măririi tale sînt Doamne, — zice o cîntare inspirată a Bisericii — deşi port ranele păcatelor, miluieşte zidirea Ta Stăpîne şi o curăţeşte cu îndurarea Ta şi moştenirea cea făgăduită dăruieşte-mi, făcîndu-mă pe mine iarăşi cetăţean raiului". Pentru a ne milui, curăţi şi a ne face părtaşi moştenirii pe care o dorim toţi cei binecredincioşi, adică a unei vieţi fără urmele şi ranele păcatelor, Domnul Hristos a venit ca un Mîntuitor şi Izbăvitor al nostru şi a lăsat această misiune şi slujire Apostolilor Săi şi prin ei Bisericii Sale şi urmaşilor acestora. Despre aceasta ni se spune în Sfînta Evanghelie, cînd Domnul a zis ucenicilor Săi: „Tămăduiţi pe cei bolnavi, curăţaţi pe cei leproşi, scoateţi afară demoni, în dar aţi luat în dar să daţi" (Mt. 10, 8; Lc. 9, 2; 10, 9). Şi în altă parte le spune „Cărora veţi ierta păcatele se vor ierta lor şi cărora le veţi ţinea vor fi ţinute" (In. 20, 23; Mt. 18, 18).

Sfinţii apostoli şi urmaşii lor, episcopii şi preoţii Bisericii folosesc acest dar şi această putere a iertării şi tămăduirii în Taina Botezului, a Spovedeniei şi Cuminecăturii, în rugăciunile şi slujbele pentru iertarea şi vindecarea celor bolnavi, dar mai ales în Taina Sfîntului Maslu.

Despre Sf. Apostoli se spune în Evanghelie că „draci mulţi scoteau şi ungeau cu untdelemn pe mulţi bolnavi şi-i tămăduiau" (Mc. 6, 13). Sf. Ap. Iacob zice: „Este cineva bolnav dintre voi să cheme pe preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungîndu-l cu untdelemn şi-l va ridica Domnul şi de va fi făcut păcate se va ierta lui" (5, 13—16).

În toată vremea şi în tot locul, Sf. noastră Biserică, preoţii şi bunii noştri credincioşi, îndureraţi de ei sau de cei din jurul lor care sînt suferinzi, continuă să săvîrşească rugăciuni şi servicii divine pentru a se tămădui şi vindeca prin credinţă şi prin puterea lui Dumnezeu de toată patima şi întinăciunea trupului şi a sufletului şi de toată răutatea.

Cineva ar putea gîndi sau ar putea spune: de ce nu se vindecă toţi bolnavii cărora li se face Sf. Maslu? Răspundem că nu e voia lui Dumnezeu ca să se vindece toţi. Căci nu facem rugăciune şi Sf. Maslu numai pentru vindecarea trupului, ci mai ales a sufletului. Prin harul dumnezeiesc care se revarsă peste cel ce vine cu credinţă şi primeşte rugăciunea Bisericii se coboară un ajutor şi o tărie divină, prin care simte o uşurare spre a suporta suferinţa cu răbdare, cu bărbăţie cu pace şi linişte sufletească. Rostul unor asemenea servicii divine aşa cum reiese mai ales din rugăciunile Sf. Maslu, este acela de a sensibiliza şi pregăti credinciosul bolnav pentru sporirea încrederii în ocrotirea şi ajutorul Milostivului Dumnezeu. Dacă voia lui Dumnezeu şi organismul ne ajută la prelungirea zilelor din trup, bine şi fosolsitor este pentru noi şi cei din jurul nostru, înţelegînd să ne ducem o viaţă creştinească şi mai luminată de voia lui Dumnezeu. Dacă nu mai sînt aceste şanse, Sf. Maslu şi serviciile dumnezeieşti, împreunate cu rugăciunea şi credinţa noastră ne ajută să avem un sfîrşit creştinesc, în pace, fără tulburare şi frică, căci nu ne dăm morţii adică putreziciunii decît „trupul, ce se duce în pămîntul din care s-a luat iar sufletul se întoarce la Dumnezeu care l-a dat" (Ecl. 12, 7).

Este foarte potrivit să menţionăm că Biserica şi slujitorii ei îndeamnă şi lămuresc pe toţi credincioşii bolnavi să-şi caute sănătatea prin doctori, prin tratamentele medicale, pentru stabilirea diagnosticului şi folosirea medicamentelor şi a tuturor mijloacelor necesare refacerii sănătăţii. Este o realitate simţită şi trăită de noi toţi cu mulţumire şi bucurie privind toate progresele şi realizările ştiinţei medicale. S-a făcut şi se face continuu tot mai mult pentru înlăturarea bolilor, a cauzelor care le produc şi pentru sporirea sănătăţii şi a bucuriei vieţii. În lumina credinţei şi a Bisericii noi vedem în toate aceste realizări medicale împliniri şi biruinţe ale minţii omeneşti, ale puterilor şi însuşirilor pe care Dumnezeu le-a dat omului. Sînt daruri şi înzestrări intelectuale, morale şi profesionale, pe care medicii le cultivă, le fructifică prin şcoli şi prin experienţe în toată viaţa.

În acelaşi timp, chiar şi doctorii, marii profesori şi chirurgi renumiţi, recunosc că în complexitatea organismului omenesc şi nepătrunsele complexe ale vieţii psiho-biologice umane, sînt încă multe neprevăzute care pun limite puterii de intervenţie medicală. Acolo însă unde funcţiile principale ale organismului sînt sănătoase, se fac minunate intervenţii, cu suprimări ale unor părţi de organe bolnave şi chiar înlocuirea acestora. Peste tot se ştie, se spune şi se scrie însă, că în procesul însănătoşirii s-au al păstrării unei sănătăţi normale, unul din factorii cei mai însemnaţi, alături de alimentaţie, muncă şi odihnă reglementate raţional, este *dispoziţia sufletească*, adică liniştea, tăria, încrederea şi optimismul moral, care se cîştigă pentru cei credincioşi şi prin credinţă, rugăciune şi nădejde în ocrotirea lui Dumnezeu.

Asemenea situaţii le întîlnim adesea şi sînt cele care dau rezultate bune, care înbucură pe doctori şi pe bolnavi. Mi-aduc aminte de un asemenea caz. Era într-o sală de reanimare la o Clinică de Chirurgie cardio-vasculară, unde doctorii erau nedumeriţi de soarta unui operat pe inimă deschisă, care după 4 zile de la operaţie inima nu intra în ritm normal. Bolnavul era liniştit şi senin, deşi conştient de situaţia destul de dificilă şi gravă în care se găsea, căci operaţia se făcuse cu un transplant de valvă biologică şi durase 6 ore. La un moment dat, profesorul, şef al Clinicii se apropie de patul bolnavului şi-i zice: „Ce să ne facem că iată de 4 zile inima nu intră în ritm normal"? Bolnavul senin şi liniştit îi răspunde: „Vă mulţumesc domnule profesor că aţi făcut tot ce aţi putut şi dacă mai mult nu se poate, nu am decît să mă nasc în veşnicie şi să las trupul şi inima pămîntului". La un asemenea răspuns optimist, luminat de credinţa în nemurire, profesorul doctor zice: „Atunci de dumneata este uşor, fie că rămîi fie că te sfîrşeşti". Acest uşor s-a văzut a doua cînd la prima oră, primul bolnav a fost vizitat de a cincea zi la reanimare, asupra cărora erau cu atenţie şi nedumerire. Îi ieşise ultima perfuzii noaptea fără să le scoată şi inima cu tregul organism au intrat în normal. Doctorul salon nedumerit spune profesorului: „O situaţie de neexplicat, decît de constatat. Numitul bolnav a intrat în normal şi poate fi trecut în salon, căci nu a avut teamă de trecerea cea de pe urmă".

Un fapt asemănător şi de alte proporţii însă descrie Sf. Apostol Pavel în Epistola către credincioşii din Corint, care se citeşte la apostolul Evangheliei a cincea de la Sf. Maslu: „Fraţilor, nu vo ca să nu ştiţi voi de necazul nostru care s-a cut în Asia, că peste măsură şi peste putinţă fost noi îngreuiaţi, încît nu mai aveam nădejnici de viaţă ... dar aceasta a fost ca să nu punem încrederea în noi, ci întru Dumnezeu, ce învia morţii ... şi întru care nădejdea ave că ne va mai izbăvi, dacă şi voi ne veniţi în ajtor cu rugăciunea voastră, încît darul acesta către noi să fie prilej de mulţumită adusă de mupentru noi" (I Cor. 1, 8—11). Toate acestea ne deamnă să zicem împreună cu Psalmistul: „Lă dat şi preamărit să fie Dumnezeu, Cel ce m-a ctat însă morţii nu m-a dat".

Pr. Filaret Cos

Diacon prof. PETRU GHERMAN

(Continuare din pag. a 4-a)

„Cu noi este Dumnezeu", „Poporul meu", „Rugaciune", „Imn religios", „Concert religios după g VIII" şi altele. Colindele „Domn bun", „Bună ve gazdă-n casă" şi mai ales „Ziurel de zi" fac pa din repertoriul permanent al corului catedralei nu numai al acestuia.

A mai compus cîntece pentru şcolari şi adu „Doina" pe versuri de G. Coşbuc, prelucrări folclor şi în special, amintim „Ardealul" pe vers de Mircea Dem. Dărulescu, inspirat din trage dictatului de la Viena.

Pe lîngă articolele şi recenziile publicate în „T legraful Român", a scris şi lucrări mai ample „Muzica bisericească din Ardeal", „Creştinismul factor determinant în concepţia muzicii" şi „Om giu I. P. S. S. Mitropolitul N. Bălan" la împlinir a 20 de ani de arhipăstorire, toate publicate „Revista Teologică" sau Anuarele Academiei.

S-a stins fulgerător din viaţă la 1 iulie 19 înainte de a împlini 34 ani. Prin dispariţia lui Pe Gherman muzica românească şi în primul rînd biul a pierdut un deosebit de voloros solist-int pret, un dirijor, compozitor şi publicist. Regret profund trecerea sa în eternitate atît de timpuriu faptul că mijloacele tehnice ale timpului nu permis înregistrarea concertelor sale şi a vocii aur a acestui mare om al artei.

Gînduri la încheierea unui an de învăţămînt religios în şcoală

S-a încheiat de curînd anul şcolar 1990/1991. Serbările festive de încheiere a cursurilor şcoare pentru clasele I—IV s-au desfăşurat cu emoe, recunoştinţă şi bucurie în prezenţa corpului rofesoral, a copiilor, a părinţilor, dar şi a preoţilor oştri care, în acest an, au predat copiilor timp de ei trimestre lecţiile de religie.

Toţi cei care am intrat la început timizi în clae elevilor pentru a le vorbi despre Dumnezeu, espre credinţa creştină ortodoxă a noastră, a roânilor, am început această foarte importantă Misiune" cu conştiinţa unei responsabilităţi înalte a unei datorii sfinte în faţa copiilor dar şi în aţa lui Dumnezeu. Creştinismul nu este o filozofie oretică, un sistem de gîndire idealist ci este înşi viaţa noastră de zi cu zi, trăită la cele mai alte culmi de împlinire şi dăruire. Credinţa şi ăirea creştină ne pot oferi adevărata libertate rin care toţi ne vom putea împlini personal, failial şi profesional. De aceea marele filozof Berlaeff afirma că libertatea omului este Dumnezeu r Mircea Eliade că: „Dacă Dumnezeu nu există unci totul este cenuşă". Toată lumea şi îndeobi tinerii sînt în căutarea sensului vieţii căci ră sens viaţa e mai degrabă moarte. Ori sensul eţii ni-l oferă Biserica, inima lumii, chiar dacă e multe ori lumea îşi ignoră propria inimă.

Acestea sînt gîndurile care ne-au îndemnat pe ulţi dintre noi să fim prezenţi cu timp şi fără mp printre elevi, ca să le punem la suflet nu în od forţat ci facultativ, după interesul şi dorinţa ecăruia, posibilitatea unei traiectorii luminoase şi gure în viaţa pe care încep acum să şi-o trăiască t mai conştient. În anii comunismului şcoala a st separată de Biserică de frica „contaminării regioase". Hristos a înviat însă şi în istoria popolui român. Majoritatea elevilor din cl. I-a şi pînă cl. a VIII-a, care au frecventat în acest an orele religie (frecvenţa elevilor la Şc. nr. 25 din Valea urie — Sibiu a fost spre exemplu de aproximav 90%) s-au arătat foarte entuziaşti şi interesaţi cunoaşte cît mai multe lucruri despre credinţa reştină în care au trăit părinţii şi înaintaşii lor, espre Dumnezeu. Constatînd receptivitatea reală a piilor în şcoli pentru religie, datoria noastră a lor care venim din cadrul Bisericii, a fost aceea a oferi tinerilor o anumită dimensiune spirilală a vieţii. În orele de religie copiii au aflat entitatea lor religioasă, rugăciuni, noţiuni înceatoare privind credinţa fiecăruia dintre ei în conxtul celorlalte religii care chiar dacă nu sînt osebite nu sînt antinomice ci toate recunosc şi preamăresc pe Dumnezeu. Copiii au simţit o deosebită bucurie şi mulţumire sufletească în cadrul mai multor ore cînd s-a predat persoana, viaţa, şi activitatea Mîntuitorului Iisus Hristos. Cunoştinţele generale despre Sf. Scriptură, despre Vechiul Testament şi Noul Testament cu prezentarea fiecăruia în parte, au trezit de asemenea interesul copiilor, dezvoltîndu-le astfel şi cultura generală. Tot ce s-a prezentat în cadrul orelor de religie nu a avut doar caracterul de informaţie ci şi de o reală implicare în viaţa personală a fiecărui elev. In urma unui sondaj prin care li s-a cerut să scrie ce simt faţă de orele de religie, mulţi elevi au dovedit afinitate pentru acestea: „Reintroducerea religiei în şcoală mă bucură deoarece cei care sînt interesaţi găsesc un real sprijin, iar cei care pînă atunci nu l-au cunoscut sau nu au încercat să-l cunoască pe Dumnezeu, îşi vor putea forma anumite convingeri în acest sens. Elevii trebuie atraşi nu obligaţi" (Oprea Mirela cl. a VII-a, Şc. gen. nr. 25 Sibiu). „Prin lecţiile de religie — scria Haţegan Iulia din aceeaşi clasă — ajungem la cunoaşterea persoanei Mîntuitorului. Legătura Mîntuitorului cu noi constă în faptul că El a fost trimis pe pămînt şi a fost răstignit pentru a ne ierta păcatele şi pentru a ne face să credem în Dumnezeu şi să fim credincioşi". Gîndurile lor ca şi ale multor altora ne face încrezători într-un viitor al binelui, al adevărului al sinceităţii.

Preoţilor, tinerilor teologi, tinerilor care se pregătesc începînd de anul trecut la Institutele Teologice Universitare pentru a deveni profesoare de religie, ne revine o responsabilitate foarte mare. Va trebui să dăm dovadă de multă seriozitate şi preocupare în ceea ce vom face de acum înainte în şcolile româneşti. Trebuie şi dorim să devenim oameni ai vremurilor noastre, să răspundem mentalităţii vremii, să putem oferi tuturor celor doritori adevărul pe care l-am agonisit şi l-am exprimat în viaţa creştină. În acest sens, în anul şcolar ce acum se încheie, am încercat să lăsăm în sufletul copiilor ceva din gîndurile şi experienţele noastre, i-am învăţat să întrupeze şi să promoveze iubirea, să fie oameni de suflet, Dumnezeu poate ajunge în inima tuturor copiilor care îl doresc. Trebuie doar deschidere şi receptivitate, pe care le putem cultiva toţi cei apropiaţi lor.

„Lăsaţi copiii să vină la mine şi nu-i opriţi
Că a unora ca acestora este împărăţia cerurilor"
(Matei 19, 14)

Teolog Mihai Săsăujan

ÎN AMINTIREA MITROPOLITULUI NICOLAE MLADIN

Trecerea la cele veşnice a unuia dintre cei pe care i-am cunoscut şi mai ales a unuia dintre cei de care ne-am simţit apropiaţi este, pentru fiecare dintre noi, un prilej de aducere aminte. Într-o împrejurare ca aceasta, este firesc să facem popas de gînd în legătură cu cel ce a fost omul deosebit. creştinul dreptmăritor, profesorul de teologie şi teologul distins, scriitorul şi predicatorul talentat şi, mai apoi, mitropolitul stimat şi iubit, Nicolae Mladin.

L-am cunoscut în vara anului 1948. Mă pregăteam să studiez teologia. În vederea împlinirii dorinţei mele, în situaţia mea specială de nevăzător, îmi era necesară aprobarea mitropolitului Nicolae Bălan, care conducea pe atunci Mitropolia Ardealului. Vrednicul de pomenire, mitropolitul Nicolae Mladin, în acea vreme profesor la Institutul Teologic din Sibiu, m-a însoţit în audienţă la mitropolitul Nicolae Bălan, de la care am obţinut aprobarea trebuitoare. În felul acesta, „Părintele Mladin", — cum îl ştiau şi îl numeau toţi, — s-a integrat în propria mea fiinţă, s-a implicat în tot ce a urmat şi a depins, în viaţa mea, de faptul de a fi studiat teologia. Şi e important să se ştie că ziua în care „m-a dus de mînă", în faţa mitropolitului Nicolae Bălan, era chiar ziua în care ne-am cunoscut. În aceeaşi zi, a primei noastre întîlniri, cu o bunăvoinţă pe care n-o voi uita niciodată, m-a prezentat, în curtea Institutului Teologic din Sibiu, arhiereului vicar Teodor Scorobeţ, ca pe un „candidat la teologie, lipsit de vedere", cu o înţelegere care l-a impus în atenţia mea pentru veşnicie, ca pe „un om de inimă", a zis: „Dă Dumnezeu alte daruri". Părintele Mladin m-a invitat apoi la masă, — prilej cu care, am stat mult de vorbă. Întîlneam, în el, nu numai pe omul despre care ştiam că, pînă la acea vreme, a scris mai multe cărţi de zidire sufletească, nici numai pe profesorul şi predicatorul despre care vorbeau mulţi cu admiraţie, ci mai ales pe „omul binevoitor", cu o fire veselă, deschisă, gata să răspîndească în jurul său bucurie şi veselie. Mi-au plăcut întotdeauna oamenii binevoitori şi înţelgători, oamenii deschişi la suflet şi veseli, de aceea nu-i de mirare că a intrat de la început în lumea mea de gînd, în lumea mea interioară. L-am păstrat la loc de cinste în sufletul meu, cu atît mai mult cu cît a avut şi rol de ctitor la fiinţa mea, nu numai prin aceea că mi-a fost profesor, ci şi prin faptul că m-a îndemnat şi insistat să scriu, să colaborez la publicaţiile bisericeşti, ceea ce am şi făcut, după modestele mele posibilităţi. Cele dintîi gînduri scrise de mine, după îndemnul lui, mi le-a publicat el însuşi, în Telegraful Român, al cărui redactor era.

Îmi amintesc, cu bucurie, că am fost învrednicit de Dumnezeu să iau parte şi la hirotonia întru preot a Părintelui Mladin, la sărbătoarea adormirii Maicii Domnului, 15 august, din 1949, în mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, unde mă găseam şi eu, ca închinător. Cu acel prilej, mitropolitul Nicolae Bălan, care l-a şi hirotonit preot, în cuvîntul său de învăţătură, a spus că l-a hirotonit preot pe „distinsul profesor de la Institutul Teologic din Sibiu, pe Nicolae Mladin". Era o confirmare de preţuire din partea mitropolitului, preţuire pe care o aveau faţă de noul hirotonit toţi cei ce l-au cunoscut şi l-au stimat, pentru darurile cu care l-a înzestrat Dumnezeu, pentru învăţăturile sfinte, pe care le-a răspîndit cu cuvîntul scris şi vorbit, pentru firea sa odihnitoare şi pentru bunăvoinţa ce l-a caracterizat totdeauna.

Cînd a venit vremea ca, prin voinţa lui Dumnezeu, Părintele Mladin să ajungă mitropolit, îmi dădeam seama că nu mai pot adăuga nimic la respectul şi dragostea pe care i le purtam, deoarece îi oferisem tot respectul şi toată dragostea de care eram în stare. Nu trebuia să ajungă mitropolit, ca să-i ofer mai mult. Din acest punct de vedere, aş putea spune că, pentru mine a fost mitropolit, înainte de a fi ajuns mitropolit şi de fapt. Şi, la drept vorbind, mitropolitul Nicolae Mladin, chiar şi ca mitropolit, a fost şi a rămas ceea ce era înainte, adică omul bun şi binevoitor, deschis, comunicativ şi apropiat de toţi, omul odihnitor şi revărsător de dragoste şi de bucurie; a fost „omul de care s-au bucurat mulţi".

Şi într-adevăr, se poate spune, fără putinţă de tăgadă, că de cel ce a fost mitropolitul Nicolae Mladin „s-au bucurat mulţi". S-au bucurat de el, în copilăria lui, părinţii săi, pentru care el a fost o adevărată cunună şi o adevărată binecuvîntare, fiind un copil înzestrat de Dumnezeu, un copil care promitea mult pentru viitor, un copil ascultător şi sîrguincios, care a făcut totdeauna cinste familiei în care a venit pe lume. S-au bucurat de el colegii, prietenii şi cunoscuţii, toţi care au venit în legătură cu el, pentru firea lui deschisă, veselă şi binevoitoare, care îi antrena pe toţi la veselie şi la bună dispoziţie. Bucurie au avut din existenţa lui de profesor de teologie şi de teolog distins toţi studenţii, care au apreciat la justa lor valoare cursurile instructive, interesante, profunde şi atractive, pe care le ţinea şi pe care studenţii le aşteptau cu nerăbdare şi le ascultau cu multă plăcere şi cu mult folos. De cel ce a fost scriitorul şi predicatorul stimat, şi talentat, Nicolae Mladin, s-au bucurat cititorii şi ascultătorii predicilor lui, care au fost totdeauna antrenante şi angajante. Şi s-au bucurat de mitropolitul Nicolae Mladin toţi care au primit, prin el, de la Dumnezeu, harul preoţiei, dar nu numai aceştia, ci şi mulţimile de credincioşi, care s-au împărtăşit de binecuvîntările arhiereşti ale lui, cu feluritele prilejuri, cînd mitropolitul Nicolae Mladin slujea sau participa la sfintele slujbe, în rostul lui de arhipăstor al clerului şi al credincioşilor, ce i-au fost încredinţaţi de Dumnezeu.

Acum, cînd se împlinesc cinci ani de la strămutarea lui în veşnicie, nu ne rămîne decît să-i păstrăm în sufletele noastre locul pe care şi l-a cîştigat şi pe care l-a avut şi să-l recomandăm lui Dumnezeu, prin rugăciunile noastre, ca pe „omul de care s-au bucurat mulţi", iar noi înşine să ne silim să-i urmăm bunătatea şi bunăvoinţa, dragostea şi bucuria şi mai ales să ne silim să fim şi noi oameni de care să se bucure oamenii.

Dumnezeu să-l odihnească!

Ierom. Teofil Părăian

cest prim an cu Dumnezeu din jumătatea de veac fără Dumnezeu în şcoală

Treptele de bază ale învăţămîntului românesc cunosc în al zelea deceniu al secolului nostru revenirea, după peste patru zeci ani, a unei discipline în catalogul clasei, Religia.

Tema ce urmează are caracter informativ şi este fundamentată activitatea predării acestei discipline, la o singură şcoală din ora Piatra-Neamţ, dar ea îşi poate găsi resurse numeroase în multe te şcoli din ţară.

Ca disciplină opţională şi facultativă educaţia moral-religioasă, ră să fi fost cuprinsă în orarul general al şcolii, a fost admisă sfîrşitul programului, astfel că în multe zile s-a desfăşurat în a ptea oră de clasă. Toate lecţiile de religie s-au putut ţine cu fiere clasă în parte, existînd o foarte bună organizare pe două schimri. Conducerea şcolii a aprobat şi un orar separat pentru Religie, terminat de orarul privind celelalte discipline. Analizînd o treime clasele şcolii, la majoritatea acestora, prezenţa consemnată la este lecţii este aproape completă.

Pentru a putea vorbi de calitatea învăţămîntului religios, din trei ctori avuţi în vedere, care se cuprind în acest proces, cuvîntul anghelei, elevii şi profesorul, aş dori să mă refer la ultimii doi, r interacţiunea lor este un tot inseparabil.

În sala de clasă receptivitatea elevilor se prezintă la nivelurile erioare. Dar cuvîntul Sfintei Scripturi a trezit în mod deosebit nsibilitatea sufletului acestor ascultători, dornici să primească cu tă inima, ceea ce omul caută de cînd vine în lume. Învăţătura lui ristos pe care Biserica o păstrează şi o încredinţează, am văzut şi această şcoală în zilele noastre, că are puterea de viaţă manifesă în comuniunea dintre cel care vorbeşte şi cei care ascultă, ca un de mare rezistenţă, care la cele două capete, la un moment dat, acelaşi efort tensional. Să ne oprim la aspectul cînd atenţia şi rinţa de a înţelege învăţătura vie evanghelică dă expresia feţe în ansamblu tot atît de grăitoare ca vorba auzită. Tot cîmpul de nsmitere şi receptare este în mîna lor, îl stăpînesc şi-l apără. m arăta un caz. Cele trei ferestre ale clasei sînt deschise. Se aud afară exclamaţii tulburătoare, care de abia ajunse la urechi, din şirul de elevi alăturat acestor ferestre, ca la comandă, au sărit, le-au închis şi s-au aşezat din nou pe locurile lor. Totul a durat cît ai respira odată. La anularea acestui incident au conlucrat toţi cei trei factori arătaţi mai sus, şi această conlucrare rămîne esenţială.

Conţinutul învăţăturii creştine nu poate să rămînă pentru nimeni numai la nivel de cunoştinţe, fără să se depăşească pragul teoretic, informativ sau al curiozităţii. Cuvîntul lui Dumnezeu este viu. El este creator, etern, mîntuitor şi sfinţitor. Cel care îl mărturiseşte trebuie s-o facă în duhul şi adevărul Bisericii lui Hristos. Sfinţiţii slujitori ai Bisericii şi bunii teologi sînt cei care au din plin aceste calităţi, pe care le pot folosi în învăţămîntul religios la care ne referim. Puterea teologiei în întregul ei dă un înţeles mai adînc fiecărui cuvînt, ca tulpina vieţă unei ramuri.

Desigur intervin probleme de ordin administrativ. Ar fi necesar ca şi ora de religie în şcoală să fie plasată nu numai la extremitatea programului. Altfel, cuprinderea mai multor ore pe zi nu poate fi făcută decît cu includerea Religiei în orar, ceea ce ar implica un angajament, care trebuie respectat cu rigurozitate.

Obiectul de învăţămînt din temă, normal, intră şi sub auspiciile dirigintelui clasei, ca toate celelalte obiecte. Profesorii de Religie alăturaţi corpului didactic din şcoală şi participînd la formarea fiinţei umane pentru viitor, pot constata influenţa dirigintelui, cu responsabilitatea sa didactică pentru încurajarea elevilor de a manifesta interes şi încredere, disciplinelor ce se desfăşoară în şcoală inclusiv Religia.

Din partea elevilor s-a putut observa participarea la acest obiect şi a unora din cei care iniţial l-au ocolit sau a altora de alte confesiuni decît cea creştină ortodoxă. Este meritul atît al celor care ajută cît şi al acelora care doresc să nu piardă nimic din ceea ce le va fi de folos în viaţă. Se poate afirma că mulţi dintre ei se vor bucura mai mult decît în perioada de şcolarizare, că au ascultat, în şcoala pe care au urmat-o, cuvîntul Bisericii lui Hristos.

Ioan Croitoru

Credinţă şi cultură la Adunarea generală de la Canberra

Adunarea generală a Consiliuu Ecumenic al Bisericilor de la nberra, din februarie 1991, a dus în discuţie o problemă atît de veche ca şi creştinisl însuşi: raportul dintre creţă şi cultură. Tema constituie preocupare ce a însoţit de la eput propovăduirea Evangheli. Ea a îmbrăcat însă la Canra forme care au dus la reacortodocşilor, cărora li s-au augat şi alţii din cei prezenţi.

Vorbind despre Duhul Sfînt înuna din introducerile la tema ncipală a Adunării: Vino Du- Sfinte, înnoieşte întreaga aţie, profesoara Chung Hyan ung, presbiteriană din Coreea Sud, a făcut unele afirmaţii e au stîrnit vii reacţii în rînrile ortodocşilor, şi nu numai lor. Referatul a întruchipat viziune personală despre Du- Sfînt în care au intrat elente creştine alături de obicei şi tradiţii de religiozitate pulară, aparţinînd religiilor coe şi ale Asiei de răsărit. Inducerea referatului s-a făcut către o grupă coreeană de nsuri, cărora li s-au adăugat aborigeni, după care a urmat evocare/invocare a spiritelor or nedreptăţite şi nedreptăţiţi istoriei. Totul a fost prezendinamic, patetic uneori, ofed spontaneitate şi diversitate, tivînd şi întreţinînd interesul atenţia celor prezenţi. Referaa înglobat aspecte feministe elemente cultice des întîlnite anumite tradiţii liturgice, alături de afirmaţii care pot produce confuzii şi substituiri inacceptabile pentru ortodocşi ca şi pentru alţi creştini. A urmat o „teologie" a Duhului Sfînt, din care lipsea însă legătura acestuia cu Hristos ca şi locul lui în învăţătura despre Sfînta Treime. În schimb, Duhul Sfînt era prezentat prin intermediul unor comparaţii şi analogii ce aparţin unor tradiţii şi obiceiuri luate din vechile religii coreene şi asiatice, pe care autoarea referatului le-a evocat în numele culturii coreene.

Referatul a stîrnit pentru mulţi reacţii care au situat expunerea la graniţa secularismului sau a liberalismului. N-a lipsit acuzaţia de sincretism sau chiar de păgînism alături de reproşul celor mai ponderaţi, care au evitat calificativele, dar au subliniat cu fermitate că referatul conţine confuzii şi afirmaţii inacceptabile. La Canberra încă şi după aceea s-au adăugat şi alte voci sau organizaţii creştine care şi-au manifestat solidaritatea cu declaraţia ortodoxă.

Ortodocşii atrag atenţia în declaraţia comună asupra faptului regretabil de a asista la pericolul pierderii integrităţii credinţei, care trebuie evitat în dialogul cu alte religii. Ei menţionează, de asemenea, imposibilitatea de a substitui „un spirit privat, spiritul lumii sau alte spirite, Duhului Sfînt, care purcede de la Tatăl şi rămîne în Fiul". Cu tot respectul datorat culturilor spiritelor „pămîntului, aerului, apei şi vieţuitoarelor mării" ca ipostaze ale Duhului Sfînt sau invocarea duhului „fratelui Iisus", alături de celelalte jertfe ale istoriei, fără nici o precizare referitoare la calitatea de unic Mîntuitor şi Fiu al lui Dumnezeu. Spre sfîrşitul referatului s-a recurs la o analogie a Duhului Sfînt cu Kwan In, zeiţa compasiunii şi a înţelepciunii — care ajută fiinţele să intre în Nirwana — autoarea întrebîndu-se dacă nu cumva putem vedea în amintita zeiţă chipul feminin al lui Hristos, al unei femei întîi-născute, care ajută fiinţele să intre în paradis. Bineînţeles că astfel de substituiri inacceptabile au fost primite cu nemulţumire de către o bună parte a celor prezenţi, fiind considerate incompatibile cu o teologie creştină ce ar putea fi promovată de Consiliul ecumenic drept introducere pentru tema adunării generale.

Trebuie să recunoaştem însă că îndrăzneala referatului a fost aplaudată cu satisfacţie de către un anumit public — teologic mai puţin exigent, e adevărat — care şi-a găsit repede apologeţi în intenţia de a înlătura acuzaţia de sincretism prin încercarea de a plasa punctul nevralgic al neînţelegerii în conflictul dintre teologia tradiţională şi cea contextuală, în încercarea de a deplasa totul spre o neînţelegere din partea ortodocşilor a raportului dintre credinţă şi cultură. Mass-media şi unii comentatori ulteriori au dat, considerăm noi, o importanţă mult prea mare cazului, emiţînd opinii şi interpretări ce depăşesc cu mult intenţia ortodocşilor. Observaţiile ortodocşilor referitoare la evoluţia Consiliului ecumenic au amintit, printre altele, şi raportul dintre cultură şi credinţă, dar au menţionat şi necesitatea unor criterii teologice, care definesc limitele diversităţii contextuale peste care nu se poate trece fără să ajungem la compromisuri inacceptabile.

Menţionăm încă de la începutul acestor rînduri că raportul dintre Evanghelie şi cultură s-a ivit odată cu apariţia creştinismului. Într-adevăr, Revelaţia credinţei cuprinsă în Sfînta Scriptură este transmisă prin intermediul culturii ebraice şi greceşti. Mesajul biblic se foloseşte, la fixarea lui în scris, de cele două culturi, prin intermediul cărora a fost transmis lumii. Nici cultura ebraică şi nici cea greacă însă nu sînt decît mijloace de transmitere a adevărului descoperit şi nu adevărul însuşi. Prin intermediul lor, mesajul evanghelic este fixat în formele gîndirii umane, dar nici una dintre ele nu este sursă a Revelaţiei. Fixarea în scris a mesajului ca şi comunicarea lui, comportă inconvenientele şi formele ei limi-

(Continuare în pag. a 7-a)

Mircea Basarab
München

Sava Popovici—Săvoiu, un memorialist al Revoluţiei de la 1848—1849 în părţile Devei

La începutul primăverii anului 1849 trupele revoluţionare maghiare ocupaseră aproape întreaga Transilvanie cu excepţia Munţilor Apuseni. În legătură cu desfăşurarea revoluţiei în părţile Devei informaţii preţioase întîlnim în memoriile capelanului Sava Popovici-Săvoiu.

În continuare vom prezenta cîteva date biografice referitoare la Sava Popovici-Săvoiu care s-a născut la 11/23 octombrie 1818 în Rîul Sadului, scaunul Sibiului, fiind fiu de preot. Tatăl său după absolvirea seminarului a fost domesticul lui Gh. Lazăr. Memorialistul a frecventat Şcoala primară grănicerească din Veştem, Şcoala normală catolică maghiară şi Institutul terezian din Sibiu, însuşindu-şi limbile maghiară şi germană şi în acelaşi timp se remarcă la desen, pictură şi sculptură. În 1843 se înscrie la Seminarul ortodox din Sibiu cu dorinţa de a deveni preot. La 1845 este recomandat profesor de cînt la Şcoala confesională română din Deva, unde a predat cinci ani.

Anul 1848 a prilejuit tînărului intelectual vii frămîntări, trăind şi asistînd la numeroase momente dramatice. În urma unor cuvîntări ţinute în biserică în care susţinuse justeţea cauzei naţionale româneşti era să plătească cu viaţa în timpul ocupaţiei maghiare, fiind salvat de la moarte de Kemeny Lajos, comandantul de piaţă al oraşului Deva, cînd îl duceau spre execuţie.

În 1850 îi muri soţia la 11 săptămîni după căsătorie, iar episcopul Andrei Şaguna îl numi preot militar. În această calitate a cutreierat Imperiul în lung şi-n lat. Din 1875 pînă la pensionare a rămas preot militar la Viena, unde a avut posibilitatea să se perfecţioneze în artă (a fost ales membru al societăţii de pictură Albrecht Dürer) apoi şi-a continuat memoriile, în 45 de volume, rămase în manuscris, ce se păstrează în prezent la Arhivele Statului Sibiu. După pensionare se stabileşte la Sadu, unde moare la 18 martie 1906.

Sava Popovici-Săvoiu a fost un împătimit al artelor plastice (pictură, sculptură), însă în tinereţe n-a avut şansa să studieze metodic şi să ajungă pictor profesionist, aşa cum şi-a dorit. Asupra operei sale artistice au exprimat judecăţi de valoare I. D. Ştefănescu, Rodica Irimie-Pascu, Iulius Bieltz, Cornel Irimie, Vlad Florescu.

Fără îndoială cele mai valoroase pagini ale memoriilor sale se referă la Revoluţia de la 1848, desfăşurată în oraşul Deva şi împrejurimi, consemnată de un observator atent, ce se străduia să nu-i scape nimic. Memorialistul acordă revoluţiei un spaţiu amplu, descriind-o în peste 200 de pagini. În aceste file el prezintă pregătirile intense ale revoluţionarilor maghiari începute în 1847 şi continuate în iarna anului 1848, cînd în ateliere secrete se confecţionau arme necesare viitoarelor ostilităţi. În oraşe se constituiau gărzi naţionale. Dar pe lîngă pregătirile revoluţionarilor maghiari memorialistul insistă asupra celor româneşti, dînd amănunte în legătură cu adunarea de la Haţeg şi formarea legiunii române sub conducerea prefectului Nicolae Solomon, care a luptat pe valea Mureşului şi îndeosebi în zona Deva.

Atacul legiunii române întreprins în noaptea de 28—29 ianuarie 1848 sub conducerea prefectului Nicolae Solomon asupra oraşului Deva a eşuat, deoarece pe de o parte Avram Iancu n-a mai putut să trimită ajutorul promis, iar pe de altă parte, ei au fost duşi în eroare de preotul reformat şi de rectorul din Peşteşiu, care au dat informaţii false referitoare la armata maghiară şi potenţialul ei de luptă. „... În loc de a căpăta sucursu de la fraţii de peste Mureşiu, trecuse Hatvani cu Kemeny şi cu mai multe sute honvezi şi 6 tunuri prevăzute cu muniţiuni, după aceea ce nimeni tot în acea seară şi avangarda armatei lui Bem ...".

În timpul luptelor, Sava Popovici-Săvoiu s-a refugiat în satul Poeniţa Tomii de unde în aprilie 1849, datorită unei amnistii, se

(Continuare în pag. a 8-a)

Mihai Sofronie

Mănăstirea NEAMŢ — în literatură

Întemeiată de către ucenicii lui Nicodim de la Vodiţa şi Tismana,[1] şi mai apoi de Petru I-Muşat (1376—1392), dărîmată de un cutremur în 1472 şi refăcută de Ştefan cel Mare, în urma biruinţei de la Codrii Cosminului,[2] iar în 1830 de către mitropolitul Veniamin Costache, mănăstirea Neamţ „album istoric al acestui neam",[3] participă activ la multe evenimente din istoria ţării, atrăgînd asupra sa nemuritoare pagini literare. Somptuoasă, „cu delicate efecte de culori arhitectonice",[4] prin focul sfînt al credinţei, care necontenit a ars în curgere de multe veacuri pe altarul ei, prin tiparniţele ei, prin atelierele ei de turnătorie de literă, de legătorie de cărţi, de sculptură, de făurire în aur, argint şi aramă, de iconografie, prin şcolile pe care le-a întemeiat, a fost şi a rămas în istoria culturii monahismului românesc „un centru de lumină şi de muncă, aproape cinci veacuri fără întrerupere".[6] Însemnările literare, cărţile domneşti şi chiriarhale, înscrierile pe marginea multor manuscrise ori tipărituri, din cele peste 15 500 volume, cît numără azi biblioteca, sînt multe. Începînd cu *Ion Neculce* care arată în al său letopiseţ, vizita lui Grigore Vodă şi închinarea acestuia la icoana Maicii Domnului din mănăstirea Neamţ, amintindu-l pe marele *Iorga* care în monografia mănăstirii Neamţ, tipărită chiar în a sa tipografie, descrie primirea lui Constantin Caragea făcută de Paisie Velcicovschi dimpreună cu soborul,[7] vom insista ceva mai mult, dar numai cît permite spaţiul unui articol, asupra celor mai recenţi care au cîntat într-un fel sau altul frumuseţile de nedescris ale mănăstirii de la Neamţ.

Astfel *Vasile Alecsandri*, venind la Neamţ în, mai 1846, pentru a participa la „slujirea apei sfinţite" — precum singur mărturiseşte, descrie în culori vii varietatea complexului mănăstiresc. „Aici — spune poetul, toţi pelerinii sînt hrăniţi şi găzduiţi timp de trei zile pe seama mănăstirii".[8] Referitor la aceasta Dimitrie Cantemir scria în Descriptio Moldavie. „Nu putem să nu lăudăm ospitalitatea ce se practică în toate mănăstirile din Moldova. Oricine ar veni întrînsele ca oaspete, fie ortodox, fie evreu, fie turc, fie armean, nu numai că este primit cu bunăvoinţă, dar chiar dacă ar vrea să rămînă un an întreg acolo, e întreţinut cu slugile şi vitele sale pe procopseala mănăstirii".[9]

Al. Vlahuţă — arătînd mai întîi că Ştefan cel Mare ridică biserica Înălţării în urma luptei cu Craiul I. Albert al polonilor, găsind aici deja înjghebată o obşte de monahi, consideră pe la sfîrşitul veacului trecut, mănăstirea Neamţ, drept „cea mai bogată aşezare de monahi din tot cuprinsul ţării. Domni după domni au înzestrat-o. Curgeau din cînd în cînd puhoaiele păgîne, îi spărgeau zidurile, o pustiau şi-o prădau şi cum se potolea urgia se ridicau toate la loc: biserica, şcoli, spitale, fabrici, tipografie, biblioteci, ... un centru de lumină, de muncă şi de bogăţie, iată ce a fost în Moldova, mănăstirea Neamţului, aproape cinci sute de ani".[10]

Gala Galaction — mare admirator al Neamţului după ce într-un articol descrie împrejurimile mănăstirii cu schiturile Vovidenia şi Pocrov, cu izvorul cu apă sărată, cu Nemţişorul, Ozana, Secu, conchide: „Ce sfîntă dărnicie a naturii parcă de-abia ieşită din mîinile Creatorului ... Ce păduri încă neatinse de prăpădul exploatării! Ce păşuni grase şi fericite; Şi peste această vale sălbatecă, ... s-a scris atîta istorie, atîta viaţă românească, au trecut atîţia eroi ai neamului şi atîţia duşmani, s-au perimat atîtea poveşti adevărate şi dureroase". Într-o altă nuvelă, Gala Galaction „vrednic slujitor al bisericii",[11] ne descrie o dimineaţă de august la această mănăstire „strînsă în brîul codrilor de brad şi ridicată spre ceruri de scormonitoare rugăciuni a clopotelor străbune". Cuprins şi pătruns de această „predică pătrunzătoare", exclamă: „Cîţi mitropoliţi n-au fost întîmpinaţi cu salutarea lor, pe cîţi voievozi nu i-au sărbătorit şi în mijlocul cîtor primejdii n-au strigat către cer! Şi iată-le şi azi, izvorînd din acest trecut al istoriei Moldovei ..." Face mai departe o trecere în revistă a faimei de care s-a bucurat mănăstirea Neamţului, „care a dus renumele Moldovei cu tipografia, cărturarii, ştiinţa şi cucernicia ei, revărsînd lumina conştiinţei peste tot pămîntul românesc şi peste alte neamuri pînă la Kiev şi Stambul, pînă la Belgrad şi la Ierusalim". După ce scoate în relief două figuri de stareţi Paisie şi Veniamin Costache, rămîne înmărmurit de răceala celor din timpul său, care tratează această „sfîntă casă" cu atîtea indiferenţă, care „străini de ea vin s-o vadă din curiozitate" şi pleacă tot străini. „Nu ştiu — scria autorul, e un bine, e un progres că am ajuns să nu mai semănăm de loc cu strămoşii noştri, ştiu numai că această nepăsare faţă de un trecut atît de apropiat, mă doare. Venim străini faţă de aceste monumente şi plecăm tot atît de străini. Nu se lipeşte nimic de noi. Nu dăm crezare la nimic şi clopotele mănăstirii Neamţ sună pentru noi zădarnic ...[12].

M. Sadoveanu — mare admirator al lavrei nemţene, unde el îşi va petrece o bună parte din timp, face evocări încîntătoare, asupra părinţilor ori locurilor de aici. Romanul „Fraţii Jderi" începe cu participarea lui Ştefan cel Mare la hramul mănăstirii Neamţ. Într-o altă operă a sa, referindu-se la ruina mănăstirii, e cuprins de o jale adîncă, deoarece peste icoane, biserică şi ziduri înnegrite, creşte iarba uitării. După ce evocă figurile stareţilor Narcis şi Melchisedec, din timpurile mai noi, încheie trist: „Acum viaţa mănăstirii Neamţ a trecut şi peste ea s-a aşternut pulberea, ... şi acum mănăstirea îşi doarme somnul trist în căldura şi muţenia vremii".[13] La numai cîţiva ani, după ce scrie aceste pagini, cînd mănăstirea Neamţ a îmbrăcat o nouă haină, Sadoveanu va reveni asupra celor relatate ulterior, notînd în caietul său de călătorii: „Ierusalimul neamului românesc, biserica cea mare cu podoabe de smalţ, realizare elegantă de artă, ... lăcaşul a fost disciplină, nu vană desfătare".[14]

Mănăstirea Neamţ „fala Bisericii Române şi a doua vistierie a Moldovei", cum o numea *Creangă*,[15] sau „prestigiul veacurilor de evlavie",[16] cum o numea Gala Galaction, făcea pe *N. Iorga*, în 1905, cînd o găseşte în mare ruină aşa cum erau majoritatea lăcaşurilor sfinte din vremea aceea, să-i deplîngă lipsa în care ajunsese, precum şi renovările moderne stîngace. Pentru ca toate acestea şi chiar viaţa obştei să fie puse, în rînduială, Iorga dorea aici un om cu mînă de fier, precum au fost odinioară stareţii Veniamin Niţescu şi Narcis Creţulescu, energici şi harnici,[17] Tot Iorga, în monografia mănăstirii pe care o tipăreşte chiar în tipografia de aici, după un amănunţit istoric, face o descriere a odoarelor bisericeşti lucrate şi păstrate aici, ori în alte părţi. Despre Paisie Velcicovschi spune că a fost „singurul pribeag folositor venit de peste Nistru". Spre finalul monografiei descrie realizările mănăstirii sub Iacob Stamate şi şi urmaşii lui, numind Neamţul „Ierusalim al neamului românesc" care trebuie să dăinuie pentru gloria Bisericii şi onoarea Patriei.[18]

Clopotele de la Neamţ cu vibraţia şi vraja lor au impresionat nu numai pe Gala Glaction, ci şi pe criticul *George Călinescu*, care le aseamănă cu simfonia lui Bethoven[19] sau pe *I. Alexandru*, care concluziona că „te ung cu mir din zori şi pînă-n miez de nopţi", iar în poeziile Neamţu, Mănăstirea Neamţu şi Ctitor de Neamţ din vol. Imnele Moldovei, vorbeşte despre Paisie, despre mănăstire şi clopote, astfel:

Trag clopotele Neamţului în zori
În grai de-argint pe-o limbă cuviosă
Le face loc Moldova în genunchi
Să poată-ajunge fiecare acasă".[20]

Albina Românească, nr. 97 din 1846 consemna faptul că la poarta mănăstirii aflau versurile:

„Ale lumii grije lasă
Omul care pe-aci pasă".[21]

Aşa cum se înfăţişează azi, mănăstirea Neamţ duce mai departe faima monahismului şi a culturii româneşti din acest colţ de ţară. Ea aşteaptă şi primeşte pe fiecare doritor de pace, de dragoste, dreptate, adevăr şi frumos.

Protos. Ştefan Guşă

1. Ivan I. Diac. şi Pr. Scarlat Porcescu, Mănăstirea Neamţ, Iaşi, 1981, p. 2027.
2. Prisnea C., Mănăstirea Neamţ, Edit. Meridiane, Buc. 1964, p. 3—4.
3. Citat după Corduneanu N., Nede IV., 100 de monumente istorice şi locuri istorice ale patriei, Buc., 1972, p. 88.
4. Ibidem — e vorba de George Călinescu.
5. Memoriu asupra situaţiei şi drepturilor monastirii Neamţu, 1933, p. 4.
6. Vlahuţă Al., România pitorească, Edit. tineretului, Buc. 1958, p. 111.
7. Iorga N., Mănăstirea Neamţului, 1925, p. 58.
9. Alecsandri V., Excursie, în Scrisori, Însemnări, E.P.L., 1964, p. 171—173.
10. Vlahuţă Al., România pitorească, Buc. 1958. p. 110—112.
11. Galaction G., Ziua Domnului, Edit. Instit. Biblic, Buc. 1958, p. 1.
12. Idem, Clopotele din Monastirea Neamţu, Edit. Facla, Buc. 1916, p. 7—11.
13. Sadoveanu M., Mănăstirea Neamţ, în „Opere", vol. VII, Buc. 1953, p. 200—203.
14. Sadoveanu M., Excursie la mănăstiri, în Opere, XIV, 1958, p. 438—449.
15. Creangă I., Amintiri din copilărie, Edit. tineretului, Bucureşti 1955, p. 55.
16. Galaction Gala, Clopotele din Monastirea Neamţu, p. 11.
17. Iorga N., Pagini alese, I, Buc. 1965, p. 136—137.
18. Idem, Mănăstirea Neamţului, an. 1925.
19. Cantemir D., Descriptio Moldavie, Edit. Acad. R.S.R., Bucureşti 1973, p. 359.
20. I. Alexandru, Imnele Mold., p. 335.
21. Diac, Ioan Ivan şi Pr. Scarlat Porcescu, Op. cit., p. 297.

ORTODOXIE ŞI UNIATISM

(Urmare din pag. 1-a)

semilună. Iar cînd, în vecinătatea noastră, a început să crească împărăţia moscovită, un vlăstar de domn moldovean, Petru Movilă, deveni marele organizator al bisericii ortodoxe din Rusia.

În mănăstirile noastre şi la curţile domneşti îşi găsi loc de adăpost cultura bizantină, care nu era o cultură oarecare, ci mult timp fusese cultura lumii civilizate. Prin Grecul Varlaam ajunsese doar Petrarca să cunoască minunile lumii antice.

Dacă împrejurările istorice ne-au lipsit de binefacerile Renaşterii apusene, poziţia noastră geografică făcu totuşi ca cel puţin cîteva valuri stîrnite de ea să ajungă pînă la noi. Tineri români, trecuţi prin şcolile umaniste din Polonia şi prin „şcoala înaltă" cu învăţămînt clasic din Constantinopol, observaseră afinitatea limbii noastre cu cea latină. Originea noastră romană, relevată de toţi umaniştii străini care ne-au cunoscut, deveni o ideie curentă la *scriitorii moldoveni şi munteni*, mai ales la cronicarii de pe la jumătatea secolului al XVII-lea înainte.

Încolţită în Principate, ea avea să pîrguiască şi să ajungă la maturitate abia în veacul următor, în Ardeal, unde terenul era mai pregătit ca să dea cele mai bogate roade.

Aici, şcoalele umaniste, prin care treceau tot mai mulţi fii de Români, crescuţi în admiraţie pentru antichitatea romană, au făcut ca ideea romanităţii noastre să plutească oarecum în aer; aci contrastul între starea de iobagi dispreţuiţi, în care se găseau Românii, şi între originea lor nobilă, era atît de izbitor, încît *conştiinţa acestei obîrşii putu să devină simburele însuşi al renaşterii noastre naţionale.*

E mai presus de orice îndoială că această renaştere e în mare măsură opera unui Samuil Clain, Gheorghe Şincai şi Petru Maior. Ceea ce a făcut din ei propovăduitorii noului crez n-a fost însă în primul rînd învăţătura culeasă în străinătate ca bursieri ai bisericii greco-catolice, ci mintea lor luminată, inima plină de dragoste de neam şi temperamentul lor de apostoli. Catolicismul lor era catolicismul luminat al lui Iosif al II-lea, *atît de deosebit de al vlădicilor uniţi, cu care se găseau în conflict perpetuu.*

Recunoştinţa pe care o păstrăm trinităţii Clain-Şincai-Maior, Români înainte de a fi uniţi, şi tovarăşi credincioşi de luptă ai *ortodocşilor Ion Molnar-Piuarul şi Gheorghe Lazăr, nu trebuie tulburată prin exagerări şi prin deformarea adevărului.*

Unirea cu biserica apuseană nu s-a născut din convingere religioasă, ci din oportunism; din dorinţa de parvenire şi calcule meschine de a profita de unele privilegii la cei ce şi-au lepădat legea strămoşească, din calcule politice la curtea din Viena, care avea deviza „divide et impera" şi care voia să opună o forţă nouă, catolică, reformaţilor, luteranilor şi calvinilor ardeleni, di ce în ce mai puternici.

Unirea cu Roma a fost de fap o unire cu Viena.

Chiar bursierii trimişi la in stitutul De propaganda fide di cetatea veşnică, se opreau ma întîi la Sf. Barbara a Mariei Te resa, în Viena, unde au şi apă rut „Elementele limbii român sau valache" ale lui Clain Şincai, opera de temelie a şcoa lej celei noi.

În capitala Austriei au fos confecţionaţi stîlpii galben-neg ce aveau să marcheze pentru în ţiia oară, şi din punct de veder etnic, graniţele politice de p crestele Carpaţilor.

Înainte de actul Unirii (car avea să despartă în două tabe pe Românii ardeleni şi să duc la luptele înverşunate din vea cul al XVIII-lea), unitatea d limbă şi cultură, menţinute pri unitatea de credinţă, fusese per fectă pe ambele versante a munţilor.

De la Unirea cu biserica apu seană încoace, cultura Ardelen lor se îndrepta tot mai hotăr spre Viena, de care se legau — în zadar însă — tot mai mul şi din punct de vedere politi nădejdile de mai bine ale Româ nilor. În limba claselor culte in trară acele latinisme, care făcea pînă bine de curînd, ca vorb limpede strămoşească să nu m fie înţeleasă peste munţi. Privi mai de aproape însă, aceste la tinisme, care nu sînt ale Ţărilo neolatine, ci ale cancelariilo germane, se dovedesc adesea niste germanisme patente. C ce, în 1918, au *preluat „Imperiu* în Ardeal, întrebuinţînd aceas expresie, redau pe româneşte cu vîntul unguresc *átvenni*, care, rîndul său, e decalcat după nem ţescul *übernehmen.*

Dacă Românii Ardeleni ar trecut la Unire cu toţii, n-a avea azi, după întregirea neamu lui, numai tendinţe regionalist ci, ca la Croaţii catolici din Iu goslavia, o primejdioasă mişca autonomistă *şi chiar separatist* Chiar numai legătura dogmati în cîteva puncte cu biserica apu seană a imprimat unităţilor no tri o mentalitate particular care-i face să întrebuinţeze mi loace de luptă învăţate de la te logul jezuit pe care-l trimites odinioară Habsburgii la Blaj. contrazicere cu spiritul de tol ranţă ortodox, greco-catolicii ca tă cu orice preţ şi astăzi să fa prozelitism. Catolicizanţi, ei sin ţeau, înainte de războiu, atît afinităţi sufleteşti cu catolicii u guri, încît în casele celor m mulţi preoţi uniţi din regiuni nordice ale Ardealului se vorb ungureşte. Chiar şi azi, în locu în care nu au biserică rom nească, uniţii nu se duc în bis rica ortodoxă, unde slujba se fa după acelaşi rit şi în aceeaşi lim bă ca la ei, ci în cea catolică u gurească, imitînd pe vlădicii l care au refuzat să ia parte sfinţirea catedralei ortodoxe d Cluj, precum refuzaseră să int în catedrala din Alba Iulia, care se celebra actul solemn încoronării întîiului rege al t turor Românilor.

Credinţă şi cultură la Adunarea generală..

(Urmare din pag. a 6-a)

tate de exteriorizare în privinţa lui Dumnezeu. Experienţa noastră religioasă ca şi transmiterea ei este mărginită, neputincioasă ca putere de înţelegere şi comunicare a transcendenţei fiinţei divine. Cultura greacă a oferit doar categoriile de gîndire şi formele exterioare de exprimare a revelaţiei creştine, forme ce au fost încreştinate şi adaptate fondului revelaţiei.

Propovăduirea Evangheliei a avut la bază un principiu elementar. Mesajul biblic trebuia să se prezinte în forma, cultura şi gîndirea tuturor neamurilor, trebuia să vorbească pe înţelesul tuturor. Transmiterea mesajului biblic trebuia să fie prezentat în contextul fiecărui popor, el a îmbrăcat formele culturale proprii de limbă, cultură, împrejurări istorice şi etnice ale popoarelor, raselor, vîrstelor cărora s-a propovăduit Evanghelia. Cultura, specificul istoric şi etnic prezintă contextul în care şi prin care se transmite Evanghelia, ajungînd la diversitatea impresionantă sub care se prezintă astăzi adevărul de credinţă. Sîntem convinşi că pînă la un anumit punct orice teologie este o teologie contextuală, reflectînd specificul trăirii adevărului evanghelic în anumite condiţii locale. Aceasta, teologia contextuală, nu poate crea însă piedici şi confuzii în acceptarea şi interpretarea mesajului biblic.

Ortodoxia a înţeles de la început rolul culturii, a împrejurărilor istorice şi a specificului etnic în care s-a prezentat credinţa într-un anumit context şi a promovat limba şi cultura ca mijloace de transmitere şi interpretare a adevărului de credinţă. Din acest motiv, Biserica Ortodoxă n-a sanctificat o anumită cultură, n-a dogmatizat o anumită limbă sau filozofie pentru propovăduirea revelaţiei. Ea a sprijinit diversitatea limbilor, a culturii şi a elementului etnic contextual, bazată fiind în această atitudine pe evenimentul Rusaliilor, al propovăduirii în limbile popoarelor şi pe afirmaţia Sf. Apostol Pavel după care e mai bine a vorbi în Biserică cinci cuvinte pe înţelesul poporului decît zece mii de cuvinte fără înţeles (I Cor. 14, 19). Practic, ea a încurajat de la început traducerea Scripturii în diferite limbi: latină, siriană, coptă, armeană, georgiană, etiopiană, gotică. alături de săvîrşirea serviciului divin în limbile vorbite. Mai tîrziu, fidelă aceluiaşi principiu, a propovăduit Evanghelia şi a încreştinat pe slavi prin intermediul şi răspîndirea limbii şi a culturii slavine, prin traducerea cărţilor de cult, a Scripturii şi a serviciului divin.

Pentru întruparea credinţei şi a Evangheliei în cultura poporului se pot aduce nenumărate exemple. Pericolul se prezintă doar în cazul în care elemente necreştinate ale culturii vor să substituie adevărul evanghelic, cînd, aşa cum s-a întîmplat la Canberra, obiceiuri şi elemente de religiozitate populară din tradiţiile religiilor asiatice au fost prezentate ca substitute pentru adevărurile biblice de credinţă. S-a avut impresia în anumite momente că unele elemente ale tradiţiilor religioase amintite sînt ele însele surse ale revelaţiei. Pe drept cuvînt mulţi au fost îngrijoraţi în legătură cu aceste manifestări. Respectînd şi promovînd cultura fiecărui popor ca mijloc de propovăduire a Evangheliei, considerăm diversitatea limbilor şi culturilor ca daruri ale Duhului Sfînt, care îmbogăţesc Biserica şi desăvîrşesc formele ei de manifestare şi propovăduire a Evangheliei cu menţiunea că fondul nu poate fi pus în pericol sau înlocuit cu forma. Acceptînd deci diversitatea contextuală oferită de tradiţiile culturale, de contextele istorice şi etnice proprii, trebuie să subliniem însă şi faptul că acestea nu sînt nelimitate. Diversitatea îşi are graniţele ei, limitele ei teologice peste care nu se poate trece. Diversitatea exprimată prin cultura, limba, contextul istoric şi etnic al unui popor sau regiuni nu ne poate împiedica de a mărturisi pe Iisus Hristos ca unicul Mîntuitor ieri, azi şi totdeauna (Evr. 13. 8). aşa cum a fost el descoperit în Sf. Scriptură şi în învăţătura apostolilor. Biserica primară deja a deprins pe creştini cu deosebirea duhurilor (I Cor. 12, 10) pentru a putea distinge pe cele ce sînt de la Dumnezeu. De la început au existat anumite criterii teologice, care au marcat imposibilul şi inacceptabilul, care ne-au îndemnat să respingem tot ceea ce ar contrazice nucleul învăţăturii creştine (I Ioan 4, 1—3). Mesajul revelaţiei creştine nu poate fi pus pe acelaşi plan cu afirmaţiile religioase şi tradiţiile altor religii. Distincţia este clară, iar substituirea ultimilor cu revelaţia este inacceptabilă pentru creştini. Revelaţia creştină este unică, iar mesajul ei nu poate fi înlocuit prin nici o formă de cultură oricît de înălţătoare şi ispititoare ar fi acestea în prezentarea lor. Aici trebuie respectată cu stricteţe graniţa dintre credinţă şi cultură pentru a evita sincretismul dăunător unităţii de credinţă.

REÎNFIINŢAREA VECHILOR PROTOPOPIATE

Se ştie că în structura Bis. Ort. Române protopopii au o vechime multiseculară şi că rolul şi activitatea acestora a fost mare şi rodnică în viaţa Bisericii dar şi în viaţa politică, socială şi culturală a românilor.

În Transilvania cu lunga ei stăpînire străină, protopopii şi protopopiatele au fost mai numeroase şi rolul lor în viaţa neamului românesc a fost mai bogat. Dovadă este că în nemuritorul cîntec al Revoluţiei de la 1848 „Deşteaptă-te române" stă scris: „Preoţi cu crucea-n frunte ..." iar în cea mai măreaţă zi din istoria Transilvaniei, 1 Decembrie 1918, la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, care a hotărît unirea cu România pe vecie, toţi protopopii români din Transilvania au fost membrii de drept.

Şi nici o stăpînire străină sau autohtonă în cursul vremurilor n-a îndrăznit să strice această structură a Bisericii. Numai comunismul adus de tancurile şi baionetele sovietelor a desfiinţat cele mai multe protopopiate, iar cele rămase le-au redus la un rol aproape numai administrativ. Astfel, în judeţul Hunedoara, din cele zece vechi protopopiate n-au mai rămas decît patru.

Acum însă, după Revoluţia din decembrie 1989, credincioşii ortodocşi sînt nedumeriţi de ce nu se reînfiinţează toate vechile protopopiate şi nu se înfiinţează altele noi unde sînt necesare, fiindcă ele ar fi de mare folos Bisericii şi neamului. În actuala situaţie cînd toate sectele şi cultele cultivă prozelitismul în dauna Bisericii ortodoxe, aceasta rămîne lipsită de apărare cu numărul redus de protopopi.

De asemenea pentru o bună educaţie religioasă a elevilor este necesar un număr mai mare de protopopi care să organizeze şi controleze predarea religiei în toate şcolile.

Am ridicat această problemă fiindcă în lunga mea viaţă de 92 de ani am cunoscut bine rolul şi activitatea protopopiatelor din Transilvania, deoarece sînt fiu de preot şi am fost 16 ani membru în Adunarea eparhială din Sibiu, apoi 4 ani membru în Adunarea Arhiepiscopiei Aradului, iar în Consiliul parohiei ortodoxe din Deva am fost membru ales timp de 30 de ani.

Aceasta fiind situaţia, eu şi credincioşii ortodocşi din Deva rugăm respectuos conducerea supremă a Bisericii ortodoxe române, să decidă urgent reînfiinţarea tuturor protopopiatelor vechi, precum şi să înfiinţeze altele noi, necesare, cum ar fi în judeţul Hunedoara la Baia de Criş, Simeria, Călan, Ulpia Traiana Sarmizegetusa şi la Pui.

Dr. Victor I. Suiaga
Deva

Preocupări pastoral - misionare...

(Urmare din pag. 1-a)

sionar fiind preotul în parohia sa. Se subliniază expres faptul că organele misionare sînt numai un auxiliar al organizaţiei jurisdicţionale iar nu suprapuneri ale acesteia; 3. *Lucrarea misionară*, în care se arată că scopul acesteia este „luminarea minţii, mişcarea inimii şi înduplecarea voinţei credincioşilor pentru o viaţă religioasă-morală cît mai vie." Se pune accent deosebit pe *ţinta fiecărei misiuni religioase*, care constă în „apropierea credicioşilor şi împărtăşirea lor cu Sfintele Taine ... fără rezultate tot mai pronunţate ale împărtăşirii cu Sf. Taine, efectul misiunilor religioase nu poate fi considerat ca mulţumitor". Capitolele IV şi V se ocupă cu realizarea mijloacelor misionare şi respective de timpul pentru misionarism. De o importanţă deosebită ni se par prevederile capitolului VI, despre *„perfecţionarea misionarilor"*. Pe lîngă însuşiri native de orator şi duhovnic se cere o permanentă sporire a „cunoştinţelor din domeniul teologiei, sectologiei, psihologiei şi pastoralei". Se instituie „săptămîni de retragere" a misionarilor, pe serii, la mănăstirea Hodoş-Bodrog şi prevederea lor cu obiecte necesare, cruciuliţe, iconiţe şi broşuri.

Am prezentat acest Statut, în dorinţa de a supune atenţiei Conferinţei preoţilor şi, în deosebi, membrilor Sfîntului Sinod, o experienţă în domeniul organizării unui misionarism religios în întreaga Biserică Ortodoxă Română. Această organizare şi dinamizare a activităţii pastoral-misionare se impune azi mai mult decît oricînd în trecutul Biseri noastre. Prozelitismul, de tot f lul, ne asaltează. Se folosesc mi loace de tot felul, permise sa mai ales, nepermise, în domeni relaţiilor paşnice dintre culte.

O atenţie deosebită se acor Bihorului, unde, anumite măsu ce se iau, lasă să se întrevadă î ceputul unui asalt adevărat existenţa Bisericii noastre. R cent, un ziar local, „Gazeta Vest", a publicat două articole d făimătoare", cu expresii vulga atît la adresa Bisericii Ortodo (pe care o consideră „scleroz tă", incapabilă de a influen masele, vinovată de toate rele ce s-au abătut asupra poporul nostru, etc.), precum şi la adre unor ierarhi ai noştri învinuiţi grave păcate, cu calomnii şi ins nuări mincinoase care ar meri să fie deferite justiţiei.

Nu dispunem de mijloacele manciare şi de altă natură, care dispun, în mare măsură, al confesiuni; nici nu le jinduim, altfel. Dispunem însă de o arm puternică, *arma adevărului cr dinţei noastre dreptmăritoar* care s-a făcut mîntuire neamul nostru din veac. Avem nevo însă, de mijloace organizatoric de instituţii şi oameni bine pr gătiţi spre a putea prezenta cr dincioşilor noştri adevărurile cr dinţei noastre şi, mai ales, pil vii de oameni cu viaţă de adîn trăire lăuntrică, care să dovedea că superioritatea credinţei şi m ralei creştine ortodoxe pe care propovăduim.

Avem nevoie de un mision rism bine rînduit, sincer şi d votat.

INFORMAŢII

— În cadrul serilor duhovniceşti organizate de Liga tineretului rtodox din Sibiu, joi, 6 iunie a.c., Prea Cuv. Arhim. Bartolomeu Valeriu) Anania, cunoscut scriitor şi eseist, a ţinut în Catedrala mi-opolitană din Sibiu o meditaţie avînd ca temă bucuria duhovni-ească a creştinului.

La slujba de seară a Vecerniei, oficiată de P. S. Serafim Făgărăşa-ul, a asistat şi Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, mitropolitul rdealului. După vecernie, părintele Bartolomeu Anania s-a întîlnit Aula Institutului Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, cu membrii gii tineretului ortodox, cu profesori şi studenţi. P. Cuv. Sa a răs-uns întrebărilor puse de participanţi.

— Vineri, 7 iunie a.c., însoţit de Î.P.S. Mitroplit ANTONIE, P. Cuv. a a avut o întîlnire cu scriitori şi oameni de cultură din Sibiu după re a vizitat Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus rezidită ultimii ani din temelii prin strădania Î.P.S. Mitropolit Antonie. aceeaşi zi după masa la Casa armatei din Sibiu P. Cuv. Sa a nferenţiat despre „Religie şi cultură", purtînd apoi discuţii cu cei rezenţi pe tema abordată.

— Seara, însoţit de P. S. Serafim, destinsul oaspete a vizitat bise-ca „Cuv. Paraschiva" din Răşinari, Prot. Sibiu.

Ierod. Visarion Bălţat

Mergînd pe drumul bogat în realizări al înaintaşilor

Marele merit al Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura şi Cul-ra poporului român „Astra", a fost şi acela de a fi deşteptat în ndurile românilor ardeleni dragostea pentru festivalurile culturale, ntru muzică în special. În cele aproape nouă decenii de existenţă, in despărţămintele sale, Asociaţiunea a dus în mijlocul satelor şi raşelor programul instructiv-educativ al aşa-numitelor „producţii" lturale şi artistice, preoţi şi învăţători harnici şi pricepuţi înce-nd să pregătească asemenea programe artistice şi, de multe ori, au eşit din plin acest lucru. Exemple pozitive constituiau întotdeauna anifestările de amploare organizate cu prilejul adunărilor generale e Asociaţiunii ce aveau loc anual. În acest cadru au evoluat majo-tatea compozitorilor şi muzicienilor ardeleni, au fost prezentate rime audiţii şi aplaudate cele mai de seamă talente interpretative. ste poate semnificativ faptul că prima ieşire în public a lui Iacob ureşianu, la vîrsta de 6 ani, a avut loc în cadrul adunării generale e la Braşov, din anul 1862, şi tot cu acest prilej Comitetul Central Asociaţiunii, în urma audierii frumosului recital de vioară, a votat n premiu pentru Elisa Circa, studentă la Conservatorul de muzică n Viena pentru „frumosul său progres în artă" şi pentru „concer-l de vioară ce a dat în 29 iulie" (anul 1862 n.n.).

Mergînd în continuare pe acest drum al înaintaşilor, bogat în rea-zări, astăzi, Secţiunea muzicală a Asociaţiunii a organizat frumoase educative activităţi muzicale. După concursul judeţean de colinde reuşita evocare „Timotei Popovici", despre care revista noastră a nsemnat la timpul potrivit, marţi, 18 iunie a.c., în ambianţa ofe-tă de sala de conferinţe a Muzeului de Istorie din Sibiu a avut loc citalul de vioară susţinut de foarte tînăra violonistă Mihaela Istră-escu, elevă la Liceul de artă, clasa profesoarei Mioara Tipuriţă, har-ica şi neobosita preşedintă a Secţiunii muzicale a Asociaţiunii. Res-ctînd întocmai linia trasată de Gh. Barițiu, la aceeaşi amintită lunare generală de la Braşov, din anul 1862, unde atrăgea atenţia privire la promovarea tinerelor talente artistice, a-i ajuta pe ti-eri „să-şi facă studiul înadins din arta muzicii, să se prepare spre putea culege şi alege tot ce e curat, bun şi frumos românesc, pen-u ca aşa să devie proprietate comună a naţiunii", profesoara Mi-ara Tipuriţă a organizat acest recital pentru tînăra sa elevă, cău-nd s-o obişnuiască cu publicul, să-i întărească convingerea realelor le calităţi artistice.

Am audiat, pentru început, în interpretarea Mihaelei Istrătescu, *mata a VI-a, op. 5, nr. 9* de A. Corelli şi *Ciaccona* de Antonio itali, două piese cu suficiente dificultăţi tehnice dar şi de o inspi-tă ţinută artistică în care solista a demonstrat că stăpîneşte mij-acele expresive de execuţie şi acea libertate interioară necesară icării interpretări frumoase şi inteligente. Programul a continuat părţile prime din *Concertul pentru vioară în Mi major* de J. S. ach şi *Concertul pentru vioară nr. 22* de G. B. Viotti, iar în înche-re *Serenada* de Mircea Chiriac, piese în care solista a demonstrat ai multă sensibilitate chiar dacă, muzical, nu au fost tot atît de ne realizate. Acompaniamentul la pian, asigurat de profesorii Au-l Mija şi Ovidiu Mezei, a dat contur şi omogenitate întregului spec-col muzical. Ambiţioasă şi sensibilă, Mihaela Istrătescu a realizat plăcut moment artistic, dîndu-ne, prin aceasta, speranţa afir-ării unui nou talent al şcolii violonistice sibiene. Felicităm Sec-unea muzicală a Asociaţiunii pentru programul organizat şi nutrim peranţa unor noi şi la fel de frumos realizate întîlniri artistice.

Nicolae Scutea

Sava Popovici-Săvoiu...

(Continuare din pag. a 6-a)

întoarce la Deva, întrînd ca pre-eptor la copiii lui Kemeny La-lui. Din camera elevilor a avut rilejul memorialistul să asculte scuţiile purtate în biroul co-andantului de piaţă cu diferiţi nducători militari ai revoluţiei aghiare.

Un alt episod important men-onat de memorialist îl constă-ie înfrîngerea lui Hatvani în unţii Apuseni şi a retragerii a-estuia la Deva, unde a avut o ntrevedere cu generalul Bem, are l-a mustrat în biroul lui Ke-eny Lajos. „O cătană bună îşi ută poziţiunea sau şi-o face, oi amăgeşte pe al său contrar trapa sau cursa lui, de unde u mai scapă, — dară să nu se age ca fluturul în lumină în rîmtorile altora mai-nainte de le cunoaşte bine — şi a lucra va mai cu tactică precauţiune, oi a înfrunta pe altul pentru avuri seci, fără nici un scop să mori atîţia oameni, fără să fi ştigat teren de-o palmă sau unte de apărare". Cu prilejul a-estei inspecţii, generalul Bem i-a ojenit pe membrii tribunalului evoluţionar maghiar, ordonînd a de acum înainte să nu mai xecute pe nimeni fără ştirea sa. După terminarea inspecţiei şi lecarea generalului Bem din eva, Hatvani şi-a depus demi-ia pe biroul lui Kemeny Lajos, eclarînd: „Dracu să se mai bată u popii... fără materialul cel e luptă la atari operaţiuni, unde ată stînca e fortificată şi toată ufa e un spion".

Date interesante ne mai furni-ează memorialistul în legătură cu capitularea unei armate revo-luţionare lîngă Deva în ziua de 6/18 august 1849, în faţa celei ruseşti, după ce generalul Bem avusese o întîlnire cu generalul Görgey lîngă Arad. „După ce pri-mură muscalii capitularea armatei rebele cu toată armătura şi trofeiele lor şi preste o sută de tunuri — cu cele din cetatea ex-ploadată — şi după ce se dezar-ma de la mare pînă la mic toţi ungurii purtători de arme intră suita cea de la statul magiore — rusesc — în oraşiu şi ardecă în Piaţie şi deasupra porţii de la Curtea Tablei Regeşti stindardele ruso-austriece cu vulturul dupli-catu, iară cele maghiare care fîr-fîiau pînă în ziua la intrarea lui Bem în oraşiu căzu ca nişte frun-ze moarte...".

Dacă în timpul ocupaţiei ma-ghiare românii au avut de îndu-rat multe suferinţe, după înfrîn-gerea revoluţiei maghiare şi re-întroducerea stăpînirii habsburgice situaţia lor devine tot mai grea, aşa după cum sublinia me-morialistul. „După vro cîteva zi-le, garnizoana Devei fu ocupată de trupe împărăteşti, pre care nu le văzură nime de la începerea războiului cu ungurii ponă la în-cheierea păcii prin armele ru-seşti... Şi proclamaţiile mai te-ribile ca ale ungurilor urmă una după alta, o poruncă mai cum-plită ca alta, şi tot numai la ro-mâni".

Dintre aspectele sociale, Revolu-ţia de la 1848 este cea mai amă-nuntit tratată, încît astăzi se pot prelua în mod critic părţile pozi-tive ale acestor memorii, existînd numeroase date inedite, de o mare însemnătate istoriografică.

Biserica — păstrătoare a revelaţiei divine

(Despre revelaţia divină)

Revelaţia divină, după învăţă-tura ortodoxă este pornirea, ac-tul pe care Dumnezeu îl face spre autodezvăluire, spre comu-nicare, spre împărtăşirea adevă-rurilor despre Sine şi despre lu-crurile Sale, deci, ea este o che-noză, o descoperire a lui Dum-nezeu, o ieşire „ad extra", o co-borîre la nivelul celui căruia i se face cunoscut.

Dumnezeu realizează actul re-velaţiei din proprie iniţiativă, datorită firii sale iubitoare, în scopul mîntuirii omului, al ridi-cării creaţiei la nivelul comuniu-nii dumnezeieşti.

Comuniunea cu Dumnezeu în-seamnă participare sau intrare în viaţa veşnică, deci mîntuire, iar mîntuirea se realizează prin cu-noaşterea de Dumnezeu de că-tre om, căci scris este: „Aceasta este viaţa veşnică, să te cunoas-că pe Tine unul, adevăratul Dum-nezeu şi pe Iisus Hristos pe care l-ai trimis (Ioan 17, 3).

Deci pentru ca „toţi oamenii să se mîntuiască şi la conştiinţa adevărului să vină" (I Timotei 2, 4), trebuie să-l cunoască pe Dumnezeu, aceasta este o con-diţie sigură a mîntuirii. Trebuie reţinut însă, că nu stă în pu-terea omului de a-L cunoaşte pe Dumnezeu, de aceea Dumnezeu este acela care se lasă cunoscut, şi nu în totalitate sau în esenţă pentru că nu poate nimeni vedea pe Dumnezeu şi să trăiască (Ie-şire 33, 20; Ioan 1, 18) ci doar atît cît îi este omului necesar pentru mîntuire.

Dumnezeu este adevărul, deci prin descoperirea Sa, El îi oferă omului posbilitatea de a cunoaş-te adevărul, de a-l împropria, a-l asuma, a-l trăi, deci de a fi în-tru adevăr.

Trăirea întru adevăr în modul cel mai autentic se realizează numai în şi prin Hristos care s-a întitulat pe sine ca fiind A-devărul şi prin cunoştinţa şi co-muniunea căruia trebuie să tre-cem pentru a ajunge la comu-niunea cu Dumnezeu cel în Trei-me slăvit. De aceea şi zice Sf. Evanghelie „şi să-L cunoască pe unul născut Fiul Tău pe care L-ai trimis" (Ioan 17, 3). Referi-tor la acest lucru, Mîntuitorul nostru zice: „Fără mine nu pu-teţi face nimic" (Ioan 15, 5).

Iisus Hristos îl descoperă pe Dumnezeu în modul cel mai înalt între toate celelalte moduri — cele precedente — în asa fel în-cît să nu poată fi privat de po-sibilitatea accesului la adevăr. Tocmai pe această descoperire a lui Dumnezeu care culmineză în Iisus Hristos, se întemeiază do-rinţa Sa, ca toţi oamenii să se mîntuiască şi la cunoştinţa ade-vărului să vină", (I Timotei 2, 4).

Revelaţia este de două feluri: naturală care se face prin crea-ţie (Ps. 18, 1; Rom. 1, 20; Fapte 17, 23, 28) şi supranaturală care s-a făcut prin celelalte interven-ţii ale lui Dumnezeu în viaţa o-mului. Revelaţia divină nu este o teorie scrisă, un sistem filozo-fic, menit doar să lumineze sau să exerseze mintea omenească, ea este o experienţă divino-u-mană trăită la nivelul lui Dum-nezeu şi al omului. Este experienţă divino-umană pentru că la cei doi poli ai ei sînt ca doi parteneri de dialog, Dumnezeu şi Omul, cel ce se descoperă şi cel pentru care se face descoperirea şi benefi-ciază de ea.

Actul descoperirii în sine, este pur divin, dar în momentul luării de cunoştinţă, el intră şi în ex-perienţa umană. Toate descope-ririle din istoria poporului ales menţionate în Vechiul Testament, au fost experiate mai întîi di-rect, în relaţia Dumnezeu-Om, şi numai după aceea s-au scris. Chiar atunci cînd un scriitor ins-pirat de Duhul Sfînt a aşternut pe hîrtie ceea ce era rînduit de Dumnezeu să scrie, înainte de momentul redatării scrise, el a trăit în inima sa coborîrea lui Dumnezeu, a simţit fiorul sfînt realizînd că Dumnezeu se desco-peră omului iar el este mijlocul utilizat în această descoperire.

Revelaţia îşi capătă sens şi îşi atinge scopul, tocmai datorită a-cestei experienţe interioare, per-sonale, care apoi devine publi-că, umanitară prin scriere şi propovăduire mîntuitoare. Însă sfinţii autori ai Vechiului Testa-ment nu au fost nişte simple instrumente prin care s-a reali-zat descoperirea ci ei au fost în-totdeauna în momentul trăirii re-velaţiei, în integritatea persoanei lor. Revelaţia nu presupune o depersonalizare a subiectului prin care se transmite, ci dimpotrivă, acesta trebuie să fie conştient şi integru, pentru ca transmiterea descoperirii să fie întemeiată şi motivată şi pe trăirea, experie-rea ei de către subiectul inter-mediar. La fel se întîmplă şi în Noul Testament, Iisus Hristos, ca cel prin care revelaţia divină se face în mod culminant, se află în integritatea persoanei sale divino-umane şi de aici şi auto-ritatea propovăduirii mesajului revelaţiei (pe lîngă autoritatea întemeiată pe trimitere).

Momentul revelaţiei divine nu este ales de om ci de Dumnezeu. În planul său de mîntuire pen-tru lume, Dumnezeu este acela care alege timpul şi modul în care se descoperă. Iisus Hristos a venit în lume la „plinirea vre-mii" (Gal. 4, 4) şi această plinire a vremii este un moment ales de Dumnezeu, în privinţa revelaţiei directe supranaturale.

Cît priveşte revelaţia natura-lă, aceasta este realizată de Dum-nezeu în permanenţă în creaţia Sa. Astfel, omul îl poate oricînd cunoaşte pe Dumnezeu din crea-ţie, tot în măsura în care îi în-găduie Dumnezeu, în funcţie de ca-pacitatea sa şi de posibilităţile sale spirituale.

Revelaţia divină se realizează în şi pentru o comunitate de cre-dincioşi şi în final pentru toţi oamenii, căci Dumnezeu doreşte ca nimeni să nu fie privat de mîntuire. În Vechil Testament, revelaţia s-a produs mai ales în sînul poporului ales, ce prefi-gura poporul cel sfînt al lui Dum-nezeu din Noul Testament. În Noul Testament, revelaţia se rea-lizează în Biserica lui Hristos. Hristos fiind capul Bisericii şi mijlocitorul descoperirii divine celei mai înalte, înseamnă că cel ce stă în comuniune cu Hristos, beneficiază de cunoaşterea de Dumnezeu deci de revelaţia di-vină realizată în Mesia cel pre-zis de proroci. Cel ce stă în co-muniune cu Hristos este membru al Bisericii, mădular al trupului tainic al Fiului lui Dumnezeu. Biserica este comunitatea tuturor credincioşilor adunaţi în jurul Mîntuitorului Hristos, care îşi întemeiază viaţa pe lucrarea sa divino-umană şi care se află în drum spre Împărăţie.

Fiind în jurul lui Hristos, în comuniune cu El, credincioşii se bucură permanent de privilegiul cunoaşterii de Dumnezeu, fără de care nu se poate dobîndi viaţa veşnică, deoarece este scris: „A-ceasta este viaţa veşnică, să Te cunoască pe Tine unul, adevăra-tul Dumnezeu şi pe Iisus Hris-tos pe care l-ai trimis" (Ioan 17, 3).

În calitatea ei de comunitate hristocentrică, de instituţie tean-drică, Biserica este păstrătoare a revelaţiei divine care izvorăşte neîncetat şi se menţine în şi prin Hristos, capul Bisericii. Prin Hristos, Biserica asumă, preia şi beneficiază şi de revelaţia divină din Vechil Testament care se îm-plineşte în cea realizată de Dum-nezeu în mod plenar în Fiul său cel unul născut din veci şi în-trupat din pururea Fecioara Maria.

Istoria descoperirii lui Dumne-zeu în creaţia Sa în lume, este cuprinsă în Sfînta Scriptură şi în Sfînta Tradiţie. Sfînta Scrip-tură este Cartea de căpătîi, cu caracter normativ în viaţa Bise-ricii iar Sfînta Tradiţie cuprinde tocmai experienţa poporului lui Dumnezeu, cea necuprinsă în Sfînta Scriptură „multe alte lu-cruri a făcut Iisus care n-au în-căput în cartea aceasta căci dacă s-ar fi scris cu amănuntul nici în lumea aceasta n-ar fi încăput cărţile ce s-ar fi scris" (Ioan 21, 25). Experienţa Sfintei Tradiţii completează şi confirmă Scrip-tura. Cum am menţionat, Sfînta Scriptură este posterioară unei experienţe interioare, trăite la nivel personal, individual sau uneori chiar comunitar şi de ase-menea este şi urmată de o ast-fel de experienţă. Deci ea izvo-reşte dintr-o tradiţie (experien-ţă a legăturii cu Dumnezeu) pe care o confirmă şi este urmată de o tradiţie prin care ea este confirmată.

Sfînta Scriptură şi Sfînta Tra-diţie, desfăşurîndu-şi acţiunea sfinţitoare şi autoritatea în Bi-serică, nu pot fi interpretate în afara autorităţii Bisericii ci nu-mai de aceasta, în baza norme-lor şi rînduielilor ce-i sînt pro-prii, întemeiate prin lucrarea şi cu asistenţa Sfîntului Duh, lăsate Bisericii de Hristos, începînd din ziua Cincizecimii.

Pr. Th. Damian

Mănăstirea Voroneţ

Plîng de bucurie codrii, buciumul prelung răsună
Ca un fulger străluceşte un semnal, o veste bună!
Voroneţul umilit ani şi ani tot în cătuşă
Renăscutu-s-a năvalnic chiar din propria cenuşă!

Mănăstire, Sihăstrie, mîndră, falnică Mireasă
Cum ai fost eşti astăzi iarăşi zîna codrilor Crăiasă!
Valuri se închină Dacii în cojoace şi opincă
Plînge Daniil Sihastrul ce-l trăit în fund de stîncă!

Glas pios de maici la strană, rugi fierbinţi în cînt şi şoapte
Zi de zi şi ceas de ceas de cu zori în miez de noapte!
Către Cer în rotocoale smirna, fumul de tămîie
În genunchi cu lacrimi multe pentru suflet, pentru Glie!

Slavă ctitorilor vechi şi Ierarhilor de-acum
Ei s-au întîlnit în cuget şi-au pornit pe-acelaşi drum
Saltă-n cînt de bucurie, eşti liman, o sfîntă rază
Un popas de reculegeri, o adevărată oază!

Plînge Ştefan de la Putna, vîntul suflă în rafale
Cîntă mierla în zăvoaie şi izvoarele pe cale
Sună clopote şi toaca, toţi şi toate se-nfioară!
Cum să-ţi mulţumim Măicuţă, Sfîntă Pururea Fecioară?

Mănăstire voievodală, mănăstire măr de aur
Eşti regina noastră scumpă, un simbol şi un tezaur!
Puneţi mantia, hlamida, după vaiere şi jale
Strînge-ne, cu dor de mamă, între faldurile tale!

Preot Teodor Bodnar

Testamentul ciobanului din „MIORIŢA"

Vasile Alecsandri comunica şi-i preciza unui prieten: „Să fii convins că dacă natura binevoitoare m-ar fi înzestrat cu un geniu poetic atît de mare pentru a compune *Miorița*, mi-ar fi făcut onoare şi aş fi fost destul de egoist să n-o public decît sub numele meu".

În balada păstorească epico-lirică „Miorița", cel mai bogat motiv folcloric din literatura noastră populară, sînt cinci segmente (nuclee) poetice: con-flictul dintre ciobani, oaia năzdrăvană, testamentul ciobanului, alegoria moarte-nuntă şi motivul măicuţii bătrîne. S-ar putea adăuga şi altele: cadrul natural, ori motivul general al marii transhumanţe.

În cele cca. 1200 de variante, ce arată vechimea şi atestă motivele, nu lip-seşte, ca în alte cazuri, *testamentul ciobanului*, miezul de foc al acestei epo-pei păstoreşti, nucleul ei. În „Miorița" s-au condensat credinţe şi rituri stră-vechi, din care una spune că fiecare om are steaua lui, iar cînd aceasta se stinge, moare şi el. Pentru că problema centrală pe care o pune balada este aceea a morţii, confruntarea omului cu moartea, problema tulburătoare a omenirii. Dar în „Miorița" nu e vorba de orice moarte, ci de moartea tim-purie, în floarea vîrstei. Să se observe însă nuanţa: balada nu vorbeşte de moarte în sine, ci de eventualitatea morţii. E vorba deci de o moarte pro-babilă.

Din totalul de 123 de versuri (din varianta A. Russo — V. Alecsandri) 41 de versuri sînt afectate testamentului, deci 1/3, care arată locul unde ciobanul doreşte să fie îngropat, cum să fie înmormîntat, ritualul şi ceremonialul fu-nebru, care în condiţiile muntelui, a izolării de oameni şi singularităţii, este preluat de elementele naturii şi ale cosmosului. Fiindcă „Miorița" este o meditaţie asupra morţii, una din marile întrebări ale omului. Mesajul baladei rezidă în testamentul ciobanului, fiindcă moartea e un dat firesc, ne urmă-reşte pe toţi, şi numai omul e conştient de ea. Ciobanul mioritic are revela-ţia morţii, a existenţei ei, de aceea o priveşte cu seninătate, cu înţelep-ciune, cu o atitudine etică plină de demnitate umană.

Viaţa şi moartea sînt fenomene firești, inevitabile. Iar aici avem de-a face cu un impact abisal viaţă-moarte. Ceea ce are un început trebuie neapărat să aibă şi un sfîrşit. Eventualitatea morţii îi apare ciobanului tragică. Tra-gismul provine şi din faptul că viaţa s-a sfîrşit înainte de vreme, fiind vorba de o moarte prematură, năprasnică, violentă, dar mai provine şi din im-posibilitatea şi neputinţa omului de a se sustrage actului morţii. O existenţă tragică deci!

Această minune poetică, „Miorița", are mai multe părţi, dovadă că V. Alecsandri a sudat în conţinutul ei mai multe variante, căci nici o va-riantă din cele peste o mie, nu seamănă cu varianta aceasta socotită clasică! Primele două segmente ale baladei sînt epice (arată fapte), ultimele trei sînt lirice (arată sentimente). Testamentul ciobanului se încadrează liricului, aşa încît nu este vorba de prosternare, renunţare, resemnare în faţa sorţii, de fatalism, ce ţi-i scris, în frunte ţi-i pus, neimpotrivire la rău, nonvio-lenţă, faptul că ciobanul nu-şi ia măsuri de apărare, nu reacţionează în faţa adversarilor (morţii), ci e vorba de dialogul cu oaia năzdrăvană, avînd rol de interlocutor, deci, în fond, de un monolog cu propria-i conştiinţă, pentru că esenţa textului e o dezbatere între trup şi suflet, între fizic şi psihic, între viaţă şi moarte, o trecere de la o stare la altă stare, o integrare a omu-lui cu trupul în sînul naturii, o continuare a existenţei după moarte, exprimînd dragostea faţă de oi, de păstorit, de îndeletnicirea avută în viaţă, dar şi dagostea faţă de cîntec, de artă, dorind ca fluierele să-l însoţească şi după moarte, căci ciobanul mioritic e un suflet îndrăgostit de viaţă, de poezie, care înfrumuseţează viaţa. Adică de un univers nou creat de om pentru om! Pentru că bunul suprem al omului e viaţa, moartea nu mai însemnează ni-mic.

De aceea şi în acest miracol poetic, „Miorița", nu neantul morţii se afirmă, ci se slăvesc valorile vieţii, încrederea în rostul acesteia, moartea fiind în concepţia ciobanului mioritic o prelungire a traiului pămîntesc în lumea fără de vifor. Existenţa dăinuieşte şi după moarte. Aşa crede ciobanul mioritic! Efortul lui de a rezolva relaţia sa cu universul se traduce într-o tulbură-toare dorinţă: aceea a ceremonialului înmormîntării săvîrşit de elemente telu-rice şi cosmice.

Cîtă filozofie se tălmăceşte aici din concepţia omului despre viaţă şi moarte rezultă din faptul că balada a devenit mit, punînd în discuţie semnificaţia existenţei umane, înţelegerea vieţii ca bun suprem, dar şi felul cum tre-buie trăită. Moartea cu ritualul ei funebru e văzută ca o nuntă simbolică. Însă cu aceasta depăşim cadrele subiectului de faţă.

Graţian Jucan

„ŞTIŢI ÎN CE TIMP NE GĂSIM"

Joi, 13 iunie 1991, în sala mare a Casei de Cultură a municipiului Alba Iulia, a vut loc o confe-rinţă la care au participat toţi preoţii din Episcopia Alba Iuliei.

După un Te-Deum săvîrşit în Catedrala episcopală, lucrările au fost deschise de doi tineri şi plini de elan pastoral ierarhi: P. S. Episcop Andrei al Alba Iuliei şi P. S. Episcop-vicar Serafim Fă-gărăşanul de la Arhiepiscopia Sibiului.

Subliniind zilele de cumpănă în care ne aflăm, ca Biserică şi ca popor, P. S. Episcop-vicar Se-rafim Făgărăşanul a arătat, între altele, că „este momentul să ne redescoperim valorile, să le cu-noaştem şi să le trăim...", Or-todoxia noastră „reprezentînd o bogăţie extraordinară pe care nimeni nu o are oriunde am merge în lumea aceasta". De aceea este nevoie „să ne întîlnim, să ne consfătuim, ca să ştim încotro conducem corabia Bisericii noastre".

Plecînd de la cuvintele Sf. A-postol Pavel: „Ştiţi în ce timp ne găsim, căci este ceasul să vă treziţi din somn" (Rom. 13, 11), P. S. Episcop Andrei al Alba Iuliei a adus în atenţie faptul că „ne aflăm în faţa unui proces extrem de periculos de dezgolire lăuntrică", iar „temelia unei vieţi spirituale înalte, a unei spiritua-lităţi sănătoase, se poate con-strui numai atunci cînd se por-neşte de acolo de unde trebuie să se pornească, de la Hristos-Dom-nul, de la Biserica Sa, de la Evanghelie... Pentru întărirea spirituală a neamului nostru nu ne putem folosi decît de armele pe care Dumnezeu ni le-a în-credinţa nouă ca păstori sufle-teşti".

În continuare s-au prezentat cinci referate, intitulate: Învăţă-mîntul religios în şcoală; Sfinţii Apostoli Andrei şi Petru au fost fraţi; Despre raporturile Bise-ricii noastre cu Biserica catolică de rit oriental; Despre salariza-rea preoţilor şi Biserica şi Statul.

Într-adevăr, noi, slujitorii bi-sericeşti cu deosebire, se cuvine să fim conştienţi *„în ce timp ne găsim"*, să ne cunoaştem „arme-le" de luptă împotriva răului şi pentru afirmarea şi zidirea bi-nelui în învolburările multiple prin care trecem, în care scop consfătuiri precum a fost con-ferinţa de la Alba Iulia se im-pun din cînd în cînd la toate Centrele noastre eparhiale.

P.

Amintim abonaţilor *Telegrafului Român*, care n-au achitat costul total al abonamentului anual de 250 lei, că sînt rugaţi să achite di-ferenţa pentru a nu fi puşi în situaţia să sistăm abonamentele în cauză.

Adm. Tel. Rom.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Ro-mân, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Arti-colele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Sera-fim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor res-ponsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcu-rariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Arhid. *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

ASTRA
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU
1 şi 15 august
1991

Nr. 29—32

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Dumnezeu ascultă de cei ce-şi ascultă duhovnicul

Multe exemple din viaţa oamenilor îmbunătăţiţi de altă dată ne arată că, cei care intră de bună voie într-o rînduială duhovnicească, fie în viaţa monahală, fie în cea laică, atunci cînd o fac din toată inima, cu toată smerenia şi cu gînd curat de dobîndire a mîntuirii, sînt primiţi de Dumnezeu încă din lumea aceasta în Împărăţia Sa. Acest lucru nu trebuie să ne mire. A fost promis de Mîntuitorul. Şi iată cum se petrece această intrare în Împărăţie. Ei descopăr de fapt Împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul lor (Luca XVII, 21), în momentul în care alungă din inima, din gîndul şi din fapta lor ispita şi tot păcatul. Locul rămas curat, „inima curată", e locul în care se instalează Împărăţia. De aceea *„cei curaţi cu inima"* îl văd pe Dumnezeu. De aceea rugăciunea cea curată se face în inimă, cu inima, şi se şi numeşte „rugăciunea inimii". Într-o astfel de inimă curată dreptul îşi instalează şi mintea curată, într-o comunicare desăvîrşită, căci între gînd şi simţire nu mai este atunci nici o contradicţie. Un astfel de om realizează acea unitate a fiinţei sale, de care vorbeşte Sfîntul Pavel, către Filipeni: omul acesta are, *„o simţire, o dragoste, un suflet şi un gînd"* (II, 2; IV, 2).

Cum se ajunge la o asemenea stare? Sfinţii Părinţi spun că prin rugăciune, prin post, prin înfrînare, prin toată fapta cea bună. Isihaştii, cei care se desăvîrşesc prin rugăciune şi meditaţie continuă, ajung pe calea aceasta la contemplarea Împărăţiei lui Dumnezeu, la extazul intrării în ea. Şi vom spune din nou: ajung la asemenea întîlnire, la asemenea stare, la intrarea în *starea de Împărăţie*, încă aici pe pămînt. Dar ajung aici şi cei care intră cu toată puterea lor de dăruire, de ascultare, de răbdare, într-o rînduială duhovnicească la care sînt chemaţi, şi pe care le-o recomandă un bun îndrumător duhovnicesc. Supunerea către un astfel de îndrumător deschide Împărăţia Cerurilor. Ascultarea deschide Împărăţia Cerurilor.

E de remarcat aici un lucru extraordinar. Te supui unui om, şi te răsplăteşte Dumnezeu. Ca şi cum te-ai supune lui Dumnezeu! Explicaţia nu e grea: te supui unui om, dar te supui *pentru Dumnezeu*. Criteriul şi motivul supunerii nu e omul. oricît de duhovnicesc ar fi el, ci Dumnezeu. Evident, cu cît omul, duhovnicul, e mai dumnezeiesc, e mai sus pe scara desăvîrşirii, cu cît e mai transparent, cu cît prin viaţa şi virtuţile lui se vede mai bine şi mai mult Dumnezeu, cu atît îi inspiră ucenicului mai multă încredere, credinţă, speranţă, şi dragoste de Dumnezeu. Calitatea duhovnicului are aşadar şi ea însemnătatea ei, dar nu mai mult decît Dumnezeu însuşi care rămîne motivul, ţinta şi criteriul întrării ucenicului în rînduiala pe care i-o prescrie duhovnicul. Ucenicul o acceptă ca de la Dumnezeu, pentru că o acceptă *penru Dumnezeu*, adică îl acceptă pe Dumnezeu ca şi criteriu, drum şi ţintă a vieţii sale. Pentru Dumnezeu orice rînduială care duce la El e bună. **E sfîntă. Cînd a căpătat certitudinea că rînduiala e** *pentru Dumnezeu*, ucenicul nu mai are nici ezitări, nici îndoieli, nici margini ale ascultării.

Ceea ce e încă odată extraordinar în astfel de situaţii, a căror încercare e de toate zilele în viaţa celor ce se desăvîrşesc, e că atunci cînd se realizează starea de ascultare desăvîrşită, deci de *intrare desăvîrşită într-o rînduială*, într-o disciplină duhovnicească, starea de desăvîrşire a celui ce se nevoieşte, e de multe ori confirmată la Dumnezeu prin acte vizibile. De obicei tainice, nu spectaculoase, pentru ca cel în cauză să nu se mîndrească, dar adeseori se întîmplă a fi de faţă şi cîte un martor, care să dea încredinţare despre asemenea lucruri. Şi martorul e adesea neştiut, ignoro-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolit al Ardealului, Crişanei
şi Maramureşului

Între „OBLIGATORIU" şi „FACULTATIV" în predarea religiei în şcoală

Ca unul care am predat religia, cu mulţi ani înainte de scoaterea ei din şcoală şi am ajuns — slavă Domnului! — să o văd acum reintrodusă, pot afirma că, în marea majoritate, acest act de dreaptă restituire a fost bine primit. Numeroase cadre didactice au sprijinit şi chiar au participat la orele de religie, mărturisind, fără jenă, „şi noi avem nevoie de cunoştinţe religioase". Au fost desigur şi cazuri de ostilitate, mai bine zis de indiferenţă care nu trebuie să ne surprindă. E greu să prefaci sufletele dintr-o dată, să le întorci peste noapte din necredinţă la o credinţă lămurită.

Am efectuat o microanchetă printre părinţi şi elevi şi răspunsurile sînt deosebit de semnificative. In unanimitate, cei întrebaţi au fost de acord că „predarea religiei în şcoală a avut un efect binefăcător; copiii au nevoie de religie care îi ajută să fie mai buni, mai moderaţi, mai activi". Un părinte scria: „Se simt în vocabularul lor expresii preluate din religie, mai ales atunci cînd pornesc în excursii, cînd ies la joacă, deci se simte că au nevoie de ajutorul divin". Un copil din clasa IV-a scria: „Mie-mi place religia şi vreau să fiu creştin, dar cum să fac căci tatăl meu e ateu, iar bunicii indiferenţi".

Întrebarea care se pune este aceasta: are dreptul tatăl ateu sau indiferent să prejudicieze soarta copilului, neoptînd pentru ca fiul său să asculte lecţii de religie? Sau, schimbînd termenii, predarea religiei în şcoală trebuie să fie numai facultativă, sau obligatorie, aşa cum sînt toate materiile din învăţămînt? Celor ce se

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Gheorghe Liţiu

Ce fel de schimbare...?

(la Schimbarea la Faţă — 1991)

Tainele dumnezeirii sînt anevoie de pătruns, ne învaţă Sfinţii Părinţi, căci „cine a cunoscut gîndul Domnului..." (I Cor. 2, 16), şi Taina Schimbării la Faţă nu face excepţie...

Ce vor fi simţit oare cei trei Apostoli care L-au însoţit pe Mîntuitorul pe Muntele Taborului...?! Oricum, se pare că atunci şi acolo era *bine foarte*, într-atît încît unul dintre martorii Schimbării la Faţă, Sfîntul Apostol Petru spune: „Învăţătorule, bine este ca noi să fim aici şi să facem trei colibe: una Ţie, una lui Moise şi una lui Ilie, neştiind ce spune" (Lc. 9, 33)...

Adesea neputinţele sufletului şi ale minţii noastre pot fi ajutate să priceapă cîte o mică scînteie din Taina dumnezeiască prin pilde, analogii, întîmplări... Iată o astfel de întîmplare, un dialog petrecut aevea...

În biserică se întîlnesc tot felul de oameni şi astfel, cîndva s-au întîlnit un om foarte bogat şi cu un sfînt. Sfîntul era considerat un om cumsecade şi cam sărac (compătimit de unii, dispreţuit de alţii...) dar de fapt, despre el nu ştia nimeni (cu siguranţă) că ar fi sfînt, nici chiar el însuşi, doar Bunul Dumnezeu va fi descoperit aceasta într-un tîrziu, mult după moartea lui... Bogatul, în schimb, cu siguranţă era foarte bogat şi toată lumea putea vedea aceasta după hainele scumpe, casele multe şi pămînturile sale întinse... motiv pentru care unii îl invidiau, alţii îl admirau...

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Grăjdian Vasile

Cateheză despre originea şi formele cultului ortodox

1. Pregătirea aperceptivă.

Există în sufletul omului pornirea, sau tendinţa de a da cinstire celor superiori, în vîrstă, în cultură sau în putere; precum şi sentimentul de recunoştinţă faţă de binefăcători.

Avînd apoi credinţa în Dumnezeu, se naşte în sufeltul nostru sentimentul de admiraţie a atotputerniciei şi perfecţiunii Lui, în contrast cu slăbiciunile, micimea şi imperfecţiunea noastră.

II. Anunţarea temei

Exteriorizarea acestui simţămînt de cinstire şi de adorare a Fiinţei supreme se realizează prin cultul divin, la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratarea

Cuvîntul „cult" (derivat din latinescul: „cels-ere, celui, cultum) înseamnă a cultiva, a îngriji. El poate avea un înţeles agricol, referindu-se la cultivarea pămîntului, a pomilor, a plantelor, precum şi un înţeles intelectual, definînd noţiunea de „cultură", ca proces de dezvoltare a vieţii spirituale omeneşti. Cînd se referea la raportul omului faţă de Dumnezeu, cuvîntul primeşte un înţeles religios, însemnînd cinstirea şi aderarea Lui.

După modul de unde se formează, sau de unde porneşte cultul, poate fi intern şi extern. Cel intern este dat de simţirea religioasă, de evlavia sau pietaea ascunsă în sufeltul nostru. Cel extern înseamnă exprimarea în afară, sau exteriorizarea prin acte de cult, sau forme ritualistice a pietăţii interioare. După forma de manifestare a sentimentului religios, cultul poate fi particular şi public. Cel particular (perso-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Comşa

TEXTE

UNIREA CU BISERICA ROMEI

Acad. D. PRODAN

DAVID I. PRODAN, născut în 1902 este specialist de prestigiu internaţional în istoria evului mediu. A întreprins cercetări fundamentale asupra structurii sociale a Transilvaniei medievale. De numele său se leagă prima istorie reală a iobăgiei ardelene. A cercetat răscoala lui Horea, pornind de la realităţile satului ardelean şi de la stările locale. David Prodan este şi istoricul luptei de emancipare politică a românilor ardeleni.

Din scrierile sale amintim: Supplex Libellus Valachorum, Cluj, 1948, 301 p.; Iobăgia în Transilvania în sec. al XVI-lea, Bucureşti, 1967—1968, vol. I — 595 p.; vol. II, 862 p.; vol. III, 135 p.; Urbariile Ţării Făgăraşului, vol. I: 1601—1650, Bucureşti, 1970, 968 p.; Răscoala lui Horea, Bucureşti 1979, vol. I, 602 p.;vol. II — 763 p.; Iobăgia în Transilvania, în sec. XVII, Bucureşti, 1987 — vol. I — 581 p.; vol. II — 527 p.

A funcţionat ca arhivist la Arhivele statului (1924—1938); bibliotecar şef la Biblioteca Centrală Universitară (1941—1948); profesor la Facultatea de istorie şi geografie din Cluj (1948—1962); şef de secţie la Institutul de istorie şi arheologie (1948—1972); membru al Academiei Române (corespondent din 1948; titular din 1955).

În Transilvania, în rîndul religiilor recepte recunoscute de diplomă (Diploma leopoldină din 1691 n.n.), tocmai cea catolică era cea mai slabă. Naţiunile politice cu masele lor populare erau în proporţii covîrşitoare protestante. Trebuia deci neapărat schimbat raportul de forţe în favoarea catolicismului. Trebuiau, prin urmare, găsite mijloace de a eluda textul diplomei care condamna religia catolică doar la egalitate cu celelalte trei religii recepte (calvină, luterană şi unitariană n.n.).

Regimul (habsburgic n.n.) începu prin acţiuni de întărire a catolicismului: favoruri, restituiri de moşii pierdute, danii noi, înzestrări cu venituri, restituiri de biserici, uneori chiar cu concurs militar. Reintrară în ţară şi iezuiţii, începîndu-şi cu un nou zel activitatea. Dar cum naţiunile protestante nu mai puteau fi uşor reconvertite, numai cu asemenea mijloace perspectiva unei preponderenţe catolice nu putea fi decît foarte îndepărtată. Trebuiau încercate şi altele.

Raporturile din Transilvania ofereau într-adevăr şi un alt cîmp de acţiune. Constituţia Transilvaniei, întemeiată pe trei naţiuni politice (ungurii, saşii şi secuii n.n) şi patru religii recepte, *excludea din cadrele ei*, cum am văzut, *un întreg popor, în termenii timpului, o întreagă naţiune şi o religie: poporul român şi religia lui ortodoxă, socotite doar „tolerate"*. Excludea şi lăsa fără „pămînt", fără ţară (terra), tocmai cel mai numeros popor, cu răspîndire pe întreg cuprinsul ţării. Perspectiva se deschidea ademenitoare: cîştigînd pe români pentru catolicism, ar slăbi, înainte de toate, calvinismul, sub a cărui ierarhie se găseau; s-ar realiza apoi preponderenţa catolică de care imperiul avea atîta nevoie pentru consolidarea puterii sale; şi, în acelaşi timp, s-ar crea şi instrumentul cu care să fie constrînse la fidelitate naţiunile politice ori de cîte ori e nevoie. Crearea unei noi opoziţii ar spori armele principiului de guvernămînt *divide et impera*, mînuit cu atîta artă de politica imperială. În plus, *s-ar tăia un fir puternic care leagă poporul român din Transilvania de Ţara Românească şi Moldova*, pentru cazul că nu ar cădea şi ele sub stăpînire austriacă. Şi s-ar face, firește, şi un început de expansiune catolică, opusă ortodoxismului, şi acolo, pentru cazul că ar cădea. In consecinţă, unirea românilor cu Roma ar putea juca un însemnat rol politic la periferia imperiului, în această zonă de interferenţă a lumii catolice cu cea ortodoxă.

Instrumente credincioase pentru o asemenea acţiune se ofereau *iezuiţii*, ostaşii nu numai religioşi, ci şi politici la nevoie ai imperiului. Armatele imperiale veneau însoţite şi de iezuiţii aşanumitelor *missiones castrenses*, care puteau da şi ei o mînă de ajutor. Sub pavăza şi cu sprijinul generalilor imperiali, se puteau mînui cu succes acum şi armele persuasiunii, ademenirii, dar şi cele ale presiunii la nevoie.

Unirea cu biserica Romei.

Acţiunea porni pe firul expansiunii catolice spre răsărit, reluat de cîte ori s-a putut, pe firul reluat din nou în timpul contrareformei. Mai concret, se leagă de acţiunea de atragere la unire a rutenilor, încercată nu mult înainte, care continua la rîndul său acţiunea catolică din Polonia. Se făcuse de acum o preţioasă experienţă. Trăgînd învăţăminte din experienţa Reformei, misionarii catolici porniră aici la acţiune cu mai multă prudenţă. *Congregatio De Propaganda Fide* încă în 1669 îşi instituia misionarii încredinţaţi cu propaganda unirii în răsărit, ca în acţiunea lor să facă distincţie între cele ce ţin de credinţă sau de dogmă, şi cele ce ţin de ritul sau disciplina bisericească. Credinţa trebuie să fie aceeaşi, riturile însă în diferite biserici pot să fie diferite; unitatea credinţei trebuie să se sprijine pe această varietate a riturilor. Deci celor care se vor uni cu Biserica catolică, misionarii să le declare deschis că Biserica română nu vrea să le osîndească sau să le schimbe ritul. Dimpotrivă, îi învaţă să-şi ţină în toată integritatea şi puritatea lor particularităţile ritului Bisericii răsăritene. Misionarii să aibă grija ca uniţii să-şi ţină sîrguincios posturile, sărbătorile, obiceiurile lor, ceremoniile, predicile, exerciţiile pioase, cu un cuvînt tot ce ţine de ritul lor vechi. Calendarul nou ar fi dorit să Calendarul nou ar fi de dorit să coincidă. Altfel se produc perturbări, căci domnii pămînteşti nu vor fi dispuşi să-i îngăduie pe

(Continuare în pag. a 3-a)

MAICA LUMINII

Toate sărbătorile închinate Sfintei Fecioare Maria sînt prilejuri de aleasă bucurie duhovnicească şi mîngîiere sufletească, pentru credincioşi.

Icoana Maicii Domnului ne aduce pace în cămine şi bucurie în viaţă.

Multă îndrăznire avem în rugăciunile noastre, către Fiul ei şi Dumnezeul nostru, ştiind că ea este mijlocitoarea noastră la tronul Său.

În evlavia creştină Maica Domnului este asemănată şi numită *„poartă a cerului"*, deoarece prin ea a intrat în lume şi în istorie Cel mai înainte de veci născut din Tatăl, Care nu din sînge, nici din poftă trupească, ci de la Dumnezeu s-a zămislit în pîntecele ei (In. 1, 13).

Este numită de asemenea *„scară cerească"* întrucît prin ea a coborît la noi Domnul, care ne-a ridicat pe toţi la demnitatea de fraţi ai Săi, după har, refăcîndu-se astfel legătura între cer şi pămînt, între Dumnezeu şi om.

Mai este socotită şi numită Maica Domnului şi *„Sfîntă a Sfintelor" şi „chivot" dumnezeiesc plin de slavă"* întru cît în ea a intrat şi s-a sălăşluit, ca într-un templu, Cel neîncăput de ceruri.

Încă şi alte frumoase numiri i-au fost atribuite Fecioarei Preacurate, precum: „Împărătească Maică", „Pururea — fericită", „Prea-nevinovată", „Biserică sfinţită", „Rai cuvîntător", „Lauda fecioriei".

Maica Domnului a fost şi a rămas şi după naştere fecioară şi aceasta întru cît zămislirea în pîntecele ei a Fiului lui Dumnezeu s-a săvîrşit pe cale supranaturală.

Profetul Iezechiel a proorocit taina aceasta a pururea fecioriei Maicii Sfinte scriind: „Apoi m-a dus bărbatul acela înapoi, la poarta cea dinafară a templului, spre răsărit, şi aceasta era închisă. Şi mi-a zis Domnul: „Poarta aceasta va fi închisă, nu se va deschide şi nici un om nu va deschide şi nici un om nu va intra prin ea, căci Domnul Dumnezeu a intrat prin ea. De aceea va rămîne închisă" (cap. 44, 1—2). Fer. Augustin afirmă şi el că Maica Domnului „ca fecioară a zămislit, ca fecioară a născut şi după naştere — fecioară a rămas".

Fraţii şi surorile Domnului despre care se face amintire în Evanghelie nu sînt în realitate decît verişori ai lui Iisus, mai exact verişori secundari. Mama lor este Maria lui Cleopa, probabil verişoara Maicii Domnului. Cultul Sfintei Fecioare Maria

(Continuare din pag. a 4-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Dumnezeu ascultă de cei ce-şi ascultă duhovnicul

(Urmare din pag. 1-a)

rat de cel în cauză. Vom vedea aceasta într-un exemplu pe care îl vom da mai încolo.

Nevoitorul întru ascultare, cînd cheamă intervenţia lui Dumnezeu într-o împrejurare în care e obligat s-o facă, se crede singur. El şi cu Dumnezeu. Şi atunci aranjează cu Dumnezeu, sau Dumnezeu cu el, o faptă minunată. Cel care e al treilea, care o vede din umbră, îşi dă seama atunci că vede o minune, dar că vede şi un sfînt. Căci cu cine altul ar mai face Dumnezeu asemenea fapte minunate!

Un astfel de om, de sfînt, stă de vorbă cu Dumnezeu ca şi cu un om oarecare. El e aici, dar e şi dincolo. Precum şi Dumnezeu e dincolo, dar e şi aici. Dar Dumnezeu e *aici* ca partener de dialog direct mai ales cu sfiţii. Pe ceilalţi, pe creştinii de rînd, încă în luptă cu păcatele, îi ajută, dar cu ei vorbeşte prin altfel de grai, prin altfel de fapte, tot miraculoase, dar de altă calitate. Nu le arată minunea direct, dar îi face s-o simtă, le ascultă rugăciunile şi restabileşte situaţii devenite anormale, le crează situaţii prin care, dacă crede El de cuviinţă, le răspunde la cererile adresate cu credinţă şi cu dreptate. Sfinţilor le înlesneşte însă miracole directe. De ce? Pentru că ei au intrat de pe acum în zona miracolului, în lumea spirituală în ordinea divină. Pe pămînt fiind, trăiesc ca oamenii, mănîncă, beau, muncesc, se deplasează pe jos sau cu mijloace care îi poartă, dar la nevoie pot folosi, sau li se dă să se folosească şi de alte mijloace de care oamenii obişnuiţi, nesfinţii, nu se pot folosi decît în cazuri extrem de rare, în situaţii de limită în care, prin rugăciune păşesc de fapt, şi ei, în categoriile lumii de dincolo, în spaţiul spiritului, al sfinţeniei.

Am citit între *Cuvintele* rămase de la nevoitorii de odinioară din pustie, o întîmplare care mi se pare că ar putea ilustra cele de mai sus de minune. Cel care a povestit întîmplarea, din smerenie, nu şi-a dat numele, dovedindu-se în această privinţă mai lepădat de sine decît cei care au ţinut să li se amintească numele. Dar de fapt nici unul din cei mari n-a ţinut să-şi lase numele, legat de vreo ispravă proprie. Despre fiecare au scris ucenicii lor. Sfîntul Antonie a dorit să nu-i fie cunoscut nici mormîntul. Ucenicii i-au notat *Cuvintele*, sau şi-au amintit de întîmplări legate de viaţa sa. Viaţa i-a scris-o Sfîntul Atanasie cel Mare, după moarte. Se spune că ar fi scris şi nişte scrisori. S-au păstrat, dacă vor fi autentice. Dar el nu le-a scris spre a fi publicate!

Aşadar iată o întîmplare din pustie care ne arată cîtă însemnătate poate avea intrarea cu toată hotărîrea sub ascultare, într-o ordine duhovnicească, pînă la sfîrşitul vieţii, şi cum, o astfel de intrare îi deschide celui ce o acceptă, uşile Împărăţiei cerurilor, adică îl face beneficiarul trăirii încă de pe pămînt în lumea în care guvernează minunea, în lumea în care legile naturii pămînteşti nu mai operează, ci operează alte legi.

Dumnezeu îşi introduce aleşii, sfinţii, în lumea Sa. Încă aici pe pămînt.

Povestea un Bătrîn ca despre altul, dar acela era chiar el, că un învăţat din Antiohia mergea mereu la un pustnic să-i ceară să-l primească ucenic şi să-l facă monah. Pustnicul — Bătrînul povestitor — i-a spus:

— *Dacă vrei să te primesc, du-te şi-ţi vinde toate averile, dă valoarea lor săracilor, după porunca Domnului, şi te voi primi.*

Învăţatul s-a reîntors la Antiohia şi a făcut aşa. A venit înapoi la pustnic, a fost primit, dar acesta i-a mai zis:

— *Trebuie să mai respecţi o poruncă, aceea de a nu mai vorbi.*

Cînd am ajuns cu lectura la acest moment, m-am întrebat: de ce l-o fi oprit pustnicul de la vorbire? Porunca aceasta nu mai era de la Domnul. Era a sa. E drept că şi alţi îndrumători şi-au povăţuit ucenicii cu cuvintele: „*mergi, taci, linişteşte-te*", dar porunca tăcerii nu era o poruncă de obşte, sau una legiferată. Cînd se dădea cuiva, se dădea fie pentru că trebuiau temperaţi unii guralivi, fie pentru că prin vorbirea lor îşi stricau rînduiala, sau o stricau pe a altora. În cazul învăţatului din povestirea noastră, care va fi fost raţiunea pentru care pustnicul i-a poruncit un astfel de canon? Vorbise prea mult ca învăţat profesor ce fusese? Putea sminti pe oamenii simpli ai pustiei prin înălţimea cugetărilor sale? Putea aduce în pustie dispute despre atîtea lucruri inutile pe care le desfac în douăzeci şi patru filozofii? Se poate. Se va fi gîndit pustnicul şi la acestea. Dar mai presus de toate se va fi gîndit să-l apere de duhul slavei deşarte, anume să nu se laude cu isprava mare ce făcuse că el, învăţatul, că se lepădase de lume, ba încă se lepădase şi de toate bunurile lui. Tăcînd desăvîrşit, nimeni nu avea să afle nici cine fusese, nici ce făcuse. Mai rămînea slava deşartă din mintea lui, dar dacă nu i-o cunoştea nimeni, urma să se vindece repede de ea. Căci slava deşartă se alimentează numai prin alţii. Te crezi cineva, numai dacă te cred alţii aşa. Fie pe drept, fie pe nedrept.

Pe acestea toate le ştia Bătrînul, şi va fi voit să-l pună la adăpost de asemenea ispite care i-ar fi compromis toată osteneala, şi i-ar fi făcut zadarnică venirea în pustie. Ar fi fost în pustie acelaşi om ca şi în Antiohia.

Dar Bătrînul n-a prevăzut de la început o altă ispită care îi putea veni, dacă nu din virtutea lepădării de sine, de averi şi de lume, chiar din virtutea tăcerii. Căci cele mai mari ispite şi căderi ne vin mai degrabă din virtuţile cu care ne lăudăm, sau pentru care sîntem lăudaţi şi ne complacem cu laudele, decît din păcatele pentru care ne căim şi ne blamăm.

Cinci ani învăţatul din Antiohia, acum ucenic în pustie, nu scoase nici un cuvînt. Cei din jur, care la venire îl auziseră vorbind, deci ştiau că nu e mut, ci că ţine cu strictete un canon, începură să-l laude şi să-l considere înaintat pe trepte înalte duhovniceşti. Vorbeau între ei, îi vor fi vorbit şi lui, şi Bătrînul observă cu îngrijorare ceea ce se întîmpla. După ce se socoti îndelung cu sine însuşi, şi pentru a-l apăra în continuare de primejdia slavei deşarte, îl cheamă la dînsul şi-i zise:

— *Nu ţi-e de folos să rămîi aici. Te trimit la o chinovie din Egipt.* Aşadar într-o obşte. Şi îl şi trimise.

Trimiţîndu-l, nu-i spuse nici să vorbească, nici să nu vorbească acolo unde merge. Că uitase, că voise înadins să-l lase să se hotărască singur ce are de făcut, nu ştim. Învăţatul înţelese însă că dacă nu fusese dezlegat de poruncă, trebuia s-o ţină pînă va fi dezlegat. În scrisoarea cu care merse, nu se spunea nimic despre asta. El dădu scrisoarea, dar nu vorbi nimic. Cei din Egipt înţeleseră că era mut. Dar starețul avea îndoieli. După o vreme, în care Învăţatul nu scoase nici o vorbă, voi să-l pună la încercare. Îl trimise într-o misiune în altă localitate, probabil să ducă un anumit obiect, ştiind starețul dinainte că în cale va întîlni un fluviu revărsat, peste care nu era nici un pod. În felul acesta ar fi fost obligat să se întoarcă şi să se justifice de ce nu şi-a îndeplinit ascultarea. Pe vremea aceea nu vor fi existat încă semnele convenţionale prin care vorbesc muţii, şi-apoi el nu avea dezlegarea să vorbească nici prin semne. Tot vorbire era. Acum însă starețul l-ar fi silit să se explice, sub ameninţarea cine ştie cărui canon.

Ca să vadă ce se va întîmpla cînd va întîlni fluviul, starețul trimise pe urma lui o iscoadă, să-l urmărească fără să fie văzut.

Ajungînd la fluviu, învăţatul văzu apa revărsată, curgînd în şuvoaie ameninţătoare, şi-şi dădu seama că nu va putea trece. În loc să facă, normal, calea întoarsă, căzu în genunchi, într-o adîncă rugăciune, şi *vorbi cu Dumnezeu.*

Intră în cealaltă dimensiune. În lumea în care obstacolele naturale pot fi învinse.

Era un casnic al lui Dumnezeu. Nu va fi fost prima oară cînd vorbea cu El. Desigur nu-i ceru lui Dumnezeu să-l introducă în cealaltă dimensiune, a minunii, a realităţii în care obstacolele materiale nu mai contează, dar îi ceru o soluţie, un ajutor. Aşa fac toţi sfinţii. Nu abuzează. Şi nu se deconspiră nici faţă de ei înşişi. Deşi ar putea intra uşor în domeniul minunii, să trăiască fără hrană, să ignore spaţiul şi timpul, ei aleg mereu viaţa obişnuită a tuturor celor în trup. De aceea se şi îmbolnăvesc. Ca să nu-şi trezească orgolii cu care diavolii stau gata să-i căpătuiască, şi să-i dărîme din sfinţenie.

Acum însă se afla într-o situaţie deosebită. Trebuia să îndeplinească o ascultare a starețului. Cu asemenea lucruri nu se glumea. Porunca starețului e porunca lui Dumnezeu. Şi va fi zis în rugăciunea lui: „*Doamne, Tu mi-ai poruncit ascultarea, Tu să mă scoţi din încurcătură!*" Nici o clipă nu s-a gîndit să se întoarcă şi să povestească despre obstacol. Ar fi fost în stare să se arunce în apă şi să încerce s-o treacă, ştiind că se va îneca. Dar, cum am spus, nu va fi fost prima lui convorbire cu Dumnezeu. Aceasta era taina lui. Desăvîrşita lui intrare în rînduiala ce i se poruncise, îi deschisese uşa stărilor de Dincolo. Ştia că Dumnezeu îi putea rezolva încurcătura în care se afla.

Se ridică din genunchi şi, senin, se îndreptă spre fluviu. În clipa aceea apăru un crocodil mare care îşi oferi spatele drept barcă, şi îl trecu dincolo. Evident, urma să facă acelaşi lucru şi la întoarcere, şi aşa va fi făcut, căci curierul nostru s-a întors din misiunea ce i se încredinţase, cu ea îndeplinită.

Dar întîmplarea cu crocodilul fu văzută de cel pus de staret să-l urmărească. Acesta alergă într-un suflet la staret şi-i povesti cele ce văzuse, cutremurat de minune. Povesti întîmplarea şi întregii obşti şi toţi rămaseră stupefiaţi. Nu ştiau pe cine aveau în mijlocul lor şi ce har avea înaintea lui Dumnezeu, mutul.

E uşor de imaginat cum l-au primit la întoarcere! Dar mutul nu dădea semne că ar pricepe ceva.

Ca să-l scoată din această situaţie care îi devenea dăunătoare, Dumnezeu îl chemă la El, nu peste multă vreme. E şi aceasta una din modalităţile în care se rezolvă astfel de cazuri, înainte de a deveni centre şi focare de publicitate a minunilor, şi de popularitate a celor implicaţi în ele, situaţii care nu pot decît să le strice. Şi, pe cei cu adevărat buni, Dumnezeu îi apără.

Starețul, după ce îl îngropă, îi scrise Bătrînului pustnic care i-l trimisese acolo:

— *Tu ne-ai trimis un mut, dar să ştii că era un înger al lui Dumnezeu!*

Bătrînul îi răspunse:

— *Nu era mut şi nici înger, ci a respectat porunca şi ascultarea pe care i-am dat-o de la sosirea lui printre noi, de a nu vorbi niciodată!*

Şi aşa toţi şi-au dat seama că intrarea cu toată hotărîrea şi sinceritatea în rînduiala prescrisă de duhovnic, şi respectarea ei, îl trece pe pămînteanul care o ţine, în rîndul casnicilor lui Dumnezeu. Îl trece în dimensiunile noi şi minunate ale Împărăţiei cerurilor, în care guvernează alte legi decît cele ale lumii acesteia, şi în care minunea devine tot atît de naturală, ca tot ce e natural în lumea aceasta. A luat apa podul? A rămas crocodilul care, ascultător de Creatorul său, dar şi de omul sfînt, s-a dovedit un pod tot atît de bun. Dumnezeu a arătat că poate folosi creaţia Sa cum vrea, şi că de întreaga creaţie e ascultat, dincolo de ceea ce şi-ar putea imagina oamenii.

Pe Dumnezeu l-a ascultat crocodilul prefăcut în barcă. Dar pentru a rîndui aceasta, şi Dumnezeu l-a ascultat pe omul cel Sfînt care şi-a cucerit privilegiul de a fi ascultat, după ce a intrat prin toată fiinţa lui în ordinea divină a existenţei. Omul nostru s-a sfinţit prin virtutea ascultării, acceptată ca rînduială de viaţă şi de mîntuire.

UNIREA CU BISERICA ROMEI

(Urmare din pag. 1-a)

români de la slujbe în sărbătorile lor, iar în sărbătorile noii lor confesiuni nu se vor purta ei cu cuviinţă. Dar să nu fie condiţie pentru primirea unirii. În consecinţă, misionarii nu aveau să se lege de rituri, nu aveau să înfrunte „*ignoranţa*" *maselor* populare. Trebuiau cîştigaţi pentru noua credinţă înainte de toate preoţii şi prin ei, apoi, prin luminarea treptată, şi poporul. Şi nici preoţii nu deodată. „Erorile" credinţei ortodoxe sînt prea înrădăcinate şi prea multe — catalogul lor încredinţat misionarilor enumeră nu mai puţine de 40 — ca să poată fi învinse numaidecît. Misionarii trebuiau să se mărginească deocamdată la cele patru puncte, care deosebeau, după Conciliul de la Florenţa din 1439, Biserica răsăriteană de cea apuseană: 1) papa este capul Bisericii întregii lumi; 2) piinea nedospită este suficientă pentru cuminecătură; 3) în afară de rai şi iad, este şi un al treilea loc în care se purifică sufletele, purgatoriul; 4) în Sfînta Treime, Duhul Sfînt purcede nu numai de la Tatăl ci şi de la Fiul. Activînd pe această linie, misionarii au reuşit să unească o parte din ruteni cu Biserica Romei.

Cu încercarea de a cîştiga mai întîi preoţimea, se începu acţiunea şi în Transilvania supusă puterii imperiale. Dar pentru aceasta, noul regim înţelese de la început că trebuie să ofere şi avantaje. Încă în 1692, împăratul Leopold declara prin patentă imperială că toţi cei de rit grecesc uniţi cu Biserica romană, atît în privinţa bisericii, feţelor bisericeşti, cît şi a lucrurilor acestora, trebuie să se bucure întru totul de scutirile şi privilegiile de care se bucură Biserica, feţele bisericeşti şi lucrurile credincioşilor bisericii romane de rit latin.

Oferta se adresa tuturor. Ea era ademenitoare şi pentru preotul român. Unirea trebuia să-l salte deodată de la starea umilă de supus iobag sau aproape iobag, tolerat, la egalitate cu preotul catolic privilegiat, „recept".

Totuşi au trecut mulţi ani pînă cînd românii i-au dat un răspuns. Străduinţele iezuiţilor şi îndeosebi străduinţele lui *Paul Ladislau Baranyi*, acum preot în Alba Iulia, pe lîngă mitropolitul Teofil — ridicat în fruntea Bisericii româneşti în 1692, în condiţiile consacrate ale supremaţiei calvine — abia în 1697, în „soborul mare" (sinodul) din Alba Iulia, se face primul pas spre unire...

Li se înfăţişă celor adunaţi, în felurite chipuri, pacea, folosul şi binefacerile pe care le aduce cu sine unirea oferită de împărat, îndemnîndu-i la primirea ei. Preotul Baranyi îi asigură şi el stăruitor de „*integritatea şi puritatea ritului grecesc*", numai să fie de acord cu Biserica catolică în cele patru puncte, aşa sunînd instrucţiunea dată misionarilor.

Mitropolitul şi clerul conveniră la unire, dar cu mai multe condiţii. Înainte de toate ca prin unire să nu se schimbe în nici un fel ritul şi rînduiala lor bisericească (disciplina, adică pravila) şi nici vechiul lor calendar. Românii uniţi să-şi aibă peste tot bisericile şi preoţii lor. Nici unde sînt puţini sa nu fie siliţi să primească cele sfinte de la preoţii latini; ei să poată chema pentru aceasta preoţii de ritul lor. Peste cele patru puncte Biserica românească să nu fie silită, sub nici un pretext, la nimic mai mult. Preoţii, diaconii, cantorii şi alţii care se găsesc în slujba bisericii, să se bucure întocmai de toate drepturile, privilegiile, scutirile şi imunităţile de care se bucură şi preoţii şi feţele bisericeşti romano-catolice sau de rit latin. Mitropolitului Bisericii româneşti unite să i se asigure o subzistenţă cuvenită.

Dar în şirul condiţiilor reclamate de sinod apar şi următoarele: uniţii să nu mai fie socotiţi toleraţi, ci ca fii recunoscuţi ai patriei (nec habeantur Uniti amplius ut tolerati, set ut patriae filii recepti). Românii mireni uniţi cu Biserica romană să fie promovaţi sau numiţi în orice fel de oficii, ca şi oamenii celorlalte naţiuni şi religii primite ale patriei, şi fiii lor să fie primiţi în şcolile latine catolice şi fundaţiile şcolare fără deosebire.

Actul în limba latină, pe care protopopii desigur nu o înţelegeau, dat sub numele lui *Theophilus episcopus ac clerus universus* în urma sinodului, cu data de 21 martie 1697, se întocmi *în formă schimbată*. „În soborul mare (generalem Synodum) s-a hotărît *unanimi consensu* a ne întoarce la sînul Bisericii-mame romano-catolice şi a ne reuni cu ea, primind, mărturisind şi crezînd toate cele ce primeşte, mărturiseşte şi crede ea, mai ales cele patru puncte în care părem a ne fi deosebit pînă acum". Postulatele adresate împăratului aici se reduc doar la trei: 1) preoţii şi călugării de rit grecesc să fie făcuţi părtaşi la privilegiile şi drepturile de care se bucură acum nu numai preoţii romano-catolici, ci şi cei ariani, luterani şi calvini; 2) în fiecare sat în care este preot, biserica să aibă casă parohială, ca el să nu fie silit să stea în casă sau pe moşie străină; 3) preoţii să depindă de episcopi şi în nici un fel de laici, ca pînă acum.

Scrisoarea din 10 iunie, prin care protopopii înaintează *cardinalului Kollonich* hotărîrea lor, e semnată de mitropolit şi de 12 protopopi, poate de protopopi asesori ai scaunului episcopesc sau ai consistoriului.

Spre sfîrşitul anului, statusul catolic, în urma celor petrecute, cerea şi el printr-un memoriu Curţii din Viena aprobarea unirii românilor cu Biserica Romei. Discutată într-o conferinţă ministerială, propunerea fu primită, dar, la insistenţele cancelarului şi ale guvernatorului Transilvaniei, care era calvin, în sensul ca românii să se poată uni cu oricare din religiile recepte. Aşa, decretul imperial din 14 aprilie 1698, adresat guvernului Transilvaniei, promite preoţilor români care vor recunoaşte, păstrîndu-şi altfel ritul grecesc, pe papa, privilegiile preoţilor catolici, celor care se vor uni cu altă religie receptă, privilegiile aceleia; cei care nu se vor uni cu nici una rămînînd în starea în care trăiesc. Intenţia era însă de a-i uni numai cu catolicii. Manifestul cardinalului Kollonich din 2 iunie 1698, adresat clerului român, nici nu mai prevede asemenea alternativă, vorbeşte doar de „întoarcerea" la Biserica romană, dar condiţionează privilegiile Bisericii catolice de primirea celor patru puncte.

Dar începutul se arăta nesigur. La unire se porni cu multă ezitare. Din „consimţămîntul unanim" cu care soborul mare primise unirea, pe actul înaintat *semnăturile protopopilor se reduceau la 12.* Decretul împăratului în tot cazul e conceput sub formă de promisiuni pentru cei care se vor uni. Muri şi Teofil, încă în iulie 1697, curînd după înaintarea declaraţiei de unire. Acţiunea trebuia reluată.

Aceasta fu reluată foarte curînd, sub noul mitropolit Atanasie Anghel. Sub el un nou sinod din Alba Iulia primi unirea. De astă dată actul unirii fu semnat de 38 de protopopi, aproape toţi alţii decît cei semnaţi pe primul act. Unirea se făcea, desigur, în continuare. Scris în româneşte, actul e datat Bălgrad 7 octombrie 1698. În textul lui, scurt, simplu, „Vlădica, protopopii şi Popii Bisericilor româneşti" *se unesc cu Biserica Romei cu condiţia să „trăiască" şi ei cu toate privilegiile cu care „trăiesc mădularile şi popii" Bisericii catolice,* la care decretul împăratului îi face „părtaşi". „Însă într-aceasta chip ne unim şi ne mărturisim a fi mădularile Sfintei catholicesti Bisericii a Romei, cum pre noi şi rămăşiţele noastre din obiceiul Biseariicii noastre a răsăritului să nu ne clătească. Ci toate ţărămoniile, sărbătorile, posturile cum pân'acuma, aşa şi de acum nainte să fim slobozi a le ţinea după calindariul vechiu". Nici pe vlădica Atanasie să nu-l poată clăti nimeni din scaunul său. Şi chiar dacă s-ar întîmpla să moară, să stea în voia soborului mare, *să aleagă pe vlădica,* pe care papa şi împăratul să-l întărească şi patriarhul din cadrul împărăţiei să-l hirotonească. În obiceiul şi dregătoriile protopopilor nimeni nici într-un fel să nu se amestece, să le ţină ca şi pînă acuma. „*Iar de nu se vor lăsa pre noi şi pre rămăşiţele noastre într-această aşezare, pecetile şi iscăliturile noastre care am dat să n-aibă nici o tărie*"... „Şi aşe ne unim aceşti ce scriu mai sus — îşi întăresc ei încă o dată condiţia la sfîrşit, acum chiar cu scrisul mitropolitului — cum toată legea noastră, slujba beseaericii, leturghia (adăugat la margine: şi călindarul nostru) şi posturile să stea pe loc, iară de n-ar sta pe loc aceale, nici aceste peceţi să n-aibă nici o tăriie asupra noastră". Repetă şi condiţia ca Atanasie să nu fie tulburat în scaunul său.

E clar, *protopopii se uneau cu Biserica Romei nu din vreo nevoie spirituală .Nu apare în act nici cel mai mic semn de mărturisire de credinţă;* nici măcar cele patru puncte nu se pomenesc.

Dimpotrivă, condiţionează unirea de păstrarea întocmai a ritului lor, iau chiar o îndoită precauţie pentru aceasta. *Se unesc doar pentru a se bucura de privilegiile Bisericii catolice.*

Trebuiră să se interpună darăşi *iezuiţii.* După ce *Baranyi* a explicat diploma imperială şi a arătat scrisoarea *cardinalului Kollonich,* versiunea latină (contrafăcută n.n.) a actului, a luat formele celui dintîi act de unire. După acest text, episcopul, protopopii şi întreg clerul se unesc „liberi şi de bunăvoie" cu Biserica Romei „primind, mărturisind şi crezînd toate cele patru puncte în care părem a ne fi deosebit pînă acum". *În schimb se omite condiţia stăruitoare a actului românesc: păstrarea întru toate a legii şi ritului ortodox.*

ÎNTRE „OBLIGATORIU" ŞI „FACULTATIV"...

(Urmare din pag. 1-a)

prevalează de libertatea de conştiinţă, de dreptul de a opta, le amintim că acest drept îl au şi copiii, nu numai părinţii, dar neavînd ei încă puterea de a discerne între bine şi rău, între folositor şi nefolositor, cunoştinţele religioase le sînt absolut necesare pentru ca atunci cînd vor putea discerne şi opta, să aibă elementele aperceptive necesare.

Situaţia este oarecum asemănătoare cu aceea în care se pune întrebarea dacă copiii trebuiesc botezaţi curînd după naştere sau trebuie lăsaţi nebotezaţi pînă cînd vor fi mari. În deplină consonanţă cu întreaga Tradiţie a Bisericii şi pe temeiul Sfintei Scripturi, creştinii îşi botează copiii pentru ca prin aceasta să fie semănată în sufletele lor sămînţa Harului oferit de Hristos, prin Biserica Sa, urmînd ca atunci cînd vor creşte mari să lucreze cu acest Har mîntuirea sufletelor lor. A-i lipsi de Botez înseamnă, pe de o parte, a-i pune în primejdia pierderii mîntuirii sufleteşti (Cf. Ioan III, 5), pe de altă parte înseamnă a-i lipsi de puterea Harului care lucrează fără nici un merit din partea noastră.

Instrucţia religioasă nu dăunează cu nimic creşterii spirituale a copiilor. Ea nu trebuie nesocotită, nici amînată; dimpotrivă, după cuvîntul unui înţelept pedagog, „vîrsta copilăriei e cea mai însemnată pentru a întreprinde formarea religioasă a omului. Un adevăr care dealtfel se aplică la orice fel de educaţie, căci, vorba lui Comenius, *creanga trebuie îndoită cît e verde.* De aceea, cea dintîi condiţie în educaţia religioasă e ca să o începem în adevăr de la început... dacă nu se introduce omul în religie încă de cînd e copil, el va risca să nu cunoască niciodată farmecul şi binefacerile religiei. Dacă nu plouă primăvara, degeaba va ploua mai tîrziu. Plugarii ştiu că grînele trebuie să fie bine crescute înainte de a veni căldurile verii ca acestea să nu le vateme. La fel şi în formarea religioasă, planta de preţ a religiei trebuie să fie adînc înrădăcinată în solul sufletului pentru ca secetele vieţii să nu-i poată face nici un rău.

A face din religie obiect de studiu facultativ, înseamnă practic, a o nesocoti. Nici muzica, nici desenul nu sînt facultative, deşi nu toţi copiii au darul vocii sau al auzului muzical; nici la desen nu se înghesuie elevii, cu toate acestea sînt obligatorii. Pedagogul ştie că atît muzica cît şi desenul contribuie la umanizarea sufletului chiar şi atunci cînd unor elevi le lipseşte talentul. Cu atît mai mult, religia contribuie la luminarea minţii, la stimularea inimii spre tot ce e cu adevărat bine şi frumos în viaţă. Instrucţia religioasă trebuie să fie obligatorie, dacă nu pentru altceva, cel puţin pentru completarea culturii generale a oricărui om şi cu atît mai mult a unui intelectual care se respectă. Însuşirea acestor cunoştinţe prin trăirea lor practică, sau respingerea lor, se va vedea atunci cînd creşterea cu vîrsta şi înţelegerea matură îi va permite tînărului să opteze, conştient, pentru una sau alta dintre cele două cărări. Poate că mai tîrziu îşi va aduce aminte de cele ce le-a auzit şi învăţat la ora de religie. Dimpotrivă, lipsindu-i aceste cunoştinţe, orizontul cunoaşterii sale va fi sensibil îngustat în raport cu cei educaţi religios şi am îndrăzni să spunem — viaţa lui mai puţin fericită.

Roman Ciorogariu scria, în 1926, în celebra carte *Zile Trăite,* deci după primul război mondial cînd se căutau temelii puternice pentru consolidarea noului stat român unificat în graniţele lui firesti: „menirea şcolii bisericeşti n-a încetat în statul care vrea să-şi menţină caracterul naţional... România a făcut o mare greşală atunci cînd, prin secularizare (e vorba de secularizarea averilor mănăstireşti în timpul domniei lui Cuza) nu s-a mărginit numai la defensiva faţă de incursiunile străine. Nu s-a mărginit anume să cureţe ţara de uluci ci a tăiat din rădăcini şi pomul vieţii româneşti, Biserica română, îndrumătoare a gloriei trecutului, şi a lăsat-o cu un cler fără instituţii culturale să-şi tînjască viaţa de pe o zi pe alta. Acum ar cădea în a doua greşală mare, dacă ar face acelaşi lucru prin privarea bisericii de şcoală, ori — *ce e şi mai rău — prin scoaterea sau neglijarea religiei în şcolile de stat. Statul român pe temeliile Bisericii s-a înfiinţat şi numai pe aceste temelii poate avea viaţă naţională"* (subl. n.n.) Mai departe scria, „şcoala nu e un laborator politic, ci un sanctuar al sufletului. Cine se apropie de ea, să-şi deslege cureaua încălţămintelor, căci sfînt este locul pe care păşeşte". Aşa gîndea atunci acest om de mare cultură, pedagog şi patriot. Dar cît de trist s-au adeverit previziunile lui în ce priveşte soarta predării religiei în şcoală! După ce a fost scoasă treptat din unele şcoli (din cele muncitoreşti, mai întîi), apoi cu totul în 1948, acum s-a revenit la situaţia dinainte de război. Întrebarea este: cum şi în ce fel? Va continua să fie cenuşereasa obiectelor de studiu, luată în derîdere de unii dascăli şi etichetată „facultativă", adică de un folos îndoielnic?

Nu este lipsit de interes faptul că în ştiinţa contemporană se merge tot mai mult spre renunţarea la „conflictul" artificial impus dintre religie şi ştiinţă. „Religia şi ştiinţa sînt două feţe ale unei fiinţe unificate" — declară recent un mare savant şi precizează că „astăzi, o nouă lume este în pregătire, dacă religia şi ştiinţa se unesc".

Marginalizarea religiei în procesul educaţional al tineretului — şi nu numai al tineretului — devine astfel nu numai păgubitoare, ci şi profund anacronică. De această situaţie, de accentuarea tot mai vizibilă a mersului spre spiritualizare a vieţii, trebuie să ţină seama cei ce au azi puterea decizională.